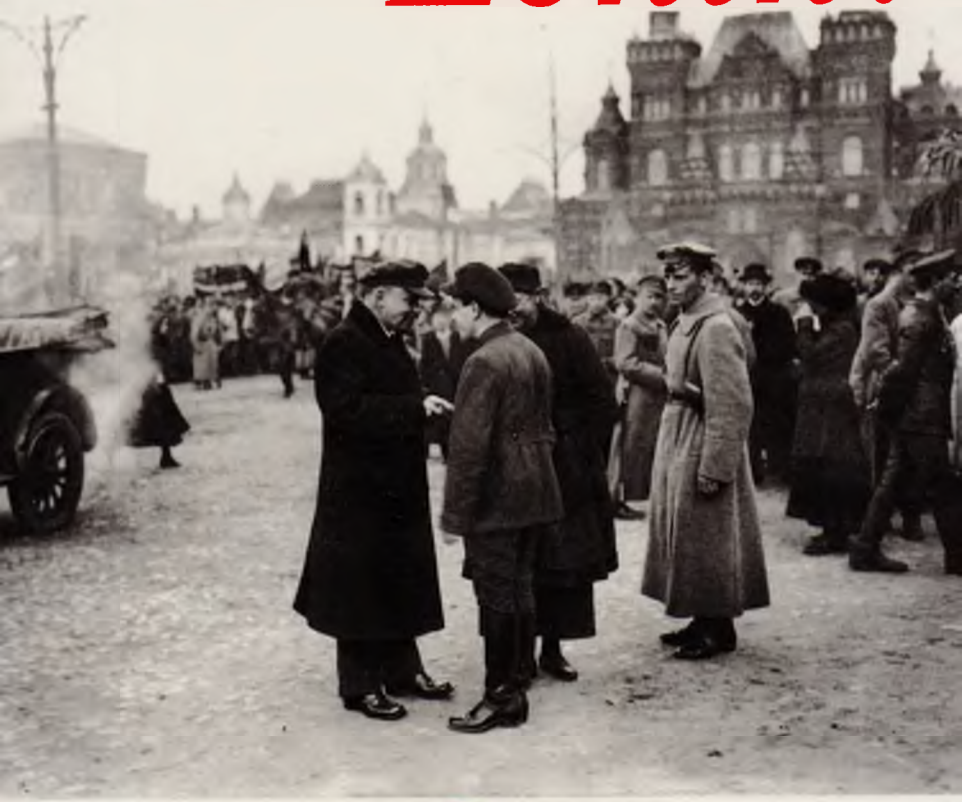
NADEJDA KRUPSKAYA

İşte Lenin!

inter
yayınları

Bu kitap Dietz-Verlag tarafından "**Das Ist LENİN**" adıyla yayınlanan 2. Baskısından Türkçeye Çevrilmiştir.

Birinci Basım : Ağustos 1995
Dizgi : Dönüşüm (0212) 244 29 97
Baskı : Başaran Matbaası
Kapak : İnter Grafik-Tasarım
Kapak Baskı : Başaran Matbaası

ISBN 975 - 7349 - 35 - 6

İNTER YAYINLARI
Ankara Cd. 31
Fahrettin Kerim Gökay Vakfı İşhanı
No: 31 Kat: 4/51
Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel: (0212) 519 16 16

NADEJDA KRUPSKAYA

İşte Lenin

N. Krupskaya'dan

(Seçme Yazılar Makaleler)

Çeviren: **İsmail YARKIN**

V. İ. Lenin ve N. K. Krupskaya Gorki'de - 1922

İÇİNDEKİLER

Önsöz 9

I– Lenin'in Biyografisi Üstüne

Lenin 13
Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi Tarihinden Bir Yaprak 15
26 Ocak 1924'te SSCB II. Sovyet Kongresi Yas Oturumunda Konuşma 22
Vladimir İlyiç Üzerine 25
İlyiç'in Çocukluğu ve Gençliği 32
Lenin'in Göçmenlikten Dönüşü 49
1517 Yılında Lenin 54-67
- İsviçre'de 54
- Rusya'da Devrim Oluyor 55
- Bolşevikler Barış İçin Savaşıyor 56
- Temmuz Günleri 58
- İlyiç Finlandiya'da 60
- Arifede 61
- Smolni'de 65
- Kardeşçe Dayanışma 66

Lenin Günleri 68
İlyiç'le Bir Söyleşi 83
Lenin Üzerine 86-92
- Lenin'in "Militan Materyalizmin Önemi Üstüne" Makalesine İlişkin Anılar 86

"İnsan Olarak Lenin'in Kişiliği" Makalesinden 93
Lenin ve Çernişevski 96
Lenin ve Gorki 102
Lenin'in Edebiyatla İlişkisi 107
Edebiyattan İlyiç'in Hoşuna Gidenler 109
Ekim'e Adanan Tiyatro Oyunları Üzerine 115
Öğrencilere Lenin'den Neyi ve Nasıl Anlatmalı 123
Lenin'in Müzelerle İlişkisi 129

II– Lenin ve Parti

Lenin ve Parti 133
Iskra 137
Partinin Örgütleyicisi Olarak Lenin 143
Proletaryanın Devrimci Partisi İçin Savaşım 151
İkinci Parti Kongresi 158
Ekim Devrimi'nin Örgütlenmesinde Lenin'in Rolü 165
Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu Üzerine Lenin 174
Propagandacı ve Ajitatör Olarak Lenin 181-201
Propagandacı Olarak Lenin 181
Ajitatör Olarak Lenin 186
Parti Basınının Örgütleyicisi Ve Redaktörü Olarak Lenin 202-233
Legal ve İllegal Basın 202
• Ancak Yazı Kurulunun İlkesel Görüş Birliği ve Çalışmaya Yetenekli Bileşimi Gazeteyi Layık Olduğu Yere Getirebilir 210
Redaktör Olarak Lenin'in Çalışması 214
Lenin ve "Pravda" 226
İşçi ve Köylü Yığınları İçin Yazma Yeteneği Üzerine Lenin 234
Bir Komünist Nasıl Olmalı 241

III– Sosyalist İnşa ve Komünist Eğitim Üzerine Lenin

Sosyalist İnşanın Örgütlenmesi Üzerine Lenin 259
V. İ. Lenin'in Son Makaleleri "Az Olsun, İyi Olsun" ve İşçi-Köylü Müfettişliğini Nasıl Reorganize Etmeliyiz"? Üzerine 269
Emek Üretkenliği Üzerine Lenin 273
Lenin ve Teknik 280
Kolektif Ekonominin İnşası Üzerine İlyiç 285
Üretim Propagandasının Özgül Önemi 293
Proletaryanın Eğitici Çalışması Üzerine Lenin 298
Halk Eğitimi ve İlkokul Öğretmenleri Üzerine Lenin 303
Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin Onuncu Kuruluş Yıldönümünde Konuşma 307
Siyasal-Kültürel Aydınlatma Komisyonları II. Tüm -Rusya Kongresi'nde Lenin'in Konuşmasının Onuncu Yıldönümü 315
Politeknik Okul Savaşımında Lenin'in Rolü 326
Gençlik Üzerine Lenin 333-254

1905 Devrimi'nden Önceki Dönemde Yüksek Öğrenim Gençliği Üzerine Lenin 333
Proleter Gençliğin Devrimci Harekete ve Sosyalist İnşaya Katılımı Üzerine Lenin 339
Çocukların ve Gençlerin Kapitalizmde Çalışmaları Üzerine Lenin 345
Genel Okul Eğitimi ve Yetişen Kuşağın Politeknik Çalışması Üzerine Lenin 346
Komünist Ahlak Üzerine Lenin 355
Çocuklar Üzerine ve Yetişen Kuşağın Komünist Ahlaka Eğitilmesi Üzerine Lenin 360

IV– Lenin'in Çalışma Yöntemleri. Leninizmin İncelenmesi
Lenin Marx'ı Nasıl inceledi 367
Lenin'in Yazılarında "Kapital" 384
Lenin'in Yapıtı "Materyalizm ve Ampiriokritisizm"in Yayınlanışının 25. Yıldönümü Vesilesiyle 388
Savaşım İçinde Doğan Bir Kitap 401
Lenin'in Bilimsel Çalışma Yöntemi Üzerine 404
V. İ. Lenin'in Çalışma Yöntemleri 410-415
Teoriyi Pratikle Birleştirme 410
Bilimadamı Olarak Lenin 414
Lenin Müzesi ve Şubeleri 416
Lenin'in Kütüphanelerde Çalışması 429
Yabancı Dil Öğrenimi Üzerine Lenin 438
Leninizmi Nasıl İncelemeli? 443-449
Leninizmin Özünü Kavramayı Öğretmeli 443
Marksizmi Ciddi Bir Şekilde İncelemek Gerekir 444
Leninizmi İncelemeye Neyle Başlamalı? 445
Kişisel Çıkarlar Gözönünde Bulundurulmalı 445
Görüngüler Somut Durumu İçinde İncelemeli 446
Gerçekliği Dikkatle İncelemek Gerekir 448
Lenin'in Hedefi 450
Notlar 457
Yabancı Dildeki Gazete ve Dergilerin Çevirisi 475

ÖNSÖZ

Vladimir İlyiç Lenin'in eşi ve savaş arkadaşı Nadejda Konstantinovna Krupskaya, onun yaşam yolunun kusursuz bir kronikçisiydi. Muazzam tarihsel devrimler çağında yaklaşık otuz yıl boyunca yanında yaşadı ve aynı zamanda anlattığı olayların içinde aktif yer alan biri olarak, bizi, tüm yaşamını işçi sınıfının sömürünün boyunduruğundan kurtulmasına adayan insanın gerçeğe bağlı bir resmini basit, namuslu sözcüklerle çiziyor. Özellikle 1924 yılında Lenin'in ölümünden sonra, N. K. Krupskaya'dan, onun yaşamından yeni ayrıntılar konusunda sürekli isteklerde bulunuldu. Ve böylece birçok toplantıda, onun gelişme yolu, savaşımı ve kişisel özellikleriyle ilgili bilgiler verdi. Çok sayıda makalede çeşitli soruları açıkgönüllülükle ve onları yaldızlamadan yanıtladı. Bunu yaparken çarpıtılmış anlatımları düzeltti, Lenin'in görüşlerini yorumladı ve onları yapıtlarından alıntılarla kanıtladı.

Onun bu açıklamaları, yine yayınevimizce yayınlanmış olan "Lenin'den Anılar" için değerli bir bütünleyicidir. Ancak N. K. Krupskaya "Anılar"ında daha çok, ağır sürgün ve göçmenlik yıllarının kişisel serüvenlerini anlatırken, sunulan yazı ve konuşmalarda asıl olarak ajitatör ve propagandacı olarak ortaya çıkmaktadır. Yüreğinde yatan, Lenin'in yapıtını onun anladığı biçimde sürdürmek, geniş çevreleri onun düşünce hazinesiyle tanıştırmak ve Lenin'in kişiliğini sonraki kuşaklara gerçek olarak ve çarpıtmadan bırakmaktan başkası değildi.

N. K. Krupskaya için önemli olan, okuyucularının ve dinle-

yicilerinin yürekleri ve beyinlerine girebilmekti. Sade tarzına uygun olarak, basit ve kolay anlaşılır anlatımlarda bulunuyordu ve özellikle bu yüzden ayrıntılı açıklamaları aslına uygun etki yapıyor ve derin iz bırakıyor. Sözcüklerinin herbirinden, N. K. Krupskaya'nın işçi hareketiyle sımsıkı bağlı olduğu ve V. İ. Lenin gibi tüm gücüyle işçi sınıfının hizmetinde olduğu hissediliyor. Muzaffer 1917 Ekim Devrimi'nden sonra, halk eğitimi alanında, kapsamlı pedagojik yazılarının da ortaya koyduğu gibi, seçkin işler başardı. 1939 yılından ölümüne dek V. İ. Lenin'in düşüncesine uygun olarak, yorulmak bilmez bir şekilde genç Sovyet iktidarının başarıyla gelişmesi için çalıştı.

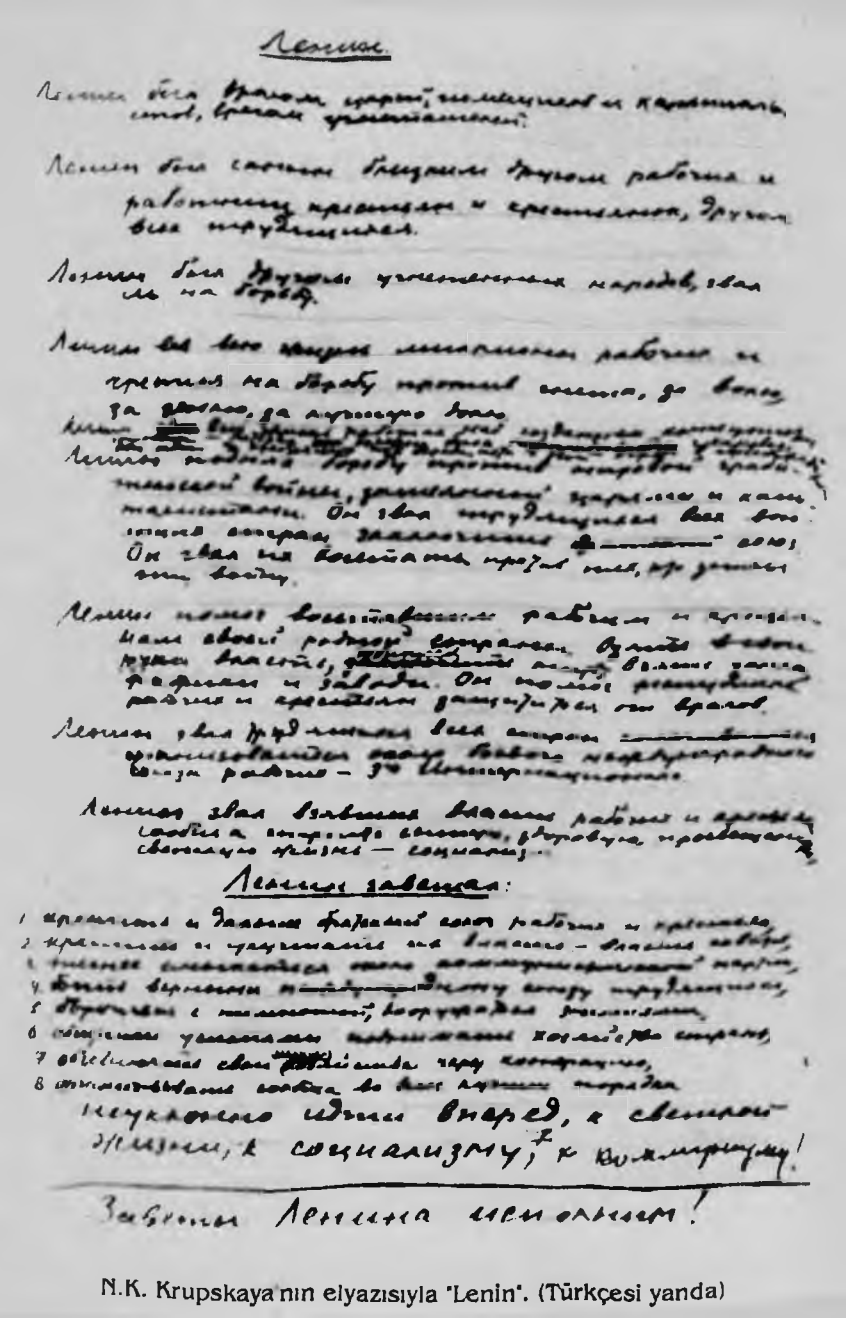
N. K. Krupskaya'nın üstüne konuştuğu konular oldukça geniştir. Elimizdeki derleme ciltte bunlar sırasıyla dört büyük sorun çevresinde toplanmıştır. İlk bölümde, V. İ. Lenin üzerine biyografik malzemeler içeren makale ve konuşmalar toparlanmıştır, ikinci bölümde Partinin yaratılması ve inşasındaki rolü karakterize edilmiştir. Üçüncü bölümün makale ve konuşmalarında N. K. Krupskaya, Lenin'in sosyalist inşa ve komünist eğitim üstüne açıklamalarına giriyor ve dördüncü ve son bölümde Lenin'in çalışma yöntemlerini anlatıyor.

Derleme ciltte bulunan malzemeler için her defasında genellikle N. K. Krupskaya'nın yaşadığı dönemde yayımlanan açıklamalar temel alındı. Her dokümanın altına ilk yayın tarihi ve kaynağı düşüldü. N. K. Krupskaya'nın metinle ilgili düşünceleri bir yıldızla dipnot olarak belirtildi. Köşeli parantez içindeki ekler, aynı şekilde kaynak verilere ve redaksiyonun kitabın sonundaki notlarına işaret eden rakamlar redaksiyona aittir.

Yayıncı

I

LENİN'İN BİYOGRAFİSİ ÜSTÜNE

Ленин

Ленин был врагом царей, помещиков и капиталистов, врагом угнетателей.

Ленин был самым близким другом рабочих и работниц, крестьян и крестьянок, других бедных трудящихся.

Ленин был другом угнетенных народов, куда бы он ни бросал.

Ленин всю свою жизнь [illegible] рабочих и крестьян на борьбу против [illegible] за [illegible], за лучшую [illegible]

[illegible] Ленин [illegible] борьбу против [illegible] империалистической войны, [illegible] и капиталистов. Он был [illegible] всех [illegible] Он был на [illegible] [illegible] он вел [illegible]

Ленин помог большевистским рабочим и крестьянам [illegible] своей родиной. Он [illegible] руки власти, [illegible] фабрики и заводы. Он помог [illegible] рабочих и крестьян [illegible]

Ленин был [illegible] всех [illegible] организовавшейся армии [illegible] международного класса рабочих – это [illegible]

Ленин был [illegible] всех рабочих и крестьян [illegible] и [illegible] свободы, [illegible] — социализм.

Ленина завещал:

1 крепить и [illegible] союз рабочих и крестьян,
2 крепить и укреплять [illegible] – власть [illegible],
3 [illegible] [illegible] [illegible],
4 [illegible] [illegible] [illegible],
5 [illegible] с [illegible],
6 [illegible] [illegible] [illegible],
7 [illegible] [illegible] [illegible],
8 [illegible] [illegible] [illegible].

Неуклонно идти вперед, к свободе, к социализму, к коммунизму!

Завещание Ленина исполним!

N.K. Krupskaya'nın elyazısıyla "Lenin". (Türkçesi yanda)

LENİN

LENİN, Çarların, çiftlik sahiplerinin ve kapitalistlerin düşmanıydı, zalimlerin düşmanıydı.

LENİN, kadın-erkek işçi ve köylülerin en yakın dostuydu, tüm emekçilerin dostuydu.

LENİN, ezilen halkların dostuydu, onları savaşıma çağırdı.

LENİN, tüm yaşamı boyunca milyonlarca işçi ve köylüye köleliğe karşı savaşımda, özgürlük, toprak, daha iyi bir yazgı için savaşımda yol gösterdi.

LENİN, tüm yaşamı boyunca, tüm işçi ve köylülere savaşımın yolunu gösteren ve bu savaşımda onların önünde yürüyen Komünist Partinin inşası ve geliştirilmesinde çalıştı.

LENİN, kralların, imparatorların ve kapitalistlerin körüklediği soyguncu dünya savaşına karşı savaş açtı. Tüm savaşan ülkelerin emekçilerini bir kardeşlik birliği oluşturmaya çağırdı. Onları, bu savaşı kışkırtanlara karşı ayaklanmaya çağırdı.

LENİN, kendi ülkesinin başkaldıran işçi ve köylülerine, iktidarı ele geçirme, barışı gerçekleştirme, toprak ve araziye, aynı şekilde fabrika ve işletmelere elkoymada yardım etti. İşçi-Köylü Cumhuriyeti'ne kendini savunmada yardımcı oldu.

LENİN, tüm ülkelerin emekçilerini birleşmeye ve işçilerin uluslararası savaşım birliğinde –III. Enternasyonal'de– örgütlenmeye çağırdı.

LENİN, iktidarı ele geçiren işçi ve köylüleri birlikte, herkesin tok, sağlıklı ve eğitimli olduğu güzel bir yaşamı –sosyalizmi– kurmaya çağırdı.

LENİN İŞÇİLERE VE KÖYLÜLERE ŞU VASİYETİ BIRAKTI:

1) Kardeşlik bağlarını sürgit güçlendirmek;

2) devletlerini, Sovyet iktidarını sağlamlaştırmak ve iyileştirmek;

3) Komünist Parti etrafında daha sıkı kenetlenmek;

4) emekçilerin uluslararası ittifakına sadık kalmak;

5) cehaletle savaşmak ve bilimle kuşanmak;

6) elele uğraşla ülke ekonomisini yüceltmek;

7) küçük işletmeleri kooperatiflerde birleştirmek;

8) birlikte her alanda daha iyi ilişkiler geliştirmek;

YORULMADAN İLERİYE,
AYDINLIK BİR YAŞAMA,
SOSYALİZME, KOMÜNİZME YÜRÜMEK!
LENİN'İN VASİYETİNİ YERİNE GETİRECEĞİZ!

1924

SBKP MK Marksizm-Leninizm Enstitüsü
Merkezi Parti Arşivi, Elyazmaları 12,
Envanter Listesi 2, No: 47, sayfa 1.

Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi Tarihinden Bir Yaprak

Lenin'i vardığı gün[1] selamlayan eski yoldaşlar arasında, Rus sosyal-demokrat hareketinin, adı birçok Petersburg proleterince çok iyi bilinen bir işçi olan kör bir eski savaşçı bulunuyordu: Vasili Andreyeviç Şelgunov. Lenin pratik sosyal-demokrat çalışmasına Şelgunov'la elele Petersburg'ta başlamıştı. Yıl 1894'tü (Lenin ilk kez 1887'de tutuklandı, ancak pratikte o ilk olarak 1894'te sosyal-demokrat yığın hareketinde çalışmaya başladı). O zamanlar işçi mitingleri ve gösterileri, Parti Komiteleri yoktu, bir Parti bile yoktu (ilk Parti Konferansı 1898'de oldu ve hemen tüm delegeler –bunlar çok az sayıdaydı– Parti Konferansından sonra tutuklandılar), yalnızca tek tek bilinçli işçiler vardı. Şelgunov bu bilinçli işçilerden, işçiler arasında enerjik bir şekilde örgütsel ve propagandist çalışma yürüttüğü Nevskaya Sastava'nın ardında küçük bir çevre örgütlemişti. Her Pazar günü Lenin, Marx'ın "Kapital"ini açıklamak ve işçi yoldaşları Marksizmin temel ilkeleriyle tanıştırmak için bu çevreye gidiyordu. Bu sıralar sosyal-demokrat gazeteleri düşünmek olanaksızdı. Bir bildiri yayımlanması kararlaştırıldı. Lenin bildiriyi kaleme aldı, işçi çevresinde birlikte üzerine konuşuldu ve düzeltildi, dört nüsha olarak çoğaltıldı ve Semyannikov İşletmesinde dağıtıldı. İvan Vasilyeviç Babuşkin buna aktif bir şekilde katıldı. Bu adı bütün Rus işçileri bilmeli. Semyannikov İşletmesinin işçisi olarak zamanın en bilinçli ve enerjik işçilerindendi. Onu ve bir başka Petersburglu işçi olan Pyotr Morosov'u, vekil Pet-

rovski ilk öğretmenleri olarak niteliyordu. Daha sonra Lenin, İvan Vasilyeviç'le birlikte, Rus işçilerinin özgür sözcükler duyabilmeleri, kendi gazetelerinin olması için yurtdışına gitmeyi ve orada, tüm geçip giden olayları sınıfsal açıdan işleyen illegal gazete "Iskra"yı kurmayı enine boyuna görüştü. "Iskra"nın çalışmalarına İvan Vasilyeviç olağanüstü azimle katıldı; Moskova'nın tüm endüstri bölgelerinden işçi yazışmalarını topladı, özellikle İvanovo-Voznesensk, Orehovo-Suyevo ve diğer yerlerden çokça yazışma geldi. Bu çevrelerin işçileri esas olarak onun çalışması sayesinde "Iskra"ya kendi gazeteleri olarak bakmaya başladılar. Babuşkin kısa sürede illegaliteye geçmek zorunda kaldı, sonra Yekaterinoslav'a gitti ve orada tutuklandı. Hapisten kaçtı, "Iskra" redaksiyonuyla biraraya gelmek için yurtdışına çıktı, yeniden çalışmaya başladı, tutuklandı ve Sibirya'ya sürüldü, orada 1905'te bir cezalandırma birliği tarafından, yedi yoldaşıyla birlikte, alelacele açılmış bir çukurun başında kurşuna dizildi. Lenin'in Petersburg'da birlikte işe başladığı yoldaşın yazgısı buydu.

1895'te Lenin, "Emeğin Kurtuluşu" grubuyla buluşmak ve Plehanov, Akselrod ve Vera Zasuliç'le gelecekteki çalışmanın örgütlenmesi üstüne görüşmek için yurtdışına çıktı. Petersburg'daki sosyal-demokrat çalışma ve aynı zamanda Petersburg'da illegal gazete çıkarma girişimi nedeniyle Lenin tutuklandı. Hapiste popüler broşürler yazdı ve bunları dışarıya kaçırdı. Sibirya'da yazmayı ve yoldaşları ileriki çalışmalar için biraraya getirmeyi sürdürdü. Lenin orada diğer 17 sürgün sosyal-demokratla birlikte, o zamanlar Koskova ve Prokopoviç'in ortada dolaşan, işçi hareketinin görevleriyle ilgili Credo (siyasi inanç) denilen yaklaşımına yanıtı kaleme aldı. Bu Credo'da, işçilerin kendilerini sadece ekonomik savaşımla sınırlamaları, politik önderliği aydınlara bırakmaları gerektiği şeklinde bir bakış açısı geliştiriliyordu. Bu oldukça yaygın bakış açısına karşı o zamanki Iskracılar ödünsüz bir savaşım yürüttüler.

1900'de Lenin, Martov, Potresov ve "Emeğin Kurtuluşu" grubuyla birlikte illegal siyasi işçi gazetesi "İskra"yı çıkarmak için yurtdışına çıktı. "Iskra"nın önemi üstüne söz söylemeye gerek yok. "Iskra" Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'ni ***yarattı.*** Babuşkin dışında orada bir dizi saygın işçi çalıştı, aralarında sonraları Capri'deki Parti okulunu örgütleyen, daha sonraysa "Vperyod"culardan Bolşeviklere geçen Mihail Savodski vardı. "Iskra"nın çabalarıyla 1903'te, Parti programının kabul edildiği ve Partinin bölündüğü II. Parti Kongresi toplandı. Dıştan bakıldığında Parti, Parti tüzüğünün ilk maddesi nedeniyle, Parti üyeliği ve merkezi Parti organlarına seçilme nedeniyle bölünmüştü, ancak işin özünde sözkonusu olan Partinin eski "Iskra" gibi aktif devrimci politika yürütmeye devam mı edeceği, yoksa uzlaşma yoluna, uyum yoluna, tutarlı bir sınıf politikasından sapma yoluna mı gireceğiydi. Daha sonraki Parti tarihi, II. Parti Kongresi'ndeki savaşımın ne için olduğunu tüm açıklığıyla gösterdi.

Bu Parti Kongresi'nin 50 delegesinden sadece üçü işçiydi, tümü o zaman Bolşevikti; bunlardan biri, Petersburglu işçi Şotman, şimdi bile aktif Parti çalışması yapıyor ve saygıdeğer bir Parti üyesidir.

Lenin, II. Parti Kongresi'nde tarım sorunu hakkında savunduğu bakış açısını, "Kır Yoksullarına" adlı popüler broşürde ortaya koydu.

Kısa süre sonra "Iskra" Menşeviklerin eline geçti ve Bolşevikler yine yurtdışında işçi gazetesi "Proletari"yi çıkarmaya başladılar.

1904 ve 1905 yılları yükselen devrimci hareketin yıllarıydı. "Proletari" ayda 300'e yakın mektup alıyordu; bunların çoğu işçilerden geliyordu.

Aralık 1905'te[2] Lenin, o zamana dek yurtdışında yürüttüğü çalışmayı artık memlekette sürdürmek için Rusya'ya döndü: İşçi sınıfının ilerici, bilinçli öncüsünün birleşmesini örgütlemek,

geniş yığınlarda sınıf bilincini uyandırmak. Ancak Rusya'ya varınca sadece iki gün yasal kalabildi. Çar hükümeti hemen ona karşı sürgün avına girişti. Pasaportlar değiştirilmek zorunda kalındı, bir yabancı konuttan diğerine taşınıldı. 1907'de Lenin, Parti yöneticileri ve örgütleriyle sürekli danışma toplantılarının olduğu Finlandiya'ya, Kuokkala'ya yerleşti ve 1908'de "yakın" göçmenliği "uzak" olanla değiştirmek, yani Finlandiya'dan yine İsviçre'ye sıvışmak zorunda kaldı.

Gericilik yılları zordu. Parti gittikçe daha derinlemesine illegaliteye geçiyordu, aydınlar döküldü ve dönekleşti, geri kalanların saflarını oportünizm sardı. Bu koşullar altında Partinin devrimci karakterini korumak için acımasız bir fraksiyon savaşımı vermek gerekliydi. Dökülme yıllarında eski bayrağı yere indirmemek, tersine yükseklerde tutmak gerekliydi. Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi tarihinin rengini aldığı keskin fraksiyon savaşımı işte bu siyasal koşullar sayesinde, çizgiyi koruma zorunluluğu sayesinde anlaşılabilir. Rusya'da küçük-burjuva katmanı özellikle büyüktür. Küçük-burjuvazi genellikle proletaryayı izler, ancak bunu kararsız, yalpalayarak yapar, önüne engeller çıktığında hemen geri çekilir. Rus sosyal-demokrasisinde bu küçük-burjuva ruh halinden etkilenen tabakaların sayısı hiç de az değildi. Proletaryanın öncüleri düzeyinde kalabilmek için bu yalpalayan, kararsız unsurlara karşı savaşmak zorunluydu.

1910'da Petersburg'da Bolşevik haftalık gazete "Zvezda"yı kurmak mümkün oldu. III. Çarlık Duması Vekili Poletayev bu gazeteyi örgütlemişti. Günlük gazete "Pravda"yı harekete geçiren de o oldu. Bunlardı onun büyük yararlılıkları. Şimdiki "Pravda"da[3] da ekonomi komisyonunun üyesidir. "Pravda"nın hangi koşullar altında varlığını sürdürmek zorunda olduğu, Poletayev'in, Çarlık hükümetinin "Pravda"yı nasıl kovuşturduğunu anlattığı mektubundan anlaşılmaktadır. Polis her gece gaze-

teye gelmekteydi. İş o duruma vardı ki, hiçbir çalışan ve düzeltici gece "Pravda"da kalmak istemiyordu. Böylece, Duma vekili olarak dokunulmazlıktan yararlanan Poletayev tüm gecelerini "Pravda"da geçirmek zorunda kaldı, on yaşındaki oğlu da düzeltici rolünü üstlendi. Poletayev sonra, "Pravda"nın ilk nüshalarını bekleyen işçilerin nasıl polis gelmeden onları basımevinden aldıklarını anlatır. Şunları yazar: "Sonra polis geliyor ve basım plakalarını parçalıyordu ve Minka ile ben uyumaya gidiyorduk."

Lena'daki olaylar halk yığınlarını birbirine kattı. Kendiliğinden başlayan hareket aydınların önemli bir bölümünün Partiyi terkettiği gericilik yıllarının yığınlar içinde sınıf bilincini sağlamlaştırdığını, içlerinde güçlü savaşım isteğini uyandırdığını gösterdi. İşçi hareketi bir büyük dalga gibi kabarıyor ve tepesinde "Pravda"yı taşıyordu. İşçiler onu kendi gazeteleri yapmışlardı. Onların parasıyla varlık gösteriyordu, işçiler onu dağıtıyordu, onda yazıyorlardı, hapse gitmeye hazır olan "kodes adayı redaktörler" görevlendiriyorlardı. Ve hiçbir provokasyon "Pravda"nın işçi karakterini bulandıramadı, işçilerin eserini yıkamadı.

Hiçbir kışkırtma, IV. Duma Sosyal-Demokrat İşçi Fraksiyonu'nun işçilerde bilinç uyandırmak, işçileri örgütlemek için yürüttüğü muazzam çalışmayı da boşa çıkaramadı. Saflarında dönek Malinovski olsa da, üyelerinin her adımı provokatörlerce izlense de, Petrovski, Muranov, Badayev, Şagov, Samoilov'un gönlü tok çalışması kendi görevini yaptı. Bu insanlar tümüyle Parti işinde erimişlerdi. Neredeyse üstesinden gelinemeyecek yük onların sırtındaydı. Onların işçi hareketi için çalışmalarının önemini küçümsemek mümkün mü?

Düzenli olarak "Pravda"da çalışmak ve pratik çalışmaya yakın olmak için merkezi organın redaksiyonu Avusturya'ya, Krakov'a yerleşti. Lenin, Zinovyev ve Kamenev her gün "Pravda"da yazıyorlardı, Petersburg ve taşradan Parti yöneticileri sık

sık Krakov'a Parti sorunlarını birlikte görüşmek için geliyorlardı.

Savaş başladı. "Pravda" yasaklandı, Lenin, Avusturya makamları tarafından tutuklandı ve Rus casusluğuyla suçlandı. Sonra Enternasyonal'in bir üyesinin casuslukla suçlanmasının saçmalığını kanıtlayan Avusturya sosyal-demokrasisinin müdahalesiyle kurtuldu. (Lenin, 1907'den 1912'ye dek Enternasyonal Sosyalist Büro'nun üyesiydi). İsviçre'ye varır varmaz, Lenin ve Zinovyev hemen enternasyonalist bakış açısını benimseyip, onu Partinin merkez organı "Sosyal-Demokrat"ta açımladılar; savaşın emperyalist karakterini ortaya koydular, kendi hükümetlerinin yanına geçen ve sınıf bakış açısını terkeden sosyal-demokratların (Rus, Alman, Fransız, İngiliz vs.) pozisyonunu sert bir dille eleştirdiler. Enternasyonal içinde, savaşın sosyal-demokrasinin saflarına taşıdığı ideolojik çürümeye karşı enerjik bir savaşım yürüttüler. Enternasyonal bayrağa sadık kalmış olan tüm ülkelerin sosyalist güçlerini biraraya getirmek için olanaklı olan herşeyi yaptılar. Rus devriminin haberi İsviçre'ye ulaşınca, Lenin'in ilk düşüncesi tüm yaşamını adadığı işi sürdürmek ve özgür Rusya'da kendi görüşlerini savunmak için hemen Rusya'ya gitmek oldu. İngiltere üzerinden gitmenin olanaksızlığı çabucak belli oldu. Göçmenler arasında, İsviçreli yoldaşların yardımıyla Almanya üzerinden geçiş izni alma düşüncesi ortaya çıktı.

Transit geçiş izni verdiğinde, Alman hükümeti için sözkonusu olan tabii ki, devrimin bir ülke için en büyük felaket olduğu ve devrimci enternasyonalistlerin, Rusya'ya dönerlerse bu felakete yardımcı olacakları düşüncesiydi. Tüm burjuva hükümetler olaya böyle bakıyordu. Sosyalistler bunu daha değişik görüyorlardı, onlar için burjuva hükümetlerin bakış açısı belirleyici değildi. Bu yüzden Bolşevikler, Alman hükümeti hangi düşüncelerle yola çıkmış olursa olsun, Almanya üzerinden seyahat etme olanağından yararlanmayı kararlaştırdılar. *9 Mayıs Salı gü-*

nü İsviçre'den, Almanya üzerinden geçen 200'den fazla göçmen geldi, aralarında Menşeviklerin önderi Martov, Sosyal-Devrimcilerin önderi Natanson ve diğerleri de vardı. Bu yolculuk açıkça gösterdi ki, İsviçre'den dışarı Almanya üzerindekinden daha sağlam bir başka yol yoktu. "Izvestiya Petrogradskovo Sovyeta Raboçih i Soldatskih Deputatov" da (No: 32, 5 Nisan), Lenin ve Zinovyev'in Almanya içinden yolculukla ilgili bir raporu bulunmaktadır ve orada, Almanya içinden yolculuğun zorunluluklarca belirlendiğini ve bunun için Alman hükümetiyle herhangi türlü mahkûm edilecek bir ilişkiye girilmediğini imzalarıyla onaylayan iki tarafsız ülke (İsviçre ve İsveç) sosyalistinin adları da verilmiştir.[4]

Petersburg proletaryası Lenin'e muzafferane bir karşılama hazırladı, çünkü onun geçmiş çalışmalarını biliyor, onun ne için savaşmaya geldiğini biliyordu. Tüm burjuvazi, tüm karanlık güçler kudurmuşcasına bir hiddetle Lenin'e saldırdılar. İktidar için ayaklanan halk yığınlarına karşı tüm gizli kinlerini Lenin'e çevirdiler. Onlara göre o, tüm varolan düzeni, tokların tüm ayrıcalıklarını ve yakın zamana dek egemen olanları tehdit eden, iktidarın işçilerin eline geçişinin cisimleşmesiydi. 21 Nisan'da Nevski'de olup da melon şapkalı, beyaz astarlı fraklı baylardan ve şık bayanlardan oluşan bu öfkeli kalabalığı gören, yürüyüş yapan işçilere çatık çatık baktıklarına tanık olan herkes için, bunların, Geçici Hükümete son kamış gibi sarılan bir yığın suda boğulmakta olan insan olduğu açıktı. Ve bu yığın içinde ağızdan ağıza Lenin'in Alman altınları yardımıyla işçileri satın aldığı, onu bu yüzden tuttukları söylentileri yayılıyordu. Hatta yalnızca Lenin'in değil, tüm işçilerin Alman hükümetince satın alındığı söylentileri çıkıyordu. "Kahrolsun tüm bu sosyalist serseriler", diye heyecanla bağırıyordu melon şapkalı, kırmızı yanaklı, iyi beslenmiş bir bey. Sınıf, sınıfa karşı! Ve Lenin, yaşamı boyunca öncüsü olduğu sınıfla birlikte.

İlk kez 13 (26) Mayıs 1917'de "Soldatskaya Pravda" No: 21'de yayımlandı.

26 Ocak 1924'te SSCB II. Sovyet Kongresi Yas Oturumunda Konuşma

Yoldaşlar! Size söyleyeceklerim bir parlamento konuşmasını pek az andıracak. Fakat emekçiler cumhuriyetlerinin temsilcileriyle, yaşamı yeni temeller üstüne inşa etme görevi karşısında bulunan samimi, değerli yoldaşlarla konuştuğum için, sanıyorum ki yoldaşlar, kendimi herhangi bir geleneğe bağlı hissetmeme gerek yok.

Yoldaşlar, bugünlerde Vladimir İlyiç'in katafalkının başında durduğumda, tüm yaşamı üstüne düşündüm ve şimdi sizlere şunları söylemek istiyorum. Yüreği, tüm emekçilere, tüm ezilenlere sıcak sevgiyle dolu çarpıyordu. Kendisi bundan hiçbir zaman söz etmedi ve ben de olası daha az törensel bir anda bunu söylemezdim. Bundan sözediyorum, çünkü o bu duyguyu yiğit Rus devrimci hareketinden miras olarak aldı. Bu duygu, onu, tutkulu ve ilgi duyan bir yürekle şu soruya yanıt aramaya itti: Emekçilerin kurtuluşuna hangi yolla ulaşılabilir? Sorularına yanıtı Marx'ta buldu. Ancak Marx'a kitabi bir bilgin gibi yaklaşmadı. Marx'a yakıcı, ivedi sorunlara yanıt arayan bir insan gibi yaklaştı. Ve onda bu yanıtları buldu. Onlarla işçilere gitti.

Doksanlı yıllardaydı. O zamanlar mitinglerde konuşması mümkün değildi. Petrograd'a işçi çevrelerine gitti. Oraya Marx'tan öğrendiklerini anlatmaya, onda bulduğu yanıtları anlatmaya gitti. İşçilere bunu büyük usta gibi değil, bir yoldaş

olarak gitti. Ve salt konuşup anlatmıyor, aynı zamanda işçilerin ona söylediklerini de dikkatle dinliyordu. Ve Petersburglu işçiler ona sadece fabrikalardaki durumları, işçilerin köleliğini anlatmıyorlardı. Ona köyden de anlatıyorlardı.

Sendika binasının salonunda, Vladimir İlyiç'in katafalkının başında, o zamanlar Vladimir İlyiç'in çevresinde yeralan bir işçi gördüm. Bu Tula'dan bir köylüydü. Ve bu Tulalı köylü, Semyanikov İşletmesinin işçisi, bir kezinde Vladimir İlyiç'e demişti ki: "Burada kentte herşeyi açıklamak zoruma gidiyor, Tula vilayetine gideceğim ve orada söylediklerinizin hepsini anlatacağım; akrabalarıma ve diğer köylülere söyleyeceğim. Bana inanacaklar. Ben onlardan biriyim ya. Ve orada bizi jandarmalar da rahatsız edemez."

Bugün işçilerle köylüler arasındaki ittifaktan söz ediyoruz: Bu ittifakı, yoldaşlar, geçmişin kendisine borçluyuz. Rus işçisi bir yandan işçi, bir yandan köylüydü. Petersburglu işçiler arasında çalışma, onlarla konuşmalar ve onların konuşmalarını dikkatle dinleme, Vladimir İlyiç'i büyük Marksist düşünceyi kavramaya götürdü: işçi sınıfının tüm emekçilerin öncüsü olduğu ve emekçi yığınların ve tüm ezilenlerin onu izlediği, zaferinin güç ve teminatının burada yattığı düşüncesi. İşçi sınıfı yalnızca tüm emekçilerin önderi olarak kazanabilir. Bunu Vladimir İlyiç Petersburglu işçiler arasında çalışırken kavradı. Ve bu inanç, bu düşünce, onun gelecekteki tüm çalışmaları için, her bir adımı için yolgösterici oldu. O, iktidarı işçi sınıfı için istiyordu. İşçi sınıfının iktidara, kendisine diğer emekçilerin sırtından tatlı bir yaşamı garantilemek için gereksinimi olmadığını kavradı; işçi sınıfının tarihi görevinin tüm ezilenleri, tüm emekçileri kurtarmak olduğunu anladı. Bu temel düşünce Vladimir İlyiç'in tüm çalışmasına damgasını vurdu.

Sovyet Cumhuriyetlerinin, emekçi cumhuriyetlerinin temsilcileri yoldaşlar! Size hitap ediyorum ve Vladimir İlyiç'in bu düşüncelerini özellikle ciddiye almanızı rica ediyorum.

Son birkaç söz etmek istiyorum yoldaşlar. Vladimir İlyiç'imiz öldü yoldaşlar, sevdiğimiz, saygı duyduğumuz O yok artık.

Komünist yoldaşlar, Lenin için değerli olan bayrağı, komünizm bayrağını daha yükseklere kaldırın!

Kadın-erkek işçi yoldaşlar, köylü yoldaşlar, tüm dünya emekçileri, safları sıklaştırın, Lenin'in bayrağı altında, komünizm bayrağı altında toplanın!

İlk kez 27 Ocak 1924'te "Pravda"
No: 22'de yayınlandı.

Vladimir İlyiç Üzerine

Vladimir İlyiç üzerine şimdi çok şey yazılıyor. Böyle anılarda Vladimir İlyiç sık sık bir asket, erdemli bir darkafalı ve iyi bir aile babası olarak gösteriliyor. Bu onun portresini biraz çarpıtıyor. Böyle biri değildi. O insanca şeylere yabancı olmayan bir insandı. Yaşamı tüm çeşitliliğiyle severdi ve ona arzuyla kollarını açtı.

Yaşamımız yoksunluklarla dolu bir yaşam olarak gösteriliyor. Bu doğru değil. Neyle ekmek alacağımızı bilemediğimiz bir kıtlık tanımadık. Ya diğer göçmen yoldaşlar nasıl yaşadı? Bazılarının iki yıl boyunca ne bir kazanç kapısı oldu, ne de Rusya'dan para aldılar; düpedüz açlık çektiler. Ancak bizim durumumuz böyle değildi. Kuşkusuz sade yaşıyorduk. Ama yaşam sevinci tok ve lüks içinde yaşamaktan mı ibaret? Vladimir İlyiç yaşamdan zevk almayı bilirdi. Doğayı çok severdi. Sözünü ettiğim Sibirya değil artık, ama göçmenlikte de derin derin soluk almak için sürekli yeşillik biryerlere giderdik, uzaklara, çok uzaklara yürürdük ve geriye havadan, hareketten ve izlenimlerden mest olmuş dönerdik. Bizim sürdüğümüz yaşam tarzı diğer göçmenlerin yaşam tarzından oldukça farklıydı. Ziyarete geldiklerinde sonsuz konuşmaları severlerdi, bir bardak çayla ve sigara dumanıyla sarılmış olarak herşeyi tekrar tekrar çekiştirirlerdi. Vladimir İlyiç böyle yararsız gevezeliklerden korkunç yorgun düşerdi ve bir gezintiye çıkarak tüymeyi sürekli becerirdi. Göçmen yaşamımızın ilk yılında bir defasında Münih'te Martov ve

Lenin'in kızkardeşi Anna İlyiniçna'yı, onlara en sevdiğimiz yeri göstermek için yanımıza aldığımızı anımsıyorum — İsar'ın yabanıl kıyısına yalnızca çalılıklar arasından geçerek varılabiliyordu. Bize eşlik edenler yarım saat sonra öylesine yorgun düşmüş ve hevesleri kaçmıştı ki, aceleyle onları kayıkla kentin uygar bölümüne götürüp sonra yine "bizim" yere döndük. Hatta Londra'da, bu kocaman, dumana boğulmuş, sisli büyük kentten uzaklaşmak, özellikle otobüs için birbuçuk penny'den fazla vermek istemediğimizde hiç de kolay olmamasına rağmen, özgür doğaya ulaşmayı becerdik.

Daha sonraları İsviçre'de yaşarken kendimize bisiklet aldık, böylece gezi çapımızı önemli şekilde genişletebildik. Bir defasında Londra'da, Vera İvanovna Zasuliç'in hiddetle, İlyiç'in ancak ve yalnız British Museum'da oturduğunu sanan ve Lenin'in bir gezintiye gittiğim görünce çok şaşıran bir yoldaşa şunu dediğini anımsarım: "Ama hayır. Hatta doğayı tutkuyla sever." O zaman ne düşündüğümü anımsıyorum: "Evet, gerçekten doğru."

İlyiç insanların yaşam ve uğraşlarını izlemeyi özellikle severdi. Onunla Münih'te, Londra'da ve Paris'te nerelerde olmadım ki! Sosyalistlerin banliyölerdeki, küçük kahvelerdeki, İngiliz kiliselerindeki çeşitli toplantılarının ilan edildiği afişleri severek okurdu. Alman, İngiliz, Fransız işçilerinin yaşamını görmek isterdi, büyük toplantılarda değil, güvenilir yoldaşlar çevresinde nasıl konuştuklarını, neler düşündüklerini, yaşamdan ne anladıklarını duymak isterdi. Paris'te en değişik seçim toplantılarına mı gitmedik! Konuk olarak bulunduğumuz her bir ülkenin işçilerinin yaşamını, göçmenlerin bilmek istediklerinden çok daha iyi tanıyorduk. Paris'te, anımsadığım gibi, bir süre bir Fransız devrimci şarkıcısına hayran olmuştuk. Vladimir İlyiç, devrimci şarkıların olağanüstü yetenekli yazarı ve şarkıcısı Montégus ile dostluk kurmuştu. Bir komünarın oğlu olarak Montégus, işçi semtlerinin sevgilisiydi. İlyiç bir süre onun şar-

kısı "Salut à vous, soldats de 17"yi (Selam size 17. Alayın erleri — grevcilere ateş etmeyi reddeden Fransız askerlerine selam marşı) çok severek söyledi. Montégus'nün siyasi yönden az bilinçli köylülerce seçilen ve 1500 Frank vekillik maaşı için halkın özgürlüğünü satan sosyalist vekilleri alaya aldığı şarkısı da İlyiç'in hoşuna gidiyordu... O sıralar tiyatroya gitmeye başladık. İlyiç her yerde, Paris banliyölerindeki tiyatro gösterilerine işaret eden ve Montégus'nün çıkacağının açıklandığı afişler buluyordu. Bir kent planıyla silahlanmış olarak en uzak semtlere kadar gittik. Orada toplanan kalabalıkla birlikte bir şarkı dinledik, burjuvazinin işçileri onunla beslemeye özen gösterdiği çoğunlukla duygusal-açık saçık bir saçmalık olan bir oyun izledik. Sonra Montégus sahneye çıktı. İşçiler onu candan alkışlarla karşıladılar. O ise onlara, işçi yeleği içinde, boynunda Fransız işçileri gibi bağladığı fularıyla, burjuvaziyi hicvettiği güncel olaylar üstüne şarkılar söyledi. İşçilerin ağır yazgısı ve işçi dayanışması üstüne söyledi. Paris banliyölerinin halk yığınları işçilerden oluşuyordu. Bu topluluk herşeye coşkuyla tepki gösteriyordu: tüm tiyatronun alay ettiği, son moda yüksek şapkalı bir kadına ve bizzat tiyatro parçasının içeriğine. "Alçak herif!" diye bağırıyordu bir işçi, ev sahibini canlandıran ve genç kadın kiracısından ona teslim olmasını isteyen bir oyuncuya. Bu işçi topluluğuyla kaynaşmak İlyiç'in hoşuna gitti. Bir kezinde Montégus bizim Rus akşam eğlencelerimizden birinde sahneye çıktı. Sonra gece geç saatlere dek Vladimir İlyiç ile oturdu ve gelecek dünya devriminden konuştu. Bir komünarın oğlu ve bir Rus Bolşevik – her biri kendi tarzında devrimi düşlüyordu. Ama savaş sırasında Montégus yurtsever şarkılar söylemeye başladı.

Başka bir defasında, evde bakacak kimse olmadığı için işçilerin çocuklarını da beraberlerinde getirdikleri bir seçim toplantısını ziyaret ettik. Konuşmacıları dinledik, kalabalığı neyin etkilediğini, onları neyin elektriklendirdiğini gördük, konuşmacıyı

hayranlıkla izleyen bir demircinin güçlü simasını ve babasına solculara ve konuşmacıya babası gibi tam anlamıyla yiyecek gibi bakan oğlunun henüz yarı çocuk simasını izlemekten zevk aldık. Bir sosyalist delegeyi önce işçi dinleyiciler önünde konuşurken dinledik ve sonra aydınların ve memurların toplantısında nasıl konuştuğunu duymak için gittik. Böylece, işçi dinleyicileri alevlendiren büyük ve ateşleyici düşüncelerin, sönerek, bir konuşmacı tarafından nasıl küçük-burjuvazi için kabul edilebilir bir renge büründürüldüğünü izledik. Mümkün olduğunca çok oy toplamak istenmiyordu muydu! Bir toplantıdan dönen İlyiç, Montégus'nün sosyalist bir delegeyle ilgili yazıp söylediği bir şarkıyı mırıldanıyordu: "T'as ben dit, mon ga!"*

Londra'da sık sık Hydepark'a sokak konuşmacılarını dinlemeye giderdik. Biri tanrıdan sözederdi, diğeri tezgâhtarların ne kadar kötü yaşadıklarından, üçüncüsü bahçe evlerden. Londra'daki Yahudi semti Whitechapel'a gittik, orada Rus denizcilerini ve yoksul Yahudileri tanıdık, acı ve umutsuzluk dolu şarkılarını dinledik. Genç bir İngiliz sosyalistin belediye sosyalizmi üstüne konuşma yaptığı bir çevreye gittik, aynı anda bir gün önce sosyalist kilise "Yedi Kızkardeş"te sosyalist papaz olarak özel tipte bir duada bulunan yaşlı bir Parti üyesi onunla, Yahudilerin Mısır'dan göçünü, işçilerin kapitalizm dünyasından sosyalizm dünyasına göçe örnek olarak alınması gerektiği şeklinde tartışıyor ve genç konuşmacıyı oportünizmle suçluyordu...

Yaşamı, insanların yaşantısını kendi çeşitliliği, kendine özgü görüntüleriyle izlemekten ve orada kendi yaşadıklarına benzeyen şeyler bulmaktan anlayan kişi yaşamdan zevk almaz mı, böyle biri asket olabilir mi?

Vladimir İlyiç insanları severdi. Kısa süre önce birinin anlattığı gibi o sevdiği insanların resimlerini masasının üstüne

* *İyi söyledin, oğlum!*

koymazdı. Fakat insanlara coşkulu bir sevgi duyardı. Örneğin Plehanov'u çok severdi. Plehanov, Vladimir İlyiç'in gelişmesinde büyük bir rol oynamıştı. Ona doğru, devrimci yolu bulmada yardımcı olmuştu ve bu yüzden Plehanov onun için uzun süre bir hale ile çevrilmişti, Plehanov'la henüz önemsiz her bir ayrılık ona derin acı verirdi. Ayrılıktan sonra da Plehanov'un söylediklerini dikkatle dinlerdi. Plehanov'un "Oportünist olarak ölmek istemem" sözlerini nasıl bir hazla yinelemek isterdi. 1914'te, savaş başladığında bile, Plehanov'un söz alacağı Lozan'daki bir miting için konuşmasını hazırlarken, Vladimir İlyiç son derece heyecanlıydı. "Bunu gerçekten kavramayacak mı?" diye soruyordu. P. N. Lepeşinski'nin anılarında tümüyle inanılmaz bir yer var. Lepeşinski, Vladimir İlyiç'in ona bir defasında şöyle dediğini anlatıyor: "Plahanov öldü, ben ama yaşıyorum." Böyle birşeyi söylemesi olanaksız. Sözkonusu olan muhtemelen Lepeşinski'nin anlamadığı başka bir nüanstır. Vladimir İlyiç hiçbir zaman Plehanov'la kendini karşı karşıya koymak istemezdi.

Parti tarihini inceleyen genç yoldaşların kafası, Menşeviklerle ayrılığın ne anlama geldiği konusunda belki açık değildir.

Vladimir İlyiç sadece Plehanov'u değil, Vera Zasuliç ve Akselrod'u da severdi. "Vera İvanovna'yı göreceksin, o kristal gibi saydam bir insan", demişti bana Vladimir İlyiç Münih'e varışımın akşamında. Akselrod da onun için uzun süre bir hale ile çevrili kaldı.

Son zamanlarda, ölümünden kısa süre önce bana Akselrod'u sordu (gazetede onun ismini gösterdi ve "Ne?" diye sordu). Onunla ilgili olarak Kamenev'e telefonla sormamı rica etti ve haberi dikkatle dinledi. Bir defasında ona A. M. Kalmikova'dan söz ettim ve "Ne" diye sorunca, Potresov'u sorduğunu anladım. Ona bildiklerimi anlattım ve "Ayrıntıları öğreneyim mi?" diye sordum. Başım salladı. "Şimdi Martov da ölüyor",

demişti bana Vladimir İlyiç sesi kısılmadan az önce. Ve sözlerinde yumuşak bir ton vardı.

İnsanlara kişisel bağlılığı Vladimir İlyiç'nin siyasal bakış açısını hiçbir zaman etkilemedi. Plehanov ve Martov'u ne kadar çok sevse de, siyasal olarak onlardan koptu (ve bir insanla siyasal olarak bozuşursa, onunla kişisel olarak da bozuşurdu, başka türlü de olamazdı, çünkü onun tüm yaşamı siyasal savaşımla bağlıydı), çünkü bu dava için zorunluydu.

Fakat insanlara kişisel bağlılığı, ayrılıkları Vladimir İlyiç için tasavvur edilemeyecek kadar zor kıldı. II. Parti Kongresi'nde, Akselrod, Vera Zasuliç, Martov ve diğerleriyle ayrılığın önlenemez olduğu anlaşılınca, anımsıyorum, Vladimir İlyiç korkunç şeylere katlanmak zorunda kaldı. Bütün gece uyumayıp, heyecandan yerimizde duramadık. Vladimir İlyiç dostluklarına böyle tutkuyla bağlanmasaydı, gücü böyle erken harcanmış olmazdı. Kelimenin gerçek, derin anlamıyla siyasal dürüstlük — kendi siyasal kararları ve davranışlarında kendini tüm kişisel sempati ve antipatilerden özgürleştirmeyi yetenekli kılan bir dürüstlük, herkesin harcı değildir, ve ona kim sahipse bu onun için de kolay vergi olmamıştır.

Vladimir İlyiç başka insanlara sürekli büyük ilgi duyardı. Sürekli birilerine "hayran" kalırdı. Birinde herhangi bir ilginç yan yakalayınca, artık ona, nasıl denir, yapışırdı. Örgütleme yeteneğiyle dikkatini çeken Natanson'la iki haftalık "romans"ını anımsıyorum. Artık Natanson'dan başka birşeyden söz edilmiyordu. Vladimir İlyiç Rusya'dan yeni gelenlere özellikle sıkı sarılırdı. Onun ruh halinden etkilenmiş, Vladimir İlyiç'in sorularının etkisi altında insanlar, farkında olmadan ona, kendini çalışmaya karşı tutumlarında, onu nasıl örgütlediklerinde ve ona nasıl yaklaştıklarında gösteren düşüncelerinin, benliklerinin en iyi bölümünü gösterirlerdi. İşlerini İlyiç'e anlatırken ellerinde olmadan biraz şiirleştirirlerdi. İlyiç insanlara son derece hayrandı, çalışmaya son derece hayranlık duyardı. Her ikisi içiçe geçmişti. Ve bu, onun yaşamını olağanüstü zengin, yoğun ve dolu kılıyor-

du. Yaşamı tüm karmaşıklığı ve çeşitliliğiyle alıyordu. Asketlerde durum bu değildir.

İlyiç'in en az olduğu şey —yaşam ve insanlara ilişkin anlayışı, herşeye karşı öylesine tutkulu durumuyla,— şimdi arasıra gösterildiği gibi erdemli bir darkafalı olmaktı: eşi ve çocuklarıyla birlikte örnek bir aile babası; yakınların resimleri masada duruyor, orada bir kitap, astarlı bir robdöşambr, mırlayan bir kedi dizlerinde oturuyor ve bunun tümü İlyiç'in sosyal yaşamdan "dinlendiği" enfes bir konfor içinde. Vladimir İlyiç'in her adımı darkafalı bir duygusallık prizmasından geçiriliyor. Böyle şeyler yazmamak daha iyi olurdu.

Vladimir İlyiç hiçbir şeyden, her türlü gevezelik, dedikodu ve başkalarının kişisel yaşamlarına karışmaktan nefret ettiği kadar nefret etmezdi. Böyle bir karışmayı izin verilemez olarak görürdü.

Sürgünde yaşarken Vladimir İlyiç sık sık bunlardan sözederdi. Kendini özenle, genellikle gevezelik ve dedikodudan, başkalarının yüreğini okumaktan, yararsız meraktan doğan her türlü sürgün öykülerinin tümünden ayırmak gerekliliğinden söz ederdi. Bu batmakta olan darkafalılık ve dargörüşlülüktür.

1902'de Londra'da Vladimir İlyiç'le, sürgünde sözde uygunsuz davranışla kendini suçlu duruma düşüren bir yoldaşı yargılamak isteyen "Iskra" redaksiyonunun bir bölümü arasında şiddetli bir çatışma oldu. Durumunun araştırılması tabii bu kişinin kişisel yaşamına kaba şekilde müdahaleyi beraberinde getiriyordu. Vladimir İlyiç buna karşı sert protesto gösterdi ve böyle bir kepazeliğe —bunu böyle adlandırıyordu— katılmayı kesinkes reddetti. Sonraları onu inceliğe sahip olmamakla suçladılar...

Bana öyle geliyor ki, meraklı ellerle yabancı duyguları kurcalamamak talebi, tam da gerçek inceliğin bir kanıtıdır.

İlk kez 11 Nisan 1924'de "Pravda"
No. 83'te yayınlandı.

İlyiç'in Çocukluğu ve Gençliği

Vladimir İlyiç'in çocukluğuyla ilgili esas olarak, ortak yaşamımız sırasında bizzat ondan öğrendiğim şeyleri anlatacağım. Tümüyle ve bütünüyle devrimci çalışmayla meşgul olduğundan, kendini pek ender olarak anılarına verirdi, ve bana yalnızca arasıra birşeyler anlatırdı. O ve ben aynı kuşağın insanlarıydık (ben ondan bir yaş büyüğüm), yaklaşık aynı çevrede büyüdük, "Raznoçintsen aydınları"[5] denilen çevrede. Bu yüzden anıları ne kadar bölük parça olsa da bana çok şey söylüyorlardı.

Vladimir İlyiç 22 Nisan 1870'te Volga'da Simbirsk kentinde doğdu ve 17 yaşına dek orada yaşadı. Simbirsk vilayet merkeziydi, ancak bugün o zamanki Simbirsk'in krokilerini sokakları, evleri ve çevresiyle inceleyince, o zamanlar nasıl kuytu bir köşe olduğu hissediliyor. Ne fabrikalar, ne de işletmeler vardı, bir demiryolu bile yoktu; tabii telefon ve radyo da yoktu.

İlyiç'in gerçek soyadı Ulyanov'du. Çok sonraları, devrimci olarak, gizlilik nedenleriyle Lenin kod adıyla yazmaya başladı ve başkaları da onu böyle adlandırmaya başladılar. Bugün Simbirsk, İlyiç'in anısına Ulyanovsk adını taşıyor. Ulyanovsk bugün asıl olarak çok sayıda öğrenci gencin okullarının kenti; ayrıca orada Lenin Müzesi'nin bir şubesi var.

Vladimir İlyiç'in babası İlya Nikolayeviç sade bir soydan, Astrahan'ın küçük-burjuva çevrelerinden geliyordu. Yaşam koşulları ağırdı, eğitim yolunun onlara kapalı olduğu vergi yüküm-

lüsü denilen toplumsal katmandandı. Yedi yaşında yetim kaldı ve son kopeklerini onun okula gitmesi için harcayan ağabeyi sayesinde, aynı zamanda alışılmamış yeteneği ve sabırlı çalışmasıyla İlya Nikolayeviç "işi bir yerlere getirme"yi, liseye gitmeyi ve 1854'de Kazan Üniversitesi'ni bitirmeyi başardı. Öğretmen oldu. Başlangıçta Pensa Soylular Enstitüsü üst sınıflarında fizik ve matematik öğretiyordu, sonra Nijni-Novgorad'da erkek ve kız lisesinde öğretmen oldu, daha sonraları Simbirsk'te müfettiş ve sonunda ilköğretim müdürü oldu. İlya Nikolayeviç Kazan Üniversitesini terkettiğinde Kırım Savaşı tüm hızıyla sürüyordu. Bu savaş ona serfliğin tüm çürümüşlüğünü gayet net bir şekilde gösterdi, Nikola rejiminin tüm barbarlığına gözleri kamaştırıcı bir ışık tuttu. Zaman, serfliğin ve ona dayanan feodal toplum düzeninin sert bir şekilde eleştirildiği, ama devrimci bir hareketin henüz oluşmadığı bir zamandı.

İlya Nikolayeviç'in kim olduğunu tam kavramak için, Nekrasov ve Panayev'in editörlüğünü yaptıkları, Belinski, Çernişevski ve Dobrolyubov'un da çalıştıkları "Sovremennik"i okumalı. Vladimir İlyiç'in ablası Anna İlyiniçna ve Vladimir İlyiç'in kendisi, babalarının Nekrasov'un şiirlerini ne kadar sevdiğini anımsıyorlardı. Pedagog olarak İlya Nikolayeviç özellikle hevesle Dobrolyubov'u okuyordu. Pedagojik cephe o zamanlar serfliğe karşı savaşımın bir cephesiydi. Dört ciltlik "Yaşayan Büyük Rus Dilinin Etimolojik Sözlüğü"nün yazarı Dal, 1856'da bile köylülerin okuma-yazma öğrenmelerine kesinlikle karşı çıkıyordu. Okulda sıkı bir talim ve terbiye egemendi; hatta yalnızca soylu ve memur çocuklarının kabul edildikleri liselerde bile dayakla terbiye olağandı.

Dobrolyubov'un feodal sistem okuluna karşı nasıl bir savaşım yürüttüğü bilinmektedir. 1861'de 25 yaşında genç bir adam olarak öldü. 1857'de, öğretmenlerin otoritesinin sözkonusu edildiği "Eğitimde Otoritenin Anlamı" makalesi yayımlandı. Bu

makalede Dobrolyubov, köleliğin, serfliğin okulundaki otoriteyle, bir öğrencinin saygı gösterdiği öğretmenin, bir pedagogun otoritesini karşılaştırır. Pirogov'dan alıntıyla Dobrolyubov inançların rolü üstüne yazar: "İnançlara ulaşmak hiç de kolay değildir: 'Sadece, *ilk gençliğinden itibaren kendi içine acımasız bakmaya eğitilmiş olanlar,* yaşamın ilk yıllarından itibaren *gerçeği içten sevmeye, onu kararlılıkla savunmaya ve* hem *öğretmenlere* hem de yaşıtlarına karşı *tabiî bir şekilde açıkyürekli olmaya* eğitilenler inançlara sahip olabilirler.'" Ve devamla: "Sık sık çocuklar pedagojik planlara kurban ediliyor. Eğitimci bir kez ahlaksal tahta atına bindi mi, öğrencisini özel mülkiyeti, ona istediği gibi davranabileceğini düşündüğü birşey sanıyor", bu arada "çok önemli bir ayrıntıyı ihmal ediyor, eğitilenin, çocuğun gerçek yaşamı ve doğasını..."[6]

Bu makalede Dobrolyubov, candan bir tutkuyla, kör, köleleştirici, kesin bağlılığa karşı cephe aldı. "*Kesinkes* itaat alışkanlığının iradenin gelişmesine yaptığı zararlı etkiden söz etmeye gerek var mı daha?" diye sorar.

Aynı makalede Dobrolyubov, çocuğun kesinkes tabi olması halinde eğitmenin kesinkes yanılmaz olması gerektiğinden söz eder. Şöyle yazar: "Fakat eğitmenin sürekli olarak öğrencisinin kişilik seviyesinin üstüne çıkabileceğini varsaysak bile (ki böyle durumlar vardır, fakat bu her zaman böyle olmaktan uzaktır), o her halükârda tüm kuşaktan daha yukarıda olamaz. Çocuk yeni bir çevrede yaşamaya hazırlanıyor, yaşam çevresi, eğitmenin eğitimini aldığı 20-30 yıl öncesinden başka olacaktır. Eğitmen genellikle yeni zamanın gereksinimlerini önceden göremez, evet, onu kavrayamaz bile, ve saçmalık olarak görür."[7]

Dobrolyubov bu makalede operatör doktor ve pedagog Profesör Pirogov'un doğru düşüncelerini öne çıkardı, ama Pirogov gericilik tarafından dümen suyuna alınıp "yasalığa eğitim" amacıyla, içinde dayakla terbiyenin ve okuldan atılmanın da ol-

duğu bir cezalar sistemi önerince, Dobrolyubov onu tüm şiddetiyle mahkûm etti.

Lenin'in babasının öylesine sevdiği Nekrasov, "Dobrolyubov'un Anısına" şiirinde onun üzerine şöyle yazıyordu:

"Yürek ateşinin geçmesine izin vermedin;
Ülkeni bir kadın gibi sevdin,
Çabanı, umudunu, tüm duygularını
Memlekete feda ettin; tüm candan yürekleri
Ona adadın, yeni yaşama yürüyerek,
Aydınlık cennetinin sağlam dostu,
Ziynet için inciler hazırlayarak.
Ama çok erken çaldı son saatin,
Bilge kalemini tutamıyorsun artık –
Nasıl bir meşalesi söndü aklın,
Nasıl bir yürek durdu atmaya!"

Dobrolyubov, İlya Nikolayeviç'in dürüst yüreğini de fethetti ve bu, Simbirsk vilayeti ilköğretim müdürü olarak ve oğlunun, Lenin'in, ve aynı şekilde tümü devrimci olan diğer çocuklarının eğiticisi olarak onun çalışmasında belirleyici oldu.

İlya Nikolayeviç Simbirsk vilayetinde çalışmaya başlamadan önce bu vilayetin köylüleri neredeyse tümüyle okuma-yazma bilmiyorlardı. İlya Nikolayeviç'in çabaları sayesinde vilayetteki okulların sayısı 450'ye çıktı; öğretmenler arasında büyük bir çalışma yürüttü. Okullar öyle kolayca komutla açılmadı. İlya Nikolayeviç köylere gitmek, bozuk yollarda kötü köy arabaları üstünde kemiklerine kadar sarsılmak, kötü meyhanelerde gecelemek, polis müdürleriyle çekişmek ve bucak toplantılarında köylüleri biraraya toplamak zorunda kaldı. İlyiç babasının köyle ilgili anlattıklarını heyecanla dinledi. Çok şeyi küçükken kırda yaşadıklarından, çok sevdiği dadısından, aynı şekilde kırda büyümüş olan annesinden öğrendi.

Bu İlyiç'i, çocukluğundan beri köy yaşamını dikkatle izlemeye sevketti, devrimci olarak tüm faaliyetine damgasını bastı, ona, Marksizm'i incelerken bizim geri kalmış Rusya'mızda da sosyalizmin sayısız dağınık köylülükle zafer kazanabileceğini kavrama olanağı verdi, büyük ülkemizi zafere götüren savaş için doğru yolu gösterme olanağı verdi.

İlya Nikolayeviç, Astrahan'da hiçbir şekilde yaşamdan soyut yetişmemişti. Orada "yabancı kökenli" Kalmüklerin nasıl ayaklar altına alındığım görmüştü. İlköğretim müdürü olarak çalışması sırasında İlya Nikolayeviç, o zaman dendiği gibi, çok sayıda "yabancı kökenlinin" Simbirsk vilayetinde bilgiyle donatılması için özellikle gayretli uğraş verdi.

1937'de Çuvaş ÖSSC, Batyrevo bölgesi Polevo-Sundir ortaokulu[8] öğretmenlerinden biri olan Çuvaş milliyetinden İvan Yakovleviç Saizev'den bir mektup aldım. Bu öğretmen 77 yaşında ve 55 yıldan beri Çuvaş okullarında ders veriyor. "Emek Kahramanı" ve "Halk Eğitimi Mükemmel Çalışanı" ünvanlarını taşıyor. Aktif toplumsal çalışmalar yapıyor. Cehaletin ve yarıcehaletin ortadan kaldırılmasına katkıda bulundu, Eğitim İşçileri Derneği başkanıydı, Köy Sovyeti'nin, yerel Sendika Komitesinin üyesiydi vs. Tarımsal istatistikte de çalıştı, tüm nüfus sayımlarında yol göstericilik yaptı, bir meteoroloji istayonunda çalıştı vs.

İvan Yakovleviç bir gündelikçinin oğlu. Sekiz yaşından on üçüne dek kaz güttü. Öğrenmeye coşkulu bir isteği vardı ve okula gitmek için gizlice baba evinden kaçtı. İki gün boyunca Simbirsk'e doğru yol aldı, ama okul yılının başlangıcına geç gelmesine karşın, oğlanın durumuna üzülen İlya Nikolayeviç Ulyanov sayesinde yine de okula alınmış. İvan Yakovleviç Saizev, bir defasında nasıl İlya Nikolayeviç Ulyanov'un matematik dersine geldiğini anlatıyor. İlya Nikolayeviç onu tahtaya çağırmış; Saizev soruyu doğru çözüp açıklamasını yapmış. İlya Ni-

kolayeviç: "İyi, oturabilirsin!" demiş.

"Öğle yemeğinden sonra", diye anlatıyor İvan Yakovleviç mektubunda, "öğrencilerin kendi başlarına yazılı bir ödev yapmaları — bir kompozisyon yazmaları gerekiyordu. Öğretmen 'Bugünkü izlenimim' konusunu verdi. Bunu yaparken, okul yaşamımızdan özellikle önemli bulduğumuz herhangi bir olayı yazabileceğimizi açıkladı. Kısacası, ne istersek.

Tüm öğrenciler birkaç dakika düşünüp uygun bir konu aradılar. Birkaçının aklına okul yaşamından gerçekten tatlı olaylar geldi, diğerleri tekrar tekrar birşeyler uydurmayı denediler. Benim uzun süre konu aramaya gereksinimim olmadı, çünkü Müdür İlya Nikolayeviç'in matematik dersine gelmesi ve problemin çözümü hakkında yaptığı açıklama aklımdan çıkmıyordu. Böylece bunun üstüne yazmayı kararlaştırdım:

Şöyle yazdım: 'Bugün sabah saat dokuzda, matematik dersinde Müdür Bey İlya Nikolayeviç bize geldi. Tahtaya kaldırdı ve içinde çok kez "groşen" sözcüğü geçen bir problem sordu. Problemi yazdım, okudum ve çözümünü düşündüm. Müdür Bey İlya Nikolayeviç'in r'leri söyleyemediğini farkettim, öyle ki "groşen" sözcüğü hemen hemen "goşen" gibi duyuluyordu. Bu bende öyle bir yer etti ki, şöyle düşündüm: Ben bir öğrenci çocuğum ve "r"yi doğru söyleyebiliyorum, o ise müdür, böyle büyük ve bilgili adam "r"yi söyleyemiyor, "h" gibi birşeyler söylüyor.'

Sonra ufak tefek birşeyle ilgili birşeyler daha yazdım ve böylece kompozisyonu bitirdim. Sınıfın en büyüğü defterleri topladı ve onları öğretmenimiz V. A. Kalaşnikov'a verdi.

İki gün sonra öğle yemeğinden sonraki derste, kontrol edilen kompozisyonlar konuşulacaktı. Defterlerimizi geri aldık ve herkes çabucak hangi notu aldığına baktı. Bazıları seviniyordu, bazıları birşey olmamış gibi davranıyordu, ne sevinç ne de sıkıntı belirtisi ediyorlardı.

Öğretmen Kalaşnikov benim defterimi kasten geriye bıraktı. Sonunda da yüzüme fırlattı ve kızgınca 'Seni gidi domuz!' dedi.

Defteri aldım, açtım ve kompozisyonumun kırmızı kalemle baştan sona çizilmiş olduğunu gördüm. Altında da 'Sıfır' notu duruyordu —yani kötünün de kötüsü— ve ondan sonra da imza geliyordu. Neredeyse ağlamaya başlayacaktım. Gözlerim doldu. Yaradılıştan sade, saf, kolay etkilenen ve gerçeği seven biriydim. Tüm yaşamım boyunca öyle kaldım.

Yazılı ödev sırasında İlya Nikolayeviç sınıfa girdi. Onu selamladık ve işimize devam ettik. İlya Nikolayeviç sıralar arasında geziyor ve bizi çalışırken izlemek için orada burada duruyordu. Sonunda yanıma geldi. Son kompozisyonumdaki kırmızı çarpıyı ve sıfır notunu gördü. Bir elini omuzuma koydu, diğeriyle defteri aldı ve okumaya başladı. Okurken gülümsüyordu. Sonra öğretmeni çağırdı ve sordu: 'Vasili Andreyeviç, niçin bu oğlanı kızıl haç nişanı ve bu dev gibi patatesle ödüllendirdiniz? Kompozisyon gramer açısından kusursuz ve tutarlı yazılmış; uydurulmuş, yapay şeyler içermiyor. Esas olan, ***ondaki samimiyet,*** ve tarafınızdan verilen konuya da tamamen uygun.'

Öğretmen utanmıştı ve kompozisyonumun üsttekiler için hiç de hoş olmayan yerler içerdiğini düşünüyordu ve istiyordu ki... Müdür İ. N. Ulyanov onun sözünü bitirmesine izin vermeyip şu sözlerle kesti: 'Bu kompozisyon en iyilerden biri. Verdiğiniz konuyu okuyun: "Bugünkü izlenimlerim." Öğrenci tam da geçen derste ona en büyük etkiyi yapan şeyi yazmış. Kompozisyon mükemmel.' Sonra kalemini aldı, kompozisyonun altına 'Mükemmel' sözcüğünü yazdı ve adıyla imzaladı: 'Ulyanov'.

Bu olayı asla unutmayacağım: bunu unutmak mümkün değil. İlya Nikolayeviç ne kadar iyi kalpli, sade ve adaletli olduğunu kanıtlamıştı."

İlya Nikolayeviç'in ulusal azınlıklara karşı bu yaklaşımı, doğal olarak, babasının ve diğerlerinin neler söylediğini dinleyen İlyiç üstünde de etki yapacaktı. Vladimir İlyiç bana bir kez Simbirsk sakinlerinin ulusal azınlıklara yaklaşımını anlatmıştı: "Bir Tatardan sözederken, hor görerek 'prens' derler, Yahudiden sözederken, hor görerek 'Yud' derler, Polonyalıya 'Polak', Ermeniye 'Armyaşka' derler."

İlyiç babasının izinden yürüdü: Lisenin son sınıfında tüm yıl boyunca, Rusça'da geri kalan Çuvaş sınıf arkadaşıyla meşgul oldu. Onu üniversiteye hazırlamak istiyordu, bunu başardı da.

Fakat İlya Nikolayeviç'in ulusal azınlıklara karşı tavrı İlyiç'in tüm devrimci faaliyeti üzerinde de etkide bulundu. Lenin'in SSCB halkları arasındaki dostluğun temelini atmak için nasıl bir çalışma yürüttüğü herkesçe bilinmektedir.

Dobrolyubov, sağlam bir irade gücüne dair de yazmıştı. İlyiç babası tarafından Dobrolyubov'un yöntemleriyle eğitildi. Vladimir İlyiç dokuz buçuk yaşında liseye girdi, her zaman mükemmel öğrendi ve okulu bitirirken altın madalya aldı. Fakat çoklarının zannettiği gibi, buna kolay ulaşmadı. İlyiç çok hareketli bir çocuktu. Dolaşmayı çok sever, uzun gezintiler yapardı, Volga ve Sviyaga'yı severdi, suya girmeyi, yüzmeyi ve buz pateni yapmayı çok severdi. Bir defasında bana demişti ki : "Buz pateni yapmayı çok seviyordum, ama bunun beni öğrenmekten alıkoyduğunu görünce bıraktım." Okumayı çok severdi, kitaplar onu tutsak eder, hayran bırakırdı, yaşamdan, insanlardan anlatırlar, onun bakış açısını genişletirlerdi. Lisede öğrenme ise sıkıcı ve kuruydu, tüm olası yararsız ıvır-zıvırı ezberlemek için insanın kendine karşı da çok katı olması gerekiyordu. Fakat şunu kural haline getirmişti: Önce ders öğrenilecek, ondan sonra okumaya başlanacak. Kendine çok hakimdi ve zamanını tutumlu kullanırdı. Okuduğu zaman dikkatini yoğunlaştırır ve bu yüzden

çok hızlı okuyabilirdi. Kitaplardan özetler çıkarır ve bunu mümkün olduğunca kısa sürede yapardı. İlyiç'in elyazısını tanıyanlar, sözcükleri kendi tarzında kısalttığını bilirler. Bu yöntem sayesinde gereksinimi olan herşeyi çok hızlı yazabilirdi.

Kendini güçlü bir irade ve azim geliştirmeye eğitti. Söylediği şeyi yapardı da. Sözüne güvenilirdi. Günün birinde, daha ilk gençliğinde, sigara içmeyi denedi. Annesi Maria Aleksandrovna bunu farkedince çok endişelendi ve ona ricada bulundu: "Volodyuşka, sigarayı bırak." İlyiç söz verdi ve o zamandan itibaren sigaraya bir daha dokunmadı bile.

İlya Nikolayeviç, Vladimir İlyiç'in derslerine iyi çalışmasına dikkat etse de, onu Dobrolyubov'un anlayışı uyarınca okulda neyi ve nasıl öğrendiğini bilinçli bir anlayışla yapmak için eğitmeye çaba harcıyordu. Bayan öğretmen Kaşkadamova, yönetimi altında çalıştığı ve özel bir sevgiyle anımsadığı İlya Nikolayeviç'in, lise ve lisedeki derslerden şaka yollu yakınarak ve öğretmenleri iğneli sözcüklerle alaya alarak Volodya'yı makaraya almayı nasıl sevdiğini anlatırdı. Volodya babasının ataklarını daima ustalıkla savuşturur ve kendisi ilkokulun eksikliklerinden söz etmeye başlayarak, babasını en hassas yerlerinden vurmayı bilirmiş.

V. V. Koşkadamova'nın anlatılarından, İlya Nikolayeviç'in oğluna yaşamı dikkatle izlemeyi öğrettiği, ama İlyiç sınıfta öğretmenlerine —Fransızca öğretmeni Port'la olduğu gibi— dalga geçici sözler söylerse, o zaman İlya Nikolayaviç'in onu nasıl azarladığı ve derslerinde kusurları olsa bile öğretmenlere kabalığı izin verilemez olarak nitelediği anlaşılıyor. Ve Vladimir İlyiç kendine çeki düzen verdi.

Çocuklara Dobrolyubovcu bakış açısı İlyiç'te başka bir karakter özelliği daha geliştirdi: kendine, kendi faaliyetine, davanın çıkarları bakış açısından bakma yeteneği. Bu İlyiç'i darkafalı kendini beğenmişlikten korudu.

Kendine karşı katı tavrı yanında, Saizev'in anılarından da bildiğimiz gibi, İlya Nikolayeviç çocuklarda özellikle dürüstlüğe değer verirdi ve çocuklarını buna göre eğitmeye çaba harcıyordu. Dobrolyubov, dürüstlük eğitiminin önemi üzerine de yazmıştı. İlyiç'in özellikle karakteristik niteliklerinden biri dürüstlüğüydü.

İlyiç 14 veya 15 yaşındayken çokça ve hayranlıkla Turgenyev'i okumuştu. Bir defasında bana, içinde sevgide dürüstlükten sözedilen Turgenyev'in öyküsü "Andrey Kolosov"un o zamanlar ne kadar hoşuna gittiğini anlatmıştı. O yıllarda "Andrey Kolosov" benim de çok hoşuma gitmişti. Elbette sorun, orada anlatıldığı gibi, kolayca çözülecek birşey değil, dürüstlük tek başına herşey değil. İnsanlara yardım etmek ve özen göstermek de gerekir, ama "Andrey Kolosov", çevremizdeki küçük-burjuva ortamında o zamanlar çok yaygın olan çıkar evliliğine ve sayısız ikiyüzlülüğe şahit olan biz genç insanların hoşuna gidiyordu. Sonra Çernişevski'nin "Nasıl Yapmalı?"sına sınırsız hayranlık duymuştuk. İlyiç bu romanı ilk kez lise döneminde okumuştu. Sibirya'da bu konu üzerine konuşmaya başladığımızda, İlyiç'in Çernişevski'nin bu romanını hangi ayrıntılara değin bildiğine ne kadar şaştığımı anımsıyorum. Onun Çernişevski'ye hayranlığı kaynağını bu romandan alıyordu.

İlya Nikolayeviç, kamu yaşamında önemli bir kişilikti. Halkın cahilliğine, köleliğin sonuçlarına karşı özveriyle savaştı, ama o zamanının çocuğuydu ve oğulları Aleksander ve Vladimir'i hareketlendiren şey —Çernişevski'nin yazdığı gibi, toprak ağalarının istediği şekilde gerçekleştirilen, en iyi köylü topraklarının çalındığı 1861 reformunun karakteri— tüm bunlar onu pek fazla etkilemiyordu: Onun için II. Aleksander, kurtuluşun Çar'ı olarak kaldı. İlyiç, II. Aleksander'in öldürüldüğü haberi gelince İlya Nikolayeviç'in ne kadar sinirli olduğunu anımsıyordu. Üniformasını giyip yas duası için katedrale gitmiş. O zamanlar İlyiç

ancak onbir yaşındaydı, ama tüm dünyanın konuştuğu, II. Aleksander'in öldürülmesi gibi herkesin tartıştığı bir olay, tabii ki, daha çocuk yaştaki birinde derin etki bırakacaktı. Bu olaydan sonra İlyiç, kendi söylediğine göre tüm siyasi konuşmaları dikkatle dinlemeye başladı.

İlyiç, "Detskoye Çteniye" de dahil, babasına gönderilen tüm çocuk dergilerini ve kitaplarını okuyordu. O zamanki çocuk dergilerinde Amerika üstüne çok yazılırdı (bilindiği gibi 1861'den 1865'e dek kuzey eyaletleri, güneydekilere karşı, güney eyaletlerinde zencilerin köleliğinin kaldırılması için savaşıyordu; bu savaşta sözkonusu olan, kapitalizmin daha yaygın gelişmesi için ortalığı temizlemekti, ama bu özgürlük için savaşım tabelası altında yürütüldü), Türkiye'ye karşı ve Balkan ülkelerine karşı savaş üstüne çokça yazılırdı. İlyiç ağabeyinin kitaplarını da okuyordu. Sınıf arkadaşı Kuznetsov, İlyiç'in edebi konularda her zaman çok iyi kompozisyonlar yazdığını anımsar. İlyiç lisedeyken, F. M. Kerenski (1917 yılındaki Geçici Hükümetin Sosyal-Devrimci başbakanı A. F. Kerenski'nin babası) orada müdürmüş ve edebiyat dersi veriyormuş. Kerenski, İlyiç'e tüm kompozisyonları için sürekli en iyi notu verirmiş. Ama bir defasında kompozisyonunu hoşnutsuz sözcüklerle geri vermiş: "Hangi ezilen sınıflardan söz ediyorsunuz, ne demek bu?" Öbür öğrenciler Ulyanov'un bu kompozisyonu için Kerenski'den hangi notu aldığını bilmek istemişler. Bu kez de en iyi not olduğu anlaşılmış.

Ulyanov ailesi pek büyüktü — altı çocukluydu. Çocuklar çifter çifter yetişti: En büyükler Anna ve Aleksander'di, onları Vladimir ve Olga izledi ve sonuncular — Dimitri ve Maria. İlyiç, Olga'yla çok iyi anlaşıyormuş, çocukken birlikte oynamışlar, sonraları Marx'ı beraber okumuşlar. 1890'da Olga, Kadınlar İçin Yüksekokul Kurslarına gitmek üzere Petersburg'a gidip 1891 ilkbaharında tifüsten orada ölmüş.

Aleksander devrimci olup İlyiç üzerinde güçlü bir etki yaptı. Büyük çocuklar, yaşam tarzında, geleneklerde ve alışkanlıklarda serflik döneminden kalan artıkları oldukça yakıcı alaya alan ve bürokrasi, dalkavukluk ve boş lakırdı gibi "tüm rezil, adi, kötü" şeyleri teşhir eden "Iskra" şairlerine —Çernişevski'den etkilenen şairler (Kuroçkin kardeşler, Minayev, Julyov ve diğerleri) kendilerini böyle adlandırıyorlardı— hayranlık duyuyorlardı. "Iskra" şairlerinin birçok şiirini, legal ve illegallerini, kendisi de şiir yazan Anna İlyiniçna biliyordu özellikle. Onları yaşamı boyunca hatırında tuttu, yaşamının son aylarında, artık çoktan felç olduğunda, işten gelip birlikte çay içmek için yanına oturduğumda, lafı genellikle "Iskra" şairlerine getirirdim. Onlardan her zaman severek sözederdi, ve beni her defasında harikulade hafızasıyla hayretlere düşürürdü. Zamanın ilerici aydınlarının en sevdiği bir dizi şiiri ezbere bilirdi. Ve İlyiç'le ben Sibirya'da sürgünken, İlyiç'in ne kadar çok "Iskra" şairinin şiirini bildiğine şaşakaldım!

"Iskra" şairlerince öylesine isabetle alaya alınan darkafalı dedikodulara, boş gevezeliklere, İlyiç de ağabeyi Aleksander gibi tahammül edemezdi. Çok sayıda yeğeninden biri onların odasına gelince, onu çok sevdikleri konuşma tarzıyla selamlarlardı: "Yokluğunuzla bizi mutlu kılın!" Aleksander İlyiç, dinsel görüşleri kökünden sarsan fen bilimleri üstüne yazılarıyla onu hayran bırakan Pisarev'i hararetle okumuştu. Pisarev o zamanlar yasaktı. Vladimir İlyiç de 14–15 yaşlarındayken onu hararetle okumuştu. Şunu söylemek gerekir ki, 1856 yılında Dobrolyubov bile dinden henüz kesinkes kopmamıştı ve hatta İlya Nikolayeviç, fizik ve meteoroloji öğretmeni olmasına karşın, yaşamının sonuna dek inanlı kaldı. Oğullarının inanmaktan vazgeçmeleri yüreğine işlemişti. Esas olarak Pisarev'in etkisiyle, Aleksander İlyiç kiliseye gitmeyi bıraktı. Anna İlyiniçna, babasının öğle yemeğinde bir kez Zaşa'ya: "Bugün akşam ayinine gidiyor mu-

sun?" diye sorduğunu ve onun "Hayır" kısa ve kesin yanıtını verdiğini anımsar. Bu günden sonra böyle sorular sorulmadı. İlyiç, 15 yaşındayken bir kez bir öğretmenin babasını ziyarete geldiğini ve İlya Nikolayeviç'in onunla çocuklarının kiliseye az gittikleri konusunda söyleştiğini anlatırdı. Konuşmanın başında orada olan Vladimir İlyiç, babası tarafından herhangi bir görevle dışarı gönderilmişti. İşi bitirip odaya döndüğünde, ziyaretçi gülümseyerek İlyiç'e bakmış ve demişti ki: "Köteklemeli onu, köteklemeli." Kızan İlyiç dinden kopmayı, kesinkes kopmayı kararlaştırdı; avluya koştu, o zamanlar hâlâ taşıdığı haçı boynundan koparıp attı.

Aleksander İlyiç fenbilimci olmak istiyordu ve Petersburg Üniversitesine girdi. Orada devrimci çalışmalar yaptı, ama bunu Anna İlyiniçna'dan bile gizli tuttu ve evde geçirdiği son yaz hiç kimseye bundan tek kelime dahi sözetmedi. İlyiç ise içinde filizlenen düşünceleri birileriyle konuşmayı çok istiyordu. Lisede bunları konuşabileceği hiç kimse bulamadı. Bir defasında, sınıf arkadaşlarından birinin ona devrim yanlısıymış gibi geldiğini anlatmıştı. O zaman onunla konuşmaya karar vermiş ve Sviyaga kıyısında bir gezinti için sözleşmişler. Ama konuşma gerçekleşmemiş. Liseli meslek seçiminden sözetmiş, olduğunca iyi para kazanıp, kariyer yapılabilecek bir meslek seçmek zorunda olunduğunu düşünüyormuş. İlyiç anlatıyordu: "Şöyle düşündüm: Bir kariyerist öyleyse, devrimci değil — ve bunun üzerine her türlü konuşmadan vazgeçtim."

Ağabeyi son yaz Volodya'yla her konuşmadan kaçındı. Solucanlar üzerine bilimsel bir çalışma hazırlayan Aleksander'in günün ışımasıyla birlikte kalktığını ve sabahın erken saatlerinden itibaren solucanlarla uğraştığını, onları gözlemlediğini, mikroskopla çalıştığını, deneyler yaptığını görünce, şöyle düşünmüştü: "Hayır, ağabeyimden devrimci olmaz." Ama kısa za-

manda ne kadar yanıldığını anladı. Ağabeyinin yazgısı, üstünde güçlü bir etki bıraktı.

Fakat İlyiç üstünde derin bir etki bırakan sadece babası ve ağabeyi olmadı, annesi de onu güçlü bir şekilde etkiledi. Maria Aleksandrovna'nın annesi Almandı, babası Ukrayna kökenliydi. Tanınmış bir operatördü ve bu işi yirmi yıl boyunca yaptıktan sonra, hasta köylüleri tedavi ettiği, Kazan'dan 40 verst uzaklıktaki Kokuşkino köyünde bir evcik satın almıştı. Maria Aleksandrovna'yı bir eğitim kurumuna vermek istemedi, o öğrenimini evde yaptı, kusursuz bir müzisyendi, çok okumuştu ve yaşamı tanıyordu. Babası onu son derece düzensever bir insan olarak eğitti, iyi bir ev kadınıydı ve sonraları kendi kızlarına da ev idaresinde aynı şeyleri öğretti. Evlendiğinde ve çocukları serpildiğinde çok derdin üstesinden gelmek zorunda kaldı. İlya Nikolayev'in aylığı ancak güç-bela yetiyordu ve o, Ulyanov ailesinde egemen olan ve tüm çocuklara uygar alışkanlıklar benimseme, sakin ve rasyonel öğrenme olanağı veren ev rahatlığı ve düzenini yaratmak için çok çaba harcıyordu.

Çocukların yetiştirilmesine Maria Aleksandrovna; İlyiç'in babası gibi çok büyük dikkat sarfediyordu. Onlara Almanca dersi veriyordu. İlyiç, bir Alman olan Almanca öğretmeninin onu alt sınıflarda nasıl övdüğünü gülümseyerek anlatırdı. İlyiç sonraları canla başla dil öğrenimiyle uğraştı, hatta Latinceyle de. Bana öyle geliyor ki, İlyiç, karakteristik olan örgütleme yeteneğini önemli ölçüde annesinden kalıtım yoluyla almıştır.

Ayrıca anne büyük çocuklara, küçük kardeşleriyle nasıl ilgilenmeleri gerektiğine örnek oluyordu. Çocuklara koro halinde şarkı söyletiyordu, bu onlara olağanüstü neşe veriyordu ve onlarla oynuyordu. İlyiç de erken yaşta küçük erkek ve kızkardeşiyle ilgilenmeye başladı. Bu konuda Maria İlyiniçna ve Dmitri İlyiç birçok hatırısayılır ilginç anıyı hafızalarında tuttular. Oyuna da belli bir örgütlenmeyi katmasını biliyordu ve küçük kardeşleriyle oyunda sevgi dolu saygı ve çok dikkat gösteriyordu.

Küçük kardeşlerine bu özenli bakım daha sonraki yıllarda çocuklarla ilişkilerine de damgasını vurdu. Çocuklarla oynamayı ve şakalaşmayı severdi, onlara sert davrandığını hiçbir zaman görmedim. Başkalarının onlara haşin davranmalarını da sevmezdi ve şimdi arasıra resimlerde gösterildiği gibi, çocuklara işaret parmağı havada akıl vermedi hiçbir zaman.

İlyiç çocuklarda, tüm ömrünü adadığı yapıtın sürdürücülerini görürdü. Bazen çocuklarla çene çalar ve öylece içinden ve bir yanıt beklemeksizin derdi ki: "Büyüyünce komünist olacaksın, değil mi?" Çocuklar üzerine ne denli özenle eğildiğini, onların beslenmelerini nasıl sağladığını ve derslerine nasıl önem verdiğini herkes bilir. Onların neşeli, mutlu bir yaşam sürmelerini istiyordu. Zafer için gerekli olan bilgilerin onlara aktarılmasını, modern tekniğin gerektirdiği el ve kafa ile çalışma yeteneğini kazanmalarını sağlıyordu.

İlyiç annesini her zaman çok sevdi, ama ona özellikle öylesine zorluklara katlanmak zorunda olduğu yıllarda büyük saygı duydu. 1886 yılında İlya Nikolayeviç öldü. İlyiç bana, onun, çok sevdiği ve saydığı eşinin ölümünü nasıl yürekli karşıladığını anlatmıştı. Ama İlyiç özellikle ağabeyi yaşamını yitirdikten sonra, annesinin düşüncelerini okumaya ve onu anlamaya başladı. Köylülerin kötü yazgısını ve her yerde uygulanan tüm uygunsuzlukları, tüm kötülükleri gören Aleksander İlyiç, Çarlık iktidarıyla savaşmaya karar verdi. O, İlyiç'ten dört yaş büyük olduğundan, 1 Mart 1881'de Çarın öldürülmesini daha değişik yorumlamıştı, olaylara bakışı daha başkaydı.

Aleksander İlyiç, Petersburg'da "Narodnaya Volya" [Halkın İradesi] Partisine girdi ve III. Aleksander suikastının hazırlığına aktif olarak katıldı. Suikast başarısız oldu ve o 1 Mart 1887'de diğer yoldaşlarıyla birlikte tutuklandı. Aleksander İlyiç'in tutuklanma haberini Simbirsk'te öğretmen Kaşkadamova öğrendi ve bunu Ulyanov ailesinin en büyük oğlu olarak Vladimir İlyiç'e (o zaman 17 yaşındaydı) iletti. Anna İlyiniçna da o

sıralar Petersburg'da eğitim görüyordu, kadınlar için yüksek okul kurslarına gidiyordu. O da tutuklandı. Anneye korkunç haberi getirmek Vladimir İlyiç'e düştü ve o annesinin yüzünden rengin nasıl uçup gittiğini gördü. Anne hemen aynı gün Petersburg'a gitmek için hazırlık yaptı. O zamanlar Simbirsk'te demiryolu yoktu, Sisran'a dek at arabasıyla gitme zorunluğu vardı ve yolculuk pahalı olduğundan, bir yol arkadaşı aranırdı. İlyiç annesine yol arkadaşı bulmak için oraya buraya koşuşturdu, ama Aleksander İlyiç'in tutuklanma haberi Simbirsk'te çoktan turlamıştı ve hiç kimse, önceleri bir müdürün eşi ve dul karısı olarak öve öve biteremedikleri Vladimir İlyiç'in annesiyle yolculuk yapmak istemiyordu. Evvelce onlara gidip gelen herkes, tüm liberal "topluluk", Ulyanov ailesinden uzaklaştı. Annesinin acısı ve liberal aydınların korkusu, onyedi yaşındaki Lenin'i derinden etkiledi. Anne yola çıktı ve tedirginlik içinde İlyiç, Petersburg'tan haber bekledi, küçük kardeşleriyle sevecen ilgilendi, kendini toparladı ve öğrenmeyi sürdürdü. Bu olaylardan sonra birçok yeni düşünce üretti. Çernişevski'de yeni nüanslar sezdi. Marx'ta yanıtlar aramaya başladı; ağabeyinin "Kapital"i vardı, ama eskiden İlyiç onu anlamakta zorluk çekerdi. Ancak ağabeyinin ölümünden sonra yapıtı yeni tarzda incelemeye başladı. Ağabeyi 8 Mayıs'ta idam edildi. Bu haberi aldığında Vladimir İlyiç şöyle demişti: "Hayır, böyle bir yol izlemeyeceğiz, böyle bir yoldan gidemeyiz." Bu günden önce, oğlu ve kızı için dilekçe veren anneye, oğluyla görüşme izni verilmişti ve bu görüşme onu derinden sarstı. Oğlunu af dilekçesi için ikna etmeyi denedi, ama oğlu: "Anne, bunu yapamam, bu doğru olmaz" dediğinde, artık onu inandırmaya uğraşmaktan vazgeçti ve onunla vedalaşırken: "Yürekli ol!" dedi. Mahkemesinde bulundu ve oğlunun konuşmasını dinledi.

Anna İlyiniçna polis gözetimine alındı ve Kazan yakınlarındaki Kokuşkino köyüne sürüldü. Maria Aleksandrovna bir değ-

şiklik geçirdi, çocuklarının devrimci çalışmalarıyla içli dışlı oldu ve çocukları onu çok daha içten sevmeye başladılar.

1899 yılında anne, Vladimir İlyiç'in Yeniseysk vilayetinden yurtdışına veya en azından Petersburg yakınlarına taşınabilmesi için Petersburg'a yolculuk ettiğinde, Emniyet Müdürü Svolyanski ona kızgın kızgın şöyle demişti: "Çocuklarınızla gurur duyabilirsiniz, bir oğlunuz asıldı ve diğerini de aynı şekilde darağacı bekliyor." Maria Aleksandrovna ayağa kalktı ve gayet onurlu: "Evet, çocuklarımla gurur duyuyorum" dedi. (Bunu görüşmede hazır bulunan M. B. Smirnov "Sovyetski Yug" gazetesinde yayımlanan anılarında anlatıyor.) İlyiç sık sık annesinden anlatırdı, onun korkunç azim ve iradesinden sözederdi ve bir keresinde: "Babamın, ağabeyimin tutuklanmasından önce ölmesi iyi oldu; bunu yaşasaydı, ne olurdu bilmem" demişti. Sonradan Maria Aleksandrovna'yı bizzat ben de tanıdım. İlyiç'i tekrar görmek için ziyarete geldiği soruşturma hapishanesinde 1895 yılında Lenin'in hastalığı sırasında ona rastladım, ve İlyiç'in onu neden bu kadar çok sevdiğini kavradım. Maria İlyiniçna tarafından toparlanan ve yayımlanan "Aile Efradına Mektuplar"da[9] her satır anneye içten sevgi ve sempatiyle dolu.

Annesinin örneği İlyiç üstünde derin etki yapmış olmalı, ne kadar acı çekse de kendini toparlayıp, sınavlarını takdirname ile ve liseyi altın madalya ile bitirdi. Ulyanovlar yazın Kazan'a taşındılar ve İlyiç bir zamanlar babasının öğrenim gördüğü Kazan Üniversitesine girdi.

İlk kez 1938'de "Bolşevik" dergisi,
No: 12, s. 64-73'te yayınlandı.

Lenin'in Göçmenlikten Dönüşü

Göçmenlik İlyiç gibi insanlara çok zor geldi. Rusya'yla sıkı sıkıya bağlıydık: Mektuplar alıyorduk, oradan ziyaretçiler geliyordu ve işçi çevresinden de mahrum kalmadık, ama tüm bu göçmenlik durumu sırtımızda ağır bir yüktü.

Göçmenliğin İlyiç'e ne kadar ağır geldiği, 1907 sonunda Rusya'yı terk etmek zorunda kalıp yine Cenevre'ye, eski göçmenlik merkezine geri döndüğümüzde Lenin'in ağzından kaçırdığı acı sözlerden anlaşılır. Vardığımız gün, tanıdığımız Cenevre caddelerinde dolaşıyorduk. İlyiç susuyordu, ama sonra sesini çıkardı: "İçimde öyle bir his var ki, biz buraya sanki kendimizi mezara gömmeye geldik."

İlyiç hemen işe girişti, ilişkilerin kurulmasına, illegal bir gazete örgütlemeye, 1905 devriminin deneyimlerini incelemeye, bu geçen devrim ve yaklaşmakta olan sosyalist devrimi gözönünde bulundurarak Marx ve Engels'i yeniden okumaya, daha önceki tüm devrimleri incelemeye, o dönemdeki kapitalist ülkelerin tüm sistemini derinden incelemeye başladı.

Ve bir dakika bile Rusya'nın devrimci savaşımından ve işçi hareketinin uluslararası görevlerinden ne düşüncede, ne de yürekte kopmadığından, sosyalizmin zaferinden emin olduğundan, İlyiç 1917 yılında Sovyet iktidarı uğruna, proletarya diktatörlüğü uğruna savaşımda böylesine iyi donanımlı oldu.

İlyiç için ikinci göçmenlik dönemi zor oldu, özellikle de Rusya ile bağlantıların bozulduğu emperyalist savaş yılları.

1917 başında Lenin, devrimci krizin olgunlaştığını duyumsuyordu. Şubat Devriminin haberi tüm göçmenleri çok heyecanlandırdı. İlyiç, Rusya'nın yazgısı için hangi belirleyici anın gelip çattığım ve işçi sınıfının istediği çizginin ne denli önemli olacağını gayet açık kavramıştı.

O zamanlar doğrudan Rusya'ya yazma olanağı yoktu; böylece MK'ya ulaştırılmak üzere Stockholm'a yazıyordu: "***Asla*** yine II. Enternasyonal örneğine göre değil! ***Asla*** Kautsky ile birlikte değil! Mutlaka ***daha devrimci*** bir program ve ***daha devrimci*** bir taktik..." Ve devamla: "... ***şimdiye kadar olduğu gibi,*** proleter ***dünya*** devrimi ve iktidarın 'İşçi Temsilcileri Sovyetleri'nce (Kadet düzenbazlarca değil) ele geçirilmesi amacıyla devrimci propaganda ve ajitasyon ve savaşım."[10] Ertesi gün şunları yazıyordu: "Yığınlara gidin! Yeni katmanları harekete geçirin! Yeni inisiyatifler uyandırın. Her katmanda yeni örgütler yaratın ve onlara ***barışı*** sadece, eğer iktidarı ele geçirirlerse İşçi Temsilcilerinin silahlı Sovyetinin getirebileceğini ***kanıtlayın.***"[11]

5 [18] Mart'ta Petrograd'da İlyiç'in "Uzaktan Mektuplar"ı yazdığı "Pravda" yayımlanmaya başladı. "İlk Devrimin Birinci Aşaması" — "Pravda"da makale olarak basılan ilk mektubun adı böyleydi. Makale şu sözlerle başlıyordu:

"Emperyalist dünya savaşının ürettiği ilk devrim başladı. Bu ilk devrim kesinlikle sonuncu olmayacaktır.

Bu ilk devrimin, yani 1 Mart 1917'deki ***Rus*** devriminin birinci aşaması, İsviçre'de alınan kıt haberlerle yargı verilebildiği kadarıyla, kapanmıştır. Bu ilk aşama kesinlikle devrimimizin son aşaması değildir."[12]

Ve devamla bu ilk aşamanın derinlemesine düşünülmüş bir değerlendirmesini açımlar ve eylemlerin daha sonraki yolunu gösterir.

Bu mektupta ve "Uzaktan Mektuplar"ın daha sonrakilerinde ("Yeni Hükümet ve Proletarya", "Proleter Milis Üstüne", "Barışı Nasıl Kazanırız?", "Devrimci Proleter Devlet Düzeninin Görevleri") İlyiç, ikinci göçmenlik döneminde, emperyalist savaş yıllarında düşünmüş olduğu herşeyi ortaya koyar.

Bu mektuplarda Lenin'in gerçekçi düşüncesi, amansız silahlı savaşımın gerekliliği bilinci, her türlü yalpalama ve tavizin kabul edilmezliği gayet açık ortaya çıkıyor. Her makale onun geniş yığınlar için, onların örgütlenmesi için, sıkıntılarına eğilme, durumlarının bugünden iyileştirilmesi için olağanüstü dikkatini canlandırıyor.

Şubat Devrimi haberi gelir gelmez İlyiç Rusya'ya dönmeye karar verdi. Öbür Bolşevikler de Rusya'ya gelmek için yanıp tutuşuyorlardı. İngiltere ve Fransa, Bolşevikleri Rusya'ya bırakmaya razı değillerdi. Savaş sırasında illegal seyahat etmek tümüyle olanaksızdı. "Korkarız ki" diye yazıyordu İlyiç, "bu lanet olası İsviçre'den çıkmayı öyle hızlı başaramayacağız."[13]

İsviçrelilerin aracılığıyla Alman hükümetiyle pazarlıklar başladı. İsviçreli enternasyonalist sosyalist Fritz Platten, İsviçre'deki Alman elçisiyle tamı tamına formüle edilmiş yazılı bir anlaşma yaptı. Platten, Rus göçmenlere eşlik etme yükümlülüğünü üstleniyordu, Platten'in izni olmadan hiç kimse trene binemeyecekti. Yolculuktaki göçmenlerin pasaportlarını ve bavullarını denetlemeye hiç kimsenin hakkı yoktu. Yolcular, geçiş izni verilen göçmenlere karşı, Rusya'da enterne edilmiş uygun sayıda Avusturyalı ve Macarın serbest bırakılması için uğraş verme yükümlülüğünü üstleniyorlardı.

Bu anlaşma temelinde yalnızca Bolşevikler (32 kişiydiler) yolculuk yapmayı göze aldılar, ama bir ay sonra Almanya'dan aynı yol üzerinden 200'ün üstünde göçmen yolculuk yaptı, aralarında Martov ve birkaç başka Menşevik de vardı.

Ayrılışından önce Lenin, İsviçre gazetesi "Volksrecht"te,

İsviçre işçilerine şu sözlerle biten bir veda mektubu yazdı: "Yaşasın Avrupa'da başlamakta olan proleter devrim!"[14], ayrıca tutsak olup iğne ipliğe dönen ve onlarla Bolşeviklerin İsviçre'den kapsamlı mektuplaşma yürüttükleri yoldaşlara bir mektup yazdı.

Yolculuk şanslı geçti. Stockholm'da İsveçli sosyal-demokrat milletvekilleri bize törenli bir karşılama yaptılar. Fin kızaklarıyla İsveç'ten Finlandiya'ya geçtik. Orada kötü üçüncü sınıf vagonlara bindik. Şimdi bizim için herşey cana yakın ve samimiydi. Tüm bunların İlyiç'i nasıl şenlendirdiğini görmek gerekirdi.

Bizimle aynı trende askerler de yolculuk yapıyordu. Askerler Lenin'in aynı trende olduğunu öğrenince, cereyan etmekte olan olaylar üstüne konuşmak için onu kendi vagonlarına rica ettiler. Lenin'in sözleri bir propagandist ve ajitatörün alışılagelmiş sözleri gibi değildi. Bizzat kendini heyecanlandıran şeylerden konuştu, savaşıma devam etmekten, barış için savaşımdan, yağmacı savaşa karşı savaşımdan sözetti. Anavatan savunmasından yana olan gayet solgun bir teğmen itirazlarda bulundu. Erler merakla dinliyorlardı, daha yaklaşıyorlar, kendileriyle öylesine yakın, öylesine anlaşılır konuşan, kendilerini coşkulandıran şeylerin onu da heyecanlandırdığı adamın hiçbir sözünü kaçırmamak için bankların üstüne tırmanıyorlardı.

Petrograd'a akşamleyin vardık.

İlyiç gördüğü şeyleri düşlememişti bile. Onu selamlamak için işletmelerden ve fabrikalardan binlerce işçi akın etmişti, Finlandiya İstasyonunun önündeki alan insanla doluydu. Işıldakların hareket halindeki huzmeleri alanı aydınlatıyordu. Peronda tüm tren boyunca onur kıtası duruyordu.

İlyiç zırhlı bir araca bindi, coşkulu halk yığınına baktı ve haykırdı: "Yaşasın sosyalist dünya devrimi!"

O zamandan beri yirmi yıl geçti. Yeni Sovyet anayasasında, bu yirmi yılda kazandıklarımız sağlama bağlandı. Bu kazanımlara usanmak bilmez bir savaşımla ulaşıldı. En önemli şey kazanıldı: Sovyet ülkesi sosyalist bir ülke haline geldi. Daha önümüzde başka savaşımlar var. Lenin'in öğretisiyle diyoruz ki:

"Yaşasın sosyalist dünya devrimi!"

İlk kez 16 Nisan 1937'de
"Pravda" No: 105'de yayınlandı.

1917 Yılında Lenin[15]

İSVİÇRE'DE

Ocak 1917'de Zürih'te, kasıp kavuran savaşın yağmacı, emperyalist bir savaş olduğunu kavramış olan, çeşitli ülkelerden çok sayıda sosyalist düşünceli genç yaşıyordu. Savaşın başından beri Lenin, bu savaşın yağmacı karakterini olabildiğince açık göstermeye ve savaşın ne için yapıldığını ortaya koymaya çabaladı. Emperyalizm[16] üstüne bir kitap yazdı, kapitalist ülkelerin sömürge politikasının karakterini önemli ölçüde açığa çıkaran malzemeler topladı ve savaşın başından itibaren sürekli, bu emperyalist savaşa karşı savaşım bayrağını kaldırmanın gerekliliğini söyledi. Savaşın başlamasından sonra İsviçre'de nasıl yaşadığımızı anımsıyorum. Orada göçmen olarak yaşıyorduk. Bir ayakkabıcıdan oda kiraladık. Pencereleri, bir sucuk fabrikasının pencerelerinin de açıldığı bir avluya bakan küçük bir odaydı. Pencereyi açmak tamamen olanaksızdı. İlyiç'in hastalanabileceğinden korkuyordum. Ev sahiplerimiz çok iyi insanlardı. Oda kiraya veriyorlardı. Yanlarında değişik milliyetlerden insanlar oturuyordu, Almanlar, Fransızlar ve biz Ruslar. Kuşkusuz, konut perişan durumdaydı, ama biz de yoksulca yaşıyorduk. Kendimiz pişirmek zorundaydık, herkes aynı mutfakta.

Orada bir gaz ocağı vardı ve bu gaz ocağı etrafında biz kadınlar tüm enternasyonal sorunları konuşurduk. Ev sahibemiz,

yani ayakkabıcının karısı, savaşa karşı son derece hiddet doluydu ve bir kezinde şöyle demişti:

"Askerler silahlarını kendi hükümetlerine çevirmeli."

Bunu Vladimir İlyiç'e anlattığımda o kadar hoşuna gitti ki, bu evden hiçbir şekilde ayrılmak istemedi. İsviçre'de yaşadığımız tüm süre boyunca Lenin çok çalışmak zorunda kaldı... Diğer ülkelerden yoldaşlarla konuşmak ve proletarya için ayaklanma anının geldiğini kanıtlamak gerekliydi. 1917 Ocak'ında oturduğumuz Zürih'te çeşitli ülke gençlerinin bir toplantısı yapıldı. Lenin bu gençlik toplantısında[17] konuştu ve dedi ki:

Şimdi bir dizi ülkede proletaryanın iktidarı kendi eline alacağı sosyalist devrimin patlayacağı anın yaklaştığı zamandır, ama bu anı saptamak oldukça zor. Ve üzüntüyle ekledi: Biz yaşlıların bu zamanı yaşayıp yaşamayacağımızı bilmiyorum.

RUSYA'DA DEVRİM OLUYOR!

Bunlar Ocak'taydı ve Şubat'ta devrim patladı. Şubat Devrimi'ni nasıl öğrendiğimizi anımsıyorum. Öğle yemeğini yeni yemiştik. Bulaşığı yıkamıştım ve kütüphaneye gitmeyi düşünüyorduk. Birdenbire Polonyalı bir yoldaş bize geldi ve şöyle dedi:

"Burada ne oturuyorsunuz böyle, Rusya'da devrim oldu!"

Doğal olarak hiçbir şey düşünemez olduk ve bir sundurma altında olası tüm telgrafların asılı olduğu Zürih Gölüne koştuk. Okuduk: gerçekten, devrim! Kuşkusuz bu bir burjuva devrimiydi. Çar alaşağı edilmişti, ama çiftlik sahipleri ve kapitalistlerin iktidarı hâlâ duruyordu. Ve Vladimir İlyiç o zaman yoldaşlara şöyle yazdı: Şimdi yığınlara daha çok gitmek, yığınların bilincini uyandırmak, yarı yolda durulamayacağını, tersine savaşımı sürdürmek zorunda olunduğunu göstermek gerekir.

Hemen değil, bir süre sonra İsviçreli yoldaşların yardımıyla Almanya üzerinden geçmeyi başardık. Rusya'da olanları tabii

telgraflardan öğreniyorduk, ama Vladimir İlyiç ve biz hepimiz Rusya'da olup biten devrimin ayrıntılarını henüz somut olarak tasavvur edemiyorduk. Geçici Hükümet'in yanı sıra İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri ortaya çıkmıştı. Kuşkusuz bu İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri Bolşevik bakış açısını temsil etmiyordu, kendini devlet iktidarı olarak görmüyordu, ancak buna karşın, yığınları etkilediği, büyük bir güç olabileceği açıkça görülüyordu. Güçlü bir devrimci atılım egemendi. Ve varışımızda Beloostrov'daki yoldaşlar bizi selamladılar... Onlarla görüşürken Vladimir İlyiç sordu:

"Ne düşünüyorsunuz, bizi tutuklamazlar mı?"

Hiç kimse onu yanıtlamadı, herkes gülümsedi yalnızca. Ve İlyiç Petrograd'a vardığında, devrimci birliklerin gelenleri selamladıklarını, bir onur kıtası oluşturduklarını, tüm alanın halk yığınıyla dolmuş olduğunu gördü. Bu an İlyiç, özlediği sosyalist devrim düşünün gerçek şekil aldığını duyumsadı. Onu zırhlı bir araç üstüne kaldırdılar, oradan yığınlara döndü ve haykırdı:

"Yaşasın sosyalist devrim!"

BOLŞEVİKLER BARIŞ İÇİN SAVAŞIYOR

Bu andan itibaren Ekim Devrimi hazırlıklarına başlandı. Lenin etrafta neler olup bittiğini çok dikkatli izliyordu. Yığınların neler söylediğine kulak kabartıyordu. Gece gündüz tüm sorunların sokaklarda tartışıldığı zamanda yaşıyorduk, savaş üstüne, devrim üstüne tartışılıyordu. Akrabalarımızın yanında, Vladimir İlyiç'in en büyük ablasının yanında kalıyorduk. Gece pencereyi açınca şunu görüyorduk: Karşıda bir er oturuyor ve erin etrafında çok sayıda işçi, evin hizmetçi kızları, uşakları, bazı yarı yetişkinler toplanmış, hepsi hararetle Sovyetin ne olduğunu, işin nasıl gideceğini, devrimin daha güçlü gelişip gelişemeyeceğini, savaşın sürdürülmek zorunda olup olunmadığını tartışıyor.

Yığınlar bu sorunlardan son derece etkilenmişlerdi. Yığınların devrimci atılımının zamanıydı. Ancak Lenin, yığınların iktidarı ele geçirmek zorunda olduklarını kavramadığını farketmişti. Ve üç hafta sonra Parti Konferansı toplandığında[18] Lenin, şimdi herşeyden önce aydınlatma çalışması yapılmak zorunda olduğunu söyledi. Yığınların bu devrimci atılımından, Bolşeviklerin ne için savaştığını anlaşılır duruma getirmek, Bolşeviklerin barış için savaştığını onlar tarafından anlaşılır hale getirmek için olabildiğince yararlanılmak zorunda olduğunu söyledi. Bu parola —barış için savaşım— tüm emekçileri birleştiren parolaydı. Bu parola köyü de coşturdu, çünkü askerler esas olarak kırdan geliyorlardı. Ve Petrograd'ın tüm caddelerini dolduran bu askerler hararetle barışa sahip çıkıyorlardı. Ama, diyordu Lenin, bunu nasıl gerçekleştireceğimizi, buna nasıl ulaşacağımızı açıklamak gerekir. Yığınlar arasında propaganda yapıldığında, diye yazıyordu Lenin bu sıralar, her zaman çok somut olunmalı, genel parolalarla konuşmamalı, tersine açıklamalı ve her soruya basit ve gerçek yanıtlar verilmeli. Bu Lenin'in tipik bir karakter özelliğiydi, yığınlara çok somut yaklaşmayı bilirdi. Hiçbir zaman birşeyler söz vermedi, sadece bizzat neler düşündüğünü söyledi. Ve işçiler Lenin için şöyle derlerdi:

"Bizimle tüm ciddiliğiyle konuşuyor..."

Lenin, köylülerin durumunun ne kadar ağır olduğunu biliyordu. Ve barış çağrısıyla eşzamanlı olarak başka bir parolanın gerekliliğinden söz etti — toprağın toplumsal mülkiyete çevrilmesi parolasından. Toprağın çiftlik sahiplerinin elinden alınması zorunluluğundan söz etti. Bizde, Rusya'da köylüler çiftlik sahiplerinden belki diğer ülkelerde olduğundan daha çok nefret ediyorlardı, çünkü durum öyleydi ki, toprak sadece çiftlik sahiplerine ait olmakla kalmıyordu, aynı zamanda bu toprakları işletiyorlardı ve bunu yaparken köylüleri öyle eziyorlardı ki, köylüler çiftlik sahiplerinden sadece zenginler olarak değil, aynı za-

manda kendilerini doğrudan ezenler olarak da son derece nefret ediyorlardı. Bu nedenle bu parola —toprağın çiftlik sahiplerinin elinden alınması parolası— çoğunlukla köylü olan askerler arasında özellikle canlı yankı buldu. Emperyalist savaş, emperyalistlerin-kapitalistlerin yığınları düşünmediğini, binlerce, milyonlarca işçiyi kendi kârları uğruna feda etmeye hazır olduklarını açıkça göstermişti. Kitleler bunu anlıyordu. Sonunda ve son olarak yığınlara, iktidarın ele geçirilmesinin gerekli olduğu kavratılmalıydı. Bu büyük çaplı bir aydınlatma çalışması gerektiriyordu. Ve Lenin bu aydınlatma çalışmasını yapmak zorunluluğundan sözediyordu. Bolşeviklerin aydınlatma çalışması büyük başarı sağladı, çünkü yığınlara hitap eden, onları harekete geçiren sloganlar seçilmişti. O zamanlar her evde, evet heryerde kapitalist bakanların kovulmasından konuşuluyordu; ve hatta küçük çocuklar bile büyüklerin bu konuda söylediklerini anlamışlardı. Avluda yaklaşık altı yaşındaki çocuk şöyle oynuyordu. Üst üste on taş dizmişti, sonra onları devirip şöyle dedi: "Kahrolsun on kapitalist bakan!..."

TEMMUZ GÜNLERİ

Temmuz günlerini düşünüyorum. Viborg semtinde çalışıyordum. O gün için kültür çalışması üzerine bir danışma toplantısı tasarlamıştık. Makineli tüfek alayının temsilcileri gelecekti ve onlarla birlikte, makineli tüfek atıcıları arasındaki kültür çalışmasının nasıl iyileştirilebileceğini görüşecektik. Bekledim de bekledim, ama kimse gelmedi. Sonra MK Sekreterliğinin yerleştirildiği Krtsezinska evine gittim. Orada makineli tüfek atıcılarının çoktan silahlandığını gördüm... Şöyle bir sahneyi anımsıyorum: Makineli tüfek alayı yürüyor, yaşlı bir işçi ona doğru gidiyor. Alayın yolunu kesip, öne eğiliyor ve: "Yalnızca sovyet iktidarını savunun, yoldaşlar!" diyor.

Bu eylem Parti için belli ölçüde beklenmedik birşey oldu. Ne yapılacağı görüşüldü ve Parti eylemi durdurma kararı aldı. MK tüm ajitatörlerimize eylemi durdurma yönergesi verdi. Biliyor musunuz, eyleme geçmek için ajitasyon yapmak gerektiğinde —bu kolay, ama bir eylemi durdurmak gerektiğinde— bu çok daha zor. Devrimci savaşıma katılmış herkes, bir eylem için ajitasyon yapıldığında, bunun için çağrı yapıldığında ve eylem başarılı olduğunda, bunun çok daha tatmin edici olduğunu bilir. Fakat insanlar harekete geçmek istiyorlarsa, ama şu söylenmek zorundaysa: "Hayır yoldaşlar, barikatları kaldırın, barikatlar için vakit henüz erken, eylem için biraz daha beklemeliyiz" — bu zor. Bu Bolşeviklerin de çok zoruna gitti. Viborg semtinde, o sıralar makineli tüfekçiler arasında çalışan bir yoldaşın nasıl uzun süre divanda yatıp, donuk gözlerle tavana baktığını anımsıyorum — makineli tüfek askerlerine gidip de onları nasıl bu eylemden vazgeçmeye ikna edeceğini düşünüyordu. Fakat Parti disiplini güçlüydü ve tüm Bolşevikler bu eylemi önlemek için ajitasyon yaptılar. Ve önlendi de.

Bundan sonra tutuklamalar ve ev aramaları başladı. Lenin Temmuz günlerinden sonra saklanmak zorunda kaldı, çünkü heryerde *onun izini bulmaya, onu yakalamaya uğraşıyorlardı*. Bir süre yine Viborg Yakasında saklandı, daha sonra S. Y. Aliluyev'in yanında, sonra onu Petrograd'dan Rasliv'e (Fin demiryollarıyla) uzaklaştırmaya karar verildi. Orada, daha 1905'te mücadele örgütümüzün üyesi olan eski Partili yoldaşımız Yemelyanov oturuyordu. Yemelyanov'un gerçi değişik yaşlardan bir sürü çocuğu vardı; ancak gizliliğin ne olduğunu biliyorlardı ve hiçbiri yanlarında yabancıların oturduğu gevezeliğini yapmadı.

Yaz sonunu ve sonbaharı Lenin Rasliv'de geçirdi. Başkaları, yazın onları[19] işçi sandılar: biraz ekin biçtiler, tırmıkla saman attılar – bu gayet doğal gözüküyordu. Ancak kışın oradan

ayrılmak zorunda kaldılar.[20] Finli bir yoldaş Lenin'i lokomotifle Finlandiya'ya, Helsingfors'a götürdü.

İLYİÇ FİNLANDİYA'DA

O sıralar Viborg semtinde çalışıyordum... Vladimir İlyiç saklandığı Finlandiya'ya götürüldüğünde onunla ilişkiler Viborg semti üzerinden sağlanıyordu, duyurularını Finli yoldaşlar aracılığıyla gönderiyordu. O aralar Finlandiya'ya gitmektense burada kalıp, gözlemlememi ve sonra Vladimir İlyiç'e rapor etmemi kararlaştırmıştık. Sonunda ondan kimyasal bir mektup aldım, yani neden yazıldığı satırlar arasında kimyasal bir mürekkeple belirtilen bir mektup. Orada, hiç kimseye sormadan ona gelebileyim diye kendi adresini vermişti, ve devamla, bana hangi adlarla, nasıl, hangi yoldaşlar yanında yaşadığını yazıyordu. Bu mektubu ısıtmaya başladığımda bir köşesini şansız bir şekilde yaktım, böylece oraya nasıl gideceğimi okuyamaz oldum. Yemelyanovlar beni sınırdan geçirdiler. Bana 65 yaşında yaşlı bir kadının, Atamanova'nın pasaportunu temin ettiler. Bir başörtüsü taktım ve sınır nöbetçisi bana dikkat etmeden geçmeme izin verdi. Helsingfors'a geldim ve dolaşıp durdum. Büyük çaba ve zorlukla orayı buldum, ama kimseye sormadan. Herşey üstüne konuştuk...

İlk yolculuğumdan iki hafta sonra, Eylül ayıydı, aynı yoldan, Atamanova adına aynı pasaportla, bir asker vagonunda yolculuk yaptım. Fakat bu kez vagonda çok değişik konuşmalar yapılıyordu. Bir örnek vermek gerekirse, bir er vagona bindi ve Viborg'da nasıl subayları köprüden aşağı attıklarını anlattı. Orada evrak çantalı bir bay da oturuyordu, ama bunu duyunca sonraki durakta hemen indi. Tüm yolculuk boyunca erler iktidarın nasıl ele geçirileceğinden konuştular. Vagon penceresine yaklaşıldığında —dışarıda Kadet gazetesi "Reç" satılıyordu— bir

erin gazete satıcısına, burjuva, Kadet gazetesi için ne denli alçaltıcı sözler söylediğini görmek gerekirdi:

"Bu şişeden içmiyorum."

Vardığımda İlyiç'e askerlerin ve Viborglu işçilerin moralini anlattım, yoldaşların ona söylemek istediği herşeyi aktardım. Ve biliyor musunuz, onun ayaklanmayı örgütleme zorunluluğu düşüncesiyle, onu uyuyup da kaçırmama zamanının yaklaştığı düşüncesiyle nasıl tümüyle heyecanlandığını görmek gerekirdi...

ARİFEDE

O sıralar, Eylülde, "Bolşevikler Devlet İktidarını Koruyabilecekler mi?"[21] makalesini yazdı. Bu dikkate değer bir makaledir. Olağanüstü coşkuyla yazılmıştır. Orada Sovyet iktidarının temel ilkeleri ortaya konmuştur.

Biz şimdi Halk Eğitiminde Lenin'in "Bolşevikler Devlet İktidarını Koruyabilecekler mi?" makalesini okuma direktifi veriyoruz, çünkü bu makale aracılığıyla Sovyet iktidarının özünün ne olduğu kolaylıkla açıklanabilir. Gençliğimiz Sovyet iktidarı için ölmeye tabii hazır, ama Sovyet iktidarının özünün ne olduğunu gençlik tamı tamına kavramış değil. Bu nedenle şimdi bir dizi gençlik toplantıları yapılıyor. Örneğin, artık oy kullanma hakkına sahip olan metro inşaatındaki onsekiz yaşındaki kızlarla konuşma fırsatım oldu. Metronun nasıl inşa edildiğine, sosyalizmin nasıl inşa edildiğine kafa yoruyorlar, ama Sovyet iktidarının ne olduğu onları pek ilgilendirmiyor. Burada belli bir aydınlatma çalışması gereklidir. Kuşkusuz şimdi herşey daha değişik görünüyor. Şimdi bizde iktidar sorunu yok. Bu sorun çoktan çözüldü. Ama buna karşın "Bolşevikler Devlet İktidarını Koruyabilecekler mi?" makalesi okunduğunda onun işin özünü açıkladığı anlaşılıyor. Eylülde Lenin tam da Sovyet iktidarının neden ibaret olduğunu yazıyordu.

MK'ya mektupları[22] bu nedenle yazdı, şöyle diyordu: Şimdi iktidarı ele geçirme zorunluluğunda olduğumuz zaman geldi, çünkü şimdi Alman kapitalistleri İngiltere ile ayrı bir barış anlaşması yapmak istiyorlar, çünkü Geçici Hükümet Petrograd'ı teslim ediyor, çünkü devrimci kenti savunmak istemiyor, şimdi bu an kaçırılamaz. Sonra İlyiç Petrograd'a taşınmayı kararlaştırdı. Yakına geldi, Helsingfors'tan Viborg'a taşındı... Diğer ülkelerde devrimin nasıl cereyan ettiğini incelediği uzun göçmenlik yılları ona çok şey vermişti. Örneğin Lenin birçok kez Marx'ın ayaklanmayla ilgili söylediklerini okumuştu. Büyük Fransız Devrimi'nin ve Paris Komünü'nün deneyimlerini biliyordu. Bu yüzden MK'ya mektubunda somut [illegible]eler veriyordu: Ayaklanmayla oyun olmaz, ancak bir kez ayaklanmaya karar verildiğinde, sonuna dek gidilmeli. Hangi noktaların ele geçirilmesi, hangi köprülerin alınması gerektiğini, telgraf büro[illegible] telefon santralının işgal edilmesi gerektiğini, birliklerle nasıl ilişki kurulacağını, hükümetin nasıl tutuklanacağını söylüyordu, devrimin nasıl örgütlenmek zorunda olduğuyla ilgili ayrıntılı bir tablo tasarlamıştı... Daha önceki dönemlerde devrimciler şöyle sanıyorlardı: "Halk ayaklanır ve despotluk yıkılır", herşey herhangi bir şekilde kendiliğinden olur. Oysa Bolşeviklerin gücü, tartışmalarında[illegible] ayaklan[illegible]tamı tamına düşünülmüş bir plan uyarınca yürütmelerinden geliyordu.

Bu mektupla aynı zamanda Vladimir İlyiç bana kimyasal bir mektup gönderdi, ona bir konut aramalıydım. Onun için uygun bir konut buldum. Viborglu kadın yoldaşlarımızdan biri, M. V. Fofanova, işçilerin oturduğu bir evde uygun bir konuta sahipti; konutta onun dışında başka kimse yoktu. İlyiç'in verdiği tüm görevleri yerine getirebilirdi. Bu konutu gizli tutmayı başardık. Vladimir İlyiç eski gizlilik alışkanlıklarını hiçbir zaman ihmal etmemeye sürekli düşkündü. 1917 devriminde, Ekim'in hazırlanması sırasında da eski alışkanlıklardan yararlanmasını

bildi. Kimyasal mektup da aynı şekilde bu eski yöntemlerden biriydi. Evi hazırladık. Finli yoldaşlar Lenin'i Petrograd'a getirdiler. Bir yoldaş homurdanmaya başladı hemen: "İzinsiz geldi"; ama homurdanma zamanı değildi. MK toplantıdaydı.[23] Vladimir İlyiç silahlı ayaklanma, devrim talebinde bulundu. MK'nın büyük çoğunluğu bundan yanaydı...

Mesele şuydu: Sovyetler o sıra artık Bolşeviklerin safındaydı, daha önce yeterince ikna edilmişlerdi. Sovyetler ayaklanmadan yanaydı. Bu, zamanın ayaklanma için olgunlaştığını gösteren belirtilerden biriydi. Ayın 10'unda toplantı yapıldı ve 15'inde Smolni'de tüm ilçelerin, tüm Parti örgütlerinin temsilcileri toplandı.[24] Yoldaşların artık tüm eski gizlilik alışkanlıklarını yitirdikleri tipikti. Örneğin Smolni'de, çepeçevre Menşeviklerin Sosyal-Devrimcilerin ve olabilecek her çeşit insanın olduğu bir yerde [illegible]ştık. Ve burada Ayaklanmayı örgütleyip örgütleyemeyeceğimiz sorununu görüşüyorduk. Viborg ilçesinden [illegible]ştık. Tüm temsilciler oybirliğiyle [illegible] Diğer ilçelerin çoğu [illegible] şekilde [illegible] Caganski ve G. İ. Çudnovski'nin [illegible] yorum. Bu kararsızlık gösteren bir [illegible]ldı. Söyle dedi.

"Devlet [illegible] ama Sovyet iktidarı [illegible] kaybetmek?"

Sağlam bir tutum [illegible]. Elbette sonra ayaklanmaya katıldı ve daha sonra da Sovyet iktidarı uğruna savaşta öldü, ama o an kararsızdı. Fakat karar alındı. Tüm Petrograd Parti örgütleri [illegible]

[illegible] ilk [illegible] alarla birlikte genişletilmiş toplantısında ayaklanmanın tüm planı üzerine [illegible] gereken ve ilk olarak birlikleri [illegible] hazırlanması gereken Devrimci Askeri Komite kuruldu [illegible] çıktı: Geçici Hükümet vardı,

ama tüm birlikler şimdi Petrograd Sovyeti Askeri Komitesi'nin emirlerine uymayı kararlaştırmışlardı. Tabii durum gitgide gerginleşiyordu. Geçici Hükümet... Devrimci Askeri Komiteyi tutuklamayı (ona MK'mızın üyeleri de dahildi), kentin bölgelerini birbirinden ayırmak için köprüleri kaldırmayı kararlaştırdı. Sonra Geçici Hükümete sadık kalan Harp Okulu öğrencilerini Kışlık Saray'da toparladı. Hükümet Kışlık Saray'da toplandı. Tek kelimeyle, ya Sovyet iktidarını korumak ya da yokolmak zamanının geldiği açıktı.

Vladimir İlyiç, M. Fofanova'nın evinde kalıyordu. Sadece ve sadece E. A. Rahya ona gidiyor ve onu bilgilendiriyordu, elbette ben de gidiyordum. Ev öylesine gizli tutuluyordu ki, MK üyeleri bile İlyiç'in nerede saklandığını bilmiyorlardı...

Gece şöyle düşündüm: "İlyiç ne yapıyor acaba, gerçekten Margarita Fofanova'nın evinde oturuyor mu?" Geceleyin Fofonova'ya yola koyuldum. Bana İlyiç'in gittiğini söyledi. Rahya ona gelmişti. Köprülerin yukarı kaldırıldığını anlatmıştı... Ve bunun üzerine İlyiç'in gitmesini kararlaştırmışlardı. Maske takmıştı. Başına herhangi bir örgü dolamışlardı, ancak hepsi çok acemice yapılmıştı. İlyiç yolda şapkasını yitirmişti... Tek kelimeyle, zar zor Smolni'ye ulaşmışlar.

Varır varmaz İlyiç doğrudan ayaklanmanın yönetimine katılmış. Ama ben bunu bilmiyordum. Ben M. Fofanova'nın evine geldim ve kararlaştırılan işaretle kapıyı çaldım.

İlyiç'in gittiğini söyledi. Sonra İlçe Sekreteri Jenya Yegorova[26] ile bir kamyona tırmandık ve Smolni'ye gittik. Orada ayaklanmanın etkisi öylesine baskın çıktı ki, İlyiç'i görüp görmediğimi anımsamıyorum. Ayaklanmayı düşündüm...

İktidarın ele geçirilmesi öyle iyi hazırlanmış ve inceden inceye düşünülmüştü ki, büyük kayıp verilmeden gelişti. Geçici Hükümet tutuklandı. Kerenski kaçtı. O zaman herkesin çok yu-

muşak yürekli olduğunu söylemek gerekir. Kızıl Muhafızlarımız bazen şöyle muhakeme yürütüyorlardı:

"Evet, bu gerçi Geçici Hükümet üyesi, ama geçebilir, aktif değil."

Kerenski'yi de herhangi bir şekilde ellerinden kaçırdılar ve o birkaç gün sonra Petrograd'a saldırdı. Gerçi birşey yapamadı, ancak iç savaş böyle başladı.

SMOLNİ'DE

Bu olaylarla aynı zamanda II. Sovyet Kongresi yapıldı. Ve ben Lenin'in toprak sorunuyla ilgili oradaki konuşmasını anımsıyorum.Yakınımda, bir köylü postekisi giymiş bir devrimci oturuyordu. Lenin'in konuşmasını dinlediğinde tüm yüzü ışıdı. Yüzünden, yıllarca düşündüğü ve uğrunda savaştığı, özlemini en çok çektiği arzusunun şimdi gerçekleşmiş olduğunu gördüğü okunuyordu. Kısacası, II. Sovyet Kongresi büyük bir atılım getirdi...

Smolni'ye İlyiç'in yanına taşındım. Orada bize bir oda verdiler. Smolni eskiden soylu kızlar için bir enstitü idi, ve bize sınıf öğretmeni bir bayanın odası tahsis edilmişti. Vladimir İlyiç'in çalışma odası yukarıdaydı. O daha II. Sovyet Kongresinde Halk Komiserleri Konseyi başkanlığına seçilmişti. Çalışma odasının karşısında kabul odası bulunuyordu. Ve oraya girince çevrene bakıyorsun: Oda öylesine küçük ki, hiçbir yere oturulamıyor. İlyiç sırtı pencereye dönük, duvara ya da pencereye dayanmış duruyor. Buraya cepheden askerler geliyor, heyet üstüne heyet, ve İlyiç bu delegeler arasında büyük bir aydınlatma çalışması yürütüyor.

O zamanlar Lenin'i hiç kimsenin simaen tanımadığını söylemek gerekir. Akşamları genellikle Smolni'den çıkar ve Smolni civarında biraz dolaşırdık, ve hiçbir zaman kimse onu tanı-

mazdı, çünkü o zamanlar fotoğraf yoktu. O sıralar Lenin'i koruyan bir askerden[27] bu yıl bir mektup aldım... Başlangıçta yemek salonundan sorumluydu. Volhini alayından basit bir erdi. O güne dek büyük kent görmemişti. Yanından geçtiğinizde görürdünüz ki orada çömelmiş, ispirto ocağına ispirto döküyor ve ispirtonun nasıl yandığını seyrediyor. Bunu hiç görmemişti. Ve şimdi, onyedi yıl sonra, yine Ekim günlerini düşünüyor...

Volhini alayından bu er İlyiç'i çok severdi ve ona beyaz ekmek ikram etmeye karar verdi. Ama o zamanlar beyaz ekmek bulmak imkansızdı. Volhini alayına gittiğini ve orada nasıl bizim İlyiç için beyaz ekmek bulamadığımızı anlattığını anımsıyor. Orada hemen ekmek sağlandı ve, diye ekliyor, "İlyiç beyaz ekmeği iştahla yedi."

KARDEŞÇE DAYANIŞMA

Ekim'den sonra Partinin Sovyet iktidarı için büyük çaplı, geniş bir propaganda yürütmesi gerekiyordu. Muazzam bir örgütleme çalışması yürütmek gerekiyordu. Lenin o zaman tüm toplum düzeninin değiştirilmesi gerektiğini söylüyordu. Ve makalelerinde o zamanlar kültürlü yaşam koşullarının yaratılmasından çokça sözedilmesi, çocuklarla ilgilenmek zorunluluğundan, tüm emekçilerin toplumsal çalışmalara çekilme zorunluluğundan sözedilmesi karakteristiktir...

Ve Lenin'in o zamana ait makalelerinden bölümler okunduğunda, şimdi onlar, 1917'de doğal olarak henüz mümkün olmayan bir yankı buluyor. Ekim'de her sorun için yönergeler vardı, ama bunlar gerçekleşene dek uzun sürdü. Lenin esas olarak Savaş Komünizmi yıllarında çalışmak zorunda kaldı. O sadece gelecekteki çalışmayı nasıl düşündüğüne dikkat çekti, ama Parti bunları onsuz gerçekleştirmek zorunda kaldı...

Ekim Devrimimiz, önceki devrimci savaşımların deneyimlerinden öğrenmeseydik, hiçbir zaman olamazdı.

Ekim Devrimi —tam da şimdi yapılan çalışma gibi, sosyalist inşa çalışması gibi— sadece Rus proletaryasının yengisi değil, enternasyonal bir yengidir.

Devrimci savaşımın tüm deneyimi, sosyalist inşa deneyimi, bizim tüm deneyimlerimiz sadece bizim ülkemiz için önemli değildir. Ülkemiz sosyalist devrim için savaşan herkesin yuvasıdır. Ve ülkemiz komünistlerinin öbür ülkelerde ne olduğunu okuduklarında, öğrendiklerinde duyumsadıkları derin kardeşçe dayanışma duygusudur.

1934

İlk kez 20 Ocak 1960'ta "İzvestiya" No: 16'da yayınlandı.

Lenin Günleri[28]

Son zamanlarda herkesin dikkati, Vladimir İlyiç'in felsefeyle ilgili neler söylediği, felsefeyle nasıl ilgilendiği, ona nasıl yaklaştığı sorununa yöneliyor. Bu soruna kapsamlı girmeyeceğim, söylemek istediklerim daha çok, Vladimir İlyiç için felsefenin savaşımın bir silahı olduğu ve onun daha Sibirya'dayken felsefe sorunuyla olağanüstü çok ilgilendiğidir, doğal olarak elinde ilgili kitaplar olduğu kadarıyla. Orada bir kütüphane yoktu tabii, fakat Vladimir İlyiç'in çalıştığı kendi getirdiğimiz kitaplarımız vardı. Daha o zamanlar felsefeyle uğraşmaya olağanüstü büyük önem verirdi. Birkaç felsefi sorun üzerine yoldaş Lengnik'le tartışırdı. Felsefeye, tüm görüngülerin değerlendirilmesine doğru yaklaşımı öğrenmek için gereksinim olduğunu vurgulardı. Gerçekten tüm sorunlara sürekli olarak Diyalektik Materyalizm bakış açısıyla yaklaştığını görüyoruz. Her fenomeni, o nasıl oluşursa oluşsun, durağan birşey olarak kavramamayı biliyordu — her birini gelişmesi içinde, olup bittiği koşullar altında, tüm bağlantıları içinde alırdı. Vladimir İlyiç'in bazen uzaklara bakmayı ve gelecekle ilgili düşlemeyi sevdiğini söylemek gerekir. Savaş konusunda bir konuşmayı anımsıyorum. 1918 başında Leningrad'daydı. Vladimir İlyiç modern teknikle savaşın sürekli daha yıkıcı olacağını söyledi. Fakat zaman gelecek, savaş öyle bir yıkım gücüne ulaşacak ki, kendisi olanaksız hale gelecek. Daha sonra 1920 ve 1921 yıllarında Vladimir İlyiç bu soruna geri döndü. Bana, çok uzaktan büyük bir orduyu yo-

ketme olanağı veren bir buluşun yakın olduğunu iddia eden bir mühendisle söyleşisini anlattı. Bu her tür savaşı olanaksız kılacaktı. İlyiç bundan coşkun bir ilgiyle sözediyordu. Bir savaşın olanaksız duruma gelmesini nasıl hararetle arzuladığı görülüyordu. İlyiç savaş sorununa kendi gelişmesi içinde bakıyordu. Hangi soruna yaklaşırsa yaklaşsın, fenomeni hiçbir zaman durağan şekliyle ele almıyordu. Başından beri, Marksist olur olmaz, işçi sınıfının tarihte oynayacağı müthiş rolle ilgili açık bir görüşe sahipti. Daha ilk makalelerinde, işçi sınıfının payına düşen büyük tarihsel rolden sözediyordu. Ama işçi sınıfından sözettiğinde, sürekli olarak düşündüğü somut işçi sınıfıydı. Bizim Rus işçi sınıfından sözettiğinde, bu sınıfın o anda ne anlama geldiğini de söylerdi.

Devrimci çalışmasının tüm yılları boyunca çeşitli gelişme aşamalarında, daima o aşamadaki işçi sınıfının özelliklerini saptardı. İşçi sınıfının gelişmesini kolaylaştıran herşeye dikkat çeker ve işçi sınıfının savaşımda hızını kesen şeylere işaret ederdi. Bu sorunu da, sürekli kendi gelişmesi içinde inceleme şeklinde ortaya koymayı bilirdi. Gorki kısa süre önce bana, 1919 yılında Lenin ile geçen bir konuşmasını anımsattığı bir mektup yazdı. Vladimir İlyiç o zamanlar Moskova yakınlarında Gorki'de yaşıyordu. Maksim Gorki onu ziyaret ettiğinde günlük sorunlarla oldukça doluydu ve Leningrad'daki işçilerin toplumsal mülkiyeti korumayı anlamadıklarını anlatıyordu. Ahşap evleri, yakacak odun yapmak için yıkıyorlardı. Maksim Gorki, işçilerin bunu yaparken camları kırdıklarını, çatıyı attıklarını ve herşeyi kırıp geçirdiklerini anlatıyordu. Tüm bunlar korkunç israftı, toplumsal çalışmaya ve toplumsal mülkiyete karşı tutum dikkatsizdi. Vladimir İlyiç suskun kaldı, diye yazıyor Maksim Gorki, ve görüş belirtmedi, öyle ki o Vladimir İlyiç'e böyle küçük şeyleri anlatmamak gerektiğini düşündü. Ama daha sonra, bir gezinti yaparlarken Vladimir İlyiç demiş ki: "Bunları küçük şeyler san-

manız haksızlık, bunlar kesinlikle küçük şeyler değil, bu olağanüstü önemli ve anlamlı bir sorun. Toplumsal mülkiyete özenle yaklaşmak, tutumlu olmak ve toplumsal mülkiyeti korumak yeteneği, büyük bir davadır. Emeğe karşı bilinçli tavır ama uzun süren bir eğitimi gerektirir. Kapitalizm koşullarında yaşamış ve ancak birkaç yıldan beri Sovyet iktidarı altında yaşayan işçilerden emeğe karşı bilinçli bir tavır bekleyemeyiz. Bilinçli çalışmaya başlar başlamaz sosyalist oldular demektir, ama bir çırpıda sosyalist olunmaz."[29]

Bu somut durumda da Vladimir İlyiç her zaman olduğu gibi işçi sınıfının tüm hareket içinde oynadığı rolü çok iyi görüyordu, ve o bu rolü hiçbir zaman unutmadı, ama aynı zamanda, işçi sınıfını anladığı ve onunla ilgilendiği için eksikliklerini de biliyordu.

Bununla ilgili olarak bir dizi makalesine baktığınızda, işçilere karşı olağanüstü ılımlı tavrı dikkatinizi çekecektir. Vladimir İlyiç'in işçilerle mükemmel bir ilişkisi vardı. Sadece işçi sınıfına tümüyle güvenilebileceğini söylerdi. Ama aynı zamanda işçinin sözkonusu aşamadaki tüm özelliklerini özenle incelerdi. Aynı şey köylülük için de geçerli. Köylülüğün değişik gelişim evrelerinde tek tek katmanların rolünü biliyordu. Devrimci hareketin etkisi altında köylülük içindeki tek tek katmanların ilişkisinin nasıl değiştiğini görüyordu. Bunları tüm yıllar boyunca izlemek ilginçti.

Kültür sorunlarında da Vladimir İlyiç aynı şekilde her bir sorunu değişmez olmayan, sabit birşey olarak kavramadı, kültürü daha çok tüm bağlantıları içinde ele aldı. İlk büyük yapıtı "'Halkın Dostları' Kimlerdir...?" de ekonomi, politika ve kültür arasındaki karşılıklı ilişkileri derinlemesine inceliyordu. Engels, mektuplarından birinde, neden ve sonucu basit bir şekilde ayırmanın ve aralarındaki karşılıklı ilişkiyi görmeksizin bu nedendir ve bu sonuçtur demenin ne kadar yanlış olacağına işaret ediyor-

du. Bununla ilintili olarak, Vladimir İlyiç'in kültür sorununu nasıl ele aldığı ilgi çekici olacaktır. Tam da "'Halkın Dostları' Kimlerdir...?" yapıtında popülistlere karşı polemiğe girer. Popülistler kültür sorununu oldukça saf ele alırlar. Düşük kültür düzeyimizin kavrayış eksikliğinin basit bir sonucu olduğunu, şu ya da bu kişiyi kültürü yüksek düzeye getirme zorunluluğuna ikna etmenin yeterli olacağını sanıyorlardı.

Yujakov, tüm ülkenin nasıl liselerle örtülebileceği planını tasarlamıştı ve hem de Çarlık altında, pek yoksul küçük köylü ekonomisini dikkate alarak. Genelde popülistler ve özelde Yujakov bunların tümünün önemsiz olduğunu düşünüyorlardı — istenen kültür yaratılabilirdi de. İlyiç buna karşı çıktı ve belli bir ekonomik düzeyin kültürün belli bir düzeyine uygun düştüğünü gösterdi. Burada belirli sınırlar vardır, çok şey siyasal düzene de bağlıdır. Kültürel gelişme tam bir dizi ara halkaya bağlıdır. Çarlık altında herhangi bir ekonomik düzey üzerinde istenilen her kültürün oluşturulabileceğini sanan popülistlere karşı koydu. Bu itirazlarla aynı zamanda kültürel gelişmenin önemine dikkat çekti ve yüksek kültür düzeyinin de ekonomik gelişmeyi teşvik ettiğini gösterdi. "'Halkın Dostları' Kimlerdir...?" yapıtı 1894'te yayınlandı. Vladimir İlyiç kararlı bir şekilde ekonomik ve kültürel düzey arasındaki etkileşime dikkat çekti. Sonraki yazılarında da Vladimir İlyiç bu sorunu inceledi. Yapıtları dikkatli bir şekilde cilt cilt okunduğunda, uzun yıllar boyunca bir ve aynı görüş ve düşünceleri çok kez yinelediği izlenebilir. Sürekli olarak daha önce belirtilen görüşlere geri döner, yalnız her defasında bunu daha değişik biçimde açıklar. Bu düşünceleri o anki somut duruma uygular. Örneğin "'Halkın Dostları' Kimlerdir...?" yapıtında, herkesin kendi bir parça toprağında çalıştığı ve başkasının işletmesiyle az ilgisi olduğu küçük köylü ekonomisindeki belli bir ekonomik düzeyde nasıl sonunda şu düşünce şekline gelindiğini ayrıntılı anlatıyordu: "Herkes kendi için, tan-

rı hepimiz için." Bunlarla ilgili 1894'te yazmıştı ve çok sonra, 1920 yılında, artık Sovyet iktidarımız varken, aynı düşünceleri Moskova'nın ilçesi Kraznaya Preznya'da bir Partisizler toplantısında yineledi. Ama şimdi bundan bir dizi sonuçlar çıkardı: köyle sıkı bağlantısı olan işçilere, Partisiz işçilere, Sovyet iktidarı altında "Herkes kendi için, tanrı hepimiz için" düşüncesine yer olmadığını söyledi. Şimdi ortak çabalarla başka bir düzen getirilmeliydi. Bundan ilk kez sözettiğinde sadece bir olguyu saptıyordu. İkincisinde aym olguyu yine açıklıyordu, ama şimdi bu olguyla savaşılması gerektiğini göstermek için. Partisiz işçilere hitaben, başka bir düzen yaratmaya işaret ediyor ve onları buna çağırıyordu. Vladimir İlyiç'in yapıtlarında uzun yılların akışında aynı düşüncelerin sürekli geri dönmesi karakteristiktir. Ama her seferinde, düşünce belli somut durumda, deyim yerindeyse bir canlanma geçiriyordu, daha güncel, daha yakın ve daha anlaşılır oluyor. Ve herkes düşünceleri yeni şekliyle duyuyor, çünkü konuşmacı onu yeni şekliyle ele alıyor, çünkü bu eski şeylerin basit bir tekrarı değil. Kültür üstüne açıklanan düşüncelerde aynı şeyi görüyoruz. 1918 yılında Vladimir İlyiç "Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri" makalesini yazdı. Bu makale, söz arasında belirteyim, olağanüstü günceldir. O, şimdiki durum için de önemlidir. Vladimir İlyiç orada emek üretkenliğinden ve üretkenliğin nasıl artırılabileceğinden sözeder. Temel olanın, kaçınılması olanaksız olanın endüstrinin gelişmesi olduğuna ve çok büyük öneme sahip olan ikinci ivedi görevin eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi olduğuna işaret eder. Kültür düzeyinden emek üretkenliğini yükselten bir faktör olarak sözeder. Kaç iktisatçı kültürle ilgilenir? Onlar için kültür önemli gözükmez. Endüstrinin gelişmesi için en önemli şeyi sadece ve tek başına makineler olarak görürler, ama kültürün hiçbir rol oynamayacağını sanırlar. Bir ekonomi fonksiyonerinin nasıl bir kütüphaneyi boşalttırdığı ve yerine, başka bir yerde yer bulunabilecek

bir yazıhane kurduğu sık sık görülebilir. Ama işçiler kültür için uğraş verip kütüphanede ısrar ederlerse, o zaman ekonomi fonksiyoneri, ekonomi üstünde etki yapan ve işçilerin çalışmaya karşı bilinçli tavırlarını etkileyen kültürün büyük önemini kavramaksızın sanki ödün verir. Emek üretkenliğini artırmak için sadece makinelere değil, işçilerin alışkanlık karşısında bilinçli tavırlarına da gereksinim vardır. Ama bu önemli ölçüde öğrenim düzeyine bağlıdır. Vladimir İlyiç bunlardan 1918'de ve daha sonra 1923'de, hasta yatağında dikte ettirdiği ve onun işini üstlenecek yoldaşlara aktarmak istediği herşeyi eklemeyi denediği son makalelerinde sözeder. Bu makalelerini oldukça iyi hazırlamıştır. Ve burada yine, köyü kent düzeyine yükseltmek için köylülük arasında yapılması gereken muazzam çalışmadan sözettiğini görüyoruz. Lenin'in dikte ettirmek istediği, ama dikte ettiremediği son makalesi, cehaletin yokedilmesi üstüne bir makaleydi. Okur-yazar olmamanın ortadan kaldırılması sorunlarını, aynı büyüklükte önem verdiği üretim propagandası sorunlarıyla bağlamak istiyordu. 1894, 1918 ve 1923 makalelerinde Vladimir İlyiç'te heryerde kültür sorunlarının ön planda durduğunu ve kültürün belli bir ekonomik düzeyin temeli üzerinde geliştiğini bir an bile unutmaksızın kültürün öneminin altını basa basa çizdiğini görürüz. Vladimir İlyiç kültürü yalıtık birşey, zaman ve mekan dışında varolan birşey olarak görmez. Kültürün, yaşamın tüm yönleriyle sıkı sıkıya bağlı olduğunu görür. Siyasal-Kültürel Aydınlatma Görevlileri İkinci Kongresi'nde şunları söylemişti: Kendinize siyasal-kültürel aydınlatmanın görevlileri diyorsanız, herşeyle ilgilenmelisiniz. Ülkemizde rüşvetçilik kasıp kavuruyor. Gerçekten siyasal-kültürel aydınlatmanın görevlileri iseniz, gerçekten kültürü yükseltmek istiyorsanız, rüşvet yemeğe karşı savaşımı kendinize görev edinmelisiniz. O, rüşvet almaya karşı resmi bir savaşımdan değil, rüşvet almayı olanaksız kılacak belli bir kamu görüşünün yaratılacağı sava-

şımdan sözediyordu. Yaşamın tüm yönleriyle bu sıkı bağlantıyı Vladimir İlyiç usanmadan vurguluyordu. Bu onun kültür üzerine açıklamalarına oldukça büyük bir somutluk getiriyordu ve bundan dolayı Proletkult'la ilgili söyledikleri de anlaşılır. Niçin Proletkult'a atıp tutuyordu? Çünkü Proletkult bu yanı, kültürün yaşamın tüm yönleriyle kenetlenmesini küçümsüyordu. Proletkult savunucuları bizi çevreleyen yaşamın bütünüyle bağlı olmayan, özel bir proleter kültür inşa edilebileceğini sanıyorlardı, yani yalıtık birşeyi, kendi içinde kapalı birşeyi anlatan bir kültür.

Vladimir İlyiç buna kararlılıkla karşı çıktı. Ama aynı zamanda onda "proleter kültür" deyimini buluyorsunuz. O ama proleter kültürü tümüyle başka bir anlamda anlıyordu. Ve ilk büyük yapıtı "'Halkın Dostları' Kimlerdir ...?"de 1894 yılında burjuva kültüründen sözediyordu. "Proleter kültür" sözcüğünü henüz kullanmıyordu, ama işçilerin burjuva kültürünün karşısında düşmanca durduklarından sözediyordu. Bu çok karakteristiktir. "Herhangi" bir kültürün değil, herzaman yalnızca belli bir sınıfın kültürü olduğunu çok açık biçimde saptadı. Ve sınıfa bağlı bu burjuva kültüründen ilk büyük yapıtında sözeder. İşçi sınıfı tabii ki kendi kültürünü yaratmaktadır, ama Vladimir İlyiç'in sözünü ettiği kültür — o bunu yaşamın tüm yönleriyle bağlı olarak düşünüyordu ve herhangi bir özel proleter yazının yaratılmasıyla sınırlı olarak değil. O daha çok, proleter kültürün yaşamın bütününe tümüyle sızmak, herşeyi etkilemek ve herşeye damgasını basmak zorunda olduğu görüşündeydi. Vladimir İlyiç'le Proletkult savunucuları arasındaki fark buradadır. Burjuva kültürünü nasıl görüyordu? Bu burjuva kültürü üstüne daha sonra "Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri"nde söyledikleri karakteristiktir. Orada burjuva kültürün yığınları bir basamak yukarı yükselttiğini anlatır. Bir yanda burjuva kültürün olumlu yanlarını görür ve bu yanı sıkça vurgular. Yarı-feodal kültürün,

kapitalizmin geliştiği bir ülkedeki kültürle karşılaştırılmasında, bizim küçük iktisat temeli üstünde oluşan yarı-feodal kültürümüzün burjuva kültüründen önemli ölçüde aşağıda olduğunu gösterdi. Ama aynı zamanda burjuva ülkelerin işçilerinin bir kültür köleliğinde yaşadığını yazıyordu. Burada kültürün başka bir yanını görüyordu. Vladimir İlyiç kültürü tüm çeşitliliği içinde inceliyordu. Burjuva kültürü işçileri bir yandan bir üst basamağa yükseltti, ama diğer yandan bu kültür tüm sınıf karakterinin gereği işçileri eziyordu. Vladimir İlyiç kültür kavramını tüm çeşitliliği içinde kavrıyordu. Bu, Vladimir İlyiç için oldukça karakteristiktir. Aklıma hastalığı sırasında Vladimir İlyiç'le bir konuşma geldi. Ona gittim ve bir Amerikan gazetesinde, Amerikalıların falan yıla dek okuma-yazma bilmemeyi ortadan kaldırma niyetinde olduklarını okuduğumu anlattım. Ama bizim bunu ne zamana dek ortadan tümüyle kaldıracağımız bilinmiyordu: Lenin dedi ki: "Biz aynı zamana dek ortadan kaldırabiliz, ama bir koşulla, yığınlar buna katılırsa." Böyle "yığınlar katılırsa" Vladimir İlyiç'in bakış açısı için karakteristiktir. Yığınları, yeni birşeyler yaratacak en önemli itici faktör görüyordu.

Vladimir İlyiç'in bilim üstüne açıklamaları karakteristikti. Bilimi de soyut birşey olarak görmüyordu, bilimin hangi sınıfın elinde bulunduğu ayrımını yapıyordu. Bilim, kapitalist sınıfın elinde bir önem, proletaryanın elinde bulunduğunda başka bir önem içeriyor.

III. Sovyet Kongresinde Vladimir İlyiç şu açıklamayı yaptı: Eskiden bilim burjuvazinin elinde bulunuyordu, azınlığın ellerinde, ve yığınların baskı altında tutulması için bir araçtı, o, bu ufacık yığının ellerinde sömürünün bir aracıydı, ama şu andan itibaren, Sovyet iktidarı altında bilim hiçbir zaman sömürü amacına hizmet etmeyecek, ve tekniğin tüm mucizeleri, kültürün bütün kazanımları tüm halkın ortak varlığı olacak. Bilime bu yaklaşım oldukça karakteristiktir. 1918 başında, sabotaj almış

başını giderken, öğretmenler ve mühendisler boykottayken, Vladimir İlyiç insanların bilimden bir bariyer yaptıklarını, bilimi sadece bir doğrultuda kullanmak istediklerini ve bilimin yığınlara değil, sermayeye hizmet etmesi için yalnızca kapitalistlerin hizmetinde bulunmak istediklerini söylüyordu. Konuşmalarının birinde, yine 1918 başında, düzinelerce milyon insanın zekasının, en büyük dehadan sonsuz daha fazla şeyler yaratacağını ortaya koyuyordu. Bu sözler Vladimir İlyiç için özellikle karakteristiktir. Marx ve Engels'in sık sık sözünü ettiği yığınların rolü, yığınların yaratıcı önemi öğretisini, Vladimir İlyiç devraldı ve geliştirdi. Ve Vladimir İlyiç herşeyde ve her zaman öyle davrandı.

Kısa süre önce Rusya'nın Elektriklendirilmesi Devlet Komisyonu Planı'nın (GOELRO) onuncu yıldönümünü kutladık. Bu sorunla ilgili Vladimir İlyiç'le Krijijanovski arasında bir mektuplaşma oldu. Muhtemelen bu mektuplaşma çok kimse tarafından bilinmektedir. Lenin orada, yığınlara ülkeyi elektriklendirme büyük pratik görevini verme zorunluluğunu, elektriklendirmeyi gerçekleştirme isteğini yığınlar içinde uyandırma zorunluluğunu, yığınları bu esere katma zorunluluğunu yazıyordu. Son makalelerinde Vladimir İlyiç, eğer sosyalizm kurulmak isteniyorsa, büyük endüstrinin yaratılmasını gerçekleştirme zorunluluğunu yazıyordu — umudumuz burada, sadece buradaydı. Başaşağı giden beygirden büyük endüstri atına eyer değiştirilmeliydi, Volhov elektrik santralı atına.

Bu büyük endüstrinin inşasını nasıl düşünüyordu? Buna bir komutla erişilebileceğini hiçbir şekilde düşünmüyordu. Daha önce sosyalist yarışmayı, işçilerin büyük endüstrinin inşasına sosyalist yarışma yardımıyla katılmasını teşvik etmişti. Bunu yazdığında pratikte uygulanamadı, çünkü o zaman yarışmanın geniş bir şekilde gelişmesi için koşullar oluşmamıştı. Vladimir İlyiç bu sözleri yazdığında, işçiler emek üretkenliğini öyle pek

düşünmüyorlardı ve emek üretkenliğinin yükseltilmesini, şimdi kendi işletmelerinin efendisi olduklarından daha çok düşünmüyorlardı. Bir kadın işçinin nasıl Siyasi-Kültürel Aydınlatma Komisyonuna gelip bugün çalışılmayacağını anlattığını anımsıyorum, çünkü: "Bizler efendiyiz ve böylece çalışmamaya karar verdik." Düşünme şekli o zamanlar böyleydi! Bunun üstesinden gelinmeliydi. Ancak bilinç yıldan yıla gelişiyor. Sosyalist yarışmanın şimdi hangi atılımı yaptığını ve onun nasıl çalışmaya karşı bilinçli tavır almaya eğittiğini görüyoruz.

Vladimir İlyiç hangi düşünceyi, hangi görüşü açıklarsa açıklasın, her yerde yığınların özdevinimini ön plana koyuyordu. Bu Marksizmin karakter özelliğidir aslında. Marx'ın Lassalle ile ilgili, Prusya hükümetinin işçilere yardım edeceğine inanmasının, ama işçilerin özdevinimini dikkat dışı bırakmasının Lassalle'in hatası olduğunu Engels'e yazdığı bir mektup var. Marx bu noktada kendinin ve Lassalle'in sürekli değişik görüşlerde olduğunu vurguluyordu. Marx, yığınların özdevinimini yükseltme gerekliliğini en önemli şey olarak görüyordu. Tüm işçi hareketi bu çizgiyi izliyor ve Vladimir İlyiç son zamanlarında kültür devrimiyle ilgili yazılarında sözü geldiğinde aynı şekilde yığınların bu özdevinimini gözönünde bulunduruyordu.

Kültür seferi neden ibarettir? Yığınların bizzat işe koyulmalarından ibarettir. Kültür seferi yığınların özdeviniminin bir sonucudur. Çok geri bir bölgede, toprak ağalarınca en çok baskı altında tutulan Merkezi Kara Topraklar bölgesinde yığınların özdeviniminin en güçlü şekilde gelişmesi karakteristiktir. Yoldaş Şatski okur-yazar olmamanın ortadan kaldırıcılarının nasıl bir çiftlikte oturduklarını ve halk aydınlatıcılarını kem-küm etmeden evine kabul eden bir köylünün orada oturup, bir baltayla kalem ucunu açtığını anlatıyordu. Karşılıklı olarak, ne ile yapılabilirse, öğrenmede yardım ediliyordu. Bu topraklar üzerinde çocuklar ve büyüklerin aynı ölçüde katıldıkları büyük bir devinim başladı.

Bugün, Vladimir İlyiç'in ölümünden yedi yıl sonra, onun parolalarından bazıları bizim için özllikle anlaşılır ve yakın. Onun zamanında söylediklerinden ve o zamanlar yeteri kadar dikkat edilmeyenlerden birçoğu şimdi bilhassa anlaşılır ve güncel. 1918'de yazılan "Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri" makalesi işte bugün oldukça güncel ve aynı şekilde Rusya Komünist Gençlik Örgütü'nün 1920'deki III. Kongresi'nde Vladimir İlyiç'in konuşması da. Komsomolcular onu iki milyon adet basıp, gençlik hücrelerinde incelediler. Bunda haklıydılar, çünkü bu konuşma şimdi iş görmede bir rehberdir ve bu yüzden bugün çok büyük önemi vardır: O, bugün Komsomol için konuşmanın yapıldığı günden çok daha anlaşılır ve yakındır. Bugün bilinci büyük endüstrinin gelişmesi uyandırıyor, ve en büyük etkiyi de gençlik üstünde yapıyor.

Gençlik dış etkilere karşı özellikle duyarlıdır ve büyük endüstrinin inşası öncelikle gençliğe coşku verdi. Gençliğin işçi yığın hareketinin en ön saflarında yürüdüğünü, sosyalist yarışmada en önde durduğunu, güçlü bir coşkuyla dolu olduğunu ve bunları yaparken kendini aştığını görüyoruz. Buna, onun muhtemelen yetişkin halktan daha çok etkilendiği de eklenmeli. Günümüzde, gençlik görevleriyle birlikte büyüdüğü için, Vladimir İlyiç'in o zamanlar verdiği parola ve yönergeleri özellikle iyi kavrıyor. Ve tam da bu yüzden, bu parola ve yönergeler şimdi anlaşılır olduğu için, şimdiki gelişmemizin arka planından daha belirgin ve daha açık ortaya çıktığı için, hepimizin başladığı bir çalışma —Vladimir İlyiç'in değişik devirlerde ve değişik zamanlarda söylediklerinin tümünün derlenmesi— bilhassa önemlidir. Derlenmesi gerekenler sadece özel olarak kültür sorunları üzerine yazılmış makaleler değildir, önemli olan bu sorunlarla ilgili tüm açıklamalarıdır. Vladimir İlyiç'te kültür sorunu diğer tüm sorunlardan koparılamaz. Hepsi sıkı sıkıya birbiriyle bağlıdır ve kim Lenin'i gerçekten kavramak istiyorsa, açıklamalarını tüm bağlantıları içinde almak zorundadır.

Bizde Lenin'den çokça alıntı yapılır. Kültür üzerine alıntısız bir yazı hemen yok gibidir. Ama bu alıntılar değişik devirlerden çekip alınmıştır ve bu yüzden gerçi ilgiyle okunur, ama sonra açıklanmış olduğu zamanki bağlantılar görülmediği için unutulur. Bana öyle geliyor ki, burada, Vladimir İlyiç'in söylediği herşeyin derlenmesi için büyük bir kolektif çalışmaya gereksinim vardır: Vladimir İlyiç'in kültür sorunları üstüne çıkardığı tüm kararnamelerin bir koleksiyonu yok, bunların sayıları hiç de küçümsenmeyecek olmasına karşın. Buna ek olarak kültür sorunlarıyla sıkı ilişkide olan kararnameler geliyor. Burada çok büyük bir çalışma gerekli ve bu işin üstesinden ancak, eğitim alanında çalışan yoldaşlar yığını kolektif bir şekilde işe koyulursa gelinebilir.

İşçilerin, İlyiç'le kişisel anılarını anlatması ricası üzerine yoldaş Krupskaya açıklamalarını sürdürür:

Vladimir İlyiç'le tanışmamın ilk zamanlarını düşünüyorum. 1894 ve 1895'te Leningrad'daydı. Vladimir İlyiç o zamanlar işçi çevrelerine gidiyordu ve işçi çevrelerindeki konuşmalarını nasıl yürüttüğü ilginçtir. Zamanın yarısını işçilere Marx'ın "Kapital"ini açıklamak için kullanırdı. Onun böylesine zor ve kapsamlı kitabı hemen işçilere, 1894'ün kalifiye olmayan işçilerine, o zamanın az eğitilmiş işçilerine aktarması ve onlara büyük bilimsel bir kitabı açıklaması doğal olarak acayip gözükebilir. Ama bu Vladimir İlyiç'in görüşlerinin zorunlu bir sonucuydu. İşçiye basitleştirilmiş bir özetin özetini sunma ona göre kabul edilemezdi, daha çok ona tüm bilimin tam kapsamıyla verilmesi zorunluğuna inanıyordu. Ve o bizzat tüm Marksistler gibi, Marx'tan oldukça çok şey öğrendiği için, Marx'ın söylediklerini işçilere aynı şekilde anlatmak zorunda olduğu görüşündeydi. Vladimir İlyiç, Marx'ın öğretisini ilkesel önemde görüyordu, çünkü bu öğreti çok ileriyi görmeyi olanaklı kılıyordu. İşçilerle Marx'ı zamanının yarısında okuyordu, ama diğer yarıyı işçilere

çalışma ve yaşam koşullarını sormak için kullanıyordu. Bir işçi anılarında şöyle yazıyordu: "Sorularla insanı öylesine örterdi ki, ter içinde kalırdınız."

İşçilerle söyleşide Vladimir İlyiç, sözkonusu işçinin ne söylediğini ve bunu nasıl söylediğini dikkatle dinlerdi. Vladimir İlyiç ister herhangi bir yerde bir çevrede bir işçiyle konuşsun veya sonraları yurtdışında, yeni gelen yoldaşlarla konuşsun, ondan sonra her zaman odada dolaşır ve görüşmeyi her yanıyla enine boyuna düşünürdü.

Vladimir İlyiç her küçük şeyi dinleme ve baştan sona düşünme yeteneğine sahipti. 1905'ten sonra bana bir defasında dedi ki: "Görüyorsun ya, işçiler hiçbir zaman 1905 demiyorlar, basitçe 'beşinci' yıl diyorlar. Bu, işçilerin bu beşinci yılı öne çıkardıklarını, bunun derin bir etki yaptığını gösterir. Böylece 'beşinci' demeyi yeterli görüyorlar." Sonraları kendi de "beşinci" yıl yazmaya özen gösterdi. Vladimir İlyiç işçinin söylediği herşeyi dikkatle tasavvur ederdi ve her inisiyatifi kavramaya ve ileri götürmeye çalışırdı. 1917 yılında yurtdışından Rusya'ya geldik. Ekim Devrimi'nden önce birçok işçiyle konuşması gerekiyordu. Bir maden işçisinin geldiğini ve işçilerin ocakları nasıl işgal ettiklerini ve tüm makinaların iyi korunduğunu, bakımı nasıl örgütlediklerini vs. anlattığını anımsıyorum. Vladimir İlyiç dedi ki: "İşte görüyorsunuz, kimden öğrenebileceğimizi!"

İşçilerin her inisiyatifini kavrardı. Yurtdışından geldiğimizde bir lokantaya girdiğimizi ve bir toplantıya gitmek isteyen hizmetçi kızların siyasi sorunları tartıştıklarını anımsıyorum. Ben, anımsıyorum da, bu toplantıya gittim ve daha sonra Vladimir İlyiç'e orada konuşulanları ve kadın işçilerin nasıl tartıştıklarını anlattım. Vladimir İlyiç benim gözlem yeteneğimden övgüyle sözetti. Sonraları, izlediğim ve söylediğim herşeyi düşüncemde, onu Vladimir İlyiç'e nasıl anlatmak istiyorsam öyle formüle etmeye alıştım. Bugünkü güne dek kendimi İlyiç'e söyle-

mek istediklerimi kafamda formüle ederken yakalıyorum. Öbür yoldaşlara da, işçiler düşüncelerini açıkladıklarında dinlemeyi ve anlamayı öğretmeyi bilirdi. Daha çok başlarda, sürgünde yaşarken, yurtdışına Plehanov ve Akselrod'a, işçiler için yazmayı öğrenmekten daha büyük isteği olmadığını yazıyordu. İşçiler için yazılan makalelerinde İlyiç sorunları ciddi ve basitleştirmeksizin, bayağılaştırmaksızın ortaya koyardı, ama söylenmesi gereken herşeyi söylerdi.

1917 yılı anılarında bir işçi şunları açıklıyordu: "Bizimle her zaman tam bir ciddiyetle konuşuyor." İşçinin söylediğini iyi dinlerdi ve onunla yakın bir yoldaşmış gibi tam bir ciddiyetle konuşurdu. İşçiler de ona bu yüzden, onlara ayak uydurmayı bilen, düşüncelerini aktarmayı ve ortaya koymayı bilen yakın bir insan gibi davranıyorlardı. Sık sık şu veya bu olay nedeniyle işçilerle yaptığı konuşmaları anlatırdı. Son zamanlarında mamafih hastaydı: Yaşamının son yılında konuşma yeteneğini yitirdi, yalnızca işaretler ve jestlerle düşüncelerini anlatabiliyordu. Bir defasında onu yolda götürürlerken, bir işçinin bir damı nasıl boyadığını gördüğünde sağlıklı eliyle hemen şapkasını çıkardı. Bir ayakkabıcının bir protez için ölçü almak için geldiğini anımsıyorum. Aynı anda doktor geldi. Doktora hiç önem vermezken, işçiye yemek verdi ve onu iyice besledi.

Doktorlar genel olarak ziyaretçileri Vladimir İlyiç'ten uzak tutuyorlardı.

Vladimir İlyiç bir defasında, Sovyet çiftliklerinde yeni bitkiler yetiştirmek gerektiğini açıklamıştı, Sovyet çiftlikleri örnek işletmeler olmalıydı, yurtdışından yeni bitki türleri getirilmeliydi. İlyiç'in 1920 kışında, köylülerle söyleşmek için nasıl Gorki köyüne gittiğini anımsıyorum. Diğerleri yanında Sovyet çiftliklerinin örnek çiftlikler olması gerekliliğinden konuşulmuştu. Bir köylü, anımsıyorum da, orada duruyordu ve dedi ki: "Evet, olmalıydılar tabii, ama Gorki'deki Sovyet çiftliğinde nasıl çalışı-

lacak, atlara ilkbaharda gem vuruluyor — onlar bu denli kötü besleniyor." Bu konuşmayı anımsayınca aklıma başka birşey geldi. Bir defasında Gorki'ye giderken çiftlik yöneticisi bizi karşıladı. Vladimir İlyiç sordu: "Köylülere nasıl yardım ediyorsunuz?" Çiftlik yöneticisi yanıtladı: "Onlara lahana satıyoruz." Soruyu hiç anlamamıştı.

Vladimir İlyiç'in hastalığı sırasında işçiler birinden, Vladimir İlyiç'in bitki yetiştirmeye ilgi duyduğunu öğrenmişlerdi. Ona genç elma ağacı fidanları getirip konuşmak için onu aşağıya çağırdılar. İlyiç geldi. Vladimir İlyiç o zaman artık konuşamamasına karşın köylülerin bunu farkedememesi karakteristiktir ve ertesi günkü gazetede Vladimir İlyiç'in onlara şunu bunu anlattığı yazılıyordu. Mimikleri öyle anlamlıydı ki onun konuşmaya yeteneği kalmadığını farkedememişlerdi. Ulaşılan karşılıklı anlayış o denli büyüktü ki, böyle bir yanılma olabildi.

1918 yılında, yeni yıldan hemen önce Leningrad'da Vladimir İlyiç'i benimle Viborg semtine gitmeye ikna ettim. Gösteri alanında büyük bir yeni yıl kutlaması yapılıyordu, işçilerin bir bölümü cepheye gidecekti. Vladimir İlyiç bu akşamdan çok hoşnut kaldı ve aynı şekilde çok hoşnut olan işçiler onu gelenek gereğince kollarıyla havaya atmak istiyorlardı. Bu akşam onda güzel bir anı olarak kaldı. Daha sonra burada, Moskova'da yaşarken Viborg semtini düşündük ve 1920 yılbaşında Moskova semtlerinde dolaştık.

İlyiç'in işçilere böylesine gitmek isteyişi, Vladimir İlyiç'in inancına göre işçi sınıfının oynayacağı rol konusundaki görüşüyle ilintilidir. Bunlar, onun işçi sınıfı için beslediği tüm umutlara bağlıdır. İşçi sınıfına bu bakışı, onun işçi sınıfının önünde duran görevlerle ilgili görüşünden kaynaklanmaktadır.

İlk kez 1931'de
"Na Putyah k Novai Şkole"
No: 2, s. 4-10'da yayınlandı.

İlyiç'le Bir Söyleşi

Kısa süre önce Kuznets Havzasındaki Prokopyevk'ten yaşlı bir işçi olan Rudakov beni ziyaret etti, görevli olarak burada bir işi vardı. Doksanlı yıllarda Petersburg'da Nevskaya Sastava'nın ardında çalışıyordu ve o zamanın sınıf bilinçli ve en aktif işçilerinden olan yoldaş Babuşkin'in yakın bir arkadaşıydı. Pazar okulunda benim öğrencimdi. Birbirimizi kırk yıl görmemiştik. Moskova'ya vardıktan sonra beni aradı, buldu. İkimiz de çok heyecanlıydık. Aceleyle yaşamından anlattı, hapiste nasıl kaldığım, sürgünün nasıl olduğunu ve 1905'ten sonra Sibirya'da nasıl kaldığını. "Oğlum mühendis, kızım yüksek okulu bitiriyor", dedi, "hepimiz komünistiz." Sonra duygulanarak dedi ki: "O zamanlar konuştuğumuz her şey şimdi gerçekleşiyor." İkimiz de öylesine heyecanlanmıştık ki, bana adresini vermeyi unuttu.

Evet, biz yaşlıların kazanımlarımız karşısında kendi duygulanımları var. Öylesine uzunca düşünülmüş ve onun için uzun yıllar savaşılmış şeylerin canlı, somut şekliyle gerçekleşmiş olduğunu görmek özel bir duygu. Bizim kuşağımızda, Lenin'i çok yakından tanıyan, onunla birlikte çalışmış olanlarda sevinç duygusu, İlyiç bunları göremedi, o denli erken sönüp gitti diye derin bir üzüntüyle karışıyor.

Sönüp gitmek zorundaydı: Düşünceleri sürekli yüksek gerilimde çalışıyordu. Onu alıp götürecek son hastalığının yaklaştığı ve doktorların sıkı bir rejimde ısrar ettikleri zamanı anımsıyorum. Öyle yemeğinden sonra iki saat yatmasını söylediler. İlyiç

talimata uydu, ama doktorların isteğine karşı kuşku duyuyordu ve şöyle düşünüyordu: "Düşünmeme de engel olamazlar ya." Ve gerçekten, yatakta yatsın, gezmeye gitsin veya en basit yaşam sorunları üzerine sohbet etsin — yorulmak bilmeden, tüm yaşamını, tüm gücünü, yaşamının her anını adadığı davayı düşünüyordu.

İlyiç gezintilerde, onu o an özellikle düşündüren ve uğraştıran şeyler üstüne konuşmayı severdi. Onun yaşgününde uzun bir orman gezintisi yapmayı alışkanlık haline getirmiştik, ve bunu yaparken tam da yüreğinden geçenleri anlatırdı. Bahar havası, yeni yeşeren orman, patlamaya hazır tomurcuklar, bunların hepsi bambaşka bir ruh hali yaratıyordu, düşünceleri uzaklara götürüyor, geleceği düşlemeyi körüklüyordu. Yaşamının son yıllarından böyle bir konuşma belleğimde kaldı.

Lenin'in bilime nasıl büyük önem verdiği genellikle bilinmektedir. Vladimir İlyiç'in III. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi'nde yaptığı konuşmayı herhalde herkes anımsar, orada şunları açıklamıştı: "Eskiden insan düşüncesinin tümü, insan dehası teknik ve kültürün tüm nimetlerini sadece birine vermek ve diğerlerinden en gerekli şeyleri; eğitim ve gelişmeyi esirgemek üstüne kurulmuştu. Şimdi tam tersine tekniğin tüm mucizeleri, kültürün tüm kazanımları halkın ortak varlığı olacak ve şu andan itibaren insan düşüncesi, insan dehası hiçbir zaman zorbalığın bir aracı, sömürünün bir aracı olmayacak."[30] Bu bizim Sovyet ülkemizle ilgiliydi. Kapitalist ülkelerin burjuvazisi bilimin ve tekniğin tüm kazanımlarını sürekli olarak emperyalist amaçlarının hizmetine sunuyor. Her yeni buluşu, öylesine özlemle beklediği yeni yağmacı savaşı, son emperyalist dünya savaşından daha mükemmel yapmak için, bu savaşı kusursuz bir kasırga yapmak için kullanmaya çalışıyor.

Yurdumuzu, anavatanımızı, Sovyet ülkesini bir saldırıya karşı korumak için, savunma amacıyla daha güçlü silahlanmak

zorunda kaldık. Bilimin ve tekniğin tüm kazanımlarını savunmanın hizmetine sunmak gerekliydi. Ülkemiz daha Lenin yaşarken böyle davranmıştı. Şimdi de Partinin önderliğinde böyle davranıyor. Ülkemiz savunmaya hazırdır. Ancak sosyalizmin tüm dünyada yengisi, yeni bir savaşın çılgın düşüne bir son verecektir.

Ve aklıma İlyiç'le, onun yaşgününde bir gezinti sırasında bu konuda yaptığımız bir konuşma geldi. Önce çeşitli güncel işlerden konuştu, ama ormanın derinliklerine geldiğimizde sustu, ancak sonra bir buluş üstüne konuşmaya başladı ve bununla ilişkili olarak bilim ve teknik alanındaki yeni buluşların ülkemiz savunmasını, her saldırıyı olanaksız kılacak şekilde güçlendireceğini açıkladı. Sonra konuşma burjuvazinin iktidarı elinde tuttuğu sürece onu emekçilerin ezilmesi için kullanacağı, buna karşılık iktidar sınıf bilinçli örgütlü proletaryanın eline geçer geçmez onu her türlü sömürüyü olanaksız kılmak ve tüm savaşlara bir son vermek için kullanacağı konusuna kaydı. İlyiç yavaş yavaş, neredeyse fısıldayarak konuşuyordu, bunu düşlerinden, en gizli düşüncelerinden söz ederken yapmaya özen gösterdiği gibi yapıyordu. Tüm bu konuşma İlyiç'in genel açıklamalarıyla tümüyle uyumluluk içindeydi. Ama stenografik bir belleğim olmadığı için üzgünüm.

Bu konuşmadan sonra geçen yıllar içinde Partimizin politikası sayesinde teknik olarak güçlü bir ülke olduk.

Bu yıllar içinde ülkemiz emekçilerinin birliğinin ne denli sağlamlaştırıldığını, sınıf bilinçlerinin, savaşım yeteneklerinin ne denli perçinlendiğini biliyoruz.

Şimdi ülkemizde yapılan tüm çalışmalara İlyiç'in çabalarının hangi etkileri yaptığını biliyoruz. O bize uzun, çok uzun yıllar için güçlü teşvikler verdi.

İlk kez 22 Nisan 1935'te
"Pravda" No. 111'de yayınlandı.

LENİN'İN "MİLİTAN MATERYALİZMİN ÖNEMİ ÜSTÜNE" MAKALESİNE İLİŞKİN ANILAR

"Militan Materyalizmin Önemi Üstüne"[31] makalesini İlyiç 1922 ilkbaharında, Korsinkino'da yaşarken enine boyuna düşündü. Vladimir İlyiç kendini kötü hissediyordu. Gorki'de oturmayı Devlet Siyasi İdaresi bu zamanlar tehlikeli buluyordu. Beyaz muhafız izlerine rastlamıştı ve bu yüzden Vladimir İlyiç Korsinkino'ya —eski bir çiftlik binasına— yerleştirilmişti. Aptalca inşa edilmiş bir evdi. İçerde, zeminden birinci kata dek ulaşan büyük, karanlık bir salon bulunuyordu. Birinci kat hizasında, salonun çevresini dolaşan bir balkon vardı, orada odalara açılan kapılar bulunuyordu. Odalarda Leo Tolstoy'un resimleri asılıydı, ve ayrıca orada yokedilmesi gereken bol miktarda uyuşuk sinek vardı. Ben de bir haftalığına İlyiç'e geldim. Orada bulunmak benim için bir fırsat oldu; çünkü varolan din karşıtı yazını gözden geçirmek gerekliydi. O sıralar Halk Eğitim Moskova şubesi okullarda din karşıtı bir propaganda yürütüyordu. Bu alanda o zamanlar bir dizi kaba hatalar yapılıyordu; bir çocuk yurdunda çocuklardan haçları zorla alınmıştı, ve bir köyde işgüzar bir delikanlı kutsal bir resme ateş etmişti. Din karşıtı propagandanın doğru yollarını bulmak gerekiyordu, bunun için öğretmenler arasında geniş bir aydınlatma kampanyası yürütme zorunluluğu vardı. Bana, dört bölgede, çok büyük öğretmen top-

lantılarında konferans vermek düştü. Beni meraklı bir dikkatle dinlediler. Frunze bölgesinde —o zamanlar daha Hamovniki bölgesi denirdi— konferansımdan sonra yaşlı bir bayan öğretmen içini çekerek dedi ki: "Peki şimdi öbür dünya ne olacak?..." Arada öğretmenler, çocuklar arasında din karşıtı propagandanın nasıl yürütülmesi gerektiğiyle ilgili canlı konuşmalar yaptılar. İş sadece kent içinde iyi gitmedi. Orada başkan, kapayış konuşmamdan sonra, ortaokul öğretmenlerinden birine, bir fen öğretmenine söz verdi ve bu kişi, çağdaş bilimin tanrının varlığını salt olanaklı görmekle kalmadığını, hatta onun varlığını tartışma götürmez biçimde kanıtladığını iddia etti.

Öğretmenler şaşkına döndüler ve tozu toprağa katarcasına dağıldılar. Konuşmacıya karşı çıktığımda artık salonun dörtte üçü boştu. Ortaokul öğretmenleri o zamanlar militan ateizmden çok uzaktı.

Bu dinleyicilerin saflarında dinci ruh hali güçleniyordu. Tüm ciddiyetle akşam yemeğinde şarabın yerine böğürtlen suyunun konup konamayacağı konuşuluyordu. Petrograd'da çıkan "Pedagogiçeskaya Mysl" dergisinde 1921'de Profesör Grews'in "İki Pedagojik İdeal" makalesi yayımlandı, şöyle yazıyordu: "İnsanların beyni ve yüreği, üstesinden gelinemez, doğuştan gelen bir dürtü gereğince manevi, bilimsel ve dinsel ışığa yöneliyor, bu dürtü bağımsız ve kendi kendine yeterlidir, ekonomik ve diğer, kişisel veya sınıfsal çıkarlardan bağımsızdır, yalnızca, insanların ekmek için çektikleri büyük açlık gibi gereksinim duydukları gerçek adınadır." Biyoloji öğretmenleri arasında anti-Darvinci ve revizyonist akımlar dolaşıyordu. Bunların hepsini İlyiç'e anlattım.

Daha önümde başka konferanslar vardı ve bu nedenle o zamana dek yayınlanmış tüm popüler yazını toparladım, ayrıca İvan İvanoviç Stepanov-Skvorzov'dan Drews'un Almanca baskısını elde ettim. "Kommunistiçeskoye Prosveşçeniye"

1922/No. 3'te o zaman varolan broşürler üzerine bir eleştiri yayınlandı ve bunlar tam da benim Korsinkino'ya giderken yanıma aldığım broşürlerdi. Bu broşürler şunlardı: 1) ***V. İ. Nevski:*** Hıristiyan Tatil Günleri Ve İşçi-Köylü Tatil Günleri; 2) ***İ. Stepanov:*** Doğru Ve Doğru Olmayan İnanışlar Üzerine, Gerçek Ve Sahte Tanrılar Üzerine; 3) ***İ. Stepanov:*** Kutsal Akşam Yemeğinin Takdis Merasimi Üzerine; 4) ***N. Meşçeryakov:*** Rahipsel Entrikalar; 5) ***S. K. Minin:*** Din Ve Komünizm; 6) ***E. Dayenson:*** Tanrıya Ve Şeytana Dair; 7) ***Profesör R. J. Wipper:*** Hıristiyanlığın Kökeni; 8) ***Hugo Winkler:*** Babil Kültürü Ve İnsanlığın Kültürel Gelişmesiyle İlişkisi; 9) ***Paul Lafargue:*** El Değmeden Gebe Kalış Miti; 10) ***Calwer:*** İsa Ve Sosyal-Demokrasi; 11) ***A. Bebel:*** Hıristiyanlık ve Sosyalizm; 12) ***K. Kautsky:*** Hıristiyanlığın Kökeni; 13) ***K. Kautsky:*** Sosyal-Demokrasi Ve Katolik Kilisesi; 14) ***Paul Lafargue:*** Dinsel İnanış Akımlarının Oluşması; 15) ***K. Kautsky:*** Ahlak Ve Materyalist Bakış Açısı; 16) ***J. Nikulihin:*** Tanrıya Niçin İnanmıyorum; 17) ***P. Blyahin:*** Papazlar Halkı Nasıl Aptallaştırıyor; 18) ***N. M. Nikolski:*** İsa Ve İlk Hıristiyan Toplulukları; 19) ***M. Brikner:*** Eski Dünyanın Dinlerinde Acı Çeken Tanrı; 20) ***W. Wrede:*** İncil'in Yazılarının Oluşumu. Bu listeyi veriyorum, çünkü bu, o zamanlar basımevlerinin din karşıtı propagandaya ne denli özen verdiklerini gösteriyor.

İlyiç bu broşürlerin tümüne gözattı, biraz mırıldandı ve Drews'i okumaya başladı. O ara bana Upton Sinclair'den, romanları yardımıyla sürdürdüğü savaşımını yazdığı, benim için ilginç bir mektupla büyük bir kitap paketi geldi. Sinclair'in gönderdiği kitap yığınından İlyiç din üzerine "Din ve Kâr" başlığını taşıyan ince bir cilt seçti.

İlyiç İngilizce bir sözlük alarak akşamları okudu. Din karşıtı propaganda açısından kitapçıktan pek hoşnut kalmadı, ama burjuva demokrasisini eleştiri hoşuna gitti.

Gezintilerde İlyiç ve ben din karşıtı konular üstüne çokça konuşurduk. Bahar yaklaşıyordu, tomurcuklar şişmişti ve İlyiç'le ben, sertleşen kara karşın ormanın derinliklerine gidiyorduk. Kar sulandı, ama üstü bir buz tabakasıyla örtüldü, öyle ki batmadan yürünebiliyordu. İlyiç Drews'den, Sinclair'den, yüzeysel, tek tek eksik şeylerden oluşan din karşıtı propagandanın ve her tür kabalaştırmanın zararlılığından konuşuyordu. Din karşıtı propagandayı fen bilimleriyle, aynı şekilde tekniğin kazanımlarıyla bağlamanın ve dinin sınıf kökenini ortaya koymanın ne denli önemli olduğunun farkındaydı.

Bu konular üstüne konuşmamız ilk değildi. Bizim kuşak, bir yandan okulda ve basında inançsızlıkla ilgili en ufak beyanların sert bir şekilde kovuşturulduğu, ama diğer yandan radikal aydınların dine karşı olası tüm şaka ve esprileri ortaya attığı koşullarda yetişmişti. Papazlarla ve dinle dalga geçen bir dizi aydın folkloru vardı. Hiçbir yerde yazılı olmayan, ama dilden dile anlatılan çeşitli şiir ve fıkralar vardı. Gerçi bunların çoğu yüzeyseldi ve bunları anlatmaya devam edenlerin, yaratıcının büyüklüğü ve bilgeliğinden veya dinin eğitici rolünden sözetmeleri hiç de ender değildi, ama buna karşın bu genç düşünceyi teşvik ediyordu. Gerekli olan dine çok erken eleştiri getirmek ve din sorununu şu veya bu şekilde tek başına çözmeyi denemekti. Vladimir İlyiç onbeş yaşındayken artık, dinin insan buluşu, bilinçli ve bilinçsiz aldatmaca olduğu konusunda kesin inanca sahip olmuştu. Onbeş yaşında bir delikanlı olarak boynundaki haçı koparıp attı. Bu erken olaylar onda iz bırakmadan geçip gitmemişti. Tüm yaşamı boyunca İlyiç, dinle nasıl ve hangi biçimde savaşılacağı, dinsel inanış doğrultularının yığınlar önünde nasıl teşhir edileceği sorununa ilgi duydu. Dinin karşısına materyalist dünya görüşünü koydu. Marx'ın, Engels'in ve yandaşlarının bu sorun üzerine söylediklerini ve çağdaş bilimin bununla ilgili söylediğini özenle inceledi. Lenin'in felsefenin bu alanında ne

denli büyük bir çalışma yaptığını biliyoruz. Bunun canlı kanıtları Lenin, Toplu Yapıtlar, Cilt IX ve XII[32], aynı şekilde yapıtı "Materyalizm ve Ampiriokritisizm"dir. Felsefe sorunlarını İlyiç dine karşı savaş sorunuyla ayrılmaz biçimde bağlıyordu. Bu, ikinci göçmenli sırasındaki yazılarından ve A. M. Gorki'ye mektuplarından açıkça ortaya çıkmaktadır. A. M. Gorki'ye 14 Kasım 1913 tarihli mektubunu alalım yalnızca, şöyle yazıyordu: "En özgür ülkelerde bile (Amerika, İsviçre vs.) halkı ve işçileri tam da saf, manevileştirilmiş, yaratıcı tanrı düşüncesiyle aptallaştırmak için gayretle uğraşılmaktadır. Tam da bu nedenle, her dinsel düşünce, her tür tanrıyla ilgili her düşünce, bizzat bir tanrıyla her tür cilveleşme, ***demokratik*** burjuvazi tarafından özellikle geniş (ve hatta sık sık hayırhah) karşılanan, haddi hesabı olmayan bir iğrençlik olduğu için – tam da bu nedenle o en tehlikeli iğrençlik, en tiksindirici 'salgın'dır. ***Fiziksel*** türde milyonlarca günah, adilik, zorbalık ve salgın geniş yığınlarca çok daha kolay tanınır ve bu yüzden ***kurnaz,*** manevileştirilmiş, en muhteşem 'tinsel' giysiler giydirilmiş tanrı düşüncesinden çok daha az tehlikelidir. Kızların ırzına geçen bir katolik papaz (bunu rastlantı eseri bir Alman gazetesinde okudum) 'demokrasi' için, papaz kıyafeti olmayan bir rahipten, kaba-saba olmayan bir dinin rahibinden, bir tanrı yaratılması ve oluşturulmasını vaaz eden, düşüncelerle dolu ve demokratik bir rahipten ***çok daha az*** tehlikelidir. Çünkü bu papazı teşhir etmek, mahkûm etmek ve kovmak ***kolaydır*** — ama öbürünü öyle kolayca kovmak ***mümkün değildir,*** onu teşhir etmek binlerce kez daha zordur, ve hiçbir 'çelimsiz ve çıtkırıldım kaypak' darkafalı, onu 'mahkûm etmek'le hemfikir olmayacaktır."[33]

İlyiç felsefe alanındaki çalışmalarını dinin ince düşünülmüş biçimlerine karşı savaşla sıkı sıkıya bağlamıştı.

Bugün, İlyiç'in ölümünden on yıl sonra, onun militan materyalizm üzerine makalesini bir daha okuduğumuzda, gözleri-

miz önünde felsefe alanındaki büyük çalışması diriliyor. Onun, diyalektik materyalizm yönteminin popülerleştirilmesi için yaptıklarını, onu pratiğe, yaşama uygulamayı nasıl öğrettiğini (sadece sendikalar üzerine tartışma sırasında bu nedenle yaptığı açıklamalar düşünülsün), sosyalizmin inşasında fenomenleri diyalektik materyalist bakış açısıyla değerlendirme yeteneğinin nasıl bir silah olduğuna dair işaretini anımsayalım.

Vladimir İlyiç'in militan materyalizm üzerine makalesinde "Pod Znamenem Marksizma" dergisi çalışanlarına, Hegel'in nasıl inceleneceği konusunda verdiği tavsiyeler, İlyiç'in bizzat felsefede ve onun halka maledilmesinde yaptığı çalışmanın sürdürücülerini bulması gerektiği şeklindeki —tam olarak açıklanmamış olsa da— ateşli arzuyu barındırıyor. 1922 baharında İlyiç gücünün nasıl yitip gittiğini artık duyumsuyordu ve işin kopmaması arzusundaydı.

Lenin dinsel inancın köklerini toplumsal düzende, küçük üreticilerin küçük mülkiyete dayanan düşünce tarzında görüyordu. 1920 yılında Moskova'nın Preznya semtinde Partisiz işçiler ve Kızılordu erlerinin bir konferansında şunları söylüyordu: "Eskiden şunu söylemeye özen gösterilirdi: 'Herkes kendi için, tanrı hepimiz için.' Bundan ne çok acı çekildi!

Buna karşı biz diyoruz ki: 'Herkes hepimiz için, tanrı olmadan da herhangi bir şekilde idare ederiz!'"[34] Bu düşünceleri ilk yapıtlarında geliştirmişti. Dinsel inancın üstesinden gelmenin yolunu küçük köylü ekonomilerinin ortak, kolektif büyük işletmeler şeklinde birleştirilmesinde görüyordu. Ve biz tarımın kolektifleştirilmesinin hızlı gelişmesinin, dinin her türlü temelini nasıl alıp götürdüğünü görüyoruz. Artan kolektifleştirmeyle birlikte yığınlar içinde dine karşı kayıtsızlık da artıyor. Tarımda ve eskiden küçük işletmelerin (örneğin yemek hazırlamada) sınırsız egemen olduğu ekonomi alanlarında tekniğin yaygın kullanımı aynı yönde etki yapıyor. Din ölüyor.

Ama biz, eski önyargıların, gelenek ve göreneklerin ne denli yedi canlı olduğunu biliyoruz. Kendiliğinden dönüşüm süreci bilincin ışığıyla aydınlatılmalı. İlyiç, çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin tüm eğitimlerinde diyalektik materyalizm ruhunun kemiklerine işlemesi gerektiğini talep ediyordu. Vladimir İlyiç'in, serfliğin "tahsilli" yandaşları ve eski okulun öğretmenleri ile ilgili makalesinde yazdıklarının henüz tümüyle üstesinden gelinmiş değil. Tam da bu cephede özel bir uyanıklığa gereksinim var. Tüm alanların bilimsel güçleri, İlyiç'in vasiyetini yerine getirmek istiyorlarsa, pedagoglara, politik-kültürel aydınlatmanın yöneticilerine, kütüphanecilere, popülerleştiricilere yardım etmeliler, onlara militan materyalizm bayrağını sürekli yukarılara kaldırmakta ve onu yığınlara taşımakta yardımcı olmalılar.

1933

İlk kez 1934'te "Oktyabr" dergisi
No: 1, s. 15-18'de yayınlandı.

"İnsan Olarak Lenin'in Kişiliği" Makalesinden

İnsan olarak Lenin'in kişiliği gençlik için olağanüstü ilgi çekicidir. Bugün bu soruna değinmek istiyorum.

... Lenin, ruhunun derinliğine dek devrimci bir Marksist ve kolektivistti. Tüm yaşamı ve çabaları bir büyük hedefe tabi kılınmıştı — sosyalizmin yengisi için savaşıma. Ve bu duygularına ve düşüncelerine damgasını vurmuştu. Ona, küçük mülkiyete bağlı bireycilere öylesine özgü olan her tür darkafalılık, fenalık, intikamcılık, burnu havada olma, her çeşit darkafalı kıskançlık yabancıydı.

Lenin, savaşırdı, sorularını keskin sorardı, ama tartışmaya kişisel şeyleri hiçbir zaman katmazdı, sorunlara olaya bakış açısından yaklaşırdı, bu yüzden yoldaşlar genellikle kendilerini onun keskinliği nedeniyle hakarete uğramış hissetmezlerdi. Çok dikkatli bir şekilde insanların adeta içine girerdi, ne söylediklerini dinlerdi, söylediklerinin asıl özünü kavramaya çalışırdı ve bu yüzden bir dizi önemsiz, ufak tefek şeylerden insanların çehresini ortaya çıkarmayı bilirdi, insanlara çok duyarlı bir şekilde yaklaşmayı, onların içindeki, ortak davanın hizmetine verilebilecek iyi ve değerli herşeyi yararlı duruma getirmeyi bilirdi.

Sürekli olarak, İlyiç'e gelen bir insanın nasıl başka biri olduğunu izleme olanağım oldu ve yoldaşlar İlyiç'i, çevresindekilerle ilişkide başka birinin hemen hiç yapamayacağı şekilde öylesine çok şey yaratması nedeniyle severlerdi. Herkes yaşamdan, insanlardan öğrenmeyi beceremez. İlyiç bunu beceriyordu. Herhangi bir kimseye karşı hile bilmezdi, diplomatçılık yapmazdı,

kimsenin gözüne kül serpmezdi ve insanlar onun doğruluğunu, dürüstlüğünü hissederlerdi.

Yoldaşların üstüne titreme onun kişilik karakteriydi. İster hapiste ister özgür olsun, sürgünde veya göçmenlikte olsun, ve Halk Komiserleri Konseyi başkanı olduğunda da, onlarla ilgilendi. Sadece yoldaşlarla değil, yardımına gereksinim duyan çok uzak insanlarla da ilgilenirdi. İlyiç'in bana kalan tek mektubunda şu tümce geçiyor: "Arasıra aldığın yardım isteyen mektupları okuyorum ve yapabileceğimi yapmaya uğraşıyorum."[35] Bu 1919 yazındaydı, Lenin'in oldukça fazla başka dertlerinin olduğu zamandı. Birçok yerde içsavaş azmıştı. Aynı mektupta şöyle yazıyordu: "Kırım yine beyazların eline geçti gibi görünüyor."[36] Yapılacak şeyler yeterinden fazlaydı, ama İlyiç'ten hiçbir zaman, başka insanlara yardım etmek sözkonusu olduğunda zamanı olmadığını duymadım.

Bana sürekli, çalışma arkadaşlarımızla daha fazla ilgilenmemi söylerdi, ve bir defasında, bir Parti temizliği sırasında, Eğitim Halk Komiserliğindeki iş arkadaşlarımdan biri nedensizce saldırıya uğradığında, bu arkadaşın Ekim Devrimi'nden önce bile, o henüz "Bund"a üye iken Bolşevikleri savunduğuyla ilgili kanıtlar bulmak için eski baskı broşürleri arayıp, bulmaya zaman buldu.

Lenin iyi bir insandı, derler bazıları. Ama eski dilde erdemden gelen "iyi" sözcüğü İlyiç'e pek uymuyor, bir şekilde yetersiz ve yanlış.

İlyiç kendini hiçbir zaman, eski zamanlarda karakteristik olduğu gibi, ailesi veya bir çevre içinde hapsetmezdi. Kişiseli hiçbir zaman toplumsaldan ayırmazdı. Her ikisi onda bir bütün halinde kaynaşmıştı. Görüşlerini paylaşmadığı, çalışmada arkadaşı olmayan bir kadını hiçbir zaman sevemezdi. Son derece bağlıydı — çok şey elde ettiği Plehanov'a olan tipik bağlılığı ama, Plehanov'un haklı olmadığını, görüşlerinin davaya zarar verdi-

ğini görünce Plehanov'la sert bir savaş yürütmesine engel olmadı, Plehanov anavatan savunucusu olduğunda, ondan tümüyle kopmasına engel olmadı.

Davamızın başarılarına İlyiç çok sevinirdi. Davamız, onun uğruna yaşadığı, sevdiği ve onu coşturan şeydi. Lenin, olabildiğince yığınlara yaklaşmaya çabalardı ve buna ulaşmayı bildi. İşçilerle ilişkiler ona çok şey verdi. Proletaryanın her aşamadaki savaşım görevleri için ona gerçek bir anlayış sağladı. Lenin'in bir bilimadamı, bir propagandist, bir yazar, redaktör, örgütçü olarak nasıl çalıştığını dikkatle incelersek, onu insan olarak da anlayabiliriz. Binlerce açıklamadan, onun makaleleri ve konuşmalarında dağınık halde bulunan tek tek tabir ve deyimlerinden bile İlyiç'in bir kolektivist, işçi sınıfı davasının bir savaşçısı olarak kişiliği ortaya çıkar. Kolektivist olmak, işçi sınıfı savaşçısı olmak büyük mutluluktur. İnsan sürekli, ufkunun nasıl genişlediğini, yaşam için anlayışının ne denli derinleştiğini, çalışma alanının büyüdüğünü ve verimliliğinin nasıl arttığını duyumsar; kendinin de yığınların yetişmesiyle, davanın gelişmesiyle geliştiğini hisseder. Ve Lenin işte bu yüzden öylesine güler ve güldürürdü, öyle neşeli şakalar yapardı, bu nedenle "yaşamın altın ağacı"nı severdi, bu yüzden yaşam ona büyük zevk verirdi. Lenin proleter devrim ve sosyalist inşa çağında değil, başka bir çağda yaşamış olsaydı Lenin olmazdı. Marksizmin teorisi ona derin bir inanç, proletaryanın davasının zaferine inancı verdi, ona gerekli uzak görüşlülüğü verdi. Proletaryanın davası için proletaryayla elele savaşım ve çalışma İlyiç'te, kişiliği, soylu kahramanların kişiliğinden, halka, yığınlara uzak duran burjuva ve küçük-burjuva kahramanın kişiliğinden şiddetle ayrılan geleceğin insanının karakter özelliklerini geliştirdi.

İnsan olarak İlyiç'i kavramak demek, sosyalizmin inşasının ne olduğunu daha iyi ve derinlemesine kavramak, sosyalist düzenin insanının kişiliğini kavramak demektir.

İlk kez 22 Nisan 1933'te
"Komsomolskaya Pravda" No: 93'te yayınlandı.

Lenin ve Çernişevski[37]

Yoldaşlar, Çernişevski'nin Vladimir İlyiç üstündeki etkisiyle ilgili birkaç söz söylemek istiyorum. Makalelerinde ve kitaplarında Vladimir İlyiç hiçbir zaman doğrudan bu etkiden sözetmedi, ama Çernişevski'den sözederken her defasında sözleri tutkuyla doluydu. Vladimir İlyiç'in yapıtları gözden geçirildiğinde, Çernişevski'den sözettiği yerlerin özellikle sıcak olduğu görülür. Lenin'in "Ne yapmalı?" broşürü Çernişevski'nin etkisiyle ilgili dolaylı bir kanıt içermektedir. Partinin kuruluşu öncesindeki dönemle ilgili anlatılarında, işçi hareketinin hızla geliştiği ve yığın karakteri aldığı 1894 ve 1898 arasındaki yıllarla ilgili Lenin, bu harekete katılan gençliğin, daha önceki devrimcilerin devrimci çalışmalarının büyüleyici etkisi altında yetiştikleri ve eğitildiklerini ve onların kendilerini öncekilerin etkisinden ideolojik olarak kurtarmak ve başka bir yola —Marksizm yoluna— girmek için kendi kendileriyle büyük bir savaş verdiklerine işaret eder. Bu karakterizasyonda otobiyografik bir moment vardır.

Kişilik olarak Çernişevski, Vladimir İlyiç üstünde uzlaşmazlığı, metaneti, görülmemiş ağırlıktaki yazıgısını onur ve gururla taşımasıyla etki yaptı. Vladimir İlyiç'in Çernişevski üstüne söylediği herşeyde onun anısına özel bir saygı dile gelir. Parti çalışmasında zor anların üstesinden gelmek gerektiği zaman, Vladimir İlyiç Çernişevski'nin yapıtlarından bir yeri severek yinelerdi, orada şöyle deniyordu: "Devrimci savaş Nevski Bulvarının kaldırımı değildir."[38] Gericiliğin kendini özellikle güçlü hisset-

tirdiği ve Partinin geri çekilmek zorunda kaldığı 1917'de de, Lenin aynı şeyi söylemişti. Ve 1918'de, Sovyet iktidarının önünde duran tüm zorluklar bütün şiddetiyle ortaya çıktığında, Brest anlaşmasını imzalayıp, içsavaşı yürütmek gerektiğinde de — İlyiç, Çernişevski'nin örneğiyle güç toparlıyordu ve sık sık devrimci bir Marksistin sürekli her şeye hazır olması gerektiğini yineliyordu.

Fakat Çernişevski Lenin üzerinde sadece kişiliğiyle etki yapmadı. Vladimir İlyiç'in ilk illegal yazısı "'Halkın Dostları' Kimlerdir ...?"e baktığımızda, Çernişevski'nin Lenin üzerinde yaptığı etkiyi tüm açıklığıyla görürüz. Vladimir İlyiç'in sözünü ettiği kuşak —1894 yılında devrimci sosyal-demokrasiye katılan gençlik— etrafta gerek yazmda gerekse heryerde köylü reformuyla ilgili yalnızca övücü şeyler söylendiği bir ortamda yetişti. Çernişevski onu doğru değerlendirmesini bilmişti — Mihail Nikolayeviç[39] bundan sözetti. Ve Vladimir İlyiç şöyle diyordu: Daha köylü reformu döneminde liberalizmi Çernişevski'nin yaptığı gibi değerlendirmek, bu liberalizmin hain rolünü ve onun sınıf karakterini ortaya sermek için Çernişevski'nin tüm dehasına sahip olmak gerekiyordu.

Lenin'in daha sonraki faaliyetine baktığımızda, Çernişevski'nin liberalizme karşı uzlaşmazlığını ona bulaştırdığını görürüz. Liberal boş laflara karşı, liberalizmin tüm tavrına karşı güvensizlik, Lenin'in bütün çalışmalarında kızıl bir şerit gibi akar gider. Sibirya sürgününü, Credo'ya karşı protestoyu, Struve'yle kopuşunu alalım ve sonra Lenin'in Kadetlere karşı, Kadetlerle kötü bir ticarete hazır olan tasfiyeci Menşeviklere karşı takındığı uzlaşmaz tutumu alalım, görürüz ki, Vladimir İlyiç, Çernişevski'nin 1861 Reformu sırasında liberallere karşı, köylülüğe ihanet edenlere karşı izlediği aynı uzlaşmaz çizgiyi izlemiştir. Lenin'in çalışmalarından, bu uzlaşmaz tavırlarından sonuç çıkarırsak, görürüz ki, Parti yalnızca onun bu uzlaşmazlığı sayesinde

zafer kazanmıştır. Liberal burjuvaziye karşı tavır sorunu, demokrasi sorunuyla kopmaz biçimde bağlıdır. "'Halkın Dostları' Kimlerdir..."de Lenin, Çernişevski döneminde demokrasi için savaşımın sosyalizm için savaşımla ayrılmaz bir bütün olarak kaynaştığını anlatıyordu. Burjuva-liberal demokrasiyle, çarlıkla barışan seksenli yılların burjuvalaşmış popülistlerinin demokrasisinin değerlendirmesinde Lenin, onun karşısına devrimci Marksizmin demokrasisini koydu. Çernişevski varolan sistemle uzlaşmaz bir savaşımın, demokrasinin sosyalizm için savaşımla kopmaz biçimde bağlı olduğu bir savaşımın örneğini verdi.

Lenin, Çernişevski'nin çalışmalarını, onun gerçek demokratizmini çok takdir etti, çünkü o bu demokratizmin, Marksizmin yığınlarla ilişkisiyle uygunluk içinde olduğunu gördü. Marksizm öğretisi işçi sınıfıyla kapitalistler arasındaki ekonomik alandaki savaşımı aydınlatmakla kalmıyor, Marksizm daha çok fenomenleri bütünlüğü içinde kapsıyor, tüm toplumsal düzeni aydınlatıyor, onu tahlil ediyor ve aynı zamanda demokrasi için savaşımla sosyalizm için savaşımın nasıl kaynaştırılacağını gösteriyor. Marx'ın Lassalle'e karşı nasıl savaştığına, ikisi arasındaki savaşın hangi temelde olduğuna, Lassalle'in yığınların devrimci özdeviniminin önemini anlamamasına Marx'ın ne denli sinirlendiğine bakarsak, devrimci Marksizmin sosyalist karakterini anlarız. "Legal Marksistler" denilenler örneğin bunu hiç anlamamışlardı, çünkü Marx'ın kendini sürekli işçi sınıfına, yığınlara yönlendirdiğini hep gözden kaçırıyorlardı. Marksizmde demokratizm ve sosyalizm için savaşım gerçekten koparılamaz bir zincir halinde birleşmiştir. Bu yüzden Vladimir İlyiç nerede demokratizmle ilgili konuşsa, demokrasi için savaşımla sosyalizm için savaşımın kaynaştırılmasını ilk kez öğrendiği Çernişevski'yi anımsaması rastlantı değildir. Sovyetlerle ilgili, Sovyet iktidarıyla ilgili öğretinin ne olduğuna bakarsak, tam da Sovyet iktidarıyla ilgili bu öğretiyle demokratizm için savaşımla sosya-

lizm için savaşımın birliğinin gerçekleştirildiğini ve en eksiksiz biçimde ifade bulduğunu görürüz. 1918'de Sovyetler ve Sovyet iktidarı üstüne popüler bir broşür yazmak istediğimi ve Vladimir İlyiç'in bana günün birinde Fransız gazetesi "L'Humanité'"den bir kupür —burada yazan Fransız yoldaşın adını çoktan unuttum—, Sovyet iktidarının en derin ve tutarlı demokratik devlet iktidarı olduğundan sözeden bir kupür getirdiğini anımsıyorum. Vladimir İlyiç bana bu gazete kupürünü getirdiğinde, tam da bu sayfaya özel dikkat göstermem gerektiğini söyledi, proletaryanın kendini yeni, kapsamlı bir demokratizme yükselttiği Sovyet iktidarının tüm yapısının içinde bulunan o gerçek demokratizmi tüm kapsamıyla göstermeliydim.

Marx daha altmışlı yıllarda Rusçaya çevrilmişti. Ama şimdi Marx'ı Rus gerçeklerinin diline de çevirmek gerekiyordu. Bunu Lenin "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi" kitabında yaptı. Bunu Çernişevski'nin onun üstünde bıraktığı etki sayesinde yapabildi. Vladimir İlyiç çok kez Çernişevski'nin, köylülerin özgürlüklerini satın almalarıyla ilgili vs. Rus gerçeklerini ne denli iyi tanıdığından sözetmiştir.

Devrimci faaliyetinin ilk döneminde Vladimir İlyiç Çernişevski'nin felsefe konusundaki inançlarına, Plehanov'un Çernişevski üzerine, içinde sorunun bu yanına özel bir dikkat verilen yazısını tanımasına karşın, az dikkat göstermişti. Ancak o zamanlar bu sorun Vladimir İlyiç'i çok az ilgilendiriyordu. İlk kez 1908'de, bu cephede, felsefe cephesinde savaşım alevlendiğinde, ancak o zaman Çernişevski'yi bir kez daha okudu ve Çernişevski'den büyük Rus Hegelcisi, büyük Rus materyalisti olarak sözetti. Daha sonra 1914'te savaş tırmandığında ve ulusal sorun son derece güncel önem kazandığında, Vladimir İlyiç "Ulusların Kendi Kaderini Tayini Üzerine"[40] makalesinde, Çernişevski'nin tıpkı Marx gibi Polonya ayaklanmasının tüm önemini kavramış olduğunu özellikle vurguladı.

Bütün bu momentleri göz önüne aldığımızda, Çernişevski'nin Lenin üstünde, tüm devrimci faaliyeti üstünde hangi derin etkiyi bıraktığını görürüz. Buradan Lenin'in Çernişevski'ye yaklaşımı da anlaşılır. Sibirya'da Vladimir İlyiç'in, onu özellikle güçlü etkileyen yazarların resimleriyle dolu bir albümü vardı. İçinde Marx ve Engels yanında, Herzen ve Pisarev yanında, Çernişevski'yi kurtarma girişiminde bulunan Mişkin'in bir resmi vardı. Yıllar sonra, Kremlin'de Vladimir İlyiç'in çalışma odasında, sürekli el altında bulundurmak istediği yazarların yapıtları arasında Marx, Engels ve Plehanov'un yanında, Vladimir İlyiç'in boş zamanlarında tekrar tekrar okuduğu Çernişevski'nin de tüm yapıtları vardı.

Küçük bir ayrıntıya daha girmek istiyorum. Daha önce sözü edilen "'Halkın Dostları' Kimlerdir...?" kitabında Vladimir İlyiç, Kautsky'nin, Çernişevski'nin her sosyalistin bir şair, her şairin bir sosyalist olduğu bir çağda yaşadığını söylerken haklı olduğunu açıklıyordu. Bana bir çevre yoldaşı ilk kez, Volga'dan yeni gelen birinden, yani Vladimir İlyiç'ten söz ettiğinde, onu şu sözlerle karakterize etmişti: "Çok bilgili olduğu söyleniyor, asla tek bir roman, tek bir şiir okumuş değil." Böyle insanlar olduğunu duymakla çok şaşırdığımı itiraf etmeliyim. Ama çalışma ateşi içinde ilk birbuçuk yıl içinde Vladimir İlyiç'e herhangi bir roman, şiir vs. okumuş olup olmadığını sorma fırsatı gerçekten bulamadım. Ve ancak sürgünde Vladimir İlyiç'in o dönemki edebiyatı salt okumakla kalmadığını, onu tanıdığını da büyük hayretle gördüm. Vladimir İlyiç'in Nekrasov ve Çernişevski'nin eserlerini çok iyi bilmesine ne denli şaşırdığımı anımsıyorum. Çernişevski'nin "Nasıl Yapmalı?"sını en küçük ayrıntısına dek biliyordu, öyle incelikleri biliyordu ki, Vladimir İlyiç'in tek bir roman okumamış bir adam olduğuna dair lafların düpedüz bir uydurma olduğunu söylemekten kendimi alıkoyamadım. Vladimir İlyiç edebiyatı okurdu, onu inceler ve severdi. Ama Vladi-

mir İlyiç'te bir karakter özelliği vardı — onda toplumsal yaklaşımla gerçeğin sanatsal anlatımı kaynaşmıştı. Bu iki şeyi hiçbir zaman birbirinden ayırmazdı ve Çernişevski'nin düşüncelerini sanatsal yapıtlarında tümüyle yansıtması gibi, aynı şekilde Vladimir İlyiç de edebi kitapların seçiminde özellikle içinde şu veya bu toplumsal düşüncenin ifade bulduğu kitapları severdi.

Söylemek istediklerim bu kadar. Söylediklerim kişisel anı karakteri taşımıyor. Bu konu üstüne konuşma anımsamıyorum. Yılların akışında çok şey bellekten kayboluyor, çünkü her gün yeni bir şey oluyor ve her söz bellekte kalmıyor, akılda kalan yalnızca tek tek parçalar ve konuşmalar oluyor. Ama Vladimir İlyiç'in kitaplarında, makalelerinde ve broşürlerinde, Çernişevski'nin onun üstünde bıraktığı dev etkinin yeterli tamlılıkta yansıdığını düşünüyorum.

1928

İlk kez 1930'da "Roman-Gaseta" No: 7/61, s. 35/36'da yayınlandı.

Lenin ve Gorki

Vladimir İlyiç, Aleksey Maksimoviç Gorki'yi yazar olarak son derece takdir ederdi. Özellikle "Ana", darkafalılık üstüne —Vladimir İlyiç her tür darkafalılıktan nefret ederdi— "Novaya Jizn"deki makaleleri ve "Gece Barınağı" hoşuna giderdi. Şahin ve fırtına kuşu şarkıları, şarkıların havası çok hoşuna giderdi ve Gorki'nin "Gri Hayalet" veya "Yirmialtı ve Bir" gibi yapıtlarını da severdi. İlyiç'in bir defasında, sanatçılar tiyatrosuna "Gece Barınağı"nı izlemeye gitmek için yanıp tutuştuğunu anımsıyorum, yaşamının son günlerinde "Üniversitelerim"i nasıl dinlediğini de anımsıyorum.

Gorki çoğunlukla işçiler üstüne, kentin yoksul halkı üstüne, toplumun "tortusu" üstüne, İlyiç'in en çok ilgi duyduğu katmanlar üstüne yazardı. Bunu yaparken yaşamı olduğu gibi, tüm somutluğuyla anlatırdı ve onu baskıya, somürüye, bayağılığa, adi düşünceye kin duyan bir insanın gözüyle görürdü — kısacası, bir devrimcinin gözüyle. Ve Gorki'nin yazdıkları İlyiç için anlaşılır ve değerliydi.

Vladimir İlyiç bizzat yaşamı, tüm ufak-tefek şeyleri dikkatle, yakıcı bir ilgiyle izlerdi. İlyiç'in bu küçük şeyleri farketme ve anlamını kavrama yeteneğini Gorki bana gönderdiği mektubunda (1930 tarihli) belirtiyor, orada şöyle yazıyordu:

"Gorki'deki ziyaretimi çok iyi anımsıyordum — 1920 yazıydı sanırım; o zamanlar politikanın dışında yaşıyordum, kulaklarımın üstüne dek 'günlük olayların' içine gömülmüştüm ve Vla-

dimir İlyiç'e günlük yaşantının küçük şeylerinin öyle güçlü duruma geldiği yakınmasında bulundum. Diğer konuştuklarımdan başka, Leningradlı işçilerin yakacak odun için ahşap evleri yıkarken çerçeveleri parçaladıkları, camları kırdıklarından, çatı saclarını kullanılmaz duruma getirdiklerinden, ama kendi evlerinde damların aktığından, pencerelerin kalasla çivilendiğinden vs. sözettim. Beni, işçilerin, kendi emeklerinin ürününün değerini bilmemeleri kızdırıyordu. 'Siz büyük çaplı düşünüyorsunuz Vladimir İlyiç, bu kıvır zıvır size ulaşmıyor.' Terasta bir süre sessizce oraya buraya yürüdü ve ben kendimi suçladım: Nedensiz yere onu kıvır zıvırla yoruyorum. Ama çaydan sonra birlikte dolaşmaya çıktık ve bana o zaman dedi ki: 'Küçük şeylere önem vermediğimi sanmakta haksızsınız, ve değindiğiniz emeğin değerinin küçük görülmesi hiç de küçük bir şey değildir — hayır, kuşkusuz değil. Biz yoksul insanlarız ve her odun parçasının ve her kuruşun değerini bilmeyi öğrenmeliyiz. Çok şey tahrip edildi; kalan herşey çok iyi korunmalı, bu ekonominin yeniden inşası için kesinkes gerekli. Ama, artık varolan herşeyin efendisi olduğunu bilinçli olarak bilmeyen işçi nasıl suçlanabilir? Bu bilinç hızlı yerleşmeyecek ve bu ancak bir sosyalistte yerleşebilir.' Sözlerini doğal olarak harfi harfine değil, anlamına uygun tekrarlıyorum. Olağanüstü uzun süre bu konu üstüne konuştu ve ben onun ne kadar çok 'küçük şeyi' gördüğüne ve düşüncesinin günün önemsiz görüngülerinden kapsamlı genellemelere nasıl yükseldiğine şaşırdım. Ondaki bu şaşılası hassas yetenek bende ona sürekli hayranlık uyandırdı. Analiz ve sentezin böylesine 'uyumlu' içiçe geçtiği başka bir insan tanımıyorum.

Capri'de benimle o yılların yazını üzerine söyleşirken, benim kuşağın yazarlarını isabetle karakterize ederek, özünü tüm çıplaklığıyla ortaya koydu."[41] İlyiç, Rus yazınını çok iyi tanıyordu, onun için bu, yaşamı tanımanın bir aracıydı. Sanat yapıtları yaşamı ne denli eksiksiz, çok yönlü ve derinlemesine yansı-

tırlarsa, ne denli basit biçimlendirilmişse, İlyiç onlara o denli yüksek değer verirdi.

Vladimir İlyiç, Gorki'yi 1907 yılında Londra'daki Parti Konferansında tanıdı; onu orada izledi, onunla sohbet etti ve onunla adeta gönül gönüle yakınlaştı.

İlyiç'in ikinci göçmenlik sırasında Gorki'ye mektupları ilginçtir. Bu mektuplarda İlyiç'in insan olarak çehresi çok açık ortaya çıkar. Gorki'ye hemfikir olmadığı, onu heyecanlandıran, ona kaygı veren her şeyi açık ve dürüstlükle yazar. İlyiç tüm yoldaşlara bu tarzda yazardı, ama Gorki'ye mektuplarda özel bir nüans var. Sık sık çok serttir, ama bu sertlikte çok yumuşaklık yatmaktadır. Tüm mektuplar sürekli herhangi bir olayın doğrudan etkisiyle yazılmıştır, içinde çokça duygusal şeyler buluruz — sıkıntıyı, bazı olayların ağırlığını, sevinç ve umudu açıkça hissederiz. İlyiç'e, tüm bunları Gorki daha iyi anlıyormuş gibi geliyordu. Ve Gorki'yi her zaman görüşlerinin doğruluğuna inandırmak istiyordu ve onları hararetle savunuyordu.

Lenin'in Gorki'ye mektuplarından İlyiç'in onun için kaygısı görülebilir. Herkes İlyiç'in insanlara ne denli dikkatli ve sevgi dolu davrandığını ve onlar için kaygılandığını bilir. Bizzat Aleksey Maksimoviç de çok kez bunlar üstüne yazmıştır. Herkes bu özelliği vurgulamıştır.

İlyiç her şeyden önce Aleksey Maksimoviç'in sağlığı için kaygı duyardı. Ona sürekli sağlık durumunu sorardı, sık sık ona zaman geçirmeden birinci sınıf doktorlara tedavi olmasını, sıkı bir rejim ("idare" — İlyiç'in şakayla söylediği gibi) uygulamasını ve geceleri sabaha dek çalışmamasını salık verirdi.

Göçmenlikte işçilerle pek az konuşabilmesi ve tartışabilmesi İlyiç'i çok sıkıyordu. Göçmen çok işçi vardı, ama bunlar çabucak iş buluyorlar ve sonra sadece yerel Fransız veya İsviçre meselelerine ilgi duyuyorlardı; göçmenlik yaşamı onlara çabucak damgasını basıyordu. Bu nedenle o sadece kısa süre için yurtdı-

şına gelmiş işçilerle ilişkide bulunabilirse daima hoşnut kalırdı. İlyiç, Capri'deki okuldan işçilerle, Longjumeau'daki Parti okulunun öğrencileriyle özellikle severek çalışırdı. 1913 yılında Poronin'de (Galiçya'da, Krakov'dan çok uzak olmayan bir yer) işçi vekilleriyle bir buluşma ayarlanmıştı.

Gorki'nin Capri'de Rus işçileriyle ilişkide bulunma olanağı daha da azdı, ve İlyiç bunun onun için ne denli zor olduğunu çok açık biçimde gözünde canlandırabiliyordu. Onu Poronin'e çağırmak istiyordu. "Sağlığınız açısından olanaklı ise kısa süre için bir gezi yapın, gerçekten! Londra'dan ve Capri okulundan sonra yine işçilerle biraraya gelirdiniz."[42]

İlyiç'in Haziran 1919'dan bir mektubunu sakladım. O sıralar ajitasyon gemisi "Kraznaya Zvezda"yla dolaşıyordum ve İlyiç'e ilk izlenimlerimi yazıyordum. O zaman İlyiç'in aklına, Gorki'nin de böyle dolaşmasının onun için ne iyi olacağı geldi. "Telgrafla sordum" diye yazıyordu, "acaba 'Kraznaya Zvezda'da Gorki için bir yatak ayarlanamaz mı diye. Yarın buraya gelecek ve onu, çok sinirli ve umutsuz olduğu Petrograd'dan uzaklaştırmayı çok istiyorum. Umarım ki, sen ve diğer yoldaşlar, Gorki'yle yolculuk yaptığınız için sevineceksiniz. O çok sevimli bir insandır..."[43]

Şahsen ben İlyiç'i Gorki'yle birlikte pek az gördüm. Londra Konferansı'na katılmamıştım, Capri'de bulunmadım ve Paris, Moskova ve Gorki'de Aleksey Maksimoviç bize geldiğinde, onlara açık, rahatsız olmadan karşılıklı konuşma fırsatı vermek için hep oradan ayrıldım.

Aleksey Maksimoviç şimdi SSCB'de yaşıyor, kulaklarına kadar politikanın içinde, bir gazeteci gibi ateşli makaleler yazıyor ve istediği kadar işçiyle görüşüyor. Onunla İlyiç üzerine konuşmayı bazen çok arzu etmeme rağmen, onu görmek için pek ender fırsat bulabiliyorum, yaşamımız öylesine dopdolu ki, herkes aralıksız çalışıyor. Aleksey Maksimoviç'in yazın alanında,

onun dışında başka kimsenin yapamayacağı çokça yönetici çalışması var.

Ona yürekten, yoldaşça selamlarımı gönderiyorum.

İlk kez 24 Eylül 1932'de "Leningradskaya Pravda" No: 224'te yayınlandı.

Lenin'in Edebiyatla İlişkisi

Aleksander Zeitlin'in "Lenin'in Edebi Alıntıları" görüşüme göre ilgi çekicidir. Olayı, bu alıntılar, doğru yapılmış okul dersinin sonucuymuş gibi göstermek isteyenlere karşı çıkarken tabii ki bin kez haklıdır. Doğal olarak bir ders iz bırakmadan geçmez ve bugünkü okul derslerinden Krilov'un, öylesine insan sarraflığı sağlayan öykülerinin atılmasına ancak üzüntü duyulabilir, Şçedrin, Çehov ve diğer yazarlar ama hiçbir şekilde okul derslerinde bulunmuyor. Elbette en önemli şey, Vladimir İlyiç'in yetiştiği dönemdi. Bu dönemde, miyadı dolmuş serflik acımasızca eleştiriliyordu ve yeni şeyler de büyük bir ihtiyatla kabul görüyordu. Çernişevski, Lenin üzerinde büyük etki bıraktı ve o Pisarev'i de az okumadı. Bu dönem Lenin'i düşüncede büyük soğukkanlılığa, gerçeği yürekli karşılama yeteneğine eğitti, onu devrimci boş laflara karşı kin duymaya, gerçek karşısında, insanlar karşısında eleştirel davranma yeteneğine eğitti. Buradan Vladimir İlyiç'in makalelerinin, siyasal konularla ilgili makalelerinin —zaten sadece böylelerini yazardı— en çok yergicilerin yapıtlarından alıntılar içerdiği anlaşılır. Ancak, Vladimir İlyiç'in dilinin, o zamanki aydınların dili olduğu belirtilmelidir. Konuşma dilinde o zamanlar sürekli Şçedrin'in deyimleri kullanılırdı. Vladimir İlyiç "hiç de içten gelen dürtüyle uçmaya kalkışmıyorsun" deyimini kullandığında, bu deyimin Gorbunov'dan geldiğini sanmam ki biliyordu. Gorbunov ve Çehov'un öyküleri seksenli yıllarda "Petersburgskaya Gazeta"da yayınlandı ve bunlar

hızla sadece Petersburg'lu aydınların jargonuna değil, o zamanki tüm aydınların jargonuna da girdi. Ayrıca İlyiç'in dilinin nasıl değiştiğini izlemek ilginçtir, makalelerindeki dille, popüler broşür ve bildirilerdeki dilin nasıl ayrıldığını izlemek ilginçtir.

İlyiç'in en çok hangi yapıtları ve hangi yazarları sevdiği, hiçbir şekilde, alıntılara ve bunların hangi sıklıkta olduğuna bakarak belirlenemez. Alıntıların karakteri makalelerinin karakteriyle —savaşımcı, günlük— belirlenmiştir.

Doğası gereği İlyiç, düşüncedeki büyük soğukkanlılığa karşın, dokunaklı ve lirik şiirleri çok seven büyük bir şairdi, ama bunlarla ilgili olarak elbette yazmadı.

"Lenin'in Edebi Alıntıları", o en iyi Krilov, Griboyedov ve Şçedrin'i biliyormuş, onları en sık anımsıyormuş, en çok seviyormuş gibi bir izlenim uyandırıyor. Bu doğru değil. Burada bir dizi sınırlama yapılmalı. İlyiç, polemik yürüttüğü makalelerinde genel olarak bilinen edebi tablolardan savaşımda bir silah olarak yararlandı.* Ve bana öyle geliyor ki, edebi alıntıları daha çok siyasi anla, makalenin karakteri, amacıyla, makalenin tüm üslubuyla ilintilemeye çalışmak gereklidir.

Görüşüme göre edebi alıntılar üzerine daha çalışılmalı, ama buna ilgi çekici değil denilemez.

Vladimir İlyiç'in ablası Anna İlyiniçna'nın büyük edebi kültüre sahip olması, kendisinin hiç de kötü şiir yazmaması da karakteristiktir. Vladimir İlyiç'in küçük erkek kardeşi Dmitri İlyiç, Çehov'un tutkulu bir hayranıydı.

1933

İlk kez 5 Mart 1939'da "Literaturnaya Gazeta" No: 13'te yayınlandı.

* *Yazın sadece yazar için değil, aynı zamanda onu alan ve kendine göre benimseyen okuyucu için de bir silahtır. Yazını savaşımda bir silah yapma yeteneği edebiyat derslerimizde geliştirilmelidir, Lenin'in edebi alıntılarının tahlili bu bakış açısından özellikle ilginç olurdu.*

Edebiyattan İlyiç'in Hoşuna Gidenler

Beni ilk kez Vladimir ilyiç'le tanıştıran yoldaş, bana İlyiç'in bilgili bir adam olduğunu, sadece bilimsel kitaplar okuduğunu, yaşamında asla hiçbir roman ve şiir okumadığını söylemişti. Oldukça şaşırmıştım. Ben gençliğimde tüm klasikleri tekrar tekrar okumuştum, hemen hemen tüm Lermontov'u ve diğerlerini ezbere biliyordum ve Çernişevski, L. Tolstoy ve Uspenski gibi yazarlar yaşamımda önemli bir yer almışlardı. Bütün bunlara ilgi duymayan bir insanın olabileceği bana pek tuhaf geliyordu.

Sonra İlyiç'i çalışma sırasında yakından tanıdım ve insanları nasıl değerlendirdiğini öğrendim. Yaşamı ve insanları nasıl dikkatle incelediğini izledim — ve yaşayan İlyiç, insanların nasıl yaşadığından sözeden kitapları asla eline almamış adam resmini defetti.

Fakat o zamanlar yaşamımız öyleydi ki, bu konu üstüne konuşmaya hiç zaman bulamadık. Ancak daha sonra Sibirya'da İlyiç'in klasikleri benden az tanımadığını, örneğin Turgenyev'i birçok kez okuduğunu öğrendim. Sibirya'ya Puşkin, Lermantov ve Nekrasov'dan kitaplar aldım beraberimde. Vladimir İlyiç Hegel'in yazılarıyla birlikte onları başucuna koydu ve akşamları tekrar tekrar okudu. En çok Puşkin'i severdi. Fakat yalnızca sanatsal biçime önem vermekle kalmazdı. Örneğin Çernişevski'nin "Nasıl yapmalı?" romanını, kusurlu sanatsal, naif biçimine karşın seviyordu. Bu romanı ne denli dikkatle okuduğuna ve onda hangi incelikleri bulduğuna şaşakaldım. Ayrıca Çernişevs-

ki'ye insan olarak saygı duyardı ve Sibirya albümü bu yazarın iki resmini içeriyordu, birinde Lenin'in yazısıyla doğum ve ölüm yılları belirtilmişti. İlyiç'in albümünde bir de Émile Zola'nın ve Rus yazarları Herzen'le Pisarev'in resimleri vardı. Pisarev'i, Vladimir İlyiç zamanında çokça okudu ve onu çok takdir etti. Sibirya'da Goethe'nin "Faust"unun da Almancasına ve Heine'den ince bir şiir cildine sahip olduğumuz aklıma geldi.

Sibirya'dan dönünce, Vladimir İlyiç Moskova'da "Arabacı Henschel"i[44] görmek için bir defa tiyatroya gitti. Sonra, oyunun çok hoşuna gittiğini söylemişti.

Münih'te Vladimir İlyiç'in hoşuna giden kitaplardan Gerhard'ın romanlarından biri "Annemin Yanında" ve Polenz'in "Büttner Köylüleri" romanını anımsıyorum.

Sonraları, ikinci göçmenlik sırasında, Paris'te, İlyiç Victor Hugo'nun zamanında sürgünde yazdığı ve gizlice Fransa'ya getirilen, 1848 devrimi üstüne şiirleri "Châtiments" (Bedel)'i severek okudu. Bu şiirler bir sürü safdilli boş sözler içermektedir, ama buna karşın içinde devrimin soluğu hissedilmektedir. İlyiç işçi semtlerinde akla gelecek her şeyle ilgili: gezide olan bir ajitatörü temsilciler meclisine seçen sarhoş bir köylüyle ilgili, çocuk eğitimi, işsizlik ve benzerleriyle ilgili söylenen devrimci şansonları [şarkıcıları —ÇN] dinlemek için çeşitli kahvehanelere ve banliyö tiyatrolarına gitmeyi çok severdi. İlyiç özellikle Montégus'yü beğenirdi. Bir komünarın oğlu olarak Montégüs Paris işçi banliyölerinin sevgilisiydi. Daima günlük yaşamın canlı renklerine bürünmüş olan doğaçlama şarkıları gerçi belli bir ideolojiyi temsil etmiyordu, ancak samimi bir coşkuyla doluydu. İlyiç sık sık grevcilere ateş etmeyi reddeden 17. alayla ilgili şarkının nakaratını söylerdi: "Salut, salut à vous, soldats du 17ème" (Selam, selam size 17. Alayın erleri). Bir Rus akşam eğlencesinde İlyiç bir defasında Montégus'yle konuştu; bu iki temelden farklı adamın —Montégus sonraları, savaş başladığında şovenistlerin kampına geçti— nasıl dünya devrimini düşledikleri ilginçti. Bu iş bazen böyledir — bir vagonda tanıdık in-

sana az rastlanır, ve tekerler tıkırdamaya başlayınca en gizli düşüncelerden, başka zaman sözedilmeyecek şeylerden konuşmaya başlanır, sonra ayrılınır ve yaşam boyunca bir daha karşılaşılmaz. Burada da böyle oldu. Ayrıca konuşma Fransızca yapılmıştı — ve yabancı bir dilde düşleri anadilde olduğundan daha rahat konuşulur. Birkaç saatlığına bize Fransız bir hizmetçi geliyordu. Bir defasında Lenin, onun bir şarkı mırıldandığını duydu. Bu bir Alsas şarkısıydı. İlyiç hizmetçiye onu söylemesi ve sözcükleri karşısında yinelemesini rica etti ve sonraları bu şarkıyı sık sık söyledi. Şarkı şu sözlerle son buluyordu:

Vous avez pris l'Alsace et la Lorraine,
Mais malgré vous nous resterons français;
Vous avez pu germaniser nos plaines,
Mais notre couer – vous ne l'aurez jamais!

("Alsas ve Loren'i aldınız, ama size rağmen Fransız kalıyoruz; topraklarımızı Almanlaştırabildiniz, ama yüreklerimize asla sahip olamayacaksınız!")

Bu 1909 yılındaydı, gericilik döneminde; Parti darbe yemişti, ama devrimci ruhu kırılamamıştı. Ve bu şarkı İlyiç'in ruh haline mükemmel uyuyordu. Dudaklarından şarkının sözcüklerinin nasıl zafer bilinciyle çıktığını duymak gerekirdi:

Mais notre couer – vous ne l'aurez jamais!

İlyiç'in sürekli belli bir dokunaklılıkla sözettiği (Rusya'ya geldikten sonra bile eskiden sık sık söylediği şeyi yineledi: "Neden sanki o zamanlar Cenevre'den Paris'e taşındık?") göçmenliğin bu zor yıllarında, her zamankinden inatlı bir şekilde düşlerine dalıyordu, Montégus ile söyleşisini, zaferden emin bir şekilde Alsas şarkısını söylemesini ya da uykusuz gecelerde Verhaeren'de sıkı çalışmalarını düşlüyordu.

Daha sonraları, savaş sırasında Vladimir İlyiç büyük önem biçtiği Barbusse'ün "Le Feu" (Ateş)ine hayranlık duydu. Bu kitap onun o zamanki ruh haliyle tam uyum içindeydi.

Tiyatroya ender gidiyorduk. Gittiğimizde de oyunun değersizliği veya olmayan sanatsal gerçeği Vladimir İlyiç'in sinirlerini çok bozuyordu. Tiyatroya gittiğimizde kural olarak ilk perdeden sonra çıkıyorduk. Yoldaşlar bize gülerlerdi: Boşuna para verdiniz.

Fakat bir defasında İlyiç sonuna dek kaldı. Öyle sanıyorum ki, 1915 sonuydu; Bern'de Leo Tolstoy'un "Yaşayan Ölü"sü oynanıyordu. Gerçi oyun Almancaydı, ama prensi canlandıran kişi, Leo Tolstoy'un düşündüğünü yansıtmayı bilen bir Rustu. İlyiç oyunu heyacanla izledi ve çok duygulandı.

Peki, ya sonunda Rusya'da durum nasıldı? Yeni sanat İlyiç'e yabancı ve anlaşılmaz geliyordu. Bizi bir kez Kremlin'e Kızılordu erleri için verilen bir konsere davet ettiler. İlyiç ön sıraya götürüldü. Bayan oyuncu Gsovskaya, Mayakovski'den okuyordu: "Yarış yürek atışı davulunun tanrısı olarak çağırıyor bizi", ve doğrudan İlyiç'e yöneldi, ama o oturuyordu —bu sürprizle biraz şaşkın ve yadırgamış— oracıkta ve sonunda Gsovskaya yerini, Çehov'un "Suçlu"sunu okuyan bir başka sanatçıya bırakınca rahat bir soluk aldı.

Bir akşam İlyiç, Komündeki gençlerin nasıl yaşadığını görmek istedi. Varya Armand Devlet Yüksek Sanat-Teknik Atölyelerini ziyaret etmeye karar verdik. Yanılmıyorsam 1921 yılında Kropotkin'in defnedildiği gündü. Kıtlık yılıydı, ama gençlik coşku doluydu. Genç insanlar Komünde neredeyse çıplak tahta üstünde uyuyorlardı, ekmekleri yoktu, ama "buna karşılık kırmamız var" dedi güleç bir yüzle sözkonusu atölyenin nöbetçi Komün üyesi. İlyiç için bu kırmadan nefis bir lapa pişirildi, ama tuzu yoktu. İlyiç genç insanlara baktı, onu çevreleyen kadın-erkek genç sanatçıların güleç yüzlerini gördü; onların neşeleri

kendi yüzüne de yansıdı. Ona saf çizgilerini gösterdiler, açıklamalarda bulundular ve onu soru yağmuruna tuttular. Ama o gülüyordu, yanıtlardan kaçtı ve sorulara karşı sorularla yanıt verdi: "Ne okuyorsunuz? Puşkin'i okuyor musunuz?" "Oh, hayır" diye patladı içlerinden biri, "o, bir burjuvaydı. Biz Mayakovski'yi okuyoruz." İlyiç gülümsedi. "Görüşüme göre Puşkin daha iyi." Sonraları İlyiç, Mayakovski'ye karşı daha ılımlı bir tavır aldı. Onun adı anılınca Komün atölyesindeki, yaşam ve neşe dolu, Sovyet iktidarı için ölmeye hazır, kendilerini ifade etmek için günlük dilde sözcük bulamayan ve bu ifade olanağını Mayakovski'nin zor anlaşılır mısralarında arayan genç sanatçıları anımsadı. Daha sonra İlyiç, Mayakovski'yi Sovyet bürokratizmiyle alay eden mısraları dolayısıyla övdü. Çağdaş eserlerden Ehrenburg'un savaşı anlatan bir romanının İlyiç'in hoşuna gittiğini anımsıyorum: "Biliyor musun, bu, Dağınık İlya (Ehrenburg'un takma adı)", diye anlatmıştı sevinçle. "Bunu iyi başarmış."

Sanatçılar Tiyatrosu'na çok kez gittik. Bir defasında İlyiç'in son derece hoşuna giden "Tufan"ı[45] izledik. Ertesi gün hemen tekrar tiyatroya gitmek istedi. Gorki'nin "Gece Barınağı" oynuyordu. İlyiç Londra Parti Konferansında yakınlık duyduğu Aleksey Maksimoviç Gorki'yi insan olarak, sanatçı olarak severdi ve sanatçı olarak onun çoğu kez leb demeden leblebiyi anladığı düşüncesindeydi. Gorki'yle özellikle açık konuşurdu. Bu yüzden İlyiç'in, Gorki'nin bir tiyatro oyununun sahnelenmesinden çok şey beklediği kendiliğinden anlaşılır. Temsilin aşırı teatral oluşu İlyiç'in canını sıktı. "Gece Barınağı"ndan sonra uzun süre tiyatroya gitmedi. Başka bir sefer Çehov'un "Vanya Dayı"sını gördük. Oyun hoşuna gitti. Son tiyatroya gidişimiz, Dickens'ın "Ocak Başındaki Evcik" oyununu gördüğümüz 1922 yılında oldu. İlk perdeden sonra İlyiç hemen sıkıldı. Dickens'in küçük-burjuva hissiliği canını sıktı ve yaşlı oyuncak yapımcısı,

kör kızıyla konuşmaya başladığında, İlyiç artık dayanamadı ve oyunun ortasında ayrıldı.

İlyiç'in son aylarında isteği üzerine ona edebi kitaplar okudum, genellikle akşamları. Şçedrin'den okudum, Gorki'den "Benim Üniversitelerim"i okudum. Ayrıca şiir dinlemeyi seviyordu, özellikle Demyan Bedni'den, ama onun coşkun şiirleri yergici olanlardan daha çok hoşuna gidiyordu.

Ona bazen şiir okurken, düşünceli düşünceli pencereden dışarıya, batan güneşe bakardı. Şu sözlerle biten bir şiiri anımsıyorum: "Komünarlar asla, asla köle olmayacaklar."[46]

Bunu tekrar okuduğumda, adeta, İlyiç'e verilen, devrimin kazanımlarından asla, ama asla ödün verilmeyeceği andını yineliyorum.

Ölümünden iki gün önce ona akşam Jack London'un "Yaşam Sevgisi" öyküsünü okudum, bu bugün bile odasında masanın üstünde duruyor. Bu çok güçlü bir öykü. İnsan ayağı değmemiş karlı bir ıssızlık içinden aç, hasta bir adam büyük bir nehrin iskelesine güç bela ulaşıyor. Gücü azalıyor ve artık yürüyemeyince sürünüyor, yanında da aynı şekilde açlıktan ölmek üzere olan bir kurt sürünüyor. İkisi arasında bir boğuşma başlar, insan yener; yarı ölü, yarı çıldırmış hedefine varır. Bu öykü İlyiç'in olağanüstü hoşuna gitti. Ertesi gün London'un öykülerini okumaya devam etmemi rica etti. Ancak Jack London'da güçlü şeylerle olağanüstü zayıf şeyler bir arada. Bir sonraki öykü tümüyle değişik bir türdü — baştan sona burjuva ahlakıyla doluydu: Bir kaptan tahıl yüklü bir geminin sahibine yükü kârlı satacağı sözünü verir; sırf sözünü tutmak için yaşamını feda eder. İlyiç gülmeye başladı ve yüzünü çevirdi.

Ona daha çok kitap okumak bana nasip olmadı...

1926

İlk kez 1927'de "Narodni Uçitel" dergisi No: 1, s. 4-6'da yayınlandı.

Ekim'e Adanan Tiyatro Oyunları Üzerine

Büyük Ekim Devrimi'nden bu yana yirmi yıl geçti. Doğal olarak Sovyet yazarlarımızın çoğu, sosyalizmi inşa kapılarını açan böyle büyük tarihsel önemi olan bir olayı canlı bir şekilde gösterme arzusuyla doluydu. Son yıllarda 1905 devrimi üstüne ve içsavaş yılları üstüne değişik tiyatro oyunları oluştu. Bu oyunlar güçlü bir etki yapıyor, büyük ajitatif öneme sahipler.

Fakat deneyimler, buradaki herhangi bir yanlış tonun, gerçeğin herhangi bir çarpıtılmasının ne zararlar verdiğini de gösterdi.

Sovyet yazarlarımız, yürek çarpıntısıyla da olsa, 1917 Ekim günlerini sahnelemeye giriştiler. Varolan anıları okudular, Ekim'e katılanlarla konuştular, fotoğrafları ve diğer malzemeleri incelediler. Şimdi sahnesinde Koneyçuk'un "Gerçek"i ve Pogodin'in "Tüfekli Adam"ı gösteriliyor. Her iki oyunun çok ortak yanı var. Her ikisi de genç yazarlarca yazıldı. Her iki oyunda Lenin var. Ekim Lenin'siz gösterilemiyor.

İçsavaş yılları folklorunda Lenin'in nasıl gösterildiğine her zaman çok ilgi duymuşumdur. Yurdumuzun en uzak, ıssız köşelerindeki yığınların bile savaşımı ve yengiyi Lenin'siz düşünememeleri karakteristiktir. Ve okuma-yazması olmayan, telgrafın ne olduğunu bilmeyen, uzaktan bir savaşın nasıl yönetilebileceğini tasavvur edemeyen insanlar, beyaz muhafızlarla sıcak savaşta Lenin'in nasıl ortaya çıkıp zaferi garantilediğini anlatan destanlar yarattılar. Baykal Gölü kıyısındaki balıkçılar şunu an-

latıyorlardı: Beyazlara karşı savaşılıyordu ve beyazlar kazanmaya başlamışlardı, birdenbire Lenin bir uçakla geldi, savaşçılarımızın safına girdi ve beyazlar hezimete uğratıldı. Kafkasya'nın dağ halkları arasında, beyazların nasıl üstün geldikleri, fakat Lenin gizlice ve tebdili kıyafet zar zor bizimkilere ulaştığında nasıl zafer kazandığımız efsanesi anlatılıyor. Ekim üstüne Lenin'siz tiyatro oyunu yapılamaz. Bugün de, Lenin'in sahnede göründüğü, şu sıralar sahnelenen her iki oyunda şiddetli bir alkış kopuyor, seyirci heyecanlanıyor ve ayağa kalkıyor.

İzleyici yığınının böyle tepki göstermesi çok anlamlıdır. 1910 yılında, Paris'te göçmenlikteyken, İlyiç ve ben bir kez Fas'taki olaylar üstüne bir oyun izlemek üzere bir işçi banliyösüne gitmiştik. Cezaya çarptırılmış askerlerin gönderildiği ve ayaklandığı Fas olayları, Fransız işçi yığınlarını o zamanlar olağanüstü güçlü etkilemişti. Paris'te büyük bir işçi gösterisi oldu. Görmek istediğimiz oyun yalnızca işçi semtlerinde gösterimdeydi. İçeriğini artık anımsamıyorum, ancak bir tek isyanın canlandırılmasını ve "Enternasyonal"le bittiğini biliyorum. En ilginci de, işçilerin nasıl tepki gösterdiğiydi. Örneğin Fas'a cezalı gönderilen bir erin oturduğu evin sahibinin, erin ailesine, erin kızkardeşi sevgilisi olursa kirada bir indirim önermesi gösteriliyordu. "Alçak herif!", "Domuz köpek!" sesleri yükseldi her yandan. İzleyiciler temsil sırasında coşkuyla alkışlıyorlardı. Ama alkış şu veya bu oyuncunun oyununa değildi, daha çok ayaklanan askerlerin kazanma anınaydı. Tüm tiyatro "Enternasyonal"i söyledi.

Siyasal-Kültürel Aydınlatma Ana Komisyonundaki bizler, fonksiyonerlerimizden, tiyatro oyunlarına gittiklerinde, şu veya bu izleyici topluluğunun şu veya bu oyuna nasıl tepki gösterdiğine, onları bu oyunda en çok neyin etkilediğine, neyin heyecanlandırdığına oldukça özenle dikkat etmelerini istedik. "Tryohgorka" gibi büyük bir endüstri işletmesinin salonu 1905

yılıyla ilgili bir oyuna kendi tarzında tepki gösterecektir, 1905 yılında çiftlik sahiplerini yenilgiye uğratan ve sonra Çarlık iktidarı tarafından kanlı bir şekilde hesap sorulan Saratov bölgesi Malinovka köyünün salonu daha başka, 1905 yılını sadece kitaplardan tanıyan kıyıda köşede kalmış bir kasabanın salonu yine başka tepki gösterecektir. Siyasal Aydınlatma'nın bir görevlisi ilgilendiği yığınları iyi tanımalı ki, böylece onlara doğru yaklaşabilme durumunda olsun.

Yazarlar ve oyuncular için salonun nasıl tepki gösterdiğini bilmek daha da önemlidir. "Halkın" onların oyunlarını nasıl "yaşadığını" kesinkes bilmek zorundadırlar.

Bir kez "Anna Karenina"daydım, yerim izleyicilerin ortasındaydı. Yanımda bir kız öğrenci oturuyordu, bilet almak için tüm gece ayakta durduğunu anlattı; ama perde arasında aynı öğrenci Almanca gramer çalışıyordu. Kırk yıl Moskova'da yaşamış ve hiç tiyatroya gitmemiş olan yaşlı bir kadın işçi, kız torununun yakında bir Kızıl Köşe'de sahneye çıkacağını anlattı; bir hemşire, oturduğu evi nasıl garantiye alabileceğini sordu; aktif bir işçi işyerinden sözetti. Hiç kimse tiyatro parçası üstüne söz harcamadı. Oyuncuların mükemmel oyunu alkışla ödüllendirildi ve onlara çiçekler verildi, ama oyun üzerine kimse konuşmadı. Kimse Anna'ya sempati duymadı.

Korneyçuk'un Devrim Tiyatrosu'ndaki oyununa ve Pogodin'in Vahtangov Tiyatrosu'ndaki oyununa izleyiciler, oyun onları sararsa Fransız banliyö işçileri tarzında tepki veriyor: İzleyiciler işçilerin zaferlerini, kardeşleşmenin başarılarını alkışlıyorlar, bağırıp, çağırıyorlar — görülüyor ki, oyunu yazarı ve onu biçimlendiren oyuncularla birlikte yaşıyorlar. Görüşüme göre bu çok büyük bir kazanımdır. Lenin sahnede göründüğünde kitleden şiddetli bir alkış kopuyor.

Ama karakteristik olan şunlardır. Korneyçuk'un "Gerçek"inde izleyici kitlesi ilk iki perdede çok canlı, İlyiç'in çıktığı

üçüncü perdede ise sessiz ve gerilim dolu bir şekilde oyunu izliyor. İlyiç'i oynayan iki oyuncunun, hem yoldaş Štrauh'un, hem de yoldaş Şçukin'in, Lenin'i kürsüde göstermeyi başardıklarını söylemeliyim. Hatta yoldaş Štrauh'un konuşma tarzı İlyiç'in sesini anımsatıyor ve yoldaş Şçukin İlyiç'in büyük toplantılarda konuşurkenki tarz ve üslubunu başarmış. El kol hareketlerini başarmış. Ancak çok daha zor olanı, İlyiç'in "yürüyüş tarzı"nı taklit etmektir. Bu şimdilik başarılmış değil. İlyiç'in Ekim günlerindeki "yürüyüş tarzı" henüz doğru taklit edilmemiş, burada daha çok çalışmak gerekecek.

Oyuncular büyük zorluklarla karşı karşıyaydılar. Resimlerden öğreniyorlardı. Bir sürü resim vardı, başarılı ve başarısız, heykeller de aynı şekilde — başarılı ve başarısız. Örneğin Andreyev'in yontularına bakarak öğrenilemez (iki heykeli başarılıdır, ötekiler "arayış içinde"). Yuon'un ve diğer bazılarının resimlerine bakarak da öğrenilemez. Bana öyle geliyor ki, oyuncular sadece fotoğraflardan öğrenmeli, bunu yaparken fotonun hangi zaman aralığına özgü olduğunu bilmeliler. İlyiç'in yaşamı ve savaşımının incelenmesiyle ilintili bir fotoğraf bir oyuncuya olağanüstü çok şey verebilir. Ne yazık ki Ekim 1917'den çok az fotoğraf var, onun için benzetmeler yapmak gerekir, fakat bu doğal olarak daha zor.

Ayrıca, Lenin'i hiç görmemiş oyuncuların, ilk olarak Lenin Müzesinde gösterilen bir filmle yönleri şaşırtıldı. Eski filmlerdeki bilinen eksiklikler nedeniyle İlyiç başlangıçta çok hızlı hareketlerle, daha iyi söylenirse, yürüyerek değil, koşarak ve oldukça hızlı kol hareketleri vs. ile gösteriliyordu. Şimdi filmdeki bu arızanın giderilmesi başarıldı ve İlyiç gerçekte nasılsa öyle gösterildi. Onu şimdiki filme bakarak taklit etmek denenmeli. Gerek yoldaş Štrauh, gerekse yoldaş Şçukin, İlyiç'i fazla hızlı yürüme temposunda ve abartılı jestlerle gösteriyorlar. Bu doğru değil, bu İlyiç'in çehresini bozuyor.

Başka şeyler de var. İlyiç "yürüyüşte" canlandırılacaksa, yalnızca beden duruşunu taklit etmekle kalınmamalı, olayları nasıl karşıladığı, onları nasıl yaşadığı da canlandırılmaya çalışılmalı. Bir işçi bana bir seferinde, İlyiç'in siyasal göçmenlikten dönüşünün anlatıldığı oldukça ateşli bir şiir gönderdi. Birkaç dikkat çekici satır içeriyor. Yazar, işçilerin hangi duygularla İlyiç'i karşıladıklarını tanımladığı yerde İlyiç üstüne şunları yazıyor: "Önderimiz oldukça duygulandı, şapkasını heyacanla ezip buruşturdu." O gerçekten de duygulanmıştı ve böyle duygular sözcüklerle ifade edilemiyor. Güçlü duygular anında İlyiç, başparmaklarını yeleğinin arkasına sokup sessizce, çok sessizce —bazan parmak uçlarına basarak— oda içinde bir oraya bir buraya yürürdü. Veya oracıkta hareket etmeden, kımıldamadan, tümüyle düşüncelerine dalmış uzun süre otururdu. "Tüfekli Adam"da Lenin, er Şadrin'le söyleşir. Askerlerin savaşa karşı tek adammışçasına savaşacaklarından konuşan Şadrin'in sözleri heyecan uyandırmalı. Olay sahnede öyle gösterildi ki, Şadrin'le konuşması bittikten sonra Lenin odasında hızlı hızlı yürüyor. Lenin ama odasında yavaş yavaş ve düşünceli düşünceli yürürdü.

İlyiç sık sık bir akıl hocası, bir eğitmen olarak canlandırılıyor. Devrim Tiyatrosu'nda yoldaş Ştrauh'ta, İlyiç'in bir işçiyle görüşmesinden sonra ona nasıl sanki uzaktan ve tepeden elini uzattığı görülüyor. İlyiç böyle selamlaşmaz ve vedalaşmazdı, tersine çok basit ve sade yapardı bunu. Lenin'i tanımayan resim ve heykel sanatçıları onu resimlerde sık sık adeta yukarı kaldırılmış işaret parmağıyla şunları söyleyen bir öğretmen gibi canlandırıyorlar: "Öğrenmelisiniz, öğrenmelisiniz ve bir kez daha öğrenmelisiniz."Böyle bir jest İlyiç'e özgü değildi, o işçilere, köylülere, yoldaşlara bir eğitmen olarak tepeden değil, eşit insanlar gibi yaklaşırdı. O sadeydi, candan bir dost gibi — gücünü buradan alıyordu.

"Literaturnaya Gazeta"nın 20 Kasım tarihli 63. sayısında bayan A. Ossipova'nın "N. Pogadin'in 'Tüfekli Adam' Oyunu Üzerine" başlıklı makalesi yayınlandı, yazar şöyle yazıyor:

"Lenin 'hareket halinde' gösteriliyor. Bu sahneleme yöntemi izleyiciye şunu kavratmak üstüne kuruludur: Bu adam yönetmeyi, ***ders vermeyi***" (altını ben çizdim. N. K.), "akıl vermeyi böyle anlıyordu."

İşte tüm şanssızlık da burada ya. İşçilerle konuşurkenki Lenin'i, İlyiç'in horgörüyle ifade etmeyi sevdiği gibi, bir tür "bayan öğretmen" olarak, bir "akıl hocası" olarak değil, konuştuğu kişiyi ikna etmek isteyen bir adam olarak göstermek gerekir.

"Gerçek" oyununda Kerenski'nin şahsiyetiyle, Lenin'in şahsiyetinin karşılaştırılması çok iyi düşünülmüş. Kerenski kendine çok değer biçer, çevreye ders verir, anlamsız emirler dağıtır — Lenin ikna eder, ne yapılacağını ve nasıl yapılacağını açıklar. Kerenski eski hükümeti canlandırır, Lenin arkadaş ve yoldaştır. Kerenski rolü çok iyi oynandı, İlyiç rolü daha sade yapılmalı.

Ossipova makalesinde Pogodin'in sözlerini aktarıyor: "'Dağlar kadar malzeme okudum. Lenin'in en yakın dostları ve arkadaşlarının anılarında Lenin sürekli son derece iyiliksever, duyarlı, nazik, bazılarında da herşeyi affeden bir insan olarak gösteriliyor. Ama o sadece böyle miydi? Tarih, onun adını taşıyan müzedeki dökümanlarda yaşayan başka bir Lenin tanıyor. Burada o çelik iradeli, kesinlikle boyun eğmez, uzlaşmaz bir insandır, devrimin düşmanlarına karşı ölümcül kinle dolu bir insan.'"

Bu alıntının ne derece doğru olduğunu bilmiyorum. Her halükarda bu tasvir yanlış. "Son derece iyiliksever" sözcüğünde bile küçük-burjuvalıktan çeşni buluyoruz ve "herşeyi affeden", kulağa Tolstoyculuk gibi geliyor. Lenin'in en yakın dostları ve arkadaşlarından hiçbiri, bildiğim kadarıyla onu bir Tolstoycu ve

bir küçük-burjuva olarak göstermemiştir. Ama duyarlılık ve kibarlık hiçbir şekilde kesin bir uzlaşmazlık ve devrim düşmanlarına karşı kinle çelişmez. İnsanlara duyarlı, dikkatli davranış her komüniste özgü olmalı. İlyiç'in iki kişilikli olduğu görüşü temelden yanlıştır: biri kendi ev çevresindeki — neşeli, gülümseyen, insanlara dikkat eden, duyarlı bir kişilik — ve diğeri kamu yaşamındaki — gülümsemeyen, insanlara, onları neyin etkilediğine ve onların ne düşündüklerine ilgi göstermeyen bir kişilik. İlyiç'te iki kişilik yoktu. Hem ev çevresinde hem de savaşımda o her zaman bir ve aynı kişiydi. O iki yüzü varmış gibi gösterilemez. O yekpare bir bütündür. Belki yazarın bu doğru olmayan anlayışının temelinde, İlyiç'in her iki oyunda da bir kez bile gülümsememesi yatıyordu, belki o bu yüzden gözlerini kısarak bıyık altından gülmüyordur... Ayrıca Lenin'in gülümseyişini taklit etmek hiç kolay değil. Bunu anlıyorum.

Ve bu iki oyunla ilgili başka birşey daha söylemek istiyorum. Yazarların en iyi başardıkları askerler olmuş. Er Şadrin'in ve Taras'ın görüntüsü olağanüstü iyi ve onları oynayan oyuncular mükemmel oynuyorlar. Sık sık safça şeyler konuşup, yapıyorlar, bunlara izleyiciler gülümsemek, hatta gülmek zorunda kalıyorlar, yine de oyunlarında maskaralık veya karikatürden bir iz yok. Oyuncuların o zamanki durumu iyi kavradıkları oyunda belli oluyor. Her iki oyuncu mükemmel oynuyor.

İşçilerin canlandırılması daha kötü. Birkaç sahne dışında işçiler biraz şematik gösteriliyor. Kadınlar yalnızca kız çocuklar, eşler, gelinler olarak gösteriliyor; fabrika ve işletmelerden kadın işçiler, Ekim devriminde çok büyük rol oynamalarına karşın ortada gözükmüyorlar.

Her iki oyun da iyi, her ikisi de yaşadığımız zamana uygun. Oyuncuların oyunu iyi. Sadece İlyiç'in görüntüsü biraz daha düzeltilmeli ve işçiler daha iyi canlandırılmalı. Bu zor bir girişim, ama yoldaş Şçukin, yoldaş Ştrauh ve oyunun yazarları Lenin'in

gerçek çehresini yansıtma isteğiyle dolu oldukları için daha çok şey yapılabilecektir.

İlk kez 13 Aralık 1937'de "Pravda"
No: 341'de yayınlandı.

Öğrencilere Lenin'den Neyi ve Nasıl Anlatmalı

Bazıları, çocuklara yalnızca Lenin'in çocukluğundan anlatılabileceğini, onların sadece buna ilgi duyduğunu düşünüyor. Bu doğru değil. Çocuklarımız Lenin'in tüm yaşamına ilgi duyuyor. Lenin Müzesi rehberlerinin bununla ilgili anlatacakları çok şey var.

İlyiç'in çocukluğu tabii ki anlatılmalı, ama nasıl? İlyiç'i bir süre moda olduğu gibi örnek bir çocuk, her zaman kibar, hiçbir zaman yaramaz olmayan, sadece hararetle ders çalışan ve örnek bir öğrenci olarak göstermekten daha kötü bir şey olamaz. Başkaları İlyiç'in bu tasvirini olağanüstü yetenekli çocuk tablosuyla tamamlıyorlardı.

İlyiç'in çocukluğunu daha başka anlatmak gerek. Babasından anlatmak, onun yoksul bir aileden geldiğini ve sonra ilköğretim müdürü olduğunu anlatmak gerek. Bunu yaparken, zamanın nasıl bir zaman olduğunu, köylülerin o zamanlar nasıl zor bir yaşam sürdürdüklerini, köyün ne denli geri ve cahil olduğunu, serfliğin kalıntılarının nasıl her yerde hissedildiğini açıklamak gerek. Vladimir İlyiç'in babası serfliğe kin duyan bir adamdı. O, yaşamın değişmesine, daha iyi olmasına ulaşmak istiyordu. Tüm zamanını, tüm gücünü köylü çocukları için okulların kurulmasına harcadı. İlyiç köylülüğün ağır yazgısıyla ilgili bazı şeyleri, çok sevdiği ve nezaketle gözlük camlarını temizlediği dadısından öğrendi. İlyiç, babası başka öğretmenlerle söy-

leşirken dikkatle dinlerdi. İlya Nikolayeviç, varolan düzeni ve o zamanki aydınları şiddetle eleştiren Nekrasov'un ve "Iskra" şairlerinin dizelerini severdi. Ayrıca o zamanlar çocuk kitaplarında nelerin olduğu anlatılmalı — "Tom Amcanın Kulübesi"nde, Amerika üzerine kitaplarda, Amerika'da kuzey eyaletlerinin zenci köleliğinin kaldırılması için güney eyaletlerine karşı yürüttüğü savaşla ilgili kitaplarda nelerin olduğu ve bu zeminde "yabancı kökenlilerin" Çarlık tarafından baskı altında tutulmasının özellikle gözler önüne serildiği anlatılmalı. İlya Nikolayeviç, Çuvaşların ve Mondvinlerin çocuklarıyla ilgileniyordu, onların öğrenebilmeleri için uğraşıyordu. İlyiç'in kendisi de okulda başka milliyetlerden çocuklara son derece duyarlı davranıyordu. Polonya ayaklanması ve Çarlık rejiminin Polonyalı ayaklanmacılar arasında yaptığı kıyım da anımsanmalı. II. Aleksander'in öldürüldüğü 1881 yılının insanlar üzerinde nasıl etki yaptığı, İlyiç'in ağabeyi ile ablası arasındaki konuşmaları nasıl dikkatle dinlediği ve onun nasıl devrimci olmaya kesin karar verdiği, sevgili ağabeyinin tutuklanması ve idamını nasıl karşıladığı, başka bir yoldan, işçi sınıfının yığın savaşımı yolundan gitmenin gerekli olduğunun onun için nasıl açıklığa kavuştuğu anlatılmalı.

Çocuklar, onun bir devrimci olma yoluna girdiğinde nasıl kendi üzerinde çalışmaya başladığını, işçi sınıfının savaşımı üstüne, devrimle ilgili kitaplar okumak için nasıl her boş zamanı kullandığını, bunun için nasıl buz pateni yapmaktan, çok ilgi duyduğu Latince dersinden vazgeçtiğini, İlyiç'in nasıl yetiştiğini ve kendi kendini nasıl yaşamdan çok iyi anlayan bir düşünce adamı ve devrimciye eğittiğini bilmeliler.

İlyiç'in annesinden de anlatılmalı, çalışması ve dinlenmesi için en uygun koşulları yarattığı eşinin üstüne titremesi, çocuklarına gösterdiği özen, bir aile kolektifi yaratma ve müzik yardımıyla çocukları birleştirme yeteneği anlatılmalı. Jandarmalarla,

ölüm cezasına çarptırılan büyük oğluyla konuşmasını, yüreklili-ğini ve tüm çocukların ona duyduğu sınırsız saygıyı anımsatmak yerinde olur.

İlyiç kendini çocukluğundan beri bir örgütçü olarak gösterdi: oyunlar örgütlerdi, küçüklere nasıl davranacağını iyi bilirdi ve liseli arkadaşlarına yardım ederdi. Burada, o zamanlar klasik lisenin ne olduğu ve İlyiç'in "Devlet Hizmetlileri" dersine ne denli kin duyduğu anlatılmalı. Yaşamdan kopmuş bilime karşı eleştirel düşünceleri anlatılmalı.

İlyiç'in çocukluğundan böylesi anlatılar temelinde onun daha sonraki faaliyeti de anlaşılır olacaktır. Daha gençlik yıllarında Marx ve Engels'in yapıtlarıyla nasıl ilgilendiği anlaşılacaktır, Kazan çevrelerine, öğrenci hareketlerine ve Samara'daki çevre çalışmalarına katılması anlaşılır olacaktır.

İlyiç Petersburg sosyal-demokrat örgütünün örgütleyicisi olarak gösterilip çevrelerdeki çalışmasından sözedildiğinde, ayrıntılı bir şekilde işçi hareketinin önemine değinilmeli ve işçi sınıfının neden devrimci hareketin başına geçmesi gerektiği, Marx ve Engels'in neden onlara böyle bel bağladığı, İlyiç'in onların kazanacağından neden bu denli emin olduğu gösterilmeli. Burada sosyalizm de anlatılmalı.

Sonra, İlyiç'in tutukluluğunu nasıl öğrenme ve örgütsel çalışma için kullandığı anlatılmalı. Sürgün yaşamı anlatılırken, avdan ve buz pateninden daha az, ama köylülerle çalışmasından ve yoldaşlarla mektuplaşmasından daha çok sözedilmeli.

İlyiç'in yurtdışındaki yaşamından sözedildiğinde, işçilere tutarlı bir şekilde tüm gerçekleri söyleyen illegal tüm-Rusya gazetesinin önemini çocuklara açıklamak önemlidir. Bu yapılırken uluslararası işçi hareketi üzerine, Enternasyonal üzerine, işçi sınıfının zaferine inanan Bolşevikler ve hakeza işçi sınıfına inanmayan ve ona ihanet eden Menşevikler üzerine bilgi verilmeli. Görüş ayrılıklarının ayrıntılarına girmeye elbette gerek yoktur.

Sonra devamla 1905 yılı, gericilik yılları, Rus siyasal göçmenliği, zaferden kuşku duymama, 1914 savaşının başlangıcı, Ekim Devrimi ve içsavaş anlatılmalı. Çiftlik sahiplerine ve kapitalistlere karşı savaşım, ülkenin ekonomik ve kültürel yaşamının gelişmesi, köylülükle sıkı ittifak, aydınların en iyilerinin Sovyet iktidarı için kazanılması, son olarak İlyiç'in ölümü ve Sovyet iktidarının kurulmasının 20. yıldönümü anlatılmalı...

Yalnızca en özsel, en önemli, sadece en esaslı şeylerden söz edilmeli. Daha az slogan, daha çok basit, anlaşılır anlatımlar!

Elbette, çocukların yaşına ve daha önce kazanmış oldukları bilgilere göre ayarlama yapılmalı. İlkokul çocuklarıyla bir üslupla, yüksek sınıflardakilerle başka bir biçimde konuşulur, ama her ikisi için de Lenin'in her türlü baskıya, her türlü sömürüye karşı bir savaşçı olduğu, tüm emekçilerin paylaşacağı, açlığın olmadığı bir yaşam, sağlıklı, uygar, güzel bir yaşam için savaşan biri, yani sosyalizm savaşçısı olduğu tümüyle açık hale gelmeli. Çocuklar bunu kuşkusuz anlayacaklardır.

İlyiç'i, çocukları sürekli uyaran bir akıl hocası gibi göstermemek gerekir: "Öğrenmeli, öğrenmeli ve yine öğrenmeli" (antrparantez söylenmeli ki, bu tümce çocuklara değil, büyüklere yönelikti). Ayrıca çocuklar, İlyiç'in onlara sevgisinin ifadesini sadece eğlence toplantılarında —yeniyıl kutlamaları, armağanlar vs.— bulduğu gibi bir izlenim edinmemeliler. Yılbaşı kutlamalarına hiçbir itirazı yoktu, ve 1918 sonunda çocuklar için yılbaşı çamı altına armağanlar konmasını, çocuklar o zamanlar çok kötü beslendikleri için, şekerlemenin yüzünü bile görmedikleri için, bilakis, bana açık hava okulundan bir öğrencinin anlattığı gibi, sözkonusu yeni yıl eğlencesinin yapıldığı yerde "suda patates haşlandığı" için sağladı. Gorki'deki yeni yıl eğlencesi İlyiç'in girişimiyle yapılmadı; onu hasta durumunda oraya getirdiler.

Lenin çocuklarla konuşmayı ve şakalaşmayı, genel olarak onlarla ilgilenmeyi severdi. Onların bakımları, sağlıkları için elinden geldiğince özen gösterirdi, az gelirli aile çocuklarının giysi ve okul eşyası elde etmeleri için uğraşırdı, çocuk yuvaları açılmasını, çocuk emeğinin yasaklanmasını sağladı ve kamusal çocuk bakımı için çabaladı. Bir öğretmenin, ilköğretim müdürünün oğlu olarak genel ilköğretim mecburiyetini ve çocuklar için gerçek Sovyet okulunun yaşama geçirilmesini sağladı. Marx ve Engels'in okul ve eğitim üzerine yazdığı herşeyi özenle inceledi ve yeni, sosyalist okulun savunuculuğunu yaptı. Kendi de klasik lisenin, tipik eski ortaöğretim okulunun mezunu olarak, ineklemenin ve sıkı disiplinin olduğu, canlı yaşamdan kopuk bu eski okuldan nefret ediyordu. Görüyor ve biliyordu ki, bu eski okulda öğrencilerin kafaları, onda dokuzu yararsız ve onda biri çarpıtılmış bilgilerle doldurulyordu. Sovyet okulundan, çocuklara gerçekten gerekli, önemli olanı, bilimin temellerini vermesini, teoriyi pratikle sıkı sıkıya birleştirmesini, düşünsel ve bedensel çalışmaya eğitmesini istiyordu. Sovyet okulunun yaşamdan, sosyalist inşadan kopuk olmamasını talep ediyordu. İlyiç, çocukların okulda, toplumsal iş yapan uyumlu bir topluluk halinde sıkıca birleşmelerini istiyordu. İşçilerin ve köylülerin çalışmasıyla sımsıkı bağlı üretken çalışma, İlyiç'in görüşüne göre, komünist eğitimin zorunlu bir ögesiydi. 1920 yılındaki Komünist Gençlik Birliği III. Kongresi'nde İlyiç tüm bunlardan sözetti. Üst sınıfların tüm öğrencileri, tüm piyönye yöneticileri ve Komsomol örgütçüleri bu konuşmayı bilmeliler, ve sadece "düzen gereği" değil, bir eylem kılavuzu olarak.

Tüm yaş gruplarından çocuklara, İlyiç'in, çocukların babalarının eserini sürdürecek ve onu silah elde koruyacak bilinçli komünistler olarak yetiştirilmelerini ne denli istediği anlatılmalı.

Öğretmenler, piyönye yöneticileri ve Komsomol örgütçüleri, çocukları Leninistler olarak eğitmek için bizzat kendileri üzerinde sürekli çalışmalıdırlar. Bunun için, çocuklara İlyiç'in yaşamı ve uğraşından en önemli, en öz şeyleri anlatmayı öğrenmeleri özellikle gereklidir. Çocukların etkinliği de buna uygun örgütlenmeli.

İlk kez 22 Ocak 1938'de "Uçitelskaya Gazeta" No: 12'de yayınlandı.

Lenin'in Müzelerle İlişkisi

Vladimir İlyiç müzelerin büyük bir dostu değildi. Kuşkusuz yurtdışında gezmeye fırsat bulduğumuz müzeler çoğunlukla tarihsel karakterdeydi ve belli bir biçimde düzenlenmişlerdi — canlı Marksist düşünceden uzak, tarihsel materyalizme yabancı bir ruhla. Ne teknik müzeleri, ne de örneğin bir işletmenin tarihini yansıtan müzeleri görme fırsatımız olmadı. Ve İlyiç bunlardan da hemen sıkıldı, sayısız şövalye donanımlarına ilgisizce baktı.

Londra'da Kensington Müzesi'ne gittik ve orada birbirine paralel olarak yumurtadaki bir embriyonun, bir maymun embriyonunun ve bir insan embriyonunun gelişmesini gösteren bir vitrinin hoşuna gittiğini anımsıyorum. Maymunun, ilk insanın ve bugünkü insanın kafataslarının sergisi de hoşuna gitti. İlyiç, ilk ve ortaöğretim okullarında biyoloji dersinin yasak olduğu sırada okula giden kuşaktandı, Pisarev'i derinlemesine inceleyen ve biyolojinin devrimci önemini, evrim teorisinin tüm önemini anlayan kuşaktandı. Dolayısıyla bu soruna ilgi duymalıydı. Yoldaş Savadovski'nin grubuyla birlikte inşa ettiği Sverdlov Üniversitesi'ndeki Doğa Tarihi Müzesi'ni ziyaret ederken, İlyiç bu müzeyi nasıl memnuniyetle karşılardı, kolektif çiftliklerde ve sosyalist kültür evlerinde böyle müzelerin olmasını nasıl sevinçle karşılardı diye düşündüm.

Devrim müzelerinin kurulmasını da selamlardı. Bir defasında Paris'te 1848 Devrimi üzerine bir sergi düzenlenmişti. Sergi son derece iddiasızdı, sadece iki odadaydı. Gazetelerde bile

onunla ilgili yazı çıkmadı; oraya gittiğimizde bizim dışımızda sadece iki işçi vardı. Sergiyi dolaştıracak bir rehber bile yoktu. Ancak sergi çok özenle ve düşünerek hazırlanmıştı. Ve İlyiç ondan adeta büyülenmişti. Abartmasız her ufak tefek şey onun ilgisini çekmişti. Bu sergi onun için canlı savaşımın bir parçasıydı.

İlyiç'le bir konuşmayı daha anımsıyorum. İşletmelerde politeknik sergilerin inşasıyla ilgiliydi. Bunun için girişim Letonyalı bir sergi rehberinden geldi. Hatta Kolomna İşletmesinde böyle bir sergi örgütlemeyi denedi.

İlyiç'in çok desteklediği üretim propagandasıyla ilgili olarak, bir süre işletme müzeleri oluşturma tasarısına kafa yordum. Plan şöyleydi: Bir sergide işletmenin çalışması gösterilecekti, hangi işletme bölümlerinin olduğu, her bölümde ne üretildiği, bölümden bölüme ürünün nasıl değiştiği gösterilecekti. Böylelikle işletmenin tüm çalışmasıyla ilgili bir tablo ortaya çıkacaktı. Sonra hammaddenin nereden geldiği, nerede çıkarıldığı ve her işletmenin onu nereden aldığı gösterilecekti; sonra işletmenin donatımının nerede üretildiği ve sonunda bitirilmiş ürünün nereye ve hangi şekilde sevkedildiği gösterilecekti. Bu, İlyiç'in özellikle ivedi ve tekrar tekrar, işçilerin siyasal ufkunu genişletme gerekliliğinden sözettiği bir zamandaydı. Bu İlyiç'in standart bir ekonomi planı üstüne özel özen gösterdiği, işçi yığınlarını plan çalışmasına çekebilmek için kafa yorduğu ve işçilerin ufkunu genişletmek için üretim propagandası geliştirilmesini arzu ettiği, VIII. Parti Kongresi'nden sonraki dönemdeydi. Ve ben İlyiç'in, ona fabrikalardaki politeknik müzelerden anlattığımda nasıl dikkatle dinlediğini anımsıyorum.

Lenin'in müzelerin çalışmasıyla ilişkisi üzerine anımsayabildiğim şeyler bu kadar.

İlk Kez 1934'te "Sovyetski Musey" dergisi
No: 1, s. 5/6'da yayınlandı.

II

LENİN VE PARTİ

Lenin ve Parti

Lenin adı Rusya Komünist Partisi (Bolşevik) ile, RKP(B) ile kopmaz biçimde bağlanmıştır. Kadın ve erkek işçiler bunu biliyor ve RKP'yi Lenin'in Partisi olarak adlandırıyorlar.

Daha gençliğinde Lenin, en devrimci sınıfın işçi sınıfı olduğunu, bu sınıfın eski düzene karşı en kararlı kavgayı yürüteceğini, bu sınıfın er veya geç yeneceğini ve emeğin kızıl bayrağını yeryüzüne dikeceğini kavradı.

Ve Lenin bunu kavradığında, kendini tam bir özveriyle işçi sınıfının hizmetine adadı.

Çalışmaya başlağında —doksanlı yılların başı—, Rusya işçi sınıfı daha tamamen örgütsüzdü. Ne sendikalar ne de bir siyasal İşçi Partisi vardı. Bir Partinin önce kurulması gerekiyordu. İlk Parti Kongresi (Parti kendini başlangıçta Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi olarak adlandırıyordu) 1898'de yapılmasına karşın, peşinden hemen tüm delegeler bir çırpıda tutuklanmıştı, böylece çalışma ancak düzensiz sürmüştü; 1903 yılındaki II. Parti Kongresine değin bu çalışma tek tek çevreler tarafından yapıldı.

Yani tüm bir onyıl boyunca Lenin Partiyi birleştirmek, devrimcilerin tek tek çevrelerini birleştirmeyi sağlamak zor göreviyle uğraştı. Bu özellikle zordu, çünkü çevreler polisten saklanmak zorundaydı, çünkü çevreler sürekli tutuklanıyor ve dağılıyordu. Her şey çok büyük ihtiyat önlemleri altında gizli yapılmak zorundaydı. Olay umutsuz görünüyordu, ama Lenin birleş-

me planını iyi düşündü — onu tutuklayamayacakları yurtdışına gitti ve oradan Rusya'ya sokulan "Iskra"yı çıkarmaya başladı.

Bu çekirdek etrafında, "Iskra" çevresinde Parti birleşti.

Partinin ne için savaştığını herkesin bilmesi için Partinin bir programa gereksinimi vardı.

Bir programın muazzam önemi vardır: O, altında savaşılan bayraktır. Her Parti üyesi yalnızca programı bilmekle kalmamalı, aynı zamanda onu iyice incelemeli ve yaşama geçirmelidir.

1903'e dek sosyal-demokratların programı yoktu. "Iskra" redaksiyonuyla birlikte Lenin Parti programını hazırladı, bu sonra ancak 1919'da, VIII. Parti Kongresi'nde, emekçiler artık iktidarı ellerine aldıklarında ve önlerinde yeni görevler gördüklerinde değiştirildi.

Yeni programda temel eskisi gibi kaldı, fakat pratik görevler yeni çalışma koşullarına göre değişti.

Programı değiştirme kararı 1918 yılındaki VII. Parti Kongresi'nde alınmıştı ve aynı vesileyle, VII. Parti Kongresi'nde ad da değiştirildi, artık Parti kendini o ana dek olduğu gibi RSDİP(B) olarak değil RKP(B) olarak adlandırıyordu. Yeni programın hazırlanmasında işin ağırlığı Vladimir İlyiç'e düştü. Parti sadece programıyla değil, örgütlülüğüyle de güçlüdür. Üyelerinin bileşimi, üyelerinin bilincinin ne denli gelişkin olduğu, davaya ne kadar bağlı, disiplinli, örgütlü oldukları, Komünist Parti üyesi adını taşımaktan daha yüksek birşey olamayacağını ne denli kavradıkları çok önemlidir. Lenin Partiyi işçi sınıfının öncüsü, onun tüm işçileri ve emekçileri beraberinde götüren en ileri müfrezesi olarak görüyordu.

Savaşçıların ileri müfrezesi —tümü ve tek tek üyelerinin her biri— çevresinde olanları çok iyi anlamalı, disiplini, dayanıklılığı ve enerjisiyle herkese örnek olmalı.

Komünist Parti üyesi adını taşımaktan daha yüksek bir şey yoktur.

Bu nedenle Lenin tüzüğe büyük önem veriyordu ve daha 1903 yılındaki II. Parti Kongresi'nde, Partinin her üyesinin yalnızca programı tanımakla yetinemeyeceği, aynı zamanda mutlaka Parti örgütlerinden birinde çalışmak, yani proletaryanın davasına aktif hizmet etmek zorunda olduğu görüşünün ateşli savunucusu oldu. Lenin'in 1921'de Partiden o zamanlar, onun içine sızan, Parti üyesi adını kirleten, yığınlarla bağlantısını yitirmiş unsurlardan, Parti üyesi sıfatını gerçi taşımak isteyen, ama Parti üyeliği görevlerini yerine getirmeyen, işçi sınıfı davasına koşulsuz hizmet etmeyen unsurlardan temizlenmesini selamlamasının nedeni buydu.

Parti çalışmasında Lenin her şeyden önce, Partinin nereye gittiğini gayet açık görmesi için uğraş verdi. Lenin'in Partinin hangi yolu tutması gerektiğini inceden inceye düşünmek için ne kadar zaman, kaç uykusuz gece harcadığını ölçmek mümkün değildir.

Yaşam durmuyordu, gelişip gidiyordu ve çok sayıda Parti üyesinin çoğu kez o anda nereye gitmek gerektiği konusunda açık olmadıkları çok karmaşık durumlar, çok zor anlar oldu.

Lenin mektuplar ve makaleler yazdı, tartıştı, açıkladı, toplantılarda ve Parti Kongrelerinde konuştu. Hangi yolun doğru olduğunu kavratmaya çalıştı.

Partiyi doğru yoldan ayırmak isteyen, proletarya Partisi önünde duran büyük hedefleri unutan, ürkekleşen ve umutsuzlaşan, Partiyi batağa veya uçurumun kenarına çeken Parti üyelerine karşı Lenin daima şiddetli, uzlaşmaz bir mücadele yürüttü. İşçileri ise Partiyi izlemeye çağırdı, daha iyi bir gelecek uğruna savaşımda işçileri ve köylüleri safları daha da sıklaştırmaya çağırdı.

Ve Parti doğru yolu tuttu, güçlendi, homojen, disiplinli oldu, işçi ve köylüleri zafere, iktidarı ele geçirmeye götürdü, düşmanlarıyla başa çıktı.

İktidar işçi ve köylülerin eline geçtiğinde Lenin yığınları yeni bir yaşam kurmaya çağırdı, o, işçi ve köylülere çalışmaya, örgüte yeni tarzda bir yaklaşmayı, yeni toplumsal ilişkiler geliştirmeyi, yeni bir yaşam inşa etmeyi öğretti.

Lenin artık yok, ama Parti, saflarını daha sıklaştırdı. Her Parti üyesi Lenin'in yapıtını sürdürmeye ve Parti üyesi sıfatını onurla taşımaya sözverdi.

İşçi sınıfı, Lenin'in öylesine sınırsız güven beslediği işçi yığınları ise yüzlerce toplantıda şunları söyledi:

"Lenin'in Partisine, RKP(B)'ye güveniyoruz, o bizim tüm varlığımızla bağlı olduğumuz Partidir..."

Ve Partiye Lenin Seferberliğini gönderdiler.

İlk kez 1924'te "Rabotniza" dergisi
No: 11, s. 2/3'te yayınlandı.

"Iskra"

Sadece eski "Iskra"dan, No: 1'den No: 51 de dahil, Aralık 1900'den 22 Ekim 1903'te Menşeviklerin eline geçene dek Lenin'in fiili redaksiyonu altında yayımlanan "Iskra"dan sözedeceğim. Bu "Iskra" İlyiç'in yapıtıydı. Her sayıyı inceden inceye düşünen, yaşama geçiren, ona kendi gücünü veren oydu.

Onu çıkarma planına daha sürgündeyken karar vermişti. Deneyimlerinden, Rusya'da illegal bir gazete yayımlamanın ne denli zor olduğunu biliyordu; sürekli yakalanmalar bir gazetenin düzenli çıkmasını olanaksız kılıyordu, sürekli tutuklamalar her türlü sürekliliği boşa çıkarıyordu. Halbuki ivedilikle tüm Rusya için bir gazeteye gereksinim vardı. İlyiç'in düşüncelerine göre o kolektif bir propagandacı, kolektif bir ajitatör, kolektif bir örgütleyici olacaktı. Rus ve uluslararası yaşamın tüm olaylarını devrimci Marksizm bakış açısıyla açıklayacak, tüm ülkeye dağılmış devrimcilere olup biten olayların tek ağızdan yorumunu iletecek, varolan mutlakiyet rejimine karşı, tüm kapitalist düzene karşı içlerinde kin duygusunu geliştirecek, eylem birliğini öğretecek ve onları savaşım için örgütleyecekti. İllegal gazete, devrimci proletaryanın bir Partisini yaratmak için koşulları hazırlayacaktı.

İlyiç, yurtdışında özgür Rus basınını gerçekleştiren ve 1857'den 1867'ye dek, Rus aydınları üstünde büyük etki yapan ve "Emeğin Kurtuluşu" grubu için örnek oluşturan "Kolokol"u yayımlayan Herzen örneğini gözönünde bulunduruyordu.

Daha sürgündeyken İlyiç, yurtdışında tüm Rusya için bir gazete çıkarma planını yapmıştı, bu konuda o zamanlar ta Turuhansk'ta sürgünde yaşayan Martov'la ve Vyatka eyaletindeki Orlov'a sürülen Potresov'la mektuplaşarak anlaşmıştı. Lenin göçmenliğin ne denli zor olduğunu biliyordu. 1895 yazında Plehanov ve Akselrod'la buluşmuş, onların yaşam koşullarının ne denli zor ve Rusya'dan ne kadar kopuk olduklarını görmüştü. Buna karşın İlyiç yurtdışına gitmeyi ve bir tüm Rusya gazetesi çıkarmayı kararlaştırdı. Kuşkusuz Rusya'yla olabildiğince sıkı ve kalıcı ilişkilerin nasıl inşa edilebileceği üstüne de kafa yormuştu. Sürgünden sonra daha tam bir yıl Rusya'da kalıp, geleceğin gazetesi için sağlam üsler yarattı, gazetenin alınmasını ve dağıtılmasını örgütleyecek bir dizi güvenilir insanın çalışmasını garantiye aldı, ve bir dizi çalışma arkadaşı ve muhabir kazandı. Vladimir İlyiç bunun için tüm kişisel ilişkilerinden yararlandı: Moskova ve Petersburg'da kaldı, Ufa'ya ve Silvin'le konuşmak için Riga'ya gitti, hatta Krjijanovski'lerle buluşmak için Sibirya'ya bile gitmek istedi. Vladimir İlyiç'in oturduğu Pskov'da Lyubov Nikolayevna Radçenko da oturuyordu ve Stepan Luanoviç Radçenko da oraya geldi. Bu ikisinin geniş bir ilişki ağı vardı. Aynı şekilde Pskov'a yerleşen Potresov'un yaygın edebi ve mali ilişkileri vardı. Lenin "Bund" temsilcileriyle, onunla buluşmak için güneyden koşup gelen Lalayanz'la, Martov'la, işçi Babuşkin ve diğerleriyle görüştü.

Olayı yurtdışında yoluna koymak da pek kolay olmadı. İlyiç Temmuz'da yurtdışına çıktı, ama "Iskra"nın ilk sayısı ancak 24 Aralık 1900'de[47] yayınlandı. Sorunu örgütsel olarak ayaklarını üstüne dikmek zordu. "Emeğin Kurtuluşu" grubuyla sürtüşmeler başladı. Plehanov sınırsız olarak her şeyin kendi elinde olmasını istiyordu. Bazı zorluklarla birlikte iş yoluna girdi. Vladimir İlyiç ve Potresov, daha büyük gizlilik ve daha geniş hareket özgürlüğü nedeniyle gazeteyi Almanya'da, Münih'te yayın-

lamayı kararlaştırdılar. Gazetenin önemi başlangıçta "Emeğin Kurtuluşu" grubunca küçümsendi. "Sizin aptal 'Iskra'nız" diye dalga geçiyordu Münih'e yerleşen Vera İvanovna Zasuliç. Plehanov önceleri "Iskra"dan çok "Zarya"yla ilgileniyordu. O bir teorisyendi, başka birşey değil. Lenin yalnızca teorisyen ve ajitatör değil, aynı zamanda örgütçüydü de. Lenin'in 1900 ve 1901 yıllarından elde kalan yurtdışı mektuplaşmaları bize Vladimir İlyiç'in ne gibi ufak tefek şeylerle uğraşmak zorunda kaldığını gösteriyor. Nogin'e[48] bir mektubunda, kendisine gönderilecek "Iskra"nın beş nüshasını Londra'da bırakmanın gerekliliğinden sözeder. Yabancı yoldaşlara mektuplar, adreslerle, para toplamalarıyla, çift tabanlı bavullarla vs. ilgili sorularla doludur.

Rusya'ya seyahat eden her yoldaştan ilişki kurma amacıyla yararlanıldı. Ve sonra sevkiyat! Bunu yoluna koymak ne büyük çabalara mal oldu! Vladimir İlyiç ve Martov'un bir defasında iki gün boyunca, kendine bir fotoğraf makinası alınırsa, sınıra gidip orada sevkiyat sorununu ayarlayacağını garanti eden bir tiple pazarlık yaparak zaman öldürdüklerini anımsıyorum. Sözkonusu olan tam anlamıyla bir maceracıydı. Örgütsel açıdan ilk aylar özellikle zordu. Ama sonra "Iskra"nın etrafı hızla ilişkiler ağıyla çevrildi ve o böylece ayağa kalktı... "Artık 'Iskra'nız", diyordu şimdi Vera Zasuliç, "önemli bir şey haline geliyor." İlyiç'in, gazetenin kolektif bir örgütleyici olduğu savının ne denli haklı olduğu artık pratikte görülüyordu. Lenin, onun bu rolünü güçlendirmek için her şeyi yaptı. Bugünkü kuşak, örgütlerin birbiri ardına ele geçirildiği, bir ve aynı kentte yaşayan görevlilerin kural olarak birbirlerinden haberi olmadıkları bir dönemde, bir yurtdışı merkezinin varlığının ne denli büyük önemi olduğunu tasavvur edemezler. Ne var ki, "Iskra" olağanüstü önemde ideolojik bir merkez olmasaydı, güçlerin bu toplanması olmazdı. O zamanlar işçi hareketi daha yeni gelişmeye başlamıştı, tutacağı yol o zamanlar daha yeni belirginleşiyordu. İşçi hareketi en ufak

direniş çizgisinde hareket edebilirdi — İngiliz işçi hareketi tarzında gelişebilirdi, hareket kendini sırf ekonomik savaşım alanıyla sınırlayabilirdi. Ekonomistler tüm güçleriyle işçi sınıfını bu yola itmeye uğraşıyorlardı. İşçi hareketimiz bu yolu tutsaydı, bunun doğal sonucu işçilerin kendi siyasi Partisinin olmaması olurdu. Kendi öncü müfrezesiyle yönetilmeyen işçi sınıfı ise asla zafere ulaşamazdı. "Iskra" Ekonomistlere karşı çetin bir mücadele yürüttü. Hayır, işçiler siyasal bir savaşım vermeli, ama mutlakiyet ancak ortak bir saldırıyla alaşağı edilebilir, diyorlardı diğerleri. Bu yüzden liberallerle, kendini onlardan ayırmaksızın yanyana yürünmeliydi. İşçilere, siyasal savaşımı liberallerin kucağında yürütme yakışıksız isteğiyle gelen herkese karşı "Iskra" şiddetli bir savaşım verdi. Rus liberalizminin sınıf karakterini gözler önüne serdi, bu sınıf karakterinin liberalizmin mutlakiyet karşısındaki politikasının kararsızlığını, bu liberal politikanın proletaryanın sınıf çıkarlarıyla uzlaşmaz çelişki içinde bulunduğunu gösterdi. İşçi sınıfı kendi bağımsız yolundan gitmeliydi. "Iskra" bunun için mücadele etti. Proletarya yalnız kendisi için savaşmıyor, o diğer tüm emekçilerin de önderi. Bu onun köylülüğe tavrını belirliyor. Ancak köylülüğün milyonlarca yığınına dayanarak, ancak köylülerin çiftlik sahiplerine, Çarlığa karşı savaşımını örgütleyerek işçi sınıfı ülkemizde zafer kazanabilirdi, yalnızca tarım işçilerine, köy yoksullarına dayanarak işçi sınıfı köylülerin ana bölümünü —orta köylülüğü— kendine kazanabilirdi. "Iskra" bu soruna çok özen gösterdi. "Iskra" işçi sınıfının rolünü kavramayan, mutlakiyete karşı savaşımda yığınlara hangi rolün düştüğünü anlamayan Sosyal-Devrimcilere karşı mücadele etti. Sosyal-Devrimciler sınıfların savaşımı yerine tek tek kahramanların savaşımını koymak istiyordu. "Iskra" bu bakış açısının tüm çürüklüğünü gözler önüne serdi.

"Iskra" Çarlık rejiminin milliyetler politikasını mahkûm etti ve aynı zamanda Rusya'nın tüm halklarını, tüm ulusları kapsa-

yan bir birliğe çağırdı. Böyle bir birliğe ve eylem birliğine karşı çıkan herkese karşı mücadele etti. Eski "Iskra", bakış açısını II. Parti Kongresi'nde kabul edilen Parti programında da saptadı.

Neredeyse üç yıl boyunca "Iskra" bayrağı en ileri savaşçıları ideolojik olarak birleştirdi, Bolşevikler tarafından tutarlılıkla uygulamaya konulan ve daha sonra ülkemiz işçi sınıfını zafere götürecek olan ideolojik çizgiyi inşa etti.

"Iskra", İlyiç'in ifade ettiği gibi, zafer yolunu uzatan oportünizme karşı savaşan ideolojik savaşım organı oldu. "Iskra", yığın hareketinin yerine terörü geçirmek isteyen Sosyal-Devrimcilerin sol lafazanlıklarıyla mücadele etti.

"Iskra", daha sonraki yıllarda Partinin tüm çalışmasının üstünde inşa edileceği temeli attı. Ve "Iskra"nın, "Kıvılcım"ın çizgisi doğru olduğu için, bu yüzden kıvılcım alev aldı.

"Iskra" işçi sınıfının devrimci savaşımını yönetti. Okuyucularına, savaşımın cereyan ettiği durumu araştırmayı ve hesaba katmayı, yaşamı dikkatle izlemeyi, yığınların sesini dinlemeyi, kendini somut koşullara uydurmayı, teorik cephede bir adım geri atmamayı, her koşul altında kendi çizgisini uygulamayı ve yığınları savaşım için örgütlemek ve bu savaşımı sınıf bilincinin ve ilkeliliğin bir okuluna dönüştürmek için her an kavranması gereken zincir halkasını seçmeyi öğretti.

"Iskra"nın ideolojik ilke sağlamlığı yazı kurulu içindeki savaşım içinde çelikleşti. Yetenekli gazeteci Martov korkunç bir izlenimciydi ve çok kolayca her türlü etki altında kalıyordu. Köylü sorununa fazla ilgi duymuyordu. Olağanüstü kültürlü Potresov aslında şımarık bir beyefendiydi. "İtalya'da, deniz kenarında, palmiyeler altında oturarak olduğundan başka türlü yazamaz" diye şaka yapardı A. Kalmikova. İşçilerle neredeyse hiç bağı yoktu, köylülüğü tanımazdı, tüm ilişkileri liberal aydınlarlaydı. "Emeğin Kurtuluşu" grubu üyeleri içinde en büyük nüfuza Plehanov sahipti. Vladimir İlyiç teorisyen olarak ona olağa-

nüstü değer veriyordu. Onun tüm kusurlarını, kendisine karşı tüm hakaretlerini affetmeye hazırdı, ama Plehanov'un şanssızlığı, Rusya'nın somut koşullarını, gelişen güçleri iyi tanımamasında yatıyordu, çünkü uzun süredir göçmen olarak yaşıyordu. Plehanov korkunç şımarıktı, hiçbir itiraza sabrı yoktu ve onunla çalışmak zordu. Akselrod ve Vera Zasuliç onun önünde düpedüz korkudan ölüyorlardı. Bu koşullar altında çalışmak hiç de kolay değildi.

Yazı kuruluna gelen her makale tüm yazı kurulunca özenle tartışılıyordu. Vladimir İlyiç özellikle işçilerin yazılarına çok değer veriyordu. Yurtdışına çıkmadan önce İlyiç, bir zamanlar bir çevrede beraber çalıştığı bir işçi olan Babuşkin'le görüşmüş ve birlikte, onun işçileri "Iskra"yla ilişkiye geçirmesini ve onlara "Iskra"yı ulaştırmasını kararlaştırmışlardı. Babuşkin kendini tümüyle bu işe verdi ve iyi sonuçlar aldı. Temmuz 1902'de Vladimir İlyiç, İvan İvanoviç Radçenko'ya şöyle yazıyordu; "İşçilerle görüşmenizle ilgili haberiniz beni son derece sevindirdi. Gerçekten güçlü bir canlılık veren mektuplar almamız oldukça ender. Bunu işçilerinize mutlaka bildiriniz ve aynı şekilde kendilerinin de bize ***sadece basın için değil,*** görüş alışverişi için de yazmaları ricamızı iletiniz, böylece birbirimizle ilişkimiz ve birbirimize karşı anlayışımız yitip gitmesin."[49] Vladimir İlyiç işçilerin her mektubuna, her işçi yazışmasına büyük önem veriyordu.

Bugün "Iskra"yı okuyunca, onda özel bir şey dikkat çekmiyor. Bugün geniş yığınlara hitap eden bir sürü gazete çıkıyor her gün. Bunlardan her biri birçok bilgi verici, somut malzeme ve bir dizi etkileyici işçi yazısı içeriyor. Bunlarla kıyaslanınca "Iskra"nın dili çok entelektüel ve makaleler çok cansız geliyor. Fakat gazetelerimizin tümü, "Iskra"nın uzun yıllar önce açtığı yoldan yürüyor. Burada, "Kıvılcım"ın ateşlediği meşale yanıyor.

İlk kez 1931'de "Borba Klassov" dergisi
No: 1, s. 30–33'te yayınlandı.

Partinin Örgütleyicisi Olarak Lenin

Örgütçü olarak Lenin'i anlamak istiyorsak, onun Parti örgütü yapısını nasıl taş taş üstüne kurduğunu izlememiz gerekir.

Lenin'in 1893–1895 yıllarında çalıştığı Petersburg'daki örgütsel faaliyetini izleyelim.

Bildiğimiz gibi işçi çevrelerini yönetiyordu. İşçilere Marx'ın "Kapital"ini okuyor ve onlara Marksist teorinin özünü açıklıyordu. Herşeyi basit ve aklayakın açıklamayı, işçileri konuşturmayı, ve onlara düşüncelerini şekillendirmelerinde yardım etmeyi biliyordu. Ama Lenin sadece propagandacı değil, propagandacı olarak her çevre üyesini aktifleştirmeyi ve ona belli bir görevi vermeyi de bilen bir örgütçüydü. İlyiç'in çevresine katılan, Semyannikov İşletmesinde bir işçi olan yoldaş Babuşkin'in anılarında neler yazdığım dinleyelim:

"Fakat bu dersler bizi aynı zamanda bağımsız çalışmaya eğitiyordu, bize malzemeye nasıl ulaşacağımızı öğretiyordu. Öğretmenden, bizden işletmelerdeki ve fabrikalardaki yaşamla iyice içli-dışlı olmamızı ve onu incelememizi isteyen hazırlanmış sorularla dolu kağıtlar alıyorduk. İşletmedeki çalışma sırasında sık sık çeşitli bahanelerle başka bir atölyeye gidiyorduk – gerçekte ise bu, izleyerek gerekli verileri toplamak, arasıra, fırsat uygunsa görüşmeler yapmak için oluyordu. Takım çantam sürekli değişik notlarla doluydu ve öğle paydoslarında belli etmeden atölyemizdeki çalışma günlerinin sayısını ve maaşların durumunu yazmaya çabalıyordum."[50]

İlyiç tüm çevresini malzemenin toplanması için seferber etti ve bu malzemeler temelinde basılmış bildiriler çıktığında, bildirilerin nasıl dağıtılacağını ve geniş işçi tabakalarının bununla ilgili düşüncelerinin nasıl alınacağım gösterdi.

İlyiç'in işçi çevrelerindeki çalışması bir dizi yoldaş için örnek oluşturdu.

Çok önemli olan ama İlyiç'in, o zamana dek planlı sosyaldemokrat bir örgütün bulunmadığı Petersburg'da Parti çalışmasını örgütlemesi işidir. Özenle ve yorulmak bilmeden güvenilir yoldaşlardan bir grup seçti, her birini çok iyi inceledi. İdeolojik tekseslilige büyük önem verdi. Grup içinde tekseslilige ulaşılınca, üyeler birbirlerini yeterince tanıyınca, İlyiç güçleri dağıtmayı önerdi. Kente dağılıyorduk. Herbirimiz belli bir bölgeyi alıyordu. Burayı incelemek, burada çevreyi yönlendirmek durumundaydık. Her hafta biraraya gelinir ve deneyimler aktarılırdı. Vladimir İlyiç herkese işçilerle nasıl sohbet ettiğini, işçilerin ne söylediğini vs. hararetle sorardı. Gizlilikte epey bilgiliydi, herkesten bunun kurallarına uymasını isterdi. Bir defasında "Kapıcı" takma adını taşıyan Mihailov adında bir Narodnaya Volyacıdan sözetti ve onun örgüt üyelerinin gizlilik kurallarına uyup uymadığından nasıl emin olduğunu anlattı. İlyiç'in enerjik bir biçimde değişik gizlilik yöntemlerini öğrettiği (içinden geçilebilecek avluların nasıl kullanılacağı, hafiyeleri nasıl atlatmak gerektiği vs.) Petersburg grubumuzun üyelerinden İlyiç, o zamanlar aydınlar arasındaki alışılagelmiş zaman öldürmeden de vazgeçilmesini istedi: karşılıklı ziyaretler, yan işler üzerine söyleşiler, o zamanlar söylediğimiz gibi "boş gevezelikler". Bu açıdan İlyiç'in belli devrimci gelenekleri vardı. Bir defasında Narodnaya Volya'mn yaşlı yandaşı Lydia Mihailova Knipoviç tarafından, bir çevre yoldaşıyla tiyatroya gittiğim için azarlandığımı anımsıyorum. Ama İlyiç bizim genç insanlarımızı birbirlerini evde ziyaret ettiklerinde paylardı. Sinaida Pavlovna Krjijanovs-

kaya, bir seferinde Yakubova adlı bir kız arkadaşıyla çok uzakta oturmayan İlyiç'e gittiğini ve hiçbir neden yokken evin kapısını çaldıklarını, ama evde bulamadıklarını anımsar. Ancak akşamleyin, artık saat 12 olmuşken, kapıları çalınır. Bu, Nevskaya Sastava'nın diğer yanından gelen ve yorgun, hatta hasta gözüken İlyiç'tir. Tedirgin, ne olduğunu, niçin geldiklerini sorar ve özel bir neden olmadığını, öylesine uğradıklarını öğrenince hiddetle: "Hiç de akıllıca bir iş değil" diye homurdanır ve gider. Sinaida Pavlovna ne kadar afalladıklarını anlatır. Ayrıca başka, çok ilginç bir olayı anımsamaktadır. Örgüt büyümüştü, ona uygun biçimi vermek gerekiyordu. Önünde haftanın belli bir günü her semtin çalışmalarını kapsamlı olarak rapor edeceği, örgütsel ve yazınsal merkezi oluşturacak üçlü bir grup yönetim olarak seçilmişti (Lenin, Krjijanovski, Starkov). Tüm bölgeler en çok ayda bir birlikte toplanacaklardı. Bu yeni örgütü herkes kabullendi, ama öğrenci çevrelerinin büyük örgütçüsü olan, güçlü bireysel rejime alışık ve üçlü yönetime dahil olmayan Stepan İvanoviç Radçenko sinirlendi ve böyle bir örgütlenmede "bölgelerin" çalışmayla birbirine bağlanmış yoldaşlar değil sadece komut alıcılar olacağını, tümünün birbirinden kopacağını, ve bir tek ve yalnızca üçlü grubun elinde bulunan ortak çalışma olanağından yoksun kalınacağını ve buna benzer birçok şeyi "bölge yoldaşlarına" kanıtlamaya uğraştı. "Bölgeler" başkaldırmaya başladı. "Yoldaşlar"dan "komut alıcılar"a geçiş özellikle kırıcı görülüyordu — güvensizlik eylemini burada görüyorlardı. Üçlünün bu tutumunun protesto edilmesi kararlaştırıldı. Toplantı Stepan İvanoviç'in evinde yapıldı, protesto şaşkın üçlüye okundu. İlyiç, Rusya koşullarında "ilkel bir demokrasi"nin olanaksız olduğunu ortaya koyduğu coşkulu bir konuşma yaptı. Örgütün gerekliliğinden sözetti, önerilenki gibi bir örgütün hiçbir şekilde herhangi birine karşı güvensizlikten değil, davanın gereksinimlerinden doğduğunu açıkladı. Yoldaşlar sakinleşti. O akşam İlyiç, onu

heyecanlandıran bu olayı anlatmak için bana geldi. Ortaya çıkan yanlış anlamanın son derece karakteristik olduğunu söyledi ve coşkulu konuşmasında neler söylediğini yineledi. Gerçeği söylemek gerekirse ben bu olaya o zamanlar, bu gerçekten çok karakteristik olmasına karşın özel bir önem vermedim, çünkü o bir su damlacığındaki gibi yönetici organların inşasının ilk yıllarında ortaya çıkan zorlukları yansıtıyordu. Parti örgütünün şekillendirilmesinin ilk adımlarında alışılmışın üstesinden gelmek ve örgütte belli bir önderlik altında çalışmak zordu.

Aralık 1895'de İlyiç'in önderliğindeki grubun yönetici çekirdeği hapse düştü. Fakat İlyiç hapishaneden de hareketi yönlendirdi.

Grubun geri kalanları yeni insanlarla birleşerek "İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği" oldular. Hareketin geliştiği ölçüde diğer kentlerde de —Moskova, Kiev vs.— böyle gruplar oluştu.

İlyiç hapisten I. Parti Kongresi için çağrı ve popüler bir Parti programı yazdı. Bir programın hangi örgütsel öneme sahip olduğunu yazdı. Parti Kongresi 1893'te, İlyiç henüz sürgündeyken yapıldı, ancak çoğu Parti delegesi Parti Kongresi'nden hemen sonra tutuklandı. Parti Kongresi ne bir program ne de bir tüzük kararlaştırdı. Fakat Lenin tam da sürgünde, bir Parti Kongresi adamakıllı hazırlanmak isteniyorsa, yapılmak zorunda olan büyük örgütsel çalışmayı tüm yönleriyle inceledi. Daha Sibirya'da, kolektif bir propagandacı, ajitatör ve Parti örgütünün örgütleyicisi olarak tasarladığı, yurtdışında çıkacak bir merkezi organın —"Iskra"nın— kurulması için güçleri topladı. Lenin'in "Iskra"yı gerçek örgüt merkezi haline getirmek için yaptığı kapsamlı örgütsel çalışmaya daha fazla girmeyeceğim. Bu çalışma basında yeterince işlendi. İlyiç, en ilkel küçük işten bile kaçınmazdı. Böyle ilkel, gündelik, gösterişsiz çalışma olmaksızın o zamanlar hiçbir şey yapılamazdı. Bu gösterişsiz, günlük çalış-

ma, ne yapılması gerektiği konusunda olağanüstü açıklıkta görüşle ve yeni, sürekli yeni kadroları esas çalışma etrafında birleştirme yeteneğiyle bir aradaydı.

"Iskra"nın güvenilir adamlarının Partinin örgütlenmesinde oynadıkları rol genel olarak bilinmektedir. Lenin'in o zamanlar tek tek yoldaşlara ve örgütlere yazdığı ve Lenin'in her tür ufaktefek şeyi örgütsel yönden düşündüğünü, işçi yığınlarıyla sıkı bağı olan ve işçi sınıfının gerçek önderi, öncü müfrezesi olacak bir örgütün hazırlanmasını nasıl sağladığını açıkça gösteren mektuplara sahibiz.

1902'de yazılan "Ne Yapmalı?" broşüründe İlyiç'in örgütsel görüşleri en iyi ifadesini bulmaktadır. Bu broşür "Hareketimizin Yakıcı Sorunları" alt başlığım taşımaktadır. Örgütsel sorunları dar bir çerçevede görmüyordu, onlara büyük ilkesel uzakgörülüşlük kazandırıyordu, örgütün her organının nasıl bir birlik halinde kenetlenmek zorunda olduğunu, bir Parti üyesinin nasıl olması gerektiğini ve Partinin, bir savaşım örgütü olması ve Rus işçi hareketinin önüne tarih tarafından konulan dev gibi görevleri gerçekleştirmek amacıyla yetkinleşmesi için nasıl örgütlenmesi gerektiğini gösteriyordu.

"Ne Yapmalı?" broşürü örgütsel sorunların anlaşılması için önemli bir ilerleme getirdi.

Bir Parti Kongresi toplama için Örgütleme Komitesi'nin çalışmayı yönetmesi, sonunda II. Parti Kongresi'ni olanaklı kıldı.

II. Parti Kongresi'ne kapsamlı girmek istemiyorum. Parti tüzüğünün 1. maddesiyle ilgili savaşımı ve bu savaşımın önemini basınımız yeterince aydınlattı.

1904 yılında, Bolşeviklerin çizgisiyle Menşeviklerin çizgisinin sürekli birbirinden uzaklaştığı, Menşeviklerin proletaryanın hiçbir şekilde gereksinim duymadığı bir Parti inşa etmeyi denedikleri artık kesinkes belli olunca Lenin, Bolşevik fraksiyonu örgütlemek için büyük bir çaba sarfetti. Bir devrimin yaklaş-

tığına hiçbir kuşku yoktu ve işçi sınıfı davasına koşulsuz bağlı ve yeterince atak, kararlı ve yığınlarla sıkı bağı olan yönetici bir grup ne pahasına olursa olsun yaratılmalıydı. Böyle bir grup büyük örgütsel çalışma olmaksızın yaratılamazdı. Ve İlyiç yine yorulmak bilmeden, insanların seçimi, onların birleştirilmeleri gibi, onların eğitimiyle ilintili olan yıpratıcı küçük işlere koyuldu. Yine yurtdışında illegal gazete —"Vperyod"— oluştu, ve yine ilkbahar 1905'de toplanacak olan bir Parti Kongresinin hazırlığı sözkonusuydu, Menşevikler, işin durumunu açıklayan ve gelecek devrimde yapılması zorunlu olan şeylerin gösterildiği bir dizi çok önemli kararın son şeklinin verildiği bu Parti Kongresine katılmayı reddettiler. Lenin Parti Kongrelerine büyük önem verirdi. Parti Kongresinde taktiğe son şekli verilirdi, yani yeni oluşan koşullar karşısında Partinin eylem tarzı kararlaştırılırdı. Lenin, Partinin, savaşımın tüm koşullarını, yığınların tüm deneyimlerini, tüm olanaklarını, yığınları o an neyin coşkulandırdığını vs. her şeyi gözönünde bulundurmak zorunda olduğu kanısındaydı. Lenin'in görüşüne göre işçi sınıfı koşullara göre bazen saldırmalıydı ve hem de değişik biçimlerde, tüm koşulları gözönünde bulundurarak saldırmalıydı, bazen geçici olarak geri çekilmeliydi, "daha iyi sıçrayabilmek için geri çekilmek" diye ifade ediyordu bunu İlyiç. Taktik çok esnek olmalıydı. Doğru bir taktik proletaryanın yengisi için, ilerleme yeteneği için belirleyiciydi.

Parti Kongreleri İlyiç'in görüşüne göre taktiğin hazırlanması için büyük öneme sahipti. Önemli olan sadece Parti Kongresinin toplanma çağrısı değildi, önemli olan onu doğru anda toplamak ve çözümleri o anda özellikle ivedi olan sorunların onun tarafından çözülmesiydi, önemli olan bu sorunların doğru çözümlerinin hazırlanmasıydı. Tüm bunlar çok büyük bir örgütsel çalışmayı gerektiriyordu. Lenin'in Partinin örgütleyicisi olarak neler yaptığı anlamak isteniyorsa, Lenin'in yaşadığı dönemde ne

zaman ve hangi sorunların çözülmesi için Parti Kongreleri ve Parti Konferanslarının toplandığı izlenmelidir. Harcanan hazırlık çabaları da gözönünde bulundurulmalı. III. Parti Kongresi'ni alalım. O ileriye kaydırılabilir miydi? Menşeviklerin Parti Kongresiyle aceleleri yoktu, Ama Lenin önderliğindeki Bolşevikler devrimin yaklaştığını görüyorlardı ve Parti Kongresini ne pahasına olursa olsun toplamayı kararlaştırdılar. Parti Kongresinde Parti tüzüğünü Lenin'in istediği anlamda değiştirdiler ve Partiyi böylece bir savaşım Partisi durumuna getirdiler. Köylülükle ilişkiler çok önemli sorununu, köylü yığınlarının nasıl savaşıma çekileceği sorununu açıklığa kavuşturdular, silahlı ayaklanma sorununu tartıştılar.

Lenin'in 1905 Devrimi sırasındaki faaliyetini izlersek, onun silahlı ayaklanmayı hazırlamak için hangi büyük yolgösterici çalışmayı yaptığını görürüz: Savaşım örgütlerine mektuplar yazdı, silahların sağlanmasına yardımcı oldu, silahlı ayaklanmaya hazırlanmayı kendi uzmanlığı haline getiren Krassin'le, diğer askeri yöneticilerle, savaş grubu üyeleriyle vs. konuştu. Daha sonra, devrimin silahlı savaşımla yengi kazanamayacağı anlaşılınca — o zaman Lenin Duma kürsüsünün kullanılması için nasıl savaşım vermişti, o zamanlar Ültimatomcular ve Otzovistlere karşı nasıl ideolojik ve örgütsel savaşım yürütmüştü. Savaşımın yalnızca teorik olduğunu düşünen yanılır; savaşım sadece teorik değil, örgütseldi de: Değişik danışma toplantılarının ve konferansların toplanması, insanların seçimi, onların yönlendirilmesi, Duma fraksiyonu üyeleriyle görüşmeler, konuşmalar vs. vb. Lenin 1905 Devrimi sırasında ender olarak ortada gözüktü, çünkü bu polisiye nedenlerle olanaksızdı, o daha çok yazdı, ama gazetelerin her sayısı toplatıldı, yazılarının çoğu değişik sahte isimlerle çıktı, örgütsel çalışma özü gereği görülmez bir çalışmaydı ve bu nedenle İlyiç'in 1905 Devrimi sırasında yaptığı çalışmanın küçümsenmesine rastlanması hiç de ender değildir. Oysa

tam da 1905 yılının örgütsel çalışması Partiyi, daha sonraki dönemde, Ekim Devrimi hazırlığı aşaması için de çok önemli olan bir dizi görev için derin bir anlayışla donattı.

Gericilik yılları Lenin'in ideolojik cephede savaşımı özellikle keskinleştirdiği yıllardı, çünkü onun için Partinin birliğinin hangi örgütsel öneme sahip olduğu açıktı; aynı zamanda 1905'in örgütsel deneyimlerinin bir sonucunu çıkardı. İkinci siyasal göçmenliğin başlangıcından başlayarak İlyiç hemen gelecekteki savaşıma hazır olan Parti güçlerinin toplanmasına, yeni devrim için işçi kadrolarının hazırlanmasına (Longjueau'daki okul) uğraştı. Uzun uzadıya ve özenle, Bolşevik Parti'ye şeklini veren ve çok büyük öneme sahip Prag Konferansı hazırlandı; onun tarafından karar altına alınan yeni tarzda çalışma daha önceden inceden inceye düşünüldü ve tartışıldı. Daha sonra İlyiç, Rusya'da yeni atılımın koşulları altında Parti çalışmasının doğrudan yönetiminin sözkonusu olduğu örgütsel dev çalışmayı yürütebilmek için Krakov'a gitti. Orada sürekli olarak Rus yöneticilerle, diğerleri yanında Bolşevik Duma fraksiyonuyla danışma toplantıları yapıldı.

Sonra savaş yılları geldi. Çalışma enternasyonal ölçekte gelişti ve Zimmerwald ve Kienthal Konferanslarını hazırlamak için ve Rusya'daki çalışmayı proletaryanın enternasyonal savaşımıyla sımsıkı bağlamak için yine örgütsel dev çalışmaya gereksinim vardı.

Partimiz Ekim'e doğru, ona işçi sınıfını zafere götürme olanağını veren güçlü örgütsel deneyimlerle silahlanmış olarak yürüyordu. Bu deneyimlerin toplanmasında ve tahlilinde Lenin'in payı çok büyüktü.

1932

İlk kez 1933'te N. K. Krupskaya'nın: Çalışmayı Lenin'den Öğrenelim kitabında, s. 55–62, kısaca yayınlandı.

Proletaryanın Devrimci Partisi İçin Savaşım

Bir kezinde, tam İlyiç'in yapıtları yayımlanmaya başladığında Komünist Enternasyonal Propaganda Komisyonu'na üyeydim. Komisyonda Lenin'in yapıtlarının hangi biçimde daha hızlı yabancı yoldaşların eline geçebileceğini görüşüyorduk. İlyiç o zaman artık hastaydı. Bir defasında komisyondan eve geldiğimi ve ona düşündüklerimi aktardığımı anımsıyorum. Yayımlanan ciltler bir daha okunursa, savaşımın yıllar boyu, sürekli değişen koşullarda, sabırla birkaç temel tez etrafında sürdürüldüğü özellikle göze çarpar. Savaşımın akışında nasıl şu veya bu düşüncenin güçlendiğini, geliştiğini, yeni şekiller aldığını incelemenin son derece ilginç olacağını ve bunun yabancı yoldaşlar için çok ilginç olacağını ekledim. Bu düşünce İlyiç'in hoşuna gitti. Bu işe girişecek bir yoldaş bulmamı söyledi. Bunun üstüne belirsiz birşeyler mırıldandığımda bana sordu: "Sizde Parti ve Sovyet yöneticileri okulunu kim yönetiyor?" "Ryndiç." "O zaman yarın Ryndiç'le konuşursun." "Fakat o yazamıyor ki." "Farketmez, buna rağmen onunla konuş." Böylece yoldaş Ryndiç'e başvurdum, ama konuşmalardan birşey çıkmadı, ondan sonra İlyiç'in sağlık durumu kötüleşti ve iş havada kaldı.

II. Parti Kongresine dek katedilen yola şimdi geri dönüp baktığımda, İlyiç'in devrimci bir ruhla dolu, sağlamlaşmış, her şeye hazır sosyalist (komünist) İşçi Partisi için çabalama sabrını düşündüğümde, bu konuşmayı düşünmek zorundayım. Sonbahar

1894'te İlyiç bize yakın Petersburg'lu yoldaşların bir çevresinde illegal broşürü "'Halkın Dostları' Kimlerdir...?"i okuyordu, orada bile sosyalist dünya devriminden sözediliyordu. Bu broşürde sosyalist işçi Partisinin örgütlenmesinin Rus işçilerinin doğrudan görevi olduğunu da yazıyordu. 1896 ilkbaharında, Vladimir İlyiç hapisteyken, onunla bir Parti Kongresi hazırlanması üzerine yazıştık. 1897 yılında, sürgünde "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri" broşürünü yazdı ve yurtdışına gönderdi. Bu broşür "tüm Rusya'ya dağılmış işçi çevreleri ve sosyal-demokrat grupları homojen bir ***Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nde*** birleştirme"[51] çağrısıyla son buluyordu.

Parti Kongresi 1898 ilkbaharında yapıldı. Partinin kurulmasını ve onu Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi diye adlandırmayı kararlaştırdı. Parti Kongresi bir manifesto kabul etti ve resmi Parti organı olarak, iki sayısı çıkmış olan Kievli sosyal-demokratların illegal gazetesi "Raboçaya Gazeta" tanındı. Şimdi bu Parti Kongresinin hazırlanmasındaki olağanüstü gizliliği zor tasavvur edebiliriz. Petersburg örgütü o zamanlar sadece dört kişiden oluşuyordu: Ştepan İvanoviç Radçenko, karısı Lyubov Nikolayevna, İvan Adamoviç Sammer ve ben. Stepan İvanoviç delegemiz olarak Parti Kongresine gitti, Parti Kongresinin nerede yapılacağını hiç kimseye söylemedi. Geri döndüğünde tüm gün sustu ve eşine bile kongreden birşey anlatmadı. İlk olarak ertesi gün, dördümüz toplandığımızda bir kitabın cildini söktü ve matbaa harfleriyle yazılmış, Kongre tarafından kabul edilen manifestoyu çıkardı. Sonra mutfağa gitti ve hıçkırarak ağlamaya başladı. Kongreye katılan herkesin tutuklandığını öğrenmişti.

Parti Kongresi'ne çok az sayıda kişi katılmıştı. İlyiç'e bu I. Parti Kongresi'nden, Kongreden kısa süre sonra ona sürgüne gittiğimde çok az anlatabildim. Sürgünde İlyiç yeni bir Parti Kongresi üzerine düşünceler üretmişti bile. Aleksandra Mihailovna

Kalmikova, Anna İlyiniçna'ya Prokopoviç ve Y. Kuskova tarafından kaleme alınan Credo'yu (durum değerlendirmesi) vermişti ve o da bunu Vladimir İlyiç'e gönderdi. Bu Credo'da, işçilerin ekonomik savaşım yürütmeleri gerektiği, aydınların da (liberal-muhalif unsurlar) Marksistlerin "katılımıyla" "hukuksal düzen" için savaşım sürdürmeleri gerektiği söyleniyordu. Credo Şuşenskoye'deki tüm Marksist sürgünleri korkunç kızdırdı. 17 sosyal–demokrat Yermakovskoye köyünde Vaneyev'in hasta yatağı yanında toplandı ve oybirliğiyle İlyiç tarafından kaleme alınan kınamayı kabul etti. Bu kınamada şunlar deniyordu: "Böyle bir programın gerçekleştirilmesi Rus sosyal–demokrasisi için siyasi intiharla eşanlamlı, Rus işçi hareketi ve Rus devrimci hareketine korkunç bir ket vurma ve aşağılamayla eşanlamlı olurdu..."[52] "Rus hükümetince şiddetli kovuşturma Partinin eylemlerinin şimdi geçici olarak zayıflamasına ve resmi organının yayımlanmasının durmasına götürdüyse, tüm Rus sosyal-demokratlarının görevi Partiyi kesinkes sağlamlaştırmak, bir Parti programı şekillendirmek ve resmi organı bir daha çıkarmaktan ibarettir."[53]

1899 yılında İlyiç "Raboçaya Gazeta" için "Programımız" ve "İvedi Bir Sorun" makalelerini yazdı. Kievli "Raboçaya Gazeta" I. Parti Kongresi'ne katılanların tutuklanmasıyla suya düşmüştü. "Bund" MK 1899'da Kievli "Raboçaya Gazeta"yı yine çıkarmayı denedi ve No: 3'ü hazırlamaya başladı. Bu üçüncü sayı için İlyiç de makalelerini yazmıştı. Sayı yayımlanmadı ve makaleler ancak 26 yıl sonra yayımlandı! Bu makalelerde yine aynı konular sözkonusudur — güçlü bir sosyalist Parti, devrimci Parti ve şunlar: "Rus sosyal-demokrasisi halkın hakları için savaşanların, demokrasi için savaşanların başına geçecektir ve o zaman o yenilmez olacaktır!"[54]

"Bund"un girişimi başarısızlığa uğradı, düzenli yayınlanan, tüm Rusya için bir Parti gazetesinin çıkarılmasının olanaksızlığı

görüldü ve Lenin böyle bir gazetenin "Emeğin Kurtuluşu" grubunun katılımıyla yurtdışında kurulması düşüncesine vardı. Lenin'in "Iskra"yı, bu "kolektif propagandacı, ajitatör ve örgütleyici"yi kurmak için nasıl dev gibi bir enerji ortaya kuyduğu, Parti Kongresi'nin hazırlığı için tüm Rusya örgütünün yaratılması amacıyla ne denli güç harcadığı ve bunları düşünülemez bir kovuşturma ve korkunç bir kışkırtma koşulları altında yaptığı genel olarak bilinmektedir. Lenin, II. Parti Kongresi'nden beklediklerini en iyi 1902'de yayımlanan ve Partinin kuruluşunda büyük rol oynayan "Ne Yapmalı?" kitabında tanımlamıştı. Şimdi, 26 yıl sonra, "Ne Yapmalı?"dan bir tümce özellikle etkileyicidir: "Tarih bize şimdi, başka herhangi bir ülkenin proletaryasının önündeki tüm görevlerden daha devrimci olan en yakın görevi verdi. Bu görevin yerine getirilmesi, sadece Avrupa'nın değil, (şimdi diyebiliriz ki) Asya gericiliğinin de en güçlü kalesinin yıkılması, Rus proletaryasını, uluslararası devrimci proletaryanın öncüsü yapabilir."[55] Bu, 1917'den, Ekim Devrimi'nden 15 yıl önce yazıldı.

"Ne Yapmalı?" kitabı, Vladimir İlyiç'in nasıl özenle bir yandan işçi sınıfının enternasyonal savaşımının deneyimlerini ve öbür yandan Rus devrimci hareketinin deneyimlerini incelediğini açıkça gösteriyor. "Ne Yapmalı?"da İlyiç'in "düş kurma" yeteneği özellikle açık görülebilir. "Devrimcilerimizin saflarından yakında sosyal-demokrat Şelyabovların, işçilerimizin saflarından Rus Bebellerinin yükselip ortaya çıkmasına..."[56] yardım edecek bir örgüt inşa etmeyi "düşlüyordu". "Ne Yapmalı?"da, İlyiç'in ***nasıl bir Parti*** düşlediği, bunun, devrimci teoriyle silahlanmış, "devrimcilerin savaşım örgütü" olduğu açıkça görülür.

II. Parti Kongresi'nde olup bitenleri anlamak isteyen, İlyiç'in nasıl bir Parti düşlediğini hesaba katmalı. Çarlık altındaki çetin savaşım İşçi Partisinden olabildiğince birlik ("sımsıkı birleşmiş

bir avuç insan, sıkıca elele tutarak, sarp ve zahmetli bir yolda yürüyoruz."[57] diye yazıyordu İlyiç), azami özveri ve metanet talep ediyordu ("Günlük çalışmamızı ***sürekli*** yerine getirmeli ve her şeye hazır olmalıyız, ... onun [örgütün], en büyük devrimci 'bunalım' zamanında Partinin onur, itibar ve sürekliliğini kurtarmasından başlayıp, ***genel silahlı halk ayaklanmasını*** hazırlayana, ayaklanmaya kalkışana ve yürütene dek"[58].

Londra'dan Cenevre'ye taşındıktan sonra yurtdışında çevrelerle iş yapmak dayanılmaz hale geldi. Somut bir karar verme yerine "Iskra" yazı kurulunda sık sık aptalca sahneler yaşanıyordu. Vera Zasuliç ve P. B. Akselrod sürekli Plehanov'la oy kullanıyordu, hatta onunla aynı görüşte olmadıkları zaman bile. "Iskra"nın örgütlenmesinden önce ortak yaşanan yıllar eski "Emeğin Kurtuluşu" grubunu sıkıca kenetlemişti. Günün birinde İlyiç oldukça kızgın eve geldi ve Parti Kongresinde yazı kurulunun bileşiminin değiştirilmesini önereceğini söyledi: altı değil üç redaktör olmalıydı, ama objektif, karar verme yeteneğinde olan bir üçlü grup. Plehanov'un, kendinin ve Martov'un adını verdi.

Yerel örgütlerde de çevreyle iş yürütme sıkıntı yaratmıştı. Herkes artık tek tek çevreler değil, bir Partinin olmasını istiyordu.

Tüm Iskracılar Parti Kongresini tam bir heyecan içinde bekliyorlardı. Tümüne öyle geliyordu ki, Parti Kongresi, çalışma için böyle engelleyici olan ve içinde bu kadar çok zorluk taşıyan uyumsuzluğu ortadan kaldırmaya yardım edecekti. Plehanov Parti Kongresini açtığında çok heyecanlıydı, Parti Kongresine gelen 50 delege de coşkuluydu. Büyük birşey olmuş, artık yıkılamayacak güçlü bir hareketin temel taşları konmuş gibi gözüküyordu. Çok ağır olsa da Rus gerçeği, henüz muazzam güçler içinde barındırmasına karşın arkaplana itilmişti.

İşçi sınıfının bilincinin hızla gelişmesi, kararlılığı, savaşıma hazır olması, son derece devrimci ruhla hazırlanmış programa

yansıdı. Program oybirliğiyle kabul edildi. Lenin'in çok özlediği, Partiyi devrimci teoriyle silahlandırma isteği yerine geldi.

Ancak aynı zamanda Parti inşasının sürdürüldüğü koşullar bu inşayı son derece zorlaştırıyordu. Rusya'daki "Iskra" örgütünün çalışmaları hakkında II. Parti Kongresine hazırladığım raporda örgütün tüm zaafları yansıtılıyordu: örgüt bir aydınlar Partisi karakteri taşıyordu, Parti komitelerinde hiç işçi yoktu, Parti örgütleri için az sayıda işçi kazanılmıştı. Bu zemin üzerinde işçi sınıfı güçlerinin küçümsenmesi, liberal işçi hareketine bir eğilim ve Parti değil çevre bakış açısıyla davranma alışkanlığı iyice beliriyordu. Buna sürekli başarısızlıklar ve sürekli bir çalışmanın eksikliği ekleniyordu. Sözkonusu gerçekten dayanıklı bir savaşım örgütü yaratmak olduğunda, ilk pratik adımlar atıldığında ayrılığın ortaya çıkması bir rastlantı değildi. Komitelerin işçilerle zayıf bağları ortaya çıktı, Parti Kongresi'nde sadece üç işçinin bulunması dikkati çekti. (Onlardan sadece biri, bir Kievli, Parti Kongresi'nde konuştu.[59] Çevreciliğin gücü ortaya çıktı, özellikle "Yujni Raboçi" yazıkurulu üyelerinde özellikle hissedilen işçi sınıfının gücüne inançsızlık kendini gösterdi.

İlyiç'in, herkesin istediği gibi homojen bir Parti ortaya çıkmadı, iki fraksiyon oluştu.

Ayrılığa örgütsel görüş ayrılıkları neden oldu. Parti örgütünün oportünist biçimleri Menşeviklerin oportünist savaşım yöntemlerini belirledi, ilkönce Parti içinde, sonra tüm çalışmalarında. Örgütsel oportünizm taktik oportünizmle içiçe geçti, taktik oportünizm ideolojik oportünizmle. İlyiç'in Mayıs 1904'te yazdığı "Bir Adım İleri, İki Adım Geri" broşüründe bundan sözedilir. II. Parti Kongresi'nde gerçekleşen bölünme İlyiç'e çok acı verdi. "Bir Adım İleri, İki Adım Geri" broşürü onun uykusuz birçok gecesine maloldu. Bölünmeden çok çekiniyordu. İlyiç 1907'de makale ve broşürlerinin Rusya'da tekrar basımını hazırladığında "Bir Adım İleri, İki Adım Geri" broşüründen bir-

çok yeri, özellikle Martov'a karşı bir dizi suçlamayı çıkardı. "Neden bunları çıkarıyorsun?" diye sordum ona. Vladimir İlyiç bir süre sustu, sonra yanıtladı: "Bunun artık güncel önemi kalmadı."

"Bir Adım İleri, İki Adım Geri" broşürünün son sayfaları, örgütsel görüş ayrılıklarının ideolojik olanlara uzanışını ele alıyor, devrimci bir örgütün gerekliliğini öne çıkarıyor. Sadece şu pasajı aktaracağım:

"İktidar için savaşımda proletaryanın örgütten başka silahı yoktur. Burjuva dünyasındaki anarşik rekabetin egemenliğiyle parçalanmış, özgür olmayan emek nedeniyle sermayece ezilmiş, sürekli 'uçurum'a, tam bir sefilleşme, serserilik ve alçaltılmaya itilen proletarya, kesinlikle yalnızca, ideolojik birliğini Marksizm ilkeleri temelinde sağlamlaştırarak, örgütün maddi birliğiyle, milyonlarca emekçiyi işçi sınıfının ordusu şeklinde kaynaştırarak yenilmez bir güç olabilir ve olacaktır. Bu orduyu ne Rus mutlakiyetinin çürük iktidarı ne de enternasyonal sermayenin sürekli çürüyen gücü tutabilecektir."[60]

İlyiç örgüt sorunlarına her zaman en büyük önemi verdi. Partinin sonraki tarihi, adım adım onun bu görüşlerinin doğruluğunu onayladı.

İlk kez 29 Temmuz 1928'de "Pravda"
No: 175'de yayınlandı.

İkinci Parti Kongresi

II. Parti Kongresi'nden bu yana otuz yıl geçti, yalnızca üç onyıl, ama nasıl onyıllar! Biz Bolşevikler için bunlar çok çeşitli ve sürekli daha karmaşık hale gelen koşullar altında durmak bilmeyen savaşım yıllarıydı; gericiliğin en kötü yılları bile Parti için gelişme yıllarıydı. Bugün Parti hem teorik ve propaganda çalışmasında, hem de örgütsel çalışmada çok büyük deneyimlere sahip. Bu deneyimlerin bakış açısıyla Partimizin ilk şekillenmeye başladığı anı izlemek önemlidir. Önceleri dikkat etmeye daha az özenilen olgular bugün daha elle tutulabilir ve daha açık ortaya çıkıyor. Ama ayrıca —ve bu en önemlisi— geçen üç onyıl, tüm toplumsal gelişme tarihinin olağanüstü açıklıkla adım adım Marx ve Engels'in öğretilerinin teorik ana kurallarını parlak şekilde onayladığı bir zaman dilimidir.

İki soruna değinmek istiyorum. II. Parti Kongresi'nde ilk kez bir Parti programı karara bağlandı. Bir programın ilk taslağını "Emeğin Kurtuluşu" grubu 1885'de hazırlamıştı. Bu taslağın ana amacı toplumsal gelişme sürecinin popülist yorumu karşısına Marksist yorumu çıkarmaktı. Bu taslak yazıldığında bizde, Rusya'da işçilerin yığın hareketi henüz yoktu ve bu olgu zorunlu olarak tüm taslakta etkisini gösterecekti. 1896 yılında I. Parti Kongresi'nin hazırlığı başladığında hapiste bulunan Lenin, şimdi başka tipte bir program, doğrudan bir eylem kılavuzu olacak, her sınıf bilinçli işçi tarafından anlaşılır, popüler bir programın gerekli olduğunu düşünüp, taşındı. Petersburg'da 30.000 tekstil

işçisinin grevde olduğu sırada, İlyiç hücresinde sütle hemen Parti programının popüler bir anlatımının taslağını ve bu programla ilgili bir açıklamayı kaleme aldı ve her ikisini hapisten yolladı.

1898'de İlyiç daha sürgündeyken yapılan I. Parti Kongresi'nde, bilindiği gibi ne bir Parti programı, ne de Parti tüzüğü kabul edildi. Bunlardan Parti Kongresinde sözedilmedi bile.

Doksanlı yılların sonu, Marksizmin anavatanı Almanya'da özellikle Bernstein tarafından dobra dobra formüle edilen iflah olmaz bir oportünizmin güçlenmeye ve biçim kazanmaya başladığı bir dönemdi. "Hareket her şeydir, amaç hiçbir şey" iddiasında bulunan Bernstein oportünizmine Almanya'da o zamanlar direnç gösterilmişti ve Bernstein hatta Bebel'in programı için oy vermek zorunda kalmıştı, ama Bernsteincılığın, teori sorunlarında kötü bilgi sahibi olan genç Rus Marksistleri üzerinde büyük etkisi vardı. Kuşkusuz bizim Bernsteincılarımız —"Raboçaya Mysl"den olanlar, "Credo"yu kaleme alanlar, "Raboçeye Delo"dan olanlar— Alman oportünistlerinden çok daha ilkeldi: Acınası teorilerinin anti-Marksist, anti-proleter özü tüm saflığı ve basitliğiyle ortaya çıkıyordu, ancak bunlara karşı sistemli savaşım verilmeliydi. Bizim oportünistlerimizde I. Parti Kongresi'nden sonra sesler gür çıkmaya başladı, tam olarak söylenirse Partimizin bir programa gereksinimi yoktu, bir sürü tartışma konusu vardı vs., vb. Bunun üzerine Lenin 1899'da sürgünde, o zamanlar gerçi illegal basında bile basılamayan, ama programla ilgili diğer tartışma noktalarını aydınlatan "Partimizin Bir Program Taslağı" makalesini yazdı. İlyiç bir programın polemiğin gelişmesini önleyeceğini, çünkü onun "bağlayıcı" olduğunu iddia edenlere karşı çıktı ve sözkonusu makalede şunları yazdı:

"Bana öyle geliyor ki, tam tersi doğru: bu, bir programın gerekliliği ***için*** başka bir gerekçe... eğer polemiğin verimsiz kalmaması gerekiyorsa, eğer kişisel rekabet şeklinde yozlaşmaya,

görüşlerin belirsizleşmesine, dostla düşmanın karıştırılmasına götürmemesi gerekiyorsa, program sorununu bu polemiğe çekmek mutlak zorunludur. Polemik ancak, görüş ayrılıklarının nelerden oluştuğunu, ***ne denli derin olduğunu,*** görüş ayrılıklarının sorunun özüyle mi yoksa bunların ikincil sorunlarla mı ilgili olduğunu, bu görüş ayrılıklarının bir ve aynı Parti saflarında ortak çalışma için bir engel oluşturup oluşturmadığım açıklığa kavuşturursa yarar getirir. ***Ancak*** program sorununun tartışma içine çekilmesi, her iki tarafın sadece ***programatik*** görüşleri üzerine belli bir açıklaması, ivedi yanıt bekleyen tüm bu sorulara yanıt verebilir. Ortak bir Parti programının hazırlanması doğal olarak her polemiğe kesinlikle son vermemeli, ancak savaşan Partiye, üyeleri arasında kısmi sorunlarla ilgili varolan kısmi görüş ayrılıklarına karşın birarada ve birlikte kalan bir Partiye bayrak olarak hizmet edecek hareketimizin karakteri, amaçları ve görevlerine dair temel görüşlerini kesinkes ilan etmelidir."[61]

Lenin polemiğe çok büyük önem verdi. Propaganda ve ajitasyon çalışmasında, değişik Parti, fraksiyon ve tartışmalı tarafların bakış açılarını sürekli karşılaştırdı. İlyiç keskin sözlerden korkmazdı, tersine, görüşlerdeki farklılıkları daha anlaşılır yapmak için kasıtlı olarak sorunları keskinleştirirdi. Fakat hiçbir zaman demagojiye düşmezdi, küçük hataları bulup çıkarmakla hiçbir zaman uğraşmazdı — böyle işleri "mızmız titizlik" olarak adlandırır, polemik için en önemli, en özlü sorunları arardı. Hayır, Lenin polemik karşıtı değildi. II. Parti Kongresi'nde öğrenci gençlikle ilişki üzerine karar tasarısı sunulduğunda Lenin, tüm öğrenci grup ve çevrelerine "onları ciddi devrimci eğitimden, içeriksiz devrimci veya idealist boş laflarla ve devrimcilerle muhalif akımlar arasındaki keskin polemiğin yararsızlığı ve zararlılığı üzerine darkafalı sızlanmalarla saptıracak olan gençliğin sahte dostlarına dikkat etmelerinin" salık verildiği bir maddeyi savundu, "çünkü bu sahte dostlar gerçekte yalnızca devrimci ça-

lışma karşısında ilkesizlik ve hafifliği yayıyorlardı."[62] İlyiç polemiğin devrimci bir dünya görüşünün edinilmesi için yararlı olduğu düşüncesindeydi, ancak bu polemiğin doğru yolda gitmesi koşuluyla; polemik böyle bir yola Parti programıyla sokuldu.

İlyiç programa ***çok büyük örgütsel önem*** veriyordu. Daha önce sözü edilen "Partimizin Bir Program Taslağı" makalesinde şunları yazıyordu:

"Hareketimiz en ivedi görevi bugün artık şimdiye kadarki dağınık 'amatörce' çalışmanın geliştirilmesinde değil, ***birleşmede, örgütlenmede*** yatmaktadır." (a.b.ç. —N. K.) "Bu adımı atmak için, bir programa gereksinimimiz var; program ana görüşlerimizi formüle etmeli, önümüzdeki siyasi görevleri tamı tamına saptamalı, ajitasyon çalışmasının çerçevesini çizen en yakın talepleri göstermeli, ona bütünlük vermeli, o bununla genişlemeli ve derinleşmeli, öyle ki ajitasyon, küçük, birbiriyle ilişkisi olmayan taleplerin kısmi ajitasyonunun yarım yamalıklığından sosyal-demokrat taleplerin bütünlüğü için bir ajitasyon haline gelsin. Sosyal-demokrat çalışmanın artık hem sosyalist aydınların hem de sınıf bilinçli işçilerin oldukça geniş bir bölümünü sarsıp uyandırdığı bugün, ***onlar arasındaki bağlantıyı bir programla sağlamlaştırmak ve bu şekilde onlara gelecekteki daha kapsamlı çalışmalar için sağlam bir temel vermek*** ivedi olarak gereklidir."[63] (a.b.ç. —N. K.)

Parti programının temeli olarak Lenin o zamanlar, 1885'de "Emeğin Kurtuluşu" grubu tarafından hazırlanmış olan ve üzerinde programı daha güncelleştiren bir dizi değişiklik yaptığı "Rus Sosyal-Demokratlarının Bir Program Taslağı"nı önerdi. İlyiç programın teorik yanını geliştirmenin özellikle önemli olduğu görüşündeydi. Bu İlyiç'in teoriye öylesine büyük önem vermesinden kaynaklanıyordu. Programda Marksizmin ana ilkelerinin doğru formüle edilmesi, oportünizmin ana hatalarına karşı bir garanti oluşturmalıydı, işçi hareketinin görevlerinin daraltıl-

masına karşı, mutlakiyete karşı savaşımın oluşturduğu öze yanlış anlam vermeye karşı, legal muhalefetin mutlakiyetin yıkılması için savaşımla aynı kefeye konmasına karşı, Partinin genel olarak rolünün ve siyasal savaşımda önder rolünün küçümsenmesine karşı bir garanti oluşturmalıydı, Rus liberal burjuvazisine fazla değer verilmesinden korumalı, sosyalizme barışçıl yoldan, yani sınıf savaşımı olmadan ulaşılabileceği hayaline karşı bir garanti oluşturmalıydı.

Bernsteincılığın tersine İlyiç teoriye özellikle büyük önem veriyordu.

"Iskra" yazı kurulu Parti programını açıklamaya daha 1902'de başladı. Karşıt görüşlerin en önemli savunucuları Plehanov ve Lenin'di. Plehanov seksenli yılların başından beri Rus sosyalistleri arasında aktif bir şekilde Marksizmin propagandasını yapmıştı. Bu konuda olağanüstü çok çaba sarfetmişti. Marksizmin revizyonistler, Legal Marksistler, "Raboçeye Delo"cular tarafından çarpıtılmasına karşı enerjik bir savaşım yürütmüştü. Plehanov'un bu rolünü hiçbir zaman unutamayız. Fakat II. Parti Kongresi toplandığında Plehanov yirmi yıldan beri siyasal göçmen olarak yaşıyordu. Uyanan işçi hareketinin canlı, doğrudan savaşımından kopuktu. Buna karşılık Lenin bu hareketle binlerce bağla bağlıydı. Lenin'in programı bir eylem kılavuzu olarak formüle etmek istemesi anlaşılır. O, Plehanov'u, sade Parti üyelerinin programı anlamalarını zorlaştıran formülasyonların ***soyutluğuyla*** suçladı, programın ***tam da Rus kapitalizmine karşı*** savaşımın görevleriyle birleştirilmesini talep etti, proletaryanın önder rolünün, ***proletarya diktatörlüğünün rolünün*** vurgulanmasını istedi, ***köylünün ikili rolünün karakterize edilmesi*** üstünde ısrar etti. Lenin işçi sınıfının çıkarlarını temsil eden sosyal-demokrasinin aynı zamanda tüm toplumsal gelişmenin çıkarlarını ifade ettiğini vurguladı.

Plehanov Lenin'in haklı olduğunu hissettiği için ve o, Plehanov, formülasyonlarıyla aktarması gereken çok şeyi aktaramadı-

ğından, program üzerine tartışmalarda sinirlendi ve saldırganlaştı, öyle ki neredeyse kopma noktasına gelindi. Ama sonunda Lenin'in "Iskra" yazı kurulunca II. Parti Kongresi'ne sunulan programdaki temel talepleri gözönüne alındı. Bu program yazı kurulunca ortak savunuldu.

II. Parti Kongresi toplandığında Partinin görüntüsü nasıldı? Rusya'daki toplumsal hareketin özellikleri ve yığınların düşük kültür düzeyi Partinin ilk gelişme aşamalarında yönetici üst tabakasında hemen yalnızca Rasnoçinzen aydınlarının temsilcilerinin bulunması sonucunu doğurmuştu. Bu yüzden Parti delegelerinin yarısı, II. Parti Kongresi özenle hazırlanmış olmasına karşın oportünist görüşteydi. Parti Kongresi programı görüşürken, tartışmada bazen örneğin kadın işçilerin çocukları için kreşlerin caiz olup olmadığı, devletin yoksul çocuklara yiyecek, giysi ve öğrenim araçları vererek bakmak zorunda olup olmadığı, ulusal kültürlerin gelişmesi için çaba harcamalı mıyız yoksa bu bizi hiç ilgilendirmez mi?... gibi hiç beklenmedik tümüyle saçma tartışmalar oldu. Ayrıca program özel bir savaşım olmaksızın kabul edildi.

Fakat kararlaştırılan program dışa karşı sadece bir süsleme değil, gerçek bir eylem kılavuzu olarak düşünülmüştü, ve burada bu programı gerçekleştirecek Partinin nasıl inşa edilmesi gerektiği sorusu tüm büyüklüğüyle ortaya çıktı. Lenin'in bakış açısı açıktı, o bunu 1902'de "Ne Yapmalı?" kitabında geliştirmişti. Parti bir savaşım örgütü olmalıydı, üyelerinin her biri hem gündelik küçük işlere hem de silah elde savaşıma hazır özverili savaşçılar olmalıydı. Her Parti üyesi tüm Parti için sorumluluğunun bilincinde olmalıydı, Parti her birinin tek tek çalışmasını izlemeli ve onlar için kefil olmalıydı. İdeolojik ve örgütsel birlik olmaksızın savaşım Partisi yaratılamazdı.

Savaşım bu sorun etrafında kızıştı. Parti tüzüğünün 1. maddesinin görüşülmesinde Martov'un formülasyonu kabul edildi,

buna göre bir Parti örgütüne üye olmaksızın herkes Parti üyesi olabilirdi, onun programını tanımak ve onu desteklemek yeterliydi! Lenin'in formülasyonu: "Partinin üyesi onun programını tanıyan ve Partiyi hem maddi açıdan hem de bir Parti örgütünde kişisel çalışmasıyla destekleyen kişidir"[64] reddedildi. İlk bakışta burada sadece sözcükler için tartışıldığı düşünülebilir. Gerçekte kavga Partinin nasıl olması gerektiğiyle ilgiliydi — oportünist mi yoksa militan mı?, renksiz liberal mi yoksa kararlı proleter bir parti mi? Martov'un formülasyonunun kabul edilmesine "Bund"un ve "Raboçeye Delo"nun yandaşları yardımcı oldular, bunlar daha sonra Parti Kongresini terkettiler ve böylece son anda Lenin'in görüşlerinin yandaşlarına çoğunluk olanağını verdiler.

Sadece Bolşeviklerin temsil edildiği III. Parti Kongresi'nde Martov'un tüzük maddeleriyle ilgili formülasyonları Lenin'in formülasyonuyla değiştirildi. Yaşam tüm bu kavganın hangi öneme sahip olduğunu gösterdi.

II. Parti Kongresi'nden sonra Bolşeviklerle Menşeviklerin yolları sürekli ayrıldı. Durum ne denli militancaysa görüş ayrılıkları o denli keskin oldu. 1917 yılında sosyalizmin inşası gündemdeyken, Bolşevikler adım adım koca zorlukları yenerek büyük hedefe, sosyalist toplumu kurmaya doğru yürüdükleri sırada, Menşevikler karşı-devrim kampına geçtiler. 1903 ve 1933 yıllarındaki Partiler ilk bakışta birbirleriyle kıyaslanamıyor, ama tam da 1903 yılında Bolşeviklerin yola çıktıkları ilkelerin doğruluğu Partiyi zaferler yoluna götürdü.

İlk kez 30 Temmuz 1933'de "İzvestiya"
No: 188'de yayınlandı.

Ekim Devriminin Örgütlenmesinde Lenin'in Rolü

Ekim Devrimi'nin kendiliğinden meydana geldiğini sanmak bir hata olurdu. Diğer yandan devrimin bir komployla meydana getirildiğini sanmak daha küçük bir hata olmazdı. Ekim Devrimi'nde işçi ve köylü yığınlarının muazzam devrimci yükselişi bu hareketin Bolşevik Parti tarafından iyi örgütlenmiş yönetimiyle biraraya geldi.

1861'e dek Rusya'da serflik egemendi. Ülke bir tarım ülkesiydi, egemen olan geri kalmış küçük tarımdı, endüstri az gelişmişti ve bu yüzden proletarya da zayıf ve örgütsüzdü. İlk doksanlı yıllarda işçi hareketi gelişmeye başladı. Doksanlı yıllara dek devrimci hareket yığınlara dayanmıyordu. Devrimci hareket bir yandan anarşizm çizgisinde yol alıyordu. Anarşistler tüm umutlarını köylülüğe bağlamışlardı. Köylülüğü ayaklanmaya çağırıyorlar, hiçbir şekilde devlet iktidarına gereksinim olmadığını söylüyorlardı. Bu hareket başarı sağlayamadı. Orada, burada gerçi köylüler çiftlik sahiplerine başkaldırdılar, ancak böyle ayaklanmalar her defasında ezildi. Diğer yandan devrimci hareket başka bir yolda gidiyordu — eylem tarzı terör olan bir komplo örgütünün yaratılması çizgisinde. Bunlar "Narodnaya Volya" yandaşlarıydı. Çarlığa karşı kahramanca savaşımları yığınlara dayanmıyordu. Hedefini şaşırdı.

Doksanlı yılların başında Rusya'da oluşan işçi hareketi hemen enternasyonal işçi hareketine katıldı. Batı'daki uluslararası işçi hareketi büyük devrimci deneyimlere sahipti, toplumsal ge-

lişmenin nereye gittiğini gösteren ve devrimci harekette proletaryanın rolünü açıklığa kavuşturan Marx ve Engels gibi dehalar onun mensubuydu. Marx'ın öğretisi savaşımın sürdürüleceği yolu aydınlatıyordu; savaşım artık belirsizliğe doğru yürütülmüyordu, o planlı bir şekilde cereyan etti. İlerici Rus devrimcileri Marksist oldular; devrimci deneyimleri ve tüm toplumsal hareketi incelemeye ve Marksistçe değerlendirmeye başladılar. Bu onlara işçi hareketinin gerçek önderleri olmada yardım etti.

Lenin başından beri tüm umutlarını işçi sınıfına bağlamıştı; daha 1894'te "'Halkın Dostları' Kimlerdir...?"de şunları yazıyordu: "... ondan sonra Rus **İŞÇİLERİ** ayağa kalkacak, tüm demokrat unsurların başına geçecek, mutlakiyeti yıkacak ve **RUS PROLETARYASI (TÜM ÜLKELERİN** proletaryasıyla omuz omuza) ***açık siyasal savaşımın dolaysız yolunda*** **MUZAFFER KOMÜNİST DEVRİME** doğru yürüyecektir."[65] Bu tahmin 1917'de doğrulandı. Marx ve Engels gibi Lenin de örgüt sorunlarına büyük önem veriyordu. Küçük-burjuvazinin bakış açısını temsil eden anarşistler örgütün rolünü küçümsüyorlardı. Narodnaya Volyacılar örgüte değer veriyorladı, ama onu komplo örgütüne dek daraltıyorlardı, ve ilk olarak Marksistler yığınların örgütlenmesi sorununu tüm kapsamıyla ortaya koydular, sorunu şöyle koyuyorlardı: Gerekli olan işçi sınıfının güçlü devrimci örgütüdür, gerekli olan bu örgütün sağlam, doğru, Marksist yönetimidir, tüm hareketin yönetimidir.

Lenin sadece büyük bir teorisyen değil, aynı zamanda büyük bir örgütçüydü. Bu Marksist ilkeyi yaşama geçirmeyi bildi. Bu nedenle 1903 yılındaki II. Parti Kongresi'nde Bolşeviklerle Menşevikler arasında tam da örgütsel sorunlarda ayrılık başgöstermesi rastlantı değildir. Lenin, işçi sınıfının partisini örgütlemek, işçi hareketini örgütlemek için sonsuz derecede çok şey yaptı. Her ufak-tefek işe battı, işçilerin, köylülerin, askerlerin söylediklerini dinledi, yaşamlarını izledi ve onlara en iyi nasıl

yaklaşılacağını, onların en iyi nasıl harekete çekilebileceğini düşündü. Lenin'in bir dizi açıklaması örgütsel sorunlara ayrılmıştır. Muzaffer komünist devrimin planlı örgüt istediğini biliyordu. Lenin, işçi sınıfının Çarlığı yıkmasının kaçınılmaz olduğunu önceden gördü, silahlı ayaklanmanın gerekliliğini önceden gördü ve göçmenlikte bulunduğu 1905'in ilk yarısından, Marx ve Engels'in devrim ve ayaklanma hakkında yazdıklarını özenle incelemek için yararlandı. Ayrıca, Lenin'in 1905'te kaleme aldığı "Komün"[66] üzerine planına da sahibiz, ve bu plandan, onun salt "Fransa'da İçsavaş"ı, Lissagaray'ın "1871 Komünü'nün Tarihi"ni değil, bir dizi başka yapıtları da incelediğini görüyoruz.

İlyiç'in ayrıca savaş sanatıyla ilgili okuduğu kitaplar hiç de az değildi; o zamanlar nasıl özenle Clausewitz'i —savaş felsefesi ve savaşın tarihi üzerine en tanınmış yazarlardan biri (İlyiç'in sözleri[67])— okuduğunu ve kitabından notlar çıkardığını anımsıyorum. Barikat savaşı tekniklerini, saldırı tekniklerini her yönüyle inceliyordu. Önümüzdeki çarpışmalara ciddi olarak hazırlanıyordu.

Gericilik yıllarında İlyiç, iktidarın işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesini hazırlama, yaklaşan devrimi yığınlara dayanarak örgütlemenin gerekli olduğu düşüncesini bir an bile bırakmadı.

Lenin, devrimcinin ve örgütçünün prizmasından Büyük Fransız Devrimi'nin, 1848 Devrimi'nin, Paris Komünü'nün deneyimlerini inceledi. Tekrar tekrar Paris Komünü'nün kendiliğinden meydana gelmiş olmasından oluşan zayıflığı üzerine döndü. Yığınlara dayanan ve karşı-devrimi önlemeyi bilen Jakoben hareketin, Büyük Fransız Devrimi'nin tarihini büyük dikkatle inceledi.

Nisanda [1917] Rusya'ya gelir gelmez İlyiç büyük bir ajitasyon çalışması geliştirdi. "Kahrolsun yağmacı savaş!" — yığınları birleştiren parola buydu. Doğru parolaların seçiminin çok bü-

yük önemi vardı. İşçi sınıfının ve Bolşeviklerin Partisinin etkisi hızla büyüdü. İşçi sınıfı köylülüğü, askerleri beraberinde sürükledi.

Proletaryanın partisi, Bolşevik Parti Ekim'de iktidarın ele geçirilmesini enine boyuna düşünmüş ve hazırlamıştı. Temmuz günlerinde kendiliğinden bir ayaklanma patladı. Ama Parti zamanı bu ayaklanma için olgunlaşmış bulmadı, akıl yürütmenin soğukkanlılığını korudu. Gerçeği cesaretle görmek gerekiyordu. Yığınlar henüz ayaklanma için donanımlı değildi. Merkez Komitesi ayaklanmayı yerine getirmemeyi kararlaştırdı. Gönüllü olarak savaşım için yanıp tutuşan ayaklanmacıları durdurmak zordu, bu Bolşeviklerin zoruna gitti. Fakat görevlerini yerine getirdiler, çünkü ayaklanma anının doğru seçiminin ne büyük öneme sahip olduğunu anlamışlardı.

Birkaç ay geçti. Durum değişti. Finlandiya'da saklanmak zorunda olan İlyiç 12 ve 14 Eylül (eski takvim) 1917'de Merkez Komitesine, Petrograd ve Moskova komitelerine bir mektup yazdı; "Bolşevikler iki başkentteki İşçi Ve Asker Temsilcileri Sovyetinde çoğunluğu elde ettikten sonra devlet iktidarını eline alabilir ve ***almalıdır***".[68] Devamla neden tam da şimdi iktidarın ele geçirilmesi gerektiğini gösterdi. Petrograd teslim edilmeye hazırlanılıyordu. Bu zafer şansını kötüleştirebilirdi. Amaçlanan İngiliz ve Alman emperyalistleri arasında ayrı bir barıştı. "Tam da şimdi halklara barışı sunmak ***zaferi kazanmak*** demektir"[69] diye yazıyordu İlyiç.

Merkez Komitesine 13–14 Eylül (eski takvim) 1917 tarihli mektubunda ayaklanma anının nasıl belirleneceğinden ve nasıl hazırlanmak zorunda olduğundan uzun uzadıya sözediyordu. "Başarılı olmak için ayaklanma bir komploya, bir partiye dayanamaz, o en ilerici sınıfa dayanmalı. Birincisi bu. Ayaklanma ***halkın devrimci coşkusuna*** dayanmalı. Bu ikincisi. Ayaklanma gelişen devrim tarihindeki, halkın en ön saflarının etkinliğinin

en büyük olduğu, düşmanların saflarındaki ve ***devrimin zayıf, yarım gönüllü, kararsız dostlarının saflarındaki yalpalamaların*** en güçlü olduğu böyle bir dönüm noktasına dayanmalıdır. Bu da üçüncüsü."[70]

Mektubunun sonunda İlyiç, ayaklanmayı Marksistçe ele almak için, yani ona bir sanat olarak bakmak için ne yapılması gerektiğini yazıyordu. "Fakat ayaklanmaya Marksistçe yaklaşmak için, yani ona bir sanat olarak bakmak için hemen, bir dakika bile yitirmeksizin ayaklanmacı birliklerin bir ***kurmay kurulunu*** örgütlemeliyiz, güçleri dağıtmalı, güvenilir alayları en önemli noktalara yerleştirmeli, Aleksandra Tiyatrosu'nu çevirmeli, Peter-Paul Kalesini işgal etmeli, genelkurmayı ve hükümeti tutuklamalı, düşmanın kentin merkezine girmesine izin vermektense ölmeye hazır olan birlikleri harbokulu öğrencilerine ve bozguncu tümene karşı gördermeliyiz; silahlı işçileri seferber etmeliyiz, onları son, şiddetli çarpışmaya çağırmalıyız, bir solukta telgraf evini ve telefon santralını işgal etmeli, ***kendi*** ayaklanma kurmayımızı telefon santralına yerleştirmeli, onunla tüm fabrikaları, tüm alayları, silahlı savaşımın tüm noktalarını vs. telefonla bağlamalıyız.

Tüm bunlar tabii ki örnek olarak, ***ayaklanmaya bir sanat olarak bakılmazsa*** varolan anda Marksizme, devrime sadık kalınamayacağının ***örneklemesi*** olarak."[71]

İlyiç, o Finlandiya'da oturduğu sırada ayaklanma için en uygun anın kaçırılabileceğinden büyük kaygı duyuyordu. 7 Ekim'de Petrograd kent konferansına yazdı. 3–7 arasındaki zamanda Merkez Komitesi'ne, Moskova Komitesi'ne, Petrograd Komitesine ve Petrograd ve Moskova Sovyetleri'nin Bolşevik üyelerine yazdı[72]; 8'inde Kuzey Bölgesi Sovyetinin kongresine katılan Bolşevik yoldaşlara bir mektup yazdı ve bu mektubun muhataplarına ulaşıp ulaşmadığını da heyecanla sordu, 9'unda ama bizzat Petrograd'a[73] geldi, illegal olarak Viborg semtine yerleşti ve oradan ayaklanmanın hazırlığını yönetti.

Bu son ayda Lenin tümüyle ayaklanma düşüncesiyle doluydu, sadece onun için yaşıyordu, başka birşey düşünmüyordu artık; iyimser moralini, zaferden emin oluşunu yoldaşlara da bulaştırıyordu.

İlyiç'in mektubu "Dışardan Birinin Öğütleri" olağanüstü önemdedir. Orada şöyle deniyor:

"... silahlı ayaklanma siyasal savaşımın ***özel*** bir biçimidir, özel yasalara bağlıdır ve bunlar esaslı biçimde düşünülmelidir. Karl Marx bu gerçeği, silahlı ***'ayaklanma, savaş gibi bir sanattır'*** diye yazarak eşsiz canlılıkta ifade etti.

Bu sanatın en önemli kuralları Marx'a göre şunlardır:

1) ***Asla*** ayaklanmayla ***oynama,*** ama ona bir kez başlandı mı, ***sonuna dek gitmek*** zorunda olduğunu çok iyi bil.

2) Tayin edici yerde ve tayin edici anda ***büyük bir güç üstünlüğü*** yoğunlaştır, çünkü yoksa daha iyi eğitilmiş ve örgütlenmiş düşman ayaklanmacıları yok edecektir.

3) Ayaklanma başlar başlamaz en büyük ***kararlılıkla*** davran ve ne koşul altında olursa olsun ve kesinkes ***saldırıya*** geç. 'Savunma, silahlı başkaldırının sonudur.'

4) Düşmana sürpriz saldırı yapmaya ve birliklerinin dağınık olduğu anı kollamaya çalış.

5) Küçük de olsa ***her gün*** (sözkonusu ***bir*** kentse, her saat diyebiliriz) başarılar elde et ve bununla ne pahasına olursa olsun ***'moral üstünlüğü'*** elde tut.

Marx tüm devrimlerin silahlı ayaklanmayı ilgilendiren öğretilerini, 'devrimci taktiğin bugüne dek bilinen en büyük üstası Danton'un sözleriyle şöyle özetlemişti: 'Ataklık, ataklık ve yine ataklık!'

Rusya'ya ve Ekim 1917'ye uygulandığında bu şu demektir: Petrograd'a aynı anda olabildiğince şaşırtıcı ve hızlı saldırı, kesinlikle hem dışarıdan, hem de içeriden, hem işçi semtlerinden olduğu gibi Finlandiya'dan, Reval'den, Kronstadt'tan da, ***tüm***

filonun saldırısı ve 15.000–20.000 kişilik (belki daha güçlü) 'vatandaş savunması'nın (subay okulu öğrencileri), 'Vendée birlikleri'nin (Kazakların bir bölümü) vs. karşısına ***muazzam*** bir güç ***üstünlüğünün*** yığılması.

Üç ana gücümüz: filo, işçiler ve askeri birlikler öyle birleştirilmelidir ki, a) telefon idaresi, b) telgraf idaresi, c) tren istasyonları ve her şeyden önce d) köprüler muhakkak işgal edilmeli ve ***ne kadar büyük olursa olsun her türlü kayıp*** pahasına elde tutulmalıdır.

En kararlı unsurlardan ('saldırı birlikleri'mizden ve ***işçi gençlikten*** ve aynı şekilde en iyi denizcilerden) en önemli noktaları işgal edecek ve her yerde, tüm önemli operasyonlarda ***kullanılacak*** küçük birlikler oluşturulmalı, örneğin:

Petrograd'ı kuşatmak ve bağlantısını kesmek, filonun, işçilerin ve askeri birliklerin kombine saldırısıyla onu ele geçirmek — bu, ***sanat ve üç kez ataklık*** gerektiren bir görevdir.

Düşmanın 'merkezlerine' (subay okulları, telgraf ve telefon idaresi vs.) saldırmak ve onu kuşatmak için en iyi işçilerden tüfek ve elbombalarıyla silahlı birlikler oluşturulmalı ve bu birliklerin parolası şu olmalı: ***Tümümüz yok olsak da düşmana geçit yok.***

Eylem kararlaştırıldığında, önderlerin Danton ve Marx'ın büyük vasiyetini başarıyla yerine getireceklerini umuyoruz.

Hem Rus, hem de dünya devriminin başarısı savaşımın iki, üç gününe bağlıdır."[74]

Bu mektup 21 [8] Ekim'de yazıldı. Ama 22 [9] Ekim'de İlyiç artık Petrograd'daydı ve ertesi gün silahlı ayaklanma kararının çıktığı MK toplantısı yapıldı. Zinovyev ve Kamenev karşı çıktılar ve Merkez Komitesi olağanüstü toplantısını talep ettiler. Kamenev Merkez Komitesinden ayrıldığını açıkladı.

Ayaklanmanın hazırlığı başladı. 26 [13] Ekim'de Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi bir Devrimci Askeri Komite oluştur-

ma kararı aldı. 29 [16] Ekim'de Merkez Komitesinin Parti örgütleri temsilcileriyle birlikte genişletilmiş bir toplantısı yapıldı. Aynı gün Merkez Komitesi toplantısında ayaklanmanın pratik yönetimi için Stalin, Sverdlov, Cerjinski, Bubnov ve Uritski'den oluşan Devrimci Askeri Komite'yi seçti.

30 (17) Ekim'de Devrimci Askeri Komite'nin oluşturulma önerisi yalnızca Petrograd Sovyeti'nin yürütme komitesince değil, bir bütün olarak Sovyet tarafından onaylandı. Beş gün daha sonra alay komitelerinin bir toplantısı Petrograd Devrimci Askeri Komitesini Petrograd askeri birliklerinin yönetici organı olarak tanıdı ve kurmayın komutlarına ancak bunlar Devrimci Askeri Komite'nin imzasıyla onaylanmışsa uyulacağını kararlaştırdı.

5 Kasım'da [23 Ekim] Devrimci Askeri Komite tek tek askeri birlikler için komiserler atamıştı artık. Ertesi gün 6 Kasım'da [24 Ekim'de] Geçici Hükümet, Devrimci Askeri Komite'yi yargılama ve askeri birliklere yerleştirilen komiserleri tutuklatma kararı aldı. Subay okulu öğrencilerini Kışlık Saray'da topladı. Fakat artık çok geçti: Askeri birlikler Bolşevikleri tutuyordu, işçiler iktidarın Sovyetlere geçmesini istiyordu. Devrimci Askeri Komite, Merkez Komitesinin doğrudan yönetimi altında çalışıyordu, Merkez Komitesinin birçok üyesi —aralarında Stalin, Sverdlov, Molotov, Cerjinski, Bubnov vd.— Devrimci Askeri Komite üyesiydi.

Yoldaş Bubnov'un bildirdiğine göre istasyonları gözetleyecek özel bir üçlü grup —Sverdlov, o ve Sokolnikov— belirlenmişti. Geceleyin istasyonlara gidiyorlar ve köprüleri gözetliyorlardı. Yoldaş Bubnov, Vladimir İlyiç'in onları nasıl soru yağmuruna tuttuğunu, onlara nasıl ufak-tefek şeyleri sorduğunu ve tüm verilerin en sıkı şekilde denetimini istediğini, sorularına tam, somut yanıtlar alamayınca nasıl sinirlendiğini anlatır.

25 Ekim [7 Kasım] 1917, saat 2.35'de Petrograd Sovyeti olağanüstü bir toplantıya çağrıldı. Sovyet devriminin kansız cereyan ettiği, bakanların bir bölümünün çoktan tutuklandığı, Geçici Hükümetin artık varolmadığı ve Kışlık Saray'ın tamamen sarıldığı saatlerde alınacağı haberini alkış yağmuruyla karşıladı. Sovyet Lenin'i, toplantıda gördüğünde ateşli bir şekilde alkışladı.

Akşam İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyeti II. Kongresi açıldı. Gece Kongreye Kışlık Saray'ın alındığı bildirildi.

II. Kongre, Devrimci Askeri Komite'nin eylemlerini onayladı, Sovyet iktidarını ilan etti ve ilk Halk Komiserleri Konseyi'ni atadı.

Ekim Devrimi muzaffer olmuştu. Bu yenginin örgütleyicisi olarak Lenin'in hangi rolü oynadığı herkes için açıktır.

İlk kez 21 Ekim 1932'de "Pravda"
No: 292'de yayınlandı.

Ulusal Sorun Ve Sömürge Sorunu Üzerine Lenin

Lenin, Çarlık hükümetinin ayaklanan Polonya'da nasıl barbarca kıyım yaptığının, bu hükümetin Rus imparatorluğundaki nüfusu milyonlarca olan milliyetlerin tümünü nasıl köleleştirdiğinin, hakarete uğrattığının ve çamura ittiğinin, Yahudileri nasıl izlediğinin, kilise ve okul aracılığıyla nasıl ulusal çatışma tohumları ektiğinin henüz canlı tanıklarca anlatıldığını duyan kuşaktandı.

Daha gençliğinde, böyle milliyetlere mensup çok sayıda insanın bulunduğu Simbirsk'te yaşarken, Lenin, oradaki aydınların "yabancı kökenlilere" tavrını izledi.

"Bir Yahudiden sözettiklerinde kesinlikle 'Yud' diyorlardı, Polonyalıdan sözettiklerinde 'Polak' diyorlardı, bir Ukraynalıyı 'saç perçemi', bir Tatarı 'Prens' olarak adlandırıyorlardı" diye anlatmıştı bana bir fırsatta Vladimir İlyiç, onu bu sorunlar uzun yıllar sonra ilgilendirmişti.

Lenin'in tüm devrimci faaliyeti, ülke içinde ulusal çatışmanın alevlendirilmesine karşı savaşımla, bir milliyetin başka birince köleleştirilmesine karşı savaşımla ayrılmaz biçimde bağlıdır.

Ulusal sorun, genel durumun, tüm koşulların, her çağın tüm özelliklerinin oldukça dikkatli gözönüne alınmasını gerektiren en karmaşık sorunlardan biridir. Lenin bu sorunun çözümüne sürekli olarak özel bir özen ve dikkatle yaklaşırdı.

Başlangıçta asıl dikkatini ülke içinde ulusal çatışmalara karşı, Rusya'nın köleleştirilmiş uluslarının kurtuluşuna yöneltti. Ancak bu sorunları o, işçi hareketinin uluslararası görevleriyle sıkı ilişki içinde gördü.

1894'te yazılan ve illegal yayımlanan ilk büyük kitabı "'Halkın Dostları' Kimlerdir ...?"de "ulusal kinle savaşmak için her ülkede ezilen sınıfların ezen sınıflara karşı savaşımda birleşmesinden ve örgütlenmesinden başka, bu ulusal işçi örgütlerinin enternasyonal sermayeye karşı savaşımı için uluslararası işçi ordusu şeklinde birleşmesinden başka bir araç olmadığını"[75] vurgulamıştı.

1895'te hapiste yazdığı bir Parti programı taslağında İlyiç bu düşünceleri daha kapsamlı bir şekilde gerekçelendirdi.

İlyiç, sözde "kültürlü toplum" liberal saçmalığına güvensizliği çok erken öğrendi, çünkü bu gerçekte emekçilerin çıkarını savunmuyordu. Durumdan bir çıkış yolunu Lenin yalnızca işçi hareketinde gördü, sadece işçi sınıfı, diye düşünüyordu, bir ulusun diğeri tarafından her türlü ezilmesine son vermeyi bilecektir.

1857 yılından 1867'ye dek yurtdışında illegal gazete "Kolokol"u yayımlayan Herzen'in, bu devrimci sığınmacının 100. doğum yıldönümüyle ilgili makalesinde Lenin: "Polonya'yı savunduğu için, Rus liberallerinin tüm ayaktakımı Herzen'den uzaklaştığında, bütün 'kültürlü toplum' 'Kolokol'a sırt çevirdiğinde, Herzen istifini bozmadı. Polonya'nın özgürlüğüne sahip çıktı ve ayrıca II. Aleksander'in cellatlarını ve polisini de teşhir etti"[76] diye yazıyordu.

Tüm ulusların işçileri olabildiğince sıkı işbirliği yapmalılar. Ülke içinde tüm milliyetlerden işçiler için homojen bir Partiye gereksinim vardır. "Bund" tarafından temsil edilen, küçük-burjuvazinin etkisi altına giren Yahudi sosyal-demokrasisi kendini ayrı tutmak istiyordu, yalnızca Rusya'nın diğer sosyal-demokrat Partileriyle sözleşme üzerine hareket eden, onlarla federatif iliş-

kide bulunması gereken kendi sosyal-demokrat partisini istiyordu. Bu bakış açısı kendini kabul ettirseydi, tüm hareketi yöneten homojen bir Partimiz olamazdı. İlyiç II. Parti Kongresi'nde "Bund"un bu politikasına karşı çıktı. "Bund" Partiden ayrıldı. Bu 1903 yılında oldu. 1905 Devrimi patlak verdiğinde birliğin gerekliliği pratik olarak görüldü ve IV. Stockholm Birlik Kongresinde Rusya'nın tüm işçi partileri, tüm ulusal sosyal-demokrat partileri kapsamlı bir otonomi temelinde RSDİP'e katıldılar.

İlyiç, "Bund" tarafından savunulan ulusal-kültürel özerklik düşüncesine şiddetle karşı çıktı. Kültürün, okulun genel politikadan ayrılamayacağını, bunun binlerce bağ ile tüm siyasal düzene bağlanmış olduğunu ve ulusal–kültürel özerkliğin, tek tek milliyetlerden işçileri ulusal kültür parolasıyla siyasal savaşımdan saptırmak isteyen burjuvazinin bir parolası olduğunu gösterdi.

II. Parti Kongresi'nde ulusların kendi kaderini tayin hakkı üzerine bir karar alındı. Lenin ulusların kendi kaderini tayin hakkını destekledi. Bu, en büyük tartışmaya neden olan sorunlardan biriydi. Polonya'da yığınlara dayanan iki parti vardı. Biri, küçük-burjuva PPS (Polonya Sosyalist Partisi) idi, diğeri proleter "Polonya ve Litvanya Sosyal-Demokrasisi". Polonya'nın işçileri Rusya'yla ekonomik bağları Polonya küçük–burjuvazisinden daha büyük ölçekte duyumsuyorlardı, PPS Polonya'nın ayrılmasından yanaydı, Polonya ve Litvanya Sosyal-Demokrasisi buna karşıydı. Her iki Parti karşılıklı sık sık çatışıyordu. Polonya sosyal-demokratları, Parti ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanırsa PPS'nin ekmeğine yağ sürüleceğinden korkuyorlardı. Gerek Rosa Luxemburg ve Radek (Parabellum), gerekse bir dizi diğer Polonyalı yoldaş bu bakış açısına sahipti. Ama İlyiç, kendi kaderini tayin hakkının hiçbir şekilde ayrılmayı vaaz etmek anlamına gelmediğini ve bu soruna yalnızca Polonyalı görüş açısıyla yaklaşılamayacağım söylüyordu. Sözkonusu olan

salt Polonya değildi. Soruna sadece bugünün bakış açısıyla yaklaşılamazdı, ama bu soruna Rus şovenizmine karşı savaşım için çok büyük önemi olduğu perspektifiyle bakılmalı. Bu parola, Rus hükümetinin ilhak politikasına tamamen örtülü de olsa herhangi bir sempati duymayı olanaksız kıldı.

1912 yılıyla birlikte, gericilik yıllarından sonra işçi hareketi bir yükseliş yaşadı. Bolşevikler proletaryanın devrimci işçi partisinin inşasında çalışıyorlardı. Başka bir çizgiyi Ağustos 1912'de Tasfiyeci Menşeviklerin, Bundcuların ve Troçkistlerin biraraya geldiği konferans izliyordu; o bir kararında demokratik cumhuriyet sloganını seçim platformundan çıkarıp, onu genel seçim hakkı ve tam egemen Duma ile değiştirmek istiyordu. Çiftlik sahiplerinin topraklarına elkonulması sloganı yerine III. Duma'nın tarım yasasının revizyondan geçirilmesi sloganını geçirdiler; halkın silahlandırılması sloganı geri çekildi, buna karşılık "kültürel gelişme özgürlüğü için garantiler" talebi şeklindeki ulusal kültürel özerklik kabul edildi. Ağustos Konferansı Bolşevikleri, oldukça uyanık olma ve Partinin ulusal politikalarını ilgilendiren tüm sorunları daha açık ortaya koyma durumunda bıraktı. Diğer yandan olası bir savaş sorunu olağanüstü ivedilikte sıkıştırıyordu. Ekim 1912'de savaşla ilgili bir manifesto kabul eden uluslararası olağanüstü bir kongre Basel'da toplandı. Savaşın yaklaşması olgusu ayrıca ulusal politikayı ilgilendiren tüm sorunları belirginleştirmeyi ve hızlandırmayı gerektiriyordu ve bu yüzden 1912–1914 yılları arasında Parti çizgisinde ulusal sorunu ilgilendiren her şey özel bir özenle tartışıldı.

Ağustos 1914'te dünya savaşı patladı. Bu, ulusal politika sorununu başka bir düzleme taşıdı. Ön plana değişik milliyetlerin dünya ölçeğinde birbirleriyle ilişkileri sorunu çıktı. Ulusların kendi kaderini tayin hakkı sorunu çok daha somutlaştı, perspektif sorunu olmaktan çıktı, daha çok oldukça güncel bir sorun haline geldi. Başlayan savaş emperyalist bir savaştı, yeryüzünün

paylaşımı için, sömürgelerin paylaşımı için boğuşuluyordu. Ulusal sorun son derece şiddetlendi. Şimdi sözkonusu olan artık işçi sınıfının ulusal sorunla ilişkisi değildi, işçi sınıfının emperyalizm çağında, dünyanın paylaşımı için savaş çağında ulusal soruna bakışıydı. Savaş II. Enternasyonali çöküşe götürdü: Savaşan ülkelerin sosyal-demokrasisi ulusal sorunda teslim bayrağını çekti. Lenin önderliğindeki Bolşevikler teslim olmadılar, tersine ulusal sorundaki daha önceki tavırlarını geliştirdiler. Onlarda savaş sorunu, proletaryanın bütün enternasyonal savaşımıyla sıkı sıkıya bağlıydı. En büyük emperyalist güçler arasında tüm şiddetiyle patlayan çarpışmalar ulusal bağımsızlık hareketlerinin rolünü maskeliyordu. Çoğuna zayıf milliyetlerin kurtuluşları için savaşımlarının sonu gelmiş gibi gözüküyordu. İlyiç en enerjik biçimde böyle bir bakış açısına karşı çıktı. Tek başlarına emperyalizme karşı güçsüz olan küçük uluslar, diyordu, sosyalist proletaryaya emperyalizme karşı savaşımında yardımcı oluyorlar. "Çok kötü devrimciler oluruz", diye yazıyordu, "eğer proletaryanın sosyalizm için büyük kurtuluş savaşında emperyalizmin ***tek tek*** zor durumlarına karşı ***her*** halk hareketini bunalımı keskinleştirmek ve yaygınlaştırmak için kullanmayı beceremezsek."[77]

Ekim Devrimi, Bolşeviklere tüm önemiyle, kararlarda yazılmış olanları pratikte gerçekleştirme görevini verdi ve Bolşevikler gerçekten de yazdıklarını yerine getirdiler.

Lenin tarafından kaleme alınan "Emekçi Ve Sömürülen Halkın Hakları Beyannamesi"nde ikinci madde şöyledir: "Rusya Sovyet Cumhuriyeti, özgür ulusların özgür konfederasyonu temelinde ulusal Sovyet Cumhuriyetlerinin federasyonu olarak kurulacaktır."[78] IX. Tüm Rusya Sovyet Kongresi'nde Lenin Sovyet iktidarının ülke içindeki milliyetler karşısındaki politikasının bir sonucunu çıkardı: "... ne denli zayıf olursa olsun en küçük ve en savunmasız milliyetlerin, Menşevikleri ve Sosyal-

Devrimcileri yenen Rusya'da onlara karşı barışçıl niyetlerden başka bir şey beslemediğimizden, eski hükümetlerin eski politikalarının caniyane özüne karşı propagandamızın azalmayacağından ve Rus imparatorluğunun içinde yer almış ve bizimle kalmak istemeyen tüm milliyetlerle barışı her koşul altında, büyük özveriler ve ödünler pahasına olsa bile ayakta tutmaya her zamanki gibi arzu duyduğumuzdan kesinkes emin olabileceklerini çürütülemez ve su götürmez biçimde kanıtlayan olgular var. Bunu kanıtladık."[79]

Savaşan ülkeler, Çarlık tarafından ezilen milliyetlerde Rusya'ya karşı oluşan eski kini kışkırtmaya ve bunu Sovyet Cumhuriyetlerimize karşı kullanmaya çabalıyorlardı. Buna karşı savunma yapmak gerekiyordu. Fakat bu savunmada Sovyet iktidarı işçi ve köylü yığınlarına ne için savaşıldığını açıkladı, oluşan ulusal cumhuriyetlerdeki sınıf savaşımının gelişmesini desteklemeye çaba harcadı, kendi ulusal cumhuriyetleri içinde Sovyet iktidarı için uğraşan işçi ve köylü yığınlarına yardım etti. Ukrayna'ya karşı Sovyet iktidarının bu politikası tam bir kararlılıkla yürütüldü. Ukrayna halkına bir bildirgede şöyle deniyordu: "... biz, Halk Komiserleri Konseyi, Ukrayna Halk Cumhuriyetini ve onun Rusya'dan tümüyle ayrılma veya Rus Cumhuriyeti'yle federatif veya benzer ilişkiye girme hakkını tanıyoruz."[80] Fakat Ukrayna'da alevlenen içsavaşta Bolşevikler Ukrayna Sovyet iktidarını desteklediler.

Ukrayna'da oluşan ve karşı-devrimci karakter taşıyan en yüksek ulusal iktidar organı Rada, başlangıçta Sovyet Rusya karşısında yansız bir durum aldı, ama daha sonra, Aralıkta, Fransız diplomatik temsilciliğiyle bir anlaşma yaptı ve Almanya'ya karşı savaşın durdurulmasını önlemeye başladı. İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetleri I. Tüm-Ukrayna Kongresi'nde (Aralık 1917'de) Ukrayna Merkez Yürütme Kurulu seçildi. Rada, Ukrayna Merkez Yürütme Kurulu'na ve Ukrayna Sovyeti'ne karşı, içsavaşa dönüşen bir savaşım yürüttü. Rada devrildi.

Lenin, kurulan ulusal cumhuriyetlerin Sovyet iktidarının organlarına daima en çok dikkatin gösterilmesini istedi. 11. Ordunun Devrimci Savaş Konseyi'ne Vladimir İlyiç bir telgraf göndererek, kategorik olarak şunu vurguluyordu: "Gürcistan'ın egemen organlarına gayet özel bir saygıyla davranılmalı ve Gürcistan halkına karşı özel özen ve dikkat gösterilmelidir."[81]

Bolşeviklerin Sovyet iktidarının oluşmasından yıllar önce söylediklerini tutarlı biçimde yaşama geçiren Sovyet iktidarının politikası, tüm dünyanın emekçilerine, ulusal sorunda Partinin görüşlerinin doğruluğunu, Lenin'in görüşlerinin doğruluğunu gösterdi.

Sömürge boyunduruğu dünya savaşıyla zayıflamadı, tersine hatırı sayılır bir güçlenme gösterdi. Emperyalist savaş Doğu'yu uyandırdı, onun halklarını uluslararası politikanın içine çekti. Doğu halkları (Çin, Hindistan) dünya savaşının arenasına adım attılar. "...sosyalist devrim", diyordu Lenin, "sadece ve esas olarak her ülkenin devrimci proletaryasının kendi burjuvazisine karşı bir savaşımı olmayacak, hayır, tüm emperyalizm tarafından ezilen sömürge ve bağımlı ülkelerin, tüm bağımlı ülkelerin uluslararası emperyalizme karşı bir savaşımı olacak."[82]

"... biz Ruslar, İngiliz, Fransız veya Alman proletaryasınca sağlamlaştırılacak yapıta başlıyoruz. Fakat onların, tüm ezilen sömürge halklarının ve en başta Doğu halklarının emekçi yığınlarının yardımı olmaksızın kazanamayacaklarını görüyoruz."[83] Sosyalist dünya devrimine bakış açısı, Lenin'in, Doğunun uyanan halklarının savaşımına, sömürge ülkelerin savaşımına tavrını belirledi. Sürekli olarak bizim savaşımımızla onların savaşımı arasındaki ayrılmaz ilişkiyi vurguladı. Lenin öldü, ama Leninizm yaşıyor ve tüm yeryüzünün emekçilerine yardım ediyor, Doğu emekçilerinin savaşımlarını güçlendirmelerine ve böylece sosyalist dünya devrimini hazırlamaya yardım ediyor.

İlk kez 1932'de
V. İ. Lenin: Sömürgesel ve Ulusal Sorun
derlemesine önsöz olarak yayınlandı,
s. 3–9, Rusça.

Propagandacı Ve Ajitatör Olarak Lenin

PROPAGANDACI OLARAK LENİN

"Propaganda ve ajitasyonun berraklığı temel koşuldur. Karşıtlarımız, ajitasyon ve propaganda geliştirmede mucizeler yarattığımızı açıkladıklarında ve tanıdıklarında, bunu sanki bizim çok ajitatörümüz varmış ve bunun için çok kağıt kullanmışız şeklinde yüzeysel kavramamak gerekir; daha çok özünü, bu ajitasyonun içindeki gerçeğin tüm kafalara girdiğini düşünmek gerekir. Ve bu gerçek yadsınamaz."[84]

V. İ. Lenin

Rusya'da endüstri diğer kapitalist ülkelerden —İngiltere, Fransa, Almanya'dakinden— daha sonra gelişti. Bu nedenle bizde işçi hareketi de daha geç gelişti — ilk olarak önceki yüzyılın doksanlı yıllarında yığın karakteri aldı. Enternasyonal proletarya bu zamanda artık zengin savaşım deneyimlerine sahipti, bir dizi devrim geçirmişti ve devrimci hareketlerin ateşi, Marx ve Engels gibi öylesine mükemmel ve büyük düşünürler yarattı. Onların öğretileri, proletaryanın tutması gereken yolu aydınlattı, onlar burjuva düzeninin çökmeye mahkûm olduğunu, proletaryanın yengisinin önüne geçilemezliğini, iktidarı ele geçirme ve tüm yaşamı yeni tarzda biçimlendirme, yeni, komünist bir toplum yaratma zorunda olduğunu kanıtladı.

Gençliğinde Marx'ın öğretisiyle tanışan Lenin onu esaslı biçimde inceledi ve bu öğretinin Rusya işçi sınıfı için eylem kılavuzu olduğunu, Rus işçilerine bilgisiz, yıldırılmış, sınırsız sö-

mürülen kölelerden, sosyalizm için örgütlü savaşçılar haline gelmelerine yardım edeceğini, Rusya işçi sınıfına, onun esaslı bir güce gelişmesi için yardım edeceğini, ona tüm emekçileri beraberinde sürüklemesi ve her tür sömürüye bir son vermesi için yardım edeceğini kavradı.

Marx'ın öğretisi, Lenin'in toplumsal gelişmenin nereye gittiğini açıkça görmesine yardım etti. Lenin, Marx ve Engels'in görüşlerinin doğruluğundan ve yığınların olabildiğince iyi ve kapsamlı bir şekilde Marx'ın öğretisinin bilgileriyle donatılması gerektiğinden emindi. Bu yüzden tüm gücünü bu öğretinin propagandasına verdi.

Marksizmin temellerinin propagandası işçi yığınları arasında büyük başarı sağladı. Propagandamız, diyordu Lenin, özellikle becerikli propagandacılar olduğumuz için büyük başarı sağlamadı; söylediklerimiz gerçek olduğu için başarılı oldu.

Sarsılmaz inanç, propagandacı Lenin'in bir karakter özelliğiydi.

Lenin, Marx'ın öğretisini mükemmel tanıyordu, onun her yapıtını birçok kez okumuştu. 1914'te Granat Ansiklopedisi için Marx üzerine yazdığı ve zengin bibliyografiyle donatılmış araştırma, Lenin'in Marx'ın öğretisini çok yönlü tanıdığını bugüne dek görülmemiş biçimde kanıtlıyordu. Bunun canlı kanıtları Lenin'in diğer yapıtlarıdır.

Konuyla ilgili esaslı bilgi, propagandacı Lenin'in ikinci karakter özelliğiydi.

Ama Lenin yalnızca Marksizmin teorisini bilmekle kalmıyor, onu tüm ilişkileri ve bağlantıları içinde ele almayı da biliyordu.

1894 yılında, işçi hareketinin başlangıcı için yazdığı "'Halkın Dostları' Kimlerdir Ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar?" kitabında Marx'ın teorisinin bizim koşullarımızda, işçi hareketinin ilk adımlarından başlayarak, nasıl uygulanması

gerektiğini gösterdi. Kitap, çoğu devrimcinin, Rus yaşam koşulları dolayısıyla işçi sınıfının bir dereceye kadar büyük bir rol oynayamayacağı görüşünde oldukları sırada yazıldı.

1899 yılında Lenin'in, kapsamlı olgu malzemesi temelinde, bizde, Rusya'da da, ülkemizin geriliğine karşın kapitalizmin geliştiğini kanıtladığı "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi" yapıtı yayınlandı.

1902 yılında Lenin, bizim koşullarımızda işçi sınıfı partisinin, işçi sınıfını doğru yola götürmek için nasıl oluşturulması gerektiğini gösterdiği "Ne Yapmalı?" kitabını yayınladı.

1905 yılında "Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği" broşürünü yazdı.

1907 yılında, diğerleri yanında işçi hareketinin, köylü hareketiyle yetersiz bağlantısıyla nedenlendirilen 1905 Devrimi'nin yenilgisi artık iyice belirdiğinde, Lenin, bu devrimin deneyimleri temelinde işçi sınıfıyla köylülük arasındaki ittifakın sağlamlaştırılması gerekliliğinin altını çizdiği "Birinci Rus Devriminde Sosyal-Demokrasinin Tarım Programı" bilimsel araştırmasını yazdı.

Lenin ileride de işçi hareketiyle bağlı her esaslı sorunu oldukça özenle inceledi ve bunları Marx'ın teorisiyle birleştirdi. Dünya savaşı tüm hızıyla sürerken yazdığı, Lenin'in emperyalizm üzerine kitabının, aynı şekilde Ekim Devrimi'nin arifesinde yazılan "Devlet ve Devrim" kitabının ne denli büyük öneme sahip olduğu genellikle bilinmektedir. Leninist çalışmanın bir özelliği teoriyle pratiği birleştirmeyi bilmesiydi, tek bir pratik sorunu teoriden koparmaması ve her teorik sorunu, ilgili anla, canlı gerçeklikle sıkıca bağlamasını bilmesiydi, teorinin okuyucuya yakınlaştırılması ve anlaşılır duruma getirilmesiydi. Gerek bilimsel yapıtlarında gerekse sözlü ve yazılı propagandalarında Lenin, teori ve pratiği birbirleriyle sıkıca bağlamayı bildi.[85]

Böylece, ***propagandacı Lenin'in bir özelliği de, teoriyi anlaşılır kılan ve gerçek çevrenin doğru kavranmasına yardımcı olan, teoriyi canlı gerçeklikle birleştirme yeteneğiydi.***

Teoriyi ve çevreleyen gerçekliği Lenin sadece ilginç olduğu için incelemedi. Gerçekliği Marksist teorinin ışığıyla aydınlattığında, daima, bundan eylem kılavuzu olarak hizmet edebilecek gerekli sonuçları çıkarmaya çalıştı. Lenin'in propagandası daima, varolan anda yapılacaklarla sıkıca bağlıydı. İlyiç 1917 Şubat Devrimi'nden sonra İsviçre'de Paris Komünü hakkında konuşurken yalnızca Parisli işçilerin 1871'de nasıl iktidarı ele geçirdiklerini anlatmadı, yalnızca Marx'ın Paris Komünü üstüne görüşünü aktarmadı, aynı zamanda sonuç da çıkararak Rus işçilerinin iktidarı ele geçirdiklerinde ne yapmak zorunda olduklarını ortaya koydu. Lenin her zaman teoriyi eylem kılavuzuna çevirmeyi bildi.

Öyleyse ***propagandacı Lenin'in bir özelliği teoriyi bir eylem kılavuzuna çevirme yeteneğiydi.***

Lenin güçlü bilgilere sahip olmasına karşın, kapsamlı propaganda deneyimlerine sahip olmasına karşın —çok sayıda konferans verdi ve birçok propaganda makalesi yazdı—, her konuşmaya, her konferansa, her derse özenle hazırlanırdı. Lenin'in konuşmaları ve konferanslarından çok sayıda taslak elimizde bulunuyor. Lenin'in her propaganda konuşmasını nasıl özenle düşündüğü görülüyor. Bu taslaklardan, Lenin'in konuşmalarının ne denli zengin içerikli olduğunu, en gerekli, en önemli şeyleri bulup çıkarmayı ve her düşünceyi anlaşılır örneklerle açıklamayı nasıl bildiğini görüyoruz.

Propagandacı Lenin propaganda konuşmalarına özenle hazırlanırdı.

Propaganda konuşmalarında İlyiç çetin sorunları geçiştirmemeye, örtbas etmemeye özen gösterirdi, tersine — onları tüm keskinliğiyle ve oldukça somut ele alırdı. Sert sözlerden kork-

mazdı, sözkonusu sorunu kasten keskinleştirirdi; propagandacının konuşmasının coşkusuz olması gerektiği ve bir dereciğin barışçıl mırıltısına benzemesi gerektiği görüşünde değildi; konuşması sertti, sıklıkla biraz kabaydı, ama buna karşılık bellekte iz bırakırdı, heyecanlandırıcı ve sürükleyiciydi.

Propagandacı Lenin sorularını sert sorar ve coşkusuyla dinleyicileri beraberinde sürüklerdi.

Vladimir İlyiç yığınları daima özenle incelerdi, onların çalışma koşullarını, günlük yaşamlarını, onları harekete geçiren somut sorunları bilirdi. Yığınlar önünde söz aldığında, kendini her zaman dinleyicilere göre ayarlardı. Fakat konferansın, dersin, konuşmanın akışında da, andaki dinleyiciyi varolan anda özellikle neyin heyecanlandırdığını, neyin onlara anlaşılmaz geldiğini, onlara özellikle önemli gözükenin ne olduğunu gözönüne alırdı. Dikkatlerinin derecesine göre, sorulara, gelen seslere, tartışmalara göre İlyiç dinleyicilerinin ruh halini keşfetmeyi ve çıkarlarını etraflıca anlatmayı, açık olmayan soruları yanıtlamayı ve dinleyicileri kendine bağlamayı bilirdi.

Propagandacı Lenin, dinleyiciyi kendine bağlamayı ve onlarla kendi arasındaki gerekli karşılıklı anlayışı kurmayı bilirdi.

Son olarak, Lenin'in yığınlara tavrının, propagandasına ne denli güç kattığını belirtmek gerekir. İşçilerin, köylülerin —yoksul ve orta köylülerin—, Kızılordulular'ın yanına tenezzül ederek değil, tersine bir arkadaş, eşit biri olarak yaklaşırdı. Onlar onun için "propaganda objeleri" değildi, onlar çok çeken, birçok şeyi düşünmüş olan, kendi durumları için özen talep eden,yaşayan insanlardı. "Bizimle tam bir ciddiyetle konuşuyor", diyordu onunla ilgili olarak işçiler ve özellikle onun sade, arkadaşça tavrına değer veriyorlardı. Dinleyicileri, onun açıkladığı sorunların kendilerini fazlasıyla coşkulandırdığını görüyorlardı ve dinleyicileri en fazla ikna eden bu oluyordu.

Görüşlerini basitçe açıklama yeteneği, dinleyecilerine arkadaşça yaklaşım İlyiç'in propagandasına güç veriyor, onu özellikle verimli, bugün söylendiği gibi, özellikle etkili kılıyordu.

Propaganda, ajitasyon ve örgüt arasında taştan duvarlar yoktur. Kendi coşkusunun ateşini dinleyicilerine yaymayı bilen bir propagandacı aynı zamanda bir ajitatördür. Teoriyi iş yapma yönergesine çevirmeyi bilen bir propagandacı kuşkusuz örgütçünün çalışmasını kolaylaştırır.

Lenin'in propagandasında, ajitasyona kaçan güçlü tonlar vardı, içinde örgütsel etmenler de güçlüydü, ama bu, bu propagandanın önemi ve gücünü düşürmüyordu.

Propagandacı Lenin'den öğrenelim.

AJİTATÖR OLARAK LENİN

> "Her ajitatör bir devlet adamı, ekonomik inşada tüm köylü ve işçilerin bir önderi olmalı. Komünist olmak için şu veya bu broşürü, şu veya bu kitabı tanımak, yani okumak gerektiğini söylemeli."[86]
>
> ***V. İ. Lenin***

"Öğretimiz bir dogma değil, tersine bir eylem kılavuzudur" demeye özen gösterirlerdi Marx ve Engels. Lenin onların bu sözünü sık sık yinelerdi. Onun tüm çalışmaları Marksizmi sözlerle değil, eylemle, işçi sınıfının geniş yığınlarının eylem kılavuzuna dönüştürmeye yönelikti.

Lenin, 1893'te Petersburg'a geldiğinde hemen işçi çevrelerine gitti ve işçilere Marx'ın, nesnelerin varolan durumuyla ilgili nasıl yargıya vardığını, toplumsal gelişmenin yönüyle ilgili ne söylediğini, Marx'ın işçi sınıfına ve onun kapitalist sınıfa karşı verdiği savaşıma hangi önemi verdiğini, neden işçi sınıfının yengisinin kaçınılmaz olduğu görüşünde olduğunu anlattı. Le-

nin, olabildiğince basit konuşmaya çabalıyordu, Rus işçilerinin yaşamından örnekler veriyordu; işçilerin büyük ilgiyle dinlediklerini ve Marx'ın öğretilerinin ilkelerini iyice benimsediklerini gördü, ama aynı zamanda şunu söylemenin az önemi olmadığını duyumsuyordu: "Sınıf savaşımını yaygın bir şekilde geliştirmek gerekir", bu sınıf savaşımının ***nasıl*** geliştirileceği, bunun hangi sorunlar etrafında gruplandırılarak örgütlenmesi gerektiği gösterilmeliydi. Görev, işçi yığınlarını özellikle hareketlendiren olguları ele almak, onları aydınlatmak ve onları ortadan kaldırmak, onları değiştirmek, ne yapılacağını göstermekti. Başlangıçta, doksanlı yıllarda, işçileri en çok, uzun çalışma saatleri, para cezaları, ücret kesintileri, kaba muamele harekete geçiriyordu. Buna uygun olarak Lenin'in çevresi aşağıdaki yolu seçti: Tek tek fabrikalara, işletme yönetimine belli talepleri formüle etmede işçilere yardım eden bir yoldaş gönderiliyordu, bu talepler açıklanıyor ve özel bildirilere basılıyordu. Bildiriler işçileri biraraya topladı, öyle ki bunlar fikirbirliğiyle bildirilerde yeralan talepleri desteklediler.

Ajitasyon işçi yığınlarını aktifleştirdi.

"Rusya'daki bugünkü siyasi ilişkiler ve işçi yığınlarının varolan gelişme düzeyi nedeniyle doğal olarak ön plana çıkan işçiler arasındaki ajitasyon, propagandayla ayrılmaz ilişki içindedir", diye yazıyordu Lenin 1897'de "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri" broşüründe. "İşçiler arasındaki ajitasyon, sosyal-demokratların işçi sınıfının tüm kendiliğinden savaşım eylemlerine, işçilerle kapitalistler arasındaki iş süresi, ücret, çalışma koşulları vs. vb.ne ilişkin tüm çatışmalara katılmaktan ibarettir. Görevimiz, çalışmamızı sıkı şekilde işçi yaşamının pratik günlük sorunlarıyla bağlamak, işçilere bu sorunların içinden çıkmak için yardım etmek, işçilerin dikkatini en kaba suiistimallere çekmek, işverenlere taleplerini daha iyi ve amacına uygun formüle etmede onlara yardımcı olmak, işçilerde dayanışma bilincini,

ortak çıkar bilincini ve proletaryanın dünya ordusunun bir parçası olan homojen bir işçi sınıfı olarak tüm Rus işçilerinin ortak davasını geliştirmektir."[87]

1906 yılında Lenin, sosyal-demokrat temsilcilerin ve ikinci seçmenlerin köylüler arasında nasıl ajitasyon yürütecekleri sorununu açıkladı. Şöyle yazıyordu: "... proletaryanın ***bugünkü*** devrimde öncü olduğunu kanıtlamak için, sürekli 'sınıf' sözcüğünü yinelemek yeterli değildir. Proletaryanın yönetici rol oynadığını kanıtlamak için sosyalist öğretimizi ve Marksizmin genel teorisini ortaya koymak yetmez. Ayrıca ***bugünkü*** devrimin canalıcı sorunlarının ele alınmasında, İşçi Partisi üyelerinin ***bu*** devrimin çıkarlarını, onun ***tam*** yengisinin çıkarlarını tüm diğer partilerden daha tutarlı, daha doğru, daha kararlı, daha becerikli temsil ettiğini pratikte göstermeyi bilmeli."[88]

Ajitasyon Lenin'in öğretisine göre teoriyle pratiği birleştirir. Gücü burada yatar.

Ajitasyon işçilerin ekonomik savaşımında çok büyük rol oynuyordu, çünkü onlara grevi kapitalistlere karşı savaşımda bir yöntem olarak kullanmayı öğretiyordu, çünkü onlara işçi sınıfının durumunun iyileştirilmesi için bir dizi kazanımlar elde etmede yardım ediyordu.

Fakat ekonomik savaşımın başarıları sosyal-demokratlar arasında tam bir "Ekonomizm" akımını ortaya çıkardı, bu kendini Marksist teorinin küçümsenmesinde, kendiliğindenliğe tapmada, proletaryanın görevlerini sadece ekonomik durumlarının düzeltilmesi için savaşımla sınırlama çabalarında ve bununla işçi yığınları arasında siyasal ajitasyonu daraltmada gösteriyordu.

"Devrimci teori olmadan devrimci hareket de olamaz" (a.b.ç. —**N. K.**) diye yanıt verdi Lenin 1902'de "Ne Yapmalı?" eserinde Ekonomistlere. "Bu düşünce, moda haline gelen oportünizm vaazının, pratik faaliyetin en dar biçimleriyle elele gittiği bir zamanda ne denli vurgulansa azdır."[89]

Ajitasyon sadece Marksistlerce kullanılmayan, yığınların aktifleştirilmesi yöntemidir: Burjuvazi eskiden beri ajitasyonda büyük deneyimlere sahiptir. Fakat ajitasyondan ajitasyona fark vardır. Yalnızca "doğru teorik çözüm, ajitasyonda kalıcı bir başarıyı ***garanti eder***"[90] diyordu Lenin II. Parti Kongresinde.

Teorinin küçümsenmesi, rolünün azımsanması, ***"bu rolü küçümseyenin bunu isteyip istememesinden tamamen bağımsız olarak, burjuva ideolojisinin işçiler üstündeki etkisini güçlendirmek"***[91] demektir. Lenin için en önemlisi öyleyse ajitasyonun ***içeriğiydi.***

O, ajitasyonun sadece çağrılarla sınırlanmasına karşı savaştı, onun aydınlatma çalışmasıyla bağlı olmasını talep etti.

Lenin ajitasyonun gücünü doğru yürütülen açık ve biçimi basit olan aydınlatma çalışmasında görüyordu. "Basit ve açık, yığınlar tarafından anlaşılır bir dille konuşmak, ... çok bilmiş kavramcıların ağır ateşinden, yabancı sözcüklerden, ezberlenmiş, hazır, ama yığınlarca anlaşılmayan, henüz tanınmayan parolalar, tanımlar, sonuçlardan ilk ve son olarak vazgeçmeyi"[92] bilmek gerekir diye yazıyordu 1906'da Lenin "Sosyal-Demokrasi Ve Seçim Anlaşması" makalesinde.

Elbette bu Lenin'in parolalardan yararlanmayı yadsıdığı anlamına gelmez. "Sosyal-demokrasinin seçim platformunu, doğrudan siyasal pratiğin en temel sorunlarını öne çıkaran ve çok yönlü sosyalist propagandanın gelişmesi için en rahat ve akla yakın neden ve malzemeyi sunan, kısa, genel bir parola, bir seçim parolasıyla kapamak sık sık yararlı ve bazen de gereklidir"[93], diye yazıyordu Vladimir İlyiç 1911'de. Demagojiyi, yığınların kötü içgüdülerinin tahrikiyle, cahillikleri, aydınlatılmamışlıklarıyla hiçbir oyunu hoşgörmezdi. Lenin diyordu ki: "... demagogların işçi sınıfının en kötü düşmanları olduklarını yinelemekten hiçbir zaman yorulmayacağım."[94] Demagoji, sahte

vaatler, sürekli Lenin'in haklı öfkesini uyandırıyordu. Örneğin Sosyal-Devrimciler köylülere ne vaatlerde bulunmamışlardı ki!

Lenin köylülüğe ***asla,*** bizzat kendisinin de sonuna kadar inanmadığı herhangi bir vaatte bulunmadı. Başarı uğruna sosyalist hedeflerimizi, sımsıkı sınıfsal pozisyonumuzu sessizlikle geçiştirmeye izin vermedi. Kitleler ise bunu hissedip anladılar, onun kendileriyle "tam bir ciddiyetle" konuştuğunu anladılar (Lenin'in 1917 yılındaki ajitasyon konuşmalarını anımsayan bir işçi kendini böyle ifade ediyordu).

Lenin, ***ajitasyonun içeriğini daraltmaya*** çalışan Ekonomistlere hararetle karşı koydu. Daha "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri" (1897) broşüründe şunları yazıyordu: "Ekonomik alanda, işçi yaşamının ekonomik ajitasyon için kullanılamayacak hiçbir sorunu olmaması gibi, siyasal alanda da siyasal ajitasyonun konusu olmayacak hiçbir sorun yoktur. Ajitasyonun bu iki biçimi sosyal-demokratların çalışmasında bir madalyonun iki yüzü gibi birbirine aittir. Ekonomik gibi politik ajitasyon da proletaryanın sınıf bilincinin gelişmesi için aynı ölçüde gereklidir ve ekonomik gibi siyasal ajitasyon da Rus işçilerinin sınıf savaşımı için ders kitabı olarak aynı ölçüde gereklidir, çünkü her sınıf savaşımı politik bir savaşımdır."[95]

"... çok yönlü siyasal ajitasyon, tam da proletaryanın siyasal eğitiminin yaşamsal önemdeki çıkarlarının, tüm toplumsal gelişmenin ve tüm halkın, yani onun tüm demokratik unsurlarının yaşamsal önemdeki çıkarlarıyla buluştuğu odaktır. Her liberal soruna karışmak, bizim ona karşı sosyal-demokrat tavrımızı saptamak ve proletaryanın bu sorunun sona erdirilmesine aktif katılması ve çözümün kendine uygun olmasına zorlaması için önlemler almak bizim doğrudan görevimizdir."[96]

"İşçi sınıfının mutlakiyete karşı düşmanlığı fikrini propaganda etmekle yetinilebilir mi? Tabii ki hayır. İşçilerin politik baskı altında tutulmalarını ***açıklamak*** yetmez (onlara kendi çı-

karlarıyla işverenlerin çıkarları arasındaki çelişkiyi ***açıklamanın*** yetmediği gibi). Bu baskının her somut görüntüsünden ajitasyon için yararlanmak gereklidir (ekonomik baskının somut görüntülerinden ajitasyon için yararlandığımız gibi). Ve en çeşitli toplumsal sınıflar ***bu*** baskıdan çektikleri için, bu baskı en çeşitli yaşam ve çalışma alanlarında, mesleki, genel vatandaşlık, kişisel, ailevi, dinsel, bilimsel vs. vs. alanlarda ortaya çıktığı için — mutlakiyetin ***çok yönlü siyasal teşhirini*** **örgütlemeyi** ***üstlenmezsek,*** işçilerin siyasi bilinçlerini geliştirme ***görevimizi*** yerine getiremeyeceğimiz açık değil mi? Baskının somut görüntülerini ajitasyon amacıyla kullanmak için bu görüntüleri açığa vurmak gerekli değil mi? (ekonomik ajitasyon yapabilmek için fabrikalardaki kötü durumların ortaya çıkarılması gerektiği gibi)."[97]

Siyasal teşhirleri yurtdışında yayınlanan illegal "Iskra" üstlendi o zamanlar. İlyiç'in planına göre onun görevi, kolektif propagandacı, kolektif ajitatör ve kolektif örgütleyici olmak, işçi yığınlarının eylemlerini tek bir hedefe yöneltmek, büyük öneme sahip sorunları ortaya koymaktı. "... siyasal yaşamın tümü" diye yazıyordu İlyiç 1902'de "Ne Yapmalı?"da, "halkaların sonsuz dizelerinden oluşan sonsuz bir zincirdir. Politikacının tüm sanatı, varolan anda en önemli olan, bu zincir halkasının sahibine tüm zinciri en iyi garanti eden, elinden en az alınabilecek küçük zincir halkasını bulmak ve onu sıkıca tutmaktan oluşmaktadır."[98]

Lenin'in önderliğinde "Iskra", etrafında en yaygın ajitasyonun geliştiği en önemli sorunları seçmeyi bildi.

Doğru yapılan, geniş işçi yığınlarını kapsayan politik örgütleme de ajitatörün rolünü yükseltir.

Ajitatör, diye öğretiyordu Lenin, yığınlarla konuşmasını bilen, coşkusunun ateşini onların içinde de yaymasını, canlı, anlamlı olgular seçmesini bilen bir halk temsilcisidir. Böyle bir

halk temsilcisinin konuşması yığınlar arasında yankı bulur, benimsenir ve devrimci sınıfın enerjisiyle desteklenir. Lenin'in kendisi de böyle bir ajitatör, böyle bir halk temsilcisiydi.

1905 yazında Lenin, "Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği" broşüründe şunu belirtiyordu: "Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi tüm çalışmasını, ağırlık noktası ajitasyon ve propagandada, hararetli toplantı ve yığın mitinglerinde, bildiri ve broşür dağıtımlarında, ekonomik savaşımların teşvik edilmesi ve parolalarının benimsenmesinde yatan sapasağlam, değişmez bir çerçeveye uydurdu."[99]

Ajitasyonun artık çalışmanın pratiğine girdiği, ama kendine tamamıyla belirli bir çerçeve yarattığı olgusu, ***Lenin'in bir an bile onun şablonlaştırılmasına izin verdiği anlamına gelmez.***

O, nüfusun değişik katmanlarına değişik tarzda yaklaşma yeteneği talep ediyordu. "Her sosyal-demokrat konuştuğu her yerde sürekli cumhuriyet üzerine konuşmalı. Fakat cumhuriyet üzerine konuşma yapmayı bilmek gerekir: bir fabrika mitinginde ve bir Kazak köyünde, bir öğrenci toplantısında ve bir köylü kulübesinde, III. Duma'nın kürsüsünden ve yurtdışında yayımlanan bir organın sütunlarında bunun üzerine aynı biçimde konuşulamaz. Herbir propagandacının ve her bir ajitatörün sanatı, varolan dinleyici çevresini, belli bir gerçeği bu dinleyici çevresi için olduğunca ikna edici ifade ederek en iyi şekilde etkilemesinden oluşmaktadır, öyle ki bu çevre bunu olabildiğince kolay benimsesin, onun için bu olabildiğince açık ve aklında kalabilir olsun"[100], diye yazıyordu Lenin Aralık 1911'de. Doğal olarak bu birine başka, diğerine başka birşey söylemek gerektiği anlamına gelmez. Sözkonusu olan yalnızca her bir dinleyici tipine nasıl yaklaşılacağıdır.

O zamanlar Paris'te yaşadığımızı ve Vladimir İlyiç'in, değişik tipteki toplantılarda sosyalistlerin nasıl sahneye çıktıklarına özel bir ilgi duyduğu seçim toplantılarını canla-başla ziyaret et-

tiğimizi anımsıyorum. Bir sosyalisti bir işçi toplantısında ve sonra aynı adamı aydınların, ağırlıkla öğretmenlerin olduğu bir toplantıda dinlediğimizi anımsıyorum. İkinci toplantıda konuşmacı işçi toplantısında söylediğinin tam tersini söyledi. Çok miktarda seçmen oyu toplamak istiyordu. Vladimir İlyiç'in buna ne denli kızdığını anımsıyorum. İşçiler önünde bir radikal, aydınlar önünde bir oportünist!

Lenin, yerel malzeme temelinde genel parolaları yorumlama yeteneğini olağanüstü önemli görüyordu. "Merkez organı yöresel ajitasyonda, sayfalarında düşünce ve sloganları sadece basarak değil, aynı zamanda onları ***kendi sözleriyle anlatarak,*** onları yöresel ilişkilere uygun ***geliştirerek*** veya değiştirerek vb. çok yönlü değerlendirmeye uğraşmak gerekir. Bu, bizlerle sizler arasında gerçek bir işbirliği, bir görüş alışverişi, parolalarımızın düzeltilmesine ulaşmak için ve işçi ***yığınlarına*** sürekli bir merkez organa sahip olduğumuzu göstermek için olağanüstü önemlidir"[101] diye yazıyordu Lenin 1905'de "Raboçi" gazetesinde "Proletari" yazı kurulu adına.

Yığınları, onlara ustaca yaklaşabilmek için adamakıllı tanımanın gerekliliğinden Lenin sürekli sözederdi. O, kendi, yığınları yorulmaksızın incelerdi, yığınları dinlemeyi bilirdi, onların söylediklerine anlayış gösterirdi, bir işçinin veya bir köylünün neyi söylemeye uğraştığının özünü bulmayı bilirdi.

Proletarya diktatörlüğü üzerine, komünistlerin her yerde buna nasıl hazırlanmak zorunda oldukları sorunu üzerine geniş açıklamalarda Lenin, "Komünist Enternasyonal'in İkinci Kongresinin Ana Görevleri Üzerine Tezler"de (Temmuz 1920'de) şöyle yazıyordu: "Proletarya diktatörlüğü, kapitalist sınıf tarafından ezilen, çiğnenen, baskı altında tutulan, yıldırılmış, dağıtılmış ve aldatılmış tüm emekçi ve sömürülenlerin, kapitalizmin tüm tarihi boyunca bu yönetici role hazırlanmış olan tek sınıf tarafından önderliğinin tam gerçekleştirilmesidir. Bu yüzden her

yerde ve hemen proletarya diktatörlüğünü hazırlamaya ve diğerleri yanında aşağıdaki yöntemi uygulamaya başlamalı." Komünist hücreler oluşturmak gerekliliğinden konuştuktan sonra Lenin devam ediyordu: "Birbirleriyle ve Parti merkeziyle sımsıkı bağlı olan, deneyimlerini birbirlerine aktaran, ajitatif, propagandist ve örgütsel çalışma yürüten, kamu yaşamının her alanında kararlı çalışan, emekçi yığınların tüm çeşitliliğine ve gruplarına uyan bu hücreler bu çok yönlü çalışmayla hem kendini ve Partiyi, hem de sınıf ve yığını sistemli eğitmeliler." Ve devamla: "... yığınlara, bu yığınlar içinde her bir mesleğin, her bir katmanın özelliğini ve anlayış tarzını anlayabilmek için, özellikle sabırlı ve temkinli yaklaşmayı öğrenmeli."[102]

Yığınlara yaklaşmayı öğrenmek — Partinin proletarya diktatörlüğüne hazırlığını İlyiç bunda görüyordu. Bunu öğrenmeye kendi tüm yaşamı boyunca özel bir sabırla çaba gösterdi.

Lenin, onun etrafında ajitasyonun yapılacağı ***parolaların seçiminde şablonlaştırmaya*** da hiçbir şekilde sabır göstermedi. Sloganların seçimine büyük önem verirdi. Kasım 1918'de Parti yöneticilerinin bir toplantısında Lenin, küçük-burjuva partileri üzerine konuşmasında şunu vurguladı: "...Her slogan gerektiğinden daha çok kemikleşme özelliği edinir."[103] Her aşamadaki ajitasyon alanındaki olgular zincirinden tam da, tüm zinciri arkasından çekmek ve görüntülerin toplamını aydınlatmak için tutulması gereken zincir halkasını bulup çıkarmak yeteneği, esnekliği" — İlyiç buna olağanüstü önem veriyordu.

Doksanlı yılların başında bir öğrenci çevresine geldiğimde, henüz Marksist değilken, çevre arkadaşlarım bana Mirtov'un (Lavrov)'un*. "Tarihsel Mektuplar"ını okumam için verdiler. Üstümde güçlü bir etki yaptılar. Birkaç yıl sonra, sürgün yeri Şuşenskoye'de İlyiç'le bu konu üzerine konuştum. Mektuplar

* *Lavrov, P. L. (Mirtov) (1823–1900) – popülistlerin tanınmış bir teorisyeni.*

üzerine çok "yumuşak" konuştum. İlyiç onu Marksizmin bakış açısıyla eleştirdi. Benim son gerekçem şuydu: "Şunu söylediğinde Lavrov haklı değil miydi?: 'Varolan anda devrimci olan bayrak, bir sonraki anda gerici olabilir.'" İlyiç bu düşüncenin doğru olduğunu belirtti, ama bunun kitabın tümünü daha iyi yapmayacağını ekledi.

Tüm faaliyetinin seyri içinde Parti, temel ilkelerine sadık kalarak, sloganları değişen koşullara göre değiştirmek zorundaydı. Ve çalışma koşulları sürekli değişiyordu.

İlyiç 1905 yazında Rusya'ya yazıyor ve yurtdışında bir yerde bir MO (Parti merkez organı)'nın olduğunu, bunun birkaç bin adet basıldığını, illegal sınırdan geçirildiğini ve illegal dağıtıldığını işçilerin bilmesini sağlamanın ne denli önemli olduğundan sözediyordu. İşçilere sadece tek nüsha ulaşıyordu. Fakat birkaç ay sonra koşullar temelden değişti. "***Şimdi*** Petersburg'daki ***günlük*** gazete, proletaryayı etkilemek için bize en geniş kürsüdür. 100.000 adetlik baskıyı örgütlemek ve adet başına 1 kopeklik fiyata maletmek durumunda olacağız)"[104] diye yazıyordu Ekim 1905 sonunda Lenin Plehanov'a.

Aralık 1911'de İlyiç "Çarlık Duması'nın ajitasyon kürsüsü"[105] olarak büyük önemini vurguladı. Bu önemi, II. Çarlık Durması'ndan önce sürekli olarak, Bolşeviklerin Duma'yı ajitasyon kürsüsü olarak görmeyi bırakmalarını talep eden liberaller, Kadetler de kavradılar.

Değişen koşullara göre, söylendiği gibi, sloganlar da değişiyordu.

1897'de Lenin "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri" broşüründe, dağılmamak gerektiğini, tüm güçlerin kent proletaryası üzerine yoğunlaştırılmak zorunda olduğunu yazıyordu. Ajitasyon yapmak için kırlara gitmek o zaman güçleri boşuna harcamak anlamına gelirdi. Ama 1907 yılında Lenin şöyle yazıyordu: "Örgütsel ve ajitasyon çalışmamızı köylüler arasında on

kat arttırmak gereklidir, hem köyde açlık çeken herkes arasında, hem de devrimin büyük yılını yaşamış olan, geçtiğimiz sonbahar oğullarını askerlik hizmetine gönderenler arasında."[106]

Sözkonusu anı Marksistçe değerlendirme, olayları tüm ilişkileri ve bağlantıları içinde ele alma, onları gelişmesi içinde değerlendirme, varolan anda işçi sınıfına zafer için gerekenin ne olduğunu belirleme yeteneği — kısaca, anın diyalektik, Marksist değerlendirilmesi Partiyi, sloganları doğru seçme ve doğru zincir halkasını kavrama yeteneğiyle silahlandırdı. Lenin, her aşamada Partinin görevlerinin analizinde özellikle çok çaba sarfetti. Sloganların doğru seçimi — teoriyi pratikle bağlayan, ajitasyonu özellikle başarılı kılan şey buydu. Ekim Devrimi'nden önce Bolşeviklerce ortaya konan sloganlar —barış sloganı, toprak sloganı— işçi sınıfına zaferi garanti eden sloganlardı, bunlar köylü ve asker yığınlarını derinden etkileyen sloganlardı. Kulağa en hoş gelenler de olsa, şeylerin gerçek durumunu gözönüne almayan sloganları Lenin devrimci lafazanlık olarak adlandırıyordu.

1918 yılında Almanya'yla çok ağır barış koşullarının kabulü gerekli olduğunda ve bazıları barış yapılmasına karşı çıktıklarında, evet devrimci bir savaşın gerekliliğinden sözettiklerinde, Lenin onlara karşı "Devrimci Lafazanlık Üzerine" makalesinde cephe açtı.

"Devrimci lafazanlık, olayların dönüşümünde ve şeylerin varolan durumunda objektif koşulları dikkate almaksızın devrimci sloganların yinelenmesinden ibarettir. Gerçek temelden yoksun, harikulade, cazibeli, çoşturan sloganlar — bu, devrimci lafazanlığın özüdür" diye yazıyordu Lenin. "Kim sözcüklerle, tumturaklı konuşmalarla ve dokunaklı haykırışlarla kendini uyutmak istemiyorsa" diye sürdürüyordu Lenin, "1918 Şubatı'ndaki devrimci savaş 'sloganı'nın, arkasında hiçbir gerçek objektif şey bulunmayan boş bir laf olduğunu görmeli. Duygular, is-

tekler, haklı öfkeler, kızgınlık — bu, bulunduğumuz an içinde bu sloganın biricik içeriğidir. Ve sadece böyle bir içeriğe sahip olan bir slogan işte devrimci lafazanlıktır."[107]

"Siyasal ajitasyon çalışması hiçbir zaman boşuna değildir" (a.b.ç. —**N. K.**) diye yazıyordu İlyiç 1908 yılında, gericilik üstün geldiğinde. "Başarısı, derhal ve bir çırpıda, koordineli bir siyasal eylem için çoğunluğu veya onayı elde edip edememizle ölçülemez. Buna bir çırpıda ulaşamamamız olasıdır: Fakat biz geçici yenilgilerle moralimizi bozmadığımız, tersine ***çalışmamızı*** en zor koşullar altında da metanetle, sabırla ve tutarlılıkla sürdürdüğümüz için örgütlü proleter bir partiyiz."[108]

Yaşam İlyiç'in ne denli haklı olduğunu gösterdi. 1912 yılında devrimci bir atılım başladı ve 1905 yılının geleneğini canlandırdı. Bu gelenek işçilere, Lena'daki olaylara mükemmel bir yığın greviyle yanıt vermede yardım etti. İşçiler derhal ayaklandılar ve bu geleneği yine tazelediler.

Lenin devrimci yığın grevini proleter bir ajitasyon yöntemi diye adlandırıyordu.

"Rus devrimi", diye yazıyordu Temmuz 1912'de, "ilk olarak ajitasyonun, sarsıp uyandırmanın, işbirliğinin ve yığınları savaşım içine çekmenin proleter yöntemini büyük ölçüde geliştirdi. Ve şimdi proletarya bu yöntemi yeniden ve daha sağlam uyguluyor. Yeryüzünün hiçbir gücü, proletaryanın devrimci öncüsünün bu yöntemle meydana getirdiğini yapamazdı. Dev gibi bir alana dağılmış, parçalanmış, bastırılmış, hakları elinden alınmış, bilgisiz ve resmi makamlar, polisler, ajanlar yığınıyla 'kötü etkilerden' korunan 150 milyon nüfuslu kocaman bir ülke — ***tüm*** bu ülke mayalanmaya başladı. Gerek işçilerin, gerek köylülerin en geri katmanları grevcilerle doğrudan ve dolaylı ilişkiye geçiyor. Alt katmanlarla, yığınla ayrılmaz biçimde bağı olması ve onların saflarında kalması, ***her*** işçi ailesinin ivedi gereksinimleri için uğraşması ve ivedi ekonomik gereksinimler

için bu doğrudan savaşımla siyasal protestoyu ve monarşiye karşı savaşımı birleştirmesiyle etkilerini sonsuz artıran yüzbinlerce devrimci ajitatör birdenbire ortaya çıkıyor, çünkü karşıdevrimin sayesinde, monarşiye karşı şiddetli bir kinle dolu milyonlar ve onmilyonlar onun rolünü anlamaya başlıyor ve şimdi başkentlerin ilerici işçilerinin sloganları herkesin kulağına ulaşıyor: Yaşasın demokratik cumhuriyet! durmaksızın binlerce yolla, her grevin eşliğinde, geri kalmış katmanlara, kenarda kalmış taşraya, 'halka', 'Rusya'nın derinliklerine' doğru oluyor bu."[109] Yığınlar olgularla ikna olurlar, sözlerle değil, olanlara *inanırlar*. III. Sovyet Kongresi'nde Lenin açıklıyordu: "Şimdi halk yığınlarından başka bir sesin yükseldiğini biliyoruz; kendi kendilerine şöyle diyorlar: şimdi tüfekli adamdan korkmaya gerek yok, çünkü o emekçileri savunuyor ve sömürücülerin egemenliğini acımasızca yıkıyor. Halk bunu gördü, ve bu yüzden, sade, eğitimsiz insanların kızıl muhafızların tüm güçlerini sömürücülere karşı yönelttiğini anlatttıklarında yaptığı ajitasyon yenilmezdir."[110]

İçsavaş sırasında ajitasyon olağanüstü büyük boyutlara ulaştı. O zamanlar Tüm-Rusya Merkez Yürütme Kurulu ajitasyon trenleri ve ajitasyon vapurları örgütledi. Vladimir İlyiç onlara büyük özen gösterdi, insanların seçimi, ajitasyonun tarzı için ve yapılan işle ilgili rapor verme için öğütler verdi.

Sovyet iktidarının kararnameleri propaganda ve ajitasyon açısından muazzam önem kazandılar. Lenin şöyle yazıyordu: "Kararnamelerle yol göstermekten vazgeçseydik, sosyalizmin hainleri olurduk. Pratikte bir defada ve tümüyle uygulanamayan kararnameler propaganda için büyük bir rol oynadı. Önceleri genel gerçeklerle propaganda yapıyorduk, şimdi ***çalışmayla propaganda*** yapıyoruz. Bu da propagandadır, ama eylemle propaganda — yalnız, anarşistler ve eski sosyalizm zamanında üstüne pek güldüğümüz herhangi bir öfkelinin izole olmuş eyle-

mi anlamında değil. Kararnamemiz bir çağrıdır, ama önceki ruhla bir çağrı değil: 'İşçiler ayaklanın, burjuvaziyi devirin!' Hayır, bu yığınlara bir çağrıdır, pratik eylem için bir çağrı. ***Kararnameler, yığınları pratik işe çağıran yönergelerdir.*** Önemli olan budur."[111]

İlyiç ajitasyonu sadece propagandayla değil örgütlenmeyle de sıkı bağlantı içine soktu. Ajitasyon, yığınlara örgütlenmelerinde yardım eder —Lenin ta başından itibaren bundan sözetti— , onları birleştirir, bir ağızdan iş yapmalarını sağlar. Devrim anında ajitasyon devasa örgütleyici anlama sahipti, sosyalizmin inşasında da önemi daha az değil.

Ajitasyonun biçimleri değişir, ama ajitasyon, tam da ***eylemle, çalışmayla, örnekle ajitasyon*** önceden olduğu gibi örgütleyici anlamını korur.

Vladimir İlyiç ***örnekle ajitasyona*** özel önem verdi. Mart ve Nisan 1918'de yazdığı "Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri" makalesinde İlyiç, Sovyet iktidarı altında örneğin hangi ajitatif önemi kazandığını vurguluyordu. "Kapitalist üretim tarzında tek bir örneğin, diyelim ki herhangi bir üretim birliğinin önemi, kaçınılmaz olarak son derece sınırlıydı ve yalnızca küçük-burjuva illüzyoncuları iyiliksever kuruluşların örneklerinin etkisiyle kapitalizmin 'düzeltilmesini' düşleyebilirdi. Siyasi iktidarın proletaryanın eline geçmesiyle, mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesinden sonra olay temelden değişti ve ilk kez olarak —en tanınmış sosyalistlerin çokça anlatılarına uygun olarak— örneklemenin gücü, yığınlara etki etme olanağı kazandı. Örnek komünler, geri kalmış komünler için eğitici, öğretmen ve yardımcı olmalılar ve olacaklar. Basın, örnek komünlerin başarılarını kapsamlı biçiminde anlatarak, başarılarının nedenlerini, onların ekonomik yöntemlerini araştırarak ve diğer yandan inatla 'kapitalizmin geleneklerini', yani anarşi, tembellik, düzensiz-

lik ve spekülasyonu bırakmayan komünleri 'kara tahtaya' çekerek, sosyalist inşanın bir aleti olmalı."[112]

İlyiç, örnekle ajitasyona büyük önem verdiği için, ***sosyalist yarışmaya da muazzam ajitatif önem*** veriyordu.

İçsavaş sona ererken İlyiç propaganda ve ajitasyonu yeni bir yöne yönlendirmenin, onu olabildiğince sıkı şekilde sosyalist inşanın görevleriyle, planlı ekonominin görevleriyle bağlamanın gerekli olduğunu vurguladı.

"Eski stilde propaganda" diyordu Lenin, "komünizmin ne olduğunu örneklerle anlatır ve açıklar. Fakat bu eski propaganda hiçbir işe yaramıyor, çünkü şimdi sosyalizmi nasıl inşa etmek gerektiğini pratikte göstermek gerekli. Tüm propaganda ekonomik inşanın siyasi deneyimlerine dayandırılmalı... Politikamız şimdi esas olarak devletin ekonomik inşası olmalı... Ve tüm ajitasyon ve propaganda bunun üstüne kurulmalı...

Her ajitatör bir devlet adamı olmalı, ekonomik inşada tüm köylü ve işçilerin bir önderi."[113]

Tüm-Rusya Merkez Yürütme Kurulu'nun ajitasyon trenlerinden, siyasi bölümlerine tarımcıların ve teknikerlerin alınmasıyla, trenler ve gemilerce yapılan çalışmanın ekonomik ve pratik bölümünün güçlendirilmesini, teknik yazının, filmlerin buna uygun içerikte seçimini talep etti, tarımsal ve endüstriyle ilgili filmlerin yapımını ve böyle filmlerin yurtdışından alımını talep etti.

Politik-Kültürel Aydınlatma Komisyonlarından kapsamlı bir üretim propagandası istedi. Bu sorunla ilgili tezler tasarladı ve üretim tekniğiyle ilgili propaganda ve ajitasyonun yurtdışındaki, özellikle Amerika'daki biçimlerinin, aynı şekilde bizde bu yöntemlerin uygulanmasında elde edilen deneyimlerin incelenmesini talep etti. Rusya'nın Elektriklendirilmesi Devlet Komisyonu (GOELRO)'nun raporuyla ilintili olarak ülkenin elektriklendirilmesinde işçilerin en geniş yığınlarının katılımını sağla-

mayı ve standart elektrifikasyon planı için bütün ajitasyona siyasal bir karakter verilmesini talep etti. İşçilerin politeknik ufuklarını genişletmeyi talep etti, çünkü planlı ekonominin özünü kavramak aksi halde olanaksız olurdu.

Lenin Sovyet ülkesinin, örnek, model olarak hizmet edecek, bütün yeryüzü proletaryasını aydınlatacak bir meşale olacak bir tür ajitasyon noktası olmasını düşlüyordu.

İlk kez 1933'te broşür olarak yayınlandı.

Parti Basınının Örgütleyicisi Ve Redaktörü Olarak Lenin

LEGAL VE İLLEGAL BASIN

Redaktör Lenin'den sözettiğimizde, doğal olarak bizi ilgilendiren öylesine bir redaktör olarak Lenin değil, Parti basınının redaktörü olarak, her makalede, her tümcede, her sözcükte komünist düşüncelerin propagandasını yapmaya uğraşan, gazete veya dergiyi, komünizm için savaşımda bir silah yapmaya çalışan komünist redaktör olarak Lenin'dir.

Lenin gazeteci olarak çalışmasına, Çarlık sansürünün tüm gücüyle kasıp kavurduğu ve komünist görüşleri açıklamanın, basın aracılığıyla propaganda ve ajitasyon yapmanın, Partinin örgütlenmesine, işçilerin örgütlenmesine yardımcı olmanın ancak illegal basında olanaklı olduğu bir zamanda başlamak zorunda kaldı.

Lenin o zamanki basını şöyle karakterize etmişti:

"İllegal ve legal basın arasında bir fark olduğu sürece neyin Parti yazını ve neyin Parti dışı yazın olarak görüleceği sorunu son derece basit ve oldukça yanlış ve yapay çözüldü. Tüm illegal basın Parti yazınıydı, örgütçe yayınlandı ve şöyle veya böyle, pratik Parti işçisi gruplarıyla ilişkisi bulunan gruplarca yönetildi. Tüm legal basın Parti yazını değildi, çünkü Partiler yasaktı — ama o, şu veya bu Partiye 'eğilim gösteriyordu.' Yapay ittifaklar, anormal 'evlilikler', sahte tabelalar kaçınılmazdı. Partinin görüşlerini dile getirmek niyetinde olanların mecburi üstü

kapalılığıyla, henüz bu görüşlere olgunlaşmamış, yani aslında Parti üyesi olmayanların düşünce darlığı veya korkaklığı arasında ayrım yapmak artık imkânsızdı."[114]

Doksanlı yıllarda bizde Marksizm gelişmeye başladığında, devrimci Marksistler kendilerine legal basında bir yol açmaya çabalayarak bu basın yoluyla etkilerini güçlendirmeye çalışıyorlardı. Fakat o yıllarda devrimci Marksistler Çarlık Rusyası'nın sansüre bağlanmış basınına görüşlerini ancak üstü örtülü, maskeli bir şekilde sokabilirlerdi. "Ezop diliyle", yani imalarla yazmaları gerekiyordu. O zamanın Marksist makalelerini okumak zor. Fakat yine de gerekliydiler. İlyiç tekrar tekrar, zamanının son derece zor sansür koşulları altında pekçok şeyi söylemeyi bilen Çernişevski örneğine işaret etti. Fakat İlyiç, devrimci demokrat Çernişevski'ye, aynı zamanda kendi görüşlerini dile getirmek olanaksız olduğunda susmayı, yani inançlarıyla çelişecek hiçbir şey söylememeyi bilmesi nedeniyle de saygı duyuyordu.

O zamanlar Çarlık Rusyası'nda yayınlanan legal ve sansürlü dergilerde çok önemli konulara hiçbir şekilde dokunulamazdı, bunlar işlenemezdi, çünkü belirli sorunlarda susmak, yarım veya çeyrek sesle konuşmaktan daha iyiydi. Devrimci Marksist görüşleri gizlice geçirmek yalnızca teorik karakterli, yani istatistikler üzerine, pazarlar üzerine vs. vb. makaleler üzerinden başarılıyordu, ama Çarlık sansürü orada da bunları bulup çıkarmayı, "Ezop dilini" çözmeyi ve her yerde, yaşamdan Marksist düşüncenin her izini silmeyi çok çabuk öğrendi.

Vladimir İlyiç'in de yazdığı zamanın legal dergileri "Naçalo" ve "Novoye Slovo" idi, ama o hiçbir şekilde legal dergilerin redaksiyonunu yapmadı ve böyle bir redaksiyona girmedi.

İllegal sosyal-demokrat basın bildirilerle başladı. Fakat genel bir Parti basınını yaşama geçirmek gerekliydi.

1900 yılında Vladimir İlyiç, "Iskra" ve "Zarya" redaksiyonunun bir bildirge taslağında şunları yazıyordu:

"Geliştirilmesi gereken, ilk olarak, ortak bir Parti yazınıdır; sadece, tek tek bölgelerin değil tüm Rusya hareketinin hizmetinde olması anlamında, —sadece yerel sorunları değil— tüm hareketin sorunlarını işlemesi ve sınıf bilinçli proletaryanın savaşımını desteklemesi anlamında ortak değil; aynı zamanda, varolan tüm edebi güçleri toparlaması, Rus sosyal-demokratları arasında temsil edilen görüş ve düşüncelerin tüm nüanslarını yalıtık Parti işçilerinin görüş ve düşünceleri olarak değil, ***aynı*** örgütün saflarında ortak program ve ortak savaşımla birbirlerine bağlanmış yoldaşların görüşleri olarak dile getirme anlamında da ortak."[115]

Parti basınının örgütlenmesine Lenin çok büyük önem veriyordu. Rusya'da illegal bir gazete oluşturmak olanaksızdı, hepsi çabucak açığa çıkıyordu. Lenin'in Petersburg'da küçük illegal dergi "Raboçeye Delo"yu çıkarma girişimi başarısızlığa uğradı. Yurtdışında tüm Rusya için bir gazete çıkarmak amacıyla Lenin Rusya topraklarını terketti.

Lenin bir gazeteyle dergi arasında hangi ayrımı yapıyordu? Bu soruyla ilgili ne yazdığına bakalım:

"Tarafımızdan tasarlanan konu ve sorunların dergiyle gazete arasındaki dağılımına gelince, bu dağılım sadece bu organların farklı kapsamı ve hakeza karakterlerinin farklılığıyla belirlenecektir: dergi öncelikle propagandaya, gazete öncelikle ajitasyona hizmet etmeli. Fakat hem dergide hem de gazetede hareketin tüm yönleri yansımalıdır, ve şunu özellikle vurgulamak istiyoruz ki, işçi gazetesinde yalnızca, kendiliğinden işçi hareketini doğrudan ve en yakından ilgilendiren şeylerin yayınlanması gerektiği, sosyalizmin teorisi alanına, bilim, politika, Parti örgütüyle bağlı sorunlar vs. alanına giren her şeyin ise aydınların organına bırakıldığı planı reddediyoruz. Tersine, tam da işçi hareketinin tüm somut olgularının ve görüntü biçimlerinin sözkonusu sorunlarla bağlanması gereklidir, tek tek her bir olgunun teo-

riyle aydınlatılması gereklidir, siyasal ve Parti örgütüyle ilgili sorunların işçi sınıfının en geniş kesimleri içinde propaganda edilmesi gereklidir, bu sorunların ajitasyon içine çekilmesi gereklidir. Bugüne dek bizde istisnasız egemen olan ajitasyon biçimi, yani yerel bildirilerle ajitasyon artık yeterli değildir: bunun kapsamı çok dardır, çünkü yalnızca yerel ve esas olarak ekonomik sorunlara değiniyor. Ajitasyonun daha yüksek biçimini yaratma girişiminde bulunulmalı — işçilerin şikayetlerini, işçi grevlerini, proleter savaşımın diğer biçimlerini ve tüm Rusya'daki siyasal baskının tüm görüntülerini periyodik olarak kaydeden ve bu olguların her birinden sosyalizmin son hedefi ve Rus proletaryasının siyasal görevleri açısından belli sonuçlar çıkaran gazete aracılığıyla."[116]

Tüm Rusya için Parti gazetesine gelince, İlyiç buna olağanüstü büyük önem veriyordu. Böyle bir organın görevlerinin oldukça geniş olduğunu düşünüyordu. Görüşüne göre gazete kolektif propagandacı, kolektif ajitatör ve kolektif örgütleyici olmalıydı. Gazete sürekli olarak Parti örgütleri ve işçi yığınlarıyla daha sıkı birleşmeliydi, onlardan haberler almalı, ruh hallerini ortaya çıkarmalı, Parti örgütlerini ve yığınları harekete geçiren soruları yanıtlamalı; Parti örgütlerini biraraya getirmeli ve işçi yığınlarını belli Parti sloganları etrafında birleştirmeli, tüm günlük sorunları Marksist teorinin ışığıyla aydınlatmalıydı.

Gazetenin rolü üzerine Vladimir İlyiç "Iskra"nın Mayıs 1901'deki 4. sayısında "Nereden Başlamalı?" makalesinde görüşlerini çok isabetli açıklıyordu.

Lenin "Iskra" yazı kuruluna 52. sayıya dek üyeydi. Sonra "Iskra" redaksiyonundan ayrıldı, çünkü orada Menşevikler yönetici rolü elde etmişlerdi.

Daha sonra, 1905 yılında Bolşevik gazete "Vperyod" çıkmaya başladı, (eski takvimle 4 Ocak'tan 18 Mayıs 1905'e dek) 18 sayı yayınlandı.

Vladimir İlyiç "Vperyod" yazı kurulunun üyesiydi. III. Parti Kongresi "Vperyod" yerine "Proletari" gazetesini çıkarma kararı aldı ve Lenin'i tek başına sorumlu başredaktör olarak seçti.

Yurtdışında çıkarılan broşürler çok az sayıda yayınlanıyordu. Onların taşınması ve dağıtımında çok büyük zorluklar vardı.

Bu nedenle, 1905 Devrimi sansür duvarlarını yıktığında ve legal bir günlük gazetenin yayınını olanaklı kıldığında İlyiç'in büyük sevinci anlaşılır.

"Ve yeni legal gazete" diye yazıyordu İlyiç Ekim 1905'te Rusya'ya yola çıkmadan önce Plehanov'a, "o, eğer yüzbinlerce değilse, onbinlerce işçiden oluşan bir okuyucu kitlesine sahip olacak, hem de Rusya'da gelecekteki tüm çalışmalar için, Rus proletaryasının onun sonsuz bilgisine ve büyük siyasal deneyimlerine çok ivedi gereksinimi olduğu bir anda — tüm bunlar, üzerinde eskinin en yakında unutulduğu ve canlı çalışmada bir anlaşmaya ulaşılabildiği ***yeni bir temel*** yaratacaktır."[117]

"Novaya Jizn"in (ilk legal Bolşevik gazete; 9 Kasım'dan [27 Ekim] 16 [3] Aralık 1905'e dek yayınlandı) 26 [13] Aralık 1905 tarihli 12. sayısı Lenin'in "Parti Örgütü Ve Parti Yazını" makalesini içeriyor. İlyiç orada şöyle yazıyor:

"Yazın şimdi hatta 'legal' olarak bile onda dokuz Parti yazını olabilir. Ve Parti yazını olmalı. Burjuva geleneklerinin tersine, burjuva girişimci ve kıvır-zıvır basının tersine, edebiyattaki burjuva kariyerizmi ve bireyciliğinin tersine, 'soylu anarşizm' ve kâr peşinde koşmanın tersine sosyalist proletarya ***Parti yazını*** ilkesini ortaya koymalı, bu ilkeyi geliştirmeli ve onu olduğunca tam ve birlik halinde gerçekleştirmelidir."[118]

"Kuşkusuz, yazınsal yaratıcılık, mekanik bir eşitlemeciliğe, bir düzlemeciliğe, çoğunluğun azınlık üzerindeki egemenliğine en az katlanacak şeydir. Kuşkusuz, bu alanda kişisel girişimler ve bireysel eğilimler için geniş hareket özgürlüğü, düşünceler ve düşler, biçim ve içerik için hareket serbestisini garanti etmek

kesinkes gereklidir. Tüm bunlar tartışılmaz, ama tüm bunlar sadece, proletaryanın Parti çalışmasının yazınsal bölümünün, proletaryanın Parti çalışmasının öbür bölümüne şablonculuk biçimde eşitlenemeyeceğini kanıtlar. Tüm bunlar hiçbir şekilde burjuvazinin ve burjuva demokrasisinin gözünde yabancı ve garip olan, yazınsal çalışmanın kesinkes ve her koşulda sosyal-demokrat Parti çalışmasının diğer bölümleriyle ayrılmaz biçimde bağlı bir parçası olması gerektiği tezini çürütmez. Gazeteler çeşitli Parti örgütlerinin organları olmalı. Yazarlar kesinlikle Parti örgütlerinin üyesi olmalı. Yayınevleri ve depolar, dükkanlar ve okuma salonları, kütüphane ve kitap satış yerleri — tüm bunlar Partiye tabi olmalı ve ona hesap vermeli. Tüm bu çalışma, bu çalışmanın tümü ayrım yapılmaksızın, yaşayan proleter davanın canlı soluğunu harekete geçirmek zorunda olan örgütlü, sosyalist proletarya tarafından izlenmeli ve denetlenmeli ve böylece eski, yarı Oblomovcu[119], yarı bezirgan Rus prensibi: Yazar, estiği gibi yazar, okuyucu öylesine okur anlayışının temellerini proletarya ortadan kaldırmak zorundadır."[120] "Biz özgür bir basın yaratmak istiyoruz ve yaratacağız, sadece polisten özgür değil, sermayeden ve kariyerizmden de, hatta dahası, burjuva-anarşist bireycilikten de özgür."[121] "... burjuva bireyci baylar, size söylemeliyiz ki, mutlak özgürlük üstüne konuşmalarınız ancak bir ikiyüzlülüktür. Paranın gücüne dayanan bir toplumda, emekçi yığınlarının sefil ve varlıklılar öbeğinin asalak bir yaşam sürdükleri bir toplumda gerçek ve doğru dürüst bir 'özgürlük' olamaz. Bay yazar, siz burjuva yayıncınızdan, sizden çerçevesiyle[122] ve resimleriyle pornografi ve 'kutsal' sahne sanatının 'tamamlayıcısı' olarak fuhuş talep eden burjuva okuyucunuzdan bağımsız mısınız? Bu mutlak özgürlük bir burjuva veya anarşist tumturaklı sözdür (çünkü dünya görüşü olarak anarşizm tersyüz edilmiş burjuvalıktır). Aynı anda bir toplumda yaşayıp, ondan bağımsız olunamaz. Burjuva yazarın, sanatçının ve oyuncunun

özgürlüğü yalnızca, para kesesine, rüşvete ve kapatmalığa maskeli (veya kendini ikiyüzlüce maskeleyen) bağımlılıktır.

Ve biz sosyalistler bu ikiyüzlülüğü teşhir ediyor, sahte tabelaları alaşağı ediyoruz — sınıflardan bağımsız bir yazın ve sanat elde etmek için değil (bu, ancak sınıfsız sosyalist toplumda olanaklı olacak), ikiyüzlü özgür, gerçekte ise burjuvaziyle bağlı yazının karşısına gerçekten özgür, ***açıkça*** proletaryaya bağlı yazınla çıkmak için.

Bu özgür bir yazın olacak, çünkü kazanç hırsı ve kariyer değil, sosyalizm düşüncesi ve emekçilere sempati, onun saflarına yeni ve yepyeni güçler katacak. Bu özgür bir yazın olacak, çünkü o, aşırı doymuş bir kahramana, canı sıkılan ve yağlanmaktan çeken 'tepedeki onbin'e değil, ülkenin baharını, onun gücünü, geleceğini temsil eden milyonlarca ve onmilyonlarca emekçiye hizmet edecektir. O, insanlığın devrimci düşüncesinin son sözünü deneyimle ve sosyalist proletaryanın canlı çalışmasıyla verimli kılacak ve geçmişin deneyimiyle (sosyalizmin, ilkel, ütopik biçimlerinden başlayarak sosyalizmin gelişmesini tamamlayan bilimsel sosyalizmle) bugünün deneyimi (işçi yoldaşların bugünkü savaşımı) arasında sürekli bir karşılıklı ilişki sağlayacak olan özgür bir yazın olacaktır."[123]

Aralıkta "Novaya Jizn" yasaklandı. Sonra 9 Mayıs (26 Nisan) 1906'dan itibaren tekrar Bolşevik bir günlük gazete: "Volna"yı çıkarmak başarıldı, 25 sayı yayınlandı. Redaktörü Vladimir İlyiç'ti. Birçok sayısına elkondu, birçok makale yüzünden gazete hakkında dava açıldı ve sonunda yasaklandı. Onun yerine 17 sayısı yayımlanan "Vperyod" geçti, sonra bu gazete de yasaklandı. Ondan sonra "Eko" yayınlandı, bu 14 sayı çıktı, tümü toplatıldı. Bu gazete de yasaklandı.

Devrimci yükselişin hemen başında Vladimir İlyiç devrimin yenilebileceğini tahmin etti ve illegal organ "Proletari"nin sürdürülmesinde diretti. Yükselişin başlamasından sonra, Fin-

landiya'da yayınlanan "Proletari" çok ender çıkmıştı. Onun büyük önemi vardı, çünkü Parti örgütü böylece her zaman, legal gazeteler yasaklansa bile görüşünü ortaya koyabilirdi.

1908'de "Proletari" önce Cenevre, sonra Paris'e taşındı. 1910 yılında Merkez Komitesi bir genel toplantısında, aralarında "Proletari"nin de olduğu, legal fraksiyonel organların yayınını kesmeyi, "Sosyal-Demokrat"ı ise tüm Partinin organı yapmayı kararlaştırdı. Lenin önce "Proletari"yi yönetti, sonra "Sosyal-Demokrat"ın redaksiyonuna girdi.

"Sosyal-Demokrat"ta Lenin başlangıçta Menşeviklerle birlikte çalışmak zorunda kaldı. "Bu bir çarmıh" diyordu, ama davanın çıkarı için ortak çalışmaya yanaştı. 1912 yılında, Prag Konferansı'ndan sonra „Sosyal-Demokrat" tümüyle bir Bolşevik organ haline geldi, varlığını 1917'ye dek sürdürdü.

Gericilik yıllarında kendine has legal bir gazete çıkarmak düşünülemezdi bile. Ama 1910 yılı sonuna doğru artık yükselişin birkaç belirtisi kendini hissetirmeye başladı ve Aralığın son günlerinde Petersburg'da legal haftalık gazete „Zvezda" yayınlanmaya başladı. Moskova'da Bolşevik dergi "Mysl" yayınlanmaya başladı. "*'Zvezda'* ve *'Mysl'i* nasıl buldunuz?" diye soruyordu İlyiç bir mektubunda Gorki'ye. "Birincisi görüşüme göre renksiz. Fakat ikincisi tümüyle bizim gazetemiz ve beni ölçüsüz sevindiriyor. Onu hemen tırpanlayacaklar."[124]

Öyle de oldu.

1911 yılı yükselişin yılıydı. Bu her yerde hissediliyordu. Paris yakınlarında, Longjumeau'da Bolşevikler Parti işçileri için bir okul örgütlemişlerdi ve Rusya'yla bağlantılar sağlamlaşıyordu. 1911 sonunda Petersburg'da Bolşevik dergi "Prosveşçeniye"yi ayağa kaldırmak başarıldı. Ocak 1912'de, Bolşeviklerce örgütlenen ve Partinin sonraki tüm çalışması için çok büyük bir rol oynayan Prag Parti Konferansı yapıldı. 4 Nisan 1912'de Lena kıyısında, işçi yığınlarının siyasi grev dalgasıyla yanıtladığı

bir kıyım meydana geldi. Bu yükselişin zirvesinde "Pravda" doğdu, ilk sayısı 5 Mayıs (22 Nisan) 1912'de yayınlandı.

"Rusya'da ama ***devrimci*** bir yükseliş var, herhangi başka bir yükseliş değil, devrimci bir yükseliş. Ve günlük bir gazeteyi, 'Pravda'yı çıkarmayı başardık — diğerleri yanında, aptal kafaların üzerine havladıkları tam da bu Konferans (Ocak'taki) sayesinde"[125] diye yazıyordu İlyiç, Gorki'ye.

Bu yıl "Pravda"nın 20. yıldönümünü kutluyoruz. Yirmi yıldan beri "Pravda" —legal bir günlük gazete— Parti görevinde. Başından çok şey geçti. Lenin'in 1905'te Parti gazetesi için yazdığı, milyonlarca ve onmilyonlarca emekçiyi çekip çevirme görevi ona tam kapsamıyla uygulanabilir. "Pravda", SBKP(B) MK'nın doğrudan yönetimi altında çalışıyor ve yığınlar arasında Parti yönergelerini, Leninist ilkeleri yayıyor.

ANCAK YAZI KURULUNUN İLKESEL GÖRÜŞBİRLİĞİ VE ÇALIŞMAYA YETENEKLİ BİLEŞİMİ GAZETEYİ LAYIK OLDUĞU YERE GETİREBİLİR

Vladimir İlyiç, yazı kurulunun ilkesel görüşbirliğine ve iç dayanışmasına çok büyük önem verirdi. Yalnızca böyle ideolojik bir birlik, bir dergi veya gazetenin yönüne taraflı bir tutarlılık sağlardı. Bir yazı kurulu, Krilov'un, bir yükü çekmesi gereken —kuğu, turna balığı ve yengeçten oluşan— üç tekerlekli araba örneğine göre oluşturulamaz. İkinci göçmenlik sırasında (1908 ve 1909 yıllarında) yurtdışında Bolşevik organ "Proletari" yayınlandı. Başlangıçta yazı kuruluna Lenin, Bogdanov ve İnnokenti (Dubrovski) üyeydi. Daha sonra Lenin'le bir yandan İnnokenti, diğer yandan Bogdanov arasında felsefi tartışmalar çıktı. 1908 yazında artık İlyiç, Vorovski'ye Bogdanov'la yaklaşan ayrılığı yazıyordu: "Asıl neden, onun kendini, raporlardaki

(hiçbir şekilde yazı kurulundaki değil) felsefi görüşlerine sert eleştiriler nedeniyle hakarete uğramış hissetmesidir."[126] Burada parantez içindeki nottan, Vladimir İlyiç'in yazı kurulundaki sorunu keskinleştirmemeye uğraştığı görülür, ama boşuna. Bir yıl sonra "Proletari"nin genişletilmiş toplantısında Bogdanov, Bolşevik fraksiyondan ayrıldığını açıkladı. Capri'de Gorki'nin yanında yaşarken "Proletari"ye karşı olası her türlü eleştiriyi boşalttı. Vladimir İlyiç'in bu vesileyle 1909'da Gorki'ye ne yazdığını dinleyelim:

"Size ve Maksimov'a[127] 'Proletari'de dürüst olmayan, yararsız vs. gelen şey tümüyle, şimdiki zaman dilimine (ve tabii Marksizme) dair tam bir anlayış farklılığıyla açıklanır. İki yıldan beri aynı yerdeyiz ve Maksimov'a hâlâ 'tartışmalı' gözüken ve yaşamın çoktan çözdüğü sorunları usandırıcı biçimde yineliyoruz. Ve bunlar üzerine 'tartışmaya' devam etseydik, bugün yine aynı yerde sayardık. Fakat ayrıldığımızda işçilere açık ve belli iki çıkış yolu gösteriyoruz. Sosyal-demokrat işçiler seçimi kolay ve çabuk yapacaklar, çünkü örgütün başka yöntem ve biçimlerini talep eden devrimci ***yöntemi*** yeni, değişik durumlara, değişen çağa uygulamak yerine 1905/1906 yılının devrimci ***laflarını*** (kutularda) konserve etme taktiği ölü bir taktiktir. Proletarya devrim yoluna gidiyor ve ona ulaşacak —ama 1905 öncesi olduğu ***gibi değil:*** yolun devrime gittiğine ve ona ulaşacağına inanan fakat bu 'olduğu gibi değil'i ***kavramayanlar***— bunlara pozisyonumuz samimiyetsiz, yararsız, cansıkıcı, proletaryaya ve sosyalizme inançsızlıkla gerekçelendirilmiş vs. vb. gözükmek ***zorunda.*** Buradan ortaya çıkan görüş ayrılıkları, —en azından yurtdışında— bölünmeyi kaçınılmaz duruma getirmek için kuşkusuz yeterince derindir. Fakat sözkonusu olan Partideki, sosyal-demokrasideki, Marksistlerdeki bölünmenin derinliğiyse, bu hiçbir şekilde Bolşeviklerle Menşevikler arasındaki bölünmeye ulaşamaz."[128]

Yalnızca ilkesel görüşbirliği, Vladimir İlyiç'in düşüncesine göre, dergiye, gazeteye etki ve gerekli tutarlılığı garanti eder. Vladimir İlyiç üyesi olduğu tüm yazı kurullarında en büyük önder rolü oynadı. Gazeteleri ve dergileri yöneten aslında oydu. Fakat her zaman kolektife dayanırdı. Bir yazı kurulunun bileşimiyle ilgili Vladimir İlyiç'in görüşünü "Iskra" yazı kurulunun öyküsünden başka hiçbir şey daha iyi karakterize edemez. O, IL Parti Kongresi'nde, Plehanov, Lenin ve Martov'un üye olacağı işsel çalışan üçlü bir grup önermişti. Vladimir İlyiç, Halkçılara, Bernsteincılığa ve Ekonomistlere karşı parlak bir savaşım yürüten Plehanov'u teorisyen olarak olağanüstü değerli buluyordu. Ancak Plehanov'un zayıf yanlarını da tanıyordu. Uzun göçmenlik yılları, daha Partinin olmadığı, işçi sınıfı hareketinin henüz oluşmaya başladığı yıllar Plehanov'a damgasını vurmuştu. Plehanov gelişen işçi hareketinden kopuktu. Bu, onun işçi yazışmalarına ne denli az ilgi gösterdiğinden. Rusya'dan gelen görevlileri dinlemeyi pek bilmediğinden, onlara ne denli az pratik sorular sormasından belli oluyordu. Ayrıca o çok şımarıktı ve hiçbir itiraza katlanamazdı. "Emeğin Kurtuluşu" grubundan savaşım arkadaşlarını —Vera Zasuliç ve P. B. Akselrod'u— adeta terörize ediyordu. Vladimir İlyiç, onun yardımıyla pratik çalışmayı çok yüksek bir aşamaya yükselttiği engin teorik bilgiye sahipti. Teori ona, yaşamı daha iyi yorumlamayı, yaşamdan en gerekli ve önemli olanı bulup çıkarmayı öğretti; diğer yandan devrimci pratik, düşüncesini ileri doğru itiyordu ve ona daha derin araştırıcı bir sorgulamayı öğretti. İlyiç, Plehanov'dan tümüyle değişik tipte bir teorisyendi. Ancak bazılarının yapmayı denedikleri gibi şunu söylemek yanlış olurdu: Plehanov bir teorisyen ve Lenin bir pratisyendi. Bu böyle değildi. Lenin de aynı şekilde bir teorisyendi, ama tümüyle değişik tipte bir teorisyendi, başka bir çağın, Partinin bütün inşasıyla, bunun tüm çalışmasıyla organik bağı olan bir teorisyendi. Gücü burada yatıyordu. İlyiç'te bir

bilgenin ve teorisyenin kibirliliğinin izi bile yoktu, o her şeyi Partinin ve işçi sınıfının çıkarları açısından incelerdi. Ama bu açıdan kendisine de bakar ve kendinin bir güç olduğunu çok iyi bilirdi. Martov, Vladimir İlyiç'in değerlendirmesine göre, izlenimlere olağanüstü duyarlı olan tipik bir gazeteciydi. Bu özellik sayesinde o, yığınlar içinde, ülke içinde ne olup bittiğini bulup çıkarmayı biliyordu, güncel sorunlara tepki göstermeyi biliyordu, bu işe kendini tümüyle veriyordu. Ondaki bu karaktere Vladimir İlyiç çok değer veriyordu. Fakat izlenimlere duyarlılığı nedeniyle Martov kolayca değişik etkiler altında kalıyordu. Üçlü grup —Plehanov, Lenin, Martov— çalışmaya en yetenekli olandı. Buna karşın, Plehanov, Lenin ve Martov'la birlikte II. Parti Kongresi'nden önce "Iskra" yazı kuruluna üye olan Potresov, Vera Zasuliç ve Akselrod üçlü grubuna gelince, Vladimir İlyiç bunun yazı kurulunun objektifliğini ve onun hemfikirliliğini zedelediği görüşündeydi. Potresov, "Iskra"nın redaksiyon çalışmasına oldukça az katılıyordu. Onu iyi tanıyan Aleksandra Mihailovna Kalmikova onun hakkında "o bir çıtkırıldımdır" diyordu, "o, güney denizinin dalga seslerinin yanında, palmiyelerin gölgesinde olduğundan başka türlü yazamaz." Vera İvanovna Zasuliç ve Pavel Borisoviç Akselrod'a gelince, onlar Plehanov'a karşı gelmeye veya onunla tartışmaya cesaret edemiyorlardı, daha çok her oylamada onun görüşünü destekliyorlardı. Plehanov buna göre pratikte üç oya sahip olduğundan kibirli ve kaprisli davranıyordu. Sinirleri yıpratan yararsız gevezelikler için bir sürü zaman yitiriliyordu.

Tüm bunlar günümüz konuşma diline aktarılırsa, Plehanov ve Lenin'in kişisel sorumlulukla ilgili iki ayrı kanısı olduğunu söylemek gerekir.

Plehanov, kişisel sorumluluğu, yazı kurulunda kendinin her şey olduğu anlamında anlıyordu. Aşırı bir bireyciydi. Lenin iliğine kadar kolektivistti. Redaksiyon çalışmasındaki sorumlulu-

ve aynı konu devrimci Marksizmin olduğu gibi popülistlerin ve liberallerin bakış açısıyla işlenebilir. Sorunun canalıcı noktası konunun işlenmesinde yatar. Fakat konu bir ve aynı yolun insanları tarafından kaleme alınmış olsa bile nüanslar olağanüstü önemlidir, neyin ön plana çıkarılacağı, hangi etmenlere özel bir dikkat verileceği, hangi ilişki ve bağıntı içinde sorunun inceleneceği önemlidir.

Genç bir gazeteci için Lenin'in makalelerinden, onun konuları nasıl işlediğini öğrenmek özellikle önemlidir. Bu İlyiç'in makale yazma yöntemiyle kolay hale gelir. O, bir yazı yazmadan önce, bir plan yapmaya özen gösterirdi. Böyle bir tasarımda İlyiç'in tüm düşünce şekli izlenebilir. İlyiç'in tasarımları üzerinde iki, üç kez değişiklikler yaptığı bir dizi makaleler vardır ve İlyiç'in makalenin planını niye değiştirdiğini ve değiştirilen planın nasıl öncekinden daha iyi olduğunu, konunun işlenmesini hangi yönde değiştirdiğini bu tasarımları kıyaslayarak saptamak ilginçtir.

Olayın başka bir yönü de İlyiç'in yazılarında izlenebilir. Onun için, bir ve aynı konuyu işçi hareketinin değişik gelişme dönemlerinde, değişik basamaklarında işlemek karakteristiktir. Ana düşünce aynı kalır, ama o başka bir yönden açıklanır; önceki aşamalarda daha çok teorik, daha sonrakilerde daha çok ajitasyon ağırlıklı ele alınmıştır. Daha doksanlı yıllarda örneğin İlyiç "Halkın Dostları"nda dinsel görüşlerle ekonominin geri biçimleri arasındaki ilişkiden sözediyor, "Herkes kendisi için, tanrı hepimiz için" bakış açısının kökenlerini açığa çıkarıyordu. Aynı soruna Lenin 1920 yılında, ekonomik yönetimin yeni biçimlerine geçiş güncel bir sorun haline geldiğinde, Partisiz işçiler ve Kızılordulular'ın bir mitinginde değindi. Veya içinde Malthusçuluk teorisinin küçük-burjuvalığını kanıtladığı "Ekonomik Romantizmin Karakteristiği Üzerine" makalesinde doksanlı yıllarda Malthusçuluk sorununu araştırıyordu, daha sonra

bu sorun bir doktorlar kongresinde sözkonusu edildiğinde, 1913 yılında "İşçi Sınıfı Ve Yeni Malthusçuluk" makalesinde buna geri döndü. Konunun işlenme tarzının her iki durumda kıyaslanması, burada çok ilginçtir. Ben sadece birkaç örnek verdim. Lenin'in makalelerinde, onun daha önceleri bilimsel problem sunuşlarında şu veya bu sorunu değişik devirlerin güncel sorunlarıyla nasıl bağladığının, yeni ilişkilerin sorunlarını yeni açıdan, yeni bir perspektiften nasıl işlediğinin en iyi biçimde görüldüğü böyle çok sayıda örnek vardır. 1922 yılında bir defa bu konu üzerine İlyiç'le söyleştiğimizde, birinin bu sorunu açıklamasının önemli olduğu görüşündeydi, çünkü bu bir konunun diyalektik işlenmesi sorunuyla karşılıklı ilişki içinde bulunuyordu. Bu problem yaygın araştırma çalışması gerektirir. Onun işlenmesi çok şey verebilir. "Iskra" redaksiyonunda konunun işlenmesi üzerine çok hararetli tartışılırdı. "Iskra"nın redaksiyon sekreteri olarak bu sorunların tartışılmasında bulunurdum. Konunun işlenmesi üzerine konuşmalar, sorunun ortaya konuşunu olağanüstü ölçüde derinleştirirdi.

Son olarak yazınsal biçim verme sorununa geliyorum. Biçim içerikle uyum içinde olmalı. Bir makalenin dili, ahengi, makalenin tüm hedefine uygun olmalı. Teorik bir konu üzerine bir yazı için ajitatif dil uygun değildir, ajitasyon yazısı için akademik bir dil elverişli değildir. Yazınsal biçim verme bir sanat değildir. Burada önemli olan vurgu, üslup, kendini tablo gibi ifade etme ve eğer gerekliyse kıyaslamalar yapma yeteneğidir. İlyiç, biçim verişe büyük önem verirdi, dili üzerinde, üslubu üzerinde çok çalışırdı. İlyiç'in dili ve üslubu üzerine çok şey yazıldı. Benim hoşuma en çok, İlyiç'in ölümünden kısa süre sonra yayımlanan "Lef"teki[131] bir makale gitti. Bu makalede sözkonusu edilen sorun, İlyiç'in ifade biçiminin yapısının, diline nasıl coşku verdiği, bunun temel düşünce ve nüansları öne çıkarmaya nasıl yardım ettiğiydi. Vladimir İlyiç klasik bir liseye gitti ve La-

tinceyle Grekçe öğrenmek için gereksiz yere çok zaman harcamak zorunda kaldı. Ancak bu onun dil bilimlerine ilgisini uyandırdı. Saatlerce olası her tür sözlüğün başında oturabilirdi, örneğin yeni basımı için son zamanlarda özellikle üstüne düştüğü Dal'ın sözlüğü başında. İlyiç'in dili zengindi, çok sayıda halkçı deyimleri ve sözleri kullanırdı. Çok sık olarak, sözkonusu olanın bir Lenin alıntısı olduğunu farketmeyen düzeltmenlerin şu veya bu deyim, şu veya bu sözü, kenarda soru ve ünlemle işaretledikleri veya ama kolayca kendi kalıplarıyla düzelttikleri görülmüştür. Buna karşın birçok yapıtının, özellikle ajitatif olanlarının dili, yığınların diline yakındır ve onu çok iyi bilir.

Vladimir İlyiç dili üzerinde çok çalıştı. Hiçbir şeyi, işçiler için yazmayı öğrenmekten çok arzu etmezdim diye yazıyordu Vladimir İlyiç sürgünden Akselrod'a. Sürgünden bir mektupta Vladimir İlyiç'in annesine, İlyiç'in nasıl benden yararlandığını anlatmıştım; arada bir, yabancı kökenli ve akademik deyimleri anlamayan, kuşkusuz genel olarak tanınan şeylerle *senli benli* vs. olmayan "kalın kafalı" okuyucuymuşum gibi davranmak zorunda kalıyordum.

Biçim verme yeteneği bir sanattır. Vladimir İlyiç özellikle, biçim verme yetenekleri olan redaksiyon üyeleri ve çalışanlarına değer verirdi. Burada sözkonusu olan sadece üslup ve dil değil, bir sorunun açımlanması ve aydınlatılmasının tüm tarzıdır. Bu yönden Vladimir İlyiç özellikle, hakkında çokça konuştuğu Anatoli Vasilyeviç'i takdir ederdi. Birinin herhangi bir doğru ve ilginç düşünceyi telaffuz etmesi yeterdi, Anatoli Vasilyeviç hemen onu benimser ve onu öylesine parlak bir kılığa sokardı ki, düşüncenin sahibi şaşıp kalır ve böylesine şık ve dahiyane biçime sokulan düşüncenin gerçekten kendi düşüncesi, gayet sade ve çokça öylesine söylenmiş olan düşüncesi olup olmadığını sorardı. Birçok kez, Vladimir İlyiç'le Anatoli Vasilyeviç arasında-

ki konuşmalara katılma ve onların birbirlerini nasıl "yüreklendirdiklerini" izleme fırsatı buldum.

İlyiç'in redaktör arkadaşları ve en yakın çalışma arkadaşlarıyla nasıl işbirliği yaptığını anlatmalıyım. Diyelim ki, herhangi yeni bir konu aydınlatılacak. Hiç kimse kendiliğinden bu konuda yazmaya hazır olduğunu açıklamıyor. Böyle bir durumda İlyiç, görüşüne göre sözkonusu konuyu işlemek için en iyi yeteneğe sahip olan kimseyle konuşmaya ve onu işlemeye başlardı. İlgili kişiye hemen konu üstüne yazma önerisiyle gelmezdi, onunla konunun çerçevesi içinde değinilecek sorunlar üzerine, bunlara ilgi uyandırmak, onu belli bir biçimde teşvik etmek amacıyla konuşmaya başlar ve diğerinin bununla ilgili ne söylediğini dinlerdi. Bazen olay bu noktanın ötesine gitmezdi, o zaman İlyiç başka birini seçer, onunla konuşmaya başlar ve onun "oltaya takıldığını" görünce, sorunu kapsamlı açıklamaya başlar ve yanıtlar veya itirazlarla, ilgili kişinin konuyu nasıl işleyeceğiyle ilgili kafasında bir tablo çizer, sonra da ona görüşlerini tek tek anlatır ve bakış açısını derinlemesine geliştirirdi. Ancak ondan sonra önerirdi: "Bu konu üstüne bir yazı yazınız, eminim iyi başaracaksınız." Sözkonusu kişi, İlyiç'in tarzından etkilenerek işe koyulur ve çoğu kez onun görüşlerini ortaya koyardı. "Vperyod" ve "Proletari"de imzasız bir dizi yazı vardı. Şimdi bu yazıları kimin yazdığı tartışılıyor: İlyiç mi, başka biri mi. Birileri: "Tabii Vladimir İlyiç, bu onun ifade tarzı!" diyor. Diğerleri: "Fakat hayır, bunu gayet açık şu ve şu yazdı!" diyorlar. Böyle tartışılıyor. Doğal olarak bugün için şu veya bu yazıyı kimin yazdığını anımsamak zor: bunu sadece eski redaktörler unutmakla kalmadılar, ilgili makalelerin yazarları da çoğu kez bunların kendi kalemlerinden çıkıp çıkmadığını artık bilmiyorlar. Fakat burada gayet açık şekilde ortaya çıkan şey, yazıyı yazan kim olursa olsun, bunların eğer Vladimir İlyiç'in kendisi tarafından değilse de, yine de konunun seçimi ve işlenmesine onun

katılımıyla yazılmış olduğunun görülmesi olgusudur. Vladimir İlyiç, yazarları hem redaksiyon içinde hem de dışında etkiliyordu. Burada onun tüm devrimci çalışmasının, toplantılardaki geniş açıklamalarının etkisi, makalelerinin etkisi vs. kendini gösteriyordu.

Vladimir İlyiç'in yazarlara karşı tutumu karakteristikti. Sözkonusu olan belirli siyasal profili olan kişiler, siyasette deneyimli olan insanlarsa, onlara karşı belli taleplerde bulunuyordu. "Vperyod"cuların "Pravda"da çalışmaya hazır olduklarını açıklamaları nedeniyle Gorki'ye yazdığı bir mektup karakteristiktir:

"'Vperyod'cuların dönmesine sevinmenize katılmaya tüm kalbimle hazırım, ***eğer*** ... evet, ***eğer*** yazdığınız gibi, Machçılık, tanrı yapıcılık ve tüm bu hikayelerin karaya oturduğu varsayımınız doğruysa. Eğer bu doğruysa, eğer 'Vperyod'cular bunu kavramışlarsa veya şimdi kavrıyorlarsa, onların geri dönüşlerine sevinmenizi yürekten paylaşıyorum. Fakat vurguluyorum: ***'eğer'***, çünkü bu şimdilik olgulardan çok istekler alanında bulunuyor."

Ve devamla:

"***Eğer*** bunu kavramışlarsa, kendilerine binlerce selam, ve (şiddetli savaşımın kaçınılmaz olarak beraberinde getirdiği) kişisel her şeyin üstüne anında bir çizgi çekilecek. Fakat bunu kavramamışlarsa, o zaman kusuruma bakmayın: burada hiçbir dostluk işe yaramaz, savaş sonuna dek sürdürülecek. Marksizmi karalama veya İşçi Partisinin siyasetine karışıklık taşıma girişimlerine karşı ölüm kalım savaşı vereceğiz."[132]

Deneyimli politikacılardan kategorik olarak birşey isterdi —ilkesel tutarlılık. Genç, yeni başlayan yazarlarla olay daha değişikti— onlara daha dikkatli, daha özenli davranılır, onlara hatanın nasıl düzeltilmesi gerektiğiyle ilgili bir dizi yönerge ulaştırılır. Vladimir İlyiç, genç, yeni başlayan yazarın deneyimsizlik-

ten veya duygularına yenilmekten ilkesel hatalar bile yaptığını, ama öğrenmeye yetenekli olduğunu gördüğünde ona yardım etmek için hiçbir zaman israfından kaçınmazdı. Böyle bir yazarın makalesini bir kez değil, iki veya üç kez, adamakıllı biçim alıncaya dek düzeltmeye hazırdı. Bir yazının düzeltilmesinde Vladimir İlyiç yazarın kişiliğini yoketmemeye çaba gösterirdi. Vladimir İlyiç'in yazara, makalede hangi düzeltmelerin yapılması gerektiğini —ama her zaman çok dikkatli, sık sık imalarla— açıkladığı sık sık gündeme gelirdi.

Bu bakımdan Vladimir İlyiç'in Boris Knipoviç'e bir mektubu ilginçtir. Knipoviç o zamanlar çok genç bir delikanlıydı, ama çok fazla ve hararetle çalışıyordu. "Rus Köylülüğündeki Farklılaşma Sorunu Üzerine" bir kitap yazmıştı. İçinde P. Maslov'a (tarım sorunu üstüne çok yazan bir Menşevik; Maslov'la Vladimir İlyiç çok tartışma yapmıştı) talihsiz atıflar vardı ve birçok doğru olmayan yöntemsel etmenler bulunuyordu. Vladimir İlyiç, Boris'e uzun bir mektup yazdı, bu kayboldu; sonra Vladimir İlyiç bu mektubu bir kez daha yazdı. Mektup şu sözlerle başlıyordu: "Sevgili meslektaş!" Sonra övgü sözcükleri geliyordu: "Kitabınızı büyük zevkle okudum ve büyük, ciddi bir çalışma yapmanızdan dolayı çok sevindim. Böyle çalışmalar yardımıyla, Marksist görüşlerinizi incelemek, derinleştirmek ve sağlamlaştırmayı kesinkes bütünüyle başaracaksınız." Bu oldukça dikkatli söylenmiştir, ama ne yararı var: Marksizm esaslı incelenmeli. Ve devamla şunu yazıyordu: "Arada bir sayı dizileri arkasında ***tipler*** ihmal edilmiyor mu, ekonominin sosyo-ekonomik ***tipleri*** (büyük mülk sahibi köylü, köy burjuvazisi; orta mülk sahibi; yarı proleter; proleter)?" Söylenmek istenen, soru biçiminde getiriliyordu. Ve yazar ithamın ne kadar ciddi olduğunu elbette kavrayacağından, Vladimir İlyiç hemen hatanın kaynaklarını ortaya çıkarmaya koyuluyordu: "Bu tehlike istatistik malzemenin ***özelliği*** nedeniyle ***çok*** büyüktür. 'Sayı dizile-

baştan çıkarıcıdır. Yazara bu tehlikeyi gözönünde bulundurmayı salık veririm: 'Kürsü büyüklerimiz' bu şekilde, verilerin canlı, Marksist içeriğini kuşkusuz boğuyor." (Boris üniversitede Tugan-Baranovski tarafından yönetilen seminerde çalışmıştı. —N. K.) "Bunlar sınıf savaşımını sonsuz sayı dizileri içinde boğuyor. Yazarda durum bu ***değil,*** ama giriştiği büyük işte, bu tehlike, kürsü büyüklerinin, liberallerin ve popülistlerin bu 'çizgisi' özellikle gözönüne alınmalıdır. Gözönüne alınmalı ve elbette *tasfiye* edilmelidir." Ve sonra Maslov üzerine: "Sonunda Maslov adeta Deus ex machina" (beklenmedik. —N.K.) " biçimde ortaya çıktı. Cur? Quomodo? Quibus auxiliis? [Neden? Ne şekilde? Hangi yardımcı araçlarla?] Teorisi, Marksizmden çok uzak. Popülistler onu haklı olarak bir 'eleştirmen' (= oportünist) olarak adlandırıyorlardı." Ve yine soru biçiminde ve yazarı mazur gösterecek bir yol: "Sakın yazar tesadüfen ona güvenmiş olmasın?" Ve sonuç: "İlginç ve ciddiye alınması gereken kitabı okurken görüşlerim bunlardır. Elinizi sıkar ve çalışmanızda başarılar dilerim."[133]

İlyiç genç yazarları böyle eğitiyordu. İlyiç'in bu dev redaktör çalışması, çok ender durumlarda herhangi bir yerde kağıda dökülen, sözlü çalışmaydı. Buna karşın çok büyüktü. İlyiç "yazarların sözlü eğitilmeleri" için çok çaba harcıyordu. Kazanmak istediği yazarın makalesini kesinkes yayınlamaya uğraşırdı.

Vladimir İlyiç aynı pedagojik yöntemleri bana karşı da uyguladı. Sürgünde ilk broşürüm "İşçi Kadın"ı yazdığımda Vladimir İlyiç bana olası her öğüdü verdi. Vladimir İlyiç yurtdışına benden önce gitti. Ve "İşçi Kadın"ın elyazmasını beraberinde götürdü. Sonra görünmez mürekkeple Münih'ten yazdığı bir mektupta, "Iskra" redaksiyonunun broşürü illegal yayınlamayı kararlaştırdığını bildirdi ve bana Vera İvanovna Zasuliç'in yargısını aktardı. Broşür Vera İvanovna'nın çok hoşuna gitmişti, bazı yerler onun görüşüne göre değişik yazılmalıydı, ancak di-

yordu, broşür "yumruk gibi" yazılmış. Bana öğütler veren Vladimir İlyiç benimle aynı diğer yeni başlayan yazarlarla olduğu gibi konuşuyordu: "Sen de bunun şöyle daha iyi söylenebileceğini düşünmüyor musun?" Vladimir İlyiç benim belli bir sorun üzerine yazdığımı öğrenirse çoğunlukla benim için herhangi bir ilginç malzeme bulurdu — yabancı bir gazeteden parçalar, istatistik bir tablo vs. Ayrıca önceleri, 1917'den önce çok az yazıyordum. Örneğin "Pravda" için yazmaya bir türlü karar veremedim, ona bir tek makale bile göndermedim.

Fakat Vladimir İlyiç işçilerin yazar olarak kazanılmasına özel önem verirdi. Yurtdışına yolculuğundan önce Babuşkin'le (Petersburg'daki Nevskaya Sastava arkasında oturan bir metal işçisi), onun "Iskra"ya yazışmalar göndermesi ve işçileri muhabir ve yazar olarak kazanması için anlaştı. Ufa'da sürgünde yaşayan ben de işçilere "Iskra"ya yazmaları için propaganda yaptım. Aynı şeyleri "Iskra"nın güvenilir kişileri de yaptılar. O zamanlar bir tekstil fabrikasında boyama işçisi olarak çalışan ve (Kasım 1900'de) Londra'da yaşayan, ama Rusya'ya gitmek niyetinde olan yoldaş Nogin'e, Vladimir İlyiç mektupla "Iskra" ile en sıkı ilişkiyi sağlama ve "Iskra"ya haberler yollayan, onun için raporlar yazacak vs. çevreler (bugünkü dilde: tugaylar) örgütleme gerekliliğini açıklıyordu. "Sizinle işbirliğimizden çok şey bekliyoruz" diye yazıyordu İlyiç, Nogin'e, "özellikle değişik yerlerdeki işçilerle doğrudan bağlantı için. Böyle bir çalışma sizce uygun mu? Yolculuğa karşı bir durumunuz var mı? — olası sürekli yolculuk gerekli olabilir."[134]

Vladimir İlyiç'in her işçi haberine ne denli sevindiğini anımsıyorum. Sevinci, redaksiyonun tüm Münih bölümünce, yani Martov ve Vera Zasuliç tarafından paylaşılırdı. İşçi haberleri okunur ve yeniden okunurdu. Genellikle, o zamanlar işçilerin ileri katmanlarının konuşmaya özen gösterdikleri orijinal dilde yazılmışlardı. Bu dilde bir yığın yeni sözcükler ve deyimler

vardı ve bunlar sıklıkla tuhaf, genellikle yanlış nüanslarda veya yanlış sözcük bağlantılarıyla kullanılıyordu. Bu işçi haberlerini redaksiyondan geçirmek gerekiyordu. Bunu yaparken Vladimir İlyiç çok özenle davranıyordu. Haberlerin ruhunu, üslubunu, orijinalliğini korumak için çok özen gösteriyordu, böylece renklerini yitirmeyecekler, çok aydın işi etkisi bırakmayacaklar, çehrelerini koruyacaklardı. Bu iş önemli ölçüde bana düştü, çünkü işçilerin kompozisyonlarını düzeltmede önceden belli deneyimlere sahiptim, bunu beş yıl boyunca çalıştığım Petersburg'daki Nevskaya Sastova arkasındaki pazar akşamı okulunda edinmiştim.

İlerici işçilerin o zamanki dilini birçok yerel yönetici uygunsuz bulurdu. Onlar bize orijinal değil, önceden "işlenmiş" yazıları gönderirlerdi; ama bu çalışmanın sonucu sık sık, haberlerin en önemli şeyini yitirmesi, onun işçi karakterinin yokolması olurdu. Vladimir İlyiç buna her zaman kızar ve işçilerle doğrudan ilişki talep ederdi. Ama yerel yöneticiler orijinali pek isteyerek vermezler ve buna gerekçe olarak yakalanma korkusunu gösterirlerdi.

Vladimir İlyiç'in işçilerle doğrudan bağlantıya ne denli önem verdiği, onun İvan İvanoviç Radçenko'ya 16 Temmuz 1902 tarihli mektubundan görülür.

"Sevgili dost!" diye yazıyordu. "... İşçilerle konuşmalarınız üstüne haberiniz beni olağanüstü sevindirdi. Gerçekten güçlü bir itilim veren mektuplar almamız son derece ender oluyor. Bunu kesinlikle işçilerinize iletiniz ve aynı şekilde kendilerinin de bize ***sadece basın için değil,*** öylesine, görüş alışverişi için de yazmaları ricamızı iletiniz, böylece birbirimizle ilişkimiz ve birbirimize karşı anlayışımız yitip gitmesin. Beni kişisel olarak özellikle ilgilendiren, işçilerin 'Ne Yapmalı?'yı nasıl karşıladıklarıdır, çünkü işçilerden görüş henüz almadım.

İşçi çevrenizi ve Manya'yı da" (İşçi komitesi; o zamanlar Petersburg'da iki Parti komitesi vardı: Mektuplarda Manya dediğimiz işçi komitesi ve öbürü, Vanya dediğimiz aydın komitesiydi. —**N. K.**) "doğrudan bizimle ilişkiye sokunuz. Bu çok önemli ve onların 'Iskra'ya yaklaşmalarına ve altınızda aldıkları yerin sağlamlaşmasına yardımcı olacak. Ve devamla Manya yöneticileri arasında gerçekten yetenekli insanlar olmalı, onlardan biri bize gelseydi iyi olurdu. Onları bu düşünceye getiriniz ve bu konuda ne düşündüklerini konuşunuz."[135]

Fakat Vladimir İlyiç yalnızca işçilerin haberleriyle ilgilenmiyordu, işçilerin "Iskra" için makaleler yazmasını da istiyordu. Vladimir İlyiç'in isteğiyle Babuşkin'e yazdım (onu iyi tanıyorduk; Babuşkin benim yanımda pazar akşamı okulundaki bir grupta eğitim gördü ve aynı zamanda Vladimir İlyiç'in yönettiği çevreye gitti): "Sizden bir ricamız var. Kütüphaneden 'Ruskoye Bogatstvo'yu geçen yılın Aralığından başlayarak alınız. Orada Dadonov diye biri İvanovo-Voznesensk üzerine, içinde işçileri her türlü dayanışmadan yoksunmuş, hiçbir talepleri yokmuş ve hiçbir girişimleri yokmuş gibi göstermeye çalışan rezil bir yazı yazdı. Şesternin aynı yerde Dadonov'u çürüttü. Bunun üzerine Dadonov daha rezil bir makale yazdı ve 'Ruskoye Bogatstvo' sorun üzerine tartışmayı kapattığını açıkladı. Bu makaleleri okuyunuz (eğer gerekliyse, 'Ruskoye Bogatstvo'nun gereken sayılarını bizim hesabımıza alınız) ve bunun üzerine bir makale veya not yazınız" (mektubumda ben "not" yazmıştım, ama Vladimir İlyiç gözden geçirirken bundan "***makale*** ya da not" yaptı. —**N. K.**), "ve mümkün olduğunca fazla olgu toparlamaya çalışınız. 'Iskra'" (Vladimir İlyiç ekledi: "***ya da 'Zarya'da***", çünkü bu bilimsel-siyasal dergide bir işçinin makalesinin çıkmasını arzu ediyordu. —**N. K.**) "ya da 'Zarya'da bu saçmalığı, İvanovo-Voznesensk'in yaşamını gayet iyi bilen bir ***işçi***" (İlyiç "işçi" sözcüğünün altını üç kez çizmişti. —**N. K.**) "tarafından çürüt-

ürmek" çok önemliydi. Babuşkin bu çürütmeyi yazdı, bu tam bir broşür kapsamında oldu, sonra "Iskra"nın Ekim 1901 sayısına ek olarak "İvanovo-Voznesensk İşçilerinin Savunusuna" başlığıyla "İşçiler için bir işçi" imzasıyla yayımlandı.

Vladimir İlyiç işçileri muhabir ve yazar olarak böyle teşvik ediyordu. O dönemde bu çapraşık bir mektup alışverişini, gizli ilişkilerin hazırlanmasını gerektiriyordu, muhabir ve yazar olarak işçi o zaman çok azdı. Hareket büyüdüğü ölçüde sayıları, İlyiç'i son derece sevindirecek biçimde arttı. Bugün işçi muhabirler çoktan güçlü, kudretli bir ordu haline geldi.

LENİN VE "PRAVDA"

Mayıs 1912'de "Pravda" yayımlanmaya başladığında ve belirli bir devrimci yükseliş duyumsanmaya başladığında, merkez organın tüm yazı kurulu Temmuz başında Paris'ten Krakov'a, Rus sınırı yakınına taşındı, orada sürekli olarak Rusya'dan yolaşlarla buluşabiliyor ve hareketin önderliğine daha kapsamlı larak doğrudan katılabiliyor, düzenli olarak "Pravda" ve Zvezda" için yazabiliyordu. İlk zamanda "Pravda"yla bağlantı oğru dürüst sağlanamadı.

"Pravda" doğru çizgiyi hemen tutturamadı. Bir işçi gazeteiydi. İşçi yığınlarıyla sıkı bağı olan yasal bir günlük gazete için onular nasıl seçilebilirdi ve bunlar nasıl işlenmeliydi? Yığınlar rtık 1905'tekinin aynı değildi, ama onlarla tüm karmaşık, sırf rtisel sorunlar tartışabilir miydi? Yığınlar onu anlayabilir iydi? Sadece Parti yöneticileri ve sınıf bilinçli işçilerin üst katanı için düşünülmüş "Zvezda"da Parti sorunlarını işlemek daa iyi olmaz mıydı? Sorun havada kaldı, redaksiyon bunu henüz özmemişti, ancak zaman sıkıştırıyordu. Yukarıda İlyiç'in bir şçi gazetesinde işlenmesi gereken konuların karakteri üzerine

görüşlerini ortaya koymuştum. O, işçi yığınlarıyla onları ilgilendiren tüm Parti sorunlarını tartışmak gerektiği görüşündeydi.

Vladimir İlyiç, Tasfiyecilere karşı, yaklaşan seçim kampanyası karşısında özellikle gerekli olan savaşımı "Pravda"nın yürütmemesine çok sinirlendi.

"***Deneyimden*** biliyorsunuz ki" diye yazıyordu İlyiç "Pravda" redaksiyonuna, "ben de sansürlü düzetmelerinize karşı korkunç sabır gösteriyorum. Fakat ilkesel bir sorun ***açık bir yanıt*** gerektirir. Redaksiyonun, gazetenin seçimlere ayrılmış sütunlarını Tasfiyecilere ***karşı*** yöneltmek ve onları adlı adınca adlandırmak niyetinde mi olduğu, yoksa ***onlara karşı*** bu niyette ***olmadığı*** mı konusunda bir çalışanını karanlıkta bırakamaz. Bir orta yol yoktur ve olamaz.

Eğer makale" (Vladimir İlyiç'in "Pravda"ya gönderdiği "Seçim Kampanyası Ve Seçim Platformu Üzerine". —**N. K.**) "'her halükârda yayımlanmak zorundaysa' (redaksiyon sekreterinin yazdığı gibi), o zaman Vitimki'nin[136]" ("Pravda"nın bir redaktörü . —**N. K.**) "'hiddetli dil zararlıdır'ını nasıl anlamalı? Kötü, uğursuz ve yanlış olan birşeye karşı (ve redaksiyon bununla 'ilkesel' olarak hemfikir!) ***kızgın*** bir dil günlük bir gazete için ne zamandan beri zararlı oluyor??"[137]

"Seçim Kampanyası Ve Seçim Paltformu Üzerine" makalesi yine de basılmadı. Ama bir sonraki makalenin gönderilmesinde —"Yarım Yıllık Çalışmanın Sonuçları"— İlyiç bir ültimatom verdi: ya tam basın, ya da geri gönderin. Fakat bu görüş ayrılıkları, onun "Pravda"nın kurulmasındaki muazzam önemi görmesini engellemedi. "Yarım Yıllık Çalışmanın Sonuçları" makalesine şu sözlerle başlıyordu: "Bir işçi gazetesinin yayınlanmasıyla Petersburglu işçiler büyük, evet, abartmadan denebilir ki, tarihsel bir iş başardılar."[138] Tüm makale, İlyiç'in "Pravda"yı ne denli dikkatle izlediğini, işçilerin ona karşı tutumunu nasıl gözlemlediğini, işçi yığınlarının "Pravda"yı etkin destekle-

melerine ne denli sevindiğini son derece uçuk gösteriyordu. Makale "Pravda"nın 78, 79, 80 ve 81'inci sayılarında yayımlandı.

Sorun, Lenin'in doğru gördüğü şekilde çözüldü ve İlyiç'in redaksiyona bir sonraki mektubu (8 Eylül tarihli) artık daha yumuşaktı.

"Bu fırsatla" diye yazıyordu başka şeylerin yanında, " bugün aldığım 'Pravda'daki (No: 98) olağanüstü başarılı makalesi nedeniyle yoldaş Vitimski'yi kutlarım (Umarım, bu mektubu ona vermek size zahmet vermez). Konu oldukça isabetli seçilmiş ve kısa, ama açık biçimde, kusursuz işlenmiş. 'Pravda'da zaman zaman Şçedrin ve 'eski' popülist demokrasinin diğer yazarlarını anmak, onlardan alıntı yapmak, onları açıklamak iyi olurdu. 'Pravda'nın okuyucuları için —25.000 insan için— bu, uygun ve ilginç olurdu ve ayrıca proleter demokrasinin bugünkü sorunları başka bir açıdan, başka bir yönden gösterilirdi."[139]

... Vladimir İlyiç'in "Pravda"daki her makalesi örgütlenmeye, eyleme doğrudan veya dolaylı bir çağrıydı. "Yarım Yıllık Çalışmanın Sonuçları" makalesi, yığınların "Pravda" etrafında (her ücretli günde "Pravda" için 1 kopek) örgütlenme çağrısıdır. "Pravda"nın 96. sayısındaki "Liberal İşçi Politikasının Kötü Bir Savunması", ücretlerin yükseltilmesi için grev yoluyla savaşmaya dolaylı bir çağrıydı. 99. sayıdaki "Tasfiyeciler Ve 'Birlik'" makalesi yine "Pravda" etrafında birleşme çağrısı içeriyordu. 105. sayıda yayınlanan bir sonraki makale "İsviçre'de" oportünizme karşı savaşıma doğrudan bir çağrı içeriyordu, ondan sonraki "N. S. Polyanski'den Mektup Üzerine"de (No: 118) köylülere, "Pravda" için toprak üzerine yazmaları ve ücretli işçilerle, iktisaden çökertilmiş köylülerin ittifakının yolunda yürümeleri çağrısıyla başvuruyordu. Sonraki makale "Amerikalı İşçilerin Başarıları" (No: 120) Partiye katılma, "Pravda" etrafında birleşme için dolaylı bir çağrı içeriyordu. "Bir Kumar" makalesi (No: 134) başka ülkelerin topraklarının ilhakına karşı yöneliyordu ve

"Bay Milyukov'un 'Pozisyonu'" (No: 136) makalesi işçilere özdevinim için, ayrıcalıklarla savaşmak için, toplumsal yaşamda eskinin güçleriyle işbirliğinin ortadan kaldırılması için vs. vb. bir çağrı içeriyordu. İlyiç'in "Pravda"daki yazıları büyük örgütsel öneme sahipti ve yığınları duygusal olarak sürükleyici bir şekilde etkiliyordu. "Pravda"ya 24 Ekim'de yazılan bir mektupta, Vladimir İlyiç, Petersburglu vekillere seçmen emrinin "Pravda"da zamanında yayınlanmamasına kızgınlığını dile getirir, onun hemen basılmasını ister ve şunları yazar:

"İşçileri ilgilendiren şeyleri böylesine küçümsercesine ele alırsa bir işçi gazetesi nasıl varlığını sürdürebilir?" Ve devamla: "Bir gazete belli malzemeyi kendi aramalı, onu bizzat zamanında bulmalı ve doğru zamanda yayınlamalı. Bir gazete gereksinim duyduğu ilişkileri aramalı ve bulmalı. Ve 'Pravda' yandaşlarından kaynaklanan, Petersburglu vekillere seçmen görevleri diye bir şey var, fakat 'Pravda'da bununla ilgili hiçbir şey yok ..."[140]

... Ve yine "Pravda"yla her türlü anlaşmazlık sözkonusuydu. Sadece sözkonusu olanın ne olduğunu saptamak bile zordu, ama İlyiç redaksiyonun yurtdışına karşı "olumsuz, düşmanca" bir tavır aldığı kanısındaydı. İlyiç redaksiyonun yeniden biçimlendirilmesi gerektiği görüşündeydi, büyük Parti deneyimi olan bir redaktör, yalnızca o işle ilgileneceği alana yerleştirilmeliydi, çünkü aksi durumda redaksiyonda kimin, neden sorumlu olduğu tümüyle belirsizdi. Bir tür sorumsuzluk oluşmuştu. İşleri karman-çorman eden Malinovski'nin, o zamanlar hiçbir kimsenin provokatör rolünü bilmediği Malinovski'nin orada oynamaya başladığı rol gözönüne getirilirse, bu tümüyle kavranabilirdi. Ocak 1913 başında Krakov'da, İlyiç "Pravda"nın yönetiminin reorganizasyonu için kapsamlı anlaşmalar yaptığı bir danışma toplantısı düzenlendi. Fiili redaktörlüğe, Krakov'a yeni varmış olan Y. M. Sverdlov getirilmek isteniyordu. İlyiç "Pravda" nedeniyle tedirgindi, çünkü ona çok büyük önem veriyordu.

İlyiç'in 7 Şubat 1913'te Yakov Mihailoviç Sverdlov'a yazdığı gibi, "... durumun ***canalıcı noktası*** tam da 'Den'de ve onun durumunda yatıyor." ("Den", "Pravda"nın gizli adıydı. —N. K.) "Eğer burada bir reforma ve doğru bir örgüte varamazsak, hem maddi, hem de siyasi iflasa doğru gideriz. 'Den', hareketi birleştirmek ve ileriye götürmek için gerekli olan örgütsel araçtır. Yalnızca bu araç ***sayesinde*** şimdi, sizin öne çıkardığınız şeyler için gerekli insan ve araç akışı oluşabilir Petersburg'daki olaylar her şeyden önce 'Den' kötü olduğu için ve biz 'Den'den yararlanmayı bilmediğimiz veya oradaki 'redaktörler' kurulu bunu önlediği için kötü gözüküyor." Ve devamla: "Bunu sürekli yineliyorum: ***Tüm*** durumun canalıcı noktası 'Den'dir. Burada zafer kazanılabilir ve sonra (ancak sonra) yerel çalışma yoluna konabilir. Aksi durumda her şey çöker."[141]

Bu mektuptan, İlyiç'in "Pravda"ya hangi olağanüstü önemi verdiği görülür. Sverdlov kendini tümüyle "Pravda"yı redaksiyondan geçirmeye verdi... Fakat eski takvimle 10 Şubat'ta Y. M. Sverdlov, Duma Vekili yoldaş Petrovski'nin evinde tutuklandı ve böylece tüm reorganizasyon planı zorlaştı. Ama devrimci hareketin yükselen dalgası "Pravda"yı su üstünde tuttu, onun güçlü sesi uzaklarda yankılandı. Temmuzda "Pravda" yasaklandı ve onun yerine "Raboçaya Pravda" yayınlandı. O da nöbeti "Severnaya Pravda"ya devretti, sonra "Pravda Truda" çıkmaya başladı, onun ardından "Sa Pravda", ondan sonra "Proletarskaya Pravda", "Put Pravdi", "Trudovaya Pravda", sonra 1914'te savaş ilanından hemen önce "Pravda" kesinkes çökertildi. "Pravda" tam bir provokatörler çemberiyle sarılmıştı. Yakınında Moskova Vekili Malinovski bulunuyordu — istisnasız her işle ilgili bilgisi olan bir provokatör. Bir başka provokatör sekreter oldu — Çernomasov. "Raboçaya Pravda"nın yayıncısı da provokatördü — Şurkanov. Fakat bu çembere karşın "Pravda" kendi işini gördü ve işçi yığınlarını örgütledi, düşüncelerini

uyandırdı, enerjilerini alevlendirdi. İlyiç'in daha o zamanlar, Nisan 1913'te "Pravda"ya bir mektubunda sosyalist yarışmadan sözettiğini antrparantez söylemek gerekir.

"'Pravda' için savaşım doğrudan işletmelerde yürütülmeli", diye yazıyordu, "daha fazla abone alması, her işletmenin 'Luç'un (Menşevik bir gazete. —**N. K.**) elinden kurtarılması için savaşılması, fabrikaların daha büyük sayıda 'Pravda' abonesi için birbirleriyle ***yarışmaları"*** (a.b.ç. —**N. K.**) "talep edilmeli. Parti ilkesinin yengisi 'Pravda'nın yengisidir ve de tersi. 'Pravda'nın sayısını 30.000'den 50.000–60.000 nüshaya ve abone sayısını 5.000'den 20.000'e yükseltme hedefiyle bir kampanya başlatılmalı ve sapmadan bu yönde gidilmelidir. O zaman 'Pravda'yı genişleteceğiz ve düzelteceğiz."[142]

Vladimir İlyiç'in, "Pravda"nın desteklenmesine işçilerin etkin katılımına ne denli ilgi gösterdiğini anımsıyorum. Bir defasında "Pravda" redaksiyonundan tüm abonelerin bir listesini istemişti ve ben birçok akşamı, en çok abonenin hangi işletmede hangi kentte ve işçi mahallesinde bulunduğunu saptamak için abonelerin sosyal coğrafyalarını çıkarmakla geçirdim. İlginç bir tablo oluştu, ben malzemeyi Vladimir İlyiç'in yönergesiyle işledim ve "Pravda"ya gönderdim, ama makale olasılıkla Çernomasov tarafından çöpe atıldı ve baskıya ulaşmadı.

5 Mayıs 1914, "Pravda"nın ikinci yıldönümü oldu, bu Basın Günü oldu. "Pravda" dışında bu yıldönümünü 17 başka basın organı da kutladı. İki yıl içinde yapılan çalışmanın bilançosu çıkarıldı. "Pravda"nın savaşımcı etkinlikleri işçi yığınlarını gazete çevresinde birleştirmişti. Varlığının ikinci yılı boyunca 11.114 işçi haberi almıştı; yıldönümüne dek "Pravda"nın demirbaş fonuna[143] 21.584 ruble havale edilmişti, bunun 18.584 rublesi tamamıyla işçiler tarafından toplanmıştı.

"Pravda"nın iki yıllık varlığı, İlyiç'in öylesine ısrarla üzerinde direttiği yolun ne denli doğru olduğunu gösterdi, "Pravda"nın hangi itibara ulaştığını gösterdi.

Fakat sonra savaş geldi. "Pravda"nın tesisi parçalandı, çalışanları tutuklandı. Çalışmalarına tekrar ancak Şubat Devrimi'nden sonra başlayabildi.

"Pravda"nın onuncu kuruluş yıldönümüyle ilgili Vladimir İlyiç şunları yazdı:

"Rusya'da yayınlanan Bolşevik günlük bir gazetenin onuncu yıldönümü ... O zamandan bu yana ancak on yıl geçti! Fakat savaşımın ve hareketin içeriği açısından bu zaman yüz yıla denktir."[144]

"Legal Bolşevik günlük gazete 'Pravda'nın onuncu yıldönümü bize somut olarak büyük dünya devriminin muazzam ivmesindeki bir dönüm noktasını gösteriyor. 1906/1907 yıllarında Çarlık, öyle gözüküyordu ki, devrimi bozguna uğratmıştı. Bolşevik Parti birkaç yıl sonra —*başka bir biçimde, başka bir yolla*— düşmanın kalesi içine dalmayı başardı ve günlük, 'legal' çalışmayla, yokolası Çarlık ve çiftlik sahipleri mutlakiyetini içeriden dinamitlemeye başladı. Birkaç yıl daha geçti ve Bolşevizm tarafından örgütlenen proleter devrim zafer kazandı.

Eski 'Iskra' 1900 yılında kurulduğunda, buna bir düzineden az devrimci katılmıştı. Bolşevizm ortaya çıktığında, buna,1903'te Brüksel ve Londra'daki illegal Parti Kongresi'nde yaklaşık kırk devrimci katılmıştı.

1912/1913 yıllarında, legal Bolşevik 'Pravda' ortaya çıktığında, arkasında, kopek kopek topladıkları ödentileriyle hem Çarlık terörünün, hem de sosyalizmin küçük-burjuva hainlerinin, Menşeviklerin rekabetinin üstesinden gelen onbinlerce ve yüzbinlerce işçi vardı.

Kasım 1917'deki Kurucu Meclis seçimlerinde 36 milyondan 9 milyon Bolşevikler için oy verdi. Gerçekte ise, oylamada değil, savaşımda, Ekim sonu ve Kasım 1917'de proletaryanın ve siyasi bilinçli köylülüğün *çoğunluğu* —II. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi delegelerinin çoğunluğu şahsında, emekçi halkın en

aktif ve en bilinçli kesiminin, yani o zamanki oniki milyonluk ordunun çoğunluğu şahsında— Bolşevik yandaşıydı.

Bu sayılar, son yirmi yılın uluslararası devrimci hareketinin 'ivmesini' biraz olsun gösteriyor. Bu, sadece yüzelli milyonluk bir halkın tarihinden kaba kesitler gösteren çok küçük, gayet eksik bir resimdir."[145]

Lenin'in bu makalenin sonunda yazdığı gibi, "... uluslararası burjuvazi şimdilik hâlâ sınıf karşıtıyla kıyaslanamayacak güçte bulunuyor. Doğumu zorlaştırmak, Rusya'da proleter iktidarın doğuşunun acılarını ve tehlikelerini on kez artırmak için elinden geleni yapan bu burjuvazi hâlâ milyonlarca ve on milyonlarca insanı beyaz ve emperyalist savaşlarla vs. acıya ve ölüme mahkûm etme durumunu sürdürmektedir. Bunu unutmamalıyız. Taktiğimizi bugünkü durumun bu özelliklerine ustaca uyarlamalıyız. Acı çektirmeyi burjuvazi şimdilik daha engel tanımadan yapabilir. Fakat kaçınılmaz ve —dünya tarihi açısından bakılırsa— hiç de uzak olmayan, devrimci proletaryanın kesin zaferini durduramaz."[146]

Bu yıl, 5 Mayıs (eski takvimle 22 Nisan) 1932'de "Pravda"nın yirmi yıllık varlığını kutluyoruz. Ona çalışmasında başarı diliyoruz, onun İlyiç'in temel ilkelerini olabildiğince esaslı ve kapsamlı geliştirmesini istiyoruz. Tüm basınımızı, Parti basınını, Lenin'in getirmek istediği düzeye getirmek için yorulmaksızın yardım edeceğiz.

İlk kez 1932'de broşür olarak yayınlandı.

İşçi Ve Köylü Yığınları İçin Yazma Yeteneği Üzerine Lenin

"Hiç birşeyi işçiler için yazma olanağı kadar çok arzu etmedim, bu kadar çok özlemedim"[147] diye yazıyordu Vladimir İlyiç Sibirya sürgününden 16 Ağustos 1897'de yurtdışına, Pavel Borisoviç Akselrod'a.

Daha 1897'den önce Vladimir İlyiç işçiler için yazmıştı.

1895 yılında işçiler için "İşçilere Fabrikalar Ve İşletmelerde Konan Para Cezaları Üzerine Yasanın Açıklaması" broşürünü kaleme aldı.

Bu broşür 1895'te Lahta Basımevinde illegal basıldı.

1895 yılında, daha sonra "İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği" adıyla tanınan ve diğerleri yanında Lenin, Krjijanovski, Starkov, Radçenko, Vaneyev, Silvin, Yakubova vd.nin üye oldukları, işçiler için illegal bir dergi çıkarmayı, "Raboçeye Delo"yu çıkarmayı görev edinen Petersburglu sosyal-demokratların bir grubu oluştu. İlk sayı hazır olur olmaz tutuklamalar başladı, Vaneyev'in evinde ilk sayımn taslaklarına elkondu, bu nedenle yayınlanamadı. Bu dergi için Vladimir İlyiç "Bakanlarımız Ne Düşünüyor?" makalesini yazmıştı.

Vladimir İlyiç bana hapisten bir kitap içinde görünmez mürekkeple işçiler için yazılmış iki bildirge gönderdi: "1 Mayıs İşçi Bayramı"[148] ve "Çarlık Hükümetine".

Akselrod ve Plehanov, İlyiç'in broşürü "... Para Cezaları Üzerine Yasanın Açıklaması"yla ilgili oldukça olumlu konuştular.

16 Ağustos 1897'deki Akselrod'a aynı mektubunda İlyiç: "Sizin ve onun" (Plehanov'un. —**N. K.**) "(işçiler için) yazınsal denemelerim üzerine görüşleriniz beni olağanüstü yüreklendirdi"[149] diye yazıyordu.

İşçi yığınlarının anlayacağı gibi yazmayı öğrenmek isteyen genç yazarlar İlyiç'in bu yazılarını dikkatle incelemelidirler.

"... Para Cezaları Üzerine Yasanın Açıklaması"na bakarsak, çok sade bir dille yazılmış olduğunu saptarız, fakat aynı zamanda onun, bugüne dek öylesine bol yayınlanan yüzeysel ajitasyon malzemelerinden çok uzak olduğunu görürüz. Lenin'in broşüründe hiçbir ajitatif tumturaklı söz ve çağrı yoktur. Ama konunun seçimi çok karakteristiktir. Bu konu o zamanlar işçileri olağanüstü ilgilendiriyordu, bu işçiler için çok ivediydi. Broşür somut, işçilerin iyi tanıdığı olgulardan yola çıkıyor ve bir yığın kaynaktan özenle toplanmış ve açık şekilde anlatılmış olgulara dayanıyordu tümüyle. Broşürde dile gelen ve ikna eden sözcükler değil, olgulardı, verilerdi. Bunlar öyle canlı, öyle inandırıcıydı ki, işçiler bunları öğrenince sonucu kendileri çıkarıyorlardı. Broşürün planı da aynı şekilde özenle düşünülmüştü, sorunu çok yönlü kapsıyordu; bu plan şöyleydi: 1) Para cezalarının ne olduğu, 2) daha önce para cezalarının nasıl tahsil edildiği ve para cezalarıyla ilgili yeni yasalara neyin neden olduğu, 3) hangi nedenle bir fabrikatörün para cezaları verebileceği, 4) para cezalarının ne kadar yüksek olabileceği, 5) para cezalarının verilmesi hangi yöntemlerle oluyor, 6) yasaya göre ceza paraları ne için kullanılabilir, 7) para cezaları üstüne yasanın bütün işçiler için geçerli olup olmadığı, 8) sonuçlar.

Sonuç bölümü, işçilerin önceki bölümlerde ortaya konan olgulardan bizzat kendilerinin de çıkaracakları sonuçları kısaca formüle ediyor ve sadece bu sonuçları genelleştirmeye ve kesin bir şekilde ifade etmeye yardım ediyor. Sonuçlar sade, ama işçi hareketi için çok büyük öneme sahip.

"Bakanlarımız Ne Düşünüyor?" adlı kısa makalede Lenin, "... Para Cezaları Üstüne Yasanın Açıklanması" ile aynı tarzda okuyucuya yaklaşmaya çalışıyor. İçişleri Bakanı Durnovo'nun Kutsal Sinot'un yüksek temsilcisine, Pobedonosev'e bir mektubunu ele alıyor, onu inceliyor ve işçileri sonuca götürüyordu:

"İşçiler! Bakanlarımızın, çalışan halkın bilimi benimsemesinden nasıl ölümcül korku duyduklarını görüyorsunuz! Onların tümüne, dünyanın hiçbir gücünün işçilerden bilinci çalamayacaklarını gösterin! Bilgi olmaksızın işçiler savunmasızdır, ama bilgiye sahipseler, o zaman bir güç olurlar!"[150]

"1 Mayıs İşçi Bayramı" bildirgesi hapiste yazıldı ve 1896 yılından geliyor. Hangi yıl yazıldığını bilmeseydik, bunu karakterinden çok kolay saptayabilirdik. İşçilerin uluslararası bayramından, işçilerin enternasyonal savaşımından sözediyor, ama çıkış noktası büyük kentlerdeki işçilerin o zamanki durumu, savaşımlarıdır. Bildirge bu savaşımın perspektiflerini gösteriyordu ve grev savaşımına doğrudan bir çağrıydı.

Bildirge 1 Mayıs 1896'da çıktı, Haziran'da ise Petersburg'da 30.000 tekstil işçisi artık grevdeydi.

İkinci bildirge, "Çarlık Hükümetine", grevin bilançosunu çıkarıyor ve sonraki, daha derinlemesine savaşıma çağırıyordu. Bildirge şu sözlerle bitiyordu: "1895 ve 1896 yıllarının grevleri boşuna değildi. Bunlar Rus işçilerine büyük hizmet vermiş oldu, kendi çıkarları için nasıl savaşım vermeleri gerektiğini onlara gösterdi. Onlara ***siyasal durumu ve işçi sınıfının siyasal gereksinimlerini*** anlamayı öğretti."[151]

Sonbahar 1897'de Vladimir İlyiç, birincisiyle aynı tipte yazılan, işçiler için ikinci broşürü üzerinde çalışıyordu. Bu "Yeni Fabrika Yasası" başlığını taşıyordu. 1899 yılında "İş Mahkemeleri Üzerine" ve "Grevler Üzerine" broşürlerini kaleme aldı.

Bu broşürler üzerinde çalışma Lenin'e daha iyi yazmayı ve konuşmayı öğretti, öyle ki konuşmaları ve makaleleri yığınlara hitap etti ve onlar için anlaşılır duruma geldi.

Lenin popüler konuşmayı ve yazmayı kimden öğrendi? O zamanlar çok okuduğu Pisarev'den öğrendi, Çernişevski'den öğrendi, ama en çok saatlerce konuştuğu, fabrikalardaki yaşamlarını en küçük noktasına dek sorguladığı işçilerden öğrendi. Bunu yaparken rastlantı olarak söyledikleri şeyleri, soru sormalarının biçimini cankulağıyla dinler ve bilgilerinin düzeyine dikkat ederdi, şu veya bu soruda neyi anlamadıklarına ve neden anlamadıklarına ilgi gösterirdi. Bu söyleşileri işçiler Lenin'le ilgili anılarında anlatırlar.

Fakat İlyiç düşüncelerini işçilere böyle açık ve olabildiğince iyi aktarmak için çok çalışsa da, aynı zamanda her tür bayağılaştırmadan, işçiler önünde bir sorunu daraltma, basitleştirme çabalarından uzaktı. "Ne Yapmalı?"da (1901/1902) yazdığı gibi:

"... Dikkat ***öncelikle*** işçileri devrimciler düzeyine yükseltmeye yönelmiş olmalı, ama hiçbir şekilde kendini, Ekonomistlerin istediği gibi, 'işçi yığınları' düzeyine veya bu ilişkide kendini Ekonomist 'pedagojinin' ikinci basamağına yükselten 'Svoboda'nın arzu ettiği gibi 'ortalama işçi' düzeyine ***alçaltmamalı.*** İşçiler için popüler bir yazının ve özellikle geri işçiler için özellikle popüler (kuşkusuz sığ değil) yazının gerekli olduğunu yadsımaktan oldukça uzağım. Fakat politika ve örgüt sorunlarının pedagojiyle sürekli karıştırılması beni sinirlendiriyor. Siz, 'ortalama işçi' avukatı beyler, işçi siyaseti veya işçi örgütüyle ilgili konuşmaya başlamadan kendinizi kesinlikle öne eğme arzunuzla aslında işçilere hakaret ediyorsunuz. Ciddi şeylerden, samimi tavırla konuşun, pedagojiyi pedagoglara bırakın, politikacılara ve örgütçülere değil!"[152]

İşçilerle çocuk diliyle konuşma veya sorunun ciddi bir açıklaması yerine "ima veya tumturaklı sözleri"[153] geçirme girişimlerini Lenin kızgınlıkla geri çevirirdi.

İlyiç'in konuşma ve yazılarında işçiler her zaman İlyiç'in, bir işçinin bir defasında söylediği gibi, onlarla "tam bir ciddiyetle" konuştuğunu görüyorlardı.

Üç yıl sonra (Haziran 1905'te) Vladimir İlyiç yeniden, "Ne Yapmalı?"da değindiği soruya geri döner ve şöyle yazar:

"Sosyal-Demokrat Partinin siyasal faaliyetinde şimdi ve gelecekte pedagojinin daima belli bir unsuru vardır: tüm ücretli işçiler sınıfını, tüm insanlığı her tür baskıdan kurtarmanın savaşçılarına eğitmek gerekiyor, bu sınıfın sürekli yeni ve daha yeni katmanlarını eğitmek gerekiyor, bu sınıfın en geri, en gelişmemiş, bizim bilimimize ve yaşamın bilimine en az bulaşmış temsilcilerine ulaşmayı bilmek, onlarla konuşmaya ve onların güvenini kazanmaya yetenekli olmayı, onları inceden inceye ve sabırla sosyal-demokrat bilince yükseltmeye yetenekli olmayı bilmek gerekiyor; öğretimiz kuru bir dogma haline gelmemeli, sadece kitap aracılığıyla değil, aynı zamanda proletaryanın bu en geri ve en gelişmemiş katmanlarının günlük yaşam kavgasına katılarak aktarılmalı. Bu günlük çalışmada, yineliyoruz, pedagojinin belli bir unsuru vardır. Bu çalışmayı ihmal eden bir sosyal-demokrat, sosyal-demokrat olmaktan çıkardı. Bu doğru. Fakat bizde şimdi sıklıkla politikanın görevlerini pedagojiye indirgemek isteyen bir sosyal-demokratın aynı şekilde —başka bir nedenle de olsa— sosyal-demokrat olmaktan çıkacağı unutuluyor. Kim bu 'pedagoji'den özel bir slogan yapma düşüncesine gelir de, bunu 'politika'nın ***karşısına dikerse,*** bu karşıya dikmeden özel bir akım inşa ederse, bu slogan adına yığınlara, sosyal-demokrat 'politikacılara' karşı çağrı yaparsa, o hemen ve kaçınılmaz olarak demagojiye kaymış olur."[154]

Bu daha önce söylenmiş olanları sadece açıklar ve İlyiç'in popüler yazından neler beklediğini açığa çıkartır.

1903 yılında, kendiliğinden köylü ayaklanmaları patladığında İlyiç, işçilerin ne için savaştığını ve neden köy yoksullarının

işçilerle birlikte yürümesi gerektiğini yoksul köylülere anlattığı popüler broşürü "Kır Yoksullarına"yı yazdı.

Temmuz 1905'te İlyiç, tanınmış bildirisi "Üç Anayasa Ya Da Üç Devlet Biçimi"ni yazdı. Bu bildiride mutlak monarşi, meşruti monarşi ve demokratik cumhuriyet biçimi, içeriği ve amaçları itibariyle birbiriyle kıyaslanıyordu. Bildiri berraklık ve popülerlik için bir örnekti, ama aynı zamanda sorunun ciddi ele alınması için bir örnek, "tüm ciddiyetiyle" örnek bir görüşmeydi.

Ani dönüşümlerde komünistler, İlyiç'in görüşüne göre özellikle popüler yazmalı ve konuşmalılar. 1917'de Nisan Konferansı'nda Vladimir İlyiç şunu anlatıyordu:

"Çoğumuz, şahsen ben de, yığınlar önünde, özellikle askerler önünde konuşma fırsatı bulduk ve sanıyorum ki, onlara her şey sınıf bakış açısıyla açıklandığında, onlara bizim pozisyonumuzda en az açık gelen şey, savaşı nasıl bitirmek istediğimiz, görüşümüzce savaşın hangi biçimde bitirilebileceğidir. Geniş yığınlar arasında bir yığın yanlış anlama egemendir, pozisyonumuzu pek sık hiç anlamamaktadırlar, bu yüzden bu noktada kendimizi özellikle popüler ifade etmeliyiz."[155]

Aynı konuşmada Lenin şöyle açıklıyordu: "Yığınlar önüne çıkınca onlara somut yanıtlar vermeli." Siyasal düşüncenin berraklığı gereklidir. "Kardeşleşme için eksik olan, açık politik düşüncedir."[156] Kapitalistlerin egemenliğini sarsmadan önerilen barış koşullarının gerçekleştirilemeyeceğini konuşmaya başladığında Lenin, bu düşüncenin yığınlara kavratılması gerektiğinde ısrar etti:

"Bir kez daha yineliyorum: Aydınlanmamış halk yığınlarının bu gerçeğe ulaşması için, eğitimsiz insanları soruna yaklaştıran ara halkalara ihtiyaç vardır. Savaş üstüne popüler yazımn tüm hatası ve tüm dalaveresi, bu sorunun etrafında dolaşmak, bu konuda ses çıkarmamak ve olayı, sınıf savaşımı yokmuş gibi,

iki ülke kardeşçe yaşıyormuş da, sonra biri öbürüne saldırmış, öteki de kendini savunuyormuş gibi göstermesinden oluşmaktadır. Bu içinde objektiflikten hiçbir iz bulunmayan kaba bir bakış tarzıdır — halkın eğitilmişler tarafından bilinçli aldatılmasıdır."[157]

Sonuç çıkaralım. Lenin, popüler konuşma ve yazma yeteneğine çok büyük önem verirdi. Bu yetenek, yığınlara komünizmi, onların en temel davaları olarak anlaşılır ve kavranır duruma getirmek için gereklidir. Popüler bir konuşma, popüler bir broşür belli bir tavıra heveslendiren, somut bir hedefe sahip olmalı. Popüler bir konuşmada geliştirilen siyasal bir düşünce doğru, açık ve önemli olmalı. Her tür bayağılaştırma, basitleştirme, objektiflikten sapmaya izin verilemez. Anlatı, planı itibariyle kusursuz olmalı, dinleyici veya okuyucuya, kendinin sonuçlar çıkarması için yardım etmeli ve sadece, daha önce dinleyici veya okuyucu tarafından kavranan sonuçları toparlamalı ve formüle etmeli.

Soyut görüşlerden yola çıkılamaz, tersine dinleyicinin veya okuyucunun bildiği, onlar için önemli olan olgulara dayanmalı ve sonra kademe kademe, zamanla bu olgularla sınıf savaşımının en önemli sorunları, sosyalist inşanın en önemli sorunları arasındaki ilişki açıklanmalı.

Popüler konuşmayı ve yazmayı Lenin böyle öğretiyordu.

İçinde bulunduğumuz anda popüler yazın özel bir önem kazanmaktadır. Sınıf savaşımının keskinleşmesi, yığınların durumu olabildiğince açık anlamasını, günlük yaşamın onları harekete geçiren olgularıyla, sosyalizm için savaşımın temel sorunları arasındaki ilişkiyi kavramalarını gerektiriyor. Böyle yazılar gülünç sayıda az. Bunlar yazılmalı. Nasıl popüler yazılacağı Lenin'den, yığınlardan öğrenilmeli. Popüler yazma yeteneği, yeteneğin gelişmesi için kolektif yazmaya çabalanarak işe başlanmasıyla ve ulaşılan başarıların pratikte denenmesiyle edinilir.

İlk kez 1929'da "Kniga i Revolutsiya" dergisi
No: 2, s. 5–9'da yayınlandı.

Bir Komünist Nasıl Olmalı

Bir Parti üyesinin nasıl olması gerektiği sorunu, Komünist Partimizin, Bolşeviklerin Partisinin ne ifade ettiği sorunuyla sıkı sıkıya bağlıdır.

Bu sorun 1903'te II. Parti Kongresi'nde tüm keskinliğiyle ortaya çıktı. Bu Parti Kongresinde, Partinin neye benzemesi konusunda şiddetli bir kavga koptu. Bu kavgayı iyi anlamak için, Partinin daha yeni oluşmaya başladığı yıllara bakmalı.

Rusya'da işçi hareketi doksanlı yıllarda ortaya çıktı. Etrafta olanlara gözünü kapamayanlar, bizde hem kentte, hem de kırda kapitalizmin geniş kapsamlı gelişmeye başladığını görmek zorundaydı. Gençlik Karl Marx'ın yaptılarını daha çok okumaya başladı ve çokları o andan sonra kendilerini Marksist olarak adlandırdı.

Fakat Marx farklı yorumlandı. Bazıları kapitalizmin bizde geliştiğini, toplumsal gelişmenin kaçınılmaz olarak sosyalizme götüreceğini gördüler, ama her şeyin kendiliğinden, sınıf kavgası olmadan olacağını düşündüler. Çarlık sansürü bunların yazılarına dokunmadı, bunlarda tehlikeli bir şey görmüyordu. Bu Marksistler o zamanlar "Legal Marksistler" olarak adlandırıldı. Ancak "Legal Marksistler"le aynı zamanda, Marx'ın öğretisini daha iyi, daha esaslı kavrayan birçok devrimci Marksist de vardı. Onlar hiçbir şeyin kendiliğinden olmayacağını, soluksuz bir savaşımın gerekli olduğunu, işçi sınıfının kapitalist sınıfa karşı savaşmak zorunda olduğunu, ***sınıf savaşımının toplumsal ge-***

lişmenin itici gücü olduğunu, işçi sınıfının uzun süren, çetin bir savaşım olmaksızın hiçbir zaman yenemeyeceğini söylüyorlardı. Ve böyle düşündükleri için işçilere gittiler ve onlara Marx'ın söylediklerini anlattılar. Devrimci Marksistler polisçe izlendi ve hapse atıldı. Aşağıdaki olayı düşünmeliyim: Nevska-ya Sastava (şimdi Leningrad'daki Volodarski semti) berisindeki bir Petersburg fabrikasında müfettiş, bir işçinin elinde, Fransız Devrimi'nin anlatıldığı, Erckmann-Chatrian'ın "Bir Köylünün Öyküsü"nü görür. Müfettiş hiddetlenip, böyle kitaplar okuduğu için işçiyi azarlar. "Sen iyisi mi Bellami'den '2000 Yılından Geriye Bakış'ı oku, bu iyi bir kitap, ama sen kimbilir ne okuyorsun!" Ve işçiden Chatrian'ın kitabını alır. Bellami'nin romanı "2000 Yılından Geriye Bakış" uzak bir geleceğin sosyalizmini anlatıyor ve sosyalizmi yaşamla hiçbir şekilde bağlamıyordu, Chatrian'ın romanı ise devrimci kavgayı işliyordu. Müfettişin, Bellami'nin kitabına itirazı olmadığı halde Chatrian'ın kitabına böyle sinirlenmesi bu yüzden anlaşılır. Biri savaşıma çağırıyordu, diğeri ise uzak geleceği anlatıyor ve ivedi savaşım görevlerinden saptırıyordu. Devrimci bir Marksist için ***sınıf savaşımının itici güç olduğu,*** proletaryanın yalnızca savaşımla kazanacağı tümüyle açıktır. Şimdi biliyoruz: İşçiler aralıksız savaştılar ve bu yorulmak bilmez savaşım sayesinde kazandılar.

Başka bir tartışma konusu, savaşımın ***nasıl*** yürütüleceğiydi. İşçi hareketi ortaya çıktığında ekonomik bir karakter taşıyordu. İşçiler, kaba muameleye, düşük ücrete, aşırı uzun çalışma gününe vs. karşı savaşım için birleşip grevler örgütlediler. Ve genellikle başarılı oldular. Birçoklarında bu nedenle, işçilerin salnızca birarada tutunmaları gerektiği, tüm güçlerinin burada saklı olduğu izlenimi doğdu. O zamanki Marksistlerin bazıları, hiçbir devrimci teorinin gerekli olmadığı, bizzat yaşamın işçilere ne yapmaları gerektiğini göstereceğini savlayacak kadar ileri gittiler.

O zaman yayımlanan illegal gazete "Raboçaya Mysl"da bir işçi muhabir şöyle yazıyordu: "Bizim Marx'a ve Engels'e gereksinimimiz yok, nereye gitmemiz gerektiğini sadece biz işçiler biliyoruz." Ve bu sorun etrafında, devrimci teoriye gereksinimimiz olup olmadığı etrafında büyük ve şiddetli bir kavga başladı.

Devrimci teori, diyordu Lenin ve aynı görüşteki bir dizi yoldaş, bir eylem kılavuzudur. Marx ve Engels'in öğretileri insanlık tarihinin incelenmesine dayanıyor, tüm önceki devrimlerin deneyimlerini dikkate alıyor, toplumsal gelişmenin nereye gittiğini gösteriyor, işçilerin kazanmak için nasıl savaşmak zorunda olduklarını gösteriyor. Savaşım gereklidir, ama bu körce yürütülemez, yürütülmemelidir, savaşımın hedefinin, aynı şekilde gidilecek yolun açık bir şekilde görülmesi önemlidir. Ve Lenin devrimci teorinin önemini vurguladı, o her zaman bunu büyük önemle belirtti.

Devrimci teori üzerine yıllarca önce tartışıldı, ama bu sorun bugün de olağanüstü önemlidir. Partimiz şimdi, her işçiden, olan bitenle ilgili yönünü iyi çizmesinin istendiği bir dönemden geçiyor. Fakat, bir işçinin tüm kalbiyle Partiyi tuttuğu ve Partinin yönergelerine uygun davranmak istediği, ancak Partinin direktiflerini çoğunlukla anlamadığı görülüyor, çünkü bildiği şey az ve ortaya doğru şeyler çıkmıyor. Bu yüzden şimdi Parti temizliğinde gayet kapsamlı biçimde, herkesin, Partinin ne ifade ettiği, ne için ve hangi araçlarla savaştığı hakkında açık bir görüş edinmek zorunda olduğu talep edildi. Çok yıllar önce Partinin oluşumu sırasında ortaya atılan bu sorun —devrimci teori sorunu— şimdi de, günümüzde büyük öneme sahiptir.

Devrimci teori bir eylem kılavuzudur. Fakat eylem için iyi örgütlenmek gerekir. Savaşımcıların en bilinçli bölümünün işçi sınıfının davası için, kendini işçi sınıfına adamış devrimci Marksistlerin partisinde birleşmeleri ve devrimci teoriyle silah-

lanmış bu Partinin, ona katılan tüm işçi sınıfını ve tüm emekçileri savaşıma götürmesi gereklidir. Çarlık Rusyası'nda devrimci olmak, sürekli tutuklanma, uzun yıllar hapis, sürgün ve işkenceyi göze almak anlamına geliyordu. Bu işe, haklı bir dava için savaştıklarına kesinkes inanan insanlar girişiyorlardı yalnızca. I. Parti Kongresi 1898'de oldu, ama yalnızca birkaç delege vardı ve sadece genel bir deklarasyon kabul edildi. Partinin henüz bir programı ve de tüzüğü yoktu, o zamanlar Partinin, her bir Parti üyesinin nasıl olması gerektiği üzerine tartışılmıyordu. Bununla ilgili hâlâ birçok bulanık nokta vardı.

1902 yılında, II. Parti Kongresi'nden bir yıl önce Lenin, örgütsel sorunları tam anlamıyla ortaya koyduğu ve bunlara açık yanıtlar verdiği kitabı "Ne Yapmalı?"yı yazdı. Bu kitap o zaman tüm devrimci Marksistlerce (bu dönemde kendimizi sosyal–demokrat olarak adlandırıyorduk) büyük ilgiyle okundu. Çok şey bununla daha açık hale geldi.

Bu kitapta, ***örgütün*** proletarya için, Parti için, tüm savaşım için ne denli büyük öneme sahip olduğu, bir devrimciler örgütünün nasıl sımsıkı kaynaşmış, hemfikir, birlik olması gerektiği açıklanıyordu.

"Sımsıkı kaynaşmış bir avuç insan, birbirimizin elini sımsıkı tutarak, sarp ve zahmetli bir yolda ilerliyoruz", diye yazıyordu Lenin "Ne Yapmalı?"da. "Biz her yandan düşman tarafından çevrilmiş durumdayız ve neredeyse sürekli ateş altında yürümek zorundayız. Özgürce kararımızla, işte bu amaçla, düşmana karşı savaşmak için biraraya geldik..."[158]

"Ne Yapmalı?"da Lenin, bir Parti üyesinin nasıl olması gerektiğinden sözediyordu. Bir Parti üyesinin her şeye hazır olmasından sözediyordu. O, dikkat çekmeyen, göze batmayan günlük çalışma yürütmeliydi, ancak dava için gerekirse, o zaman silah elde savaşabilmeliydi. Partinin o zamanlar nasıl çalıştığına bakarsak, herhangi bir yerde bir basımevinde gözden ırak günlük

çalışma yapan böyle Parti üyelerinin olduğunu görürüz. Sözkonusu kişinin orada Parti çalışması yaptığını hiç kimse bilmez, en yakınlarına bile bundan sözetmezdi. Ve aynı Parti üyesinin son derece tehlikeli bir işi üstlenmesi, tanınmadan ölmesi ve hiç kimsenin bundan haberi olmaması hiç de ender değildi. Ancak onların haklı bir dava için, her tür sömürünün ortadan kaldırılması için, kapitalist köleliğin ortadan kaldırılması için savaştıklarına inançları insanlara güç veriyordu.

Vladimir İlyiç, işçilerin yakından tanıdıkları ve onlar için anlaşılır olan bir kıyaslama kullanıyordu. Diyordu ki: Parti büyük bir makine, büyük bir mekanizmadır ve her Parti üyesi bu makinede bir vida, bir çarktır. Bu karşılaştırma işçiler için oldukça anlaşılır birşeydi. Svirski'nin bir kitabında, bir işçinin anılarında, Vladimir İlyiç'in bu karşılaştırması mükemmel açıklanıyordu. Bir fabrikanın devrimden önceki dönemdeki öyküsünü işliyor ve işçilerin bir lokomotifi inşa ettiklerini anlatıyordu. İşletmenin müdürü, lokomotifi göstermek için misafirler davet etmişti, ama işçiler bir vidayı çıkarmışlardı. Misafirler biraraya geldiklerinde işçiler gözleri yere eğik, ama içlerinden gülerek duruyorlardı orada. Lokomotif ıslık sesleri çıkarıyor, ama yerinden kımıldamıyordu. Müdür kendini kaybetti, ancak lokomotif ıslıklar çalıyor ama harekete geçmiyordu. Tüm makinenin çalışma yeteneği ufacık bir vidaya bağlıydı. Her Parti üyesi, tüm Parti çalışmasının kendi çalışmasına bağlı olduğunu anlamalıdır, kendi çalışmasının tüm Parti üyelerinin, bütün olarak Partinin çalışmalarıyla organik olarak bağlı olduğunu anlamalıdır.

Rusya'da, daha sonra ondan bizim Bolşevik, Komünist Partimizin ortaya çıkacağı Sosyal-Demokrat İşçi Partisi oluşmadan önce, Çarlık boyunduruğuna karşı savaşım veren, Çarlık memurlarının başına buyrukluğuna karşı savaşan, geri, yıldırılmış köylüleri temsil eden Parti "Narodnaya Volya"ydı. "Narodnaya Volya" Partisinde, çara, memurlarına, jandarmalarına suikastler

düzenlediklerinde dava uğruna bilinçli, kesin ölüme giden birçok kahraman vardı. Lenin, onların yanlış yolda oldukları, yalnızca milyonlarca örgütlünün çabalarının varolan düzeni değiştirebileceği, onların kavgasının, tek tek kişilerin kavgasının bunu yapamayacağı görüşünde olsa bile, "Narodnaya Volya" kahramanlarına büyük saygı duyardı. Ancak "Narodnaya Volya"nın kahramanlıkları Partimiz işçilerine de damgasını vurdu.

Partimiz üyelerini, kendini devrimci olarak çelikleştirme, kavgaya hazır olma, kendini çekincesiz, tümüyle proletarya davası için, sosyalizmin yengisi için savaşıma verme gerekliliği anlayışıyla eğitti. Üyelerinin devrimci çelikleşmesi, devrimci dayanıklılığı ve disiplini olmaksızın Partimiz Çarlık koşulları altında hiçbir zaman bir güç haline gelemezdi. Doğal olarak Parti üyelerinde söz ve eylem sımsıkı bağlı olmalı, bir Parti üyesinin toplantıda devrimci söylevler vermesi ve ama yaşamında sapına dek küçük-burjuva olması diye birşey olamaz.

Lenin ve onun tarafını tutan yoldaşlar, daha II. Parti Kongresinden önce, Partimizin, ödünsüz bir sınıf mücadelesi yürüten ve kendine Marx ve Engels'in devrimci teorisini rehber edinen militan bir parti olması gerektiği açık anlayışına ulaşmışlardı. O, işçi sınıfı davası için özverili bir savaşım yürüten sağlam, kenetlenmiş, güçlü bir örgüt olmalıydı. Görünürde o zamanki sosyaldemokratların tümü bununla hemfikirdi, bunların tümünü gerçekleştirmeye hazırlarmış gibi görünüyorlardı. Ancak bu sadece görünüşte böyleydi. II. Parti Kongresi varolan görüş ayrılıklarını günışığına çıkardı.

Başlangıçta Brüksel'de toplandı. Rusya'nın tüm bölgelerinden 50 delege biraraya gelmişti.

Rus işçi örgütleri temsilcilerinin, 50 Parti üyesinin yurtdışında toplanmasının başarılması, o zamanlar koca bir başarı olarak görülüyordu. Belçikalı sosyalistler Parti Kongresinin emrine büyük bir un deposu vermişlerdi. Pencerelerde kızıl perdeler

asılıydı. Plehanov'un Parti Kongresini açtığı dakikanın ne denli debdebeli olduğunu anımsıyorum. Herkes Parti Kongresinin önünde uzun savaşım yıllarının durduğu bir Parti örgütü için temel taşı koyduğunu kavramıştı. Savaşımın gerçekten nasıl oluş biteceğini, işçilerin hangi koşullar altında iktidarı ele geçirmeyi başaracaklarını ve ülkemizde tüm yaşam biçiminin yeniden şekillendirilmesinin nasıl olacağını o zamanlar, 1903 yılında henüz kimse somut olarak canlandıramıyordu. Ancak yürek, savaşımın güçlü yükselişinin önsezisinde daha hızlı çarpıyor.

II. Parti Kongresi'nde, savaşımın ne biçimde cereyan edeceği konusunda çok farklı görüşlerde olan delegeler toplanmıştı.

Kendilerini tümüyle savaşıma vermiş, işçi sınıfının önemli bir güç olduğuna ve işçi sınıfının kaçınılmaz olarak kazanacağına inanmış devrimciler vardı. Ancak, o zamanlar aynı şekilde devrimci çalışma yapan, ama işçi sınıfının tek başına, burjuvazinin ilerici katmanlarının yardımı olmaksızın, liberal burjuvazinin yardımı olmaksızın hiçbir şeyi elde edemeyeceğini, Çarlığı bile yenemeyeceğini düşünen insanlar da vardı. Ve bu yüzden her şeye, hatta ufak-tefek şeylere bile farklı yaklaşıyorlardı. Geçenlerde bir kez daha II. Parti Kongresi'nin tutanaklarını okudum, çünkü 30 yıl önce yapılmıştı ve ben birçok şeyi unutmuştum. İşçi çocukları için kreşler kurulup kurulmayacağıyla ilgili bir tartışmaya rastladım. Başlangıçta hemfikir olarak ortaya çıkan "Iskra" yazı kurulu kreş talebinin programa alınmasında ısrar etti. Fakat oportünistler şöyle diyorlardı: "Biliyor musunuz fabrikalardaki çocuk kreşleri, bunlar sağlık koşullarından uzaktır, bu hâlâ bir tartışma konusudur. Çocuk kreşleri yerleştirirsek o zaman kadınlar isteyerek fabrikaya giderler ve kapitalistler onları sömürürler." Böylesine oportünist görüşler vardı o zamanlar. Bu tartışmadan, II. Parti Kongresi'nde her bir sorunda iki davranış biçimimiz olduğunu görebilmemiz için sözettim bir devrimci ve bir oportünist. Örgütlenme temel sorunu etrafın

da, kimin Parti üyesi olabileceği sorunu etrafında şiddetli bir tartışma başladı. Lenin'in önderliğinde olanlar, Parti üyesinin bir örgütte, bir örgütün denetimi altında çalışması gerektiğini söylüyorlardı. Bu biçimde o her şeyde örgüte tabi olmalıydı. Ama diğerleri, Partiye sadece para veren, sempati duyan bir profesörün de Parti üyesi olabileceğini söylüyorlardı. İşçi hareketine sempati duyan herkesin Parti üyesi olabileceği bakış açısı kendini kabul ettirseydi ne olurdu? Partimiz savaşım partisi değil, sürekli her türlü ödünü veren ve işçi sınıfını zafere hiçbir zaman götüremeyecek bir parti olurdu.

Örgüt sorunu temel sorundu. Partimizin, Bolşevik, Komünist Partinin çehresi her şeyden önce, bu Partinin sıkı birlik olması ve üyelerinin tüm temel, önemli ve belli başlı sorunlarda bir görüşte olmaları ile belirlenmiştir. Parti, Marksizm-Leninizm öğretisini iliğine dek benimsemişti ve toplumsal gelişmenin hangi yoldan ilerlediğini anlıyordu. Bolşevik Partimiz, disiplinli, bilinçli iç disipliniyle, devrimci çelikleşmesiyle sağlamlaşmış olmasıyla öne çıkıyordu. Çarlık döneminde böyleydi, şimdi Sovyet iktidarı altında da böyle. Şimdi de Parti, üyelerinden birine şöyle derse, hâlâ aynıdır: Sen, diyelim ki, Kazakistan'a gitmek zorundasın, o zaman, burada ailesi ve sevdiği işi olsa bile gidiyor. Partinin kararlaştırdığını yapıyor. Tabii Parti her zaman insanların gücüne dikkat ediyor, olanaklarını, işini gözönünde bulunduruyor, ancak Parti disiplini, insanın, dava için gerekliyse her zaman, her şeye hazır olmasından oluşuyor. Bu Komünist Partimizi diğer partilerden ayırır. Bu sorunda Partimiz 1903 yılında, yani 30 yıl önce Menşeviklerle ayrıldı.

II. Parti Kongresi'nden sonraki ilk zamanlarda Menşeviklerle birlikte çalıştık, ancak onlarla ne kadar uzun çalıştıysak yollarımız da o denli ayrıldı. Partimizin katettiği yola bakarsak, Bolşeviklerin yolun tamamında tüm sorunlara Menşeviklerden her zaman daha devrimci yaklaştıklarını görürüz. Örneğin 1905 yılı-

nı alalım. Bolşevikler silahlı ayaklanmaya gitmek gerektiğini söylemişlerdi; Ama Menşevikler, ayaklanmanın başarısız olacağı görülünce, silahlara sarılınmamalıydı diyorlar, liberal burjuvaziyi korkutmamak gerektiğini söylüyorlardı.

Hangi sorunu alırsak alalım, her defasında, Bolşeviklerin onu daha kararlı ortaya koyduklarını görürüz, ve eğer Menşeviklerin dediği gibi olsaydı, o zaman hiçbir zaman Ekim Devrimi'ne gelemezdik. Çünkü Partimiz, gelişigüzel kişiler değil, sımsıkı kaynaşmış muazzam bir kolektiftir, bilinçliliğiyle, istenciyle güçlüdür. Ve ne kadar zaman geçtiyse, bu kolektif o denli sıkı içiçe geçmiş oldu. Emperyalist savaş patladı ve Bolşevikler hemen bu yağmacı savaşa karşı savaşım bayrağını yukarı kaldırdı. Bolşevik vekillerimiz bir ağızdan savaş kredilerine karşı oy verdiler, derhal savaşa karşı görüş belirttiler. Tutuklandılar ve kürek cezasına gönderildiler, ancak Parti savaşa karşı sürekli daha geniş ajitasyon yürüttü.

Partimiz Ekim'e çelikleşmiş ve örgütlü olarak gitti. Ekim Devrimi örgütsel bakış açısından esaslı düşünülmüştü ve enine boyuna kurulan bir plan uyarınca yürütülmüştü. Ayaklanma anı doğru seçilmişti. İlkönce MK'nın bir oturumu yapıldı, sonra Parti ve sendika örgütleri temsilcilerinin genişletilmiş oturumu yapıldı ve tüm Parti örgütü ayaklanma üzerine oy kullandı. Sonunda Petrograd Sovyeti başkanlığında bu sorun üzerine görüşüldü ve Sovyetin genel kurul toplantısı tarafından, ayaklanma için somut bir plan hazırlayacak olan Devrimci Askeri Komite seçildi. Sonra tüm alayların, sadece ve bir tek Devrimci Askeri Komite'nin komutu altına girdiklerini açıklayan bir bildiri yayınlandı. Geçici Hükümet'e boyun eğmek ya da Devrimci Askeri Komite'yi tutuklama emri vermek kaldı. Fakat bu emir verildiğinde, ayaklanma artık başlamıştı ve parlak bir biçimde gerçekleştirildi. ***Örgüt, zaferin en önemli önkoşuludur.***

Örgütsel açıdan İlyiç özellikle işçilere güveniyordu. Çalıştıkları koşulların onlarda, birlikte, kolektif davranmaya alışma yeteneğini geliştirdiği görüşündeydi.

Lenin her zaman, kolektif davranma alışkanlığının, işçinin içgüdüsünün, proleter duygusunun ona insanları ve tavırlarını yargılamada yardım etmesi anlamında büyük öneme sahip olduğunu söylerdi. Gerçekten, bunu her adımda görüyoruz. Bunun için bir örnek vermek istiyorum. Bir defasında tekstil fabrikası "Kızıl Gül"de din karşıtı bir konferans vermem rica edildi. Yaşlı kadın işçilerin çoğu hâlâ oldukça dindardı, din karşıtı konularla ilgili toplantılara kural olarak katılmazlardı. Fakat şimdi ben çağrılmıştım. Salon tıklım tıklım doluydu, bu kez tüm yaşlı kadınlar gelmişti. Dine karşı çok sert çıktım. Sonra diğer Bolşevikler konuştu, onlar da çok sertti, tüm koca salon heyecanla dinliyordu, ama bir protesto yoktu.

Ancak sonra bir delikanlı dine karşı konuştu. Birdenbire tüm salon sinirlendi ve onun konuşmayı sürdürmesine izin vermediler. Daha sonra bilgi aldım: "Ne oldu? Neden bu kadar hiddetlendiniz?" "İyi de" diye yanıt aldım, "nasıl sinirlenmeyelim, o bizzat kendini iki hafta önce kilisede vaftiz ettirdi." İşçiler, bir insanın inanarak konuşmadığını çok çabuk farkediyorlardı. Bu açıdan işçiler her zaman çok duyarlıdır: her ikiyüzlülüğü, her samimiyetsizliği derhal farkederler.

İşçiler Lenin'e neden böylesine büyük güven duyuyorlardı? Çünkü söylediklerine bizzat kendinin derinden inandığını görüyorlardı. Vladimir İlyiç sık sık uğruna savaştığımız davanın haklı ve teorimizin doğru olduğu için Partimizin yenilmez olduğunu açıklardı. Ve bu içten inancı, toplanan işçiler, askerler ve Kızılordululara aktarırdı, onlar her zaman şunu görür ve duyumsarlardı: Bu insan düşündüğünü söylüyor, bu sorunlar onu da heyecanlandırıyor. Ve bu karakter özelliğini, yığınlar Vladimir İlyiç'te çok takdir ediyorlardı.

İşçilerin sınıf duygusunun, sınıf içgüdüsünün bu özelliğini Lenin daha sonraları, İşçi-Köylü Müfettişliğinin görevleri üstüne yazdığında, geniş işçi yığınlarını denetim işine çekmenin gerekli olduğunu vurguladığında da gözönüne aldı.

İşçi sınıfı yalnızca kendi çıkarları için savaşmıyor, her türlü baskıya karşı, her türlü sömürüye karşı savaşıyor, tüm emekçiler için, tüm toplumsal düzenin değişimi için uğraş veriyor. Ekim Devrimi'nde işçi sınıfı, Partinin önderliği altında, tüm emekçileri hep birden işçi sınıfı etrafında birleştiren ve çok büyük bir devrimci yükseliş ortaya çıkaran sloganlar —barış için, toprak için, üretimin denetlenmesi için gibi— ortaya koymayı bildi. Partiye sürekli yeni üye girdi. Nisan 1917'de Partinin yaklaşık 40.000 üyesi varken 1 Ocak 1918'de bu artık 115.000 olmuştu, hemen hemen üç katı.

Partinin önünde yeni görevler yükseliyordu. Tüm yaşam yeniden biçimlendirilmeliydi. Yeryüzünün hiçbir yerinde proletarya böyle görevleri çözmekle karşı karşıya değildi. Paris Komünü uzun süre yaşamadı ve tümüyle başka bir zamandaydı. Lenin'in Ekim Devrimi'nden önce illegalitede, Finlandiya'da yazdığı, ama gerekli malzemeyi daha önce, emperyalist savaş sırasında topladığı ve enine boyuna düşündüğü "Devlet ve Devrim" kitabında, proletaryanın iktidarı ele geçirdiğinde çözmek zorunda olduğu ana görevler gösterilmiştir. Ancak bu görevlerin salt genel, ana hatlarıyla ortaya konabilmiş olması anlaşılır bir şeydir. Ekim Devriminden sonra tüm karmaşık durum, anın tüm özellikleri gözönünde bulundurulmalıydı. Çalışmanın tüm boyutları bir başka oldu.

İlkönce çözülmesi gereken sayısız pratik görevler ortaya çıktı ve örgütlenme sorunları çok özel bir önem kazandı. Sosyalist inşanın belkemiği örgüttür diyordu Lenin. Ve Parti sabırla yeni biçimde çalışmayı öğrendi. Parti sayısal olarak sürekli büyüdü. Ocak 1919'da artık 250.000 üyesi vardı. Ancak inanarak

Partiye girmiş olan birçoğuyla aynı zamanda, şimdi Parti üyesi olmanın uygun olduğuna inanan insanlar da girdi, bu yolla maddi açıdan iyi durumda olunabilirdi. Sözde Partinin tüm yönergelerini tanıyorlardı, ama eylemde sessizce kendi çizgilerini yürütüyorlardı, bazen hatta Partiye ve Sovyet iktidarına doğrudan zarar veriyorlardı. 1919 yılı, böylesi unsurların Partide olduğunu gösterdi. İçsavaş başladı ve Parti, üyelerini savaş için seferber etti. O zaman birçok Parti üyesi ayrıldı. Parti, kayıtları yenilemeyi kararlaştırdı.

Düşman ancak tüm Parti ideolojik ve örgütsel olarak sımsıkı kaynaştığında yenilgiye uğratılabilirdi. "Büyük Başlangıç" broşüründe Lenin şöyle yazıyordu: "Her şey, sağlıklı ve güçlü ileri bir sınıfa dayanan iktidar Partisinin kendi saflarını temizlemeyi bilmesine bağlıdır.

Bu yöndeki çalışmaya çoktan başladık. Bu, şaşmaz ve yorulmak bilmez şekilde sürdürülmelidir. Komünistlerin savaş için seferber edilmeleri bize bunda yardımcı oldu: Korkaklar ve alçaklar Partiden kaçtı. Gittikleri yolda bol şanslar! Partinin üye sayısındaki ***böyle*** bir azalma onun gücünün ve ağırlığının ***muazzam artmasıdır.***"[159]

İçsavaş bitti. Sovyet iktidarı zafer kazandı. Artık ana dikkatin ekonominin yeniden kurulmasına yöneltilmesi gerekiyordu. Emperyalist savaş ve içsavaş ülkeyi yıkıntıya çevirmişti. Küçük köylü ekonomisi hâlâ egemendi, köylülük yığını hâlâ küçük mülk sahibinin eski görüşlerine saplanmış kalmıştı. Herbiri eski biçimde düşünüyordu: "Herkes kendi için, tanrı hepimiz için". Herkes başkasının sırtından nasıl zenginleşebileceğini düşünüyordu yalnızca. Gerçi Parti başından beri tarımsal artel ve komünlerin oluşturulmasını teşvik etti, ancak bu hareket henüz büyük boyutlara erişmemişti. İçsavaş olmuştu, ekonomi hasta yatıyordu, onu, henüz bulunmayan tarım makinaları olmaksızın sağlamlaştırmak zordu. Yığın henüz bilgisizdi, hâlâ küçük mülk

sahibinin görüşlerinin etkisi altındaydı. 1919'da toplam 2000 artel ve komün vardı sadece (şimdi bunların sayısı 200.000), ama bunların içinde bile ortak çalışma, kolektif tarım az düşünülüyordu, daha çok çiftlik sahiplerindan alınan mal ve varlığın nasıl kullanılabileceği konuşuluyordu.

İçsavaşın sonunda ülkemiz ağırlıkla bir köylü ülkesi, küçük köylü tarımı ülkesiydi. Fabrikalar ve işletmeler iyiden iyiye tahrip olmuştu, işçiler kırlık alanlara gitmişti. Parti, ekonomiyi ne pahasına olursa olsun, eski temelde bile olsa, tekrar kurmaktan ibaret olan Yeni Ekonomik Politikaya geçmek zorundaydı.

Ancak küçük özel mülkiyet temelinde ekonominin gelişmesine izin verilirken, eskinin yeniyi boğmaması, ekonominin eski temelde canlanmasıyla aynı zamanda, sosyalist bir plan ekonomisinin yaratılması, genel olarak endüstrinin, özel olarak ağır endüstrinin gelişmesi, kolektifleştirme temelinde bilimsel örgütlenmiş, makinalaşmış büyük tarımın gelişmesi için koşulların hazırlanması sağlanmak zorundaydı. Ülkenin kültürel düzeyi dev boyutlarda yükseltilmeliydi. Sovyet iktidarı sağlamlaştırılmalıydı.

Vladimir İlyiç, Siyasal-Kültürel Aydınlatma Kurulları Kongresi'nde şunları şöylüyordu: "Bugün açık çiftlik sahipleri yok. Vrangel, Kolçak ve Denikinler kısmen Nikola Romanov'un peşinden gittiler, kısmen kendilerini yurtdışında güvence altına aldılar. Bu açık düşmanları —evvelki çiftlik sahipleri ve kapitalistler gibi— halk görmüyor. Düşmanın bizim tam ortamızda bulunduğu ve bunun aynı düşman olduğu, devrimin, tüm önceki devrimlerin önüne çıkan ve çekindikleri uçurumun önünde olduğu halk bu görüşe sahip olamaz, çünkü büyük bilgisizlik ve cahillik altında inliyor. Ve bu cahilliği olağanüstü yöntemlerle ortadan kaldırmak için tüm olası olağanüstü kurulların ne kadar zamana gereksinim duyacaklarını söylemek zor.

Kolçak, Vrangel ve Denikin yerine burada, aramızda tüm önceki devrimleri yerle bir eden düşmanın bulunduğu bilincine

[illegible] nereden sahip olsun? Çünkü eğer kapitalistler bize üstünlük kazanırlarsa, bu, tüm önceki devrimlerin deneyimlerinin de kanıtladığı, eskiye dönüş anlamına gelir. Partimizin, ortamızdaki düşmanın anarşik kapitalizm ve anarşik meta değişimi olduğu bilincini uyandırmak görevi var. Savaşımın bu özü açık kavranmalı ve geniş işçi ve köylü yığınlarının kavganın bu özünü açık kavramaları için çalışılmalıdır. 'Kim kimi? Kim üstünlük kazanacak?' Proletarya diktatörlüğü, proletaryanın tüm dünyaya karşı savaşmak zorunda kaldığı en çetin, en acımasız savaşımdır, zira tüm dünya bize karşı çıktı, Kolçak ve Denikin'i destekledi."[160]

Bu savaşım için Partinin güçleri birleştirilmeliydi ve bu yüzden Partinin 1921 yılında yeni bir temizliğe girişmesi anlaşılır bir şeydir.

"... devrimin kazanımları şimdi öncekilerle aynı türde olamaz", diye yazıyordu Lenin. "İster istemez bunlar savaş cephesinden ekonomi cephesine geçişe, Yeni Ekonomik Politika'ya geçişe, her şeyden önce emek üretkenliğini artırmayı, çalışma disiplinini yükseltmeyi gerektiren koşullara bağlı olarak karakterini değiştiriyor. Böyle bir zamanda devrimin ana kazanımı, dikkat çekmeyen, göze batmayan, hemen görünmeyen iç iyileşme, çalışmanın, onun örgütlenmesinin, sonuçlarının iyileşmesi olacaktır; Parti gibi proletarya üstünde de, küçük-burjuva ve küçük-burjuva anarşik unsurların yıkıcı etkisine karşı savaşım anlamında bir iyileşme."[161] Bunu gerçekleştirmek için İlyiç tüm Parti üyelerinin ve tüm samimiyetsiz, sağlam olmayan komünistlerin, aynı şekilde "dış görünüş"lerini cilalayan, ama yürekten Menşevik kalan Menşeviklerin özenle gözden geçirilmesini talep etti.

İlyiç, Partisiz işçileri Parti temizliğine katmanın özellikle önemli olduğu görüşündeydi. Komünist Partisi işçi sınıfının bir partisidir ve işçiler kimin Parti üyesi olduğuna ilgisiz kalamaz. İlyiç işçilerin duyarlılığına güveniyordu.

"Parti temizliği" diye yazıyordu İlyiç 1921'de, "gözle görülür şekilde ciddi ve olabildiğince önemli bir çalışmaya gelişti.

Esas olarak Partisiz işçilerin deneyimlerine, anlattıklarına dayanarak, onların dikkat çektikleriyle yol bularak, Partisiz proleter yığınların temsilcilerine güvenerek Parti temizliğinin yapıldığı yerler var. Tam da bu en değerli, en önemli olandır."[162]

Parti 1921'de saflarını temizlememiş olsaydı, NEP (YEP —ÇN)'in zorluklarıyla başa çıkamazdı, o zaman kapitalist ekonomi biçimleri ülkenin her yanını kaplardı. Parti, ekonominin yeniden kurulmasındaki görevlerin üstesinden geldi.

İlyiç Parti temizliğinin, bir Parti üyesinin ilkeli olup olmadığı, davaya kendini adamış olup olmadığı ve varolan aşamada Partinin önünde duran görevleri anlayıp anlamadığı bakış açısı altında yürütülmesini talep ediyordu.

Bir sonraki temizlik İlyiç'siz, 1929 ve 1930 yıllarında, Parti tüm ekonominin plan ekonomisi temelinde yenilenmesine geçtiğinde, tarımın kolektifleştirilmesi gündemde olduğunda yürütüldü. Bunlar için Partinin safları sağlamlaştırılmalıydı.

Beş yıllık planı dört yılda gerçekleştirdik. Kolektifleşme dev boyutlara ulaştı. "Kim kimi?" sorunu çözüldü. Ülkemizin çehresi değişti.

Şimdi Partinin önünde yine yeni görevler duruyor. Tüm çalışma derinleştirilmeli, eski küçük mülk sahibi psikolojisi kesinkes yenilmeli, her bir çalışma kolektifi komünist ruhla dolmalı, daha planlı, daha birlik halinde çalışmayı öğrenmeliyiz...

Partimiz, şanlı bir yolu geride bıraktı, onu Parti MK önderliği altında ... sürdürecek ve Lenin'in bayrağını sürekli daha yukarılara kaldıracak.

İlk kez 11 ve 12 Haziran 1932'de "Raboçaya Moskova" No: 135 ve 136'da yayınlandı.

III

SOSYALİST İNŞA VE KOMÜNİST EĞİTİM ÜZERİNE LENİN

Sosyalist İnşanın Örgütlenmesi Üzerine Lenin

"Sosyalizmin inşasının" ne olduğu konusunda kafamız açık olmalı.

Bunu anlamak için Lenin'in bununla ilgili söylediklerini öğrenmek iyi olur. Bunun üzerine en çok 1917 ve 1918 yıllarında, sosyalist inşanın görevleri ilk kez tüm kapsamıyla ülkenin önünde durduğunda sözetti: "...sözkonusu olan, milyonlarca ve onmilyonlarca insanın yaşantısının en derin, ekonomik temellerinin yeni biçimde örgütlenmesidir"[163] diyordu Vladimir İlyiç. "... görevimiz tüm örgütlenmeyi değiştirmektir..."[164] Bu, Vladimir İlyiç'in niçin şöyle yazdığının nedenidir: "... ilerici işçiler düzinelerle milyonu örgütlemeyi öğrenmedikleri sürece sosyalist olamazlar ve sosyalist toplumun yaratıcısı olamazlar ve gerekli örgütsel bilgileri edinemezler. Örgüt yolu uzun bir yoldur ve sosyalist inşanın görevleri çetin, uzun çalışma ve bizde eksik olan buna uygun bilgiler gerektirir."[165] Bizim için sosyalist inşa burada, örgüt alanında başlıyor... demeye özen gösteriyordu. Fakat bizim, bu sosyalizmin dayanak noktası ve temeli olmasına karşın bir örgütümüz şimdilik yok.

Bu yüzden Vladimir İlyiç'in sözleriyle "... halk içinde uyanan, yaratıcı çalışmaya yetenekli olan herkes, daha önce varolan veya emekçi yığınlarca gelecekte yaratılacak olan örgütlerimizde kabul görmelidir."[166]

"Kendi yolumuzdan gideceğiz" diyordu Vladimir İlyiç, "ve olabildiğince dikkatle ve sabırla gerçek örgütleyicileri, soğukkanlı kafalı ve pratik yeteneği olan insanları, sosyalizme bağlılıkla, gürültüsüz (ve karışıklığa ve gürültüye karşın) büyük sayıda insanın Sovyet örgütlenmesi çerçevesinde, sağlam ve hemfikir ortak çalışmasını ortaya çıkarma yeteneğiyle bağlayan insanları sınamaya ve bulup çıkarmaya uğraşacağız."[167]

Yapılan alıntılardan, Vladimir İlyiç'in sosyalist inşayı nasıl düşündüğü görülebilir. Sosyalizmin, yığınların doğrudan katılımı olmaksızın, tüm toplumsal yapının değişimi olmaksızın yaratılabilecek şekilsel bir şey olduğu düşüncesi onda en az bulunan bir şeydi. Yığın, dağınık bir durumdan ortaya çıkıyor, farklı meslek ve çalışma amaçlarına göre, değişik görevlere göre adım adım örgütlü yığın durumuna dönüşüyor. Örgülenmenin bu sürecinde yığınlar değişiklik geçiriyor: gelişiyorlar, bilgiler ediniyorlar, toplumsal deneyimler topluyorlar, aktif hale geliyorlar ve fikirbirliğiyle birleşiyorlar.

Ülkedeki örgütleyici merkezler olmaksızın sosyalizmin inşası düşünülemez olurdu. Bu tarz örgütleyici merkezler Sovyetlerdir. "Sovyetler, emekçilerin ve sömürülen yığınların, onların devleti bizzat kurmalarını ve yalnızca olanaklı her bir biçimde yönetmelerini kolaylaştıran doğrudan örgütleridir... Sovyet örgütü otomatik olarak tüm emekçi ve sömürülenlerin öncüleri etrafında, proletarya etrafında birleşmelerini ***kolaylaştırıyor***."[168]

Sovyet iktidarının bu örgütleyici rolü tam da, sosyalizm sadece üretim araçlarının özel mülkiyetinin ortadan kaldırılması değil, daha çok tüm toplumun yeni bir örgütlenmesi olduğu için çok büyük öneme sahiptir.

Mart 1919'daki RKP(B) VIII. Parti Kongresi'nde de İlyiç bunun altını çizmişti: "Devrimci şiddet ve diktatörlük, nerede ve kime karşı kullanılmak zorundaysa, ona karşı kullanılırsa mükemmel birşeydir. Fakat örgütsel alanda kullanılamaz. Eğitimin,

şimdiye kadar olduğundan başka olacak eğitimin ve uzun süreli örgütsel çalışmanın bu görevini hiçbir şekilde çözmüş değiliz ve sistemli olarak bu işe yaklaşmalıyız."[169]

Lenin örgüte böyle büyük önem biçtiği için örgütçü yeteneklere özel değer verirdi. Tam da RKP(B) VIII. Parti Kongresi sırasında Partimizin en yetenekli örgütçülerinden biri öldü — Yakov Mihailoviç Sverdlov. İlyiç'in Tüm-Rusya Merkez Yürütme Kurulu önünde yaptığı Y. M. Sverdlov'u anma konuşmasında aynı düşünceleri yineledi: "...devrimci şiddet olmadan — proletarya kazanamazdı. Fakat, devrimci şiddetin devrimin yalnızca belli gelişme aşamalarında, yalnızca belli ve özel koşullar altında devrimin gerekli ve yasal bir yöntemi olmasına karşın, proleter yığınların örgütünün, emekçilerin örgütünün, bu devrimin çok daha önemli, sürekli bir niteliği ve yengisinin önkoşulu olduğuna ve kalacağına hiçbir kuşku olamaz. İşte milyonlarca emekçinin bu örgütünde, devrimin en iyi gelişme koşulları yatıyor, yengisinin bitmez, tükenmez kaynağı yatıyor. Proleter devrimin bu karakteri savaşımın akışında, içlerinde daha önce devrimde tanınmayan özelliklerin en güçlü biçimde cisimleştiği önderler ortaya çıkardı: yığınları örgütleme yeteneği. Proleter devrimin bu karakter özelliği, her şeyden önce bir örgütçü olan Y. M. Sverdlov gibi böyle bir insanı da ortaya çıkardı."[170]

İlyiç, Y. M. Sverdlov için anma konuşmasını, "proleter devrimin Rusya'da ve tüm yerkürede sürekli yeni insan grupları, çok sayıda proleter ve emekçi köylü katmanları yaratacağı, onların şu veya bu pratik yaşam deneyimini, bireysel olmasa bile, kolektif örgütleme yeteneğini beraberlerinde getireceği, bunlar olmaksızın proleterlerin milyonlar ordusunun zafere ulaşmayacakları"[171] inancını anlatarak bitirdi.

Durumun ne olduğunu doğru dürüst bilmeden, çalışmanın doğru ve gerekli doğrultuda yapılıp yapılmadığını gözden geçirmeden yeni düzen kurulamaz, yeni düzenin temelleri yaratıla-

maz. Muhasebe ve denetim olmaksızın yekpare bir plan ekonomisi inşa edilemez. Muhasebe ve denetimin dev önemi buradan geliyor. İlyiç tekrar tekrar açıklıyordu: "Sosyalizm muhasebedir." "Halkın tümü tarafından yerine getirilen bir muhasebe ve denetimi örgütlemek..."[172] gereklidir. Bu düşünceleri Vladimir İlyiç sonraları da yineledi. Ekim 1921'de, "... sosyalist muhasebe ve denetim olmaksızın, komünizmin yalnızca alt aşamalarına bile ulaşmanın olanaksız olduğuna hiç de uzun olmayan deneyimlerin bizi ikna ettiği"ni yazıyordu.[173]

II. Sovyet Kongresi tarafından kabul edilen iktidarın Sovyetler eline geçmesiyle ilgili çağrıda şöyle deniyordu: "Sovyet iktidarı ... üretim üzerinde işçi denetimini yürürlüğe koyacaktır."[174] 29 [16] Kasım 1917'de Tüm-Rusya Yürütme Kurulu'nca karara bağlanan ve Halk Komiserleri Konseyi'nce onaylanan işçi denetimi üzerine kararname yayınlandı. Geniş yığınların muhasebe ve denetim içine çekilmesini Lenin özellikle önemli görüyordu.

7–10 Ocak 1918 arasında yazılan, ama ancak 20 Ocak 1929'da "Pravda"da yayınlanan makalesi "Yarışma Nasıl Örgütlenmeli?"de Vladimir İlyiç şunu vurguluyordu: "Muhasebe ve denetim — bu, her İşçi, Asker Ve Köylü Temsilcileri Sovyetinin, her bir tüketici birliğinin, her bir ikmal birliği veya kurulunun, her bir işçi denetim organı veya fabrika komitesinin ***en önemli*** ekonomik görevidir...

Muhasebe ve denetim, ***eğer*** en yüksek devlet iktidarı olarak İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetleri tarafından veya ***bu*** devlet iktidarı adına, onun yönergesiyle yürütülüyorsa, her yerde gerçekleştirilen, genel, evrensel muhasebe ve denetim, iş miktarı üzerine ve ürünlerin dağıtılması üzerine muhasebe ve denetim — proletaryanın siyasal egemenliği kurulup ve güvence altına alındıktan sonra sosyalist yeniden şekillendirmenin ***özü*** bundan oluşmaktadır...

İşçiler ve köylüler! Emekçiler ve sömürülenler! Yer ve toprak, bankalar, fabrikalar, işletmeler tüm halkın malı oldu! Üretim ve ürünlerin dağıtılması üzerine muhasebe ve denetimi ***bizzat*** elinize alın — Sosyalizmin yolu, onun zaferi için güvence, her tür sömürü üzerinde, yoksulluk ve sefalet üzerinde zaferin güvencesi burada ve ***yalnızca*** burada yatıyor!"[175]

"Sovyet İktidarın En Yakın Görevleri"nde İlyiç şunları yazıyordu: "Tam da Sovyetlerin emekçi 'halk'la bağlılığı, şimdi özellikle hararetle geliştirilmek zorunda olan görevden almanın özel biçimlerini ve aşağıdan diğer denetimleri yaratıyor. Örneğin Sovyet seçmenlerinin ve onların delegelerinin dönemsel toplantıları olarak Halk Eğitim Sovyetleri bu alandaki Sovyet makamlarının etkinliklerinin denetimi ve oylaşımı için tam bir sempati ve destek kazanıyor. Sovyetlerin durağan ve kendi kendine yeterli bir şeye dönüşmesinden daha aptalca bir şey olamaz. Şimdi acımasız güçlü bir iktidara, ***belirli çalışma süreçleri*** için tek tek kişilerin diktatörlüğüne, belli anlarda ***salt yürütme*** görevlerine ne denli kararlı sahip çıkmak zorundaysak, Sovyet iktidarını çarpıtmak, felce uğratmak için her en ufak olanağı, bürokratizm yaban otunu sürekli olarak ve yorulmak bilmeden söküp atmak için aşağıdan denetimin biçim ve yöntemleri o denli çeşitli olmalıdır."[176] Dayanak noktası öyleyse yine örgütte yatıyor.

Sosyalist inşanın başka bir görevi, yeni, daha iyi bir iş örgütlenmesidir. Kapitalizmden daha yüksek olan bir toplum biçimi yaratmak temel görevdir, yani: emek üretkenliğini artırmak ve bununla bağlantılı (ve bu amaçla) çalışmanın daha yüksek örgütlenmesi."[177] Bu daha yüksek iş örgütlenmesini İlyiç yığınların katılımı olmaksızın tasavvur edemezdi. "Çalışmayı öğrenmek — bu görevi Sovyet iktidarı halka tüm kapsamıyla vermeli."[178]

Çalışmaya karşı bilinçli tavır sorunlarına İlyiç özellikle çok özen gösterdi. Ocak 1918'de İlyiç "Yarışma Nasıl Örgütlenmeli?" makalesini yazmıştı, burada yarışmanın unsurlarının üretim çalışmasına ve toplumsal çalışmaya nasıl taşınması gerektiğinden sözediyordu. Marx "Kapital"inde, "İşbirliği" bölümünde yarışmanın dev rolünden sözediyordu ve İlyiç Ocak 1918'de, emeğe bilinçli tavrı ve toplumsal emeğe ilgiyi bu biçimde artırmak için sosyalist yarışmayı örgütsel olarak nasıl yaşama geçirmek gerektiğini düşünüyordu.

Aynı 1918 yılının Mart ve Nisanı'nda yazdığı "Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri" broşüründe Lenin bu sorunlara daha da kapsamlı bir şekilde değindi; orada, çalışmaya karşı bilinçli tavrın nasıl yeni, bilinçli bir disiplin geliştirdiğinden konuşuyordu, kitlelerin eğitim ve kültür düzeyini yükseltmenin ne kadar önemli olduğundan, böylece emek üretkenliğinin nasıl artırılacağından ve bu daha yüksek düzeyin tüm çalışmayı yeni tarzda örgütlemeye nasıl yardım edeceğinden söz ediyordu. Lenin, birçok makale adadığı Subotnik'in[179] uygulamasında işçilerin "büyük inisiyatifi"ni sıcak sempatiyle selamlıyordu.

Sovyet iktidarı köle emeğini değil, yeni tarzda örgütlenmiş milyorlarca insanın bilinçli emeğini düzenlemeliydi.

VIII. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi'nde Vladimir İlyiç ***üretim propagandasının*** dev önemini, onun örgütlenmesinin dev önemini vurguluyordu: "... Sovyet iktidarının bu yıl aldığı önlemler arasından birinin özellikle öne çıktığını sanıyorum: Sendikalar Tüm-Rusya Merkez Konseyi'nde üretim propagandası için merkez büroların kurulması, onun etkinliklerinin, Siyasal-Kültürel Aydınlatma Baş Konseyi'nin çalışmalarıyla birleştirilmesi, üretim planına dayanan yeni gazetelerin kurulması, bunu yaparken dikkat yalnızca üretim propagandasına verilmemeli, aynı zamanda ***bu tüm devlet çapında örgütlenmeli*** de". (a.b.ç. —N. K.)

"Üretim propagandasını tüm devlet çapında örgütleme gerekliliği, bugünkü siyasal durumun tüm özelliklerinden çıkıyor. Bu hem işçi sınıfı için, hem de sendikalar ve köylülük için gereklidir; bu özellikle, bu amaç için yeterli kullanmadığımız devlet aygıtımız için gereklidir. Sanayinin nasıl yönetileceği, yığınların ilgisinin nasıl çekileceği üzerine bilgimiz, bunlar üzerine kitabi bilgimiz, pratiğe uyguladığımızdan bin kez daha fazla. İstisnasız tüm sendika üyelerinin üretime ilgi duymalarını ve onların, Sovyet Rusya'nın sadece üretimin artırılmasıyla, emek üretkenliğinin yükseltilmesiyle zafer kazanacak duruma geleceğini hiçbir zaman unutmamalarını sağlamalıyız."[180]

Vladimir İlyiç'in üretim propagandası sorununa örgütsel yönden yaklaştığını görüyoruz.

Stepanov'un "Dünya Ekonomisinin Geçiş Dönemiyle Bağlantılı RSFSC'nin Elektriklendirilmesi" kitabına önsözü kaleme alırken de Vladimir İlyiç üretim propagandasını gözönünde bulunduruyordu. "Sekizinci Sovyet Kongresi" diye yazıyordu orada, "elektriklendirme planı üzerine dersin RSFSC'in tüm —istisnasız tüm— eğitim kurumlarında zorunlu olmasını kararlaştırdı. Bu karar, birçok diğerleri gibi bizim (biz Bolşeviklerin) kültürsüzlüğümüz nedeniyle kağıt üzerinde kaldı. Şimdi, yoldaş Stepanov'un 'Okullar İçin Elkitabı'nın yayımlanmasıyla, her kaza kütüphanesinde (ve daha sonra her belde kütüphanesinde) bu 'Elkitabı'nın birkaç nüshasının bulunmasına; — Rusya'daki her elektrik santralında (bunlar 800'ün üzerindedir) sadece bu kitap bulunmakla kalmayacak, aynı zamanda RSFSC'nin elektriklendirilmesi ve elektrik üzerine, aynı şekilde teknik üzerine kesinkes herkesin anlayacağı popüler seminerler yapılmasına; — her ilkokul öğretmeninin bu 'Elkitabı'nı okuması ve onu iyi bilmesi (destek için her kazada bir çevre veya mühendis ve fizik öğretmenlerinden bir grup örgütlenmeli) ve bunu sadece kendi okumakla, anlamakla ve iyi bilmekle kalmayıp, içeriğini öğren-

cilere ve köylü gençliğe sade ve anlaşılır biçimde aktarmasına ulaşılmalıdır — ve buna ulaşacağız?"[181] Burada da RSFSC'nin elektriklendirilmesinde üretim propagandasının örgütlenme planını kendi özelliği içinde görüyoruz.

Bu sorunun da püf noktası örgüttür.

Vladimir İlyiç sendikaları da aynı şekilde yığınların örgütü bakış açısından değerlendiriyordu:

"... Sendikalar ... iktidara sahip, egemen, yöneten sınıfın, diktatörlüğü gerçekleştiren sınıfın, devletin zorunu uygulayan sınıfın bir örgütüdür. Fakat o bir devlet örgütü değildir, zorun örgütü değildir, daha çok eğitici bir örgüttür, o bir okuldur, yönetim okulu, bir ekonomi yönetim okulu, komünizmin bir okulu."[182]

Fakat işçiler tüm emekçi yığınlarıyla sıkıca bağlı olmalı. "Öncüden en ileri sınıf yığınına ve bundan emekçiler sınıfına bazı 'volan kayışları' olmaksızın diktatörlük gerçekleştirilemez. Bu yığın, Rusya'da köylü yığınıdır, öbür ülkelerde böyle bir yığın yoktur, ama en ileri ülkelerde bile proleter olmayan veya saf proleter olmayan bir yığın vardır."[183]

Ama önemli olan, sendikaların kendi içine kapanmamaları, bilakis tüm emekçi yığınlarla bağlı olmalarıdır.

"Sovyet Ekim Devrimi'nin en büyük, unutulmaz edimlerinden biri, ileri işçilerin yoksulların ***yöneticisi olarak,*** kırsal emekçi yığınların ***önderi olarak, emek devletinin kurucusu olarak*** 'halka gitmelerinden' oluşmaktadır."[184]

Beş yıl sonra Vladimir İlyiç "Günlük Sayfaları"nda bunun üstüne yeniden sözetti. Aralık 1922'de Sovyet Kongresindeki konuşmasıyla ilgili malzeme topluyordu, hastalığı nedeniyle yapamadığı ve içinde, kentsel semtlerdeki işçilerin köyde oturanların eğitimiyle ilgili yapacaklarını işlemek istediği bir konuşmaydı bu. Vladimir İlyiç'in sponsorluğa verdiği ana görev,

"kent işçilerini kır proletaryası arasında komünist düşüncelerin gerçek bir aracısı yapmak"tan[185] oluşuyordu. (a.b.ç. —**N. K.**)

Vladimir İlyiç'in bu makalesinden sonra sponsorluk enine boyuna gelişmeye başladı.Kuşkusuz bunun her zaman İlyiç'in düşündüğü biçimlere bürünmediğini söylemek gerekir.

Sponsorluk küçük üreticilerin birleşmesine yardım etmeli.

"Kent işçilerinin öncüleri, sanayi işçileri, tüm dünyada birleştiler, tek tek birleştiler. Fakat yeryüzünün hemen hiçbir yerinde, köylerde, tarımsal küçük üretimde, yitik dünyada ve karanlıkta yaşayan ve tüm bunlarla yaşam koşulları güdükleşmiş olanları birleştirmek için sistematik, gönlü tok, özverili girişimler yapılmadı. Burada, sadece kıtlığa karşı savaşımı değil, aynı zamanda sosyalizmin tam köklü ve önemli düzeni için savaşımı da tek bir hedefe yönelten bir görev karşısında kuruyoruz. Burada, onun için tüm güçleri harcamaya ve tehlikeye sokmaya değecek, sosyalizm için böyle bir savaşım duruyor karşımızda, çünkü bu sosyalizm için kavgadır."[186]

Küçük üreticiler ancak, onları tek tek kooperatifler içinde örgütleyerek, onları teker teker bir kooperatife katılmaya çekerek birleştirilebilirler.

Vladimir İlyiç bu soruna, 1923 yılından "Kooperatifçilik Üzerine" makalesinde etraflıca değinmişti.

Bu makalesinde kooperatifçiliğin dev öneminden sözediyordu: "Bizde kooperatiflere tepeden bakılıyor ve bu kooperatiflerin hangi olağanüstü öneme sahip oldukları kavranmıyor, birincisi ilkesel yönden bakıldığında (üretim araçlarının mülkiyeti devletin eline), ikincisi yeni koşulların, olabildiğince ***basit, kolay ve köylüler için*** *ulaşılabilir* olan bir yola geçişi bakımından.

Ve bu yine asıl meseledir. Sosyalizmin inşası için olası tüm işçi birliklerini düşlemek bir şeydir ve bu sosyalizmi, pratikte

her bir küçük köylünün bu inşaya katılabileceği gibi inşâ etmeyi öğrenmek başka bir şeydir."[187]

"Halkın gerçek yığınlarının gerçekten katıldıkları"[188] bir kooperatifsel ticaret desteklenmelidir.

Vladimir İlyiç'in kooperatifsel birleşme sorununa yine halk ***yığınlarının etkinliğinin*** harekete geçirilmesi açısından yaklaştığını görüyoruz.

Bu yaklaşım sayesinde "sosyalizmi günlük yaşama sokmak" başarıldı. "Günlük sorunların en iç çekirdeğine dek girdik ve bu büyük bir kazanımdır. Sosyalizm artık çoktan uzak geleceğin veya herhangi soyut bir şemanın veya herhangi kutsal bir tablonun sorunu olmaktan çıktı. Kutsal tablo açısından eski, çok kötü görüşlerde kaldık. Sosyalizmi günlük yaşamın içine soktuk ve burada yolumuzu bulabilmeliyiz. İşte bu, bugünün görevidir, işte bu dönemimizin görevidir."[189]

İlk kez 1927'de N. K. Krupskaya'nın :
Siyasal-Kültürel Aydınlatma Çalışmasının İlkeleri
kitabında Rusça yayınlandı.

V. İ. Lenin'in Son Makaleleri "Az Olsun, İyi Olsun" ve "İşçi-Köylü Müfettişliğini Nasıl Reorganize Etmeliyiz?"[190] *Üzerine*

Lenin'in etkinliklerini ve yapıtlarını inceleyen, onun temel görüşlerini nasıl bir dikkatle sunduğunu bilir. Aklına belli bir düşünce geldiğinde her şeyden önce onu teorik olarak gerekçelendirmek için çabalardı. Görüş alışverişinde, bakış açısına ilgi duyduğu düşünceyi açıklayan yeni tarz bir yaklaşım bulacağım umduğu bir muhatabı varsa, tekrar tekrar şunları söylerdi: "Bunu iyiden iyiye düşünmeliyim." "Yayını bekletiniz", diye yazıyordu Lunaçarski'ye, ona Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin yeniden örgütlenmesi üzerine görüşlerini bildirdiğinde, "uygulamayı bekletiniz, bunu bir, iki kez daha düşüneceğim."

Vladimir İlyiç temel bir tasarımı iyice düşünüp taşınınca ve bunu kuramsal olarak gerekçelendirdiğinde, bundan, "işçi sınıfının kurtuluşu savaşımını daha iyi yönlendirebilmek için" (Vladimir İlyiç'in bir deyimi) pratik sonuçlar çıkarırdı.

Fakat "şemaları yaşama uydurmayı bilmek gerekir"[191] diye yazıyordu 1917'de Vladimir İlyiç "Taktik Üstüne Mektuplar"ında, çünkü her kuram en iyi halde yalnızca temel olanı, geneli gösterir, yaşamın karmaşıklığını ancak ***yaklaşık olarak*** kapsar. "Gridir tüm teoriler, sevgili dostum, yaşamın altın ağacı ise yeşil."[192]

Gerçeği titizlikle gözönünde bulundurmak, şu veya bu temel düşüncenin nasıl ve hangi biçimde varolan somut gerçeklik

çerçevesinde kullanılabileceğini tamı tamına saptamak — şu veya bu pratik önlemin uygulanmasına yaklaşımda Lenin'in tarzı buydu.

Lenin'in faaliyetinde ve yapıtlarında, onun temel bir düşünceye nasıl geldiği, onu düşünüp, taşındığı, kuramsal olarak gerekçelendirdiği ve bundan pratik sonuçlar çıkardığı ve Vladimir İlyiç'in uzun yıllar boyu bu düşünceyi hangi sebat ve direngenlikle savunduğu izlenebilir. Zorluklar ve başarısızlıklar ortaya çıktığında, bunlardan kaçmazdı, tersine zorlukların nedenini düşünürdü ve bu görüşün uygulanması için daha iyi, yaşama daha yakın biçimler bulmak için uğraşırdı. Bu Vladimir İlyiç'i her oportünistten esaslı olarak ayırır. Bir oportünist gerçeklik karşısında geri çekildiğinde, bir yenilgi aldığında, işin özünden vazgeçer, temel görüşünü rafa kaldırır. Vladimir İlyiç gerçek karşısında geri adım atmak zorunda kaldığında, bir yenilgi aldığında, temel görüşünün uygulanmasında kullanılan biçimden vazgeçerdi, geri çekilirdi, ama yeniden başlamak için, aynı düşünceyi, onu daha iyi düşündükten, gerçeği daha iyi inceledikten sonra, başka bir biçimde uygulamak için...

"Gerçekten devrimci bir partinin görevi, imkânsız olan, her türlü tavizden vazgeçmeyi ilan etmekten değil, bunlar kaçınılmaz olduğu ölçüde, ***tüm tavizlere rağmen*** ilkelerine, sınıfına, devrimci görevlerine —devrimin hazırlanması, halk yığınlarının devrimde zafere yetenekli kılınması— sadık kalmasını bilmekten ibarettir"[193] diye yazıyordu Vladimir İlyiç Eylül 1917'de.

Lenin'in faaliyetini anlamanın anahtarı bu sözcüklerde yatıyor.

Lenin ilkelerine sadıktı, varolan koşullar altında onların gerçekleştirilmesi için olabildiğince fazlasına ulaşabilmek için, onları belli somut bir duruma uygun olarak uygulamasını bilirdi ve bir yenilgiden, ilkelerinin muzaffer gerçekleştirilmesi için

dersler çıkarmayı bilirdi — Lenin'in çalışmalarını karakterize eden budur.

"Yeni, alışılmamış zorluktaki bir işte, birçok kez baştan başlamayı bilmek zorunda olunduğu basit gerçeğini kavramalıyız: İşe başlandı, çıkmaz yola girildi — baştan başla, sorunu daha değişik ele al, kendini on kez değiştir, ama tuttuğunu kopar"[194] diyordu Vladimir İlyiç RKP(B)'nin Mart 1922'deki XI. Parti Kongresi'nde.

Son makaleleri "Az Olsun, İyi Olsun" ve "İşçi-Köylü Müfettişliğini Nasıl Reorganize Etmeliyiz"de Vladimir İlyiç, devlet aygıtımızın, güç ve araçlar arasından en az külfetle, gerekli önlemleri olabildiğince iyi gerçekleştirmeye, ilgili çalışma alanlarını en iyi biçimde örgütlemeye yetenekli kılınması için nasıl yeniden örgütlenmesi gerektiği sorunuyla uğraşıyordu.

Vladimir İlyiç'in bu makalelerini doğru anlamak için, bunlar içinde geliştirdiği bakış açısına nasıl adım adım ulaştığı izlenmeli. Devlet aygıtı problemi, iktidarın işçi ve köylülere ait olduğu devlet sorununun bir bölümü olarak ele alınmalı.

Ağustos 1917'de, yoldaş Lenin Temmuz olaylarından sonra Finlandiya'da gizlenmek zorunda kaldığında, zamanı bu sorunu daha derinlemesine düşünmek için kullandı. Marx ve Engels'in bu problemi nasıl ele aldıklarını, 1848'deki Fransız Devrimi'ni ve Paris Komünü'nü nasıl değerlendirdiklerini inceledi, oportünistlerin Marx ve Engels'in düşüncelerini nasıl yanlış yorumladıklarını inceledi ve 1905 Rus Devrimi'nin ve 1917 Şubat Devrimi'nin deneyimlerini incelemeye başladı. Fakat Ekim geldi ve "Devlet ve Devrim" broşürü sonuna dek yazılamadı. Sonraki olaylar onu sona eriştirdi ve İlyiç'in broşürde savunduğu görüşlerini, daha iyisi olamayacak biçimde açıklıyordu.

Eski devlet makinası temelden parçalanmalı. Burjuva memur aygıtı her yerde halk yığınlarının baskı altında tutulması için çalışıyor; o parçalanmalı, yokedilmeli. "Bu makinayı ***par-***

çalamak, **onu** ***un ufak etmek*** – 'halkın', onun çoğunluğunun, işçilerin ve çoğu köylülerin gerçek çıkarı bunu talep eder, bu, yoksul köylülerin proletaryayla özgür ittifakı için 'önkoşul'dur, ama bu ittifak olmaksızın demokrasi kalıcı olmaz ve sosyalist dönüşüm olanaksızdır"[195] diye yazıyordu Lenin. Eski devlet yenisiyle değiştirilmeli.

"Proletaryanın devlet iktidarına, iktidarın merkezileşmiş örgütüne, zorun bir örgütüne, hem sömürenlerin direnişini ezmek, hem de halkın —köylülüğün, küçük-burjuvazinin, yarı-proleterlerin— muazzam yığınını yönetmek için, sosyalist ekonomiyi 'harekete geçirmek' için gereksinimi vardır."[196]

Fakat proletaryanın yaratacağı devlet, ***özel tipte bir devlet*** olacaktır. Bu devlette memurlar bambaşka bir rol oynayacaklar.

"Memurluğun bir vuruşta her yerde tümüyle ortadan kaldırılması sözkonusu olamaz. Bu bir ütopya olurdu. Fakat bir vuruşta eski memur mekanizmasını ***un ufak etmek*** ve zamanla her türlü memuriyeti gereksiz kılan ve ortadan kaldıran hemen yeni birinin inşasına başlamak — bu ütopya ***değildir,*** Komün'ün deneyimi bunu öğretir, bu, devrimci proletaryanın doğrudan, en yakın görevidir."[197]

"'Esas anlamında bir devlet olmayan Komün' – bu Engels'in son derece önemli kuramsal savıdır... Komün, halkın çoğunluğunu değil, tersine bir azınlığı (sömürücüleri) baskı altında tutma görevine sahip olduğu ölçüde ve müddetçe bir devlet olmaktan ***çıkmıştı;*** burjuva devlet makinası onun tarafından parçalandı; ***özel*** bir baskı gücü yerine halkın kendisi sahneye çıktı.[198]

İlk kez 1960'da "Voprossy İstori KPSS" dergisi
No: 2, s. 185–187'de yayınlandı.

Emek Üretkenliği Üzerine Lenin

Stahanov hareketi tüm hareketi daha yüksek bir basamağa çıkarma hareketidir, o, emekçi yığınların emek üretkenliğini artırmada büyük bir inisiyatiftir. Ve bu girişim dev öneme sahip olduğundan tüm yürekleri heyecanlandırdı.

Belirleyici sorunlarda her zaman olduğu gibi, yığınlar V. İ. Lenin'in bu konuda ne söylediğini bilmek istiyor.

Vladimir İlyiç, Marx'ın emek üretkenliği üstüne yazdıklarının tümünü dikkatle inceledi. Aynı zamanda kapitalistlerin ve onların ideologlarının, Amerikalı mühendis Taylor tipinde insanların bununla ilgili yazdıklarını inceledi Vladimir İlyiç. Mart 1914'te "Put Pravdi" gazetesinde yayınlanan makalesi "Taylor Sistemi — İnsanın Makine Tarafından Köleleştirilmesi"nde Vladimir İlyiç şöyle yazıyordu:

"Taylor sistemi —bilmeden ve bulucusunun arzusuna karşın— proletaryanın tüm toplumsal üretimi ellerine alacağı ve tüm toplumsal çalışmayı doğru dağıtmak ve düzenlemek için kendi işçi komisyonlarını devreye sokacağı zamanı hazırlıyor. Büyük üretim, makineler, demiryolları, telefon — tüm bunlar, örgütlü işçilere, çalışma zamanını dörtte bire düşüren ve onlara bugünkünden dört kez daha büyük refah sağlayan binlerce olanak veriyor."[199]

O zamanlar, Mart 1914'te, proletaryanın tüm toplumsal üretimi eline alacağı zaman uzak bir gelecekte gibi gözüküyordu.

Ekim 1917'de Rusya'da iktidar emekçilerin eline geçti.

Ama iktidarın işçilerin eline geçmesi tek başına yeterli değildi. Vladimir İlyiç 1918 başındaki çok sayıda konuşması ve yazısında, emek üretkenliğini yükseltmenin ne denli önemli olduğundan sözediyordu. Bu sorunu en tamamlanmış olarak, 1918 Nisanında yayınlanan, olağanüstü önemli makalesi "Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri"nde aydınlatıyordu. Bu makale Bolşeviklere uzun yıllar boyunca bir eylem kılavuzu oldu. Makalenin bir bölümü "Emek Üretkenliğinin Artırılması" başlığını taşıyordu. Her zaman olduğu gibi Vladimir İlyiç bu sorunu da ilişkileri içinde ele aldı, bunu diğer bir dizi temel sorunla bağlantılı olarak inceledi.

"Emek üretkenliğinin yükseltilmesi her şeyden önce büyük endüstrinin maddi temelinin güvence altına alınmasını talep eder: Yakıt ve demir üretiminin, makina üretiminin, kimya endüstrisi üretiminin gelişmesi..."

"Emek üretkenliğinin artırılması için diğer bir koşul; ilk olarak halk yığınlarının eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesidir. Bu yükselme şimdi korkunç bir hızla ilerliyor; bu burjuva alışkanlıkları tarafından köleleştirilmiş, aydınlığa nasıl bir zorlama olduğunu, Sovyet örgütlenmesi sayesinde 'düzeysiz' halk içinde hangi inisiyatiflerin geliştiğini kavrayamayan insanların görmedikleri şeydir. Ekonomik yükselişin koşulu ikinci olarak emekçilerin disiplininin, üretici yeteneklerinin, becerilerinin yükseltilmesi, çalışma yoğunluğunun artırılması ve daha iyi iş örgütlenmesidir."[200]

Öyleyse Vladimir İlyiç, emek üretkenliğinin kapsamlı bir yükselişi için üç koşulun altını çizmiştir: Büyük endüstrinin maddi temelinin gelişmesi, yığınların eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi, ağır aksak değil, tersine örgütlü ve yoğun çalışma yeteneği. Devamla şöyle yazar:

"Rus insanı, gelişmiş uluslara kıyasla kötü bir işçidir. Ve Çarlık rejimi altında ve serfliğin böylesine canlı kalıntıları nede-

niyle zaten başka türlü de olamazdı. Çalışmayı öğrenmek — Sovyet iktidarı bu görevi halkın önüne tüm kapsamıyla koymalı. Bu açıdan kapitalizmin son sözü olan Taylor sistemi, içinde —kapitalizmin her ilerlemesi gibi— burjuva sömürüsünün kurnaz vahşiliğini ve çalışmada mekanik devinimlerin analizinde, gereksiz ve beceriksiz devinimlerin devre dışı bırakılmasında, en doğru çalışma yöntemlerinin hazırlanmasında, muhasebe ve denetimin en iyi sistemlerinin devreye sokulmasında vs. bir dizi çok değerli bilimsel kazanımı birleştiriyor. Sovyet Cumhuriyeti ne pahasına olursa olsun, bilim ve tekniğin bu alanda kazandıklarını kendine almalı. Sosyalizmin gerçekleştirilebilirliği işte bizim, Sovyet iktidarını ve Sovyet yönetim örgütlerini kapitalizmin en yeni ilerlemelerini birleştirmedeki başarılarımıza bağlıdır. Rusya'da Taylor sisteminin incelenmesi, öğretilmesi, sistematik denenmesi ve değerlendirilmesi başlatılmalıdır."[201]

Emek üretkenliğinin yükseltilmesi sorununu Lenin daha o zamanlar, yarışmayı örgütleme sorunuyla bağlıyordu. Ben, Vladimir İlyiç'in aynı şekilde, daha yüksek emek üretkenliğiyle bağladığı sosyalist yarışma, muhasebe ve toplumsal denetim üstüne alıntılar yapmayacağım; bunlar herkesçe biliniyor.

"Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri"nde Lenin, emek üretkenliğinin artırılması görevinin uzun vadeli bir görev olduğunu vurguluyordu.

"Merkezi devlet gücüne birkaç gün içinde egemen olabilinse, sömürücülerin büyük bir ülkenin çeşitli köşelerindeki ve sabotajlarla yürütülen direnişi birkaç hafta içinde kırılabilse de, emek üretkenliğini artırma görevinin kalıcı bir çözümü her halükarda (özellikle acı dolu ve yıkıcı savaş sonrasında) çokça yıl gerektirir. Objektif koşullar burada çalışmaya zorunlu olarak uzun vadeli bir karakter kazandırıyor."[202]

Karakteristik olan, Lenin'in o zamanlar emek üretkenliğinin yalnızca fabrika ve işletmelerde değil, kırda da yükseltilmesin-

den söz etmesidir. 11 Aralık 1918'de Kırsal Bölümlerin I. Tüm-Rusya Kongresi'nde şunları söylüyordu:

"Eski tarzda, savaştan önce olduğu gibi yaşamaya devam etmek olanaksızdır ve küçük köylünün bireysel ekonomisiyle bağlı olan insan gücü ve emeğindeki böyle bir istismar daha uzun süremez. Bu dağınık küçük ekonomiden ortak ekonomiye geçiş gerçekleşse, emeğin üretkenliği iki kat, üç kat artardı, tarım için, bir bütün olarak ekonomi için insan işgücünden iki kat, üç kat tasarruf edilirdi."[203]

1919 yılıydı. Ülkede ağır açlık vardı. İşçileri olabildiğince beslemek için tüm güçler, tüm özen ortaya konmalıydı. 19 Mayıs 1919'da Lenin, Okuldışı Eğitim I. Tüm-Rusya Kongresi'nde şunu açıklıyordu:

"Yıkılmış bir ülkede ilk görev emekçileri kurtarmaktır. Tüm insanlığın ilk üretici gücü işçidir, emekçidir. O yaşamda kalırsa, ***her şeyi*** kurtarırız ve yeniden kurarız."[204]

Noske ve Scheidemann'ın işçileri kurşunla biçtirdiği, Karl Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un vahşice öldürüldüğü acımasız sınıf savaşımı anında, kapitalist toplumdan sosyalist topluma barışçıl geçişi mırıldayan, kapitalist toplumdaki emek üretkenliğini öven ve bunu, emperyalist savaş ve içsavaşla yıkıntıya dönen Sovyet ülkesindeki düşük emek üretkenliğiyle kıyaslayan Kautsky ve benzeri "sosyalistler" için o, en güçlü zılgıt ve küfür sözcüklerini buldu. Rusya gibi bir ülkede komünizmin olamayacağını, komünizmin salt bir tüketici komünizmi, bir asker komünizmi olacağını kanıtlamaya çalışanları azarladı.

"Herşeyden önce işçiler beslenmeli. Kautsky bunu asker ya da tüketim komünizmi olarak görüyor. Üretim geliştirilmeli...!

Siz, sivri akıllı, çokbilmiş beyler! Fakat emperyalistlerce yağmalanmış ve yıkılmış, kömürün, hammaddenin, aletlerin olmadığı bir ülkede üretimi nasıl geliştirebilirsiniz?"[205]

"İşçiyi, çalışamamasına karşın kurtarmalı. Eğer onu bu bir-

kaç yıl için kurtarırsak, ülkeyi, toplumu ve sosyalizmi kurtarırız. Onu kurtarmazsak, geriye ücret köleliğine düşeriz. Sosyalizm sorunu işte böyle, kendine sosyal-demokrat diyen barışçıl bir budalanın düşünden değil, varolan gerçeklikten, azgın, acımasız, amansız sınıf savaşımından doğacak biçimde ortaya konur." [206]

Vladimir İlyiç bize, kültür çalışmamızı Sovyet ülkesinin önünde duran doğrudan somut görevlerle bağlamamızı öğretti. Ama işçilerde o zamanlar artık, çalışma için yeni, sosyalist bir tavrın nüveleri gözüküyordu, işçilerin komünist Subotnikler biçiminde, Vladimir İlyiç'in "Büyük Başlangıç" dediği, tabandan inisiyatifleri gelişiyordu. Sarsıntı ve kıtlık emek üretkenliğini günden güne azaltıyordu, ama işçiler kolektif çabalarıyla durumu kurtarmaya çabalıyorlardı ve Vladimir İlyiç bu proleter inisiyatifin bütün önemini vurguluyordu.

"Zafer kazanmak için" diye yazıyordu, "sosyalizmi yaratmak ve sağlamlaştırmak için, proletarya ikili ya da çifte bir görevi çözmek zorundadır: birinci olarak emekçilerin ve sömürülenlerin tüm yığınını sermayeye karşı devrimci savaşımdaki kendi sınırsız kahramanlığıyla sürüklemeli, onları alıp götürmeli, örgütlemeli, yönetmeli ki, burjuvaziyi yere sersin ve burjuvazinin her direnişini tamamen kırsın; ikincisi emekçilerin ve sömürülenlerin tüm yığınını, aynı şekilde küçük-burjuva katmanları yeni ekonomik inşa yoluna, yeni bir toplumsal bağın yaratılması yoluna, yeni bir çalışma disiplini, bilimin ve kapitalist tekniğin son sözlerini, sosyalist büyük üretimi yaşama geçiren, bilinçli çalışan insanların yığınsal işbirliğini birleştiren yeni bir iş örgütlenmesi yoluna götürmek.

Bu ikinci görev birinciden daha zordur, çünkü bu hiçbir şekilde tek bir atılımın kahramanlığıyla çözülemez, bu, ***günbegünlük*** yığın çalışmasının en süreğen, en çetin, en zor kahramanlığını gerektirir. Bu görev ama birinciden daha önemlidir

de, çünkü son tahlilde burjuvazi üzerindeki yenginin en derin güç kaynağı ve bu yenginin sürekliliğinin ve yıkılamazlığının biricik güvencesi, ancak yeni, daha yüksek bir üretim tarzı olabilir, kapitalist ve küçük-burjuva üretimin yerine sosyalist büyük üretimin konulması."[207]

Vladimir İlyiç komünist Subotniklerin değerlendirilmesine de bu bakış açısından yaklaştı.

"Kapitalizm kesinkes yenilebilir ve sosyalizm yeni, çok daha yüksek bir emek üretkenliği yaratarak onu kesinkes yenecektir. Bu çok zor ve çok uzun vadeli bir iştir, ama ***buna başlandı*** ve en önemlisi de bu. Açlık çeken Moskova'da 1919 yazında açlık çeken, dört ağır yıl emperyalist savaş, sonra birbuçuk yıl daha da ağır içsavaş geçiren işçiler bu büyük işe başlayacak durumda idilerse, içsavaşı kazanıp, barışı elde ettiğimizde gelişmeler nasıl olacak?"[208]

Komünist Subotnikler, sosyalist çalışma anlayışına eğitmede, emek kahramanlığının yükseltilmesinde çok büyük rol oynadılar, emek üretkenliğinin gerçekten yükseltilmesi ise ancak Lenin'in anlattığı önkoşullar temelinde gerçekleştirilebilirdi.

Partimiz ülkedeki tüm yaşamın yeniden inşası için yıllarca çalıştı. Bu, gerilimli bir günlük çalışmaydı, sosyalizmin temellerinin gerçekleşmesi için, Lenin'in vasiyetinin gerçekleşmesi için günlük savaşımdı. Parti bu savaşımda emekçilerin milyonluk yığınlarına dayandı.

Temel olan artık başarılmıştır. Bir ağır endüstri kurduk, tarımı kolektifleştirdik ve makineleştirdik, yığınların bilinci eşsiz yükseldi, yarışma aracılığıyla iş disiplinini ve temel çalışma kültürünü yükseltmeyi başardık, ülkemizin tüm toplumsal yapısı değişti, binlerce örgütçü yetenek yetişti.

Stahanov ve Busigin hareketi ancak, yıllar süren şiddetli savaşımla ele geçirdiğimiz bu sarsılmaz temel üzerinde doğabilirdi.

Stahanov hareketi hiçbir şekilde basitçe çalışmanın artırılması, çalışma isteğiyle eşitlenemez. Bu daha çok, yığınların bizzat, her adımının düşünülüp taşınılıp örgütlendiği, bu yüzden büyük sonuçlar veren ve emek üretkenliğini olağanüstü yükselten iş örgütlenmesinin özünü kavramalarına dayanan yeni bir sosyalist çalışma kültürünün başlangıcıdır.

Bir Stahanov işçisi olmak için, öyle olmayı sadece istemek yetmez, bunun için yeteneklere de sahip olmak gerekir. Ülkemizin tüm kültür güçleri, yeni büyük başlangıca yardımcı olmalılar, işçi yığınlarının derinliklerinde oluşan yüksek emek üretkenliği hareketini sağlamlaştırmak için Stahanov işçilerine yardım etmeliler.

Bu, Parti önderliğinde başarılacaktır.

İlk kez 16 Kasım 1935'de "Komsomolskaya Pravda" No: 263'te yayınlandı.

Lenin ve Teknik

28 Mart 1922'de, RKP(B) XI. Parti Kongresi'nde Lenin şöyle açıklıyordu: "Savaşta olağanüstü enerjik şekilde işe koşulduk ve işe koşulmadığımız tek bir cephe, tek bir meydan muharebesi bile sözkonusu olmadı: İlkönce, düşman Moskova'ya yüz verst kadar yaklaştı, sonra Oryol'a yaklaştı, sonra Petrograd önünde beş verst uzaklıkta durdu. O zaman ancak adamakıllı kendimize geldik, hem öğrenmeye, hem de öğrenilenleri uygulamaya başladık ve düşmanı kovduk.

Her gün ekonomik yaşamda duran bir düşmanla uğraşmak bin kez daha zordur."[209] (a.b.ç. —**N. K.**)

"Sanayi Partisi" davası, her gün ekonomik yaşamda duran bir düşmanı günışığına çıkardı, ikiyüzlülükle kendilerini proletarya davasına hizmet ediyor gibi gösteren, ama gerçekte canıgönülden işçi sınıfı düşmanlarına, Sovyet iktidarı düşmanlarına, kapitalistlere bağlı olan uzmanları, mühendisleri görünür duruma getirdi. Onları günlük ekonomik yaşantıda farketmedik, yıllarca Sovyet iktidarının altını oydular ve biz onları dostlarımız sandık. "Sanayi Partisi"ne karşı davayı okuyan bazıları "Bu nasıl olabildi?" diye soruyor. Yanyana çalıştığımız halde düşmanın içimizde olduğunu nasıl oldu da farketmedik? Burada tek bir yanıt vardır: Teknik olarak o düzeyde değildik, çok az teknik eğitimimiz vardı. Ne pahasına olursa olsun, zor da gelse tekniğin üstesinden gelmeliyiz, bu zorunludur, çünkü "Sanayi Partisi"ne karşı dava sadece en önde gözükenleri, zararlılar arasında-

ki generalleri mahkûm etti, ama zararlıların kadroları ve onların yardımcıları daha geniş çevreleri kapsıyor. Zararlı çalışmalarını yalnızca, teknikte kendimiz ustalaşırsak engelleyebiliriz. "Sanayi Partisi"ne karşı dava geniş yığınlar içinde teknikte ustalaşma gereksinimini uyandırdı... Teknikte ustalaşmak zorunda olanlar yalnızca mühendislerimiz, yönetici kadrolarımız değil. Teknikte yığınlar da ustalaşmalı. Vladimir İlyiç tekniğe çok büyük önem verirdi: Onda sosyalist inşa için gerekli temeli görüyordu. "Devletimizin ekonomide büyük, en büyük tutumluluk pahasına her küçük birikimin, makineleşmiş büyük sanayimizin, elektrifikasyonun, kömür çıkarımının gelişmesine, Volkov enerji santralı inşaatının bitirilmesine vs. yaramasını sağlama" zorunluluğundan sözediyordu.

"Umudumuz burada, yalnızca burada yatmaktadır."[210]

İlyiç'in bu vasiyetini Parti, asıl dikkatini makineleşmiş büyük sanayimizin gelişmesine ve sağlamlaşmasına yoğunlaştırarak yolundan sapmaksızın yaşama geçiriyor.

İlyiç bu endüstrinin ancak yığınların elleriyle inşa edilebileceği görüşündeydi. Yoldaş Krjijanovski'yle elektrifikasyon nedeniyle mektuplaşması karakteristiktir. 23 Ocak 1920'de Vladimir İlyiç, Krjijanovski'ye yazıyordu:

"... teknik olmayan ..., siyasal veya kamusal olan, yani proletaryanın görevi olan bir ***plan*** eklenemez mi?

Aşağı-yukarı şöyle: 10 (5?) yılda, her biri 400 verst (veya 200, daha fazlasının üstesinden gelemezsek) yarıçaplı santrallarla ülkeyi kaplamak için ***20–30*** (30–50?) enerji santralı inşa edeceğiz; yerkömürü, su, kara taş, kömür, petrol temelinde (***yaklaşık*** tüm Rusya'dan geçerek, ***kabaca heseplanmış*** yaklaşık sayılarla). Şimdi gerekli makine ve modellerin alımına başlıyoruz. (10-20?) yıl içinde Rusya'yı 'elektrikli' yapıyoruz.

Böyle bir 'plan'ı, —yineliyorum, teknik değil, kamusal—, böyle bir plan taslağını yapabileceğinizi düşünüyorum..."[211]

Vladimir İlyiç'in bunu yazdığından beri onbir yıl geçti. Ülke henüz elektriklendirilmedi, ama büyük program işçi yığınının önüne kondu, yığınlar bu program için savaşıyor, beş yıllık planı dört yılda tamamlamak için uğraşıyorlar, sosyalist yarışma geniş dalga halinde, işçi yığın hareketi ilerliyor, emeğe bilinçli tavır giderek güçlü gelişiyor.

Büyük program için yığınların bu savaşımı bilime büyük bir açlık yarattı.

İlyiç hiçbir zaman şunu söylemedi: "Önce ülkeyi elektriklendirelim, ondan sonra yığınların teknik eğitimine girişiriz." O hiçbir zaman, bir dakika bile, makineleşmiş büyük sanayinin kurulmasını, yığınların eğitim ve öğreniminden ayırmadı. Bunun için karakteristik olan Vladimir İlyiç'in yığınları büyük inşaya katmanın gerekliliğinden sözettiği Aralık 1920'de VIII. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi'ndeki raporudur. "... kurduğumuz ***her bir enerji santralını*** aydınlatmanın gerçekten bir üssü olacak, deyim yerindeyse ***yığınların elektrik konusunda eğitimlerine yardımcı olacak*** duruma getirmeliyiz." (a.b.ç. —**N.K.**) "Bir elektrifikasyon planı hazırladık, bu planın gerçekleştirilmesi ise yıllara yayılmıştır. Bu planı ne pahasına olursa olsun gerçekleştirmeli ve süresini kısaltmalıyız. Burada ilk ekonomik planlarımızdan birinde, beş yıl için hesaplanmış olan, ama şimdi, normun fazlasıyla yerine getirildiği için üç buçuk yıla indirilen ulaşımın yeniden kurulması planında —Kararname No. 1042— olanların aynısı olmalıdır."[212] Yığınların elektrik konusunda eğitimini, büyük plandan etkilenmiş işçilerin coşkularını Lenin öylesine olağanüstü önemde görüyordu. İşçiler büyük planı yalnızca alkışlamayacaklar, onu yaşama geçirecekler. Onlara buna uygun biçimde bilim vermeli ve o zaman, uzmanlarca tasarlanan plan hatırı sayılır daha kısa sürede gerçekleştirilebilecek. Lenin'in bununla ilgili VIII. Sovyet Kongresi'ndeki aynı konuşmada başka neler söylediğini dinleyelim: "Elektrifikasyo-

nun okur-yazar olmayanlarla gerçekleştirilemeyeceğini bilmeli ve unutmamalıyız. Komisyonumuzun cehaleti ortadan kaldırmaya uğraşması yetmez. Önceye kıyasla çok, ama gerekli olana kıyasla az şey yaptı. Sadece okuma-yazmayı bilen insanlara değil, yüksek kültürlü, siyasal bilinçli, eğitilmiş emekçilere gereksinimimiz var; köylülerin çoğunluğunun karşımızda duran görevler hakkında belli bir fikri olması gerekir. Partinin bu programı, tüm okullarda eğitim programına konan en önemli ders kitabı haline gelmeli. Bu kitapta elektrifikasyonun genel planı yanında Rusya'nın her bölgesi için hazırlanmış özel planlar bulacaksınız. Ve kıra giden her yoldaş kendi bölgesinde elektrifikasyonun yürütülmesi için, karanlıktan normal yaşam koşullarına geçiş için belli bir plana sahip olacak. Yoldaşlar, önünüze konan yönergeler yerinde, mahallinde karşılaştırılmalı, üzerinde çalışılmalı, incelenmeli ve komünizmin ne olduğu sorusu her okulda, her çevrede sadece Parti programında ne olduğuyla yanıtlanmamalı, aynı zamanda karanlık durumundan nasıl çıkılacağı da konuşulmalı.

En iyi yöneticiler, ekonominin en iyi uzmanları, kendilerine verilen Rusya'nın elektrifikasyonu ve ekonomisinin yeniden kurulması planını hazırlama görevini yerine getirdiler. Şimdi işçilerin ve köylülerin bu görevin ne denli büyük ve zor olduğunu, buna nasıl yaklaşmak ve bunu nasıl ele almak gerektiğini bilmelerini sağlamak gerek.

Her fabrikayı, her enerji santralını bir aydınlanma yeri olma durumuna getirmeliyiz ve eğer Rusya elektrik santralları ve güçlü teknik tesislerin sıkı ağıyla örülürse, o zaman komünist ekonomik inşamız gelecek sosyalist Avrupa ve Asya için örnek olacaktır."[213]

Bunlar, Vladimir İlyiç'in ölümünden hemen öncesine dek üretim propagandası sorunlarına neden bu denli değer verdiğinin nedenleridir. Bunlar, onun okulun politeknikleştirilmesine

niçin böyle dev önem verdiğinin nedenleridir. O, okulun politeknikleştirilmesinde, yetişen kuşağın teknikte, sadece dar herhangi bir özel meslekte değil, bir bütün olarak teknikte ustalaşmaya ulaşmanın yolunu görüyordu. Genel, zorunlu politeknik okul yetişen kuşağı teknikle silahlandıracak ve ülkeyi her tür zararlı çalışmaya karşı sağlam güvence altına alacak.

Enine-boyuna gelişmiş üretim propagandası ve okulun politeknikleştirilmesi — bunlar şimdi bizim tüm kararlılığımızla eğilmek zorunda olduğumuz görevlerdir. Yığınlara modern tekniğin bilgilerini vermenin yolu budur.

İlk kez 30 Mart 1931'de "Sa Kommunistiçeskoye Prosveşçeniye" No: 74'te yayınlandı.

Kolektif Ekonominin İnşası Üzerine İlyiç

Kolektif ekonominin inşası bizde hızlı bir tempoyla gelişiyor. Komünler büyüyor ve onların içinde yeni bir yaşam düzeni gelişiyor. Komün üyeleriyle, İlyiç'in komün üzerine neler yazdığı, bu sorun üzerine neler söylediğinin konuşulması hiç de ender değildir.

Küçük köylülerin toplumsal büyük işletmelerde birleşmeleri daha doksanlı yıllarda, popülistlerle Marksistler arasında şiddetli tartışmalar olduğunda gündeme geldi. Popülistler Marksistleri, köylüleri topraksız kılmak, onları proletaryaya dönüştürmek istemekle suçluyorlardı.

Buna en iyi yanıt Engels'in 1894'te "Neue Zeit"ta yayımlanan "Fransa ve Almanya'da Köylü Sorunu" makalesi olabilir. Engels orada komünistlerin devlet iktidarına sahip olduklarında küçük çiftçilerin işletmelerine el koymayacaklarını, bilakis örnekler yoluyla ve devlet yardımıyla büyük işletmeler halinde birleşmelerini, kooperatifsel birliklerini teşvik edeceklerini ve onlara zamanla birleşik işletmelerin daha yüksek biçimlerine, komünlere geçmekte yardım edeceklerini yazıyor.

Vladimir İlyiç'in popülistlerle tartışmaları sırasında bu makaleyi tanıyıp tanımadığım bilmiyorum. Rusçada ilk kez 1905 yılında yayınlandı. Onu daha sonraları birçok kez okumasına rağmen, Vladimir İlyiç hiçbir yerde bu makaleye atıfta bulunmuyor.[214] Her halükârda o zamanlar Marx'ın bu konuda yaz-

dıklarını tanıyordu. O zamanki popülistlerle, "Halkın Dostları"yla tüm polemik, Rusya koşulları altında, mutlakiyet nedeniyle, yığınların büsbütün siyasal haklarından yoksunluğu nedeniyle, gelişen kapitalizm koşulları altında arteller, kooperatifler yoluyla, küçük üreticilerin kooperatifsel birleşmesi aracılığıyla zamanla, hiçbir siyasal savaşım olmaksızın sosyalizme geçişin olanaklı olup olmadığı sorunu etrafında dönüyordu. Vladimir İlyiç böyle bir görüşün safça ve zararlı bir ütopya olduğunu kanıtladı. Artellere ve kooperatiflere karşı, küçük üreticilerin kooperatifsel birleşmelerine karşı açıklamalarda bulunmadı, daha çok böylesine kooperatifsel birleşmelerinin bir anlam kazanacağı gerekli koşullardan sözetti, siyasal savaşımın, iktidar için savaşımın gerekliliğinden sözetti. İktidarın ele geçirilmesinden sonra olay değişirdi. Karakteristik olan, İlyiç'in bu vesileyle, içinde legal popülistlerin ideolojik olarak kesinkes canına okuduğu, "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi"nde yazdıklarıdır. Orada Marx'ın "Kapital"inin III. cildinden bir alıntı yapar: "'Parsel mülkiyeti, doğası gereği şunları dışlar: Emeğin toplumsal üretici güçlerinin gelişmesi, emeğin toplumsal biçimleri, sermayenin toplumsal yoğunlaşması, büyük ölçekli büyükbaş hayvan yetiştiriciliği, bilimin adım adım kullanılması'."[215]

Bununla uyum içinde İlyiç şunları yazıyordu: "Tarımda sistematik makine kullanımı ataerkil 'orta' köylüyü, buharlı dokuma tezgâhının ev endüstrisi sanatkârını yerinden etmesiyle aynı insafsızlıkta yerinden ediyor."[216] Ve devamla: "Endüstride olduğu gibi tarımda da büyük makineler olanca gücüyle üretimin toplumsal denetim ve düzenlenmesini gerektiriyor."[217] "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi" legal basın için yazılmıştı. Bu nedenle orada hiçbir yerde açıkça şu söylenemezdi: Kapitalizm altında tarımın endüstrileşmesi köylülüğü yıkıma, onun proleterleşmesine götürür; buna karşılık, iktidar proletaryanın elinde olduğunda, endüstrileşme kaçınılmaz olarak tarımın kolektifleş-

mesine götürecektir. Bunların tümü imalarla ve dizeler arasına sıkıştırılarak anlatılmak zorundaydı. Daha önce yukarıda söylediklerine İlyiç şunu ekliyordu: "'Bizde' yalnızca kırsal girişimci tekniği iyileştirme durumundadır. 'Bizde', kırsal girişimcilerdeki, büyüklerde olduğu gibi küçüklerde de bu ilerleme, köylülüğün yıkımı ve kırsal bir proletaryanın oluşmasıyla ayrılmaz biçimde bağlıdır."[218] Denden içinde "bizde" "kapitalizm altında" anlamına geliyordu.

Tüm bunlar otuz yıl önce yazıldı. "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi" bilindiği gibi hapiste oluştu ve sonra sürgünde bitirildi. Kooperatifsel birleşmeden, kolektifleştirmeden sözetmedi ve yazmadı İlyiç. Siyasal yaşam koşullarını temelden değiştiren Şubat Devrimi geldi çattı ve İlyiç artık yurtdışından dönüp, 14 Nisan'da RSDİP(B) Petrograd Kent Konferansında söz aldığında şunları açıkladı: "Toprak ve arazinin ulusallaştırılmasıyla burjuvazi, köylüler toprak ve araziyi ele geçirirlerse uyuşabilir. Biz proleter parti olarak tek başına toprağın karın doyurmadığını söylemeliyiz. Onu işleyebilmek için sonrasında komünler yaratılmak zorunda olunacaktır."[219] 22 Mayıs 1917'deki Köylü Temsilcilerinin Birinci Tüm-Rusya Kongresi'ndeki tarım sorunuyla ilgili konuşmasında Lenin ayrıntılı olarak Kır İşçileri Sovyetlerinin yönetimi altında toprağın ortaklaşa işlendiği büyük örnek işletmelerin kurulmasını anlatıyordu. "Kır İşçileri Sovyetlerinin yönetimi altında *ortak* işleme olmaksızın tüm toprak ve arazinin ***emekçilerin*** ellerine geçmesi sağlanamayacak. Doğal olarak ortak işleme zor birşeydir, böyle ortak toprak işlenmesinin tepeden buyurulacağını ve zorlanacağını düşlemek elbette delilik olurdu, delilik olurdu çünkü yüzlerce yıllık bireysel işletme alışkanlığı birdenbire kaybolamaz, çünkü bunun için paraya gereksinim vardır, çünkü yeni yaşam biçimlerine kendini uydurmak gerekir. Toprağın ortak işlenmesi, tarım uzmanları yönetiminde gereçlerin amaca en uygun kullanımı koşullarında ortak

envanter ve ortak hayvan üzerine bu görüşler, bu tavsiyeler tek tek partilerin icadı olsaydı, durum kötü olurdu, çünkü herhangi bir partinin öğüdüyle halkın yaşamında değişiklikler olmaz, çünkü bir partinin öğüdüyle düzinelerce milyon insan devrim yapmaz, fakat böyle bir dönüşüm kalınkafalı Nikola Romanov'un devrilmesinden çok daha büyük bir devrim olacaktır. Yineliyorum, onlarca milyon insan ısmarlama devrim yapmaz, onlar bunu, üzerlerine umarsız bir yoksulluk çökerse, halk dayanılmaz bir durum içine düşerse, onlarca milyon insanın genel atılımı, kararlılığı tüm eski bariyerleri kırıp attığında ve gerçekten yeni bir yaşam yaratacak durumda olduğunda yapar."[220]

İlyiç devamla, toprak ve arazinin emekçilerin eline geçmesinin henüz çıkar yol olmadığından sözeder: "...1865 yılında Amerika'da kölecilerin yenildiğini ve sonra yüzlerce milyon desiyatinin parasız ve nerdeyse parasız köylülere dağıtıldığını biliyoruz ve buna karşın orada kapitalizm başka yerdekinden çok daha fazla egemen ve emekçi yığınları aynı şekilde, eğer daha fazla değilse, diğer ülkelerdeki gibi eziyor. Yani bizi, en iyi makinelerin kullanımıyla ve bilimsel eğitilmiş tarım uzmanlarının yönetimi altında kır işçilerinin toprağı ortak işlemesi olmaksızın kapitalizm köleliğinden çıkışın olmayacağı kesin inancına götüren, sosyalist öğretidir ve diğer halkların gözlemlenmesidir."[221]

25 Ekim [7 Kasım] 1917'de proleter devrim zafere ulaştı, iktidar Sovyetlerin eline geçti ve 26 Ekim'de [8 Kasım] II. Sovyet Kongresi, köylülerce uzun süredir beklenen toprak ve arazi üzerine kararnameyi kabul etti. Doğal olarak bu kararname köydeki sınıf savaşımına son vermiyordu. Sınıf savaşımı tüm şiddetiyle sürüyordu. Sözcüğün gerçek anlamında Sovyetler kırda henüz yoktu. 1918 ilkbaharında Tüm-Rusya Yürütme Kurulu'nun kararıyla "Köy Yoksulları Komiteleri" kuruldu. 9 Kasım 1918'de VI. Sovyet Kongresi, Köy Yoksulları Komitelerini dağıtmayı, Köy Sovyetleri ve Belde Sovyetlerini, yabancı işgücü

sömürmeyen tüm halk tarafından seçilen Sovyet iktidarının kırdaki gerçek organlarına dönüştürmeyi kararlaştırdı. Aralık'ta Kırsal Bölümlerin, Köy Yoksulları Komitelerinin ve Komünlerin I. Tüm-Rusya Kongresi toplandı. İlyiç bu Kongrede hararetle, ekonominin tüm temellerini yeniden biçimlendirmeyi talep etti ve toprağın ortak işlenmesi için savaşımın gerekliliğinden sözetti. "Savaştan önce olduğu gibi eski tarzda yaşamayı sürdürmek olanaksızdır ve bireysel küçük köylü işletmesiyle bağlı olan insan gücü ve emeğindeki böylesi bir istismar daha uzun süremez. Dağınık küçük işletmeden ortak işletmeye geçiş gerçekleşseydi, emeğin üretkenliği iki kat, üç kat artardı, insan işgücünde tarım için, genel olarak ekonomi için iki kat, üç kat tasarrufta bulunulabilirdi."[222]

1919 yılında komünlerin kurulmasına tam anlamıyla başlandı. Fakat kültürel gerilik, üretim tarzının geriliği, görevi doğru kavramadaki yeteneksizlik davayı engelledi. İlyiç Mart 1919'da RKP(B) VIII. Parti Kongresi'nde kırdaki çalışmadan sözederken, bu çalışmadaki tüm zorlukları ortaya serdi. "Biliyorsunuz ki", dedi, "köy en gelişmiş ülkelerde bile bilgisizliğe mahkûm edilmiştir. Biz elbette köyün kültür düzeyini yükselteceğiz, ama bu uzun yılların işidir. Bizde yoldaşların her yerde unuttukları ve yerel örgütlerden yoldaşların her sözcüğüyle özellikle açık biçimde gözlerimiz önüne serilen şey işte budur..."[223] Başka bir zorluktan da sözediyordu: "... onlar" (köylüler. —N.K.) "bugüne dek büyük işletmeye karşı önyargıda diretiyorlar. Köylü şöyle düşünüyor: 'Büyük işletme olursa ben yine köle olurum'. Bu doğal olarak yanlıştır. Fakat köylülerde büyük işletme düşüncesiyle, çiftlik sahiplerinin halkı nasıl ezdiğinin anısı, buna duyulan nefret biraradadır. Bu duygu hâlâ var, henüz yokolmuş değil."[224] İlyiç, genel yoksulluğumuzun kırda çalışmayı ne denli zorlaştırdığına işaret ediyordu. "Eğer yarın birinci sınıf 100.000 traktör verebilseydik, buna benzin, buna

makinist hazır edebilseydik (bunun şimdilik bir düş olduğunu çok iyi biliyorsunuz), o zaman orta köylü şunu derdi: 'Ben komünden yanayım' (yani komünizmden yana). Fakat bunu yapabilmek için önce uluslararası burjuvaziyi yenmek zorundayız, onları bize traktör vermeye zorlamalıyız, ya da üretkenliğimiz, bunları kendimizin sevkedebileceği boyutta artırılmalı."[225] Tarımın bütün esaslarının değiştirilmesi uzun süreli bir iştir. Tarımda "tepeden" bir devrim yapmak olanaksızdır. ***"Orta köylünün ekonomik ilişkileri alanında kaba kuvveti yalnızca düşünmekten bile daha aptalca birşey olamaz."***[226] İlyiç, Engels'in 1894'ten bir makalesini anımsatır ve komuta edilemeyeceğini, tersine ikna etmek zorunda olunduğunu, pratik örneklerle propaganda yapmak zorunda olunduğunu söyler. Ve İlyiç bunda kent işçilerine düşen dev rolden sözeder. Kasım 1919'da, Kırda Parti Çalışması Üzerine I. Tüm Rusya Konferansı'nda yeniden yineler: "... emperyalist savaşın bizi ittiği çıkmaz sokaktan ancak ortak, artel gibi, kooperatifsel çalışmayla bir çıkış yolu bulunabilir."[227]

Aralık 1919'da Tarımsal Komün Ve Artellerin I. Kongresi toplandı. Vladimir İlyiç bu kongrede yaptığı konuşmasını, bireysel küçük köylü işletmesinin ortak işletmelere dönüşümünü, bu dönüşümün gittikçe teşvik edilmesini hedefleyen komünlerin, artellerin ve genel olarak tüm örgütlerin kendilerini çevresindeki köylü halktan koparmaması, tersine ona yardım etmek zorunda olduğu konusuna ayırdı. Komünlerin dev öneminden, onların yakınında oturan köylülüğün güvenini kazanmak zorunda olduklarından sözetti. "Köylünün komün, artel ve kooperatiflerin üyeleri hakkında, onların devletin pansiyonerleri olduğu ve köylülerden sadece onlara kolaylıklar sağlanmasıyla ayrıldıklarını söylememesi için sürekli uyanık olmalıyız."[228]

Yeni Ekonomik Politika'ya geçilirken Vladimir İlyiç "Aynî Vergi Üzerine" makalesinde kooperatifler sorununa değindi (o,

burada Engels'e dayanarak köylü kooperatiflerinden sözeder, kolektifleştirmeden değil). "Küçük girişimcinin kooperatiflerinden sosyalizme geçiş, küçük üretimden büyük üretime geçiştir, bu karmaşık bir geçiştir, fakat buna karşılık, başarılı olması halinde, halkın daha geniş yığınlarını kapsamaya uygundur, her tür 'yenileşmeye' en çetin karşı duran eski sosyalizm öncesi, hatta kapitalizm öncesi ilişkilerin derin ve inatçı köklerini söküp atmaya uygundur... Kooperatif politikası bize, başarılı olması halinde, küçük işletmenin atılımını getirecek ve onun – belirsiz bir sürede – gönüllü birleşme temelinde büyük üretime geçişini kolaylaştıracaktır."[229]

1922 yılında İlyiç, XI. Parti Kongresi için Kırda Çalışma Üzerine Tezleri gözden geçirirken, Politbüro üyelerine bir mektubunda, şimdi "kooperatifsel birleşme"den kuru ve soyut bir şekilde konuşulamayacağı uyarısında bulunuyordu. "Bu, çok başka ortaya konmalı", diye yazıyordu, "'Kooperatiflerde birleşin!' kuru parolası yinelenmemeli, tersine kooperatifsel birleşmenin ***pratik deneyiminin*** neden ibaret olduğu ve bunun ***nasıl*** destekleneceği ***somut gösterilmeli.***"[230] Bu sorun üzerine malzeme toplanması ve onun pratik olarak işlenmesi gerekliliğinden söz eder. Beylik lafları tekrarlamak zararlıdır, diye yazar. "Bunun yerine iyisi mi en azından bir *kaza* seçmeli ve ***somut*** bir tahlile dayanarak, 'kooperatifsel birleşmede' nasıl yardım edilmesi gerektiğini göstermeli..."[231] "Kooperatifçilik oyunu"na ve Sovyet işletmeleri işçilerinin bilincinin abartılmasına karşı uyarır. XI. Parti Kongresi'nde İlyiç, tüm çalışmada köylü yığınıyla, basit, emekçi köylülükle sıkıca birleşmenin ve onları birlikte sürüklemenin gerekliliğini özellikle vurgular. Son makalesi "Kooperatifçilik Üzerine"de de işbirliğinin bütün öneminden birkez daha sözeder, köylülüğün kooperatifsel birleşme

yoluna, tarımın tüm temellerinin değiştirilmesi yoluna nasıl götürüleceğinden, onların sosyalizme nasıl götürüleceğinden sözeder.

Çok sayıda Lenin alıntısı yapmaya kalkıştım, çünkü İlyiç'in "Kooperatifçilik Üzerine" makalesinin tümüyle değişik biçimde yorumlandığını, İlyiç'in bunun içeriğinde anlattığıyla, bu sorun üzerine daha önce yazdıkları arasında sıklıkla bir ilişki kurulmadığını izleme olanağım oldu. Ama bugün, bu makalenin kaleme alınmasından altı yıl sonra, artık kolektif ekonomik inşanın sürekli daha geniş yığınları kapsadığı dönemde bu makale dev, hem de dev pratik öneme sahiptir.

İlk kez 20 Ocak 1929'da "Pravda"
No: 17'de yayınlandı.

Üretim Propagandasının Özgül Önemi

Vladimir İlyiç her zaman tüm umutları işçi yığınlarına bağlardı. Onun görüşüne göre ülkenin ekonomik yaşantısını, bu işe yığınları katmaksızın yükseltmek olanaksızdı. Bu açıdan İlyiç'in, Gleb Maksimiliyanoviç Krjijanovski'ye 23 Ocak 1920 tarihli mektubu olağanüstü karakteristiktir.:

"Gl. M.!
Makaleyi aldım ve okudum.
Mükemmel.

Böyle tam bir ***dizi*** makaleye ihtiyaç var. Sonra onları broşür olarak çıkarırız. Tam da uzak görüşlü ve düşgücü olan uzmanlarımız pek az... Teknik olmayan (bu tabii çok sayıda insanın işidir ve acele edilemez), tersine siyasal ve kamusal bir plan eklenemez miydi, yani proletaryaya görev verme?... Bu, yığınları açık ve daha popüler biçimde açık ve etkileyici (özü gereği kesinkes ***bilimsel***) perspektiflere sürüklemek için, hemen hazırlanmalı: İşe koyulalım ve 10–20 yılda tüm Rusya'yı, endüstriyel olduğu gibi tarımsal olarak da ***elektrikli*** yapacağız...

Santralların ve bölgelerin ***yaklaşık*** verileriyle bir Rusya haritası da eklenebilir mi acaba? Yoksa bu henüz yapılamaz mı?

Yineliyorum, işçilerin ve bilinçli köylülerin ***yığınlarını*** 10–20 yıllık ***büyük*** bir program aracılığıyla sürüklemeli."[232]

14 Kasım 1920'de Vladimir İlyiç benden, birlikte Volokolamsk ilçesine, bir elektrik santralının açılacağı Kaşino köyüne gitmemi istedi. İlyiç'i özellikle ilgilendiren şey, köylülerin köyün elektriklendirilmesi için inisiyatifi bizzat ele almış olmalarıydı. Volokolamsk İlçe Yürütme Kurulu, Yaropolez köyündeki kooperatife bir elektrik santralı yapmada yardım etmişti. Çevre köylüleri, onlara da aynı şekilde elektriğin gelmesi arzusuyla yanıp tutuşuyorlardı, bu amaç için araç-gereç toplamışlar ve inşaat işi yapmışlardı. 1919 yılı boyunca köylülerin katılımcı yardımlarıyla Volokolamsk ilçesinde 7 elektrik santralı ortaya çıktı.

Büyük zorluklarla Kaşino da elektrik santralını gerçekleştirdi. Açılışına İlyiç davet edilmişti. Hareket ettik.

Köyde bayram havası egemendi. Caddede temiz ve sıkı giyinmiş insan kaynıyordu. Çok sayıda çocuk görülüyordu. Bir yaylı çalgılar orkestrasının "Enternasyonal"i çaldığı bir köy evine götürüldük. İlyiç'ten Kızıl Köşe'de oturması rica edildi. Bize ikramlarda bulunuldu ve daha sonra çocuklarla fotoğrafımız çekildi. Açılış çok törenseldi. Hava kararmaya başlamıştı. Caddede büyük bir elektrik lambasının yanında bir tribün inşa edilmişti, İlyiç konuşmaya başladı. Sonra köylü Rodyonov konuştu. "Doğal olmayan bir ışık parladı" dedi.

Koşino'dan Yaropolez köyüne gittik. Yolda, bizimle beraber arabaya binen tarım uzmanı ve birkaç işçinin diğer inşa tasarılarını anlattıklarını anımsıyorum. Anlatanlar heyecanlıydı, İlyiç de derinden etkilenmişti. Yaropolez'de bizi kulübe götürdüler. Giriş katında bir yemek odası veya öyle birşeye benzeyen bir yer vardı. Üst kata çıktık. O kadar çok insan toplandı ki, bina çökecek sandım. Köylüler elektrifikasyondan, ama en çok da kültürden sözettiler. "Bizdeki okul kötü", dedi bir köylü. "Çocuklarım şimdi üçüncü sınıfa gidiyor, ama daha akıllı olduklarını söyleyemem."

Volokolamsk civarındaki birkaç köye bu gezi, İlyiç'in, 22–29 Aralık 1920'de toplanan VIII. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi'ndeki tüm konuşmalarına damgasını vurdu. İlyiç bu kongrede özellikle çokça kültürden ve üretim propagandasından söz etti. "Şimdi dikkatimizi, tüm ajitasyon ve propagandanın siyasal ve askeri çıkarlardan ekonomik inşa yoluna aktarılmasına çevirmeliyiz. Bunu çok kez açıkladık, ama hâlâ yeteri kadar değil ve sanırım ki, Sovyet iktidarının bu yıl aldığı önlemlerden biri özellikle öne çıkıyor: Sendikalar Tüm-Rusya Merkez Konseyi'nde Üretim Propagandası için Merkez Büronun kurulması, onun çalışmasının Politik-Külterel Aydınlatma Ana Komisyonu'nun çalışmasıyla birleştirilmesi, üretim planına dayanan yeni gazetelerin kurulması, burada dikkatler yalnızca üretim propagandasına verilmemeli, bu aynı zamanda tüm devleti kapsayacak biçimde örgütlenmeli.

Üretim propagandasını tüm devlet boyutunda örgütleme gerekliliği, bugünkü siyasal durumun tüm özelliklerinden çıkıyor. Bu hem işçi sınıfı için hem de sendikalar ve köylülük için gereklidir; bizim bu amaçla yeterince yararlanmadığımız devlet aygıtımız için özellikle gereklidir. Endüstrinin nasıl yönetileceği, yığınların ilgisinin nasıl çekileceği hakkında bilgiye, bunun hakkında kitabi bilgiye pratikte kullandığımızdan bin kez fazla sahibiz. Ayrımsız tüm sendika üyelerinin üretime ilgi duymalarını ve Sovyet Rusya'nın sadece üretimin artırılması, emek üretkenliğinin yükseltilmesiyle zafer kazanma durumunda olacağını hiçbir zaman unutmamalarını sağlamalıyız."[233]

Devamla ikna çalışmasını yeniden canlandırma gerekliliğinden, diğer milyonları ikna etme gerekliliğinden sözetti: "Kırdaki yaşamı dikkatle izleyen ve bunu kentteki yaşamla kıyaslayan herkes, kapitalizmi kökünden kurutmadığımızı ve iç düşmanın temelini, zeminini elinden almadığımızı bilir. Bu düşman küçük işletme sayesinde ayakta duruyor ve onun zeminini çekip

almak için yalnızca bir araç vardır: Ülke ekonomisini, tarımı da, yeni bir teknik temele, modern büyük üretimin teknik temeline oturtmak. Yalnızca elektrik böyle bir temel oluşturur.

Komünizm — bu Sovyet iktidarı artı tüm ülkenin elektrifikasyonudur. Aksi takdirde ülke küçük köylü ülkesi olarak kalacaktır, bunu açıkça görmeliyiz. Biz kapitalizmden zayıfız, sadece dünya boyutunda değil, ülkemiz içinde de. Bu herkesçe biliniyor. Bunu anladık ve işi, ekonomik temeli küçük köylü iktisadı temelinden büyük endüstriyel iktisat durumuna getireceğiz. Ancak ondan sonra, ülke elektriklendirilince, endüstri, tarım ve ulaştırma modern büyük endüstriyel bir teknik temele ulaşınca, ancak ondan sonra kesinkes yenmiş olacağız.

... şimdi, inşa ettiğimiz her elektrik santralının," dedi Lenin devamla, "gerçekten aydınlatmanın bir üssü haline gelmesini, deyim yerindeyse yığınların elektrik konusundaki eğitimlerini teşvik etmesini sağlamalıyız...

Ancak elektrifikasyonun okur-yazar olmayanlarla yürütülemeyeceği bilinmeli ve unutulmamalıdır. Komisyonumuzun okuma-yazma bilmemeyi tasfiye etmeye çalışması yetmez. Önceye kıyasla çok şey yaptı, ama gerekli olana kıyasla az. Sadece okuma-yazma bilen insanlara değil, kültürel açıdan ileri, siyasal bilinçli, eğitimli emekçilere gereksinimimiz var; köylülerin çoğunluğunun önümüzde duran görevlerle ilgili belli bir fikrinin olması gereklidir. Partinin bu programı, tüm okullarda eğitime konan en önemli ders kitabı olmalı. Bu kitapta elektrifikasyonun genel planı yanında Rusya'nın her beldesi için hazırlanmış özel planlar bulacaksınız. Ve kıra giden her yoldaş, kendi beldesinde elektrifikasyonun gerçekleştirilmesi için, karanlıktan normal yaşam koşullarına geçiş için belli bir plana sahip olacaktır. Yoldaşlar, önünüze konan yönergeler yerinde kıyaslanmalı, işlenmeli, incelenmeli ve her okulda, her çevrede, komünizmin ne olduğu sorusuna sadece Parti programında olanların yanıtlanma-

sı değil, karanlık ortamından nasıl çıkılacağının konuşulması sağlanmalı.

En iyi yöneticiler, en iyi ekonomi uzmanları, kendilerine verilen görevi, Rusya'nın elektrifikasyonu için planın ve ekonomisinin yeniden kurulmasının hazırlanmasını yerine getirdi. Şimdi, işçi ve köylülerin bu görevin ne denli büyük ve zor olduğunu, ona nasıl yaklaşılacağını ve bu işe nasıl girişileceğini bilmesini sağlamak gerekir.

Her fabrikanın, her enerji santralının aydınlatma yerleri olmasını sağlamalıyız ve Rusya elektrik santrallarının sıkı ağıyla ve güçlü teknik tesislerle örüldüğünde, o zaman bizim komünist ekonomik inşamız geleceğin sosyalist Avrupa ve Asyası için bir örnek olacaktır."[234]

Lenin böyle düşünüyordu. Politik-Kültürel Aydınlatma Ana Komisyonu, üretim propagandasını daha da geliştirmeye uğraştı. Elektrifikasyonun propagandası için bir dizi malzeme yayınladı, afişler çıkardı ve sendikalarla ortaklaşa çok sayıda toplantı düzenledi.

Fakat Sendikalar Evi'ndeki ya da kulüplerdeki toplantıları sadece, o zamanlar küçük olan aktif işçi grupları ziyaret etti. Üretim propagandasını yığınlara daha yaklaştırmak gerekiyordu, onu fabrikalar ve işletmelerde yürütmek gerekiyordu. Bu ise sendikalar olmaksızın olanaksızdı. Üretim Propagandası Merkezi'nin Sendikalar Tüm-Rusya Merkez Kurulu'na kaydırılmasının nedeni budur. Siyasal-Kültürel Aydınlatma Ana Komisyonu sendikalara yardım edecekti. Çalışma 1921 yılında da sürdü. Yeni Ekonomik Politika'ya geçişte olay zaman zaman durma noktasına geldi. Birkaç yıl sonra bu, yeni biçimlerde, yeni bir ortamda, gelişen endüstri temelinde yeniden ele alındı.

[1931]

İlk kez 1932'de N. K. Krupskaya: Toplu Eserler, cilt II., s. 226–230'da yayınlandı, Rusça.

Proletaryanın Eğitici Çalışması Üzerine Lenin

Eylül 1909'da Vladimir İlyiç şunu yazıyordu: "Proletaryanın tarihsel görevi, eski toplumun küçük-burjuvalıktan gelen insanlar şahsında proletaryaya bıraktığı tüm unsurlarını hazmetmek, yeniden biçimlendirmek ve eğitmektir."[235] Bu, Ekim Devrimi'nden sekiz yıl önce yazıldı. Proletarya diktatörlüğü altında bu görev doğal olarak ortadan kalkmaz, tersine olağanüstü büyük önem kazanır.

İktidarda bulunan proletarya her şeyden önce sosyalist üretim temelini yaratmaya uğraşmaktadır ve bu da yasa çıkarma yoluyla, küçük işletmeye acısız bir şekilde daha mükemmel, kooperatifsel üretim biçimlerine geçiş için ekonomik koşulları yaratmak için bir dizi önlem aracılığıyla olur. Küçük mülkiyet tedricen ölüp gidiyor ve onunla birlikte küçük mülk sahibinin önyargıları ve düşünce biçimi de ölecek. Sovyet iktidarının ve Partinin ekonomiye, ekonomik inşaya böyle çok özen göstermesinin nedeni budur.

Rus işçi hareketimizin ilk zamanlarında sosyalist insanlar arasında şunları söyleyenler vardı: "Ekonomi dev öneme sahiptir ve ona tüm dikkati göstermek gerekir. Bu yüzden siyasal savaşım gereksizdir, doğru siyasal düzen kendiliğinden gelecektir." Böyle konuşan sosyalistlere o zamanlar "Ekonomistler" denirdi. O zamanlar hem Plehanov hem de Vladimir İlyiç "Ekonomistler"e karşı en şiddetli savaşımı verdi ve mutlakiyete karşı

ve Çarlık sisteminin sağlamlaştırılmasına, çiftlik sahipleri ve kapitalistlerin egemenliğinin sağlamlaşmasına, işçi sınıfının ezilmesine götüren tüm görüşlere karşı, tüm ideolojiye karşı savaşımın mutlak zorunluluğunu kanıtladılar. "Ekonomistler" yerle bir edildi, hiç kimse onlara yüzvermedi. Bugün bile, sosyalist inşa için ekonomik koşulların yaratılması nedeniyle ideolojik cephedeki savaşımdan vazgeçildiğini sanmak, elbette en büyük hata olurdu. Komünistler böyle düşünmez! "Bizim görevimiz" diye yazıyordu Vladimir İlyiç, "kapitalistlerin her tür direncini, yalnızca askersel ve siyasal olanı değil, en derin ve en güçlü olan ideolojik direncini de kırmaktır."[236] Proletarya uzun yıllar siyasal savaşım vermişti, kendini bu savaşımda örgütlemişti, ideolojik olarak birleşmişti, güçlerini giderek daha fazla sağlamlaştırmıştı. Diğer tüm emekçileri birlikte sürükledi ve zafere ulaştı. Menşevikler şöyle düşündü: "Evet, şimdi komünistler cevherlerini tüketti. Çevreleri dört bir yandan küçük mülk sahibi deniziyle çevrilmiş durumda. Muzaffer proletarya tüm bu küçük-burjuva unsurların baskınına uğrayacak, düşünsel yozlaşmaya uğrayacak, bizzat küçük mülk sahibinin alışkanlıkları ve görüşleriyle dolacak." Buna karşılık Lenin, proletaryanın sadece ideolojik cephede zafer kazanmaya değil, tüm toplumu kendi düşünceleriyle eğitmeye de yetenekli olduğu görüşündeydi.

Burjuvazi, diye yazıyordu Lenin, "proletarya diktatörlüğünün daha da önemli rolünü, proletaryanın nüfusun azınlığını oluşturduğu Rusya'da özellikle önemli olan, onun eğitici görevini örtbas etmeye uğraşıyor. Oysa bu görev ön plana çıkarılmalıdır, çünkü yığınları sosyalist inşaya hazırlamak zorundayız. Burjuvaziye karşı savaşımda proletarya yüksek bir sınıf bilinci, sıkı bir disiplin, büyük bir özveri edinmeseydi, yani proletarya can düşmanına karşı tam zafer kazanmak için çözülmesi gereken görevler toplamını önüne koymasaydı, proletarya diktatörlüğünden sözedilemezdi."[237]

Tam da, sömürücülere karşı savaşımdaki bu bilinç, bu disiplinlilik, bu kayıtsız koşulsuz özveri, proletaryanın siyasal alanda burjuvazi karşısında zafer kazanmasına yardım etti, bunlar proletaryaya eğitsel görevlerini yerine getirmede de yardım edecek.

Komünist Partisinin savaşımda öncü olarak ana görevi, isteği, bize eski düzenin kalıtı olarak gelmiş eski alışkanlıkların, eski geleneklerin, yığınları en içlerine kadar doldurmuş küçük mülk sahibi alışkanlıkları ve geleneklerinin üstesinden gelmede emekçi yığınların öğrenimi ve eğitimine yardım etmek olmalı.

İlyiç bu eğitim çalışmasının zorluklarından da sözediyordu. Zorluğu, hangi düşmanla savaş sözkonusu olduğunun işçi ve köylüler için her zaman açık olmamasında görüyordu. Bugün artık açık çiftlik sahipleri ve açık kapitalistler yok. Herkes Sovyet iktidarına uymaya çalışıyor. Fakat bu uyum sağlama girişimlerinde tüm yaşama, tüm varlık biçimlerine sürekli eski yöntemleri, eski alışkanlıkları, eski gelenekleri taşıyorlar. İşçi sınıfı bakışlarını keskinleştirmeli. Eski altüst oldu, ama henüz ortadan kalkmadı. Eskiyi ayırt etmeyi, savaşılması gerekeni bulup çıkarmayı öğrenmeliyiz. Kendimizi bilimle silahlandırmalıyız.

Son konuşma ve yazılarında Vladimir İlyiç bu nedenle komünistlerin de, işçilerin de en sabırlı öğrenme çalışmasına gereksinimleri olduklarını vurgulamaktan yorulmadı: Önümüzde, diye yazıyordu, "ilk olarak öğrenmek, ikinci olarak öğrenmek, üçüncü olarak öğrenmek ve sonra bizde bilimin ölü bir harf veya moda boş laf kalıp kalmadığını (ve bu bizde, bunu gizlemeyelim, sık sık gündemdedir), ***bilimin gerçekten ete ve kana dönüşüp dönüşmediğini, onun tümüyle ve gerçekten günlük yaşantının bir öğesi durumuna gelip gelmediğini*** denetlemek"[238] görevi duruyor (a.b.ç. —**N.K.**). İlk bölüm bizde sık sık yinelenir, ama ikincisi, önemli olan tam da bu olmasına karşın unutulur. Tüm yaşantımızı yeniden örgütlemeyi öğrenmeye

gereksinimimiz var. Ancak işçi sınıfı yorulmaksızın bakışını keskinleştirdiğinde, kendini bilgiyle silahlandırdığında, küçükburjuva unsuru dönüştürme, eğitme, milyonlarca köylü yığınını eskinin etki alanından koparma tarihsel görevini yerine getirebilir.

Söz proletaryanın eğitsel rolüne geldiğinde Lenin, proletaryanın çalışmalarında öğretmenlere de dayanması gerektiğini vurgulamaya özen gösterirdi. Diyordu ki: [Ana Siyasal Aydınlatma] "... Partinin yönetici rolünü kabul ettirmeyi, bu dev aygıtı —şimdi işçilerin hizmetinde bulunan yarım milyonluk öğretmen ordusunu— kendine tabi kılmayı, onu kendi görüşlerinin doğruluğuna inandırmayı ve kendi inisiyatifinin ateşiyle alevlendirmeyi kendisine özellikle görev olarak bilmeli. Eğitim çalışanları, öğretmenler, burjuva önyargılar ve alışkanlıklar ruhuyla, proletaryaya düşman bir ruhla eğitilmişlerdi. Proletarya ile hiçbir temasları yoktu. Şimdi, Partiyle, onun düşünceleriyle sımsıkı bağlı olan, işçi yığınlarını kazanma bilinciyle dolu olması gereken, onları komünizm ruhuyla doldurması ve komünistlerin ne yaptıklarına ilgi duyması gereken yeni bir pedagoglar ve öğretmenler ordusu yetiştirmeliyiz... Yüzbinlerce öğretmenin, çalışmayı ileri götüren, düşünmeyi uyandıran ve bugün hâlâ yığınlar arasında varolan önyargılarla savaşmak zorunda olan bir aygıt olduğunu söylemek gerekir. Fakat kapitalist kültürün mirası, ki onun kusurları öğretmenler kitlesinde yapışıp kaldığı sürece onlar komünist olamazlar, bizi öğretmenleri siyasal aydınlatma çalışmasına kazanmaktan alıkoymamalıdır, çünkü onlar, amacımıza bunlar olmadan ulaşamayacağımız bilgilere sahipler."[239]

Dört yıl önce, öğretmenlere böylesine değer veren, ona bu denli çok güven duyan İlyiç'in katafalkında binlerce öğretmen, onun vasiyetini yaşama geçirmeye yürekten coşkuyla and içti.

Bu yıllarda onlardan çoğu, İlyiç'in onlardan beklediği duruma gelmek için —eğitici çalışmasında proletaryanın yardımcısı olmak için— kendi üstlerinde daha ne kadar çalışmaları gerektiğini duyumsadı.

Pedagojik cephede ideolojik savaşım özel bir dikkatle yürütülmelidir. Burada, eski önyargılara, eski düşünme tarzına karşı özellikle inatlı savaşım vermek gerekir. Eski düşünme tarzının her diriltilmesi İlyiç'in vasiyetine karşı savaşım demektir. Sovyetler Birliği'nin öğretmenleri yollarını seçtiler, ama bu yol temizlenmeli, o, eski burjuva eski-püskülerle kaplanmış olmamalı.

İlyiç'in dördüncü ölüm yıldönümünde öğretmenler bu yıllar içinde neler yaşadıklarını bir kez daha düşünüyor ve tarihin omuzlarına yüklediği büyük görevlerin gerçekleştirilmesinde proletaryayla elele daha kararlı ilerliyor.

İlk kez 20 Ocak 1928'de "Uçitelskaya Gazeta" No: 4'te yayınlandı.

Halk Eğitimi Ve İlkokul Öğretmenleri Üzerine Lenin

İlkokulların kurulması için çok şey yapan, 19. yüzyılın altmışlı yıllarının ilerici bir pedagogunun oğlu olarak Vladimir İlyiç, halk eğitimi çalışmasına daima çok önem verdi ve ilkokul öğretmenlerinin rolüne büyük değer verdi. "Günlük Sayfaları"ndaki[240] sözleri, bir kez daha yinelemeyi gerektirmeyecek kadar iyi tanınmaktadır.

Vladimir İlyiç daima, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun işçi sınıfına ve köylülüğün emekçi kesimlerine yakın olduğu, onların çıkarlarını paylaştığı olgusunu gözönünde bulundurdu. Bu olgu, onda öğretmenlere karşı güven uyandırıyordu. Bu bağlamda, 1919 Ocak'ında Enternasyonalist Öğretmenler II. Tüm-Rusya Kongresi'ndeki konuşması özellikle karakteristiktir.

Enternasyonalist Öğretmenler Birliği'nin yöneticileri birliklerinin çerçevesini genişletmekten korkuyorlardı. Baştan beri Sovyet iktidarının yanında yeralan öğretmenlerle, eski düzeni tutanlar arasındaki amansız savaşıma son derece dikkat edilmesi gerektiğini düşünüyorlardı. Bu savaşım artık bir yıldan beri yürüyordu. Lenin kongre konuşmasına, şimdi, bir yıl sonra bu savaşımın sona ereceği, ermek zorunda olduğu konusundaki inancını ifade ederek başladı.

"Hiç kuşku yok ki" diyordu, "işçi sınıfına ve köylülüğün emekçi kesimine yakın duran eğitim personelinin büyük çoğunluğu sosyalist devrimin köklerinin ne denli derinlere ulaştığın-

dan ve onun nasıl kaçınılmaz olarak tüm dünyaya yayıldığından şimdi emindir ve inanıyorum ki, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sosyalist dönüşüm için savaşımda ve bugüne değin eski, burjuva önyargılara, eski konumlara ve eski ikiyüzlülüğe sıkıca yapışarak bu eski konumlardan birşeyler kurtarmayı düşleyen öğretmen kesimine karşı savaşımda şimdi kuşkusuz samimiyetle emekçilerin ve sömürücülerin iktidarı yanında yer alıyor ve yer alacak."[241]

Ve Lenin ilkokul öğretmenlerinin yığınların yanında durduğuna ve onlarla birlikte Sovyet iktidarının peşinden gideceğine inandığı için kapsamlı bir öğretmen birliği istiyordu.

Şöyle diyordu: "... Enternasyonal temeline, Sovyet iktidarı temeline dayanan öğretmen kesiminin bugün ana görevi, daha geniş ve olanaklara göre tümünü kapsayan bir öğretmen birliği yaratılmasını sağlamaktır."[242] Lenin'in enternasyonalist pozisyonlarda duran öğretmenler birliğine açıkladığı gibi, "... birliklerinin görevi, geniş öğretmen yığınlarını ailelerine katmak, öğretmenlerin en geri kalmış katmanlarını eğitmek,onları genel proleter politikaya tabi kılmak, onları birleşik bir örgütte toparlamaktır."[243] Bu sözler, Vladimir İlyiç'in sendikaları "komünizm okulu" olarak gördüğünü tümüyle açık hale getiriyor. Sallanan demokratik unsurların olguların gücüyle Sovyet iktidarının yanına geçmek zorunda kaldığından, çünkü başka her yolun isteseler de, istemeseler de onları beyaz muhafızları ve uluslararası emperyalizmi savunmaya götüreceğine inandıklarından sözediyordu. Vladimir İlyiç, öğretmen birliğinin "nötral" kalacağını doğal olarak düşünemezdi. Öğretmen birliğinin emekle sermaye arasındaki savaşımda kimin yanında yeralacağından kuşkusu yoktu. Görüşüne göre "yalnızca, proletarya diktatörlüğü aracılığıyla sosyalizm için devrimci sınıf savaşımını tanıyan birlikler, bir sendika birliğinin tüm haklara sahip üyeleri olabilirler."[244]

Bu konuşmasında Lenin, Öğretmenler Birliği'nin ileride önüne çıkacak dev görevlerden sözediyordu. Birliğin ana görevi, "bilgi ve bilimlerin, ayrıcalıklıların işi olmaktan çıkması, varlıklıların ve sömürücülerin pozisyonlarını sağlamlaştıran malzemeler sağlamaktan çıkması, bunun yerine emekçilerin ve sömürülenlerin kurtuluşu için bir alet olması"[245] için savaşmak olacaktı.

Kapsamlı bir Öğretmen Birliği, yeni bir sosyalist okul yaratabilmek için gerekliydi. Burjuvazi, diyordu Vladimir İlyiç, "kendi burjuva politikasını okuldaki bütün çalışmanın kösetaşı yaptı ve tüm okul sistemini burjuvazi için sadık ve çalışkan ... hizmetkârların, onun iradesinin uygulayıcılarının, sermayenin kölelerinin terbiye edildiği yere dönüştürmeye çalıştı. Okulu, insan kişiliğini eğitmenin bir aracı yapmaya hiçbir zaman önem vermedi. Ve bugün bunu ancak, tüm emekçiler ve sömürülenlerle kopmaz bağ içinde bulunan, Sovyet platformuna samimi inançla bağlı bulunan sosyalist okulun yapabileceği herkes için açıktır."[246]

Vladimir İlyiç'in bu açıklamasındaki, yalnızca sosyalist okulun, insan kişiliğini eğitmenin aracı olabileceği düşüncesi son derece önemlidir. Bu düşünceyi özellikle öne çıkarmak gereklidir. Tamamen kavranabilir nedenlerle kolektivist eğitimi coşkuyla savunan Sovyet okulumuz, bunu yaparken insan kişiliğinin eğitimine yeterince özen göstermedi.

Kapitalist devletlerce örgütlenen okul, ineklemenin okulu, zoraki disiplinin okulu, çocukların özdevinimini boğuyor, insan kişiliğinin gelişmesini köstekliyor, bozuyor. Yalnızca bir çalışma okulu, çevredeki yaşamla ve çocuğun ilgileriyle sımsıkı bağlı olan, güçlerini kullanması için ona değişik olanak sahaları açan bir okul, kolektif bir yaşam için eğiten, öğrencilere yüksek hedefler aşılayan okul ilk kez insan kişiliğinin gelişmesinin koşullarını yaratır.

Kolektivist olmaya eğitme, derinden duyumsamaya, açık düşünmeye ve planlı hareket etmeye yetenekli çok yönlü gelişmiş, içten disiplinli insanlar eğitmekle bağlı olmalıdır.

Günümüzde, okuldaki ders programının içeriği artık saptandığı için, eğitim sorunları giderek daha çok ön plana çıkıyor, öğretmenlerin sürekli daha fazla dikkatini çekiyor. Bu nedenle Vladimir İlyiç'in açıklamaları şimdi özel öneme sahip.

Aynı konuşmada Vladimir İlyiç, okulla politika arasındaki sıkı bağın gerekliliğinden sözederken şunları ekliyordu: "Kuşkusuz, okul sisteminin yeniden şekillendirilmesi zor bir mesele. Ve kuşkusuz burada hatalar oldu ve şimdi de hatalar ve okulla politika arasındaki bağ ilkesini yanlış yorumlama ve ona, bu politikayı beceriksiz biçimde henüz genç, yetişen, daha hazırlanmak zorunda olan kuşağın kafasına taşımanın denendiği, bayağı, çarpıtılmış bir anlam verme eğilimi var. Ve kuşkusuz her zaman temel ilkenin bu kaba uygulanışına karşı savaşmak zorunda olacağız."[247]

Vladimir İlyiç bununla ne demek istiyordu? Diğer konuşmalarından, çocukların, anlamadıkları şeyleri ezberlemeye ve tekrarlamaya zorlandığı, dersin toplumsal emekle birleştirilmediği, çocuklara ortak yaşama ve çalışmanın, her şeyde birbirine yardım etmenin öğretilmediği, komünizmin, gerçek, yaşayan komünizmle hiçbir ortak yanı olmayan birşey yapıldığı yerde, politikayla okulun bağı ilkesini ve komünist eğitimin özünü çarpıtılmış olarak gördüğü açıkça anlaşılıyor.

Vladimir İlyiç bu konuşmayı yaptığından beri neredeyse dokuz yıl geçti. Halk eğitimi alanında çalışan insanlar çoktan beri Sovyet iktidarı platformunda duruyorlar ve gençliği Leninizm ruhuyla eğitmek için uğraşıyorlar, Lenin'in yapıtını sonuna dek götürmek görevi omuzlarında olan yeni bir kuşak yetiştiriyorlar. Öğretmenler önünde, hem anlamı ve hem de derinliği ve erimi itibariyle dev hedefler duruyor. Lenin bize öğretmene güvenmeyi öğretti.

Öğretmenler Lenin'in bayrağını daha sıkı şekilde ellerine alacak ve onu yüksekte tutacaklardır.

İlk kez 1927'de "Na Putyah k Novoi Şkole" dergisi No: 10, s. 3–5'de yayınlandı.

Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin Onuncu Kuruluş Yıldönümünde Konuşma[248]

Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin çalışmalarından konuşulduğunda, Halk Komiserliğimize olağanüstü fazla dikkat gösteren Vladimir İlyiç'ten de sözetmek gerekir. Onun tüm hedefi, sosyalizmin inşasını, sosyalizm için savaşımı kavrayışı, sosyalizmi yalnızca ekonomik bir kazanım olarak düşünmemesiyle sımsıkı bağlıdır. Örneğin Moskova'nın Kraznaya Preznya semtinde 24 Ocak 1920'de Partisiz işçiler önünde yaptığı konuşmada şöyle diyordu: Kültürlü, aydın bir yaşam kuracağız. Ve sosyalizmle ilgili bu görüş, en büyük kültürel gelişmenin, en büyük kültürel atılımın gerekli olduğu anlayışıyla kopmaz biçimde bağlıdır. Vladimir İlyiç'in bu tavrı, eğitim alanında olup bitenlere en büyük özeni göstermesine neden oldu.

Siyasal-Kültürel Aydınlatma çalışması üzerine bir çift söz. Propagandacı Vladimir İlyiç kendini bu alana özellikle çok yakın hissediyordu, çünkü ülkemizde, genel kültür çalışmasıyla en sıkı şekilde bağlanmaksızın siyasal propaganda yürütülemez. Biri diğeriyle kopmaz biçimde bağlıdır. Bu yüzden Vladimir İlyiç siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasına özel özen gösterdi. Onun büyük ilgisi ve dikkati, herkesçe anlaşılabilen anlatım sorunu üstündeydi. İlk yıllarda bir defasında Buharin, Osinski, Sosnovski ve diğer sorumlu yöneticileri nasıl bizim evde toplantıya çağırdığını anımsıyorum. Nasıl popüler yazılacağı sorununa ayrılmış iki akşamı anımsıyorum. Vladimir Ilyiç, gazete maka-

lelerinden bütün köylerde okunması gereken özel derleme ciltler olması gerektiği vs. düşüncesini geliştirdi. Vladimir İlyiç sürekli, böyle ciltlerin ortaya çıkarılması için ne yapıldığını sordu.

Bunun kütüphanecilik için de geçerli olduğunu biliyorum. O zamanlar İşçi-Köylü Müfettişliği Halk Komiserliği'nde çalışan yoldaş Avanesov'a bunu uzun uzadıya sorduğunu anımsıyorum. Lenin, ondan kütüphane çalışmasının nasıl denetlendiğini ve kütüphaneciliğin hangi hızla geliştiğini öğrenmek istiyordu. Vladimir İlyiç, bizim ülkemizde örneğin İsviçre'de olduğu gibi kütüphanelerin olmasını istiyordu: elbette başka içerikte kitaplarla, ama ödünç verme tekniği gelişmiş Avrupa ülkelerindekiyle aynı olmalıydı. O, kitapların ödünç verilmesi tekniğine büyük önem verdi. Özellikle, yığınların siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasına çekilmesini ilgilendiren herşeye özellikle duyarlı ve dikkatli davranırdı. Yığınlara sadece kitap temin etmenin, onlar için kulüpler kurmanın vs. gerekli olmadığını söyler, daha çok, sürekli olarak, yığınların bu işe ne denli kazanılmış olduklarını, onların olaya ne denli yaratıcı yaklaştıklarını, ne denli ilgilendiklerini ve katıldıklarını sorar ve öğrenmek isterdi. Vladimir İlyiç bu açıdan işlerin nasıl gittiğini sürekli incelerdi. Savaş sonunu anımsıyorum. Ordu dağıtılmıştı ve bize, Eğitim İşleri Halk Komiserliği'ne, yığınların yönetilmesi sorununu salt ajitasyonla sınırlamak isteyen çok sayıda askeri yönetici akın ediyordu. Vladimir İlyiç'in bir defa, yerel yöneticilerin biraraya geldiği bir toplantımıza geldiğini hatırlıyorum. Onların konuşmalarını dinledi ve kapanışta çalışmanın daha esaslı yapılması ve yığınları bu işe katmak gerektiğini söyledi. Onların sadece üstüne eğilmemeli, onları çalışma için de kazanmalıydı. Bu onun, siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasıyla ilgili tüm açıklamalarında bulunan sürekli görüşüydü. Yerel yöneticilerle bu konuşma ne yazık ki hiçbir yerde kaydedilmedi, stenosu bile yok, bu nedenle içeriğini yalnızca anılarla yinelemek zorunda kalıyorum.

Kitap dağıtımı sorunuyla ilgili, Lenin'in Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin çalışmasından sözettiği ve gazetelerin nasıl dağıtılması gerektiği, onların yırtılmamaları için nasıl yapıştırılması gerektiğini tüm ayrıntılarıyla gösterdiği bir makalesi var. Onun propaganda ve ajitasyona çok büyük ilgisi vardı. Bir dizi siyasal-kültürel aydınlatma konferansım ziyaret etti ve orada büyük siyasal konuşmalar yaptı. "Siyasal-kültürel aydınlatmacılar her şeyle ilgilenmeli" diyordu ve siyasal-kültürel aydınlatma çalışanlarının, kendilerini ilgilendirmediğini zannettikleri sorunlar ortaya attı, örneğin işi savsaklamaya karşı, rüşvetçiliğe karşı vs. savaşım. Siyasal-Kültürel Aydınlatma çalışanları onu biraz afallayarak dinlediler ve şöyle düşündüler: Bunlara karşı nasıl savaşalım ki? Vladimir İlyiç olayı şöyle düşünüyordu: tüm günlük çalışma güncel sorunlarla, işçi sınıfının ve diğer emekçilerin yürüttüğü yeni bir yaşam için savaşımla sımsıkı bağlı olmalıydı. Vladimir İlyiç, Siyasal-Kültürel Aydınlatma yöneticilerine bu doğrultuda çok değerli ipuçları verdi ve bizden sürekli işin hangi düzeye eriştiğinin kanıtlarını istedi. Vladimir İlyiç'in, Siyasal-Kültürel Aydınlatma Başkomisyonu'nun ortaya attığı üretim propagandası sorunuyla nasıl dikkatle ilgilendiğini, bizden bununla ilgili tüm doküman, tüm malzeme, tüm kararları talep ettiğini anımsıyorum.

Biz Siyasal-Kültürel Aydınlatma çalışanlarının o zamanlar çok canını sıkan bir olay karakteristiktir. Sözkonusu olan, Siyasal-Kültürel Aydınlatma Başkomisyonunun üretim propagandasına başlamış olması, ama kısa süre sonra Halk Komiserleri Konseyi'nin Vladimir İlyiç'in katılımıyla, bu çalışmayı, Siyasal-Kültürel Aydınlatma komisyonlarıyla birlikte yürütmesi gereken sendikalara devretmeyi kararlaştırmasıydı. Siyasal-Kültürel Aydınlatma yöneticileri çok kırılmışlardı, çünkü başlattıkları, harekete geçirdikleri bir çalışmayı aslında sendikalara terketmek durumunda kalmışlardı. Fakat bu adım baştan sona düşü-

nülmüştü, çünkü, üretim propagandasını soyut değil tersine üretimle sıkı ilişki içinde yürütmek gerekirdi, bu da sendikalar açısından çok daha olanaklıydı elbette. Vladimir İlyiç, siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasının günlük sorunlarla birleştirilmesi için sürekli uğraştı ve bize bu vesileyle çok yararlı ipuçları verdi. Son makalesinde siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasını köylülük arasında enine-boyuna geliştirmenin ne kadar önemli olduğu hakkında yazdı ve ülkemizdeki yaklaşan kültür devriminden sözetti.

Kısa süre önce bizde kadın işçi ve köylülerin bir kongresi yapıldı. Delegelerin notlarından ve tartışma konuşmalarından, halkın siyasal-kültürel aydınlatma çalışması sorunlarına büyük ilgi gösterdiği görülüyor. Buradan, Vladimir İlyiç'in kültür devrimiyle ilgili sözlerinin artık gerçekleşmeye başladığı açıkça görülmektedir. Yığınlar aydınlatma sorunlarına öylesine candan, öyle coşkuyla tepki veriyorlar ki, kültür devrimi çalışmamızın artık en yakın aşamalarından biri olacak gibi gözüküyor.

Vladimir İlyiç, sadece siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasından sözetmedi. Daha 1897 yılında, Marx'ın halk eğitimiyle ilgili, eğitimle çalışmayı birleştirme gerekliliğiyle ilgili ve politeknik okulla ilgili görüşlerine işaret ettiği bir makale yazmıştı.[249]

Vladimir İlyiç'in iş okuluyla ilgili ilk konuşmaları anımsanırsa, onun politeknik okula ve iş okuluna dev önem verdiğine emin olunur. 1918 yılında okul sorunlarıyla ilgili açıklamalarında, şimdiden başlayarak standart iş okulumuz, kölelik zincirlerinden kurtulmuş halkla birlikte sosyalizm, kardeşlik ve eşitlik yolunda yürüyecektir ve yalnızca o bizi gelecekte savaşlardan koruyabilecektir diyordu. Okula muazzam önem tanıması, Vladimir İlyiç için çok karakteristiktir. O, genç kuşağın komünizm ruhuyla yeniden eğitilmesini çok takdir etti. İşte Vladimir İlyiç'in, Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nde olup-biten her şeyle

büyük dikkatle derinlemesine ilgilenmesine neden olan buydu. Vladimir İlyiç sürekli olarak Eğitim İşleri Halk Komiserliğinden yoldaşlarla yeni okulun örgütlenmesi sorunları üzerine konuştu. İlk başta yeni okulun örgütlenmesinin birkaç bağlamda oldukça basitmiş gibi düşünüldüğünü söylemek gerekir. Marx'ın politeknik okulla ilgili düşünceleri bugün bile gerçekleşmiş değildir. O zamanki tüm durum —halk eğitimi savaşımını yürütmek zorunda olduğumuz tüm durum—, Marx'ın düşlediği ve gerçekleştirilmesinde Lenin'in ısrar ettiği politeknik iş okulunun görece kapsamlı gerçekleştirilmesini olanaksız kıldı. Fakat bu, böyle bir okulun genelde hiç gerçekleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Yaşamın her yanı birbirine sımsıkı bağlıdır ve tüm ekonominin yıkıma uğradığı yerde halk eğitimi elbette gelişemez. O zamanlar biz bunu tam açıklıkla kavramamıştık, tersine her şeyin bizim isteğimize bağlı olduğunu düşünüyorduk. Şimdi belli bir sabır gösterebiliyoruz ve çalışmalarımızda, ilk zor yılların bize verdiği deneyimlerden yararlanıyoruz.

Yeni Ekonomik Politika'ya (NEP) geçiş dönemine ait bir anıya değinmek istiyorum. YEP başlangıçta okullarımızda çok nahoş bir etki yaptı. Yoldaş Lunaçarski de burada, tarafımızdan yaratılan her şeyin büyük hızla yıkıldığı bir dönemin olduğundan ve sonra adım adım her şeyin yeni baştan inşa edilmek, daha sağlam bir temelde yeniden inşa edilmek zorunda kaldığından sözetti. Tam da bu yıkım zamanında Vladimir İlyiç, okul çalışmasının içeriğinin ne denli önemli olduğunu özellikle vurguladı. Bunu yaparken en küçük ayrıntılara değin girdi. Bir defasında bir öğrenciyle konuşmasını anımsıyorum. Ona okulda neler yapıldığını sordu. "İlk dersinizde neler vardı?" "Matematik, kesirli sayıların nasıl çarpıldığı açıklandı." "Sonra?" "Sonra tarih dersi vardı — öğretmen Mısır'ı anlattı." "Ya sonra?" vs. Gencin yanıtlarından bir fikir edindi. Bana baktı, kahkahalarla gülmeye başladı ve şunu dedi: "Her şey o zamanlar nasılsa hâlâ

öyle!" Sonra birçok kez yineledi: "Yapılması gereken ilk şey ders programı üstüne eğilmek olmalı." Vladimir İlyiç özellikle, biraz olsun tüm günlük işlerden uzak şekilde ders programı ve ders verme yöntemleri üzerine çalışabilecek resmi bir RSFSC Eğitim İşleri Halk Komiserliği Bilimsel Konseyi'nin atanmasında ısrar etti. Eğitim İşleri Halk Komiserliği çalışanlarının 1918–1920 yıllarında tüm sorunlarda hangi azami programı savunduğunu muhtemelen anımsıyorsunuz. O zamanlar, merkezin çocuk yuvalarındaki tüm çocukları beslemesi gerektiğine inanıyorduk; merkezileştirme o denli ileri gitti ki, örneğin çocuk yuvaları için salamura domatesler satın alınıp, merkeze taşınıyor ve oradan tüm Sovyet Cumhuriyetlerindeki çocuk yuvalarına gönderiliyordu. Böyle bir çalışma stiliyle domatesler doğal olarak ders programını arka plana itiyorlardı. Ayrıca okul binalarını asıl kullanım amaçlarına geri döndürmek için bir dizi önlem alındı. İçsavaş sırasında okullar korkunç bir duruma düşmüştü, çünkü bir kente giren tüm askeri birlikler herşeyden önce okullara gönderiliyor ve oraya yerleşiyorlardı, yürütme komitelerinin toplantıları ve diğer toplantılar vs. de orada yapılıyordu. Tüm bu küçük işlere değin Vladimir İlyiç işin içine girmişti ve Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin çalışmasını olanaklar ölçüsünde kolaylaştırmaya çabalıyordu.

Vladimir İlyiç'in görüşüne göre dersin içeriği, acil idari işlere uzak duran bir örgüt tarafından hazırlanmalıydı. Bunu şöyle düşünüyordu: Dersin Marksist içeriği, öğretmenler dava için kazanılır kazanılmaz, basit, çocuklar için anlaşılır biçimlere büründürülmeliydi. Böylelikle okul onları geleceğin savaşımcıları ve bilinçli emekçileri olarak eğitebilirdi. Makalelerinden birinde Vladimir İlyiç bunu ifade etti: Babalarımız kötü savaşçılardı, biz savaşmayı daha iyi öğrendik, ama çocuklarımız, bizim başladığımız yapıtı tamamlayacaklar ve zaferi kazanacaklar. Vladimir İlyiç yaşamda olduğu sürece, Eğitim İşleri Halk Komiserliği

ona tüm çalışmalarıyla ilgili hesap vermek zorundaydı. Sürekli olarak Halk Komiserliğinin çalışanlarıyla siyasal-kültürel aydınlatma çalışmaları üzerine olduğu gibi, uzmanlık eğitimi üzerine de konuştu, her ayrıntıyla ilgilendi ve aydınlatma çalışması sorunlarının, savaş sonuna yaklaştıkça gittikçe ön plana çıkacağı ve daha geniş boyutlar alacağı görüşündeydi. Son makalesinde ilkokul eğitiminin ilk sırada bulunması gerektiğini yazıyordu. Her zaman yığınlara yöneldiği için doğal olarak halk eğitiminin yığınsal biçimlerine özellikle büyük önem veriyordu.

Biz Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin çalışanları, ufak-tefek tüm işlerimizle ona başvurmaya alışmıştık ve o bize severek bilgi verirdi.

Kısa süre önce Anatoli Vasilyeviç Lunaçarski bir yıldönümü gününde konuştu. Konuşmasını radyodan dinlediğimde, Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin başından geçen her şeyi düşündüm. Ortak, kolektif çabalarımızla nasıl adım adım eğitim sistemimizi yarattığımızı ve inşa ettiğimizi ve bunun yalnızca Halk Komiserliği'nin çabalarıyla değil, Eğitim İşleri Halk Komiserliği çevresinde gruplaşan yöneticilerin ve bir bütün olarak pedagogların kolektif çabalarıyla olduğunu düşündüm. Öğretmenlerle ilgili olarak Vladimir İlyiç, onları kendi coşkularının ateşiyle alevlendirmeyi, onlara çalışmalarının bütün önemini göstermeyi bilmek gerektiğini söylerdi. Ve şimdi 1925 yılının Öğretmenler Kongresinde pedagogların bu coşkuyla alevlendiğini görebildik. Artık yığın olarak Lenin'in yolundan yürüyorlar, onlarla birlikte, büyük zorluklarla başlanan eseri sürdürebilir ve ortak uğraşlarla, tüm halkın katılımıyla ilerletebiliriz. Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin onuncu kuruluş yıldönümünü kutladığımız bugün ister istemez geriye bakıyor ve üstesinden gelmek zorunda kaldığımız ölçüsüz zorlukları ve günlük sorunları çözmek için elele çalıştığımız ve savaştığımız iş arkadaşlarını anımsıyoruz. Bundan sonra da ancak Eğitim İşleri Halk Ko-

miserliği'nin tüm çalışanlarının, tüm pedagogların çabalarıyla geçmişin mirasının eksiksiz üstesinden geleceğiz. Hep, kazanımlardan çok kusurlu noktalar düşünülür. Çalışmanın içinde olunduğunda, ister istemez, şunu ve şunu yenmeliyiz, henüz şu ve bu yapılmadı, bu kötü vs. diye düşünülür. Kazanımlarımızı daha çok yabancılarla konuşurken farkediyoruz. Bir kere, Çin gençliğinin bir temsilcisiyle konuşma fırsatı buldum ve gencin nasıl heyacanlandığını ve bizde yapılanlara nasıl hayranlık duyduğunu görmek gerekirdi. Bunları Çin gençliğine tam bir doğrulukla aktarabilmek için bilmeliydi. Tüm ayrıntılara nasıl girdiğini görmek gerekirdi. Ve bir bilanço çıkarıldığında az şey yapılmamış olduğu görülür.

Anlatılarımın sonunda şunu söylemek istiyorum: Kazanımlarımız var, ama ortak çabalarımızla ve tüm öğretmenlerle birlikte daha büyük başarılara ulaşmalıyız.

İlk kez 1927'de "Narodnoye Prosveşçeniye" dergisi
No: 11/12, s. 17–21'de yayınlandı.

Siyasal-Kültürel Aydınlatma Komisyonları II. Tüm-Rusya Kongresi'nde Lenin'in Konuşmasının Onuncu Yıldönümü[250]

Yoldaşlar, eskiden Vladimir İlyiç önderliğinde, Siyasal-Kültürel Aydınlatmada çalışan herkes, Lenin'in bu çalışmanın sorunlarına sürekli ne denli büyük önem verdiğini bilir. Vladimir İlyiç bu çalışmayla ilgili her şeye ilgi gösterdi: kütüphanecilik için olduğu kadar, cehaletin ortadan kaldırılmasına ve geniş yığınlar arasında gazetelerin dağıtımına vs. Bu çalışmaya öyle ilgi duyuyordu ki, sadece büyük toplantılarda konuşmaz, bazen küçük danışma toplantılarında da gözükürdü. Siyasal-Kültürel Aydınlatma Komisyonlarının varolan sorunlarla ilgili toplantısına belki iki kez katıldı, ama bu komisyonların çalışanlarını sürekli kendine çağırırdı.

I. Okuldışı Eğitim Kongresi'nde Vladimir İlyiç büyük bir konuşma yaptı. Önce kongreyi selamladı ve sonra büyük siyasi konuşmasına başladı. Şunu belirtmeliyim ki, devrimden önce okuldışı eğitim sadece uygarlık işareti bir şey olarak görülürdü ve bu yüzden, devrimden sonra okuldışı eğitim çalışmasında ortaya çıkan dönemecin tüm siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasını, tüm okuldışı çalışmayı siyasetle doldurduğunu vurgulamak önemlidir. Bu nedenle Vladimir İlyiç, Mayıs 1919'daki Okuldışı Eğitim Kongresi'nde konuşmak üzere söz aldı. Kongre önünde o zamanki durumu karakterize etti ve onun bu büyük konuşması tüm okuldışı çalışmada, tüm siyasal-kültürel aydınlatmada

bir dönemeç oluşturup, bu çalışmaya uzun süreli bir perspektif verdi.

Bir yıl sonra, okuldışı eğitim çalışması bizde "siyasal-kültürel aydınlatma çalışması" adını aldığında, Vladimir İlyiç Siyasal-Kültürel Aydınlatma Komisyonları I. Kongresi'nde konuştu. Bu 1920 yılındaydı. Bu kongrede Vladimir İlyiç çokça, iktisat politikasının tüm sorunlarını aydınlatma, ekonomi alanında inşamızın tüm sorunlarını ele alma gerekliliğinden sözetti, özellikle bu ekonomik inşanın anlamını anlaşılır bir şekilde ortaya koymanın, yürümekte olan inşanın tüm önemi hakkında açıklığa kavuşmaları için yığınlara yardım etmenin gerekliliği düşüncesini vurguladı. Siyasal-Kültürel Aydınlatma Komisyonları I. Kongresi'ndeki konuşması işte bu konuyla ilgiliydi.

Bu komisyonların II. Kongresinde, Ekim 1921'de Vladimir İlyiç siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasının tüm sorunlarını yine aynı şekilde günlük sorunlarla birleştirdi. Kongrelerdeki, genel durumu konu edinen konuşmaların genellikle bilgi verici bir karakter taşıdığı saptamasıyla başladı. Bu tamamen yanlıştı. Orada yalnızca bilgi verilmemeli, genel durum üzerine, iç ve dış durumla ilgili rapor verilmeliydi ve bu, bu durum değerlendirmesinden pratik çalışma için sonuçlar çıkarma amacına yönelik olmalıydı. Vladimir İlyiç bu kongredeki konuşmasında o zamanki durumun çok özenli bir karakteristiğini verdi. Yıl 1921'di — Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş yılı. Vladimir İlyiç düşünmedeki olağanüstü soğukkanlılıkla ve olağanüstü özenle o zamanki ağır durumu karakterize etti. Ülkeyi o zamanlar kırıp geçiren sarsıntının işçi sınıfının zayıflamasına götürdüğüne işaret etti. Fabrikalar durmuştu, işçiler köylerine göçmüştü veya çakmakçılıkla uğraşıyorlardı; kendi işletmelerinde çalışmaksızın güç bela ayakta kalmaya çabalıyorlardı. Bu doğal olarak işçi sınıfının moraline etki yapmak durumundaydı ve Vladimir İlyiç sözünü esirgemeden şunu şöyledi: Bizdeki işçi sınıfı şu sıralar

küçük-burjuva unsura yenik düşmüştür. Bunu saptayan kimse doğal olarak oldukça soğukkanlı düşünmeliydi, gerçeği cesaretle karşılamalıydı, çünkü Bolşevikler tüm umutlarını işçi sınıfına bağlamışlardı ve işçi sınıfının deklase olduğu olgusunu saptamak, çok acı bir gerçeği cesurca karşılamak anlamına geliyordu. Ama Vladimir İlyiç daima soğukkanlı düşünmeyle sivriliyordu. Brest Barışı imzalandığında da Vladimir İlyiç aynı şekilde militanca davrandı: hiçbir şekilde düş kurmamak, tersine şeyleri adlı adınca adlandırmak ve gerçeği korkmadan yürekli bir şekilde karşılamak.

Bu onun tüm politikası için karakteristikti. O devrimci lafazanlığı daima doğrudan reddetti. Brest Barışı imzalandığında şunu söyledi: Umarım günün birinde, devrimci savaşa dair devrimci lafazanlığın devrimi yerle bir ettiğini saptamak zorunda kalmayız. Bu sözlerle Vladimir İlyiç devrimci lafazanlığın bütün tehlikesinin altını çiziyor ve Sovyet ülkesinin yazgısının kararlaştırıldığı son derece kritik bir anda tam da bu soğukkanlı düşünmeyi talep ediyordu. 1921 yılında da aynı şekilde, gerçeği cilalamadan, bizde küçük-burjuva unsurun egemen olduğunu söyledi. Fakat aynı zamanda hemen, bu burjuva unsurla nasıl başa çıkılacağının yolunu ve araçlarını verdi, işçi sınıfının nasıl sağlamlaştırılacağından, sosyalist inşanın ekonomik bir temelle nasıl esaslandırılacağından sözetti. Bolşeviklerin daima, ekonomik yaşamın kültürel inşanın temelini oluşturduğunu söylediklerini vurguladı ve sosyalist inşaya işte bu ekonomik temeli vermenin en önemli şey olduğunu söyledi. İşte o zamanlar, yığınları bu inşaya çekmek için tutulması gereken yolları arıyordu.

Aynı dönemde yoldaş Krjijanovski'ye elektrifikasyonla ilgili şöyle yazıyordu: Yığınların ilgisini çekmeli, elektrifikasyon için yığınların hayranlığını kazanmalı ki kararlı bir şekilde işe girişsinler. Ekonomik inşanın tüm doğrultusuyla ilgili olarak da, sosyalist inşanın bu ekonomik temelini ancak, yığınları bu işe

çekmeyi, yığınların bu amaca ilgi duymasını becerdiğimizde gerçekten yaratabileceğimiz görüşündeydi. Köylülüğün ilgisini çekmenin gerekliliğinden sözetti. Ve köylülüğün, küçük mülk sahibinin ruh haliyle dolu olduğundan, burada bir şey yapılamayacağından söz edildiğini duyduğunda, bunun doğru olmadığı, usta bir propaganda yürütmek ve köylülüğün geniş yığınlarına çıkarlarının ekonominin sağlamlaştırılmasında yattığını açıklamak gerektiği şeklinde yanıt vermişti. O zamanlar bile kolektif tarımın inşasında, kolektif tarım hareketi bugün sahip olduğu karakteri o zamanlar henüz taşımasa da, deneyimler vardı. Yalnızca tek tek girişimler, tek tek inisiyatifler vardı, ama başlangıç herhalükârda yapılmıştı ve bu başlangıç, köylülerin ilgisinin nasıl çekileceğini ve kırda güçlü kolektif bir ekonominin nasıl inşa edileceğini gösteriyordu. Vladimir İlyiç de bu perspektiften söz etti. Güncel durumu karakterize ettiğinde aynı zamanda yığınlara yaklaşma gerekliliğine, yığınlarla birlikte çalışma yeteneğine dikkat çekti. Birkaç ay sonra, Ekim sonunda, Vladimir İlyiç Sendikaların Rolü Üzerine Tezlerin taslağını çıkardı ve bu tezlerde, küçük-burjuva etkilerle savaşmanın sendikaların görevi olduğundan sözetti. İşçiler arasında, işçi sınıfının geniş katmanları içinde zaman zaman küçük-burjuva duygu artıklarına rastlandığını ve bu duygulara karşı savaşmanın sendikaların görevi olduğunu anlattı. Aynı zamanda, Sendikaların Rolü Üzerine Tezlerinde, her aktif sendika yöneticisinin, her komünistin yığınlar arasında yaşamak zorunda olduğunu, yığınları izlemeyi, yığınlara kulak kabartmayı, yığınların duygularını dikkatle izlemeyi ve aynı zamanda arkadaşça ve özenle yığınlara yaklaşmayı becermek zorunda olduğunu vurguladı. Vladimir İlyiç'in her zaman, bir tek sözcükten, bir tek tümceden, karşısında konuşan kişinin ağzından çıkan bir laftan, hemen onun ruh halini kavramayı bildiğini söylemek zorundayım. Yeni Ekonomik Politika'ya geçişten önceki Sovyet Kongresinde yoldaş Kalinin'den, Parti-

siz köylülerin bir danışma toplantısını düzenlemesini rica ettiğini anımsıyorum. Vladimir İlyiç bu toplantıya geldiğinde kendi söz almadı, tersine bir köşede otusup köylülerin neler söylediklerini dinledi. Yığınları neyin heyecanlandırdığını, neye ilgi duyduklarını dinlemek, ruh hallerini gözlemek, sıkıntılarının karakterini bilmek ve bu sıkıntıları hissedebilmek — Vladimir İlyiç'in özellikle yapabildiği şey işte buydu. Her sendikacının, Siyasal-Kültürel Aydınlatmanın her çalışanının, yığınlara yaklaşma yeteneğine sahip olmak zorunda olduğu görüşündeydi — taktik yaklaşımı bilmeli, yardım etmesini bilmeliydi.

Siyasal-Kültürel Aydınlatma Komisyonlarının II. Kongresi'nde Vladimir İlyiç bundan da söz etti.

Bu kongrede biraraya gelen Siyasal-Kültürel Aydınlatma çalışanlarının çok heyecanlı olduklarını söylemeliyim. Vladimir İlyiç'in ne üzerine konuşacağı, olup-biten olayları Siyasal-Kültürel Aydınlatmanın görevleriyle nasıl bağlayacağıyla ilgili açık bir düşünceye sahip değillerdi. Vladimir İlyiç başlarken, cehaletin ortadan kaldırılmasıyla ilgili çok keskin ve kesin konuştu. Cehaletin Ortadan Kaldırılması İçin Komisyonun kendine hangi debdebeli, büyük, merasimli etiketi yakıştırdığına güldü — "Cehaletin Ortadan Kaldırılması İçin Olağanüstü Komisyon." Vladimir İlyiç bu şişirilmiş etikete güldü ve en iyi, en büyük mucizenin, Cehaletin Ortadan Kaldırılması İçin Komisyonu da ortadan kaldırabildiğimizde ortaya çıkacağını söyledi. Bununla elbette, çalışmanın orta yerde bırakılmasını değil, daha çok, Komisyonun, tüm ülke, tüm halk okuma ve yazmayı öğrenir öğrenmez dağıtılması gerektiğini kastediyordu ve bunu olabildiğince hızlı yoluna koymak gerekirdi.

Vladimir İlyiç bunları on yıl önce söyledi. Bu şatafatlı etiketle biraz dalga geçtikten sonra, Vladimir İlyiç Lenin cehaletin ortadan kaldırılmasının ne denli önemli olduğunun altını çizdi. Cahil biri, diyordu, politika dışında kalır. Nasıl bir yeni politika-

dan sözedilebilir, diyordu Vladimir İlyiç, bir insan okur-yazar değilse, bir davada yolunu çizme durumunda değilse, hiçbir politikadan dahi sözedilemez. Vladimir İlyiç devamla, önemli olanın yalnızca okuyup yazabilme olmadığını, tersine, gerçek bilgiye, kendi işletmesini geliştirmek için bir kitaptan yararlanabilme yeteneğine gereksinim olduğundan söz etti.

Siyasal-Kültürel Aydınlatma çalışanları, Komisyonlarının I. Kongresi'nden beri, siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasını ekonomik kampanyalarla bağlamak gerektiğini biliyorlardı. Fakat Vladimir İlyiç bundan sözetmedi, onu o zamanlar her şeyden çok uğraştıran şeyden — rüşvetçiliğe karşı savaşımdan sözetti. Siyasal aydınlatmacılarımızın nasıl biraz şaşkın birbirlerine baktıklarını anımsıyorum. "Peki, güzel", diye düşündüler, "ekim sorunu açık, ama rüşvetçiliğin bizimle ne ilgisi olduğu anlaşılır gibi değil". Vladimir İlyiç'i oysa o zamanlar özellikle bürokratizm sorunu, bürokratizme karşı savaşım sorunları uğraştırıyordu. Bürokratizme karşı savaşımdan ilk kez 1921 yılında sözetmedi, bundan 1918 yılında, Parti programının ilk notlarını kaleme aldığında, Sovyetler sorununun nasıl ele alınması gerektiğini not ettiğinde de sözetmişti. Bunu yaparken öncelikle bürokratizme karşı savaşımın altını çiziyordu. Bürokratizme karşı savaşım yolunun kültür düzeyinin yükseltilmesinden geçtiğinden de sözetti. Tüm bu süre boyunca sorun gündemden kalkmadı. Ama 1921 yılında, tüm resmi çalışmayı —tüm devlet aygıtının çalışmasını— doğru yola getirmek sözkonusu olduğunda, o anda Vladimir İlyiç iş savsaklamaya karşı, rüşvetçiliğe, bürokratizme karşı her açıdan en ısrarlı savaşımı talep ediyordu. Yoldaş Zyurupa'ya mektuplarında örneğin "iğrenç bürokratik 'resmi kurum' bataklığı"ndan, başka bir yerde "tiksindirici bürokratik bataklık"tan vs. sözediyordu. Bu bürokratizmi yeterince amansız karakterize etmek için sözcük bulamıyordu. O sıralar Vladimir İlyiç İşçi-Köylü Müfettişliği sorunuyla ilgili, İşçi-Köylü Müfet-

tişliği'nin bürokratizme karşı savaşımı nasıl başlatması gerektiği sorunuyla ilgili de görüş belirtti. Yani, tüm açıklamalarında onun bu soruna geri döndüğünü görüyoruz. Konuştuğu her yerde, her konuşmada, her kongrede, her zaman ve her yerde, bürokratizme karşı savaşımın ne denli önemli olduğunu vurguladı. Siyasal-Kültürel Aydınlatma çalışanlarına, bürokratizme küfretmekle kalmamalarını söyledi. Bu yeterli değildi. Siz siyasal-külterel aydınlatmacılar, diyordu, kültürlü insanlarsınız, bu bürokratizme karşı nasıl savaşılacağını, onun nasıl ortadan kaldırılacağını eylemle göstermelisiniz. Bu görevi açık bir şekilde Siyasal-Kültürel Aydınlatma çalışanlarına verdi.

Siyasal-Kültürel Aydınlatma Komisyonları Kongresinin hemen öncesinde, Siyasal-Kültürel Aydınlatma Komisyonları temsilcilerinin ekonomik kuruluşlara üye olmaları gerektiğinden sözedilmişti. Bu görüşlere yanıtında Vladimir İlyiç dedi ki: Hiçbir kuruluşa girmeye ihtiyacınız yok, sade üyeler olarak, sade yurttaşlar olarak savaşım vermelisiniz. Sizler, yığınların kültür önderlerisiniz ve yığınların ortasında durarak, onlara nasıl savaşılacağını eylemle göstermelisiniz. Siyasal-Kültürel Aydınlatma çalışanlarına bu görev pek garip geldi. İyi, ama neden? Genelgeler kaleme almak, yönergeler vermek gerekir. Vladimir İlyiç ise şöyle diyordu: Hayır, sözkonusu olan genelgeler, yazılı yönergeler, sonsuz direktifler değildir, tersine yığınlar harekete geçirilmeli, onlar bu çalışmaya çekilmeli ve onlara, bürokratizmle nasıl mücadele edileceği pratikte gösterilmeli. Ama sorunun böyle ortaya konuluşu o zamanlar tümüyle anlaşılmış değildi, sorun havada asılı kaldı, çünkü görev olağanüstü zordu tabii. Konuşmasında bu soruna geldiğinde, Vladimir İlyiç o zamanlar severek sık sık kullandığı bir deyimi yineledi: komünist kibir. Siyasal-Kültürel Aydınlatma çalışanı için her türlü komünist kibire izin verilemez. Bundan anladığı, Siyasal-Kültürel Aydınlatmada çalışan bir komünistin, komünist olduğu için her şeyi bil-

diğini sanmaya hakkı olmadığıydı. Yeni Ekonomik Politika döneminin karakterize edilmesinde Vladimir İlyiç başka bir yerde, bunun ısrarla öğrenmek zorunda olunduğu bir dönem olduğunu söylüyordu. Kapitalistlerden, ekonomiyi nasıl yürüttükleri öğrenilmeli, kendi işletmelerimizin iyileştirilmesi için onların bilgilerinin nasıl kullanılabileceği öğrenilmeliydi. Vladimir İlyiç bundan tekrar tekrar söz etti ve bunu yaparken, ekonomiyi, pratik sonuçların hemen görülebileceği şekilde düzeltmek için bilime egemen olmak gerektiğini vurguladı.

Vladimir İlyiç'in Siyasal-Kültürel Aydınlatma Komisyonları Kongresindeki, kültürün büyük öneminden sözettiği konuşması, Vladimir İlyiç'in çalışmalarının tüm son dönemi için olağanüstü karakteristiktir. Önceleri de kültür sorunlarına ilgi gösteriyordu, ama burada onun özel ilgisi sözkonusudur. Vladimir İlyiç'in son makalelerini bilen, onları okumuş olan herkes, onun öğrenme gerekliliğine, kültür düzeyinin yükseltilmesi gerekliliğine ne kadar yer ayırdığını bilir.

Vladimir İlyiç'in konuşmasının üstünden on yıl geçti. Ülkenin on yıl önce içinde bulunduğu durumla, bugün içinde bulunduğu durum arasındaki dev farkı görüyoruz. Sosyalist inşanın ekonomik temelinin yaratılmasını bugünlerde artık bitiriyoruz. Bu on yıl içinde Parti, ülkeyi, o zamanlar egemen olan yıkılmışlıktan, zor durumdan çıkarmayı başardı. O zamanlar birçok yoldaş yılgındı, yıkımın çok büyük, küçük-burjuva unsurun çok güçlü olduğuna, bunlara karşı bir şey yapılamayacağına inanıyorlardı. Ama Vladimir İlyiç o zamanlar, bu temeli yaratma zorunluluğundan sözediyordu ve bugün, on yıl sonra, temelin yaratıldığını görüyoruz, bu temel üzerinde inşayı sürdürmenin çok daha kolay olduğunu görüyoruz. On yıl önce kültür alanında sahip olduklarımızla bugünküleri kıyaslarsak muazzam farkı görürüz. Yığınların bilincinin yükseldiğini görürüz. On yıl önce, özellikle kırda ulaştığımız bilinçle bugünkü bilinç kıyaslanamaz.

Bugün bizde artık bütünüyle kolektifleştirilmiş yönetim bölgeleri var, kolektifleştirme ise tam da küçük-burjuva ruh halinin üstesinden gelmeye yardım ediyor. Şimdi işçi sınıfının büyüdüğünü görüyoruz. 17 milyon işçi çok büyük bir güçtür. Fakat bu hiçbir şekilde, Vladimir İlyiç'in siyasal-kültürel aydınlatmanın önüne koyduğu görevlerin gündemden kalktığı anlamına gelmez — bunlar asla gündemden kaybolmamalı.

Şimdi bizde işsizlik olmadığını biliyoruz, köyden sürekli olarak işçi sınıfı saflarına yeni akın var. Köylülerin köyden kente göç etmesi için bir dizi önlem alındı, çünkü işletmelerde işgücü eksiği var. Kendi kır işletmelerinden yeni kopan ve şimdi fabrikaya giden bu köyden gelen unsurlar, kısa süre öncesine kadar sadece evkadını olarak çalışmış olan kadınlar ama başlangıçta işçi sınıfının önünde duran görevler konusunda tam bir açıklığa sahip değiller ve bu yüzden olup-biten heşeyin anlamını kavramakta onlara yardım etmek, küçük-burjuva ruh hallerinin üstesinden gelmekte ve şimdi yürümekte olan büyük inşaya katılmakta onlara yardımcı olmak sendikaların görevidir. Bu bağlamda yapacak çok işimiz olacak.

Aynı şekilde, kolektif köylülerin düşünme tarzının değiştiğini görüyoruz. Çok sayıda kolektif köylü kadınla konuşma fırsatım oldu. Kolektif köylü kadınlar, köylü kansının şimdi tüm gücünü kolektif tarıma verdiğini ve yine de her şeyi tümüyle kavrayamadığını, doğru anlayamadığını söylüyorlar; bu özellikle kolektif tarıma yeni akın eden yığınlar için geçerlidir. Bu yüzden biz, Vladimir İlyiç'in ekonomiyi siyasetle birleştirmek gereklidir, girişilen ekonomik inşa işinin siyasal anlamını kavramak gerekir diye konuşurken ne söylediğini düşünmeliyiz. Bu bağlamda daha çok çalışmak gerekecek.

Bu on yıl içinde gerek cehaletin ortadan kaldırılmasında, gerekse çok genel olarak kültürel düzeyin yükseltilmesinde büyük başarılar elde ettiğimizi tabii ki söylemeliyiz. Fakat bunlar,

yığınların bugünkü büyük talepleriyle kıyaslandığında hâlâ tümüyle yetersizdir. Politik çalışmayı derinleştirmek gerekmektedir. Örneğin ekimden, ilkbahar ekiminden veya sonbahar hasadından konuştuğumuzda, bu sorunları bir bütün olarak kolektif ekonominin inşası sorunlarıyla ve ülkemizin önünde duran görevlerle birleştirmeyi bilmeliyiz. İşçi yığınlarının bilincini gereken aşamaya yükseltmek istiyorsak —ki bu bilinç Vladimir İlyiç'in hep sözünü ettiği sosyalist yarışma ve hücum işçisi hareketi sayesinde son dönemde olağanüstü yükselmiştir—, bu temel üzerinde ekonomik inşamızın tüm sorunlarını siyasal olarak kapsamlı bir şekilde aydınlatmak gereklidir. Bu bakımdan da doğal olarak en kapsamlı siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasının geliştirilmesi gerekli olacaktır.

İki yıl önce Eğitim İşleri Halk Komiserliği reorganize edildiğinde, siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasıyla okullardaki çalışma, yetişen kuşak içindeki çalışma, bunlar arasında uçurum oluşmasın diye bir yığın sektörü halinde biraraya getirildi. Burada bir uçuruma izin verilemez. Burada bir kiriş, eğer böyle ifade edilebilirse, diğer kirişi desteklemeli. Siyasal-kültürel aydınlatma eğitimin gelişmesine yardım etmeli, eğitim sistemi buna karşın —genel eğitim zorunluluğunun yürürlüğe konması— eğitim düzeyinin yükseleceği, daha önceki okur-yazar olmayanlara ders verirken yeni okur-yazar olmayanların yetiştiğini görmeyeceğimiz şekilde biçimlendirilmeli. Siyasal-kültürel aydınlatma ile okullardaki çalışma arasında sıkı bağ gereklidir. Bugünlerde Eğitim İşleri Halk Komiserliği, Siyasal-Kültürel Aydınlatmayı yeniden, tüm çalışmaya büyük bir atılım verecek örgütsel temel olarak kurmaktadır. Önümüzde yoldaşlar, Marksist Pedagoglar Birliği'nin önünde, ayrıca, tüm bu sorunların müzakere edilebileceği bir Siyasal-Kültürel Aydınlatma seksiyonu yaratma görevi yükseliyor. Örneğin, ülkenin önünde duran siyasal görevlerle, siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasının nasıl bağlanabileceği

sorunu veya bu çalışmanın nasıl sürekli daha esaslı gerçekleştirileceği ve bunun sadece yaygınlaşmakla kalmayıp, sürekli daha yüksek kalite kazanmasına nasıl ulaşılacağı sorunu gibi.

Bu Siyasal-Kültürel Aydınlatma seksiyonunu Marksist Pedagoglar Birliği'nde kuruyoruz ve ona hem zamanında siyasal-kültürel aydınlatma çalışmasına geniş ölçüde katılan eski çalışanların, hem de önlerinde bu görevin tüm büyüklüğüyle durduğu gençlerin katılmalarını arzu ediyoruz.

1931

İlk kez 1932'de "Na Putyah K Novai Skole" dergisi No: 1, s. 78–80'de yayınlandı.

Politeknik Okul Savaşımında Lenin'in Rolü

Yetişen kuşağın eğitimine Vladimir İlyiç daima çok olağanüstü bir önem biçti. Okulda sınıfsız topluma hazırlanmanın bir aletini, tüm yetişen kuşağı komünizm ruhuyla eğitmenin bir aracını görüyordu. Yığınlar için ilköğretim okuluna çok büyük özen gösteren ve sürekli, onları yüksek bir düzeye getirmek için uğraşan kusursuz bir pedagogun oğlu olarak Vladimir İlyiç özel bir ilgiyle, Marx ve Engels'in okul üzerine, hakeza dersin üretken çalışmayla birleştirilmesi üzerine söylediklerini okudu. Rusya'da Marksizm daha yeni yeni dikkatleri üstüne çektiği ve sosyalizme geçiş yolunu tümüyle yanlış düşünen popülistlere karşı şiddetli bir savaşım yürütüldüğü 1897 yılında Lenin "Popülist Tasarımcıların İncileri" makalesini yazdı. Popülist Yujakov, köylülerin oğul ve kızlarına, bilgi sahibi olmaları için nasıl olanak verilebileceğine dair planlar geliştirmişti. Rantabilite ilkesine göre kırda liseler kurulmalıydı, bunlara büyük kırsal işletmeler bağlanmalıydı. Varlıklı çiftçiler çocukları için okul parasını öderlerdi, ama yoksul köylülerin çocukları geçimlerini ve tedrisatlarını çalışarak ödeyeceklerdi. Burda Çarlık zamanının eski lisesinin düşünce ve programı korunuyordu. Lenin bu tasarıma korkunç derecede kızdı. Yujakov, herhangi bir mücadele vermeksizin, varolan sınıf ayrımı ve mutlakiyet sisteminin korunduğu şartlarda köylüler için çok sayıda kır liseleri yaratılabileceğini düşünüyordu. Sansür koşulları Lenin'i üstü kapalı, dolambaçlı sözlerle ve imalarla kendini ifade etmek zorunda bırak-

tı, ama İlyiç buna karşın istediği şeyi söyledi, bu "tasarım"ın tümüyle ütopik karakterini, çaresizliğini, Yujakov'un Rus gerçekliği, Rus sisteminin sınıfsal karakteri karşısındaki tüm anlayışsızlığını kanıtladı, tüm tasarımın, köylü gençleri toprağa zincirleyecek ve onları gönülsüz gündelikçiler yapacak, onlara yirmibeş yaşında okul yönetiminin izni olmaksızın evlenme hakkı bile vermeyen derebeyi ruhunu kanıtladı. Lenin, Yujakov'un tasarımının karşısına, içinde bir yandan esaslı bilginin verileceği ve diğer yandan tüm öğrencilerin çalışacağı zorunlu, tek tip iş okulunu çıkardı.

Daha sonra Lenin uzun süre bu sorunla ilgili birşey yazmadı, ama sürekli olarak çocukların çalışmasına çok dikkat gösterdi. Çocukların çalıştırılmasının çok sıkı şekilde yasaklama gerekliliğinden sözetti, çocukları genç yaşlardan başlayarak politikaya çekme gerekliliğinden sözetti.

Dünya savaşı başladığında, insanlık tarihindeki büyük tarihsel devrimleri önceden gören ve yetişen kuşağı düşünen Lenin, eğitim sorunlarına yine girdi. Granat[251] için yazdığı "Karl Marx" makalesinde, "sosyalizm" bölümünde Marx'tan, dersle üretken çalışmanın bağlanmasıyla ilgili bir alıntı yaptı.[252] Vladimir İlyiç o zamanlar bana, sanayide ilerlemiş ülkelerde dersle üretken çalışmanın birleştirilmesiyle ilgili neler olduğunu ortaya koyacak bir kitap yazmamı salık verdi. Sonuç, onun dikkatle okuduğu "Halk Eğitimi ve Demokrasi" yazım oldu. Bunun basılması için uğraştı. Savaş yıllarında, siyasal göçmenlikte, gençliğin sınıf savaşına, içsavaşa katılımının gerekliliği üzerine, 15 yaşındaki gençlerin aslında proleter milislerin toplumsal çalışmasına doğrudan katılmaları gerekliliği üzerine yazdı.

Lenin 1917'de yeni Parti programı taslağı üzerine çalıştığında, okul konusunu şöyle formüle etmişti: gerekli olan "16 yaşına dek her iki cinsiyetten tüm çocukların parasız ve zorunlu genel ve politeknik (üretimin tüm ana bölümlerinin teorik ve

pratik temellerini veren) eğitimi; dersle, çocukların toplumsal-üretken çalışmaları arasında sıkı bağ."[253] Bu program taslağında altını özellikle çizdiği şey, çocukların toplumsal-üretken çalışmalarının zorunlu karakteriydi.

İktidarın ele geçirilmesinden itibaren İlyiç, Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin politeknik okulu yaşama geçirmeye koyulmasında ısrar etti. Bu her tür deneyimden yoksun ve en büyük ekonomik yıkım koşulları altında yapılmak zorunda kalındı. Bu çalışma başlangıçta deneme okullarında yapıldı. "Politeknik" eğitim ilk adımlarında çok zavallı gözüküyordu ve esas olarak kendi işini kendi yapma —marangozhanelerde, dikimevlerinde ve cilthanelerde— şeklinde ortaya çıkıyordu. Ama Lenin, tüm öğrenim kurumlarında elektrifikasyon üzerine ciddi dersler verilmesini istiyordu. Aralık 1920'de hatta bu çalışma için tam bir planın taslağını hazırladı.

Vladimir İlyiç, okulun politeknikleştirilmesinin bizde çok yavaş yürüdüğü görüşündeydi. Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nde, okulda erkenden mesleki uzmanlaşma için uğraşan bir akım vardı ve politeknik eğitime gereksinim olmadığını, monoteknik eğitimin yeterli olduğunu açıklıyordu; politeknik eğitim uygulamasının her yerde olanaklı olmadığından, bunun yalnızca büyük kentlerde uygulanması gerektiğinden, kırda hiçbir anlamı olmadığından sözediliyordu. Ukrayna'da politeknik okul düşüncesi tümüyle ve bütünüyle çarpıtılmıştı.

Lenin Partinin bir danışma toplantısı yapmasını istedi. Bu toplantıya benim politeknikleştirme üzerine konuşmam sunulacaktı. Doğal olarak İlyiç'e, hazırladığım tezleri gösterdim. İlyiç üzerine notlarını düştü, şunu ekledi: "Özel. Taslak. ***Yayınlanmasın.*** Bunun üzerine daha birkaç kez düşüneceğim."[254] Şimdi bu tezler benim girişimimle yayımlandı. Bundan beri çok zaman geçti ve yaşam tüm keskinliğiyle politeknik okul sorununu ortaya koyuyor. Bana öyle geliyor ki, o zamanlar açıklamama-

mız gereken şeyleri bugün açıklamalıyız. Şimdi İlyiç'in tüm kaba taslaklarını da inceliyoruz. Benim tezlerim o zamanlar devreye sokulmadı. Kırıldım ve Parti danışma toplantısında konuşmamı yapmadım. İlyiç notlarında nelerden sözediyordu? ***Politeknik eğitimin ilkesel önemini*** öne çıkarma zorunluluğundan. İlyiç'in kendisi buna muazzam önem veriyordu. Politeknik okulun, sınıfsız toplumun kurulmasının temelini yaratmaya yardım edeceği görüşündeydi. Ve benim tezlerimde bunun altının çizilmesini arzu ediyordu. Dahası İlyiç, politeknik eğitimin hemen uygulanmasının söylenmesi gerektiği görüşündeydi. Benim tezlerimde erken bir mesleki uzmanlaşma taraftarlarına ödün verilmişti. Besbelli ki (tezlerimin metnini ne yazık ki saklamadım), ikinci basamağın reforme edilmiş meslek okullarıyla kaynaştırılması gerektiğini yazmıştım, fakat İlyiç şunu ekledi: "tüm 2. basamağı kaynaştırmak değil, 13, 14 yaşından itibaren ***pedagogların direktif ve kararına göre.***"[255] Parti konferansında bu yaş Parti tarafından 15 olarak saptandı. Parti toplantısı kararları vesilesiyle yazılan "Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin Çalışmaları Üzerine" makalesinde Lenin şunları yazıyordu: " (Genel politeknik eğitimden mesleki politeknik eğitime geçiş için) yaş sınırını ***geçici olarak*** 17'den 15'e düşürmek zorunda kaldıysak, ***'Parti'*** yaş sınırındaki bu düşürmeyi 'sadece', ***'ülkenin yıkım ve yoksulluğu'nun*** doğurduğu pratik bir zorunluluk, geçici bir önlem olarak ***'görmelidir'.***"[256]

Sık sık, İlyiç'in ikinci basamağın okullarının üst sınıflarıyla kaynaştırılması gereken meslek okullarıyla ilgili yazdığı şeyler, yedi yıllık okullarla ilişkilendiriliyor. Meslek okullarıyla ilgili Lenin, bunların elişçiliğine düşmeksizin politeknikleştirilmesi gerektiğini söylüyordu, bunlar içinde genel bilgileri sağlamak gerekliliğinden konuşuyor, ama politeknikleştirilmelerinde ısrar ediyordu. Bu işletme meslek okulları ve teknik okullar için geçerlidir. Bunu unutmamak gerekir. Devamla Lenin bizim koşul-

larımızda okulun nasıl politeknikleştirileceğinin somut işaretlerinin gerekliliğinden sözediyor. Lenin Enstitüsü arşivinde politeknikleştirme sorunuyla ilgili Lenin'in bir notu vardır. Şöyle yazıyor:

"Eklenmeli: 1) Gençler ve yetişkinler için politeknik eğitim üzerine, 2) Okulda çocukların bağımsız çalışmaları.

Yetişkinler için — Politeknik eğitime geçişle birlikte meslek eğitiminin geliştirilmesi".

Bu notun ne zaman ve hangi nedenle yazıldığı arşivde belirtilmemiş. Fakat not bizim için çok önemli.

Lenin'in 1921 Şubat'ında yayınlanan "Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin Çalışmaları Üzerine" makalesi ve onun tarafından kaleme alınan "Merkez Komitesi'nin Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nde Çalışan Komünistlere Direktifleri" olağanüstü çok şey vermektedir. "Direktifler"de okulu politeknikleştirme gerekliliğinden, teknik meslek eğitiminin zorunlu olarak politeknik bilgilerle birleştirilmesinden söz ediliyor ve Eğitim İşleri Halk Komiserliği kurulunun, temel tiplerdeki okullar için, ayrıca kurslar, dersler, konuşmalar, konferanslar ve pratik alıştırmalar için programları hazırlamak ve onaylamak zorunda olduğu tartışılıyor; tüm uygun teknik ve tarım uzmanı güçleri, mesleki teknik ve politeknik eğitim çalışmasına çekmekten söz ediliyor, bir dereceye kadar iyi çalışan her sanayi ve tarım işletmesinden yararlanmaktan söz ediliyor.

Aralık 1921'deki IX. Sovyet Kongresi'nde İlyiç, okuliçi ve okuldışı eğitim çalışmasının hem tüm cumhuriyette, hem de her bir bölge ve her yörede günlük ekonomik görevlerle bağlanmasında ısrar ediyordu.

Lenin'in açıklamalarında politeknik okulun nasıl inşa edileceği üstüne çok somut işaretler buluyoruz. Bu çalışma beş yıl onun tarafından yönetildi; sonraki yıllarda bunu onun gösterdiği doğrultuda sürdürdük.

Şimdi artık bu yapıtı kolaylaştıran bir dizi genel önkoşul var. En önemli önkoşul endüstrimizin başarıları, ülkemizin sanayileştirilmesi, tarımın yeni temelde düzenlenmesidir; halk ekonomisinin planlı karakteri muazzam önemdedir: o, politeknik ufku genişletiyor, değişik üretim dallarının karşılıklı bağımlılığını gösteriyor; sanayimiz ve tarımımız için giderek artan biçimde kadrolar eğitiliyor; emekçilerin en geniş yığınlarının çalışmaya karşı tavrı sürekli daha bilinçli hale geliyor, buna özellikle sosyalist yarışma yardımcı oluyor; bilinçli disiplin büyüyor. Birinci basamak okul tüm çocukları kapsıyor. Bu zorunlu hale geldi. Şimdi yedi yıllık okulu zorunlu yapma hedefi yaklaşıyor; çok sayıda Komsomol ve Genç Muhafız kadrosu okula yardım ediyor; okullar işletmelerle sıkı bağlar kuruyor. Parti okulun politeknikleştirilmesine özel önem veriyor.

Tüm bu koşullar politeknik okulun inşasını kolaylaştırıyor. Şimdi kapsamlı bir şekilde gelişen ders kalitesi için savaşım da bu inşayı kolaylaştırıyor. Fakat okulumuz henüz Lenin'in direktiflerini tümüyle yerine getirmiş olmaktan uzaktır. Okul sisteminde Leninist ilkeler için savaşımı sürdürmeye gereksinimimiz var. Katedilen yol bize pekçok yanlıştan kaçınmada yardımcı olacaktır. Politeknik okulun inşasının başladığı, kendi işini kendi görmenin ne denli az şey verdiğini biliyoruz; fakat kültürlü bir yaşam tarzı için, yaşantının daha üst bir düzeye yükseltilmesi için savaşıldığını da biliyoruz ve okul bu işte kenarda duramaz, çocukları, yaşam tarzını rasyonelleştirmek için gereksindikleri bilgi ve becerilerle donatmalı; politeknik okulumuzun el işçiliğine dönüşmemesi gerektiğini biliyoruz, ama modern tekniği esaslı bir şekilde inceleyebilmek için belli asgari temel yeteneklere gereksinimimiz olduğunu da biliyoruz; sık sık politeknikçiliğin yerine geçirilmeye çalışılan her türlü el işçiliğine karşıyız. Çocukların üretken çalışmalarından yanayız, ama çocukların üretken çalışmasının dersi geri plana itmesine ve onu en

aza indirmesine karşıyız. 5 Eylül 1931 tarihli MK kararına dayanarak tüm geçen yıl boyunca bu abartmaya karşı savaşıldı.

Ayrıca, üretken çalışmanın yerine okuldaki öğrenim çalışmasının konmasına da karşıyız. Ders ve üretken çalışmanın yanyana varolmasının henüz az şey anlamına geldiğini biliyoruz. Bunlar arasında en sıkı bağa, hem de mekanik değil, tersine derinlemesine düşünülmüş bir bağa ihtiyaç var. Lenin çocukların dersanelerin dört duvarı arasında öğrenmelerine karşıydı, yetişkin işçilerle omuz omuza çalışmalarından yanaydı; ama biliyoruz ki, çocukların işletmelerdeki çalışması pedagojik olarak örgütlenmeli, politeknikleştirme bakış açısından olduğu gibi ders açısından da düşünülmüş olmalı ve orada da ders ve eğitim hedeflerine tabi olmalı.

Politeknik okulun inşasında katettiğimiz yol bize çok şey öğretti. Fakat gerçek bir politeknik okul kurabilmemiz için daha çok şey öğrenmek zorundayız, onu tüm gücümüzle inşa edeceğiz ve onu Lenin'in görmek istediği şekilde biçimlendireceğiz.

İlk kez 1932'de "Sa Kommunistiçeskoye Vospitaniye" dergisi No: 9, s. 31–34'te yayınlandı.

1905 DEVRİMİNDEN ÖNCEKİ DÖNEMDE YÜKSEKÖĞRENİM GENÇLİĞİ ÜZERİNE LENİN

1905 Devrimi öncesinde yüksek öğrenim gören gençlik genel olarak devrim yandaşıydı. Dayanılmaz Çarlık rejimi onu bu yola itiyordu. Doksanlı yıllarda öğrencilerin ilerici bölümü işçilere gitti ve onları savaşımlarında destekledi. Doğal olarak burada fazla sınıf bilinci yoktu. "Bizde" diye yazıyordu Lenin 1902'de "Bir Yoldaşa Örgütsel Görevlerimiz Üzerine Mektup"ta, "bazen gelişigüzel her öğrenci propagandacı sayılıyor ve tüm ***gençlik,*** kendisine 'bir çevre verilmesi'ni vs. talep ediyor. Buna karşı savaşmak gerekir, çünkü bununla çok zararlar veriliyor. Gerçekten sağlam ilkeli ve yetenekli ***pek az*** propagandacı var..."[257] Ve İlyiç'in II. Parti Konferansı için yazdığı, öğrenci gençlikle ilişkiler üzerine karar tasarısında, gençliğin ciddi bir şekilde homojen ve tutarlı bir dünya görüşünü benimsemesi, Marksizmi Rus popülizminden ve Batı Avrupa oportünizminden ayırdedenin ne olduğu konusunda iyice açıklığa kavuşması gerektiğini vurguluyordu; gençliği devrimci lafazanlığın heyecanına ve her türlü tartışma, her polemiğe karşı duyulan küçükburjuva, darkafalı korkuya karşı uyardı, çünkü somut bir polemik davanın özünü açıklamaya yardım ederdi. İlyiç, öğrenci gençlikten, meselelere ciddi yaklaşmasını ve bir Parti örgütü yönetimi altında çalışmasını talep etti.[258] Lenin, büyük bölümü

burjuvazinin değişik katmanlarından gelen öğrenci gençliği hiçbir şekilde idealize etmedi, ancak öğrenci hareketine çok büyük önem biçti.

1899 yılının ilk yarısında, tüm ülkeyi kapsayan "öğrenci olayları" başladı; öğrenciler, öğrenciliğin bağımsız devinimini kısıtlayan ve üniversitelerde katıksız bir polis rejimi kuran üniversite tüzüğünden hoşnut değildi. Öğrencilerin talepleri çok alçakgönüllüydü, ancak polis öğrenci toplantılarını dağıttı, öğrencileri dayaktan geçirdi vs. Fakat bunun yararı olmadı. O zaman "Kutsal Sinod'un Yüksek Temsilcisi", seksenli ve doksanlı yıllarda sarayda büyük etkisi olan gerici Pobedonoszev, öğrencileri zorla askere almayla tehdit eden "geçici kuralları" önerdi. 29 Temmuz 1899'da "Öğretim Kurumlarından Ortaklaşa Kargaşa Çıkarmak Nedeniyle Atılan Yüksek Öğretim Kurumları Yatılı Öğrencilerinin Askerlik Hizmetini Yapmaları Üzerine Geçici Kararlar" çıkarıldı. Fakat tehdidin etkisi olmadı: Öğrenci olayları sürdü ve giderek siyasal karakter aldı. 11 Ocak 1901'de, Kiev Üniversitesi'nin 183 öğrencisinin "toplu kargaşa çıkarmak nedeniyle" zorla askere alınmalarıyla ilgili bir hükümet açıklaması yayınlandı. Lenin, öğrencilerin bu zorla askere alınmaları vesilesiyle "Iskra"da bir makale yazdı. O zamanlar Rus sosyal-demokratları arasında Ekonomizm güçlü olarak yaygındı, bu, işçilerin davasının yalnızca ekonomik savaşıma katılmak, ücretlerin artırılması için, işgününün kısaltılması vs. için savaşmak olduğunu ve politikanın işçilerin davası olmadığını söyleyen bir öğretiydi. Bilindiği gibi Lenin, Rus sosyal-demokrasisi içindeki bu akıma karşı enerjik savaşım verdi. Ekonomistler, öğrenci olaylarına karışmanın işçilerin davası olmadığı görüşündeydiler. Lenin olaylara başka türlü bakıyordu: "İşçi sınıfı kendi kurtuluşu için savaşıma çoktan başladı. Ve bu büyük savaşımın ona dev yükümlülükler yüklediğini, tüm halkı despotizmden kurtarmadan kendini kurtaramayacağını, her şeyden önce ve ilk planda,

her siyasal protestoya tepki vermek ve onu her biçimde desteklemekle yükümlü olduğunu unutmamalıdır. Eğitimli sınıflarımızın en iyi temsilcileri, burjuva toplumun tozlarını ayaklarından silkelemeye ve sosyalistlerin saflarına katılmaya yetenekli ve hazır olduklarını kanıtlamışlar ve hükümet tarafından işkenceyle öldürülen binlercesinin kanıyla perçinlemişlerdir. Ve hükümetin öğrenci gençliğin üzerine birlikler gönderişini umursamadan izleyebilecek bir işçi kendini sosyalist diye adlandırmaya layık değildir. Öğrenci işçinin yardımına koştu — işçi öğrenciye yardıma koşmalı."[259] İşçiler yardıma koştular, ama "toplum" suskun kaldı.

Şubat 1902'de —bir yıl sonra— Vladimir İlyiç şunları yazıyordu: "Neden toplumumuz öğrencileri en azından işçilerin onları desteklediği gibi desteklemiyor? Yüksekokullarda okuyanlar onların, proleterlerin oğulları ve kardeşleri değil, fakat yine de Kiev, Harkov ve Yekaterinoslav'da işçiler, polisin bir dizi 'önleyici tedbiri'ne karşın, yürüyüşçülerin üzerine silahla gitme gözdağına karşın, protestocu öğrencilere sempatilerini açıkça gösterdiler."[260] 1903 yılındaki "Devrimci Gençliğin Görevleri Üzerine Mektupların Planı" çok ilginçtir. Bu mektupta Lenin öğrenciler arasında ***sınıfsal*** gruplaşmaların varlığının özellikle altını çiziyordu, kuşkusuz rastlantısal gruplaşmaların da olduğunu, ama ana gruplaşmaların sınıfsal olduğunu söylüyordu, sınıfsal gruplaşmalara göre ayrımlaşmanın (farklılaşma) olumlu bir görüntü olduğunu söylüyordu. Tüm öğrencilerin ideolojik birliği üzerine boş lakırdıların, sınıfsal gruplaşmaları ideolojik olarak birleştirmenin olanaksız olduğunu anlamamayı ele verdiğini, böyle bir savın aslında belli bir ideolojik aldırmazlık olduğunu vurguluyordu. Gerçek ideolojik birlik ancak ideolojik ayrımlaşma, sınıf karşıtlıklarının ***berraklaşması*** temelinde mümkün olurdu. Öğrencilere olabildiğince tanıtılmak zorunda olan devrimci Marksist düşüncelerin yayılması böyle bir ayrımlaşmaya

hizmet ederdi. Vladimir İlyiç bu düşüncelerin mümkün olduğunca geniş yayılmasına daima büyük önem verdi, çünkü bunların sadece işçi sınıfını değil, sallantılı küçük-burjuvaziyi de etkileyebileceği ve etkileyeceği, yabancı sınıfların özellikle akıllı ve derin düşünen tek tek temsilcilerini etkileyebileceği görüşündeydi ve bu yüzden, devrimci Marksizmin etkisinin sadece işçilerle sınırlı olduğu şeklindeki basite indirgeyici savla daima alay etti. Bu nedenle Vladimir İlyiç "Devrimci Gençliğin Görevleri Üzerine Mektupların Planı"nda şunları not ediyordu: *"ekle:* burjuva öğrencilerin sosyalizm görüşleriyle doldurulamayacağı 'süper zeki' gevezeliği üzerine"[261]. İlk bakışta sol radikal bu görüş, öğrenciler arasında çalışmanın yadsınmasına, öğrenci gençlik arasında devrimci Marksist düşüncelerin propaganda edilmesindeki kendi pasifliğinin haklı gösterilmesine götürüyordu.

Yükselen devrimci hareketin dalgasıyla duygulanan öğrenciler sakinleşmiyordu, Çarlık hükümetinin öğrenciler karşısındaki sallantılı politikası ateşin üstüne körükle gitti.

Ekim 1905'te Moskova'da devrimci olaylar, siyasi bir kitle grevi, sokak çatışmaları oldu. Bu vesileyle Vladimir İlyiç şöyle yazıyordu: "Moskova olayları ilk bakışta tam bir akademik karakter taşıyan olaylarla başladı. Hükümet üniversitelere kısmi bir 'özerklik', daha çok göstermelik bir özerklik bahşetti. Profesör beyler özyönetim elde ettiler. Öğrenciler toplantı hakkı elde etti. Bununla mutlakiyetçi-serfçi genel baskı sisteminde küçük bir gedik açıldı. Bu gedikten hemen, beklenmedik güçle yeni devrimci nehirler aktı. Siyasal çelişkileri köreltmek ve soyulanları soyguncularla 'barıştırmak' için verilen zavallı bir ödün, minicik bir reform, gerçekte savaşımın dev boyutta keskinleşmesine ve buna katılanların artmasına yol açtı. İşçiler öğrenci toplantılarına akın ettiler. Özgürlük savaşımında önder sınıf proletaryanın ağırlıkta olduğu, devrimci halk mitingleri yapıldı.

Hükümet kudurdu. Profesörler için özyönetim elde eden 'sıkı' liberaller çıkış yolu bulamayıp, devrimci öğrencilerden kırbaç sallayan polis hükümetine koştular. Liberaller özgürlüğü, onu elevermek, öğrencileri savaşımın genişlemesi ve keskinleşmesinden alıkoymak ve —jandarma, hafiyeler ve Kara-Yüzler, Trepov ve Romanov beyler karşısında— 'düzen'i vaaz etmek için kullandılar! Liberaller özyönetimi kullandılar... devrimci üniversiteleri kapattılar... Bu burnubüyük zavallılar işçilere öğrencilere gitmeyi yasakladı; bununla yalnızca öğrencileri devrimci işçilere ittiler."[262]

Devrimci savaşımın mantığı "babaların" sınıf çehresini giderek daha anlaşılır şekilde ortaya koyuyordu. Riga'da 1905 Ekimi'nde içsavaş bütün gücüyle patlak verdi ve sadece "babaları" değil "oğulları"da sardı. "Devrimci Riga'nın Bir Ültimatomu" makalesinde Lenin bununla ilgili şöyle yazıyordu: "Fakat Livonya'da durum bay çiftlik sahipleri için öylesine kötüleşti ki, ne köylülerle, ne işçilerle, ne de öğrencilerle başa çıkamayan hükümete güvenmeden, çiftlikleri için kararlı bir şekilde silahlı bir koruyucu birlik örgütlemeye gittiler. Baltık baronları içsavaşı tüm ciddiyetiyle örgütlüyorlar: Kısa yoldan paralı birlikler kuruyor, bunları çok atımlı iyi tüfeklerle donatıyor ve geniş çiftliklerine dağıtıyorlar. Ve şimdi Baltık Denizi illerindeki Alman üniversite birliği öğrencilerinin bir bölümünün bu birliklere girdiği anlaşılıyor! Letonyalı ve Rus öğrenciler doğal olarak öğrenci üniforması içindeki Kara-Yüzlere karşı boykot ilan etmekle kalmadılar, öğrencilerin, çiftlik sahipleri tarafından örgütlenen Kara-Yüzlere katılımını araştırmak üzere bir özel komisyon da kurdular. Bu komisyonun iki üyesi, köylüler arasında ayaklanmalar başlatmak üzere köylere gönderildi. Hükümet bu iki delegeyi tutuklatıp, Riga hapishanesine attırdı.

O zaman Letonyalı ve Rus öğrenciler başkaldırdı. Büyük bir toplantı gerçekleşti. Enerjik bir karar kabul edildi. Oraya ça-

ğırılan Politeknik Okulu rektöründen tutukluların kurtarılması için derhal önlemler alması istendi. Karar açık bir ültimatomla son buluyordu: Tutuklular üç gün içinde belli bir saate dek salıverilmezlerse, öğrenciler Rigalı işçilerin yardımıyla her araca başvurarak onların özgür bırakılmasını sağlayacaklardır."[263] Tutuklular serbest bırakıldı.

Riga'daki olaylar, daha Ekim 1905'te "oğulların" sınıf farklılaşmasının oluştuğunu, öğrenciliğin daha o zamanlar artık homojen bir bütün oluşturmadığını gösteriyordu. Devrimci hareket geliştikçe, sınıf savaşımı o denli keskin biçimlere büründü, "oğullar" "babaları"nı izlediler. Moskova'daki silahlı ayaklanma tüm liberal "toplum"u son derece korku ve dehşete düşürmekle kalmadı, "oğullar" da işçi sınıfına sırt çevirdiler.

Şubat 1907'de Vladimir İlyiç "K. Marx'ın L. Kugelmann'a Mektuplarının Rusça Çevirisine Önsöz"de Karl Marx'ın aydın gençlikle ilgili sözlerini üstüne basarak vurguluyordu:

"Toplumsal coşkunluk zamanında 'proletarya'ya koşan, ama işçi sınıfının bakış açısını benimsemeye ve ciddi ve direngen, 'saflara girerek' proleter örgütlerde çahşmaya yeteneksiz olan burjuvazinin 'parlak' entelektüel gençliği, birkaç çizgide olağanüstü derin bir şekilde karakterize ediliyor."[264]

Rus devrimci hareketi Marx'ın yaptığı bu karakterizasyonu en mükemmel şekilde onayladı. Öğrencilerimiz devrimci yükseliş döneminde "proletaryaya" koştu, ama sonra çabucak yorgun düştü.

Vladimir İlyiç 1907 yılında Karl Marx'ın bu açıklamasını alıntıladığında, öğrencilerimizin katettiği yoldan deyim yerindeyse sonuç çıkardı. Burjuva öğrenci gençlik işçi hareketine sırt çevirmişti.

PROLETER GENÇLİĞİN DEVRİMCİ HAREKETE VE SOSYALİST İNŞAYA KATILIMI ÜZERİNE LENİN

Gençliğin devrimci hareketine çok özen gösteren Lenin, genç insanların coşkusuyla sınıf içgüdüsünün kaynaştığı, işçi sınıfı savaşımına katılan, kendi davası için kavga veren ve bu savaşım içinde büyüyen ve güçlenen işçi gençliğin devrimci hareketine gayet özel bir önem veriyordu.

1901 yılında, bir polis baskınına karşı kendini savunan Obuhov İşletmelerinin işçilerine karşı bir dava vardı. Kadınlar için cumartesi akşamı okuluna giden genç kadın işçi, onsekiz yaşındaki Marfa Yakovleva, mahkeme önünde genç kadın işçiler adına yürekli ve apaçık şunu şöylüyordu: "Kardeşlerimiz için kalıbımızı basarız." Vladimir İlyiç, "Zindan Kuralları Ve Bir Zindan Kararı" makalesinde şunları yazıyordu: "Öldürülen ve hapishanelerde işkenceyle öldürülen kahraman arkadaşların anısı yeni savaşımcıların güçlerini on kat artıracak ve saflarına, onsekiz yaşındaki Marfa Yakovleva gibi açıkça şöyle diyen binlerce yardımcı katacaktır: 'Kardeşlerimiz için kalıbımızı basarız!'"[265]

15 Ağustos 1903 tarihli bir makalede o, yüksek hükümet çevrelerinin gençlikten korktuklarını belirtmişti, çünkü polisin verilerine göre "fabrika halkının en huzursuz unsurları" 17 ila 20 yaşındaki kişilerdi.[266] Bu "huzursuz unsurlar" 1905 Devrimi'nde cesaret ve yiğitliğin örneklerini gösterdiler. 11 Eylül 1906 tarihli "Moskova Ayaklanmasının Öğretileri" makalesinde İlyiç, 1905 yılındaki bu yiğitliğin, Aralık Moskova ayaklanması sırasında nasıl günyüzüne çıktığını anlatıyordu: "... 10 Aralık'ta, Preznya semtinde, onbin yürüyüşçü yığını içinde kızıl bir bayrak taşıyan iki genç kadın işçi Kazaklara şöyle bağırarak göğüs geriyorlardı: 'Bizi öldürün! Yaşarken bayrağı teslim etme-

yeceğiz!' Ve Kazaklar şaşırıp atlarını dörtnala sürerek uzaklaşırken, yığın şöyle eşlik ediyordu: 'Yaşasın Kazaklar!' Cesaretin ve yiğitliğin bu örnekleri ilelebet proletaryanın bilincine kazınmalıdır."[267]

Gusev ve Bogdanov'a Şubat 1905 tarihli bir mektubunda İlyiç, gençliğe daha çok güven göstermek ve devrimci harekete çekmek gerektiğinden sözediyordu. Aynı sorunu Mart 1905'te "Yeni Görevler Ve Yeni Güçler" makalesinde ele alıyordu.[268]

Parti genç işçileri çekti. Menşevikler bundan hoşnut değildi, o zamanlar Menşevik olan Larin de hoşnut değildi. İlyiç'in bu vesileyle 20 Aralık 1906 tarihli "Menşevizmin Krizi" makalesinde ne yazdığına bakalım: "Larin örneğin Partimizde işçi gençliğin ağırlıkta olduğundan, az sayıda evli işçimiz olduğundan, bunların Partiden kaçtığından yakınıyor. Bir Rus oportünistinin bu yakınması bana Engels'ten bir yeri anımsatıyor (yanılmıyorsam 'Konut Sorunu Üzerine'de). Engels harcıâlem bir burjuva profesöre, bir Alman Kadet'ine yanıt veriyor ve yazıyor: Bizde, devrimin Partisinde gençliğin ağırlıkta olması doğal değil mi? Biz geleceğin Partisiyiz, gelecek ise gençliğindir. Biz yeniliklerin Partisiyiz, yenilikleri ise her zaman en çok gençlik izler. Biz eski çürümüşlüğe karşı özverili savaşımın Partisiyiz, özveri dolu savaşıma ise daima en önce gençlik hazırdır.

Hayır, otuz yaşındaki 'yorgun' yaşlıları, 'akıllanıp uslanmış' devrimcileri ve sosyal-demokrasi döneklerini toplamayı biz en iyisi Kadetlere bırakalım. Biz her zaman en ileri sınıfın gençliğinin Partisi olacağız!"[269]

İlyiç gençliğin, eski savaşçıların baskı ve sömürüye karşı deneyimlerini özümlemelerini, çok sayıda grev yapmış olan, devrimci gelenekler ve geniş bir siyasi ufukla akıllanmış savaşımcıların deneyimlerini incelemelerini isterdi. "Proletaryanın uluslararası mücadelesinin otoritesine her ülkenin proletaryasının gereksinimi vardır. Uluslararası sosyal-demokrasinin ku-

ramcılarının otoritesine, Partimizin program ve taktiği hakkında açıklığa kavuşmamız için gereksinimimiz var."[270] Lenin bunu 1906 yılında K. Kautsky'nin "Rus Devriminin İtici Güçleri ve Perspektifleri" broşürünün önsözünde yazmıştı. Ama aynı yerde, günlük politikanın pratik ve somut sorunlarında en büyük otoritenin, her bir ülkenin doğrudan savaşım yürüten ilerici, sınıf bilinçli işçilerinin kolektif ruhu olduğunu da yazıyordu. Bu sorunları dışarıdan, uzaktan kararlaştırmak istemeye izin verilemezdi.

Sekiz yıl sonra, 1914 yılında Vladimir İlyiç, "Birlik Çığlıklarıyla Birliğin Çiğnenmesi Üzerine" makalesiyle gençliğe hitap etti ve Rusya'daki modern işçi hareketinin deneyimlerini ve Parti kararlarını hesaba katma gerekliliğini vurguladı. Troçki'nin pozisyonlarını nasıl değiştirdiğini ortaya koyduktan sonra İlyiç şunları yazıyordu:

"Böylesi tipler, proleter yığın hareketinin Rusya'da henüz uykuda olduğu ve herhangi bir grupçuğun kendini akım, grup, fraksiyon, tek sözcükle, başkalarıyla birleşmekten söz eden bir 'güç' olarak gösterecek 'yeterince alan' bulduğu dünün tarihsel biçimlenmelerinin ve oluşumlarının yıkıntıları olarak karakteristiktir.

Genç işçi kuşağının, *ne* 1908'den beri Tasfiyecilere karşı tavrı belirleyen ve saptayan Parti kararlarını, *ne de* sözkonusu kararların tümüyle tanınması temelinde çoğunluğun birliğini fiilen sağlamış olan Rusya'nın modern işçi hareketinin deneyimlerini herhangi bir şekilde hesaba katmayan insanlar inanılmaz isteklerle ortaya çıktığında, bunların kim olduğunu çok iyi bilmesi gerekir."[271]

Lenin gençliğin bir dizi çok önemli sorunların çözümüne bağımsız kafa yormasını, kendini meşgul eden sorunlara yanıtlar aramasını isterdi. Bundan 1916 Aralık'ında "Gençlik Enternasyonali" makalesinde sözediyordu:

"Doğal olarak dergide, gençliğin bir organında henüz teorik bir açıklık ve sağlamlık bulunmamaktadır ve belki de, organ tam da sürekli atak, kaynayan, arayan gençliğin bir organı olduğundan hiçbir zaman bulunmayacaktır. Fakat böyle insanlardaki teorik açıklık eksikliğine, bizim ÖKcülerimizin, 'Sosyal–Devrimciler'in, Tolstoycuların, anarşistlerin, tüm Avrupa'daki Kautskycilerin ('Merkez'in) vs. kafalarındaki teorik karmaşa ve yüreklerindeki devrimci kararlılık eksikliğine karşı davrandığımızdan —ve davranmak zorunda olduğumuzdan— tümüyle farklı davranmalıyız. Birinde sözkonusu olan, proletaryanın yolunu şaşırtan ve başkalarını yönetmeye ve onlara öğretmeye yeltenen yetişkin insanlardır; bunlara karşı ***amansız*** savaşım yürütülmelidir. Diğerlerinde sözkonusu olan, henüz öğrenmekte olduklarını, ana görevlerinin sosyalist partinin yöneticilerini yetiştirmek olduğunu açıklayan ***gençlik*** örgütleridir. Böyle insanlara her biçimde yardım edilmelidir, hatalarına karşı çok sabır gösterilmelidir, bu hataları adım adım ve esas olarak savaşımla değil, ikna yoluyla düzeltilmeye çalışılmalıdır. Sık sık, yetişkinler ve yaşlılar kuşağının, sosyalizme zorunlu olarak ***başka*** yollardan, babalarının yolundan ***başka*** bir yolda, ***başka*** bir biçimde, ***başka*** bir durumda yaklaşan gençliğe doğru tarzda yaklaşmayı ***bilmedikleri*** görülüyor."[272] Gençliğe, genç kuşağa Lenin büyük umut besliyordu. 1913 Haziran'ında Lenin bunu "İşçi Sınıfı ve Yeni Malthusçuluk" makalesinde birkaç satırda ifade etti: "Evet, biz işçiler, küçük mülk sahibi yığınlar gibi dayanılmaz baskı ve acı altında bir yaşam sürdürüyoruz. Bizim kuşağımızın babalarımızdan daha fazla zorlukları var. Ama bir bağlamda babalarımızdan çok daha şanslıyız. ***Savaşmayı öğrendik ve çok hızlı öğreniyoruz*** — ve babalarımızdan en iyilerinin savaştıkları gibi tek tek savaşmayı değil, bize gönülden yabancı olan burjuva lakırdıcıların sloganları adına değil, tersine kendi sloganlarımız, sınıfımızın parolaları adına. Babalarımızdan daha iyi sa-

vaşıyoruz. Çocuklarımız daha da iyi savaşacak ***ve onlar muzaffer olacaklar.***

İşçi sınıfı yokolmuyor, tersine gelişiyor, güçleniyor, olgunlaşıyor, birleşiyor, kendini eğitiyor ve mücadele içinde çelikleşiyor. Bizler serflik düzeni, kapitalizm ve küçük üretimle ilgili olarak karamsarız, fakat işçi hareketi ve onun hedeflerine ilişkin hareketle ilgili olarak son derece iyimseriz. Yeni bir yapının temellerini atıyoruz ve çocuklarımız onu tamamlayacak."[273]

Lenin işçi sınıfının yengisine kesin inançla doluydu, tüm yaşamı yeni biçimde değiştireceğinden ve sosyalizmin güçlü yapısını kurmayı başaracağından emindi. Ve bu nedenle yetişen kuşakta nöbeti devralacakları görüyordu, bu yüzden genç kuşağı savaşımcılar ve yapımcılar olarak eğitmemizi istiyordu.

Savaşım, ciddi bir savaşım olacaktır. Sınıf bilinçli kadın işçiler, diye yazıyordu Lenin "Proleter Devrimin Askeri Programı"nda, "çocuklarına ... şöyle diyecekler: 'Yakında büyüyeceksin, sana tüfek verecekler. Onu al ve askerî (olan —ÇN) her şeyi iyi öğren – bu proletarya için gerekli, kardeşlerini vurmak için değil, şimdi bu soyguncu savaşta olduğu ve sana sosyalizm hainlerinin öğütledikleri gibi değil, tersine... sömürüye, sefalete ve savaşlara uysal isteklerle değil, burjuvaziyi yenme ve ***onu*** silahsızlandırma yoluyla bir son vermek için.'"[274]

Fakat gençler yalnızca silah kullanmasını öğrenmemeli, genç yaşlardan başlayarak politikaya da katılmalı.

Vladimir İlyiç tüm partilerin formülasyonlarını inceledi. Oktobristler, İlerlemeciler ve Kadetler, okulda politikanın zararlı olduğunu düşünüyorlardı, öğrenciler suç işlediğinde onları pedagoglar cezalandırmalıydı, polisler değil, hükümetten iyiyüreklilikte eksiklik ve yavaşlık nedeniyle hoşnut değillerdi. Lenin Kadetlerin formülünü büyüteç altına aldı ve şunları yazdı:

"Çok daha yumuşak ve üstü örtülü biçimde ***hakeza*** burada da gençliğin politikaya 'erken' girmesi mahkûm edilmektedir.

Bu anti-demokratik bir bakış açısıdır. Hem Oktobristler hem de Kadetler polis önlemlerini, sadece, bunların yerine ***önleyici tedbirler*** talep ettikleri için mahkûm ediyorlar. Sistem toplantıları dağıtmamalı, bunların önünü almalı. Böyle bir reformla sistemin kendisinin sadece süslendiği, ama değiştirilmediği açıktır... Demokrat olan, asıl meseleyi söylemeliydi: Çevreler ve konuşmalar ***doğal ve sevindiricidir.*** Önemli olan budur. 'Erken' de olsa politikaya çekilmenin her mahkûm edilmesi ikiyüzlülük ve aydınlanma düşmanlığıdır. Demokrat olan, meseleyi 'birleşik bakanlık' sorunundan devlet düzeni ***sorununa*** yükseltmeliydi."[275]

Şubat Devrimi'nden sonra Vladimir İlyiç'i özellikle sosyalizmin inşasının neden ibaret olduğu düşüncesi ilgilendirmeye başladı. "Uzaktan Mektuplar"ında onun bu görüşleri özellikle açık şekilde dile gelmektedir. Paris Komünü deneyimlerinden ve bu deneyimlerin Marx ve Engels tarafından tahlilinden yola çıkarak, 1905 Devrimi'nin deneyimlerinden yola çıkarak Vladimir İlyiç eski devlet makinesinin parçalanmasından sonra yeni tipte bir örgütün yaratılması gerektiği görüşündeydi. İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetlerinin yürütme organı, her iki cinsiyetten tüm yurttaşlardan oluşan ve ordu, polis ve memurların görevini üstlenecek halk milisi olmalıydı. "Böyle bir milis, demokrasinin, halkın köleleştirilmesini ve halkın kapitalistlerce alaya alınışını örten güzel bir tabela gibi kalmamasını, tersine ***yığınların tüm*** devlet işlerine katılması için gerçekten ***eğitilmesi*** olmasını sağlar. Böyle bir milis gençliği politik yaşama çekerdi ve onları sadece sözle değil, eylemle, ***çalışma*** ile de eğitir."[276]

10 Nisan 1917'de yazılan ve İlyiç'in aynı düşünceleri geliştirdiği "Proletaryanın Devrimimizdeki Görevleri" makalesinde o, toplumsal hizmetin başlaması gereken yaşı belirler: Bu milisin çalışmalarına, eğer yarı yetişkinlerle, yaşlı insanların katılım yaş sınırlarını aşağı-yukarı saptamak yasalsa, yaşları 15'ten 65'e dek kadın-erkek ayrımsız tüm yurttaşlar katılmalıdır.

6 Mart 1920'de Vladimir İlyiç, Moskova İşçi ve Kızılordu Temsilcileri Sovyeti önünde, yığınları devlet denetimine çekmenin gerekliliğinden sözediyordu. O, devlet denetimini, en ürkek, en geri, en çekingen işçilerin bile doğru bir önderlikle yönetimi öğrenebilecekleri bir yönetim okulu olarak görüyordu. İşçi ve köylü yığınları devlet denetimini yaratmalıydı: "Bu aygıtı, içlerinde bugüne dek asla olmadığı ölçüde kendiliğinden, devleti yönetmeyi bizzat kendi eline alma isteği, hazırlığı ve kararlılığı uyanan işçi ve köylü yığınların yardımıyla, işçi ve köylü gençliğin yardımıyla elde edeceğiz. Savaş sırasındaki deneyimlerimize dayanarak Sovyet okulundan geçmiş ve devleti yönetmeye yetenekli binleri sorumlu görevlere getireceğiz."[277]

ÇOCUKLARIN VE GENÇLERİN K APİTALİZMDE ÇALIŞMALARI ÜZERİNE LENİN

Lenin devrimci faaliyetinde ta baştan itibaren dikkatini özellikle çocukların ve gençlerin kapitalizmde çalışmasına, bireysel küçük işletmedeki, büyük çiftliklerdeki ve kırsal evsanayiindeki[278] çocuk emeğine, büyük endüstrideki, fabrikalardaki çocuk emeğine yöneltti. Vladimir İlyiç bu soruna, işgücünün sömürülmesinin genel karakteri ve işçi sınıfıyla köylülüğün kapitalizmdeki durumunu ele aldığı ilk bilimsel çalışmalarında özellikle büyük dikkat gösterdi. Sonra 1912/1913 yıllarında, işçi hareketinin yükselişi bir dizi işçi talebini gerçekleşebilir duruma getirdiğinde bu soruna geri döndü.

Yaşam Vladimir İlyiç'e, küçük mülk sahibinin kendi öz çocuklarını nasıl acımasızca sömürdüğünü, onun tüm ekonomik düzen tarafından buna zorlandığını göstermişti. Bu sorunu basında işlemek önemliydi. Çocuk emeğinin ev sanayiinde, zanaatkârlıkta ve kırsal evsanayiinde haddi hesabı olmayan sömürüsünü aydınlığa çıkarmak önemliydi. Vladimir İlyiç fabri-

kada çalışan çocukların durumunu hiçbir şekilde şirin göstermedi, ancak aynı zamanda tıpkı Marx ve Engels gibi gençlerin fabrika çalışmasına çekilmesinin olumlu yanlarına işaret etti. Halkın yaşam koşullarının fabrika tarafından değiştirilmesini, "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi" yapıtında ortaya koyduğunda, şunları yazdı: "... özellikle saptamak gerekir ki, kadınların ve gençlerin üretime çekilmesi özü itibariyle ilerici bir görüngüdür. Kapitalist fabrika, işçi halkın bu kategorisini hiç kuşkusuz özellikle zor bir duruma sokmaktadır ve işgününün kısaltılması ve düzenlenmesi, sağlığa uygun iş koşullarının yaratılması vs. onlar için özellikle gereklidir, fakat kadınların ve gençlerin endüstride çalışmasını tümüyle yasaklama veya bu çalışmayı dışlayan ataerkil yaşam düzenini ayakta tutma çabası gerici ve ütopik olurdu. ***Makineleşmiş büyük sanayi,*** önceleri ev ve aile ilişkilerinin dar çevresinden çıkamayan bu halk kategorisinin ataerkil kapalılığını ortadan kaldırarak, **bu grupları toplumsal üretime doğrudan katarak, onların gelişmesini ilerletir, özdevinimlerini yükseltir"** (a.b.ç. —N. K.), "yani kapitalizm öncesi ilişkilerin ataerkil hareketsizliğinden kıyaslanamayacak kadar yüksek yaşam koşulları yaratır."[279]

Lenin çocuk emeğinin yasaklanmasına büyük önem verdi ve daha 1899'da, 1885'te "Emeğin Kurtuluşu" grubunun kaleme aldığı program taslağını analiz ederken "14 yaşın altındaki çocukların çalışmasının yasaklanması"nın somut bir talep olarak programa almanın gerekli olduğunu söyledi.[280]

GENEL OKUL EĞİTİMİ VE YETİŞEN KUŞAĞIN POLİTEKNİK ÇALIŞMASI ÜZERİNE LENİN

Yarı yetişkinlerin, gençlerin çalışması sorununu Vladimir İlyiç kopmaz biçimde öğretimin ve çalışmanın yeni tarzda ör-

gütlenmesi sorunlarıyla bağladı. Daha 1897 yılında "Popülist Tasarımcıların İncileri" makalesinde yazıyordu ki, "gelecek toplum ideali, öğretimi genç kuşağın üretken çalışmasıyla birleştirmeksizin düşünülemez: ne üretken çalışma olmaksızın öğretim ve eğitim, ne de aynı zamanda eğitim, öğretim olmaksızın üretken çalışma, bugün tekniğin düzeyinin ve bilimsel bilgi seviyesinin talep ettiği düzeye getirilemez."

Ve devamla aynı yazıda şöyle diyordu:

"Genel üretken çalışma, genel öğretimle birleştirmek isteniyorsa, o zaman açıkça ***herkese*** üretken çalışmaya katılma yükümlülüğü getirilmelidir."[281]

Öyleyse okula gitme, öğretim herkes için bağlayıcı olmalı ve aynı şekilde toplumsal-üretken çalışma herkes için bağlayıcı olmalı. II. Parti Kongresi tarafından kabul edilen programda bir yandan 16 yaşına değin genel, mesleki eğitimden, öbür yandan 16 yaşına dek olan yarı-yetişkinlerin çalışmasının yasaklanması, aynı şekilde 16 ila 18 yaşındaki gençlerin çalışmasının altı saatle sınırlandırılmasından sözedildi. 1917 yılında eski Parti programını yenisiyle değiştirmek gerekli olduğunda İlyiç bu sorunla ilgilendi. Onun yazdığı "Parti Programının Revizyonu İçin Malzemeler"de sözkonusu noktaları aşağıdaki gibi formüle etti:

"Girişimciler için, *okul yükümlülüğü* yaşındaki (16 yaşına dek) çocukları çalıştırma yasağı, genç işçilerin (16–20 yaşlar) çalışma süresinin dört saatle sınırlandırılması ve bu işçilerin sağlığa zararlı üretim dallarında ve madenlerde gece çalışmalarının yasaklanması.

... 16 yaşına kadar her iki cinsiyetten tüm çocuklar için parasız ve zorunlu genel ve politeknik (üretimin tüm ana dallarının teorik ve pratik temellerini veren) eğitim; eğitimle çocukların toplumsal-üretken çalışması arasında sıkı bağ."[282]

Burada son tümceye özel dikkat vermek gerekir. Anlamı, okulun yalnızca politeknik karakterli bilgi ve yetenekler vermekle yükümlü olmadığı, bu bilgi ve yeteneklerin daha çok çocuk ve gençlerin toplumsal-üretken çalışmasıyla organik bağlı olmak zorunda olduğudur, bu ortadan kaldırılmayacak, tersine herkes için zorunlu hale getirilecektir, sadece yeni biçimde örgütlenecek ve bu öyle yapılacaktır ki, çalışma için rehberlikle, bilim ve tekniğin çok yönlü incelenmesi sıkı sıkıya bağlı olacaktır.

İşçilere, işletmeyi yönetmeyi öğretmeli — bu görev özellikle 1920 yılında, içsavaş geri plana düşmeye başladığında ve ekonomik görevler önplana çıktığında açık seçik görülür duruma geldi. "Her kim" "Pratik yaşamı izleyen ve yaşam deneyimine sahip herkes", diyordu Lenin Mart 1920'de Denizyolları İşçileri III. Tüm-Rusya Kongresi'nde, "yönetebilmek için uzmanlığa sahip olmak ve üretimin tüm koşullarını tam ve esaslı bir şekilde bilmek zorunda olduğunu, sözkonusu üretim dalının en modern tekniklerini yakından bilmek ve belli bir bilimsel eğitime sahip olmak zorunda olduğunu bilir."[283]

Çalışma sorunları önplana geçti. Nisan 1920'de İlyiç "Kommunistiçeski Subotnik" gazetesi için, komünist çalışmanın ne olduğunu açıkladığı, "Yüzlerce Yıllık Eski Düzeni Yıkıp, Yenisini Yaratmaya Dair" konusu üzerine bir makale yazdı. 1 Mayıs'ta tüm Rusya'da Mayıs kutlamaları onuruna bir Subotnik düzenlendi, bu vesileyle Lenin şunları yazdı:

"Çalışacağız ki, 'Herkes kendi için, tanrı hepimiz için' yokolası kuralının kökü kazınsın, çalışmayı yalnızca bir angarya ve ancak belirli bir norma göre ödeme yapıldığında meşru sayma alışkanlığının kökü kazınsın. Çalışacağız ki, 'Hepimiz birimiz için ve birimiz hepimiz için' kuralı, 'Herkes yeteneğine göre, herkese gereksinimine göre' kuralı yığınların bilincine işlesin, alışkanlık haline gelsin, kemiğe, iliğe işlesin, komünist di-

siplin ve komünist çalışma ağır ama emin adımlarla yaşama geçsin."[284]

Lenin'in 2 Ekim 1920'de Rusya Komünist Gençlik Birliği III. Tüm-Rusya Kongresi'nde yaptığı konuşma çok özel bir öneme sahiptir. Bu konuşmayla İlyiç, büyük umutlar beslediği, onlarda eski kuşaktan nöbeti devralacaklarını gördüğü gençliğe hitap etti. Bu konuşmayı özellikle özenle düşünmüştü. "... gençliğe, eğer Komünist Gençlik adım hakkıyla taşımak itiyorsa, ne öğretmemiz gerektiği ve onun nasıl öğrenmesi gerektiği ve başladığımız eseri sonuna dek inşa etmek ve tamamlamak durumunda olması için onları nasıl hazırlamamız gerektiği"nden sözediyordu.[285] Gençlik komünizmi incelemeli. Fakat bu inceleme komünizm üzerine yazılanların basit bir benimsenmesi olmamalı. Tüm bu bilgileri, günlük ve çok yönlü çalışmaya kılavuz olarak hizmet edebilecek, homojen ve derli toplu birşey halinde kavramayı bilmeli. Marksizmi incelemek gerekir, toplumsal gelişmenin nereye gittiğini gösteren, insan toplumunun gelişme yasalarını açıklayan olguları yakından bilmek gerekir. Hem kapitalist toplumu, hem de bizim bugünkü gerçekliğimizi olduğunca esaslı incelemek gerekir. Eski okulun bize verdiği bilgilerden komünizm için gerekli olanları seçmeyi bilmeliyiz.

Lenin, insanlığın ortaya çıkardığı bilimi gençliğin özümsemek zorunda olduğunu özel bir önemle vurguluyordu. Genç kuşağın, ilkönce burjuvaziyi devirmek göreviyle karşı karşıya duran önceki kuşaktan daha fazla bilgiye ihtiyacı vardı. Bugünkü gençlik komünist toplumu kurmalıydı ve bunun için kapsamlı bilgi gerekliydi. İlyiç, genç kuşağın kişisel çıkarları genel çıkarlara tabi kılan yeni bir komünist moral edinmesi zorunluluğundan, kendini bir savaşımcı ve kurucunun bilinçli disiplinine nefsini yenerek ulaşması ve savaşımda işbirliğiyle davranma, çalışma ve kolektif çalışmasını yeni tarzda örgütleme yeteneğine sahip olma zorunluluğundan sözediyordu.

"Eğitim ve öğretime, bu okulla sınırlı kalsaydı ve yaşamın fırtınalarından kopuk olsaydı, güvenimiz olmazdı... Okulumuz ... gençliğe bilimin temellerini vermeli, onları bağımsız olarak komünist görüşleri edinmeye yetenekli kılmalı, onlardan eğitimli insanlar yapmalı. İnsanları, onlar okulda öğrenirken, sömürücülerden kurtuluş için savaşıma katılmaya eğitmelidir."[286]

"Gençlik Birliği'nin üyesi olmak demek, emeğini, gücünü ortak davanın hizmetine sunmak demektir. Komünist eğitim işte bundan oluşmaktadır...

Komünist Gençlik Birliği, her işte yardım eden, inisiyatifiyle örnek oluşturan hücum birliği olmalı... Bunun için Komünist Öğrenci Birliği'nin kendi eğitim, öğretim, talim ve terbiyesini işçi ve köylülerin çalışmasıyla birleştirmesi, kendini okullarında inzivaya çekmemesi ve kendini komünist kitap ve broşürlerin okunmasıyla sınırlamaması gereklidir. Ancak işçi ve köylülerle ortak çalışma içinde gerçek bir komünist olunabilir. Gençlik Birliği'nin her üyesinin eğitimli bir insan olduğunu, ama çalışmayı da bildiğini herkes görmelidir... Ne denli pis ve zor olursa olsun her işi öyle örgütlemeliyiz ki, her işçi ve köylü kendisi hakkında şöyle diyebilsin: Ben büyük özgür emek ordusunun bir parçasıyım ve kendi yaşamımı kendim kurabilirim, çiftlik sahipleri ve kapitalistler olmadan kurabilirim, komünist düzeni kurabilirim. Öyle olmalı ki, Komünist Gençlik Birliği herkesi genç yaştan başlayarak bilinçli ve disiplinli çalışmaya eğitmelidir. Yalnızca böyle, önümüzde duran görevlerin çözüleceğine güvenebiliriz... İşte bu nedenle şimdi 15 yaşında olan kuşak.., öğreniminin tüm görevlerine öyle yaklaşmalı ki, gençlik günbegün herhangi bir köyde, herhangi bir kentte ortak çalışmanın —ve bu en ufak, en basit olanı olsun— şu veya bu görevini pratik olarak çözsün. Her köyde yapıldığı ölçüde, komünist yarışmanın geliştiği ölçüde, gençliğin birleşik çalışmayı bildiğini kanıtladığı ölçüde — komünist inşanın başarısı o ölçüde güvence altına alınmış olacaktır."[287]

Aralık 1920'de, Yüksek Ekonomi Konseyi'nin, Ulaşım İşleri Halk Komiserliği'nin ve Tarım İşleri Halk Komiserliği'nin en iyi uzman ve çalışanlarının mensup olduğu Elektrifikasyon Devlet Konseyi'nin Rusya'nın elektrifikasyonu planını sunduğu VIII. Sovyet Kongresi toplandı. Lenin'in bu plan üzerine yaptığı coşkulu konuşma epeyce tanınıyor. O, ***resmi*** elektrifikasyon planının ikinci Parti programımız olduğunu açıklıyordu. Siyasal programımız görevlerimizi sıralıyordu, sınıflar ve yığınlar arasındaki ilişkileri açıklıyordu. Bu, ekonomik inşamız için bir programla tümlenmeliydi.

"Elektrifikasyon planı olmadan gerçek inşaya geçemeyiz. Tarımın, endüstrinin ve ulaşımın yeniden kurulmasından, bunların uyumlu birleşmesinden söz ettiğimizde, aynı zamanda geniş kapsamlı ekonomik bir plandan söz etmeden edemeyiz. Belli bir planın kararlaştırılmasını sağlamalıyız. Doğal olarak bu, sadece ilk yaklaşım olarak kabul edilen bir plan olacaktır. Partinin bu programı, sadece Parti Kongrelerinde değiştirebilen bizim asıl programımız gibi değişmez olmayacaktır. Hayır, bu program her gün, her atölyede, her kazada iyileştirilecek, daha detaylandırılacak, mükemmelleştirilecek ve değiştirilecektir. Bu programa ilk taslak olarak ihtiyacımız var, bu taslaktan tüm Rusya için, en az onyıl üzerinden hesaplanmış ve Rusya'nın, komünizm için gerekli olan doğru ekonomik temele nasıl geçirilmesi gerektiğini gösteren büyük bir ekonomik plan çıkacaktır."[288]

Vladimir İlyiç'in VIII. Sovyet Kongresi'nde vurguladığı cümle herkesçe iyi bilinmektedir: "Komünizm — Sovyet iktidarı artı tüm ülkenin elektrifikasyonudur". Çok daha az bilinen, onun, yığınlar olmaksızın elektrifikasyon planının gerçekleşemeyeceği, gerekli olanın, yalnızca işçilerin değil, köylülerin çoğunluğunun da, ülkenin önünde duran görevleri açık şekilde gözlerinin önünde canlandırabilmelerinden söz ettiğidir. Lenin, yığınların kültür düzeyinin, her yeni inşa edilen santralın "yığın-

ların elektriksel eğitimini" teşvik edecek şekilde yükseltilmesi gerektiğini söylüyordu. Elektrifikasyon planı bir ders kitabında açıklanmalı ve her okulda işlenmeliydi.

Lenin tarafından kaleme alınan, VIII. Sovyet Kongresi'nin elektrifikasyon üzerine raporla ilgili karar tasarısında şöyle deniyordu:

"Ayrıca Kongre hükümeti bu planı en kapsamlı şekilde propaganda etmek ve onu kent ve kırdaki en geniş yığınlara yakından tanıtmak için tüm önlemleri almakla görevlendirir ve Sendikalar Tüm-Rusya Merkez Konseyi'nden ve Tüm-Rusya Sendika Kongresi'nden bunları yapmasını rica eder. Bu planın incelenmesi cumhuriyetin ayrımsız tüm öğrenim kurumlarında yürürlüğe konmalı; her elektrik santralı, biraz da olsa iyi çalışan her işletme ve her Sovyet işletmesi, elektrik işlerinin ve çağdaş endüstrinin yakından tanınabileceği merkezler, elektrifikasyon planının propagandasının yapıldığı ve bununla ilgili sistemli dersler verildiği merkezler olmalı. Yeterli bilimsel veya pratik ön eğitime sahip olanların istisnasız hepsi elektrifikasyon planını propaganda etmek ve bunu anlamak için gerekli bilgileri aktarmak üzere seferber edilmelidir."[289]

İlyiç, bir yıl sonra okullar için bir elkitabı hazırlamış olan İ. İ. Stepanov'un kitabından son derece hoşnuttu: "RSFSC'nin Elektrifikasyonu". Bu ders kitabının her kent kütüphanesinde çok sayıda bulunmasını, her elektrik santralında bulunabilmesini, her ilkokul öğretmeninin onu okumasını ve bu "Elkitabı"nı özümsemesini, hem de sadece okuyup, anlayıp, özümsemekle kalmayıp, onu öğrencilerine basit ve anlaşılır şekilde anlatmayı bilmesini istiyordu.

Bir yıl sonra Lenin, IX. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi tarafından 28 Aralık 1921'de kabul edilen "Ekonomik Alandaki Çalışma İçin Direktif"de şunları yazdı:

"IX. Sovyet Kongresi, Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin yeni dönemdeki görevinin, en kısa süre içinde her alanda işçi ve köylü çevrelerinden bir uzmanlar kadrosu yetiştirmekten

oluştuğu görüşündedir ve okul içi ve okuldışı eğitim çalışmasının, hem tüm Cumhuriyet'in hem de her bölge ve yörenin güncel ekonomik görevleriyle daha da güçlü bir şekilde birleştirilmesini salık verir."[290]

VIII. Sovyet Kongresi'yle eşzamanda, 134 delegenin oy verme hakkıyla ve 29 delegenin istişari oyla katıldığı, halk eğitiminin sorunları üzerine bir Parti konferansı toplandı. Tüm çalışmayı yeni tarzda örgütlemek ve ülkenin önündeki sosyalist inşa görevlerini gözönünde bulundurmak gerekliydi. Okulu, üretimle sımsıkı bağlı, gerçek bir politeknik okul yapmak gerekliydi. Son derece güncel bir görev, yetişen kuşağı hem düşünsel hem de bedensel çalışmaya eğitmek için, çocuk ve gençlerin çalışmasını politeknik öğretim ilkesine göre örgütlemekti. Yeni ders programları hazırlanmalıydı. Vladimir İlyiç sözü edilen Parti konferansından çok hoşnutsuz kaldı. Politeknik eğitim problemlerinin soyut ele alınmasından, politeknik eğitime gereksinimimiz olup olmadığı tartışmasından hoşnut değildi, çünkü bu sorun Parti tarafından olumlu anlamda çoktan kararlaştırılmıştı. Politeknik eğitim, bu yeni birşeydi. "Tüm çalışmanın ağırlık noktası *'pratik* deneyimlerin gözönünde bulundurulması ve sınanması'na, 'bu deneyimlerden çıkarılan ***derslerin*** sistematik ***değerlendirilmesi'***ne kaydırılmalıdır"[291] diye yazıyordu Vladimir İliyç "Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nin Çalışmaları Üzerine" makalesinde.

"Parti işçilerinin danışma toplantısında, meslekten pedagoglar, bir on yıl boyunca pratik olarak çalışmış ve bizim hepimize, şu ve şu alanda, örneğin meslek eğitimi alanında neler yapılmış ve yapılıyor olduğunu söyleyebilecek ve Sovyet inşasında bununla nasıl başa çıkıldığını, hangi iyilere ulaşıldığını, bu iyilere hangi örneklerin bulunduğunu (böyle örnekler kesinlikle vardır, çok az sayıda olsa da), ana eksiklikler hakkında hangi somut işaretler olduğunu ve bu eksikliklerin ortadan kaldırılması için hangi önlemlerin alınması gerektiğini söyleyebilecek uzmanların dinlenmesi gerekirdi."[292]

Bu 7 Şubat 1921'de yazıldı, iki gün önce ise "Merkez Komitesi'nin Eğitim İşleri Halk Komiserliği'nde Çalışan Komünistlere Direktifleri" yayınlanmıştı. Bu "Direktifler"de aynı şeyden, *Eğitim İşleri Halk* Komiserliği'nin daha etkili ve daha pratik çalışmasının gerekliliğinden, okulu politeknikleştirme zorunluluğundan, teknik meslek eğitiminin politeknik bilgilerle zorunlu birleştirilmesi gerekliliğinden söz ediliyor ve Halk Komiserliğinin temel eğitim kurumları, ayrıca kurslar, dersler, konferanslar, tartışmalar ve pratik alıştırmalar için programlar hazırlaması ve onaylaması gerektiği açıklanıyordu; şöyle böyle iyi çalışan her bir endüstri ve tarım işletmesinden vs. yararlanmakla bağlantı içinde, tüm uygun teknik ve tarım uzmanı güçleri mesleki teknik ve politeknik eğitim çalışmasına çekme gerekliliğinden söz ediliyordu.

Kapsamlı bir genel ve politeknik eğitim gençliği sosyalizm için savaşımda silahlandırmalı. Lenin sosyalizmi asla yukarıdan, hiçbir savaşım olmaksızın "getirilebilecek" birşey olarak düşünmedi. Canlı sosyalizm, diye söyledi, halk yığınlarının yaratıcılığıydı, sosyalist inşanın püf noktası örgüttü. Sosyalizm, ancak uzun süreli bir savaşım süreci içinde yaratılacak kesinkes yeni bir toplum yapısıydı. Bunu başarmak isteyenin çokça bilgiye gereksinimi vardı.

Gençliğin hazırlanmasını nesnel çalışmayla ilerletmek gereklidir diye yazıyordu V. İ. Lenin 4 Aralık 1922'de Komünist Gençlik Enternasyonali'ne.

Hazırlığı ilerletmek — neye hazırlığı? Bu soruya yanıtı, Komünist Gençlik Enternasyonali Kongresi'nden iki ay önce toplanan Rusya Komünist Gençlik Birliği V. Kongresi'ne selam mesajında buluyoruz: "Şundan eminim" diye yazıyordu İlyiç bu selam mesajında, "gençlik kendini öylesine başarıyla geliştirmeyi bilecek ki, dünya devriminin gelecek etabı olgunlaştığında, kesinlik le görevlerinin üstesinden gelecek durumda bulunacak."[293]

İlk kez 1932'de "No Putyah k Novoi Şkole" dergisi No: 6, s. 3–13'te yayınlandı.

Komünist Ahlak Üzerine Lenin

Lenin Pisarev, Şçedrin, Nekrasov, Dobrolyubov, Çernişevski ve 19. yüzyılın altmışlı yıllarının devrimci-demokrat şiirinin etkisi altında yetişen kuşağa mensuptu. "Iskra"[294] şairleri, eski derebeyi geleneklerinin artıkları ile acımasızca alay edip rezillikleri, iki büklüm olmayı, dalkavukluğu, ikiyüzlülüğü, darkafalılığı ve bürokratizmi teşhir ettiler. Altmışlı yılların yazarları, yaşamı uyanık gözle izlemeyi ve eski, serflik yaşam biçiminin kalıntılarını silip süpürmeyi öğretmişlerdi. Lenin çocukluğundan beri darkafalılık, gevezelik, aptalca boş vakit geçirmekten, "toplumsal ilgilerin olmadığı" bir aile yaşamından, kadının bir gönül eğlendirme, oyalanma nesnesine veya itaatkâr bir köle durumuna düşürülmesinden nefret ederdi. İkiyüzlülükle, her zaman güçlülerin yanında yeralmayı âdet edinmekle dolu bir yaşama hor bakardı. İlyiç'in Çernişevski'nin romanı "Nasıl Yapmalı?"ya, Şçedrin'in keskin taşlamalarına, "Iskra" şairlerine özel bir düşkünlüğü vardı; şiirlerinin çoğunu ezbere bilirdi; Nekrasov'a büyük değer verirdi.

Vladimir İlyiç uzun yıllar siyasal göçmenlikte —Almanya, İsviçre, İngiltere ve Fransa'da— yaşamak zorunda kaldı. İşçi toplantılarını ziyaret edip, işçilerin yaşamlarını ve davranışlarını derinden inceledi, onların ev yaşamlarını, kahvehanede ve gezintilerde dinlenmelerini izledi. Burjuva ortamın, tüm burjuva yaşam tarzının aile üstünde, işçilerin evcilliği üzerinde ne denli büyük etki yaptığını izleme fırsatı buldu. Bu etki kendini binlerce ayrıntıda gösteriyordu. Fransa'da yaşarken işçilerin genel

devrimci havalarıyla, bayağı küçük-burjuva aile yaşamı arasındaki karşıtlık özellikle dikkatimizi çekti.

Yurtdışında yoksul yaşadık, çoğunlukla, bizle birlikte her tür insanın oturduğu evlerde ucuz odalar kiraladık, ucuz lokantalarda veya evsahiplerinde yiyip içtik. Paris'te İlyiç, ozanların günün demokratik konuları üzerine şarkılarını söyledikleri ve bununla burjuva demokrasisini ve yaşamın günlük yanını çok keskin eleştirdikleri Cafélere gitmeyi çok severdi...

Vladimir İlyiç ahlak sorunlarını daima dünya görüşü sorunlarıyla sıkı sıkıya birleştirdi. Köle sahipleri toplumunda kölelerden itaatkârlık ve alçakgönüllülük talep edildi. Kölelerin nasıl davranması gerektiği öğretilerini din verdi. Din, bir dizi davranış kuralı emrediyordu. Bu dinsel ahlak kodeksi, bizzat tanrının halka emrettiği tanrı emirleri olarak gösterildi. Bu davranış "emirleri" kapitalizmde de ayakta kaldı ve kapitalistlerce propaganda edildi, çünkü emekçilerin köleler gibi davranması onların avantajınaydı. Sadece, ahlak kodeksi, davranış kuralları, kapitalist sömürü koşullarına uygun olarak tamamlandı.

Sınıflı toplumun her çağında her sınıf için özel bir ahlak, egemen sınıflarca oluşturulan özel bir davranış kuralları listesi vardır. Davranış kurallarının biri sömürücüler sınıfına mensup kişiler için, diğeri sömürülenler sınıfına mensup kişiler için geçerlidir. Bu kurallar burjuva ülkelerin okullarında özel derslerde öğretilir.

İdealist psikoloji, sözde doğuştan gelen "ruhsal özellikler"den, "doğuştan gelen edep"ten sözeden bir dizi teori geliştirdi. Bu idealist kuramlar dinsel ve burjuva ahlak kodeksleriyle, eskiden devralınan mutat yaşam alışkanlıklarıyla çok kolay birleşir.

Rusya Komünist Gençlik Birliği'nin III. Kongresi'nde, 2 Ekim 1920'de Vladimir İlyiç komünist ahlaktan sözetti ve basit, somut örneklerle komünist ahlakın özünün neden oluştuğunu

açıkladı. Derebeyi ve burjuva ahlak, dedi, tamamen bir aldatmaca, bir dalaveredir, işçi ve köylülerin beyinlerinin çiftlik sahipleri ve kapitalistler çıkarına uyuşturulmasıdır, komünist ahlak ise proleter sınıf savaşımının çıkarlarından çıkmaktadır. Komünist ahlakın, insan toplumunu daha da yükseltmeyi, onu emeğin sömürülmesinden kurtarmayı hedeflemesi gerektiğinden sözetti. Komünist ahlakın temelinde, komünizmin sağlamlaştırılması ve tamamlanması için savaşıma yatıyordu. Lenin somut örneklerle homojen birliğin ne denli önemli olduğunu, işsiz-güçsüz durmadan, çalışkan, yeni toplumsal düzenin sağlamlaştırılması için ne gerekliyse, kendi nefsine egemen olarak onun için uğraşma yeteneğinin ne denli önemli olduğunu gösterdi. Ortaya konan görevlerin üstesinden gelinecekse, büyük bilinçli disipline gereksinim olduğunu, güçlü dayanışma göstermek gerektiğini gösterdi. İlyiç gençliğe tüm işgüçlerini, evet aslında tüm öz güçlerini ortak eser için ortaya koymak gerektiğini söyledi.

Bizzat Lenin'in yaşamı, bunun nasıl yapılması gerektiğini gösterir. Lenin başka türlü yaşayamazdı, davaya başka türlü bakamazdı. O bir asket değildi. Buz pateni yapmayı, bisiklete binmeyi, dağlara tırmanmayı, ava gitmeyi çok severdi, müziği sever, yaşamı çok yönlü güzellikleri içinde severdi, arkadaşları severdi, insanları severdi. Onun sadeliğini, neşeli, başkalarına bulaşan gülüşünü herkes bilir. Fakat onda herşey tek bir davaya tabiydi — herkes için aydınlık dolu, zengin içerikli ve refah ve kültür içinde mutlu bir yaşam için savaşım. Onu en çok sevindiren bu savaşımdaki başarılardı. Kişisel olan şeyler onda kendiliğinden onun toplumsal faaliyeti içinde eriyordu.

Siyasal göçmenlikte, sosyal-demokrat hareketin az çok legalize olduğu kapitalist toplum düzenine sahip ülkelerde (Fransa'da ve İngiltere'de, savaş öncesi Almanya'da), büyük bir sosyal-demokrat önderin coşkun, son derece radikal konuşmalar yaparken, ev yaşamında, günlük işlerde tam bir dargörüşlü,

Fransızların anlatımıyla "un bourgeois malgré lui", yani "zoraki burjuva" olduğunun izlenmesi hiç de ender değildi. Kapitalist toplum düzeni, tüm çevre onun düşünme tarzını öylesine etkiliyordu ki, çelişkiyi farketmiyordu bile. Karısı onun için arkadaş ve yoldaş değil, ev kadını, hizmetçi veya bir oyuncak, gönül eğlendirmenin, cinsel gereksinimlerin tatmininin bir nesnesidir; çocuklar onun mülküdür, onlara istediğini yapabilir: onları dövebilir, şımartabilir, onları aşırı çalışmaya zorlayabilir veya aylak olarak yetiştirebilir. John Reed "Devrimin Kızı" başlığıyla muhteşem bir öykü yazdı; babası işçi ve Komünar, erkek kardeşi sosyalist olan genç bir kızın nasıl iliğine dek küçük-burjuva aile yaşamının bayağılığında boğulduğunu ve bir çıkış yolu bulmayı bilemeyip sonunda nasıl orospu olduğunu anlatıyordu.

İlyiç Komsomol III. Kongresi'ndeki konuşmasında darkafalılığın, küçük-burjuvalığın etki alanından bir çıkış yolu gösterdi. Genç kuşağa savaşmayı öğretti, onlara bütünün çıkarları için yaşamayı öğretti. Lenin, kadının —işçi ve köylü kadınların— toplumsal çalışması, ülkenin yönetimine katılması sorununu tüm kesinliğiyle ortaya koydu. Çocukların toplumsal çalışmaya, sadece okulun duvarları içinde olup biten değil, yetişkinlere —işçilere ve köylülere— yardım eden bir çalışmaya çekilmelerini teşvik etti.

Kadının özgürleşmesi alanında büyük başarılar kazandık; tarımın kolektifleştirilmesi bunda özellikle büyük bir rol oynadı.

Çocukları 12 yaştan itibaren piyönye birliklerinde toplayan Komünist Gençlik Birliği, çocuklara komünist ahlaktan çıkan davranış kurallarını öğretiyor. Komsomol çocuklara, yetişkinlere toplumsal çalışmalarında yardım etmeyi, çevrede hâlâ çok olan tüm uygunsuzluklara karşı savaşmayı, ayyaşlığa ve sözdalaşma karşı durmayı öğretiyor, piyönyelere, kızların küçük düşürülmemelerini sağlamayı öğretiyor. Erkek çocuklar evde, kızların da okula gönderilmesi, zamanlarının aşırı ev işiyle alınmaması için uğraşıyorlar, analarına yardımcı oluyorlar. Piyönyeler

analarına ve hizmetçilere, eğer bilmiyorlarsa, okuma-yazma öğretiyorlar, küçük çocukların dövülmesine izin vermiyorlar. Komsomol piyönyelere toplumun temsilcileri olmayı, günlük yaşamdaki eski görüşlerin kalıntılarıyla savaşmayı öğretiyor, dinsel inancın zararlarını açıklıyor, kendi görüşlerini nasıl savunacağını öğretiyor.

Piyönyeler hızla itibar kazandılar. Ama son zamanda piyönye çalışması geriledi. Onu tekrar ayağa kaldırmak gerekir, nöbeti şimdikilerden devralacak olan geleceğin Komsomol üyelerini doğru tarzda eğitmek gerekir.

Son zamanlarda Komsomol'un bazı yöneticileri ve aktif üyeleri siyasi keskinliklerini yitirdiler. Ev yaşamında kendilerini burjuva etkilere bırakıyorlar, bir komünistin nasıl olması gerektiğini ve ne için savaşması gerektiğini unutuyorlar. Tabii bunlar tekil durumlardır. Fakat her erkek ve kadın Komsomolcu kendine bugüne dek olduğundan daha çok dikkat etmeli, ara vermeden sadece sözle değil, eylemle de kendinden daha çok şey talep etmeli; hem toplumsal hem de kişisel yaşamda tutarlı Leninist olmalı, kişisel çıkarları ortak davaya tabi kılmayı bilmeli, evdeki yaşam alışkanlıklarının toplumsal yaşamdan, politikadan ayrılamayacağı unutulmamalıdır.

Okullardaki ve yüksekokullardaki Komsomolcular için bu daha da büyük ölçüde geçerlidir. Özellikle, kendilerinin canlı yaşamdan, sosyalist inşadan, yığınlardan kopmamalarını, kariyerizmin gelişmemesini, burjuva bireyciliğin yeşermemesini sağlamaları gerekir.

Lenin Komsomol'a daima büyük umutlar besledi, Komsomolcuların yaşamın ortasında duran ve onu sosyalizm ruhuyla dönüştürmeyi bilen gerçek komünistler olarak yetişmelerini yürekten umdu.

Komsomol'un, kendisine beslenen umutları haklı çıkaracağından emin olunabilir.

İlk kez 2 Ekim 1937'de "Komsomolskaya Pravda" No: 227'de yayınlandı.

Çocuklar Üzerine Ve Yetişen Kuşağın Komünist Ahlaka Eğitilmesi Üzerine Lenin

Lenin Günlerinde ister istemez, Lenin'in çocuklara nasıl eğildiğini düşünüyoruz, çocukların eğitimi ve bakımı üzerine açıklamalarını düşünüyoruz.

Yeni Sovyet seçimleri, kazanımlarımız temelinde kültür dolu yaşam koşulları için çalışmanın kapsamlı bir şekilde gelişmeye başladığını gösteriyor. Bu eserden sözedildiğinde Sovyetler bir kenarda kalamaz. Kültür seksiyonları bu çalışmayı en ivedi görevleri olarak görmelidirler. Çocukların kamusal bakımı Sovyet iktidarı altında geniş bir şekilde gelişti. Çocuk yuvaları, anaokulları ve çocuklar için oyun alanları milyonlarca küçük yurttaşa bakıyor. Genel okul yükümlülüğünü yürürlüğe koyduk. Ancak, toplumsal bakımın son çocuğa da ulaşması ve çocukların yaşamının sürekli daha ilginç, daha neşeli ve örgütlü şekillenmesi için, bu alandaki çalışmamızın gittikçe artan bir iyileştirilmesi elzemdir.

İlyiç'in çocukların maddi durumuyla nasıl ilgilendiğine bir örnek.

Vladimir İlyiç'in üzerinde çok çalıştığı, VIII. Parti Kongresi'nce Mart 1919'da kabul edilen Parti programında, "tüm öğrencilerin devlet tarafından yiyecek, giyecek ve öğrenim araçlarıyla bakımı" gerekmektedir deniyor.[295] İçsavaşın ortasında, durum çok zorken, ülke yıkıma uğramışken, fabrikalar çalışmazken ve kıtlık egemenken, İlyiç 17 Mayıs 1919'da çocukların

parasız bakımına dair kararnameyi çıkarttı. Bu kararnamede, 14. yaşın bitimine dek tüm çocuklara, ebeveynlerinin yiyecek vesikası derecesine bakmaksızın, çocuk besleme ürünlerinin parasız olarak verilmesi gerekliliğinden sözediliyordu. Karar, tarımdışı 16 vilayetin büyük fabrika merkezleri için geçerliydi. İçsavaş giderek büyüyordu. 12 Haziran'da İlyiç, Halk Komiserleri Konseyi'nin, 17 Mayıs kararnamesinin geçerlik alanını genişleten bir kararını imzaladı — ücretsiz bakım yerlerinin sayısı artırıldı, parasız bakılacak çocukların yaşı 16'ya yükseltildi.

Haziran 1919'da İlyiç, işçilerin, yaşamın yeniden biçimlendirilmesi için toplumsal çalışma inisiyatiflerini hararetle selamladığı mükemmel makalesi "Büyük Başlangıç"ı yazdı. Komünist Subotniklerin incelenmesinde Lenin, ev idaresinin küçük işlerinin büyük çaplı sosyalist iktisada ***yığınsal dönüşümünün*** zorunluluğunu vurguladı. "Teorik olarak her komünist için tartışılmaz olan bu soruna pratikte yeterli özen gösteriyor muyuz?" diye yazıyordu. "Tabii ki hayır. Şimdiden bu alanda varolan komünizmin ***nüvelerine*** yeterli özen gösteriyor muyuz? Hayır, bir kez daha hayır. Kamusal aşevleri, kreş ve çocuk yuvaları – bunlar, bu tip nüvelerin örnekleridir, bunlar tüm tumturaklı, şatafatlı, törensel şeylerden bağımsız, basit, günlük araçlardır, ama ***kadını kurtarmaya gerçekten*** uygundur, gerek toplumsal üretimdeki gerekse kamu yaşamındaki rolü açısından erkek karşısındaki eşitsizliğini azaltmaya ve yeryüzünden kaldırmaya gerçekten uygundur."[296] Ve 24 Eylül 1919'da Lenin, çocuk bakımı üzerine kararnamenin ekini, yani çocuklar için aşevleri ağının ve çocukların bakımı için diğer kuruluşların genişletilmesi üzerine kararı imzaladı.

Doğal olarak devletin çocuklara bakımı ***hiçbir şekilde ebeveynleri çocuklarına bakmaktan kurtarmaz,*** bu Sovyet devletinin nafakayla ilgili yasasında açıkça ortaya konmaktadır. Sovyet yasaları ebeveyni, boşanma durumunda çocuğun geçimini

sağlamak için para ödemek ve çocukla ilgilenmekle yükümlü kılar.

Çocuklara devlet bakımıyla ilgili hiç de az olmayan yanlış yorumlarımız oldu. Devlet ebeveyni çocuklarına bakmaktan kurtarmaz, sadece ***bu bakımı düzenler,*** bunu belli bir yöne kanalize eder ve ebeveynlere her biçimde, bunu gerçekleştirmede yardım eder. Anne-baba çocukların sağlığı, barınması için uğraşmakla yükümlüdür, çocukların okula gitmesini sağlamalıdır vs.

Devlet ***tüm*** çocuklara bakmalıdır, Çocuk Bakımı Üzerine Kararname bunu açıkça ifade eder, Parti programının 12. maddesinde bu söylenir, daha 1897'de Lenin, tüm çocukları işe alıştırmak gerekliliğinin ***altını çizdiği*** "Popülist Tasarımcıların İncileri"nde bundan sözediyordu.

8 Mart 1921'de Uluslararası Kadın Gününde Vladimir İlyiç şunu şöyledi: ***"Evlilik ve aile hukukundaki*** özellikle alçakça, adi, ikiyüzlü ***eşitsizlik, çocuk konusunda eşitsizlik Sovyet iktidarı tarafından tamamen ortadan kaldırılmıştır."***[297] (a.b.ç. —**N. K.**)

Lenin çocuğa karşı davranışta hak eşitliği talep ettiğinde, niyeti hiçbir şekilde herhangi bir eşitlemecilik değildi. Tersine, daha önce Çarlık tarafından en fazla ezilmiş milliyetlerin çocuklarına özel bir dikkat talep ediyordu, kır yoksullarının çocukları için, içsavaşın başıboş kalmış çocukları için özel bir dikkat talep ediyordu.

Eylül 1917'de, Ekim Devrimi'nin arifesinde kaleme alınan "Bolşevikler Devlet İktidarını Koruyabilecekler mi?" makalesinde Lenin bunun üzerine, "en son kalifiye olmayan işçinin, her bir işsizin, her kadın aşçının, her yıkılmış köylünün, proleter hükümetin zenginlik önünde eğilmediğini, tersine yoksullara yardım ettiğini, ... zenginleri süt için ödeme yapmaya zorladığını, ama ***tüm*** yoksul ailelerin çocukları yeteri ölçüde sütle bes-

lenmediği sürece onlara bir damla süt vermeyeceğini... görmüş olduğu, gazetelerden öğrenmek değil, bilakis kendi gözleriyle görmüş olduğu" günün geleceğini yazıyordu.[298]

Okul, tüm yeni yetişen kuşağı eğitmenin resmi organdır. Parti programında denir ki, proleter devlet okulu ***"toplumun sınıflara bölünmüşlüğünün tümüyle ortadan kaldırılması için bir araç, toplumun komünist yeniden doğuşunun bir aracı"*** yapmak zorundadır. Daha 1913'te İlyiç şunu yazmıştı: "Biz şimdiden yeni bir yapının temellerini atıyoruz ve çocuklarımız onu sonuna dek inşa edecekler."[299]

Sovyet okulu tüm çocukları sınıfsız toplumun bilinçli inşacıları, sosyalizmin bilinçli inşacıları olarak eğitmek zorundadır.

Çocukları gerekli bilgi toplamıyla donatmak, onlara çok sayıda en önemli sorunlar içinde yolunu nasıl bulacağını, kendini çevreleyen yaşam karşısında nasıl bilinçli bir tavır geliştireceğini öğretmek, onlara bu yaşamın ortak çabalarla nasıl iyileştirilmek zorunda olduğunu öğretmeyi bilmek gerekir. Onlara, kazanılan bilgileri yaşamda kullanmayı öğretmek gerekir, onlara, ortak bir plan uyarınca nasıl örgütlü ve kolektif çalışılacağını göstermek gerekir. Ortak yarar doğrultusunda kolektif örgütlü çalışma bilinçli disipline en iyi şekilde eğitir. Bütün bunlardan İlyiç, 1920'deki Komünist Gençlik Birliği III. Kongresi'ndeki konuşmasında sözetti. Bu konuşma yetişen kuşağımızın eğitiminde eylem kılavuzu olarak hizmet etmelidir.

Bu konuşmasında İlyiç, yetişen kuşağın komünist ahlaka eğitilmesinden sözediyordu. "Günümüz gençliğinin tüm eğitim ve öğretimi komünist ahlaka bir eğitim olmalıdır."[300] Devamla komünist ahlakın ne olduğunu açıklıyordu, bu ***kişisel çıkarların proleter sınıf savaşımının çıkarlarına tabi kılınmasıydı.*** "Komünistler için ahlak", diyordu Lenin, " tümüyle bu sıkı, dayanışmacı disiplinden ve yığınların sömürücülere karşı bilinçli savaşımından oluşur."[301]

.... Tüm yetişen kuşağın, sosyalizm inşasını sonuna dek götürecek kuşağın eğitiminde hangi görevlerle yükümlü olduğumuzu bir an bile unutmamalıyız. Onları çocukluklarından başlayarak, Lenin'in Komsomol III. Kongresi'ndeki konuşmasında öğrettiği gibi komünist ahlak ruhuyla doldurmalıyız. Sosyalizmin inşasına katılan herkes bu konuşmayı tanımalı ve Lenin'in yönergelerini yaşama geçirmeye yardım etmelidir.

İlk kez 21 Ocak 1935'te "Nabat"
No: 18'de yayınlandı.

IV

LENİN'İN ÇALIŞMA YÖNTEMLERİ. LENİNİZMİN İNCELENMESİ

Lenin Marx'ı Nasıl İnceledi

Rusya'da işçi hareketi sanayimizin geriliği nedeniyle ancak geçen yüzyılın doksanlı yıllarında, bir dizi başka ülkede işçi sınıfının devrimci savaşımı çoktan geniş bir cephede yürütülürken, Büyük Fransız Devrimi'nin deneyimleri, 1848 Devrimi'nin deneyimleri, 1871 Paris Komünü'nün deneyimleri ortadayken gelişmeye başladı. Devrimci savaşımın ateşi uluslararası işçi hareketinin büyük devrimci önderlerini —Marx ve Engels'i— yarattı.

Marx'ın öğretisi, toplumsal gelişmenin gittiği yolu gösteriyordu, kapitalist toplumun kaçınılmaz olarak yıkılmaya yüztuttuğunu, bu toplumun yerini komünist toplumun alacağını gösteriyordu, yeni toplum biçimlerinin gelişme yolunu, sınıf savaşımının yolunu, sosyalist devrimin yolunu gösteriyordu, bu savaşımda proletaryanın rolünü açıklığa kavuşturuyor ve proletaryanın önüne geçilemez biçimde yeneceğini kanıtlıyordu.

İşçi hareketimiz Marksizmin bayrağı altında gelişti, hazırlıksız, önünü görmeden ilerlemedi — hedef ve yol açıktı.

Lenin, Rus proletaryasının savaşım yolunu Marksizm ışığıyla aydınlatmak için olağanüstü çok şey yaptı. Marx'ın ölümünden beri elli yıl geçti, ama Marksizm eskisi gibi Partimiz için eylem kılavuzudur. Leninizm sadece Marksizmin daha geliştirilmesi, derinleştirilmesidir.

Bu yüzden, Lenin'in Marx'ı nasıl incelediğini göstermenin ne denli büyük öneme sahip olduğu anlaşılır.

Lenin yetkin bir Marx uzmanıydı. 1893'te Petersburg'a geldiğinde bizi, o zamanki Marksistleri, Marx ve Engels'in yapıtlarını kapsamlı olarak tanımasıyla şaşkına çevirmişti.

Doksanlı yıllarda, Marksist çevreler örgütlenmeye başladığında, çevreye katılanlar esas olarak "Kapital"in I. cildini inceliyorlardı. Rusya'da "Kapital"e sahip olmak çok zordu, ama elde etmek mümkündü. Marx'ın diğer yapıtlarıyla ilgili durum çok kötüydü. Çoğu çevre üyesi "Komünist Manifesto"yu bile okumamıştı. Ben örneğin onu ancak 1898'de sürgündeyken ve Almanca olarak okudum.

Marx ve Engels Rusya'da kesinkes yasaktı. Vladimir İlyiç'in 1897'de "Novoye Slovo"* için yazdığı "Ekonomik Romantizmin Karakteristiği Üzerine" incelemesinde, dergiyi zora sokmamak için, "Marx" adını ve "Marksizm" sözcüğünü kullanmaktan kaçınmak, yani Marx'tan dolaylı sözetmek zorunda kaldığı bir düşünülsün.

Vladimir İlyiç, Marx ve Engels'ten Alman ve Fransız dilinde bulabileceği herşeyi bulmaya çabalıyor ve bunun yolunu yordamını da buluyordu. Kızkardeşi Anna İlyiniçna, onun kızkardeşi Olga'yla birlikte "Felsefenin Sefaleti"ni Fransızca orijinalinden okuduğunu anlatıyor. En sık da Almanca okumak zorunda kalıyordu. Bunu yaparken Marx ve Engels'in yapıtlarından en önemli, ilgisini çeken yerleri kendisi için Rusçaya çeviriyordu.

Vladimir İlyiç'in 1894'te illegal yayınlattığı ilk büyük çalışması "'Halkın Dostları' Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar?"da, "Komünist Manifesto"ya, "Politik Ekonominin Eleştirisine Katkı" yapıtına, "Felsefenin Sefaleti"ne, "Alman İdeolojisi"ne, Marx'ın Ruge'ye 1843 yılından bir

---

* *"Novoye Slovo" – 1897 Nisan sayısından itibaren "Legal Marksistler" in eline geçen bir dergi.*

mektubuna, Engels'in yapıtı "Anti-Dühring"e ve "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni" yazısına göndermeler vardır.

"Halkın Dostları" yapıtı, Marx'ın yapıtlarını henüz az tanıyan o zamanki Marksistlerin çoğunun ufkunu olağanüstü genişletti, bir dizi sorunu yeni tarzda aydınlattı ve büyük başarı kazandı.

Lenin'in bir sonraki yapıtı "Popülist Akımın Ekonomik İçeriği ve Onun Bay Struve'nin Kitabındaki Eleştirisi"nde, "Onsekizinci Brumaire"e, "Fransa'da İçsavaş"a, "Gotha Programı'nın Eleştirisi"ne, "Kapital"in II. ve III. cildine göndermeler buluyoruz.

Daha sonra göçmenlik yaşamı Lenin'e Marx ve Engels'in tüm yapıtlarını tanıma ve onları kapsamlı inceleme olanağı verdi.

Lenin tarafından 1914'te Granat Ansiklopedisi için yazılan Marx biyografisi, İlyiç'in Marx'ın yapıtlarını ne denli iyi tanıdığını eşsiz biçimde gösteriyor.

Lenin'in Marx'ı okurken çıkardığı sayısız özet de aynı şeyi kanıtlıyor. Marx-Engels-Lenin Enstitüsünde Vladimir İlyiç'in Marx'ın yapıtlarından özetlerin olduğu çok sayıda defteri korunmaktadır.

Vladimir İlyiç çalışmalarında bu özetlerden yararlandı, onları tekrar tekrar okuyup kenar notlarıyla donattı. Fakat ***Lenin Marx'ı sadece bilmekle kalmıyordu, onun tüm öğretisini esaslı biçimde incelemişti.*** Komünist Gençlik Birliği'nin 1920 yılındaki III. Tüm-Rusya Kongresi'nde yaptığı konuşmada Vladimir İlyiç gençliğe, "insan bilgisinin toplamını benimsemeyi, ve öylesine benimsemeyi" bilmeliyiz ki, "komünizm sizin için öğrenilmiş birşey değil, kendinizin incelediği birşey, çağdaş eğitim bakış açısından kesinkes zorunlu olan vargıların toplamı olsun"[302] diyordu. "Kendi çok ciddi, zahmetli, büyük bir çalışma yapmaksızın, eleştirel davranmakla yükümlü olduğu olgularda

doğru yolu bulmaksızın, ona verilen hazır vargılar temelinde komünizmle övünmeyi aklına getiren bir komünist — böyle bir komünist gerçekten acınacak bir kişilik olurdu."[303]

Lenin sadece Marx'ın yazdıklarını değil, burjuva kamptan karşıtlarının Marx ve Marksizm üzerine yazdıklarını da inceledi. Onlara karşı polemik içinde Marksizmin temel ilkelerini ortaya çıkardı.

İlk büyük çalışması, popülistlerin (Mihailovski, Krivenko, Yujakov) bakış açısıyla Marx'ın bakış açısını karşı karşıya koyduğu "'Halkın Dostları' Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar? ('Ruskoye Bogatsvo'nun* Marksistlere Karşı Yönelen Makalesine Yanıt)" idi.

"Popülist Akımın Ekonomik İçeriği ve Onun Bay Struve'nin Kitabındaki Eleştirisi" incelemesinde, Struve'nin bakış açısının Marx'ın bakış açısından kesinkes nerede ayrıldığını gösterdi.

Tarım sorununun araştırılmasında Lenin, Alman sosyal-demokratlarının —David ve Hertz—, aynı şekilde Rus eleştirmenlerin —Çernov ve Bulgakov— küçük-burjuva bakış açılarını, Marx'ın bakış açısıyla karşı karşıya koyduğu "Tarım Sorunu ve 'Marx Eleştirmenleri'"ni (Eserler, cilt 5) yazdı. "Du choc des opinions jaillit la vérité" ("Görüşlerin çarpışmasından gerçek ortaya çıkar") der, İlyiç'in severek kullandığı bir Fransız atasözü. İlyiç, işçi sınıfının temel sorunlarında sınıfsal görüş açılarını açıkça göstermeyi ve birbirleriyle kıyaslamayı sürekli görev bildi.

Lenin'in değişik bakış açılarını birbiriyle nasıl kıyasladığı çok karakteristiktir.

Bunu, 1917 yılından önceki dönemde tarım sorunuyla ilgili hazırladığı özetler, notlar, rapor taslakları vs.nin toplandığı Lenin Derlemesi Cilt XIX[304] aydınlatıyor.

---

* *"Ruskoye Bogatsvo" — doksanlı yılların başında popülistlere geçen ve Marksizme karşı savaşımda onların ana organı haline gelen aylık dergi.*

Vladimir İlyiç ***"eleştirmenler"***in ***görüşlerini*** özenle ***özetledi,*** özellikle göze batan ve karakteristik pasajları seçip yazdı ve onların karşısına Marx'ın görüşlerini koydu. "Eleştirmenler"in görüşlerini özenle tahlil ederek onların sınıfsal özünü göstermeye ve en önemli ve en yakıcı sorunları capcanlı ortaya koymaya çalıştı.

Lenin sık sık ***bir sorunu kasten keskinleştirirdi.*** Görüşüne göre önemli olan ses tonu değildi; birşey kaba ve keskin de söylenebilirdi — önemli olan, sadette kalmaktı. F. A. Sorge'ye Mektuplara Önsözünde Mehring'den bir alıntı yapıyordu: "... Mehring, Marx ve Engels'in 'iyi ton'dan pek anlamadıklarını söylediğinde haklıydı ('Sorge'yle Mektuplaşma') : '.. indirdikleri her yumruğu ... uzun boylu düşünmüyorlarsa da, yedikleri her yumruk üstüne zırlamıyorlardı da!"[305] Biçim ve üslup sertliği Lenin'e hastı, bunu Marx'tan öğrenmişti. Lenin'in belirttiği gibi, "Marx, onun ve Engels'in sürekli bu 'Sosyal-Demokrat'ın 'sefil' yönetimine karşı savaşım verdiklerini, 'bunun çoğunlukla sert geçtiğini' belirtiyor"[306]. İlyiç sertlikten korkmazdı, ancak itirazların konuya ilişkin olmasını isterdi.

Lenin'in sık sık kullandığı, çok sevdiği bir sözcük "dırdır etmek"ti. Polemik asıl konunun çerçevesini terkettiğinde, biri diğerinin lafını çarpıtıp ayrıntılarla uğraştığında şöyle derdi: "Şimdi iş 'dırdır'a yozlaşıyor."

Amacı bir sorunun aydınlatılması değil, darkafalı fraksiyon kavgalarının verilmesi olan polemiklere Lenin daha da sert karşı çıkardı. Bu, Menşeviklerin en sevdikleri yöntemdi. Marx ve Engels'ten, bağıntısız, yazıldıkları ortamdan koparılmış alıntıları öne sürerler, fakat bununla sırf fraksiyoncu amaçlar güderlerdi. F. A. Sorge'ye Mektuplar'ın Önsözünde Lenin şöyle yazıyordu: "Marx ve Engels'in İngiliz-Amerikan işçi hareketine bu öğütlerinin basitçe ve doğrudan Rus koşullarına uygulanabileceğini sanmak — Marksizmi, onun ***yöntemi*** konusunda açıklığa ka-

vuşmak için değil, belirli ülkelerde işçi sınıfı hareketinin somut tarihsel özelliklerini ***araştırmak*** için değil, tersine onu darkafalı fraksiyoncu, aydınvari amaçlarına alet etmek için kullanmak demektir."[307]

Burada doğrudan ***Lenin'in Marx'ı nasıl incelediği*** sorununa geliyoruz. Bunu kısmen demin yaptığımız alıntıda görüyoruz: Marx'ın yöntemi konusunda açıklığa kavuşmak gerekir, Marx'tan belirli ülkelerdeki işçi sınıfı hareketinin özelliklerini araştırmayı öğrenmek gerekir. Lenin'in yaptığı tam da budur. Lenin için Marx'ın öğretileri dogma değil, tersine bir eylem kılavuzudur. Bir kezinde ağzından şu ifade kaçtı: "Kim Marx'a akıl danışmak isterse..." Bu ifade çok karakteristikti. O kendi, Marx'la sürekli "danışıyordu". En zor anlarda, devrimin dönüm noktalarında tekrar tekrar Marx'ı okumaya koyuluyordu. Çalışma odasına girildiğinde, etrafta herkes heyecanlıyken İlyiç Marx'ı okurdu ve bazen kendini bundan ayırmak ona zor gelirdi. Lenin, sinirleri yatıştırmak için değil, işçi sınıfının gücüne inancı tazelemek, nihai zaferine inancı tazelemek için değil, —bu inanç İlyiç'te yeterince vardı—, Marx'tan "öğütler almak", işçi sınıfının güncel sorunlarına onda yanıtlar bulmak için Marx'a dalardı. "İkinci Duma Üzerine Franz Mehring" makalesinde Lenin şunları yazıyordu: "Böyle insanların argümantasyonu uygunsuz alıntıların seçimine dayanıyor: Büyük burjuvazinin gerici küçük-burjuvaziye karşı desteklenmesi genel tezine sarılıyorlar ve bunu eleştirisiz Rus Kadetlerine, Rus devrimine uyguluyorlar.

Mehring bu insanlara iyi bir ders veriyor. Kim burjuva devriminde proletaryanın görevleri konusunda ***Marx'tan öğüt almak istiyorsa"*** (a.b.ç. —N.K.) "o, Marx'ın ***tam da*** Alman burjuva devrimi dönemiyle ilgili yargılarını almalı. Ve Menşeviklerimizin bu yargılardan böylesine korkarak kaçması boşuna değildir!. Bu yargılarda, Rus 'Bolşevikleri'nin Rus burjuva devri-

minde ***uzlaşmacı*** burjuvaziye karşı verdikleri amansız savaşımın en tam, en açık ifadesini buluyoruz."[308]

Marx'ın ***benzer durumların*** araştırılmasını konu edinen yapıtlarını ele almak, onları özenle tahlil etmek, onları bugünkü durumla kıyaslamak, benzerlikleri ve farkları ortaya çıkarmak — Lenin'in yöntemi buydu. Bunun 1905–1907 devrimine uygulanması, İlyiç'in bunu nasıl yaptığını eşsiz biçimde gösterir.

Daha 1902'de "Ne Yapmalı?" broşüründe şunları yazmıştı: "Tarih şimdi bize, herhangi bir başka ülke proletaryasının ***en yakın*** görevlerinin tümünün ***en devrimcisi*** olan en yakın görevi verdi. Bu görevin gerçekleştirilmesi, sadece Avrupa değil, (şimdi diyebiliriz ki) Asya gericiliğinin de en güçlü kalesinin parçalanması, Rus proletaryasını uluslararası devrimci proletaryanın öncüsü yapacaktır."[309]

1905'teki devrimci savaşımın Rus işçi sınıfının uluslararası rolünü yükselttiğini ve 1917 yılında Çarlık monarşisinin devrilmesinin Rus proletaryasını gerçekten uluslararası devrimci proletaryanın öncüsü yaptığını biliyoruz. Ama bu ancak "Ne Yapmalı?" broşüründen 15 yıl sonra oldu. 1905 yılında, 9 Ocakt'a Petersburg'daki Kışlık Saray önündeki alandaki işçi kıyımından sonra devrimci dalga sürekli yükseldiğinde, Partinin yığınları nereye yönlendirmesi, hangi ***taktiği*** izlemesi gerektiği sorunu tüm büyüklüğüyle ortaya çıktı. O zaman Lenin Marx'a danıştı. Marx'ın Fransa ve Almanya'da 1848 yılındaki burjuva-demokratik devrimlerini ele alan yapıtlarını özellikle dikkatli inceledi: "Fransa'da Sınıf Savaşımları 1848–1850" ve Franz Mehring'in yayınladığı ve Alman devrimini konu alan "Karl Marx, Friedrich Engels'in Edebi Mirasından"ın III. cildi.

1905 Haziran ve Temmuzu'nda İlyiç, liberal burjuvaziyle işbirliğini hedefleyen Menşeviklerin taktiğinin karşısına, silahlı ayaklanmadan çekinmeksizin işçi yığınlarını mutlakiyete karşı en kararlı, en amansız savaşıma çağıran Bolşeviklerin taktiğini

koyduğu "Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği" broşürünü yazdı. Çarlığa bir son verilmeli, diye yazıyordu Lenin "İki Taktik"te. "Konferans" (Yeni Iskracıların. —N.K.) "iktidar Çar'ın elinde kaldığı sürece, hangi temsilcilerin olursa olsun her kararın, aynı 1848 Alman Devrimi tarihindeki ünlü Frankfurt Parlamentosu'nun 'kararları' gibi boş ve sefil bir gevezelik olarak kalacağını da unuttu. Devrimci proletaryanın temsilcisi Karl Marx, 'Neue Rheinische Zeitung'da, Frankfurtlu liberal 'Osvobojdenyeciler'i[310] tam da güzel laflar ettikleri, her türlü demokratik 'kararı' kaleme aldıkları, her türlü özgürlüğü 'oluşturdukları', ama gerçekte iktidarı kralın elinde bıraktıkları ve kralın emrindeki silahlı güçlere karşı silahlı savaşımı örgütlemedikleri için öylesine insafsız bir sarkazmla yerden yere vuruyordu. Ve Frankfurtlu Osvobojdenyeciler gevezelik yaparken kral askeri güçlerini toparlamak için zaman kazandı ve karşıdevrim gerçek erke dayanarak demokratları, onların şahane 'kararları'yla birlikte yerle bir etti."[311]

Devamla Vladimir İlyiç, burjuvazi Çarlıkla işbirliği halinde devrimi başarısızlığa uğratmayı başaracak mı, yoksa bir zamanlar Marx'ın dediği gibi, Çarlığa "pleb tarzında" son vermek mi başarılacak sorununu ortaya koydu. "Devrimin kesin zaferi başarılırsa, o zaman çarlığı Jakoben veya isterseniz pleb usulü halledeceğiz. 'Tüm Fransız terörizmi' diye yazıyordu Marx ünlü 'Neue Rheinische Zeitung'da, ***'burjuvazinin düşmanlarını,*** mutlakiyetçilik, feodalizm ve darkafalılığı ***pleb usulü*** halletmekten başka birşey değildi' (bkz. Marx'ın Mirası, yayınlayan Mehring, cilt III, s. 211). Demokratik devrim döneminde sosyaldemokrat Rus işçilerini 'Jakobencilik' umacısıyla korkutan insanlar Marx'n bu sözlerinin anlamı üzerine bir kez olsun düşündüler mi?"[312]

Menşevikler taktiklerinin "aşırı devrimci muhalefetin Partisi kalmak" olduğunu ve bunun iktidarın kısmen, yer yer ele ge-

çirilmesi ve şu ya da bu kentte devrimci komünlerin oluşturulmasını dışlamadığını söylüyorlardı. "'Devrimci komünler' ne demek?" diye soruyordu Lenin, ve yanıtlıyordu: "Devrimci düşünüşün bulanıklığı onlarda" (Yeni Iskracılarda. —N.K.), "ki genellikle böyle olur, ***devrimci lafazanlığa*** yol açıyor. Evet, sosyal-demokrasinin temsilcilerinin bir karar tasarısında kullanılan 'devrimci komünler' sözü bir devrimci lafazanlıktır, başka birşey değil. Marx bu tip boş lafları, ***miadını doldurmuş geçmişten*** 'süslü' bir ifadeyle geleceğin görevlerinin üstü örtülüyorsa, tekrar tekrar mahkûm etti. Tarihteki rolünü oynayıp bitirmiş ifadenin süsü, bu durumlarda yararsız ve zararlı yaldızlı şeylere, cafcaflı sözlere dönüşür. İşçilere ve tüm halka, ***hangi amaçla*** bir geçici devrimci hükümet kurmak istediğimiz, başlamış olan halk ayaklanmasının muzaffer sonuçlanmasıyla hemen yarın devlet erki üzerinde tayin edici etki yaptığımızda ***hangi somut dönüşümleri*** gerçekleştireceğimiz konusunda açık ve berrak bir fikir vermeliyiz. Siyasal önderlerin önünde duran sorunlar bunlardır."[313]

"Marksizmin bu kabalaştırıcıları, Marx'ın, eleştiri silahının, silahların eleştirisiyle yer değiştirmesi gerekliliği sözleri üzerine hiçbir zaman kafa yormadılar. Marx'ın adım ağızlarından eksik etmiyorlar, ama gerçekte mutlakiyeti özgürce eleştiren, demokratik bilinci derinleştiren ve devrim zamanının hem tabandan hem de tepeden bir hareket, eylem zamanı olduğunu kavramayan tam Frankfurtlu burjuva gevezelerin anlayışıyla taktik kararlar alıyorlardı."[314]

"Devrimler tarihin lokomotifleridir, diyordu Marx."[315] Lenin, patlak veren devrimin rolünü, Marx'a bu atıfta bulunarak değerlendirdi.

Karl Marx'ın "Neue Rheinische Zeitung"daki anlatımlarının tahliline devamla Lenin, proletarya ve köylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğünün ne olduğunu açıkça ortaya koyar.

Lenin gerçi benzerliği kanıtlar, ama aynı zamanda bizim burjuva-demokratik devrimimizle, 1848 yılındaki Alman burjuva-demokratik devrimi arasındaki farkın ne olduğu sorununa da girer. Şöyle yazar: "Yani ancak Nisan 1849'da, neredeyse devrimci gazetenin bir yıllık yayınından sonra ('Neue Rheinische Zeitung' 1 Haziran 1848'de çıkmaya başladı), Marx ve Engels işçilerin özel bir örgütünden yana tavır koydular. O ana dek, bağımsız bir işçi partisiyle hiçbir bağla bağlanmamış olan, sade bir 'demokrasi organı'nı yönetiyorlardı! Bizim bugünkü bakış açımızdan akıl ermez ve inanılmaz bu olgu bize açıkça, o zamanki Alman ve bugünkü Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi arasında hangi büyük farkın olduğunu gösteriyor. Bu olgu bize, Alman demokratik devriminde (1848 Almanyası'nın hem ekonomik, hem de siyasal açıdan geriliği —devletsel bölünmüşlük— nedeniyle) hareketin proleter özelliklerinin, ondaki proleter akımın ne denli az ortaya çıktığını gösteriyor."[316]

Özellikle ilginç olan, Vladimir İlyiç'in, Marx'ın mektupları ve faaliyeti üzerine 1907 yılındaki makaleleridir.

Onun "K. Marx'ın L. Kugelmann'a Mektuplarının Rusça Çevirisine Önsöz"ünü,[317] "İkinci Duma Üzerine Franz Mehring"[318] makalesini ve F. A. Sorge'ye Mektuplara Önsözünü[319] kastediyorum. Bu makaleler, Lenin'in Marx'ın yazılarında incelediği yöntem sorununu özellikle ayrıntılı açıklıyor. Olağanüstü ilgi çekici olan adı geçen son makaledir. Bu, Lenin'in Bogdanov'la görüş ayrılıkları nedeniyle yeniden yoğun olarak felsefeyle uğraştığı bir dönemde, diyalektik materyalizm sorunlarının özellikle ivedi olarak dikkatinin odak noktasına geldiği zamanda yazıldı.

O aynı zamanda hem Marx'ın, devrimin yenilgisiyle bağıntılı olarak bizi meşgul eden, benzerlik gösteren sorunlar üzerine açıklamalarını, hem de diyalektik ve tarihi materyalizmi incelerken, ***Marx'tan, diyalektik materyalizm yönteminin tarihsel ge-***

lişmenin incelenmesine nasıl uygulanacağını öğrendi. F. A. Sorge'ye Mektuplara Önsöz'de şöyle diyordu: "Marx ve Engels'in İngiliz-Amerikan işçi hareketinin ve Alman işçi hareketinin sorunları üzerine açıklamalarının kıyaslanması son derece yararlıdır. Bir yandan Almanya'nın ve öte yandan İngiltere ve Amerika'nın kapitalist gelişmenin farklı aşamalarında oldukları, burjuvazinin sınıf olarak bu ülkelerin tüm siyasal yaşamında egemenliğinin değişik biçimlerini oluşturdukları göz önüne alınırsa, bu kıyaslama özellikle büyük önem kazanır. Bilimsel bakış açısından burada materyalist diyalektiğin, şu veya bu siyasal ve ekonomik koşulların somut özelliklerine göre bir sorunun değişik noktalarını, değişik yanlarını önplana kaydırma ve öne çıkarma yeteneğinin bir örneğini görüyoruz. İşçi partisinin pratik siyasal ve taktik bakış açısından 'Komünist Manifesto'nun yaratıcılarının savaşan proletaryanın görevlerini farklı ülkelerin ulusal işçi hareketinin değişik aşamalarına göre nasıl belirlediğinin bir örneğini görüyoruz."[320]

1905 Devrimi, çözümleri için Lenin'in Marx'ın yapıtlarını daha da esaslı incelediği bir dizi yeni güncel sorunu gündeme getirdi. Devrim ateşinde o, Marx'ı incelemenin Leninist yöntemini (gerçekte Marksist yöntemini) kurdu.

Marx'ı incelemenin bu yöntemi Lenin'i Marksizm'in devrimci özünü gaspeden çarpıtmalarına karşı savaşımda donattı. Ekim Devrimi'nin ve Sovyet iktidarının örgütlenmesinde Lenin'in "Devlet ve Devrim"inin hangi büyük rolü oynadığını biliyoruz. Bu kitap, tümüyle, devletin Marksist devrimci öğretisinin adamakıllı incelenmesine dayanmaktadır.

Burada Lenin'in kitabı "Devlet ve Devrim"in ilk sayfasını aktarıyorum: "Tarihte ezilen sınıfların özgürlük savaşındaki devrimci düşünür ve önderlerinin öğretilerinin tekrar tekrar başına gelen şeyler, şimdi Marx'ın öğretisinin başına geliyor. Büyük devrimciler yaşadıkları sürede sürekli olarak, onların öğreti-

lerine en vahşi garezle ve en hiddetli kinle karşı gelen, ölçüsüz yalan ve karalamalarla onlara karşı sefere çıkan egemen sınıflarca kovuşturuldu. Ölümlerinden sonra, onları masum putlara çevirmeye, deyim yerindeyse azizleştirmeye uğraşılır, ezilen sınıfların 'avutulması' ve kandırılması için ***adlarına*** belli bir şan verilir, bu yapılırken devrimci öğretilerinin ***içeriği*** gaspedilir, devrimci sivri ucu kırılır, kabalaştırılır. Şimdi burjuvazi ve işçi hareketi içindeki oportünistler Marksizmin böyle bir 'uyarlanması'nda buluşuyorlar. Öğretinin devrimci yanı, devrimci ruhu unutuluyor, bir yana itilip çarpıtılıyor. Burjuvazi için kabul edilebilir olan ya da kabul edilebilir gözüken şey önplana kaydırılıyor, övülüyor. Tüm sosyal-şovenler bugünlerde 'Marksist'tir — şaka bir yana! Ve uzmanlık alanı daha dün Marksizmin kökünü kazımak olan Alman burjuva bilginleri, yağmacı savaşın yönetilmesi için öylesine parlak örgütlenmiş işçi birliklerini eğitmiş olduğu söylenen 'milli Alman' Marx'tan o kadar çok söz ediyorlar!

Bu durumda, Marksizmin çarpıtılmasının bulduğu eşi görülmemiş yaygınlık karşısında, görevimiz ilk planda Marx'ın devlete dair gerçek öğretisini ***restore etmekten*** oluşmaktadır."[321] ...

Marx ve Engels, öğretilerinin "dogma değil, bir eylem kılavuzu" olduğunu yazmışlardı. Lenin onların bu sözlerini sürekli yinelerdi. Onun Marx ve Engels'in yapıtlarını inceleme yöntemi ve devrimci pratik, proleter devrimleri çağının tüm durumu, Lenin'e tam da Marx'ın devrimci kuramını gerçek bir eylem kılavuzuna dönüştürmeye yardım etti.

Tayin edici bir öneme sahip bir soruna girmek istiyorum. Kısa süre önce Sovyet iktidarının kuruluşunun 15. yılını kutladık. Bu vesileyle Ekim 1917'de iktidarın ele geçirilişinin nasıl örgütlendiğini anımsadık. Bu kendiliğinden olmadı, tersine ayaklanmanın nasıl örgütleneceği konusunda Marx'ın doğrudan

yönergelerini kendine kılavuz edinen Lenin tarafından iyice düşünülmüştü.

Ekim Devrimi diktatörlüğü proletaryanın ellerine verdiği sırada, tüm savaşım koşullarını temelden değiştiriyordu: ama tam da, Lenin'in Marx ve Engels'in sözlerinin lafzını değil, tersine onun devrimci içeriğini kendine kılavuz edinmesi olgusu sayesinde, o, Marksizmi proleter diktatörlüğü çağında sosyalizmin inşasına da uygulamayı bildi.

Ben sadece birkaç etmene değindim. Çok büyük bir araştırma çalışması yapmak gerekir: Lenin'in Marx'tan aldığı şeyleri ve bunları ondan nasıl aldığını, hangi aralıklarla, devrimci hareketin hangi görevleri bağıntısında aldığını, bunların tümünü bulup çıkarmalıyız. Ulusal sorun, emperyalizm vs. gibi son derece önemli sorunlara hiç değinmedik. Lenin'in toplu yapıtlarının ve Lenin derlemelerinin yayınlanması bu çalışmayı kolaylaştırıyor. ***Lenin'in devrimci savaşımın başından sonuna tüm aşamalarında seçtiği Marx'ı inceleme yolu, bize, yalnızca Marx'ı değil, bizzat Lenin'i de, onun Marx'ı inceleme yöntemini ve Marx'ın öğretisini yaşama geçirme yöntemini daha iyi ve daha esaslı anlamakta yardımcı olacaktır.***

Lenin'in Marx'ı incelemesinin olağanüstü önemde bir yanını daha vurgulamak gerekir. ***Lenin sadece Marx ve Engels'in yazdıklarını ve Marx "eleştirmenleri"nin onun hakkında yazdıklarını incelemekle kalmadı, aynı zamanda Marx'ın şu veya bu görüşe varıncaya değin katettiği yolu da inceledi, Marx'ı düşünmeye sevkeden, onu belli bir yönde ileriye iten yazıları, yapıtları da inceledi;*** deyim yerindeyse, Marksist dünya görüşünün kaynaklarını inceledi, Marx'ın şu veya bu yazardan neler aldığını ve bunu nasıl aldığını inceledi. Özellikle diyalektik materyalizm yöntemini olabildiğince esaslı incelemeye çaba gösterdi. 1922 yılında Lenin "Militan Materyalizmin Önemi Üzerine" makalesinde, "Pod Znamenem Marksizma" dergisi

çalışanlarının Hegel diyalektiğini materyalist bakış açısından sistematik incelemeyi örgütlemek zorunda olduklarını yazdı. Ciddi bir felsefi temel olmadan burjuva düşüncelerin kalabalıklığına karşı ve burjuva dünya görüşünün yeniden dirilmesine karşı savaşımın sonuna dek götürülemeyeceği görüşündeydi. Hegel'i diyalektiğinin materyalist bakış açısıyla incelemesinin nasıl yola koyulacağını Lenin kendi deneyimleri temelinde ifade etti.

Lenin'in "Militan Materyalizmin Önemi Üzerine" makalesindeki sözkonusu paragrafta dendiği gibi, "...sağlam felsefi bir temel olmaksızın, burjuva düşüncelerin saldırısına karşı, burjuva dünya görüşünün yeniden kurulmasına karşı savaşımda hiçbir doğa biliminin, hiçbir materyalizmin tutunamayacağını kavramalıyız. Bu savaşımı kazanmak ve tam bir başarıyla sonuna dek götürebilmek için, doğa bilimcisi çağdaş materyalist, Marx tarafından temsil edilen materyalizmin bilinçli yandaşı olmalıdır, yani diyalektik materyalist olmalıdır. Bu hedefe ulaşmak için, 'Pod Znamenem Marksizma' dergisi çalışanları Hegel diyalektiğinin, yani Marx'ın hem 'Kapital'inde hem de tarihsel ve siyasal yazılarında pratik olarak kullandığı bu diyalektiğin sistematik incelenmesini örgütlemelidirler... Hegel'in materyalistçe kavranmış diyalektiğinin Marksist uygulanmasına dayanarak bu diyalektiği her yönüyle tamamlayabiliriz ve tamamlamalıyız, dergide Hegel'in ana yapıtlarından bölümler yayınlayabilmeliyiz ve yayınlamak zorundayız ve Marx'ta diyalektiğin kullanılmasını örneklerle yorumlayarak, aynı şekilde, en yakın tarihin, özellikle modern emperyalist savaşın ve devrimin böyle alışılan dışında büyük sayıda bize sunduğu, ekonomik ve siyasal ilişkiler alanındaki diyalektiğin örneklerle materyalist açımlamasını yapabiliriz ve yapmalıyız. 'Pod Znamenem Marksizma' dergisi çalışanları ve redaktörleri görüşümce bir tür 'Hegel diyalektiğinin materyalist dostları derneği' olmalıdır. Çağdaş doğa araştır-

macıları (bunu aramayı bilirlerse ve biz onlara yardım etmeyi öğrenirsek) materyalistçe yorumlanmış Hegel diyalektiğinde doğa bilimlerindeki devrimle ortaya çıkan ve burjuva modanın entelektüel tapıcılarının gericiliğe 'kaydığı' felsefi sorunlara bir dizi yanıt bulacaklardır."[322]

Şimdi, Lenin'in Hegel'in temel yapıtlarının incelenmesindeki tüm düşünce sürecini ortaya çıkaran Lenin Derlemesi Cilt IX ve XII hazır. Bunlar bize, onun Hegel'i incelemesinde diyalektik materyalizm yöntemini nasıl uyguladığını, bu incelemeyi Marx'ın açıklamalarını derinlemesine incelemeyle ve Marksizmi en değişik koşullar altında bir eylem kılavuzuna çevirme yeteneğiyle ne denli sıkı bağladığını gösteriyor.[323]

Fakat Lenin Hegel'i sadece incelemekle kalmadı. Örneğin Marx'ın Engels'e 1 Şubat 1858 tarihli, içinde Marx'ın Lassalle'in iki ciltlik yapıtı "Efes'li Heraklit'in Felsefesi" üzerine görüşlerini keskin bir üslupla açıkladığı ve yapıtı çömezce diye nitelediği mektubunu da okudu. Lenin önce Marx'ın yargısının kısa bir özetini veriyor: "Lassalle Hegel'i basitçe ***yineliyor,*** ondan ***kopya çekiyor,*** onu Heraklit'ten pasajlarla bağıntı içinde milyonlarca kez ***yineliyor*** ve çalışmasını inanılmaz bollukta en bilgince, bilgiççe safrayla donatıyor."[324] Fakat buna karşın Lenin, Lassalle'in bu çalışmasını incelemeye koyuluyor, onu yorumluyor, özetler çıkarıyor, notlarını düşüyor ve sonunda bilanço çıkarıyor: "Genelde, ∑∑ [özetin özeti], Marx'ın yargısı doğru. Lassalle'in kitabını okumaya değmez."[325] Fakat Lenin bu kitapla ilgili çalışma sayesinde Marx'ı daha derinden anlıyordu: Lassalle'in kitabının Marx'ın neden hoşuna gitmediği onun için açıklığa kavuşmuştu.

Son olarak Lenin'in Marx'la ilgili çalışmasının bir biçimine işaret etmek istiyorum — onun Marx'ın öğretisini nasıl propaganda ettiğinin biçimi. Bir propagandacı eğer "tüm ciddiyetiyle" işe koyulursa, şu veya bu teorinin esas özünü en basit, en anlaşı-

lır biçimde ifade etme amacını güderse, bu çalışma kendine de olağanüstü çok şey verir.

Lenin bu çalışmayı da alışılmışın dışında ciddiye alıyordu. "İşçiler için yazmayı öğrenmek kadar başka şeyi arzulamadım" diye yazmıştı bir kezinde sürgünden Plehanov ve Akselrod'a.

O, Marx'ın öğretisini işçi yığınlarına anlatmak ve onlara bunu öğretmek istiyordu. Doksanlı yıllarda çevreler içinde çalışırken, öncelikle "Kapitalin" I. cildini açıklamaya ve onun tarafından ortaya konan tezleri dinleyicilerinin yaşamından örneklerle açıklamaya uğraşıyordu. 1911 yılında Lenin, artan devrimci hareketin yönetimi için kadro eğittiği (Paris yakınındaki) Longjumeau parti okulunda işçiler için politik ekonomi üzerine dersler veriyordu, bunu yaparken Marx'ın öğretisinin temel ilkelerini olduğunca basit açıklamaya çalışıyordu. "Pravda" için makalelerinde İlyiç, Marx'ın öğretisinin çeşitli etmenlerini popülerleştirmeye uğraştı. Bu popülerleştirmeye bir örnek, Lenin'in 1921'de, sendikalar üzerine tartışmalar sırasında, bir nesneyi, bir görüngüyü diyalektik yöntemin kullanımıyla nasıl incelemek gerektiğini karakterize edişidir. Lenin şöyle diyordu: "Bir nesneyi gerçekten tanımak için, onun bütün yönlerini, tüm ilişkilerini ve bağıntılarını kavramak ve araştırmak gerekir. Buna tam olarak hiçbir zaman erişemeyeceğiz, ama çokyönlülük talebi bizi hatalardan ve kemikleşmekten koruyacaktır. Bu birincisi. İkinci olarak, diyalektik mantık nesneyi gelişmesi içinde, 'özdevinimi' içinde (Hegel'in bazen söylediği gibi) incelemeyi talep eder... Üçüncüsü, bir nesnenin tam 'tanımı'na, hem gerçeğin kıstası olarak hem de bir nesnenin insanın gereksinimi olan şeyle ilişkisinin pratik determinantı olarak tüm insanlığın pratiği girmeli. Dördüncüsü, müteveffa Plehanov'un —Hegel ile— söylediği gibi, diyalektik mantık, 'soyut gerçek olmadığını, gerçeğin daima somut olduğunu' öğretir."[326]

Bu birkaç satır, Lenin'in felsefe sorunları üzerinde sürekli olarak diyalektik materyalizm yöntemini kullanarak, sürekli olarak Marx'tan "öğütler alarak" uzun yıllar çalıştıktan sonra vardığı şeyin özünün özüdür. Bu satırlar, görüngülerin incelenmesinde neyin eylem kılavuzu olması gerektiğinin tüm önemli noktalarını kısaltılmış biçimiyle gösteriyor.

Lenin'in Marx'ı inceleme tarzı bize, Lenin'i nasıl incelememiz gerektiğini öğretiyor. Onun öğretisi, Marx'ın öğretisiyle kopmaz biçimde bağlıdır, o eylem içinde Marksizmdir, emperyalizm ve proleter devrimleri çağının Marksizmidir.

İlk kez 1933'te "Bolşevik" dergisi
No. 1/2, s. 137–145'te yayınlandı.

Lenin'in Yazılarında "Kapital"

Marksizm, yaşamı gözlemleme, yaşamda yolunu bulma yeteneğiyle ayrılmaz biçimde bağlıdır. Marx ve Engels kapitalist toplum yapısını, onun her yönünü sert bir şekilde eleştirdiler, ama sadece "eleştirel düşünen kişilikler" oldukları için değil, bu eleştiri savaşımın doğru yolunu gösterdiği için.

Lenin Marx'tan yaşamı eleştirel gözlemlemeyi, onun fenomenlerinde yolunu bulmayı, asıl olanı ikincil olandan ayırmayı öğrendi, ondan, teoriyi pratikle birleştirmeyi, proletaryayı savaşıma çekmeyi, proleteryayı zafer için örgütlemeyi öğrendi.

Lenin'in yapıtlarının ikinci ve üçüncü dizin cildinde, Lenin'in yapıtlarında bulunan "Kapital"le[327] ilgili tüm dayanaklar sıralanmıştır. Bu çok ilginç bir malzemedir. 30 cildin tümünde 185 doğrudan alıntı var. Bunlardan çoğu (114) ilk üç cilde, Marksizm teorisinin doğruluğunu kararlı bir şekilde kanıtlamanın gerekli olduğu döneme düşmektedir.

Cilt I'de, "'Halkın Dostları' Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar?" yazısında çok sayıda alıntı (20) bulunur. Bu yapıt 1894'te yazıldı. Teksir makinesiyle illegal olarak 250 adet çoğaltıldı ve Marksizme ilgi uyandırmada, onun devrimci içeriğini açıklamada en büyük rolü oynadı.

Lenin burada "Kapital" üzerine Marx'ın açıklamalarını gösteriyor. Marx, önüne görev olarak modern toplumun ekonomik gelişme yasalarının kanıtlanmasını koyduğunu ve ekonomik toplumsal biçimlenmenin gelişmesini doğal tarihsel bir süreç

olarak gördüğünü yazıyordu. Çoğu kişinin ekonomi ve politikanın nasıl birbiriyle bağlı olduğunu anlamadığını bilen Lenin, kapitalist toplumun ekonomik gelişmesinin incelenmesinin "Kapital"in sadece "iskeleti" olduğuna işaret etti. "Ama belirleyici olan" diye yazıyordu, "Marx'ın bu iskeletle yetinmemesi, kendini alışıldığı anlamda 'ekonomik teoriyle' sınırlamaması, tersine sözkonusu toplumsal biçimlenmenin gelişmesi ve yapısını ***sırf*** üretim ilişkileriyle ***açıklamasına*** karşın, her zaman ve her yerde bu üretim ilişkilerine uygun düşen üstyapıyı araştırması ve böylece iskeleti et ve kanla örmesidir. 'Bir Alman iktisatçısı'nın bu yapıtı, tüm kapitalist toplum biçimini — pratik yaşamda olduğu gibi, üretim ilişkileri içinde bulunan sınıfsal antagonizmanın gerçek sosyal ifade biçimleriyle, kapitalist sınıfın egemenliğini koruyan burjuva siyasal üstyapıyla, özgürlük, eşitlik vs. ile ilgili burjuva düşüncelerle, burjuva aile ilişkileriyle, canlı biçimde okurun gözleri önüne serdiği için, 'Kapital' tam da bu nedenle böyle muazzam bir başarıya sahip oldu."[328]

Lenin, Rusya'nın o zamanki ekonomik yapısını özenle incelerken, 1894 ve 1895 yıllarında aynı zamanda işçi çevrelerinde çalışıyordu. İşçilere Marx'ın "Kapital"ini tanıtıyordu. Teoriyi pratikle birleştirerek onlara, fabrika ve işletmeleri üzerine malzeme toplamayı ve sömürünün somut biçimlerini saptamayı öğretiyordu. O zamanlar İlyiç'in çevresine dahil olan işçiler, onun kendilerine "Kapital"den nasıl şu veya bu bölümü okuduğunu ve sonra onlardan fabrikalardaki işletme bölümlerinden uygun malzeme toplamayı istediğini anımsıyorlar. Ancak Lenin bu çalışmanın savaşımdan kopuk olamayacağını biliyordu, işçilere saptanmış olgular temelinde kapitalistlere karşı savaşımı örgütlemede yardım ediyordu. İşçiler tarafından toplanan malzemelere dayanılarak bildiriler çıkarılması hızla alışkanlık haline geldi ve parlak sonuçlar verdi.

Vladimir İlyiç'in yapıtı "Popülist Akımın Ekonomik İçeriği Ve Onun Bay Struve'nin Kitabındaki Eleştirisi"nde popülizmin küçük burjuva özü ve Struve'nin onu eleştirisinin burjuva karakteri sözkonusudur. Burada Lenin "Kapital"den alıntıları bir yana bırakmalıydı, çünkü inceleme legal basında yayınlanacaktı. Ama Jandarmalar yazının devrimci Marksizmin bakışaçısını savunduğunu anladılar ve yayınlandığı toplu cildi yaktırdılar.

İçinde bir dizi ekonomik makalenin özetlendiği Lenin'in yapıtlarının II. cildinde "Kapital"den 34 alıntı vardır.

Marx'ın "Kapital"i Lenin'i Rusya'nın somut kapitalist toplumsal düzenini araştırmanın yöntemiyle donattı. "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi" 51 alıntıyla "Kapital"e en fazla başvuruyu içermektedir.

1905 Devrimi'nden sonra, gericilik yılları gelip çattığında, İlyiç devrimin zayıf ve güçlü yanlarının neler olduğunu tahlil etti. Özellikle köylülüğe, tarım programına büyük dikkat gösterdi. Cilt XI ve XII'de yine "Kapital"e, özellikle İlyiç'in bu sıralar yeniden dikkatle okuduğu üçüncü cilde atıflar buluyoruz.

İşçi hareketi Lena olaylarından sonra yeniden hızlı bir yükselme gösterdiğinde, İlyiç legal basından yararlanarak, Parti aktifinin dikkatini, kendi çalışmasını Marksizmin teorisiyle birleştirmenin gerekli olduğuna çekti. Mart 1913'te "Pravda" için "Karl Marx'ın Öğretisinin Tarihsel Yazgıları" makalesini, aynı şekilde Partinin o zamanki teorik dergisi "Prosveşçeniye" için "Marksizmin Üç Kaynağı Ve Üç Bileşeni" makalesini yazdı. 1914 yılında Lenin, Granat'ın Ansiklopedisi için tanınmış makalesi "Karl Marx"ı yazdı.

Özellikle ilginç olan, Sovyet döneminde "Kapital"e yapılan atıflardır. 1922 yılında Lenin "Militan Materyalizmin Önemi Üzerine" makalesinde, proletaryanın yengisinin ideolojik savaşımı özellikle güçlendirdiğini ve burjuva düşüncelerin saldırısına karşı savaşımı yürütebilmemiz için, diyalektik materyalizm

için derin bir anlayışla donanmış olmamızın zorunluluğunu anlattı. "Bu hedefe ulaşmak için, 'Pod Znamenem Marksizma' dergisi çalışanları materyalist bakış açısından Hegel diyalektiğinin, yani Marx'ın hem 'Kapital'inde, hem de tarihsel ve siyasal yazılarında pratik olarak kullandığı o diyalektiğin sistematik incelenmesini örgütlemelidirler..."[329]

Ocak 1919'da, II. Tüm-Rusya Sendikalar Kongresi'nde Vladimir İlyiç, işçi sınıfının devlet iktidarından bağımsız olduğundan söz edenlerin, proletarya diktatörlüğünün zafer kazandığı bir ülkede proletaryanın rolünü anlamayanların, Marx'ın "Kapital"ini hiç mi hiç kavramadıklarına işaret ediyordu. İlyiç VIII. Parti Kongresi'ne sunduğu kapitalist düzenin yerine sosyalist düzenin geçmesinden söz ettiği kırda çalışma üzerine raporunda ve o yıllardan bir dizi makalede de "Kapital"e dayanıyor.

"Kapital" eylem kılavuzu olmayı sürdürüyor. SBKP(B) MK'nın son plenum toplantılarının kararları, tüm Parti üyelerinin, özellikle de yönetici kadroların Marksizm-Leninizm bilimiyle daha iyi silahlanma, tüm uzmanlık çalışmalarını onun ruhuyla yerine getirme, onu yığınlara taşıma zorunluluğundan sözediyor. Tüm bunlar, kadrolarımızı "Kapital"i dikkatle incelemekle yükümlü kılmaktadır.

İlk Kez 27 Mart 1937'de "Pravda"
No. 85'te yayınlandı.

Lenin'in Yapıtı "Materyalizm ve Ampiriokritisizm"in Yayınlanışının 25. Yıldönümü Vesilesiyle

1908 başında Lenin tekrar yurtdışına göçetmek zorunda kaldı.

Devrim bastırıldı. Ağır gericilik yılları başladı. Tekrar yurtdışına çıkarken Lenin ne düşünüyordu? "Lenin'den Anılar"ımdan bir bölüm aktarıyorum:

"Sonunda Şubat'ta 'Proletari'nin Cenevre'de ilk defa yayınlanan sayısı çıktı (No. 21). Karakteristik olan Lenin'in bu sayıdaki ilk makalesidir.

'Devrimden önce uzun yıllar çalışmayı bildik' diye yazıyordu. 'Bize boşuna kaya gibi sağlam demiyorlar. Sosyal-demokratlar, ilk askeri saldırılarının başarısızlığa uğraması karşısında cesaretini yitirmeyen, aklı başından gitmeyen, kendini maceraya sürükletmeyecek proleter bir parti inşa ettiler. Bu parti, kendini ve yazgısını burjuva devrimlerinin şu veya bu döneminin sonuçlarına bağlamaksızın sosyalizme yürüyor. Bu yüzden o, burjuva devriminin zayıf yanlarından da özgürdür. Bu proleter parti zafere yürüyor.'[330]

Lenin böyle yazıyordu. Ve bu sözler, onun o zamanki yaşamının içeriğini ifade ediyordu. Yenilgi anında proletaryanın büyük zaferlerini düşünüyordu. Akşamleyin, Cenevre Gölü kıyısında gezmeye gittiğimizde bundan konuşurdu."[331]*

Vladimir İlyiç çok geçmeden yapıtı "Materyalizm ve Ampiriokritisizm"i tasarlamaya ve yazmaya koyuldu. Bunu elbette

* *Ayrıca Türkçesi için bkz N. Krupskaya Lenin'den Anılar — İnter Yayınları*

çokça boş zamanı olduğu için değil, o anda felsefi cephedeki revizyonizme karşı savaşımı özellikle önemli gördüğü için yaptı. 1908 başında legal derleme "Karl Marx'ın Anısına"ya ithaf edilen "Marksizm ve Revizyonizm" makalesinde Lenin, revizyonizmin sınıfsal, küçük-burjuva köklerinden, revizyonizme karşı her cephede savaşmanın gerekliliğinden, revizyonizmle felsefe cephesinde, dünya görüşü cephesinde de savaşmanın gerekliliğinden sözeder. Bu savaşım hakkında Lenin "Marksizm ve Revizyonizm" makalesinde şöyle der:

"... profesörler, hem idealist hem de 'eleştirel' sistemlerin egemen ortaçağ 'felsefesi'ne (yani teoloji) uydurarak, devletten aldıkları maaşlarının karşılığını ödediler — ve revizyonistler, dini çağdaş devlet karşısında değil, en ilerici sınıfın partisi karşısında 'özel mesele' yapmaya çalışarak onların yanına sokuldular.

Marx'a yapılan böylesi 'düzeltmeler'in gerçek sınıfsal anlamına işaret etmeye dahi gerek yok — bu kendiliğinden anlaşılır."[332]

İlyiç, felsefi cehpedeki savaşımı bizzat doğrudan üstlenme gerekliliğini düşündü ve "Marksizm ve Reviyonizm" makalesini şu sözlerle bitirdi: ***"Bugün sık sık sadece ideolojik alanda yaşadığımız şeylere: Marx'a yapılan teorik düzeltmelerle tartışmalara"*** (a.b.ç. —**N. K.**) "bugün pratikte işçi hareketinin yalnızca tek tek kısmi sorunlarında revizyonistlerle taktik görüş ayrılıkları ve bu temeldeki bölünmeler olarak açığa çıkan şeylere ***— tüm bunlara, proleter devrim bütün tartışmalı sorunları keskinleştirdiğinde,*** tüm görüş ayrılıklarını yığınların tavrının belirlenmesi için en dolaysız öneme sahip noktalara yoğunlaştırdığında, düşmana karşı tayin edici darbeler indirmek için proletaryayı savaşımın ateş içinde dostla düşmanı ayırmaya ve kötü müttefikleri sırtından atmaya zorladığında, ***işçi sınıfı kuşkusuz çok daha büyük ölçüde katlanmak zorunda kalacaktır."*** (a.b.ç. —**N. K.**)

Devrimci Marksizmin revizyonizme karşı 19. yüzyıl sonundaki ideolojik savaşımı, küçük-burjuvazinin tüm yalpalamaları ve zayıflıklarına karşın davasının tam zaferine yürüyen proletaryanın büyük devrimci savaşlarının yalnızca bir ön basamağı anlamına geliyordu."[333]

Yaşam Lenin'in sözlerini doğruladı: dokuz yıl sonra, 1917 yılında, Büyük Ekim Devrimi oldu. Proletarya iktidarı sımsıkı kendi eline aldı. Zaferi kazanmada ona, ideolojik bakımdan birleşik ve oportünizme karşı savaşımda Marx ve Engels'in teorisiyle çelikleşmiş ve silahlanmış olan Bolşevik Parti yardım etti. Bu teori, geleceğe kapsamlı bakışı ve seçilen yolda yalpalamaksızın yürümeyi olanaklı kılıyordu.

Felsefi cephede savaşım en büyük rolü oynadı, Bolşeviklere, Ekim Devrimi'nin hedeflerini açık seçik ilan etme yeteneği verdi, onlara olayların gelişmesini önceden doğru tahmin etme ve doğru savaşım yolunu görme olanağı verdi.

Lenin teoriye çok büyük önem veriyordu. Lenin'in görüşüne göre, proletaryaya eylem kılavuzu olarak ancak, temellerini Marx ve Engels'in öylesine parlak bir şekilde oluşturdukları ve bilimsel olarak gerekçelendirdikleri diyalektik materyalizm hizmet edebilir ve onu zafere götürebilirdi. Marksizmin teeorisinin bilimselliğine Lenin çok büyük önem biçiyordu, onda, proletaryanın zaferinin güvencesini görüyordu. Zafere basitçe inanmıyordu, bundan emindi.

Rus devrimci Marksistlerinin daha ilk adımı Marksist dünya görüşü için savaşımla kopmaz biçimde bağlıydı. Popülistlere karşı savaşım Marksizmin ilkeleri için bir savaşımdı. Marksizmin devrimci içeriğini boşaltmak ve sınıf savaşımının rolünü karartmak isteyen "Legal Marksistler"e karşı savaşım aynı çizgide yapıldı. "Raboçaya Mysl" yandaşlarına, Ekonomistlere karşı savaşım, proletaryanın savaşımında teorinin öneminin küçültülmesine karşı savaşımdı. II. Parti Kongresi'nden sonra, ör-

gütsel sorunlarla başlayan Bolşeviklerle Menşevikler arasındaki savaşım gittikçe artarak yayıldı ve Menşeviklerce tüm ilkesel bakış açılarının terkedilmesine karşı, Menşeviklerin sürekli genişleyen oportünizmlerine karşı Bolşeviklerin savaşımı haline geldi. Tüm çalışmaları sırasında Lenin, oportünizme karşı, ilkesel bakış açılarından her vazgeçişe karşı ateşli bir savaşım yürüttü ve sonra Bolşevik saflarda sürekli daha çok sıkıştıran gericiliğin etkisiyle felsefe alanında oportünist yalpalamalar başladığında, onların saflarında, idealist felsefe yoluna giren bir grup bilmiş fizikçiye dayanarak en uzlaşmaz devrimcilik örtüsü altında diyalektik materyalizmin bilimselliğine kuşku duyma ve diyalektik materyalizmin özünü çarpıtma girişimleri başladığında, Lenin bu anda felsefi cephedeki savaşımın kavranacak halka olduğu, bu cephede oportünizme karşı savaşım verilmesi gerektiği kararına vardı. Bizim Rus oportünizmi 1893–1908 arası dönemde sıklıkla oldukça saf biçimlerde göründü, Rus rengi taşıyordu, özü itibariyle, II. Enternasyonal'in kucağında adım adım gelişen ve 1914'te, dünya savaşı başladığında tüm görüşlerin terkine ve proletarya davasına ihanete götüren uluslararası oportünizmin varyasyonlarını temsil ediyordu.

Daha 1895'te, özellikle tarım sorunundaki, köylü sorunundaki oportünist açıklamalarıyla tanınan meşhur Alman oportünisti David, sosyal-demokrasinin bilimin değil, niyetin partisi olduğunu açıklıyordu. Breslau Parti Kongresi'nde Clara Zetkin onu şöyle yanıtlıyordu: "Ben, sosyal-demokrasinin ***hedefi belli bilimin partisi olduğu için,*** hedefi belli niyetin partisi olduğu görüşündeyim." (a.b.ç. —N. K.) "Yoldaş David'in görüşüne uyarsak..., zikzaklar çizilen yola gireriz. O, bugüne dek sosyal sorun karşısında denemelerden —tatlılıkla, sertlikle, olası her araçla— bir türlü incelemeye gelemedi."[334]

Bernstein'ın kitabı "Sosyalizmin Önkoşulları ve Sosyal-Demokrasinin Görevleri"nin tüm Marksist görüşlerin terkedilmesiyle ne denli eşanlamlı olduğunu biliyoruz.

Bernstein bu kitapta, tarihsel materyalizmi ve bundan ortaya çıkan, itici güçler, proletaryanın savaşımı, bu savaşımın sonucu olarak kapitalist düzenin sosyalist düzenle yer değiştirmesinin önüne geçilemezliği anlayışını çürütmeyi deniyordu. Bernstein sınıf uzlaşmacılığı teorisini savunuyordu, "Hareketin herşey, amacın hiçbir şey olduğu"nu savlıyordu, sosyalizm için savaşımın yerine reformlar için savaşımı geçiriyordu.

"Bernstein bilimin yerine ütopyayı geçiriyor, ekonomik bir gereklilik olarak sosyalizmin gerçekleşmesi için nedenleri bir yana bırakıyor ve proletaryayı, sosyalizmin ahlaki, kültürel bir gereklilik olduğu yobaz inancıyla avutmaya uğraşıyor"[335] diye yazıyordu Clara Zetkin 1899'da "Gleichheit"ta.

Ama bilim alanında bozguna uğratılan Bernsteincılık son bulmadı, tersine sürekli olarak yeni biçimlerde ortaya çıktı ve 1908'de Clara, Almanya Sosyal-Demokrat Partisi'nin düzenli parti kongresinde, sosyal-demokrat bir önder rolüne soyunan ve sosyalist üretim düzeninin gerçekleşmesinin "kuralcı bir düşünce", inanç ve umut olayından başka birşey olmadığını savlayan Maurenbrecher diye birine karşı cephe almak zorunda kaldı. Clara Zetkin hiddetle, bunun Marksizmin terki olduğunu açıklıyordu. "Bu, kendimi popüler ifade edeyim, sosyalizmin bilim olarak sadece sosyalist ütopyacılara değil, tersine onların da gerisine indirgenmesinden, bilimsel bir bilgiden papazca bir inan formülüne dönüştürülmesinden başka ne demektir."[336] Marksizmi alaşağı etme, onun bilimsel temelini çekip alma, sosyalizmi inan konusu, "arzu edilen ve beklenen" birşey yapma girişimi, başka birşey değil — böyle uğraşlar uluslararası oportünizm için tipikti. 1905 Rus Devrimi'nin yenilgisi, gericiliğin taşkınlıkları sadece Rus sosyal-demokrasisinin moralini bozmadı — Rus devriminin yenilgisi uluslararası sosyal-demokrasinin moralini de etkilemek ve onun içindeki oportünist eğilimleri güçlendirmek zorundaydı.

Böyle bir anda Marksizmin temellerinin savunusu için hararetle ve iyice düşünülerek yazılmış bir kitap çok özel, uluslararası bir öneme sahipti.

"Materyalizm ve Ampiriokritisizm"i yazmaya koyulduğunda Lenin önüne hangi hedefleri koymuştu? Buna sonuç bölümünde işaret eder. Ana görevi ampiriokritisizmin ve diyalektik materyalizmin kuramsal ilkelerini tahlil etmek ve onları birbiriyle kıyaslamaktı. Bu görevin çözümüne Lenin ilk üç bölümü ayırdı — kitabın yarısını. Ampiriokritikçilerin diyalektik materyalizmin teorik ilkelerini sarsmak için çürük uğraşlarının ne denli bilimdışı olduğunu kanıtlamayı başardı, ampiriokritisizmin bilgi teorisine önemli yeni birşey getirmediğini, gerekçelerinin, eski idealizm ve bilinemezciliğin materyalistler tarafından çoktan çürütülmüş olan hatalarının basitçe yinelenmesi olduğunu gösterdi.

İncelemesinin ikinci görevini Lenin o günkü felsefe okulları arasında ampiriokritikçilerin nerede yeraldıklarını belirlemek olarak gördü. Onların, en gerici idealist okullardan birine bel bağlayan uzman filozofların küçük bir okulu olduklarını saptadı.

Lenin üçüncü bir görevi de önüne koydu. Diyalektik materyalizm, en çeşitli bilim alanlarında başarı elde eden bilimin kazanımlarına dayanmaktadır. Varolan dünyayla ilgili bilgilerimiz sürekli derinleşmektedir. Yeni icatlar diyalektik materyalizmin *özünü* sarsamaz, ancak ***biçiminde*** bir değişikliği gerekli kılabilir. Eserler, cilt XIII'ün 3. baskısı, sayfa 206 da Lenin, Engels'ten alıntı yapar: "'Doğa bilimleri alanında her çığır açan icatla' (insanlığın tarihi alanındakiler şöyle dursun) 'o' (materyalizm) 'biçimini değiştirmelidir.' ('L. Feuerbach', s. 19, Almanca baskı)"[337]...

Lenin öyleyse önüne, sürekli fizikteki en yeni icatlara dayanan Machçıların diyalektik materyalizmin biçimlerini değiştirebilecek yeni herhangi birşey getirip getimediğini ortaya çıkarma

görevini koydu ve onların, diyalektik materyalizmin biçimlerine yeni hiçbir şey katmadıkları, tersine yalnızca umarsız bocalamanın bir örneğini sundukları sonucuna vardı — doğa bilimlerindeki gelişmenin diyalektiğini kavrayışsızlıklarının bir sonucu.

Nihayet, Lenin'in "Materyalizm ve Ampiriokritisizm" kitabında önüne koyduğu son görev, Machçıların bilinçli veya bilinçsiz kimin değirmenine su taşıdıklarını açığa çıkarmaktı. Diyalektik materyalizm işçi sınıfının ideolojisidir. Diyalektik materyalizme karşı savaşım temelde bir sınıf kavgasıdır. İdealizm, eskiden beri çiftlik sahipleri ve kapitalistlerin elinde emekçilerin geniş yığınlarının ruhsal köleleştirilmesinin aracını oluşturan dinin sadece rafine edilmiş biçimidir. Machçılar idealizmin değirmenine su taşıyorlar, tanrı yapıcılık ve tanrı arayıcılığa batıyorlar ve yığınların bilincinin gelişmesini engelliyorlar. Onlarla savaşılmalı.

"Materyalizm ve Ampiriokritisizm" kitabının kaleme alınmasından bu yana 25 yıldan fazla geçti. Bu yıllar en şiddetli sınıf savaşımı yıllarıydı. Yaşam adım adım Marksist ilkelerin doğru olduğunu onayladı. Günümüzde yaklaşan daha şiddetli çarpışmaların ateşinde duruyoruz. Faşizm kendi odun yığını üzerinde Marx, Engels ve Lenin'in yapıtlarını yakıyor, dini her şekilde güçlendirmeye ve bu araçla emekçiler yığınını sınıf savaşımından saptırmaya uğraşıyor. Komünizm diyalektik materyalizm bayrağını sürekli yukarı kaldırıyor, onu pratikle sıkı sıkıya bağlıyor ve onu giderek daha güçlü olarak bir eylem kılavuzuna dönüştürüyor.

İster istemez Lenin'in yukarıda alıntı yaptığım sözleri anımsanıyor: "Bugün sıklıkla ideolojik alanda yaşadığımız şey: Marx'a yapılan teorik düzeltmelerle tartışmalar..., proleter devrimi tüm tartışma sorunlarını keskinleştidiğinde işçi sınıfı kuşkusuz tüm bunlarla daha büyük ölçütte uğraşmak zorunda kalacaktır..."[338] Bugün bunu yaşıyoruz ve dünya görüşünün tüm

sorunlarıyla ilgili mümkün olduğunca açık bir tablo edinebilmek için "Materyalizm ve Ampiriokritisizm" yapıtını yeniden yeniden okumak gerekir.

Bir soruna daha girmek istiyorum. "Materyalizm ve Ampiriokritisizm"in yaklaşık 30 yerinde Lenin Plehanov'a döner. Bu bölümler bir yandan çok kapsamlı şekilde Lenin'in Plehanov'a yaklaşımını gösterir, ama diğer yandan "Materyalizm ve Ampiriokritisizm" kitabının kaleme alınmasında Lenin'in çalışma yöntemlerini çok açık karakterize eder.

Yukarılarda alıntı yapılan, Lenin'in 1908 başında yazdığı "Marksizm ve Revizyonizm" makalesinde şöyle deniyor: "Bu şekilde Marx'a yapılan düzeltmelerin' gerçek sınıfsal önemine işaret etmeye gerek yok — bu kendiliğinden anlaşılır. Uluslararası sosyal-demokrasi içinde tutarlı diyalektik materyalizm bakış açısından, revizyonistlerin lafladıkları basmakalıp şeylere eleştiri getiren tek Marksistin Plehanov olduğunun yalnızca altını çizmek istiyoruz. Plehanov'un taktik oportünizmini eleştirme bayrağı altında eski ve gerici felsefi ıvır zıvırı gizlice sokuşturma şeklinde tümüyle hatalı girişimlerin yapıldığı bugün bunu daha da üstüne basarak vurgulamak zorunludur."[339]

İlyiç; Bogdanov, Bazarov, Lunaçarski, Valentinov vd.nin "Marksizmin Felsefesine Katkılar"ını kastediyordu.

Gördüğümüz gibi Lenin burada Plehanov'dan oldukça övgüyle söz ediyor. Ama bu yargı, onun Plehanov'un yapıtlarına eleştirel yaklaşmasını önledi mi? Hiçbir şekilde. O halde nasıl? Cilt XIII[340], sayfa 195/196'da İlyiç bu soruyu yanıtlıyordu. "Valentinov" diye yazıyordu, "Marksistleri, Engels'in kendini Büchner'den sert bir şekilde ayırmasına karşın, onları Plehanov'la çok benzerliği olması gereken Büchner'le kıyaslayarak vurmak istiyor" ve Valentinov'u yanıtlayarak Lenin şöyle devam ediyordu: "Marx ve Engels daima ***kötü*** (ve esas olarak antidiyalektik) materyalizi mahkûm ettiler, ama onu daha yüksek,

daha gelişmiş, diyalektik materyalizm bakış açısından mahkûm ettiler, Hume'culuk veya Berkeley'cilik bakış açısından değil." Devamla şöyle yazıyordu İlyiç: "Engels son derece açık olarak, Büchner ve kumpanyasının 'hiçbir şekilde öğretmenlerinin bariyerlerini', yani 18. yüzyılın materyalistlerini, 'aşamadıklarını', onların ***bir adım ileri*** atmadıklarını söylüyordu. Bu yüzden ve ***yalnızca bu yüzden*** Engels Büchner ve kumpanyasına suçlamada bulunuyor, cahillerin düşündükleri gibi onların materyalizmi yüzünden değil, materyalizmi ***ilerletmedikleri*** için, (materyalizm) ***'teorisini' 'geliştirmek onların işinin çok dışında olduğu'*** için. Engels, Büchner ve kumpanyasını ***sadece*** bu yüzden suçluyor."[341]

Lenin kendi de "Materyalizm ve Ampiriokritisizm"de aynı şekilde davranıyordu. Plenanov'u materyalist olarak Machçıların saldırılarına karşı suvunuyordu ve hata ve sapmalar saptadığında, diyalektik materyalizmden sapmaları ve hataları nedeniyle Plehanov'u eleştiriyordu.

Diyalektik materyalizmin ilkelerinin savunulmasına Lenin olağanüstü önem biçiyordu. Bu sorunu öylesine önemli görüyordu ki, bunun tartışılmasında tüm fraksiyon düşünceleri geri planda kalmalıydı. Lenin bu sorunu, yanlış bir bakış açısına sahip olan Bolşeviklere, kendi fraksiyon yoldaşlarına karşı savaşıma girişerek çözmeyi bildi ve Plehanov'u, tartışmalarda Plehanov kendini iflah olmaz fraksiyoncu olarak göstermesine karşın, ona materyalist olduğu için saldırdıklarında savundu.

Kitabın sonuna doğru, sayfa 290'da Lenin bir dipnotta şunu yazıyor: "Plehanov, Machçılara karşı düşüncelerinde Mach'ı çürütmekten daha çok Bolşevik fraksiyona zarar vermeye çalışıyordu. İlkesel teorik görüş ayrılıklarının bu darkafalı ve sefilce sömürülmesi nedeniyle o, Menşevik Machçıların iki yazısıyla yeterince cezalandırıldı."[342]

Diğer yandan Lenin "Marksizmin Felsefesine Katkı"nın yazarlarını, materyalizme karşı açıkça hedef alarak saldırmadıkları, Marx, Engels, Feuerbach, Dietzgen'e karşı savaşmadıkları, tersine sadece Plenanov'a karşı savaşma maskesi taktıkları için, Plehanov'a karşı fraksiyoncu sinirliliği oyuna soktukları ve böylece kartları karmakarışık ettikleri için, Bolşevik okurların Marksist uyanıklıklarını köreltmek istedikleri için hakaret ve ayıplamayla bombardıman ediyordu. Bundan Lenin çok kereler sözediyor: 17., 68., 70., 100., 119. sayfalarda.[343] Bolşevik Mahçılarla, hiçbir gizleme yapmaksızın diyalektik materyalizmin kurucularına karşı meydan savaşına atılan Machçı Çernov'u karşı karşıya koyuyor. (S. 80/81[344]).

Lenin Plehanov'u *materyalist* olarak Machçılara karşı savunuyor. Sayfa 20'de[345], Plehanov'a karşı Bazarov'un itirazlarının Piskopos Berkeley'in (17 yüzyılda ve 18. yüzyılın ilk yarısında yaşayan, öznel idealizmin kurucusu, İngiliz tinselci filozofu Berkeley) materyalistlere karşı gerekçeleriyle örtüştüğüne işaret eder. Sayfa 68'de Vladimir İlyiç, Plehanov'un, "idealizm için, özne olmaksızın nesnenin olmadığı, ama materyalizm için nesnenin özneden bağımsız varolduğu ve az veya çok doğru olarak bilincine yansıdığı"[346] bakış açısını savunuyor, onun "insan doğası"yla ilgili görüşünü savunur ve doğrulamak için Feuerbach'tan bir alıntı yapar. Sayfa 90/91'de Bazarov'un Plehanov'u idealist olmakla suçlamasına kızar. Şöyle yazar: "Engels'ten uzaklaşan Plehanov bir idealist midir, Engels'in güya yandaşı olan siz, o zaman niçin materyalist değilsiniz? Bu yalnızca acınacak bir mistikleştirmedir, yoldaş Bazarov!"[347] Sayfa 162'de,[348] Machistler tarafından ortaya atılan, Plehanov'un "Engels'i Kant'la barıştırma... talihsiz girişimi" yaptığı suçlamasına karşı Plehanov'u savunur. Lenin, Machçıların Kant'ı tümüyle yanlış anladıklarını kanıtlar. Sayfa 203/204'te[349], Plehanov'un Dietzgen'in değerlendirilmesinde yoldaş Dauge'den da-

ha haklı olduğunu gösterir, bunu yaparken Mehring'in otoritesine dayanır. Bununla birlikte Lenin, Plehanov'un bir dizi önemli hatasına dikkat çeker. Sayfa 115'de İlyiç, Plehanov'un "Ludwig Feuerbach"a önsözünde "gerçekten, dış dünyanın varlığına 'inancın' 'felsefenin kaçınılmaz Salto vitale'si (yaşam kaynağı) olduğu saçma boş lafının bulunduğunu gösteriyor. ('L. Feuerbach'la İlgili Düşünceler', s. 111). Plehanov'un, tırnak işaretleri içinde olsa da, Hume'dan yinelediği 'inanç' deyimi, terminolojideki bir karışıklığı ortaya seriyor, bu yadsınamaz."[350]

Sayfa 124/125'te[351] Lenin, "Ludwig Feuerbach"ın önsözünde "deneyim" kavramıyla ilgili Plehanov'un yanılgısına dikkat çekiyor. O [Plehanov] "deneyim" kavramı karşısında, onu Machçıların nasıl kullandıkları konusunda yeteri kadar uyanık değildi, "deneyim" sözcüğünün Machçı yorumlamasının, bu sözcüğün materyalist yorumlamasıyla temelden çeliştiğini açığa çıkarmıyordu.

Sayfa 190'da Lenin, Plehanov'un insanların duyumlarını ve tasarımlarını "hiyeroglifler" diye adlandırırken yaptığı hataya dikkat çeker. Lenin'in açıklamalarından sözkonusu bölümü tümüyle almak istiyorum: Onun yazdığı gibi, "Marksist olmak isteyen bizim Machçılar... Plehanov'un 'hiyeroglifleri' üstüne, yani insanın duyumları ve tasarımlarının gerçek şeylerin ve doğa olaylarının kopyaları, yansıması değil, basmakalıp işaretler, semboller, hiyeroglifler vs. olduğu şeklindeki teoriye büyük zevkle atıldılar. Bazarov bu hiyeroglifsel materyalizmle dalga geçiyor, ve o eğer bu hiyeroglifsel materyalizmi hiyeroglifsel olmayan ***materyalizm*** lehine reddetseydi, ***haklı olacağını*** belirtmek gerekir. Ancak Bazarov burada yine, 'hiyeroglifçiliğin' eleştirisi bayrağı altında materyalizmi reddetmesini çaktırmadan geçirdiği bir hokkabazlık marifeti gösteriyor. Engels ne sembollerden ne de hiyeroglifferden, tersine şeylerin kopyalarından, resimlerinden, izdüşümlerinden, yansımalarından sözediyor. Ple-

hanov'un, materyalizminin Engels'ce formüle edilmesinden sapmasındaki hataları göstermek yerine, Bazarov okurlardan Engels'ci gerçeği Plehanov'un hatasıyla gizliyor."[352]

Sayfa 82'de[353] İlyiç, Plehanov'un bir Engels yazısının çevirisinde, Kant'ın "kendinden şey" tanımında "havsala almaz" sözcüğünü biryana bırakarak yaptığı yanlışı gösteriyor.

Plehanov'un hatalarına çok ciddi tüm bu eleştiriler oldukça uysal bir tonda tutuldu. Yalnızca bir defasında İlyiç sabrını yitirdi ve sayfa 206'da Plehanov'a kızgınlıkla saldırdı: "... yeni fizikle veya daha çok yeni fiziğin belli bir okuluyla, Machizm ve modern idealist felsefenin diğer varyasyonları arasındaki ilişki konusunda en küçük kuşku yoktur. Machizmle tartışmak ve Plehanov'un yaptığı gibi bu ilişkiyi görmezlikten gelmek, diyalektik materyalizm ruhunun karikatürüdür. Bu Engels'ci yöntemi Engels'de şu veya bu harfe kurban etmektir."[354]

Lenin Plehanov'u en şiddetli biçimde, çevrenin bilgisinin derinleştirilmesiyle bağıntı içinde, yani çeşitli bilim alanlarındaki kazanımlarla bağıntı içinde diyalektik materyalizm biçimlerinin geliştirilmesinin zorunlu olduğunu kavramadığı için eleştirdi. Diyalektik materyalizm durağan, donmuş birşey değil, tersine büyüyen, gelişen, bilimin ilerlemesine göre biçimlerini değiştiren birşeydir.

Daha sonraki yıllarda da Lenin diyalektik materyalizmin özü ve biçimlerinin incelenmesiyle uğraştı. Elde kalan onun felsefi özet ve not defterleridir. Bu defterlerden birinde, cilt XIII'te (3. baskı) ek olarak verilen, "Diyalektik Sorunu Üzerine"nin taslağı bulunmaktadır. Burada (sayfa 303'te) aşağıdaki, Plehanov üzerine şeklen değil, ama içerik olarak çok keskin pasajı buluyoruz: "Diyalektik ***tam da*** (Hegel'in ve) Marksizmin bilgi teorisidir: işin işte bu 'yanı'nı (bu bir 'yan' değil, işin ***özüdür***) Plehanov, diğer Marksistlerden hiç söz etmiyorum, gözardı etti."[355]

İlyiç 1921'de sendikalar sorununda söz aldığında, diyalektik mantığın asıl özünü olağanüstü basit ve kısa biçimde ortaya koydu.[356] Onun bu görüşleri enine boyuna biliniyor, bunları bu nedenle burada yinelemeyeceğim. Aynı yerde, bir notla, Plehanov'un felsefe üzerine makalelerini içeren bir cildin komünizmin zorunlu eğitim kitapları arasına alınmasını talep ediyor.

Doğal olarak 1921'de Plehanov'un hatalarıyla ilgili görüşlerini değiştirmemişti, ancak materyalist olarak Plehanov'dan çok şey öğrenilebileceğini ve Plehanov'un felsefe üzerine açıklamalarını bilmeksizin diyalektik materyalizmi ilerletmenin olanaksız olduğunu düşünüyordu.

İlk kez 1934'te "Pod Znamenem Marksizma" dergisi No. 4, s. 1–10'da yayınlandı.

Savaşım İçinde Doğan Bir Kitap

"Devlet ve Devrim"i Lenin 1917 Ağustos ve Eylülü'nde, Temmuz Günleri'nden sonra Finlandiya'da saklanmak zorunda kaldığında yazdı. Vladimir İlyiç o zamanlar Helsingfors'ta bir yoldaşın yanında yaşıyordu. Çalışırken kimsenin rahatsız etmeyeceği özellikle temiz, aydınlık bir odada oturuyordu. Bu odada Fin temizliği egemendi. Ev sahiplerine az misafir geliyordu, konut oldukça sessizdi. Yaşamda, İlyiç'in çok sevdiği düzenli bir durum egemendi. Gizlilik nedeniyle İlyiç Rus yoldaşlarla görüşmüyordu, hatta rastlantısal karşılaşmaların önüne geçmek için az gezmeye gidiyor ve kütüphaneye gitmiyordu. Bu yalnızlık ve sessizlik çalışmaya yaradı. Ama diğer yandan yalnızlığın dozu gerçekten fazlaydı. İlyiç yazdığı zamanlar arasıra gezerken düşünmeyi severdi. Ayrıca düşüncelerini ve formülasyonlarını herhangi birine anlatmayı severdi. Burada bunun eksikliğini duyuyordu. Kulak vereni yoktu. Zaman da öyle zamandı ki, Petrograd'da, Rusya'da, tüm dünyada neler olup bittiğini bilmemenin ızdırabını çekerdi. Bu bağlamda bilgisini yalnızca gazetelerden edinmek zorundaydı. Onu dayanmaya iten, tek başına, yaşamsal önemdeki sorunlar üzerine yazmak zorunda olduğu bilinciydi. İşçi sınıfının iktidarı ele geçirmesinin yakın olduğu İlyiç için açıktı ve onun tüm düşüncesi, ayaklanmayı en iyi biçimde örgütlemeye ve sonra işçilerin ele geçirmek istediği iktidarı elde tutmalarına ve sağlamlaştırmalarına ulaşılmasına yönelikti. "Devlet ve Devrim" doğrudan "eylem için kılavuzdu", ki-

tabın büyük bir güncel önemi vardı. Son bölümü —"1905 Devrimi'nin Analizi" ve "1917 Şubat Devrimi'nin Analizi"[357]— yazılamadı, çünkü Ekim Devrimi onun kaleme alınmasını engelledi. Ama Lenin'in daha önceki makalelerinin birçoğunda bu analizler çoktan yapılmıştı. Sadece, daha önce söylenenler özetlenmeli, daha iyi formüle edilmeli ve son rötuşlar yapılmalıydı. Tam da 1905 Devrimi'nin analizi Lenin'in Marx ve Engels'in geçen devrim üzerine tüm yazılarını yeni bir bakış açısıyla tekrar okumasına ve burada özellikle iktidar sorununa, işçilerin elindeki devlet iktidarının diğer devlet iktidarlarından farklarının ne olacağı ve ne olması gerektiği sorununa dikkat etmesine vesile oldu. Proleter devlet iktidarı sorunu 1916 ve 1917'de, göçmenliğin son yıllarında İlyiç'i özellikle meşgul etti.

İlyiç, Marx ve Engels'ten özetlerin ve bunlarla ilgili notlarının olduğu defterlerini yurtdışından beraberinde getirmişti. Onları özenle saklıyordu ve Temmuz Günleri'nde ona karşı kışkırtma başladığında, iktidarı kendi eline almanın bilincinde olan devrimci proletaryanın önderi olarak hangi öneme sahip olduğunu burjuvazi tümüyle anladığında, onun izini bulmak ve öldürmek için herşeyi ortaya koyduğunda, İlyiç defterleri onun için saklamamızı ve eğer ölürse bunlardan yararlanmamızı rica etti. Ancak defterleri bizzat değerlendirmeyi başardı.

İlyiç "Devlet ve Devrim"i yuvarlak olarak sadece iki ayda yazdı, ama sorunu uzun yıllar, yalnız teorik değil, pratikte de incelemişti. Göçmen olarak yurtdışında yaşarken devlet yapısı sorununu, seçimleri, işçi demokrasisini yalnız teorik olarak değil, pratik olarak da incelemişti. İşçilerin seçim toplantılarına hararetle katılıyordu, oturmak zorunda olduğu cumhuriyetlerin devlet yaşamını gazetelerden izliyordu, çeşitli partilerin çalışmalarını izliyor, ajitasyonlarını gözlemliyordu.

Bugünkü uluslararası durumda "Devlet ve Devrim" özel bir önem kazanıyor. Bugünlerde bir dizi kapitalist ülkede anayasa-

lar değiştiriliyor. Batmakta olan kapitalizm yığınlar karşısındaki güçsüzlüğünü giderek daha çok duyumsuyor, yığınların egemen sınıflara inanmayı kestikleri kanaati giderek daha artıyor ve böylece tarihin çarkını eski, sınırsız mutlakiyete geri çevirmeye uğraşıyor.

Buna karşılık Sovyet iktidarı Sovyet çalışmasını giderek enine boyuna geliştiriyor, onun fabrikalar ve işletmelerle, Sovyet işletmeleriyle vs. bağlarını sağlamlaştırıyor ve bunu yaparken en geri katmanları bile çalışmaya katıyor. XVI. Sovyet Kongresi'nden önceki seçim kampanyası, son yıllarda halkın sürekli gelişen bilinci sayesinde emekçilerin seçimlere daha aktif katıldığını, bunun yanında kadınların olduğu gibi ulusal azınlık cumhuriyetlerindeki emekçilerin de yüksek seçime katılma oranlarının özellikle karakteristik olduğunu gösterdi. Sovyet demokrasisi büyüyor ve güçleniyor.

Bugünkü durumda, Lenin'in kitabı "Devlet ve Devrim"i tekrar okumak özellikle önemlidir.

İlk kez 20 Ekim 1935'te "Komsomolskaya Pravda" No. 242'de yayınlandı.

Lenin'in Bilimsel Çalışma Yöntemi Üzerine

Vladimir İlyiç eline aldığı herşeyi olağanüstü bir özenle yerine getirirdi. Ayrıca kendisi bir yığın ufak tefek işi yapardı.

Şu veya bu işe ne denli fazla önem verirse, tüm ayrıntılara o denli çok girerdi.

Doksanlı yılların sonlarında Rusya'da düzenli çıkan illegal bir gazetenin yayınının ne denli zor olduğunu gören, ama diğer yandan tüm olayları, Rus gerçeğinin tüm olgularını ve giderek daha güçlü gelişen işçi hareketini Marksizmin bakış açısıyla aydınlatan bir tüm Rusya gazetesine muazzam örgütleyici ve propagandacı önem biçen Vladimir İlyiç, bir grup yoldaşı biraraya getirdi ve böyle bir gazete oluşturmak için yurtdışına çıkmaya karar verdi. "Iskra" onun tarafından planlandı, onun tarafından örgütlendi. Bu gazetenin her sayısı yayınlanana dek onun üstüne abartmasız pervane oldu, içindeki her sözcüğü düşündü. Olağanüstü karakteristik bir ayrıntı, Vladimir İlyiç'in tüm gazetenin gözden geçirilmesini kendisinin yapmasıdır. Bunu, düzeltmeyi okuyacak kimse olmadığı için değil (ben hemen bu işi üstlenirdim), herhangi bir hatanın gözden kaçacağından korktuğu için yapıyordu. İlkönce kendisi düzeltir, sonra bana verir ve sonunda kendisi bir kez daha gözden geçirirdi.

Ve o herşeyde böyleydi. Zemstvo istatistiklerinin verileriyle çok çalışırdı ve onları işlerdi. Defterlerinde çokça özenle kopya edilmiş tabelalar bulunur. Büyük önemi olan, olağanüstü önemli rakamlar sözkosunu olduğunda, daha önce basılmış tabelaların

matematiksel doğruluğunu bile bir kez daha gözden geçirirdi. Her olgunun, her rakamın özenle gözden geçirilmesi — bu, İlyiç için karakteristikti. Sonuçlarını olgular üzerine inşa ederdi.

Bu çıkardığı her sonucu olgularla kanıtlama, onları olgularla gerekçelendirme çabası, onun ilk propaganda yazılarında —"Para Cezaları Üzerine Yasanın Açıklaması...", "Grev Üzerine", "Yeni Fabrika Yasası"— açıkça görülmektedir. İşçilere hiçbir şeyi zorla kabul ettirmezdi, herşeyi olgularla kanıtlardı. Birkaç kişi bu yazıların yılan hikayesi gibi olduğunu düşünüyorlardı. Buna karşın işçiler bunları oldukça inandırıcı buluyorlardı. Lenin'in hapiste yazdığı temel eseri "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi" kapsamlı olgu malzemesi içermektedir. "Kapital"i okumanın yaşamında böylesi bir belirleyici rol oynadığı Lenin, Marx'ın vargılarını hangi büyük olgu yığını üzerine inşa ettiğini biliyordu.

Lenin, şaşılası bir belleği olmasına karşın belleğine güvenmezdi. Hiçbir zaman olguları hatırından "yaklaşık" ortaya koymazdı, tersine bunu büyük bir kesinlikle yapardı. Malzeme dağlarını gözden geçirirdi (olağanüstü hızlı okur ve yazardı), aklında tutmak istediklerini ise defterine yazardı. Defterlerinde çok mu çok özet geride kaldı. Bir defasında benim broşürüm "Planlı Kendi Kendine Eğitim"i gözden geçirdiğinde, sadece en gerekli olanları seçip yazmanın gerekli olduğunu söylediğimde haklı olmadığımı farketti — onun başka deneyimleri olmuştu. Yapılan alıntıları daha sonraki kenar notlarının, alttan çizmelerin vs. gösterdiği gibi tekrar tekrar okurdu.

Eğer bir kitap ona aitse altını çizme ve kenar notlarıyla yetinirdi ve kabına yalnızca o sayfayı not alır, öne çıkarılan pasajın önemine göre altını bir kez veya birçok kez çizerdi. Kendi makalelerini de tekrar okur ve notlarla donatırdı. Onu yeni herhangi bir görüşe getiren şekilde çizerdi, bunu yaparken sayfayı yine kitabın kabına yazardı. İlyiç belleğini böyle planlı desteklerdi.

Belli koşullar altında veya birine karşı polemikte söylediği şeyler her zaman açık bir şekilde aklındaydı. Kitaplarında, konuşma ve makalelerinde çok az tekrar görüyoruz.Yılların akışı içinde İlyiç'in makale ve konuşmalarında yalnızca bir ve aym temel düşünceleri buluyoruz. Bu yüzden onun açıklamaları özel bir bütünlük ve kararlılık damgası taşır. Ancak daha önce söylenenlerin basitçe yinelenmesini bulmayız. Aynı temel düşünce yeni koşullara uygulanarak, başka bir somut durumda açıklanır, sorun yeni bir açıdan aydınlatılır. İlyiç'le bir söyleşiyi anımsıyorum. O zamanlar artık hastaydı. Yapıtlarının henüz yeni çıkmış ciltleri üzerine konuşuyorduk, Rus devriminin deneyimlerinin bunlara nasıl yansıdığından ve bu deneyimlerin yabancı yoldaşlar için ulaşılır duruma getirilmesinin ne denli önemli olduğundan konuşuyorduk; yayınlanan ciltleri, herşeyin etrafında döndüğü temel düşüncenin nasıl değişen somut tarihsel koşullara göre kaçınılmaz olarak değişik tarzda ele alınması gerektiğini göstermek için kullanmak gerektiğinden konuşuyoruk. İlyiç beni bu çalışmayı yapacak bir yoldaş bulmakla görevlendirdi.

Oysa bu, bugüne dek yapılamadı.

Lenin dünya proletaryasının devrimci savaşımının deneyimlerini özenle incelemişti. Bu deneyimler Marx ve Engels'in yapıtlarında özellikle anlaşılır biçimde açıklanmıştı. Lenin bu nedenle onları sürekli yeniden okurdu, onları devrimimizin her yeni aşamasında tekrar okurdu. Marx ve Engels'in Lenin üzerinde hangi dev etkiyi bıraktığını herkes biliyor. Ancak, ilgili anın ve devrimimizin her aşamasındaki gelişme perspektiflerinin değerlendirilmesinde onların yapıtlarını incelemenin Lenin'e nasıl yardımcı olduğunu araştırmak önemli olurdu. Böyle bir araştırma çalışması bugüne dek yapılmadı. Bu, dünya devrimci hareketinin deneyimlerinin Lenin'e öngörülerinde nasıl yardımcı olduğunu açıkça ortaya koyardı. Lenin'in nasıl çalıştığına, onun Marx ve Engels'i nasıl okuduğuna, savaşımımızın

değerlendirilmesinde kılavuz olarak onlardan ne aldığına ilgi duyanlara böyle bir çalışma olağanüstü çok şey verirdi. Sanayide daha gelişmiş ülkeler işçi sınıfının devrimci savaşım deneyimlerinin bizim tüm devrimci hareketimiz üzerinde hangi dev etkiyi yaptığını gösterirdi. Böyle bir araştırma, Rus devriminin, bizim tüm savaşımımızın ve inşamızın dünya proletaryasının savaşımının bir parçası olduğu duygusunu daha da güçlendirirdi. Böyle bir çalışma, Lenin'in enternasyonal proleter savaşımın deneyimlerinden ***neler*** aldığını ve bu deneyimleri ***nasıl*** uyguladığını gösterirdi. Lenin'den özellikle öğrenmemiz gereken şey budur.

Lenin enternasyonal proletaryanın savaşım deneyimlerini olağanüstü tutkuyla incelerdi. Müzelerle Lenin'den daha az "oralı olan" bir insan düşünmek zor. Müze malzemelerinin alacası, karmakarışıklığı Vladimir İlyiç üstünde her zaman en sarsıcı etkiyi yapardı, öyle ki on dakika sonra turşu gibi görünürdü. Ancak bir defasında ziyaret ettiğimiz sergi bende derin iz bıraktı. Paris'in tarihi olarak devrimci savaşımıyla tanınan bir işçi semtinde, iki küçük odada, 1848 Devrimiy'le ilgili bir sergi açılmıştı. Burada Lenin'in hangi derin ilgiyle harfi harfine her ayrıntıyı içine çektiğini görmek gerekirdi. Onun için bu yaşayan savaşımın bir parçasıydı. Bizim Devrim Müzemizi ziyaret ettiğimde, Lenin'in her ayrıntıda nasıl uzun uzadıya duracağını kafamda canlandırdım.

Uluslararası proletaryanın devrimci savaşım deneyimlerinden ***nasıl*** yararlanmak gerektiği hakkında Lenin bizzat tekrar tekrar yazdı. Onun açıklamalarından birini anımsıyorum. Kautsky'nin 1905 Rus Devrimi vesilesiyle yazdığı "Rus Devriminin İtici Güçleri Ve Perspektifleri" broşürü İlyiç'in olağanüstü hoşuna gitmişti. Onun hemen çevirisini yaptırdı, çevirinin her tümcesini gözden geçirdi ve onun için ateşli bir önsöz yazdı. Bana broşürün hemen basılmasını sağlama ve tüm düzeltmeleri

yapma görevini verdi. Büyük legal basımevimizin üç gün içinde bile küçük broşürü dizmeyi beceremediğini, üç gün boyunca aralıksız basımevinde nasıl oturmak ve saatlerce düzeltme için beklemek zorunda kaldığımı anımsıyorum. İlyiç çevresini ateşiyle tutuşturmayı bilirdi. Kautsky'nin broşürüyle bağlantı içinde o aklına gelen tüm düşünceleri açıkladıktan ve önsözü yazdıktan sonra ben doğal olarak herşeyi bir yana bırakmak ve broşürün yayınlanması güvence altına alınana dek basımevinde oturmak zorundaydım. Bugün bile, yirmi yıl sonra belleğimde garip biçimde, o zamanki Rus teknik baştan savmacılığının azabı içinde doğan broşürün gri kabı, yazı karakteri ve dizgi hatalarıyla İlyiç'in çoşkulu konuşması ve bu brüşüre yazdığı önsözün kapanış tümceleri birleşiyor:

"Bitirirken 'otoriteler' üzerine birkaç söz. Marksistler, sahte devrimci şekilde genelleme yaparak açıklayan radikal aydınların mutat bakış açısından bakamazlar: 'Otoriteler gerekmez'.

Hayır. Tüm dünyada tam kurtuluş için zor ve çetin bir savaşım yürüten işçi sınıfının otoritelere gereksinimi vardır, ama elbette sadece, genç işçilerin baskı ve sömürüye karşı eski ***savaşçıların*** deneyimlerine gereksinim duymaları anlamında, o savaşçılar ki, birçok grevde bulunmuş ve bir dizi devrime katılmış, devrimci geleneği benimsemiş ve geniş bir siyasal ufuk kazanmışlardır. Proletaryanın uluslararası savaşımının otoritesine her bir ülkenin proletaryasının gereksinimi vardır. Uluslararası sosyal-demokrasinin teorisyenlerinin otoritesine, Partimizin program ve taktiği üzerinde açıklığa kavuşmamız için gereksinimimiz vardır. Ama bu otoritenin doğal olarak burjuva biliminin ve polis rejiminin politikasının resmi otoriteleriyle hiçbir ortak yanı yoktur. Bu otorite, uluslararası sosyalist ordunun aym saflarında çok daha çokyönlü bir savaşımının otoritesidir."[358]

"Rus Devriminin İtici Güçleri Ve Perspektifleri"ne önsözünde Vladimir İlyiç, Kautsky'nin şunları söylerken Rus devri-

minin değerlendirilmesine ne denli doğru yaklaştığından sözediyordu: "'Bugüne kadarki şablonlara uymayan tümüyle yeni durum ve sorunlarla karşılaştığımızda düşünceler öğrenmekle iyi yapıyoruz."[359] Şablonların yeni durumlara uygulanmasına karşı önsözünde ateşli cephe aldı. Kautsky'nin emperyalist savaş ve 1917 Devrimiy'le ilgili yargılarında yeni durumu ve yeni sorunları kavramak istemediğini ve bu yüzden dönekliğe battığını biliyoruz.

Yeni durumları ve sorunları, dünya proletaryasının devrimci savaşım deneyimlerine dayanarak inceleme, Marksist yöntemi yeni somut durumların tahliline uygulama yeteneği Leninizmin bir özelliğini oluşturur. Ne yazık ki işin bu yanı, üzerine gerçekten çok şey yazılmış olmasına karşın, somut olgulara dayanarak henüz yeterince aydınlatılmamıştır.

Basınımızda devrimci olayların değerlendirilmesine Leninist yaklaşımın diğer bir yanı daha da az ele alındı — somut gerçekliği görme ve savaşan yığınların kolektif düşüncelerini öğrenme yeteneği. Lenin'in görüşüne göre savaşan yığınlar (bunun için "İtici Güçler"in aynı önsözü okunsun) güncel politikanın pratik ve somut sorunlarında belirleyiciydi.

İlk kez 21 Ocak 1928'de "Pravda"
No. 18'de yayınlandı.

V. İ. Lenin'in Çalışma Yöntemleri[360]

TEORİYİ PRATİKLE BİRLEŞTİRME

Lenin'in 1894'te kaleme aldığı ve devrimci sosyal-demokrasinin birleşmesinde önemli bir rol oynayan ilk büyük çalışması "'Halkın Dostları' Kimlerdir...?"de, gerçek savaşımda proletaryanın ideolojik önderi olmak için teorik ve pratik büyük bir çalışma yapmak zorunda olunduğunu yazıyordu. "... teorik ve pratik çalışma, Alman sosyal-demokrasisinin emektarı Liebknecht'in çok isabetli olarak şu sözlerle tanımladığı tek çalışma içinde kaynaşır:

İnceleme, propaganda, örgütleme.

Yukarıda değinilen teorik çalışma olmadan ideolojik önder olunamaz, tıpkı, bu çalışmayı davanın gereksinimlerine uyumlu hale getirmeden, bu teorinin sonuçlarını işçiler arasında propaganda etmeden ve onların örgütlenmesinde yardımcı olmadan olunamayacağı gibi."[361]

Lenin'in kendi çalışmasına bakacak olursak, tüm yaşamı boyunca aralıksız teorisyen olarak ve aynı şekilde aralıksız pratik propagandacı ve örgütleyici olarak çalıştığını görürüz. Teorisyen olarak Lenin'de özellikle konuların seçimi dikkat çeker. Şu veya bu konuyu sadece ilgi çekici olduğu ve işlenmesi gerektiği için değil, belirlenen konu belli bir zaman aralığında işçi hareketi için özellikle güncel olduğu için seçerdi. Böylece örneğin işçi hareketinin başlangıcında bizde, Rusya'da kapitalizmin

gelişip gelişmediği sorusu tayin edici önem kazandı. Rusya'daki devrimci çalışmaların tüm yönelimi buna bağlıydı. Lenin o zaman son derece önemli araştırma çalışması "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi"ni yazdı. 1905 Devrimi bastırılmıştı, aydınların, hatta Marksist, hatta devrimci aydınların geniş katmanları çöküş moralinin pençesindeydiler ve hatta diyalektik materyalizm teorisinin doğruluğundan kuşku duymaya başladılar. Ve Lenin "Materyalizm ve Ampiriomonizm"[362] çalışmasına başladı. Dünya savaşı başlamıştı, tüm sosyal-demokrat partilerde tam bir şaşkınlık görülüyordu. Şimdi Lenin bu savaşın yağmacı karakterini, özgüllüğünü açığa çıkaran Emperyalizm[363] kitabı üzerinde çalışıyordu. Bütün çalışma sosyalistlerin eski davranış ölçütlerinin bu savaşta uygulanamaz olduğunun anlaşılmasına yardım etti. Sonra sosyalist devrim yaklaştı. Lenin Finlandiya'da gizlenip, burjuva ve proleter devlet arasındaki temel farkı ortaya koyduğu, sosyalizmin inşasının özünün neden oluştuğunu gösterdiği "Devlet ve Devrim" çalışmasını yazdı. Ve her makale, her bilimsel çalışma sözkonusu zamanın en güncel konularıyla ilgili yazıldı. Bu yüzden de İlyiç'in makaleleri ve kitapları sözcüğün en dolaysız anlamında bir eylem kılavuzuydu. Vladimir İlyiç teorik çalışmaya büyük önem biçerdi; o, gerçekliğin berrak bir tablosunu vermeli ve savaşımın yolunu aydınlatmalıydı.

"Sosyal-demokratların teorik çalışmasının gerekliliğini, önemini ve büyük anlamını bu şekilde vurgularken" diye yazıyordu Lenin "'Halkın Dostları' Kimlerdir ...?"de, "asla bu çalışmanın birinci sırada, **PRATİK** çalışmanın önünde gelmesi gerektiğini söylemek istemiyorum, ikincisinin birincisi tamamlanana dek ertelenmesi gerektiğini ise hiç söylemiyorum." "Tersine" diye ekliyordu bir dipnotta. "Birinci sırada her zaman mutlaka pratik propaganda ve ajitasyon çalışması durur, çünkü birinci olarak teorik çalışma sadece ikincisi tarafından ortaya

konan sorulara yanıt verir. İkinci olarak ise sosyal-demokratlar kendilerinden bağımsız koşullar tarafından, kendilerini yalnızca teorik çalışmayla sınırlamaya o kadar sık zorlanıyorlar ki, pratik bir çalışmanın mümkün olduğu her ana değer verirler."[364]

Lenin kendisi teorik çalışmalarını esas olarak hapiste, sürgün de ve göçmenlikte yazdı ve ilk fırsatta pratik çalışmanın ortasına atıldı. "Devlet ve Devrim" kitabındaki sonsözü karakteristiktir. "Sunulan yazı" diye yazıyordu Lenin 30 Kasım 1917'de, "1917 Ağustos ve Eylülü'nde kaleme alındı. Sonraki, yedinci bölümün, '1905 ve 1917 Rus Devrimlerinin Deneyimleri'nin planı çoktan hazırdı. Ama başlık dışında bu bölümün hiçbir satırını yazamadım: Siyasal kriz, 1917 Ekim Devrimi'nin arifesi bunu 'engelledi'. Böyle bir 'engellemeye' sadece sevinilir. Kuşkusuz bu yazının ('1905 ve 1917 Rus Devrimlerinin Deneyimleri'ne ayrılacak olan) ikinci bölümü herhalde uzun süre için ertelenmek zorunda kalacak; 'devrimin deneyimleri'ni yaşamak, onun üzerine yazmaktan daha hoş ve daha yararlı."[365]

Ancak Lenin pratik çalışmanın şiddetle üst üste yığılmasında büyük bilimsel çalışmalar yapmak için zaman bulamasa bile, bu o sıralarda teoriyle ilgilenmediği anlamına gelmez. En amansız Parti içi savaşımın ortasında ve içsavaşın belirleyici bir anında, karmaşık bir iç durum anında, Vladimir İlyiç'in çalışma odasına gelip şunları görmenin ne denli sık olageldiğini anımsıyorum: Önünde Marx ve Engels'in notlarla ve altı çizilmiş sözcüklerle dolu açık bir cildi duruyordu. Teorinin esaslı bir incelemesiyle canalıcı günlük sorunlara yanıt arıyordu. Birçok yoldaş kesinlikle şunu kendileri farketmişlerdir: Sanılır ki, herhangi bir yapıt, örneğin Lenin'den, iyi biliniyor, her sözcüğün , her harfin iyi bilindiği sanılır. Fakat aradan birkaç yıl geçer, yaşam yeni sorunlar ortaya atar, onları yeni bir biçimde ortaya çıkarır, başka bir durum, başka koşullar ortaya çıkar ve o zaman Lenin'in öylesine iyi bilinen makalesi ele alınır ve şaşkınlıkla, daha önce

farkedilmemiş şeyler okunur. Birkaç yıl önce "Lenin'in Kolektif İşletmeler Üzerine Söyledikleri"[366] broşürünü yazdım. Bunu baskıya vermeden önce, kırlık alanlara giden yoldaşlara, kolektif köylülere taslağı okumalarını ve onlara birkaç soru sormalarını rica ettim. Bu sorulardan biri şuydu: Broşürde Karl Marx'tan açıklamalar üzerine söylenenler anlaşılıyor mu? Ve kolektif köylüler yanıtladılar: "Şimdi, hepsini biz kendimiz yaşadığımız için Marx'ın sözleri bizim için anlaşılır." Ve Lenin, yaşam ortaya yeni sorunlar çıkardığında Marx ve Engels'in çoktandır tanınan yapıtlarına sarılırdı ve genellikle onlarda kendini ilgilendiren sorunlara yanıt bulurdu.

"Eski kapitalist toplumun bize bıraktığı en büyük kötülüklerden biri, en büyük belalardan biri, kitapla pratik yaşam arasındaki derin uçurumdur; çünkü içlerinde herşeyin en güzel şekilde tanımlandığı kitaplarımız vardı, ama bu kitaplar çoğu durumda bize kapitalist toplumun yanlış bir tablosunu veren en iğrenç, ikiyüzlü yalandı.

Bu yüzden kitaplarda komünizm üzerine söylenenlerin salt harfi harfine benimsenmesi son derece yanlış olurdu. Bugün konuşma ve yazılarımız, daha önce komünizm üzerine söylenmiş olanların basit bir yinelenmesini içermiyor, çünkü konuşma ve yazılarımız günlük ve çok yönlü çalışmayla bağlantılıdır. Çalışma olmaksızın, savaşım olmaksızın komünizm üzerine komünist broşür ve yapıtlardan kazanılmış kitap bilgisi beş para etmez, çünkü bu, teori ve pratik arasındaki eski uçurumu yeniden açardı, o uçurum ki, eski, burjuva toplumun en sevimsiz karakteriydi."[367]

Lenin'de bizzat teori ve pratik sadece sözde değil eylemde de birbiriyle kopmaz biçimde bağlıydı. Teori Lenin'i yaşamı okumaya yetkin kılıyordu. Onun ilk bakışta tümüyle önemsiz olgular temelinde tüm durumu canlandırabilmesi yoldaşları her zaman şaşkın bırakırdı. Yaşamı oldukça dikkatli gözlemlerdi ve

işçilerle, köylülerle ve askerlerle konuşurken onların ruh halini ve şu veya bu sorunla ilgili tavırlarını sürekli bilirdi. Yığınlarla kolay ilişki kurar ve kendi coşkusunun ateşini onlara da yaymayı bilirdi.

BİLİMADAMI OLARAK LENİN

Bilimadamı olarak Lenin'i anlamak için, onun hangi dönemde yetiştiği ve komünist olduğuyla ilgili açıklığa kavuşmak gerekir. 1870'te doğdu, köylü reformu döneminde, eski, serflik düzeni yokolurken ve yeni, kapitalist düzen oluşurken yetişti. Eski henüz yokolmamıştı, o yeni için ayakbağıydı. İdeolojik cephede savaşılıyordu, çevre acımasız bir analizden geçiriliyordu, ancak aynı zamanda köylü reformu liberallerce yüceltiliyordu. Vladimir İlyiç, köylü reformu ortasında liberalizmin hain rolünün maskesini düşürebilen, onun sınıfsal karakterini gösterebilen Çernişevski'nin güçlü etkisi altında kaldı. Liberalizme karşı güvensizliği, liberal lakırdıya karşı kini Lenin Çernişevski'den miras olarak almıştı ve bu onun tüm çalışmalarına damgasını vurdu. Menşeviklerden tam da liberallere tavırları, derin bir güvensizlik beslediği liberal topluma tavırları nedeniyle ayrılıyordu. Lenin Parti içindeki tüm sol lafazanlara karşı da ihtiyatlıydı. Bir örnek. Otzovistlerin açıklaması kulağa çok uzlaşmaz geliyordu: "Hiçbir anlaşmaya ve hiçbir uzlaşmaya yokuz, uzlaşmaz kalıyoruz, biz herkesten daha soluz." Vladimir İlyiç bu ilk bakışta öylesi uzlaşmaz, tumturaklı sözler altında 1905 Devrimi'nin yenilgisinden sonra gericiliğin zor koşullarına uyum sağlama yeteneksizliği ve isteksizliğinin gizlendiğini ortaya çıkardı. Bu çok devrimci görünüyordu, ancak bu gerçekte bir geri çekilmeydi, çalışmadan vazgeçişti. Lenin'de sol lafazanlığa karşı aynı ihtiyatı Brest Barışı döneminde görüyoruz. Lenin işin özünü tahlil etti ve solların (Sol Komünistlerin) olguları yanlış

değerlendirdiklerini ve sorunun çözümüne doğru yaklaşmadıklarını kanıtladı. Vladimir İlyiç makalesi "Devrimci Lafazanlık Üzerine"yi şu sözlerle bitirir: "Devrimci lafazanlıkla savaşmak gerekir, onunla savaşmalı, onunla mutlaka savaşmalı ki, günün birinde hakkımızda şu acı gerçek anlatılmasın: 'Devrimci savaşa dair devrimci lafazanlık devrimi yerle bir etti.'"[368] Devrimci lafazanlığa sürüklenme konusundaki aynı korku, "Sol Çocukluk"[369] broşüründe de görülür. Ancak Lenin savaşımdan vazgeçme ve temel sorunlardan uzaklaşma isteğini örtbas etmeye çalışan lafazanlığa karşı çok daha ısrarla ve şiddetle savaştı. Sollarda lafazanlık kendi kendini aldatmanın bir aracıyken, sağlarda bu onların sağa yönelik davranışlarını maskeliyor ve örtüyordu.

Lenin'in sağ ve sol lafazanlık karşısında gösterdiği bu dikkatle, Sovyet iktidarının çalışmasının, sendikaların aym şekilde tüm politikamızın değerlendirilmesindeki soğukkanlılığı da organik bağlantılıdır.

[1932]

İlk kez 1960'da "Voprossy Istorii RPSS" dergisi No. 2, sayfa 187–189'da yayınlandı.

Lenin Müzesi ve Şubeleri

Lenin Müzesi ve şubeleri Leninizm propagandası için yerler olmalı.

Lenin geniş yığınların yüreğinde işçi sınıfı davasının, emekçi davasının özverili savaşçısı olarak, her sömürüye, her tür baskıya karşı savaşçı olarak, hiçbir zorluktan korkmayan, tersine onların üstesinden gelmeyi bilen yürekli devrimci olarak, büyük sosyalist insanın önderi olarak yaşıyor.

Merkezi Lenin Müzesi'nin ve şubelerinin büyük ziyaretçi sayısı, yığınların Lenin hakkında, onun tüm büyüklüğü hakkında canlı, somut bir fikir edinme ve benimseme arzusunun ne denli coşkulu olduğunu gösteriyor.

Merkezi Lenin Müzesi ve şubelerindeki ziyaretçi defterlerindeki kayıtlar Lenin Müzelerinin anlamı için canlı belgelerdir.

Bu kayıtları okuyan duygulanır ve heyecanlanır.

"İnsanlar müzeyi terkettiklerinde Lenin'in öğretisinin kendilerine ne denli yakın geldiğini duyumsuyorlar. Yürekleri, ona sevgiden daha canlı atıyor", diye yazıyor bir aday okulunun propagandacısı.

"Son üç yılda okulda yaklaşık 700 saat Bolşevik Parti tarihi dinledim... Lenin Müzesi ziyareti bilgimi öylesine zenginleştirdi ki, buna değer biçemiyorum ve bunu yazılı tanımlayamıyorum. Özellikle görsel bellek zenginleşiyor. Şimdi izlenimlerini kaleme alıyorum, ama Müzenin tüm salonları her zaman için belleğimde kalacak...

Teşekkürler, Partiye, bilgilerimizi böyle zenginleştirmekte bize yardım ettiği için çok teşekkürler."

"Lenin Müzesi insanları hayran bırakıyor ve onlara nasıl öğrenileceğinin, nasıl çalışılacağının, nasıl yaşanacağının ve nasıl yenileceğinin yolunu ve yordamını gösteriyor."

"Ben Leninist Komünist Gençlik Birliği'nin üyesiyim, ... başıboş çocuk olarak büyüdüm, hiçbir şeye gayret göstermedim ve yaşamımın değerini bilmedim. Lenin'in öğretisini bilmiyordum, çünkü okuma ve yazma öğrenmedim, çünkü oniki yaşımdan beri çalışmak zorunda kaldım. Şimdi, bugünden başlayarak Lenin'in öğretisini öğrenmeye koyuluyorum... ve böylece düşmanlara karşı, V.İ. Lenin'in onlara karşı savaştığı gibi savaşacağım."

"Müze ziyareti bende dile gelmez bir etki bıraktı, sevinç ve manevi acı duyumsuyorum. Sadece birşey söylemek istiyorum, İlyiç'in vasiyetinin yerine getirilmesinde Partimizin sadık bir yardımcısı olacağım."

Sayısız kadın ve erkek işçi ve Kızıl Ordulu, Lenin Müzesi'nin onları nasıl hayran bıraktığını, onun bugünle geçmiş arasındaki ilişkiyi nasıl aydınlattığım, halk düşmanlarına karşı uyanıklıklarını ve kinlerini nasıl güçlendirdiğini, düşünmeyi nasıl uyandırdığını ve Partiye bağlılık duygusunu nasıl sağlamlaştırdığını yazıyor.

Ancak Merkezi Lenin Müzesi'nin ve özellikle şubelerinin hâlâ önünde duran zorluklar bir an bile unutulmamalı.

1939 yılında Lenin'in bizden ayrılışının onbeşinci yılı olacak. Ondört yıldan beri onsuz yaşıyoruz, onun vasiyetine sadık yaşıyoruz. Bu sürede çok şey yaşadık, SSCB'nin tüm yaşamının sosyalizm temelinde değiştirilmesi çok ilerledi, yaşam başkalaştı ve insanlar da değişti.

Şimdi yazarlar, güzel sanatlarla uğraşanlar, oyuncular, film yönetmenleri ve müze organizatörleri, hakeza gezi yöneticileri,

Lenin'in kişiliğinin mümkün olduğunca kapsamlı ve gerçek nasıl yansıtılabileceğini hararetle tartışıyor.

Bunların çevresinden Lenin'i şahsen tanımış olanların sayısı sürekli azalıyor; yaşlıların yerine gençlik, yeni bir çağın insanları geçiyor. Onlar için, Lenin'in yaşadığı ve çalıştığı dönem çoktan tarihsel bir dönem haline geldi. Bu belli zorluklara neden oluyor.

Müzelerin çalışanları ve sanatçılar sık sık, her şeyden önce Vladimir İlyiç'in yaşadığı ortamı göstermeye çabalıyorlar. Ortam gösterilmeli: o, İlyiç'in yaşamının şu veya bu kesitine belli bir açıklık kazandırıyor, ama birincisi ortam tarihsel olarak doğru olmalı ve ikincisi yaşamının ve çalışmasının ilgili dönemiyle örgün kaynaşmalı.

Lenin Müzesi'nin Ulyanovsk şubesini alalım.

Kısa süre önce Moskova'ya gelen Ulyanovsk Kent Sovyeti Başkanı ve Kent Parti Komitesi Sekreteri ile bu konuyu konuştum.

Orada İlyiç'in çocukluğunu geçirdiği evi çok iyi onardılar. Anna İlyiniçna, aynı şekilde Maria İlyiniçna Ulyanovsk'a gittiler ve tüm ortam büyük aynılıkla tekrar oluşturuldu. Fakat bu yetmez. Leningrad'dan, Tüm-Rusya Güzel Sanatlar Akademisi Grafik Atölyesi tarafından hazırlanan ve o zamanki Ulyanovsk kentinden ıssız sokaklar ve yarı köyümsü manzaralar, Lenin'in gittiği liseden çizgiler içeren güzel bir albüm aldığımda o zamanın ev ortamının arka planı olarak bu manzaraların gösterilmesi gerektiğini kavradım.

Ulyanovsk sakinleri, ziyaretçiler arasında İlyiç'in yaşamını ve çalışmasını henüz az bilen çok sayıda kolektif köylü ve genç insan olduğunu anlatıyorlar ve yakınlarda herhangi bir yerde Lenin'in tüm çalışmasını, tüm savaşımını gösteren Ulyanovsk müzesinin bir şubesinin kurulmasının önemli olduğu açıktır; burada Lenin'in babasının, İlya Nikolayeviç'in sadece bir fotoğrafı

değil, köyün aydınlatılması, Çuvaşların ve Mordvinlerin aydınlatılması alanındaki çalışmaları da gösterilmelidir. Müzenin bu şubesinin kütüphanesinde Pisarev, Dobrolyubov, Çernişevski, Herzen ve Nekrasov'un kitapları, "Iskra" şairlerinin yapıtları —İlyiç'in daha çocukken babasından, ablası ve ağabeyinden duyduğu o yazın, o şiirler— bulunmalı; yetmişli yılların ilerici aydınları için karakteristik olan, dargörüşlülük, bürokratizm, dalkavukluk gibi şeyleri hor görme, her tür baskıya karşı o kin gösterilmeli. Bu yazın Lenin üzerinde ilk yıllardan beri dev etki yaptı. Bu dönem için karakteristik olan yazının derlenmesi, şubenin kütüphanesi için özellikle önemli olurdu...

Onun yaşam ve çalışmasının gösterileceği Ulyanovsk Lenin Müzesi şubesinin, okurlara Lenin'in nasıl çalıştığı, örgütsel çalışmaya hangi önemi verdiği, kültür üzerine neler söylediği vs. hakkında gerekli tüm bilgileri verebilecek bir kütüphaneci tarafından yönetilen, edebiyattan belli bir çeşide sahip olan bir kütüphanesi olmalı.

Bu, içinde pedagoji kürsüsünden başka bir sürü teknik meslek okulunun olduğu ve çok sayıda genç insanın öğrenim gördüğü, şimdi bir tür öğrenci kenti durumuna gelen Ulyanovsk için özellikle önemlidir. Her öğrenim gören amacını gerçek bir Leninist olmakta görmeli, uğraş Ulyanovsk'u tüm vilayeti etkileyen gerçek bir kültür merkezi yapmaya yönelmelidir.

Lenin'in çalışmalarını canlandıran Lenin Müzesinin bir şubesi, müze olarak döşenen evin önemini de yükseltecek, böylelikle ziyaretçiler ona daha fazla dikkat ve sevgi göstereceklerdir.

Ulyanovsk'ta, Anna İlyiniçna ve Maria İlyiniçna'nın uğraşları sayesinde İlyiç'in çocukluğunu ve ilk gençlik yıllarını geçirdiği ev büyük benzerlikle yeniden yapıldıysa ve özel tarzda tarihsel bir döküman oluşturuyorsa da, bir dizi diğer müze için ne yazık ki aynı şey söylenemez. Gösterilen parçaların seçimi sıklıkla tesadüfi ve bir anlam taşımıyor. Şuşenskoye köyünde öme-

ğin Lenin Müzesi'nde, sözümona İlyiç'in ondan çay içtiği geniş göbekli bir semaver parlıyor.

Yıllar geçti, Lenin'in ziyaret ettiği veya içinde birkaç gün kaldığı şu veya bu konutta değişik kişiler oturdu; duvar kağıtları, mobilyalar değiştirildi, konut tümüyle değişti.

Bir defasında yeni yapılmış bir müzeden insanların Kremlin'e gelip orada, Kremlin'de, İlyiç'in bir zamanlar oturduğu evi olabildiğince iyi döşemek için mobilya aradığını anımsıyorum.

Merkezi Lenin Müzesi, şubelerin nasıl döşenmesi gerektiğine örnek oluşturuyor.

İlyiç'i gösteren tablolara karşı da en büyük dikkat gösterilmeli. Bazı ressamlar İlyiç'in tablosunu gerçeğe yakın yansıtmaya, onu yaşadığı şu veya bu durumda canlandırmaya değil, ortamın resmini yapmaya çaba gösteriyorlar. Ressamlar bazen bana, İlyiç'in odasında nasıl bir sandalye bulunduğu, siyah mı yoksa sarı mı olduğu ve masasında ne durduğu; onun bir kasket mi yoksa bir şapka mı taktığı, paltosunun ne renk olduğu vs. vb. sorular soruyorlar. Böyle sorulara ne yanıt verebilirim? Ve yanıtı bilsem bile, bu ne işe yarardı?

Bir dizi anıya dayanarak İlyiç'in dış tepkileri saptanabilirdi (hızlı yürüyüp yürümediği, ellerini nasıl tuttuğu, nasıl güldüğü ve benzeri), ama bu, İlyiç'in resmini gerçeğe yakın yapmak için yeterli değildir. Bunu yapabilmek için onun yapıtlarını mümkün olduğunca iyi incelemek gerekir. Lenin'in yapıtlarının otuz ciltlik baskısı, Lenin derlemeleri, yaşamına dair veriler, akrabalara mektupları ve çok sayıda fotoğrafından bazıları insan ve devrimci olarak Lenin'i iyice inceleme olanağı verir.

Herşeyden önce önemli olan Lenin'in tüm makalelerini, tüm açıklamalarını tarihsel perspektifleri içinde, tüm ilişkileri ve bağıntıları içinde incelemektir. Bu yapılmazsa ne İlyiç ne de öğretisi tümüyle anlaşılabilir.

Ne yazık ki bizde tarihsel durum tüm somutluğu içinde çok az biliniyor. Şu veya bu dönem biliniyor, "basitçe" biliniyor. Ama tüm tarihsel koşullar bilinmeksizin İlyiç'in gerçekten nasıl olduğu gösterilemez.

Ancak Lenin'i yapıtlarında, dökümanlara göre, değişen tarihsel olaylarla bağ içinde inceleyen, onun gerçekten nasıl olduğunu sahneye koyarken, oyunda, resimlerde biçimlendirebilir.

Lenin'in gerçek gülüşü, olağan jestleri, bakışı yansıtılmalı. Güzel sanatlarla uğraşan bir sanatçı, bir oyuncu, bir yönetmen bunu yapabilmeli, ama ayrıca neyi ne zaman kullanacağını da bilmeli. Buna bir örnek:

İlyiç bir ve aynı konu üzerine değişik koşullar altında konuşuyor. Birşeyi açıklarken bir deyim kullanır; fakat aynı şeyi iyi tanıdığı işçi çevrelerine açıklarken veya büyük bir yığın toplantısında konuşurken başka bir deyim kullanır. Yaptığı konuşma tartışmalı bir konudaysa, yine aynı şeyi söylerken, bambaşka bir deyim kullanır; bu arada, eğer tartışma konusu sorunu iyi tanıdığı ve sevdiği bir insana anlatıyorsa belli bir deyim kullanır; yoldaşlarla, iş arkadaşlarıyla konuşurken yine başka birini, fakat sınıf düşmanlarıyla tartışırken tamamen bambaşka birini kullanır. İkincil bir sorun söz konusuysa bir tarzda konuşur, olayların akışının açıklanan sorunun çözümüne bağlı olduğu tayin edici bir an sözkonusuysa başka tarzda konuşur.

Ne söylendiği, ne zaman söylendiği ve kime söylendiği özenle göz önünde bulundurulmalı. Güzel sanatlarla uğraşanlar bunu her zaman başaramıyorlar. Merkezi Lenin Müzesi'nde Sokolov'un tablosu "İlyiç"in İkinci Göçmenlikten Dönüşü" bulunuyor. Bu resimde en iyi başarılan, ikinci göçmenliğin uzun yıllarından sonra yurda geri döndüğünde ve onu selamlayan insan kalabalığını gördüğünde ışıldayan yüz ifadesidir. Bu anı bir işçi kafiyeli biçimde aşağıdaki gibi yansıttı: "Önderimiz son derece duygulandı, şapkasını heyecanla buruşturdu."

Eğer ressam İlyiç'in yüzünü istifini bozmamış veya sadece hoşnut, dostça gülümseyen bir şekilde yansıtsaydı bu yanlış olurdu, çünkü o zaman işçilerin önderi için halk yığınlarıyla buluşma anının nasıl bir olay olduğu yüzde ifadesini bulamazdı. İşçinin "önderin" nasıl "duygulandığı"nı ve "halk yığınlarının" nasıl "heyacanlandığı"nı anlattığı mısralarını Lenin Müzesi'ne gönderdim. Bana, Sokolov'un tablosu gösterilirken bu şiirin okunması fena olmaz gibi geliyor.

Moravov'un yaptığı başka bir resim, İlyiç'in göçmenlikten Petrograd'a dönerken boş bir vagonda erlerle söyleşmesini gösteriyor. İlyiç askerlerin sorularını dikkatle dinliyor ve onlara yanıt veriyor. Sözkonusu toplantıda başkanlık yapan asker, bana bu görüşmeyle ilgili anılarını gönderdi. O zamanlar hangi alayda hizmet verdiğini, hangi istasyonda vagona bindiğini, İlyiç'le nasıl söyleştiğini, toplantı yöneticiliğine nasıl seçildiğini ve görüşme konusunun ne olduğunu yazıyordu. Bu mektubu da Lenin Müzesi'ne yolladım. İçindeki herşey doğru. Bu mektup tarihsel bir doküman.

Elbette tüm anılar aynı değerde değil. Anılar görüntüsü altında bazen kasıtlı veya kasıtsız fanteziler biçimleniyor, yazarlar bunu yaparken "İlyiç'in Yaşamına Dair Veriler"in basılı olarak var olduğunu unutuyorlar: biri, İlyiç'in Aleksandrov Merkez Hapishanesinde yattığını savlıyor, bir başkası 1911'de Ufa'da yaşadığını vs. vb. Ama uydurulmamış anılarda çok öznellik var; bazı insanlar anımsamak istedikleri şeyleri akıllarına getiriyorlar, ama en önemli şeyi, özellikle karakteristik olanı atlıyorlar. Sanat eserlerinde, tablolarda, yontularda, sahne sanatçılarının oyunlarında çok daha fazla öznellik var. Bunlar çalışmalarını gözden geçirmeliler.

Bir yönetmenin, bir oyuncunun, güzel sanatlarla uğraşan bir sanatçının işi çok sorumluluk gerektirir: İlyiç'in çehresini geniş

yığınlara gerçeğe uygun göstermek için olağanüstü çok şey yapabilirler, ama bu çehreyi çarpıtabilirler de.

Malzeme toplarken Lenin Müzeleri, ***en önemli, en özsel, en tayin edici olanı*** ortaya koymak, onun nasıl savaştığını, değişik savaşım anlarında bir ve aynı dava için farklı koşullar altında nasıl savaştığını göstermek için, onun yığınlar üstündeki büyüyen etkisini, yığınların savaşıma çekilmesi ve savaşımın sonuçlarını canlandırmak için, ne göstermek istedikleri, Lenin'in yaşamından ve çalışmasından neyi seçmek istedikleri konusunda açık olmalılar.

Lenin'in tüm yaşamı Parti tarihiyle kopmaz biçimde bağlıdır ve Lenin'i tümüyle kavramak isteyenler, Parti tarihini iyi bilmeli, onun nasıl büyüdüğünü, nasıl güçlendiğini, gelişmesinin tüm aşamalarını bilmeli, her aşamada savaşımın ne uğruna olduğunu ve bunun hangi biçimlerde cereyan ettiğini bilmelidir. Doksanlı yılların küçük bir öğrenci çevresinde Marksizm için savaşım bir şeydir, yığınların savaşımının büyük boyutlar kazandığı 1912 yılındaki savaşım başka bir şey, ve işçi sınıfı iktidarı eline aldığında tüm savaşım tamamen bambaşka bir karakter kazandı. 1919 yılını alalım: İçsavaş, eski iktidar sahiplerine, çiftlik sahipleri ve kapitalistlere karşı savaş, her yerde yeri göğü inletiyordu; bu savaş Partiyi sömürülenler yığınına yaklaştırdı. Sonra 1921 yılı geldi: Lenin Partiye sızan onbinlerden sözediyordu, artık Kolçak ve Denikin gibi açık düşmanımızın olmadığını, ama düşmanın aramızda olduğunu, bizim onu göremediğimizi, çünkü yığınların henüz kimin düşman, kimin dost olduğunu ayırdetmeye yetenekli kılacak bilgiye sahip olmadıklarını anlatıyordu; Lenin, savaşımın daha son bulmadığını, daha sert biçimler alacağını, çünkü şimdi toplumsal düzenin asıl temellerini dönüştürme, dağınık küçük-burjuva iktisatlarını dönüştürme, sosyalist iktisatta toparlama savaşımının başladığını söylüyordu. Sosyalist inşaya geçişle, bu temel sorunun çözümüyle ilişki

içinde Parti 1921 yılında ekonomik sarsıntı koşulları altında akut bir bunalım geçirdi. 1919 yılında ve 1921 yılında Lenin'i aynı tarzda göstermek caiz olmazdı. Lenin yalnız değildi, o Partinin üyesiydi, Parti kolektifinin üyesiydi, Partinin önderiydi. Lenin Müzesi şubeleri de Lenin'i her aşamada özel tarzda göstermeye çabalamalılar. Müze ziyaretçisi ancak o zaman Lenin'i tümüyle bir devrimci ve Partinin önderi olarak kavrayacaktır ve diğer yandan Lenin'in gerçeğe uygun bu resmi onun Parti tarihini, onun çeşitli aşamalarının ilişkisini daha iyi anlamasına yardım edecektir.

Lenin Müzesi çalışanları sadece gezi rehberi olmamalılar; Lenin'i şekillendiren ressam ve heykeltraşlar sadece ressam ve heykeltraş olmamalılar, onlar sadece Lenin'in dehasına şapka çıkarmakla kalmayan, aynı zamanda onun devrimci savaşımının özünü de tümüyle kavrayan, öz itibariyle Leninist olmalılar.

Lenin Müzesi'nin Leningrad şubesinin albümüne baktığımda, "Leningradskaya Pravda"da bu şube çalışanlarının makalelerini okuduğumda, müzenin çok fazla salt propagandacı amaç güttüğü, çok fazla "doküman", bir sürü çerçeveli portre, ama buna karşın canlı, somut iş içinde, yığınlarla çalışma içinde Lenin'in çok az gösterildiği izlenimi edinmiştim.

Geçerken söyleyeyim, Merkezi Lenin Müzesi çok aydınlık, çok rahat ve aynı zamanda döşenişi dikkatleri saptırmayacak kadar sade. Bu çok iyi, çünkü bu Lenin'in sevdiği o basit, işin belirlediği çevreye uygun düşüyor.

Leningrad şubesinde çok halı ve yolluk, çok lüks kıvır zıvır var. Elbette bu kısmen, müzenin eski bir saray içinde yapılmasından ileri geliyor. Lüks kıvır zıvır ama bir artı değil, bir eksidir. Bir fotoğrafa bakarak yargıya varmak zor elbette, müzeyi eylem içinde görmek gerekir — odalarına, Lenin'in sürekli büyük umutlar beslediği, onun çok sevdiği ve değer verdiği Leningradlı işçiler dolduğunda.

Lenin Müzesi'nin Leningrad şubesi üzerine düşündüğümde, Lenin Müzesi'nin her şubesinin Lenin'in yaşam ve faaliyetinin canlı bir kroniği, Parti tarihinin canlı bir bölümü haline gelinceye dek daha hangi büyük bilimsel araştırma çalışmasının yapılması gerektiği aklıma geldi. Volodarski semtiyle, onun işletmeleri, onun yaşamı üzerine malzeme toplayan yoldaşlar grubuyla biraz bağım var. Burada ne denli zengin malzeme biraraya geliyor!

1895'te Lenin'in çevresini ziyaret eden işçilerin yaşam öykülerini alalım. Parti yaşamının ne kadar kusursuz bir parçasını görüyoruz orada! Ya da Teknoloji Enstitüsü'nün tarihçesi; bu Enstitü'nün çalışma yöntemlerinin, doçentler kurulunun ve öğrencilerinin bileşiminin incelenmesi, neden tam da Teknoloji Enstitüsü öğrencilerinin diğerlerinden önce Marksist olduklarını, niçin "Mücadele Birliği"nin çoğu üyelerinin teknik adam olduğunu vs. vb. gösterecektir. Lenin'in faaliyetinin değişik anlarıyla bağlantılı bilimsel araştırma çalışması, Lenin'in faaliyetinin olduğu gibi Parti tarihinin de daha iyi anlaşılması için son derece zengin malzeme sunuyor. Ancak bu malzeme boş yere bir kenarda durmamalı. Görüşüme göre bunlar açıklayıcı yazılarla birlikte foto albümlerinde toplanmalı ve ziyaretçilere tanıtılmalı. Böyle albümler başka malzemelerin toplanmasını destekleyecek, daha çok şey gönderilecek, aynı şekilde gerçeğe uygun tablolar ve gerçeğe uygun anılar bu amaca ulaşacaktır.

Lenin'in oturmadığı yerlerdeki şubelerin işi elbette daha zor, ama tam da burada Lenin'in ve Leninist yönergelerin ilgili cumhuriyette, ilgili bölgede işçi hareketi tarihine, Parti çalışması tarihine yaptığı etkiyi açık bir şekilde gösteren bilimsel bir araştırma çalışmasına gereksinim vardır.

Merkezi Lenin Müzesinin filmlerinde yalnızca Lenin'in yaşamı ve etkinliği değil, aynı zamanda bugünkü kazanımlarımız da gösteriliyor. Bu doğrudur; fakat, Lenin'in yönergeleriyle ka-

zanımlarımız arasındaki somut bağıntıyı da göstermek gereklidir.

Buna bir örnek: Bir film, Kolhozlarımızın kazanımlarını gösteriyor ve burada Lenin'in faaliyetinin ta başından itibaren köylülüğün yaşamı üzerine, toprak üzerine, dağınık küçük-köylü işletmelerinin toplumsallaştırılması üzerine, tarımın makinalaştırılması üzerine vs. konuştukları ve yazdıkları gösterilmelidir. Veya bir film yeni okul inşaatlarını gösteriyor; Lenin'in çalışmalarının ta ilk adımından itibaren nasıl işçilere bilgi aktarmaya uğraştığı, geniş yığınların kültür dolu bir yaşam sürmeleri için nasıl gayret ettiği gösterilmelidir.

Filmler Partinin İlyiç'in vasiyetini nasıl gerçekleştirdiğini açık şekilde göstermelidir.

Fakat gezi rehberleri zaman yetersizliğinden dertliler. Onlar esas olarak gezileri yönetmekle görevliler. 1937 yılında Merkezi Lenin Müzesi'ni gezen 1.151.682 insandan çoğu —995.275— tekil ziyaretçiydi ve yalnızca 156.407 kişi inceleme gezisine katılarak gelmişti ve bunlardan yalnızca 41.397'si işçi ve 2884'ü kolektif köylüydü. O halde işçilerin ve kolektif köylülerin çok büyük çoğunluğu tekil ziyaretçiydi ve bu yüzden ancak yetersiz, az veya çok rastlantısal, herhalükârda geziye katılanlardan daha az ayrıntılı bilgilendirildiler.

O halde ziyaretçileri şimdiki çerçevenin de ötesinde bilgilendirme gerekliliğiyle karşı karşıya bulunuyoruz.

Başlangıçta Lenin'i, devrim müzelerinde olduğu gibi her aşamadaki olayları gösteren resimler aracılığıyla göstermenin iyi olacağını sanıyordum. Ancak haklı olarak, o zaman Lenin Müzesi'nin özelliklerinin yokolacağı ve dikkatlerin dağılacağı konusunda dikkatim çekildi. Bunun üzerine, her salonda görünür bir yerde Lenin'in çalışmalarının gösterildiği her dönemde cereyan etmiş ana olayların verilerini açıklamak bana önemli göründü. Ama bu da az olurdu: Bu Parti tarihini zaten bilenler

için basit bir yineleme olurdu, bilmeyenler için veriler az şey söylerdi.

Bugünlerde Lenin Müzesi için bir rehber düzenleniyor.

Bu çok önemli bir iş. Böyle bir rehber olabildiğince popüler yazılmalı, her bölümde her dönemin olaylarının fonunda İlyiç'in yaşamından veriler sunmalı, sözkonusu aşamada Lenin'in etkinliğinden hangilerinin sergilendiğinin esas olduğuna ve esas olarak neye dikkat etmek gerektiğine işaret etmeli.

Böyle bir rehber yazmak başarılırsa, bu gezi yöneticilerine çok büyük bir kolaylık olacaktır. Kütüphanecilere, kulüp yöneticilerine ve yetişkin okullarındaki öğretmenlere, geziye katılanları Lenin Müzesi ziyaretlerine en iyi nasıl hazırlayabilecekleri ve gezi öncesinde ziyaretçilere neleri anlatmaları gerektiği hakkında ipuçları verecektir.

Bir inceleme gezisi yöneticisinin çok önemli bir görevi var. Sergilenen malzemeyi basit ve anlaşılır şekilde açıklamayı bilmelidir.

Lenin Müzelerinin ziyaretçilerini daha iyi yönlendirmek için daha çok şey yapmak gerekir. Ziyaretçilerin özel deftere yazdıkları görüşlerin incelenmesi, ziyaretçilerin yönlendirilmelerinin nasıl düzeltilebileceği sorusuna son derece değerli yanıtlar verebilir. Bunun için sadece, sözkonusu kişinin yalnız adını yazması değil, kendisi hakkında daha çok bilgi vermesi gerekirdi; sözkonusu olan kolektif bir köylüyse, hangi bölgeden ve hangi kazadan geldiğini ve kolektif işletmenin ne kadar büyük olduğunu yazmalı; sözkonusu bir işçiyse, nerede, hangi işletmede, ne zamandan beri çalıştığını, müzeyi kaçıncı kez ziyaret ettiğini, yalnız mı yoksa bir geziyle birlikte mi geldiğini vs. vb. yazmalı.

Ziyaretçilerin, özellikle hangi salonun hoşlarına gittiğini daha canlı açıklamalarının, sadece müzenin onlarda uyandırdığı genel kanıyı söylemekle kalmayıp, aynı zamanda somut öneriler

de yapmalarının nasıl sağlanacağını düşünmek gerekir (belki "özel defter" yanında bir de "öneriler defteri" konmalı, bu çok ilham verebilirdi).

Sergileme çalışmasını iyileştirmek için ziyaretçilerin izlenmesini de örgütlemek gerekir, böylece en çok hangi resimlerin önünde durdukları, dikkatlerini en çok neyin çektiği ve hangi soruları sordukları bilinir. Tüm bunlar sergilenen parçaların dizimini daha da iyileştirmeye yardım edecektir.

Merkezi Lenin Müzesi çoktan en değerli Lenin'i anma yeri haline geldi. Onu her biçimde desteklemeli, etkisini sürekli arttırmalıyız.

İlk kez 1938'de "Bolşevik" dergisi
No. 9, s. 58–64'te yayınlandı.

Lenin'in Kütüphanelerde Çalışması

Lenin kütüphanelerde çok fazla zaman geçirdi. Samara'da yaşarken oradaki kütüphaneden çokça kitap ödünç aldı. Petersburg'a geldiğinde günlerce kamuya açık kütüphanede oturdu, ayrıca Özgür Ekonomi Topluluğu kütüphanesinden ve bir dizi başka kütüphaneden kitaplar ödünç aldı. Hatta hapisteyken kızkardeşi ona kütüphaneden kitaplar getiriyordu. Bu kitaplardan özetler çıkarıyordu. Lenin'in yapıtlarının ikinci baskısının III. cildinde, Lenin'in "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi"ni yazabilmek için 583 kitap kullandığı belirtilmektedir. "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi"nde Lenin bu kitaplara dayanır. Bütün bu kitapları satınalabilir miydi? Bunların çoğu satılık bile değildi, örneğin onun için çok önemli olan Zemstvo istatistiklerinin toplu ciltleri. Ayrıca Lenin öğrenciliği sırasında küçük bir odada oturuyordu ve kişisel harcamaları çok düşüktü. Bu kitapların tutarını (en azından 1000 ruble) karşılayabilecek kaynağı zaten yoktu, — gerekli kitapları aramak için kitapçıdan kitapçıya koşmaya da zamanı yoktu. Bunu yapsaydı okumaya vakti olmazdı, ve kütüphanelerdeki kitap katalogları olmasaydı bu kitapların çoğunun varlığından haberi bile olmazdı. Ve son olarak bu kitapları hiçbir yere sığdıramazdı. Bu kitapları incelemek sayesinde sadece "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi" gibi büyük ve önemli bir yapıtı yazmakla kalmadı, aynı zamanda işçi ve köylülerin o zamanki yaşamlarını esaslı biçimde öğrendi. Bu olmadan ondan, hepimizin bildiği Lenin olmazdı. "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi" 1899'da yayınlandı.

Vladimir İlyiç yurtdışında kütüphaneleri daha da gayretli kullandı. Birçok yabancı dil biliyordu ve yabancı dillerde çok sayıda kitap okudu. Hiçbir zaman tüm bu kitapları satınalamazdı, çünkü göçmenlikte her kopek'i hesaplamak zorundaydık, paramızı tramvay, yemek vs. için saklamamız gerekiyordu. Ama kitap okumadan ve yabancı dergi ve gazeteleri okumadan da İlyiç yaptıklarını yapamazdı, geniş ölçüde sahip olduğu bilgileri kazanamazdı.

Onun "Aile Efradına Mektuplar"ı okunduğunda, kütüphanelere hangi önemi verdiği görülür.

1895 yılında ilk kez, bir dolu yeni izlenim edindiği yurtdışına gitti. Birkaç hafta Berlin'de yaşadı, işçilerin yaşamını gözlemledi ve aynı zamanda oradaki kraliyet kütüphanesinde çalıştı. 1895'te hapse düştüğünde üç hafta içinde kütüphane kitapları elde etmek için herşeyi çoktan yoluna koymuştu. Bunu yaparken sadece hapishane kütüphanesini kullanmadı, içeride olduğu sürede dışarıdaki kütüphanelerden kitap alabilmeyi de sağladı. Tutuklanmasından üç hafta sonra Vladimir İlyiç gözaltındayken şöyle yazıyordu:

"Tutuklulara edebi faaliyette bulunma izni var: savcıdan bunu, daha önce bilmeme rağmen, kesinkes öğrendim (hapishanelerdeki tutuklulara bile bu izin var). Bana, izin verilen kitapların sayısında hiçbir sınırlama olmadığını da doğruladı. Ayrıca kitapları geri verme izni de var — dolayısıyla kütüphaneler kullanılabilir. Bu açıdan bakıldığında, durum elverişli.

Çok daha önemli olan başka engellerdir — kitapların elde edilmesi. Çok sayıda kitaba ihtiyacım var —şimdiden not ettiğim bir listeyi ekliyorum—, öyle ki bunların elde edilmesi adamakıllı uğraşlara mal olacak. Hepsini elde etmeyi başarıp başaramayacağımızı hiç bilmiyorum. Depozit karşılığı kitapları 2 aylığına eve ödünç veren Özgür Ekonomi Topluluğu'nun kütüphanesine kesinlikle güvenilebilir (oradan kitap ödünç aldım ve

16 ruble depozit bıraktım), ama bunların kitap stoku oldukça eksik. Fakat (bir yazar veya profesör üzerinden) üniversite kütüphanesi ve Maliye Bakanlığı Bilimsel Kurulunun kütüphanesi kullanılabilse — kitap elde etme sorunu çözülmüş sayılabilir...

Sonuncusu ve en zoru kitapların teslimi. Sözkonusu olan sadece birkaç kez birkaç kitap getirmek değil: uzunca bir süre boyunca bunlar periyodik olarak kütüphanelerden alınıp getirilmeli (sanırım 2 haftada bir yeterli olurdu, birçok kitabı aynı zamanda temin etmek mümkün olursa hatta belki ayda bir de) ve yine geri götürülmeli. Bunun nasıl yapılacağım şimdi söyleyemeyeceğim. Belki de şöyle; kitapları alacak bir kapıcı veya bir hizmetçi veya bir çırak bulmak ve ona biraz para vermek. Kitapların değişimi elbette —hem benim çalışma koşullarım hem de kütüphanelerin ödünç verme kuralları nedeniyle— düzenli ve zamanında olmalı. Tüm bunları ayarlamak gerekiyor.

'Masal anlatması kolay...' Bu planın öyle kolay gerçekleşemeyeceğini ve 'plan'ımın ham hayal çıkacağım açıkça duyumsuyorum."[370]

Anna İlyiniçna kitapları kütüphanelerden alma ve onları hapishaneye, Vladimir İlyiç'e getirmeyi üstlendi.

Sürgün yerine giderken yolda Lenin 4 Mart'tan 30 Nisan 1897'ye dek Krasnoyarsk'ta kaldı. Orada bir Yahudinin kütüphanesini ziyaret etti. Lenin'in 10 Mart'ta Krasnoyarsk'tan Maria İlyiniçna'ya ne yazdığına kulak verelim:

"Dün burada Yahudinin tanınmış kütüphanesindeydim, beni dostça karşıladı ve kitap stokunu gösterdi. Bana içinde çalışma izni de verdi ve sanırım bunu başaracağım. (Burada iki engel var: Birincisi, kütüphanesi kentin dışında, ama uzaklık çok büyük değil, tümü yaklaşık iki verst kadar, öyle ki bu hoş bir gezinti olacak. İkincisi, kütüphane daha tam düzenlenmiş değil, öyle ki sık sık kitapların nerede olduğunu sorarak kütüphane sahibine yük olabilirim.) Gerçekten ortaya ne çıkacağını görece-

ğiz. Sanırım ikinci engel de ortadan kalkacak. Kütüphanesini tamamıyla tanımış değilim, ama herhalükârda önemli bir kitap koleksiyonu. Örneğin 18. yüzyılın sonundan günümüze dek (en önemli) dergiler tamı tamına toplanmış. Çalışmam için ivedilikle gereksinimin olan bazı şeyleri orada bulmayı başaracağımı umuyorum."[371]

Lenin annesine 15 Mart'ta yazdığı mektupta aynı kütüphaneden sözeder:

"Kütüphaneye her gün gidiyorum ve orası kent çıkışından 2 verst uzakta olduğu için yaklaşık 5 verst yürümek zorundayım – aşağı yukarı bir saat. Bu gezinti çok hoşuma gidiyor ve beni çoğunlukla çok yormasına karşın zevkle yapıyorum. Kitaplıkta, onun büyüklüğüyle kıyaslandığına benim konumla ilgili çok az sayıda kitap bulunuyor; buna karşın bana yararlı olacak bazı şeyler var ve burada zamanımı boş geçirmeyeceğim için çok mutluyum. Kent kütüphanesine de gidiyorum: orada gazete ve dergiler gözden geçirilebiliyor; bunlar buraya 11 gün sonra varıyor ve böylesine gecikmiş 'yeniliklere' hâlâ alışamadım."[372]

Mektupların ve gazetelerin ancak onüç gün sonra ulaştığı sürgün yeri Şuşenskoye köyüne varan Lenin, Sibirya'nın bu uzak köşesinde bile Moskova kütüphanelerini kullanmaya uğraştı.

25 Mayıs 1897'de Şuşenskoye'den Moskova'ya kızkardeşi Anna İlyiniçna Yelizarova'ya şunları yazıyordu:

"Hâlâ Moskova kütüphanesini kullanma konusunu düşünüyorum: bu açıdan birşeye eriştiniz mi, yani, herhangi bir kamu kütüphanesine giriş yolu buldunuz mu? Çünkü oradan 2 aylığına kitap ödünç alıp (St. Petersburg'taki, Özgür Ekonomi Topluluğu'nun kütüphanesinde olduğu gibi) bunlar ***matbua*** olarak gönderilebilirse pek pahalı olmaz (yarım kilo için 16 kopek [2 kg. yollanabilir = 64 Kopek]; taahhütlü için 7 kopek daha) ve muhtemelen, az sayıda kitabı ***satın almak*** için çok daha fazla

para vermektense parayı postaya verip karşılığında daha fazla kitap elde etmek benim için daha kârlı olacak. Bunun benim için çok daha elverişli olacağını düşünüyorum; sorun sadece, iyi bir kütüphaneden kitapların böyle bir süre için (tabii depozit karşılığında) alınıp alınamayacağıdır — üniversite kütüphanesinden (Mitya için bunu ya bir hukuk öğrencisi üzerinden ayarlamanın ya da doğrudan bir siyasi ekonomi profesörüne gidip, ona bu özel alanda çalışmak ve bu nedenle ana kütüphaneden kitaplar ödünç almak istediğini söylemenin kolay olacağını düşünüyorum. Kuşkusuz bu şimdi sonbahara dek kaydırılmalı) veya Moskova Hukukçular Topluluğu kütüphanesinden (oradan bilgi edinmek, kütüphanenin bir kataloğunu elde etmek, yeni üye alınma koşullarını açıklığa kavuşturmak gerekir vs.) veya herhangi başka bir kütüphaneden. Muhtemelen Moskova'da bir sürü iyi kütüphane vardır. Hatta özel kütüphanelerle ilgili bilgi edinilebilir. Eğer biriniz hâlâ Moskova'da iseniz, lütfen bunların tümünü öğrenin.

Yurtdışına gidersen bana bildir, sana oradan istediğim kitaplarla ilgili etraflıca yazayım. Bana her tür sahaftan (kütüphanelerden ve kitapçılardan da) çokça katalog gönder.

Senin *V. U.*"[373]

Annesine ve Maria İlyiniçna'ya 19 Temmuz 1897 tarihli mektubunda Vladimir İlyiç, Maria İlyiniçna'nın onun için özetler çıkarma önerisine yanıt olarak şunları yazıyor: "Özetlere gereksinimim var mı henüz bilmiyorum. Umarım sonbahara dek Movkova'dan veya St. Petersburg'dan bir kütüphaneyle bir düzenleme ayarlanabilir."[374]

1897 kışında İlyiç, bazı şeylerin başarıldığının, ama İlyiç'in başka olanaklar aradığının görüldüğü bir mektup yazdı yakınlarına:

"Manyaşa'ya

2 XII tarihli kartpostalını ve Semyonov'un iki kitabını al-

dım. Mersi. Kitapları yakında, en geç bir hafta içinde geri göndereceğim. (24'ünde, çarşamba günü, korkarım postacımız hiç yola çıkmayacak.)

Tam da ilk iki cildin ilginç birşey içermediği ortaya çıktı. Böyle hikayeler, insan tanımadığı kitapları ısmarlarsa, doğal olarak kaçınılmaz oluyor — ve ben başından beri kendimi buna hazırlamıştım.

Umarım, en azından bir ceza ödemek zorunda kalmayız: bir ay daha uzatma olabilir.

Senin bir tümceni anlayamadım: 'Hukuk Kütüphanesine girebilmek için, Kablukov'dan öğrendiğime göre, hukukçu olmak ve Hukukçular Topluluğu'nun iki üyesinin referansını ibraz etmek gerekir.' Bu kadar mı? Bizzat Topluluğun ***üyesi*** olmak gerekmiyor mu? Petersburg'dan kendime bir referans bulmaya çalışacağım.

Hukukçu olmayan birinin de Topluluğun üyesi olabileceğine kuşku yok.

Elini sıkarım. ***V. U.***" [375]

Postayla ilgili zorluklardan ötürü, Şuşenskoye'den kütüphaneleri azbuçuk kapsamlı kullanmayı örgütlemek başarılamadı.

Eylül 1898'de Vladimir İlyiç diş tedavisi için Krasnoyarsk'a gitme izni elde etti. Bu yolculuğa olağanüstü sevindi, bu fırsatla Krasnoyarsk kütüphanesinde özetler çıkarmak istiyordu.

Sürgünden döndükten sonra Lenin Pskov'a yerleşti. 15 Mart 1900 tarihli mektubunda annesine şöyle yazıyordu: "... sık sık kütüphaneye gidiyor ve gezinti yapıyorum."[376]

Göçmenlikte Lenin kütüphanelerde çok fazla çalıştı, ama bu, yakınlarına mektuplarda çok az ifade edildi.

1902 ve 1903 yıllarında Londra'da yaşarken Vladimir İlyiç zamanının yarısını, mükemmel örgütlenmiş bir ödünç verme tekniği olan yeryüzünün en zengin kütüphanesini içeren British

Museum'da geçirdi. Ayrıca İlyiç, annesine 27 Ekim [9 Kasım] 1902 tarihli mektubundan anlaşıldığı gibi çok sık Londra okuma salonlarını kullanıyordu.[377]

Londra'da birçok okuma salonu var. Alışılmış olanı, caddeden doğrudan içine girilen ve oturma olanağının bile olmadığı tek bir oda. Sadece okuma kürsüleri ve gazetelikler ve tutturulmuş gazeteler var; içeri giren bir gazete alır ve okuduğunda yine yerine asar. Böyle okuma salonları çok rahattır ve gün boyunca çokça ziyaret edilir.

İkinci göçmenliğimiz sırasında, felsefe sorunları üzerine tartışmalar kızıştığı ve Vladimir İlyiç yapıtı "Materyalizm ve Ampiriokritisizm"i yazmaya koyulduğunda, 1908 Mayısı'nda Cenevre'den bir aydan uzun süre mahsus British Museum'da bulunacağı Londra'ya gitti.

1903'te gittiğimiz Cenevre'de İlyiç tüm günlerini Société de Lecture'de (Okuma Derneği) geçirdi, burada muazzam bir kitap hazinesi ve kusursuz çalışma koşulları vardı ve Fransızca, Almanca ve İngilizce çok sayıda gazete ve dergi gözden geçirilebiliyordu. Bu kitaplıkta çok rahat çalışılabiliyordu. Derneğin üyeleri —büyük bölümü yaşlı profesörler— kütüphaneyi ender ziyaret ediyorlardı; İlyiç'in yazabileceği, bir köşeden diğerine yürüyebileceği, makalelerini düşünebileceği ve raflardan herbir kitabı alabileceği tüm bir oda emrine amade duruyordu.

İlyiç Cenevre'de, yoldaş Karpinski tarafından yönetilen, zengin Rusça Kuklin Kütüphanesini de hararetle kullandı. Daha sonraları başka kentlerde yaşarken de bu kitaplıktan kitaplar getirtti.

Paris'te İlyiç esas olarak Bibliothèque Nationale'i (Ulusal Kütüphane) kullandı.

Aralık 1909'da İlyiç'in kütüphanede çalışmasını annesine bir mektupta şöyle anlattım: "İki haftadan beri 8'de kalkıp kütüphaneye gidiyor ve saat 2'de geri dönüyor. İlk günlerde böyle

erken kalkmak zoruna gitti, buna karşılık şimdi bundan çok hoşnut ve erkenden yatıyor."[378]

Ulusal Kütüphane dışında İlyiç bir dizi başka Paris kütüphanesini de ziyaret etti, ama bunlar onu pek tatmin etmedi. Ulusal Kütüphanede son yılların katalogları eksikti ve ayrıca kitapların verilişi büyük bürokratik zorluklara bağlıydı. Fransa'da kütüphanecilik zaten son derece bürokratik örgütlenmiştir. İlçe kütüphaneleri neredeyse yalnızca edebi yapıtlar içeriyordu, ama bunlar kullanılmak istendiğinde de kitapları kiracının kesinkes geri vereceğini üstlenen ev sahibinin onay belgesine gerek vardı. Evimiz pek yoksul döşendiği için ev sahibimiz uzun süre böyle bir onay belgesini vermek istemedi. İlyiç kütüphaneciliğin durumuna bakarak kültür düzeyi konusunda karar verirdi; kütüphanelerin durumu ona göre genel kültür düzeyinin bir ölçütüydü.

22 Nisan 1914'te Krakov'dan Maria İlyiniçna'ya şöyle yazıyordu:

"...Paris'te çalışmak rahat değildi, Bibliothéque nationale kötü donatılmış — birçok kez, daha iyi çalışılabilen, iyi donatılmış bir kütüphanenin emre hazır durduğu ve yaşamın daha az anlamsız ve sinir bozucu olduğu Cenevre'yi düşledik. Gezgin yaşamımdaki tüm yerlerden, eğer ikisi birbirine böyle uzak olmasalardı, Londra ve Cenevre'yi seçerdim. Cenevre genel kültürlülük ve yaşamın olağanüstü rahatlılığı bakımından özel üstünlüğe sahip. Burada kültürden tabii ki hiç söz edilemez —neredeyse aynı Rusya gibi—, kütüphane kötü ve son derece rahatsız, ben de zaten oraya hemen hiç gitmiyorum..."[379]

Krakov'dan Bern'e taşındığımızda İlyiç 9 [22] Aralık 1914'te Maria İlyiniçna'ya şöyle yazıyordu:

"Buradaki kütüphaneler iyi, kitapları kullanmaya gelince, herşey yoluna girdi. Günbegün gazetecilik çalışması döneminden sonra biraz okumak hoş bile oluyor. Nadya için burada bir de pedagojik kütüphane var, pedagojik bir eser yazıyor."[380]

7 [20] Şubat 1916'da Vladimir İlyiç, Maria İlyiniçna'ya yazıyor: "Zürih Nadya ve benim çok hoşumuza gidiyor; burada iyi düzenlenmiş kütüphaneler var"[381], ve 28 Şubat [12 Mart] 1916'da annesine yazıyor: "Şimdi Zürih'te oturuyoruz. Buraya buradaki kütüphanelerde biraz çalışmak için geldik. Buradaki göl çok hoşumuza gidiyor ve kütüphaneler Bern'dekinden çok daha iyi, öyle ki burada tasarladığımızdan daha uzun kalacağız."[382]

9 [22] Ekim'de Maria İlyiniçna'ya bir mektubunda bir kez daha yineliyor: "... Zürih'te kütüphaneler daha iyi ve daha rahat çalışılabiliyor."[383]

İsviçre'de kütüphanecilik mükemmel örgütlenmiştir. Kütüphaneler arasındaki ödünç verme trafiği özellikle iyi işliyor. İsviçre'nin Almanca konuşan bölümündeki bilimsel kütüphaneler Almanya'nın kütüphaneleriyle ilişki içinde bulunuyor ve Vladimir İlyiç gereksinimi olan kitapları kütüphane aracılığıyla savaş sırasında bile Almanya'dan elde etmeyi başardı.

Buna okuyucuya gösterilen mükemmel özen, her türlü bürokratizmin yokluğu, fevkalade derlenmiş kataloglar, okuyucunun istediği kitabı alıp okuyabileceği bölümler ve okuyucuya son derece nazik davranış da ekleniyor.

1915 yazında Rothorn'un eteklerindeki dağlarda, gözlerden uzak küçük bir köyde yaşadık ve orada bile kütüphanelerden, bize postayla parasız gönderilen kitaplar aldık. Kitaplar, üzerine etiket yapıştırılmış koliler içinde yollanıyordu: bir yanda kitapların gönderildiği kişinin adresi, diğer yanda kitaplığın adresi duruyordu. Kitap geri verileceğinde sadece adresli etiket ters çevriliyor ve paket postaya veriliyordu.

Vladimir İlyiç İsviçre'nin kültürü için düşünülebilecek her övgü sözcüğünü buldu ve kütüphane işlerinin devrimden sonra Rusya'da nasıl düzenleneceğini düşlüyordu.

İlk kez Ocak 1932'de "İzvestiya" No. 22'de yayınlandı.

Yabancı Dil Öğrenimi Üzerine Lenin

Lenin birçok yabancı dil biliyordu. Almanca, Fransızca ve İngilizceyi iyi biliyordu. Bu dillerin öğrenimini görmüş ve onlardan çeviriler yapmıştı. Ayrıca Lehçe ve İtalyanca okurdu. "Dinlenmek için" saatlerce herhangi bir sözlükte göz gezdirirdi.

Birçok kişi yabancı dil eğitimini, bunlar birbirine kopmaz biçimde bağlı olmasına karşın, anadil eğitiminden ayırır. Yabancı dil eğitimi anadili zenginleştirir, onu daha anlaşılır, esnek, daha canlı yapar. Lenin'in dilini inceleyenler, onun ne denli zengin, coşkulu, anlamlı olduğunu bilir.

Okul yıllarında Lenin hangi dilleri öğrenmişti? Lenin klasik liseye gitmişti. Klasik liselerde Rusça, eski Slavca, Latince, Yunanca, Fransızca ve Almanca, yani altı dil: üç yaşayan ve üç ölü dil öğretiliyordu.

Vladimir İlyiç arasıra, onu iyi gramer bilgisi nedeniyle öven, lisenin alt sınıflarındaki Almanca öğretmenini anımsardı. İlyiç'in annesi iyi Almanca konuşurdu ve bu doğal olarak İlyiç'in Almanca bilgisine etki etti. Genç yaşlarında bile iyi Almanca bildiğine inanırdı, herhalükârda sınıf arkadaşlarından daha iyi Almanca biliyordu.

Fakat İlyiç 1895 yazında Berlin'e vardığında, oradaki konuşma dilini çok zor anladığı ortaya çıktı. Annesine bir mektupta şöyle yazıyordu: "Ancak konuşmada çok zayıfım: Konuşma Almancasını Fransızcadan kıyaslanamaycak kadar kötü anlıyo-

rum. Almanların öyle alışılmadık bir telaffuzu var ki, kamuya açık konuşmalarda bile sözcükleri doğru anlayamıyorum, oysa Fransa'da böyle konuşmalarda ilk defasında neredeyse herşeyi anlıyordum. Önceki gün tiyatroya gittim; Hauptmann'ın 'Weber'i vardı. Oyunu izleyebilmek için tüm dramı temsilden önce okumama karşın, hepsini anlamadım. Yine de cesaretimi yitirmiyorum ve sadece, esaslı bir dil öğrenimi için çok az zamanım olmasına üzülüyorum."[384]

Ocak 1896'da, Vladimir İlyiç hapisteyken, kızkardeşi Anna İlyiniçna'dan ona Pavlovski'nin bir sözlüğünü göndermesini rica etti: "Şu aralar Almancadan çeviri yapıyorum, bu yüzden Pavlovski'nin sözlüğünü rica edeceğim"[385] (hapishaneye —N.K.).

Vladimir İlyiç sürgünde Webb çiftinin kitaplarını çevirmeye koyulduğunda, Mart 1898'de Anna İlyiniçna'ya şöyle yazıyordu: "Senden bana İngilizce öğrenme kitapları bulmanı rica ediyorum. Burada bir çeviri çalışması ricasında bulundum ve Webblerin kalın bir kitabını verdiler. Hata yapabilirim diye çok korkuyorum.

Şunlara ihtiyacım var:

1) bir İngilizce grameri, özellikle bir sözdizgisi ve özellikle deyimler üzerine bir bölüm. Şayet N. K.'nın elinde Nurok* varsa (bildiğim kadarıyla vardı — ama ona mı aitti bilmiyorum) ve sen (veya Manyaşa) kullanmıyorsan, o zaman onu bana bu yazlığına gönder. Yalnız Nurok'un bu iş için pek yetersiz kalıp kalmayacağını bilmiyorum. İyi bir İngilizce öğrenme kitabı bulunabilirse, çok iyi olur.

2) Bir ***coğrafi*** ve özel adlar sözlüğü. Bunların İngilizceden çevirisi ve çevrim yazısı çok zor ve hata yapacağım diye çok

---

* *"Pratik İngilizce Grameri. Seçme Yazılar ve Lugâtçe", St. Petersburg 1894, Rusça*

korkuyorum. Uygun sözlükler olup olmadığını bilmiyorum. 'Kitap Kataloğu'nda veya başka bir liste veya katalogda saptanamazsa, belki başka kaynaklardan bulunabilir? — Elbette ancak fırsat bulur ve böyle bir sözlük sağlayabilirsen, özel çaba harcamaya değmez. (Mali yönden teklifsiz davranıyorum, çünkü ücret düşük olmayacak ve ilk girişimi akıllıca yapmalı. Kitabın Almanca çevirisi de gelecek, böylece oraya sürekli başvurabilirim."[386]

Şuşenskoye'ye geldiğimde, hapiste öğrendikten sonra Nurok'u beraberimde getirdim. İlyiç İngilizceyi benden iyi bilirdi, İngilizcenin telaffuzundan haberim yoktu, herşeyi Fransızca gibi telaffuz ediyordum. İngilizce öğretmeni kızkardeşi Olga'yı sesli İngilizce okumaya teşvik ettiğinde Vladimir İlyiç bazen dinlerdi. Doğrusu İlyiç de telaffuzundan pek emin değildi. Telaffuzu onun yönlendirmesiyle öğreniyordum, ama dört yıl sonra Londra'ya geldiğimizde kimse bizi anlayamadı ve biz de kimseyi anlayamadık. Böylece öğrenmeye baştan başlamak zorunda kaldık.

Londra'ya varışımızdan sonra zamanla İngilizcenin telaffuzuna alıştık. Toplantılara gittik, orada İngilizce konuşmalar dinledik, İngilizlerin Hydepark'taki mitinglerini ziyaret ettik ve oda sahibesiyle söyleştik. İki İngilizden de karşılıklı ders alışverişinde bulunduk. Biz onlara Rusça öğrettik, onlar bize İngilizce öğrettiler.

Ekim [9 Kasım] 1902'de Vladimir İlyiç bir mektupta annesine, dilde pratik ilerlemeler yaptığını yazıyordu ve aynı yılın Aralığında Maria İlyiniçna'ya Toussaint-Langenscheidt'a göre İngilizce öğrenmeyi salık veriyordu, "çünkü" diye yazıyordu, "Toussaint mükemmel. Eskiden bu sisteme güvenim yoktu, ama şimdi bunun tek ciddi ve işe yarar sistem olduğu kanısındayım. Toussaint'ın ilk fasikülünü çalışıp, sonra doğma büyüme bir yabancıdan birkaç saat ders alınırsa dil kesinkes iyi öğrenilebilir.

Şimdi Toussaint'dan ***telaffuzlu*** sözlükler de var: Manyaşa'ya bir tane almasını çok tavsiye ederim, çünkü Aleksandrov'umuz ***bir yığın hata*** içeriyor."[387]

Almanca öğrenimini derinleştirmek için Vladimir İlyiç sürgünden Aralık 1898'de, Pavlovski'nin sözlüğü dışında bir de Almanca Turgenyev çevirisinin kendisine yollanmasını rica etti: "Turgenyev'in yapıtlarından ne bulursanız bizim için farketmez —ancak iyi bir çeviri olsun. Almanca grameri mümkün olduğunca etraflı olmalı— özellikle sözdizgisi. Bu Almanca da olabilir, hatta böylesi belki daha iyi olur."[388]

Turgenyev çevirisine, geriye çeviri yoluyla Almanca öğrenmek için ihtiyaç duyuyordu. Mayıs 1901'de Münih'ten bir mektupta, hapse düşen kayınbiraderi Mark Timofeyeviç Yelizarov'a, kendine hangi "rejim"i seçmesi gerektiği konusunda öğütler veriyordu: "...düşünsel çalışma alanında" diye yazıyordu, "özellikle çeviriyi, daha doğrusu ***geriye çeviriyi***, yani önce yazılı olarak yabancı dilden Rusçaya ve sonra Rusça çeviriden yine yabancı dile çeviriyi salık veririm. Kendi deneyimlerimden bunun bir dili öğrenmek için en rasyonel yöntem olduğunu biliyorum."[389]

Fransızca, Almanca ve İngilizce bilmenin dışında Lenin Lehçe ve İtalyancaya da çalıştı, ayrıca Çekce ve İsveççeyi anlıyordu.

İkinci göçmenliğimiz sırasında 1908 yazında Cenevre'de, kendi memleketlerinde Fransızca öğreten yabancı pedagoglar için altı haftalık kurslara katıldığımda, İlyiç'e ders yöntemlerini anlattım. Dersin merkezinde fonetik duruyordu. Bu yapılırken sözkonusu öğretmenin anadilinin özellikleri gözönünde bulunduruluyordu, sınıfta ve yakın çevreye gezilerimiz sırasında sürekli olarak konuşmalar teşvik ediliyordu. Bu kurslarda sık sık, doğru Fransızca telaffuzu veren gramofon plakları (Linguap-

hon) dinletiliyordu. İlyiç dersin böyle biçimlendirilmesine çok ilgi duydu, ders kitaplarımızla tanıştı, bu yöntemi uygun buldu ve onu artan boyutlarda uygulamak gerektiğinden sözetti.

Bugünlerde bizde yabancı dil öğrenimine eğilim çok büyük. Bu nedenle Lenin'in yabancı dilleri nasıl öğrendiğini bilmek menfaat icabıdır.

İlk kez 5 Eylül 1937'de "Pravda"
No. 245'te yayınlandı.

Leninizmi Nasıl İncelemeli?[390]

LENİNİZMİN ÖZÜNÜ KAVRAMAYI ÖĞRETMELİ

Yoldaşlar! Leninizmin incelenmesinde en önemlisi tabii ki ayrıntıları, inceden inceye tanımlamaları, verileri, orijinal sözcükleri vs. kafada tutmak değildir. Leninizmle uğraşmak isteyen kişilere Lenin'i ***kavramayı*** öğretmeli. Lenin'i kavramak, Leninizmi anlamak — Lenin'in yapıtlarının incelenmesinde ana görev budur.

Bir defasmda Vladimir İlyiç'le Sverdlov Üniversitesi'nde Marksizmin incelenmesi üzerine konuşmuştum. Ona, öğrencilerin değer teorisini nasıl bir hayranlıkla incelediklerini anlatan, Sverdlov Üniversitesi'nin bir raporunu okumuştum. Tüm gece değerin nasıl tanımlanacağını tartışıp duran bir öğrencinin, sabaha karşı nasıl kafasının iyice karışıp, sokağa fırlayarak, yoldan ilk geçeni durdurup, ona değeri nasıl tanımladığını sorduğu anlatılıyordu. Bunu Vladimir İlyiç'e anlattığımda, bunun Marksizm olmadığını söyledi, Marx'ın incelenmesinde sadece tanımlamaların, formülasyonların bilimin tüm kurallarına göre tamı tamına olmasına bakmamak, kendini ayrıntılar içinde kaybetmemek gerekirdi. Marksizmin incelenmesinde önemli olan esas olarak onun ruhunun anlaşılması, temel düşüncelerinin anlaşılması, Marksizmi gerçekliğe uygulama yeteneğidir.

MARKSİZMİ CİDDİ BİR ŞEKİLDE İNCELEMEK GEREKİR

Leninizmin ne olduğunu belirlemek istiyorsak, yoldaşlar, onun, bizim gerçekliğimize, bizim bugünkü gerçekliğimize uygulanmış Marksizm olduğunu söylemeliyiz. Lenin'in bu gerçekliği incelerken, onun üzerinde etkide bulunurken kullandığı yöntem, işin özü itibariyle Marksizmin yöntemlerinden başka birşey değildir. Öyleyse çevrelerde, ders verdiğiniz kurslarda öğretime katılanların, dinleyicilerin Leninizmi olabildiğince iyi kavramasını sağlamak istiyorsanız, o zaman ilkönce katılanların, Marksizmin neden oluştuğunu, Marksist yöntemin, gerçekliğe Marksist yaklaşımın neye dayandığını kavramalarını sağlamak zorundasınız. Marx'ın sınıf savaşımını nasıl kavradığını göstermek gerekir, toplumsal gelişmenin nasıl ve hangi doğrultuda gittiğini, Marx'ın teorisiyle sınıf savaşımının gelişmesine nasıl katkıda bulunduğunu, tarihin ona yüklediği görevlerin bilincine varması için işçi sınıfına nasıl yardım ettiğini göstermek gerekir. Bu nedenle Marksizmin incelenmesine, onun ilkelerinin incelenmesine en ciddi özeni vermek gerekir. Günümüz gençliği işin bu yanını çok sık unutuyor ve günümüz gerçekliği sorunlarının araştırılmasına sıklıkla Marksizmin bakış açısıyla yaklaşmıyor, tersine işin özüne inmeden, ufak tefek şeyler üzerine tümüyle soyut tartışmaya başlıyor. Uzun arayışlardan sonra Marksizme ulaşan eski kuşak doğal olarak Marksizmi biliyor, yeni kuşak ise ona başka yoldan ulaştı. O devrimci sınıf savaşımının ateşinde yetişti ve bir zamanlar tartışmalı olan birçok sorun, ona artık kuşku götürmez görünüyor. Bu olgu unutulamaz ve genç kuşağa Marksist yöntemi anlaması için yardım edilmeli, onlara bilimsel sosyalizmin dünya görüşü aktarılmalı, bugünkü karmaşık gerçeklikte yollarını bulmaya yardım edecek donatım ellerine verilmelidir.

LENİNİZMİ İNCELEMEYE NEYLE BAŞLAMALI?

İşe en iyi nasıl başlamalı? İlk olarak kursiyerlere bilimsel sosyalizmin, Marksizmin ne olduğu konusunda bir fikir verilmeli. Lenin'in gerçekliğimizin temel sorunlarında nasıl davrandığına dayanarak onun tutarlı bir Marksist olduğu ve gücünün burada yattığı gösterilmeli. Burada Lenin'in olası tüm detay sorunlarda neler dediğini gayretle aramak ve saptamak önemli değildir, alıntıları ardı ardına sıralamak önemli değildir, daha çok, temel olan alınmalı, en özsel, en karakteristik olan seçilmeli ve bu biçimde esaslı olarak incelenmesi gereken ana çizgi saptanmalıdır.

Leninizmi inceleyen, herşeyden önce, Lenin'in, ilgili gerçekliğin görüngülerini araştırmaya ve yargılamaya nasıl yaklaştığı konusunda iyice açıklığa kavuşmalıdır.

Lenin daima, ilgili görüngünün, işçi sınıfının genel savaşımında, onun sonal ideallerine ulaşması için hangi rolü oynadığı konusunda açıklığa kavuşmaya çalıştı. Ve görüngüleri nasıl etkileyeceğimizi keşfetmek istiyorsak, görüngülerin yargılanması, tüm zincir içindeki yerini saptama yeteneği bizim için olağanüstü önemlidir.

KİŞİSEL ÇIKARLAR GÖZÖNÜNDE BULUNDURULMALI

Devamla, bizzat inceleme nasıl şekillendirilmelidir? Bunu şöyle düşünüyorum. Olağanüstü önemli olan, kursiyere göre yön tayin etmek, onun kişisel deneyimlerini dikkate almak, hissi tecrübelerini hesaba katmaktır. Köylülerle ilgileniliyorsa, köylü sorununu ele almak ve her şeyden önce Lenin'in köylü sorununda tavrını incelemek önemlidir, sözkonusu olanlar köyle bağını artık koparmış olan endüstri işçileriyse, önemli olan, proletarya

diktatörlüğünü ve işçi sınıfının rolünü işlemek, genelde olaya işçiye yakın bir bakış açısından yaklaşmaktır. Tam da bu bir insanı en çok ilgilendiren, kişisel deneyleriyle, deneyimleriyle en sıkı bağı olan şeyi seçme yeteneği çok önemlidir.

Son zamanlarda, köylü yığınlarına yönelik çok sayıda popüler Lenin biyografisini taslak halinde gözden geçirme fırsatı buldum. Ve bu neyi gösterdi? Bu biyografilerde oldukça etraflı, örneğin parti konferansı tartışmalarından, Menşeviklerden vs. sözediliyor. Sadece, ***birşeyden*** sözetmek unutulmuş: toprak sorununda Lenin'in tavrı. Köylüler için yazmak ve onları en çok ilgilendiren şeye değinmemek — bu kuşkusuz bir süper zekâlılıktır!

GÖRÜNGÜLER SOMUT DURUMU İÇİNDE İNCELENMELİ

Leninizmi nasıl incelemeli? Şunları salık verirdim: Lenin'in belli bir sorunda tavrı uzun yılların akışı içinde ele alınır ve bu sorunu farklı somut durumlarda nasıl çözdüğü incelenir. Örneğin köylü sorunu böyle ele alınabilir. Neden önceleri toprak parçalarından ve bedel paralarının geri ödenmesinden sözedildiği, fakat neden sonra, Ekim 1917'de, tüm çiftlik arazilerine elkonmasını ve bunların halka devrini emreden toprak üzerine kararnamenin çıktığı araştırılmalıdır. Leninizmin ne olduğunu anlamak istiyorsak, bir ve aynı düşüncenin değişik somut durumlarda hangi biçimleri aldığını incelemek olağanüstü önemlidir.

Kursiyerlerle bu biçimde, onların tanıdığı sorunların incelenmesindeki evrim tahlil edildikten sonra, görüşümce, bugünkü gerçekliğin belli bir sorununu seçip bugünün bu somut sorununu tüm yönleriyle aydınlatmaya çabalamak, ona Lenin'in gerçekliği incelemede uygulamaya özen gösterdiği aynı yöntemle yaklaşmak gerekir.

Bana öyle geliyor ki, Lenin'in yapıtlarının böyle bir incelenmesi, olasılıkla bu yapıtların mekanik bir detay bilgisini vermemesine rağmen, hedeflenmesi gereken şeyi, Lenin'in anlaşılmasını, yapıtlarının ruhunun anlaşılmasını sağlardı. Leninizmin incelenmesine böyle yaklaşmak gerektiğini düşünüyorum.

Tüm Marksistler, Lenin de, herhangi bir görüngüyü daima somut bağıntısı içinde incelediler. Zamanında bizim kuşak üzerinde büyük etki yapan bir yapıttan bir alıntı geldi aklıma. Mirtov'un "Tarihsel Mektuplar"ını kastediyorum. Orada bir yerde, verili anda devrimci olan her bayrak daha sonra gerici bir bayrak haline gelebilir deniyor. Şimdi bizim yakın devrimci geçmişimizi incelersek, örneğin başlangıçta devrimci bir slogan olan Kurucu Meclis'in nasıl gericiliğin bir sloganı haline geldiğini görürüz. Başlangıçta henüz hiçbir işçi iktidarı yokken, Çarlık egemenken, Kurucu Meclis sloganı, işçi sınıfının özgür gelişmesi için, ona daha çok örgütlenme ve kendini geliştirme olanağı verecek olan savaşım anlamına gelen bir parolaydı. Ama Sovyet iktidarı altında, II. Sovyet Kongresi'nden sonra Kurucu Meclis artık bambaşka birşey anlamına geliyordu. Sovyetler biçiminde yaşama geçmiş olan işçilerin ve köylülerin devrimci iktidarının Kurucu Meclis önünde burjuvazinin iktidarı önünde meydanı terketmesi anlamına geliyordu ve böylece eskiden devrimci olan bir sloganın bir sonraki anda gerici olduğu görülüyordu. Savaşımın ruhunu kavrayan, savaşımın sonal hedeflerini bilen ve sadece harfe bakmayanlar, Bolşeviklerin kavradığı gibi, Kurucu Meclis'in işçi sınıfı davası çıkarına dağıtılması gerektiğini de anladılar.

Görüngülere kendi somut gelişme koşulları dışında bakanlar, bunu kesinlikle kavrayamazlardı ve burada bir iç çelişki gördüler. Oysa tam da burada belli bir tutarlılık, devrimci savaşımın son hedefince belirlenmiş bir tutarlılık dile geliyordu.

Tam da bu bir olguyu kendi somut durumu ve bağıntısı

içinde inceleme yeteneği Leninizmin bir karakteristiğidir. Tabii bu Marksist yöntemden başka birşey değildir, ama bu yöntemi kullanmayı bilmek gerekir ve Leninizmin devrimci taktiğe yaptığı değerli katkı budur, bu çok büyük öneme sahiptir.

Ayrıca önümüzdeki her görüngüyü gelişmesi içinde ele almalıyız. Bugünkü toplantıdan önce Vladimir İlyiç'in yapıtlarını karıştırırken, tam da Kurucu Meclis üzerine bir makaleyi bir kez daha okudum. Lenin orada bu sorunu nasıl ele alıyordu? Bu Kurucu Meclis'in nasıl yaratıldığını, genelde durumun ne olduğunu, temsilcilerini seçip, Kurucu Meclis'e gönderdiklerinde halk yığınlarının ne düşündüğünü, o zamanlar onların bilinç düzeyinin ne kadar yüksek olduğunu araştırıyordu. Devamla, bu Kurucu Meclis'in gelecekte nasıl davranacağını araştırıyor ve iktidarın Kurucu Meclis'e devrinin, Sovyetlerin yokedilmesi, yani işçilerin ve köylülerin devrimci iktidarının yokedilmesi anlamına geleceği sonucuna varıyordu. Lenin'in görüngüyü gelişmesi içinde ele aldığını ve bu nedenden ötürü, taktiği belirleyen doğru sonucu çıkardığını görüyoruz: Kurucu Meclis dağıtılmalıydı.

GERÇEKLİĞİ DİKKATLE İNCELEMEK GEREKİR

Lenin daima, bir görüngünün gerçek varlığının sınırlarının nerede olduğunu mümkün olduğunca tam belirlemeye çalışırdı. Kendi deneyimleri ve yoldaşların deneyimleriyle sınardı, sonra Rus ve yabancı yazını öğrenirdi, bunu yaparken, bu biçimde görüngünün esas özünü ortaya çıkarmak ve sözkonusu görüngünün gerçekten ne olduğunu açıklığa kavuşturmak için benzer görüngüleri seçer, derler ve kıyaslardı. Bu yöntem bir sanatçının şeylerin incelenmesine yaklaşımıyla kıyaslanabilir. Fransız yazarı Flaubert, meslektaşı Maupassant'a bir mektupta, görüngüleri sanatsal olarak yansıtabilecek şekilde incelemesini salık veri-

yordu. Flaubert şöyle yazıyordu: Örneğin bir kapıcıyı veya bir arabacıyı isabetli ve sürükleyici bir şekilde anlatmak istiyorsan, ona bak ve bu arabacıyı ya da kapıcıyı diğer tüm kapıcılardan ve arabacılardan ayıran tüm özellikleri ortaya çıkarmaya çabala, o zaman onu iki-üç kalem darbesiyle öyle anlatabilirsin ki, onun resmi okuyucunun önünde canlı bir gerçeklik gibi yükselir. Bunlar sanatsal yaratıcılık alanındaki öğütlerdi. Ama ben, Marksistlerin görüngülere tamı tamına aynı biçimde yaklaşmak zorunda olduklarına inanıyorum. Onlar, ülkemizin geçmişinde ve öbür ülkelerin bugününde ve geçmişinde rastladığımız bir dizi benzer görüngülerden öne çıkan görüngüleri saptamak, özgün karakter özelliklerini açığa çıkarmak zorundalar. Lenin de görüngülerin değerlendirilmesine böyle yaklaşırdı.

O halde görüngülerin incelenmesi, özgünlüklerinin saptanması, özgül anlamlarının ortaya çıkarılması, somut bağıntısı ve gelişmeleri içinde incelenmesi, gerçeğe yaklaşmanın Leninizme özgü olan özelliklerini oluşturur.

İlk kez 1924'te "Sputnik Kommunista" dergisi No. 1 (Nisan), s. 64–68'de yayınlandı.

Lenin'in Hedefi

Düşüncede İlyiç'in yaşam yolu izlenirse, onun tarafından yapılan çalışma tasavvur edilirse, ister istemez onun ilk, eğer şöyle denebilirse, hedefi belirleyen çalışmaları üzerinde durulur. 1894 yılında kaleme alınan ve illegal yayınlanan "'Halkın Dostları' Kimlerdir...?" yapıtı bunlardandır. Bu yapıt açık bir perspektif verir ve şu sözlerle biter: "İşçi sınıfın ileri temsilcileri bilimsel sosyalizmin düşüncelerini, Rus işçisinin tarihsel rolü düşüncesini benimseyip, bu düşünceler geniş bir yaygınlık kazandığında ve işçiler sağlam örgütler kurup, işçilerin bugünkü dağınık işletmeler düzeyindeki mücadelesini bilinçli sınıf mücadelesine dönüştürdüklerinde — o zaman Rus İŞÇİSİ tüm demokratik unsurların başında otokrasiyi devirecek ve RUS PROLETARYASI (TÜM ÜLKELERİN proletaryasıyla omuz omuza) *açık siyasal savaşımın doğrudan yolunda* MUZAFFER KOMÜNİST DEVRİME doğru götürecektir."[391]

35 yıl sonra, yaşamın bu hedef tespitinin her sözcüğünü onaylamasından sonra, bugün bu bize doğal gözüküyor, ama 35 yıl önce bu yalnızca bilimsel bir öngörü, Rus gerçekliğinin bilimsel sosyalizmin bakış açısıyla bilimsel tahlilinin bir sonucuydu. Bu hedef tespiti Lenin'in tüm yaşamını aydınlattı. Bu gökten düşme herhangi bir öngörü değildi, burada sözkonusu olan kör inan değil, tersine bilimsel kanıydı. İlyiç tarafından 1894'te formüle edilen hedef Partinin tüm yolunu aydınlattı. "Hareket herşeydir, amaç hiçbir şey", diye yazıyordu doksanlı yılların so-

nunda Alman oportünisti Bernstein. İlyiç'in Bernstein'in bu sözlerine ne denli kızdığını anımsıyorum. Bernstein'ın sözlerinde hareketin düzeyini alçaltma ve onu parçalama tehlikesini görüyordu. 35 yıl önce komünizm çoklarına öylesine uzak, öylesine gerçekdışı görünüyordu ki, komünizm üzerine konuşmalar ütopyacı versiz gibi geliyordu. Böyle insanlar hedefin muazzam [illegible]ıcı önemini gözönünde bulundurmuyorlardı.

35 yıl önce büyük hedefe giden yol ancak kaba hatlarıyla belirlenebilirdi. Ama İlyiç "Halkın Dostları"nda, bu genel şemanın nasıl yaşamla doldurulabileceğini ve her aşamada nasıl kesin bir biçim alacağını gösterdi. Sosyalistlerin görevi, diye yazıyordu, "verili sosyo-ekonomik gelişmenin ***gerçek*** yolu üzerinde engel olan gerçek, fiili düşmanlarına karşı gerçek savaşımında proletaryanın ideolojik önderleri olmak"tır. "Bu koşul altında teorik ve pratik çalışma, Alman sosyal-demokrasisinin emektarı Liebknecht'in çok isabetli olarak şu sözcüklerle tanımladığı tek çalışma içinde kaynaşır:

İnceleme, propaganda, örgütleme.

Yukarıda değinilen teorik çalışma olmadan ideolojik önder olunamaz, tıpkı, bu çalışmayı davanın gereksinimlerine uyumlu hale getirmeden, bu teorinin sonuçlarını işçiler arasında propaganda etmeden ve işçilerin örgütlenmesinde yardımcı olmadan olunamayacağı gibi.

Görevin bu şekilde konması, sosyal-demokrasiyi, diğer sosyalist grupların sıkıntısını çok sık çektikleri hatalara karşı — dogmatizme ve sekterliğe karşı güvenceye alır."[392]

Bolşevikler bu yolda yürüdüler, Komünist Partisi bu yolda yürüdü ve bu yol onları zafere götürdü.

İncelemek, teoriyi incelemek, gerçekliği incelemek! İlyiç'in çalışma odasına girer ve görürsünüz ki, o oturmuş, Marx ve Engels'i tekrar okuyor, hem de son derece zor bir anda, ülkenin yaşamındaki bir dönüm noktasında. En ateşli savaşım içinde, İl-

yiç'in bu teoriyi inceleme yeteneği beni sürekli şaşkınlığa düşürüyordu; teoride, pratik sorunların çözümünü arardı. Pratiği teoriyle birleştirme, ilk bakışta ufak görünen günlük yaşam sorunlarını büyük ilkesel sorunlarla birleştirme yeteneği Partimiz için karekteristiktir, bu Lenin'in tüm faaliyeti için karakteristiktir. Onun, işçi hareketinin daha yeni gelişmeye başladığı sıradaki çalışmalarının Petersburg dönemini alalım. İşçilere sıcak suyun zamanında verilmemesi gibi sorunlardan, sınıf karşıtlıklarına, sınıf savaşımının gerekliliğine, proletaryanın ıtkusunun kaçınılmazlığına bir köprü kurdu. Teori, pratiği derinleştirdi ve aynı zamanda o, pratikten yeni güç ve derinlik yarattı. Pratik, teoriyi daha etkin yaptı.

Teorinin incelenmesi yanında İlyiç gerçekliğin ulaşılabilecek tüm malzemelerle ve kişisel gözlemlerle incelenmesini talep ediyordu. İlyiç'i tanıyan, onun yaşama nasıl açık bir bakışı olduğunu, nasıl her ufak tefek şeyle uğraşmayı bildiğini de bilir. Gerçekliğin soğukkanlılıkla gözönünde bulundurulması, gerçeği, bu gerçek ne denli acı olursa olsun, yüreklilikle karşılama, başarı sarhoşluğuna kapılmama yeteneği — bu İlyiç için karakteristiktir. Bu yetenekleri kazanması kolay olmadı. Doğası gereği tutkulu, davayı ilgilendiren herşeyi yüreğinde hisseden bir insandı. Birşey olduğunda son derece heyecanlı ve sinirli olurdu, tüm gece uyuyamaz, sabahleyin hasta ve morali tümüyle bozuk kalkardı.

İster istemez gericilik yıllarını, ikinci göçmenlik yıllarını, bölünmeler zamanını düşünüyorum. İlyiç'i zamanından önce söndüren bunlardı. Ancak o çelik iradeli bir insandı ve acı olaylar veya gönül darlığı hiçbir zaman görüşünü bulandırmadı, her zaman soğukkanlı düşünmeyi korudu. Böyle soğukkanlı düşünmeyi her Parti üyesinden, tüm Partiden istiyordu. Partide teoriyi inceleme ve yorulmadan onun derinleştirilmesine çalışma geleneği yerleşti. Bu gelenek, hareket genişlemesine büyüyüp, pra-

tik işler ön plana geçerek olağanüstü dikkat gerektirdiğinde, özellikle önemlidir. Teoriyi pratikle ve pratiği teoriyle içten bağlama geleneği Partimize muazzam güç verdi. Bu gelenekten sonraları da bir adım bile sapmamalıyız. Genç Parti üyeleri var güçleriyle Lenin'in bilgi edinme yöntemini, Lenin'in gerçekliği inceleme yöntemini özümsemelidirler.

Gerçekliği incelemek, bilmek, muhasebe yapmak demektir. Lenin'in muhasebeye, yalnızca istatistiki, nicel değil, nitel muhasebeye de ne muazzam önem verdiği herkesçe bilinmektedir. Sürekli daha tam, sürekli daha esaslı bir muhasebe yapmayı öğrenmek — bu görev gündemden kalkmış değildir.

Propaganda yapmak, Vladimir İlyiç'in "Halkın Dostları"nda koyduğu ikinci görevdir. Yığınları devrimci teorinin bilgileriyle silahlandırmak, onların içlerinde gerçeklik için anlayışı uyandırmak ve onlara gerçekliğin değiştirilmesinin yollarını göstermek, bu İlyiç'in yaşam eseriydi. Başlangıç alçakgönüllüydü —dört ile altı işçili çevrelerde propaganda, elyazması bildiriler aracılığıyla propaganda— , ama sonunda bu propaganda, yazılı ve sözlü düzinelerce milyonu kapsayan bir propaganda haline geldi, dünya propagandası haline geldi.

Lenin yorulmak bilmeden propaganda yöntemleri üzerine çalıştı, propagandanın nasıl mümkün olduğunca ikna edici ve sürükleyici şekillendirilebileceğiyle uğraştı. Bugün, onun söyledikleri ve yazdıklarından en önemlilerini toplu olarak önümüzde gören bizler, onun bu çalışmalarını inceleyebiliriz. Ajitasyon propagandanın bir türüdür, teorinin pratikle özellikle içten bağlandığı bir tür. Verili anda yığınları en çok hareketlendiren şeyin nasıl seçileceği, yığınları hareketlendiren şu veya bu görüngünün, teorinin temelleriyle nasıl bağlanacağı, görüngülerin birbirleriyle nasıl bağıntılandırılacağı üzerinde İlyiç çok ve yorulmak bilmeden çalıştı. Ve konuşmaları ve yazıları bu yüzden böyle inandırıcıydı. Kendi "gözüyle" nasıl ikna edileceği, olguların

nasıl örneklere dönüştürüleceği sorununu İlyiç tüm ayrıntılarıyla işledi. Basının nasıl kolektif bir propagandacı ve ajitatör yapılacağı görevine Lenin büyük dikkat sarfetti.

Popülerleştirme sorunlarına, önemli ve ciddi şeyleri basitleştirmeye, kabalaştırmaya düşmeden, aklıbaşında, basit, somut şekilde, işçiler ve köylüler için anlaşılır biçimde ortaya koyma yeteneğine Lenin olağanüstü önem verdi. "İşçiler için yazma olanağı kadar hiçbir şeyi böyle çok arzu etmedim, hiçbir şeyi bu denli özlemedim"[393] diye yazıyordu devrimci çalışmalarının başlangıcında P. B. Akselrod ve G. V. Plehanov'a. Ve bu doğrultuda kendisi üzerinde çok çalıştı.

Lenin'in propaganda ve ajitasyon üzerine, yığınları ikna etme yöntemleri üzerine söylediklerini ve yazdıklarını toparlamak ve sistemleştirmek gerekir. Bu bilgilere her Parti üyesinin ihtiyacı var.

Son olarak Lenin'in "Halkın Dostları"nda altını çizdiği üçüncü görev, örgütleme yeteneğidir. Bu soruna özellikle çok özen gösterdi. Pratik örgütlenme sorunlarına pekçok zaman harcadı. Bu alanda, başka herhangi birindekinden çok daha fazla uzun süreli, çetin, hiçbir zaman yapılmamış bir çalışmaya gereksinim var. Lenin'i "İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği"nin örgütleyicisi olarak, "Iskra"nın örgütleyicisi olarak, Partinin örgütleyicisi olarak, Sovyet iktidarının örgütleyicisi olarak görüyoruz. Örgütsel çalışma çok büyük sabır, kararlılık, tutarlılık ister. Lenin'in yaşam yolu bize onun örgütsel faaliyetinin bir tablosunu sunuyor. Lenin'in yapıtları bize örgütsel sorunlar üzerine en değerli bir dizi açıklama sunuyor. O, örgütü sosyalizmin temeli ve belkemiği olarak niteliyordu. İktidarın ele geçirilmesinden sonra şöyle yazıyordu: Genel örgüte başka bir biçim vermek bizim görevimizdir. Halkın içinde uyanan ve yaratıcı nitelikteki herkesin, emekçi yığınlar tarafından yaratılmış ve daha yaratılacak örgütlerde saf tutmasını sağlamalıyız. "Biz

kendi yolumuzda gideceğiz", diyordu Vladimir İlyiç, "ve mümkün olduğunca dikkatle ve sabırla gerçek örgütçüleri, sağduyuya sahip ve pratik yetenekli insanları, sosyalizme bağlılığı, gürültüsüz şekilde (ve karışıklık ve gürültüye karşın), Sovyet örgütleri çerçevesinde çok sayıda insanın sağlam ve homojen ortak çalışmasını oluşturma yeteneğiyle birleştiren insanları denemeye ve bulup çıkarmaya çalışacağız."[394]

Lenin devrimci teorinin ve bizi çevreleyen gerçekliğin incelenmesini, bir çağın ve bir ülkenin özelliğinin incelenmesini, propaganda, ajitasyon ve örgütlenmeyi daima kopmaz bir bütün halinde birleştirdi. Tüm bu çalışma yöntemlerinin derinlemesine benimsenmesi ve bunların pratiğe uygulanması, Lenin'e ve Partiye, en geniş yığınların gerçek önderleri haline gelmelerinde yardım etti.

İlk kez 22 Nisan 1931'da "Pravda"
No. 111'de yayınlandı.

Notlar

[1] 3 (16) Nisan 1917'de Petrograd'da. (s. 15)

[2] V. İ. Lenin 8 (21) Kasım 1905'te Petrograd'a vardı. (s. 17)

[3] Mayıs 1917'de. (s. 18)

[4] İtalik dizilen metin, V. İ. Lenin'in Krupskaya'nın makalesine bir ekidir. (Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, 5. baskı, cilt 32, s. 73, Rusça) (s. 21)

[5] Rasnoçinzen – ruhban, memur, küçük burjuvazi ve köylülükten gelen aydınlar. (s. 32)

[6] N. A. Dobrolyubov: Seçme Felsefi Yazılar, Moskova 1951, s. 55, 56. (s. 34)

[7] Aynı yerde, s. 65, 58. (s. 34)

[8] Tamamlanmamış ortaokul yediyıllık okula denk düşer. (s. 36)

[9] Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 37. (s. 48)

[10] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 35, s. 273. (s. 50)

[11] Aynı yerde, s. 276. (s. 50)

[12] V.İ. Lenin: Eserler, cilt 23, s. 311. (s. 50)

[13] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 35, s. 275. (s. 51)

[14] Lenin'in "İsviçreli İşçilere Veda Mektubu" 1 Mayıs 1917'de "Gençlik Enternasyonali"nin 8. sayısında yayımlandı. (Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 23, s. 380 – 387.) (s. 52)

[15] N. K. Krupskaya'nın 11 Kasım 1934'te Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi öğrencileri ve doçentlerinin bir toplantısında yaptığı konuşmadan. (s. 54)

[16] Sözkonusu olan Lenin'in 1916 yılının ilk yarısında yazdığı kitabı "Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Emperyalizm"dir. (Bkz. Eserler, cilt 24, s. 189–309.) (s. 54)

[17] Sözü edilen, Lenin'in Almanca "1905 Devrimi Üzerine Konferans" verdiği, İsviçre İşçi Gençliği'nin 9 (22) Ocak 1917'deki toplantısıdır. (Bkz. Eserler, cilt 23, s. 244–262) (s. 55)

[18] Sözü edilen, 24–29 Nisan (7–12 Mayıs) 1917'de yapılan RSDİP(B) VII. Tüm-Rusya Konferansı'dır. (s. 57)

[19] V. İ. Lenin Rasliv'de G. Y. Zinovyev'le birlikte gizleniyordu. (s. 59)

[20] V. İ. Lenin 9 (22) Ağustos 1917'de Finlandiya'ya illegal geçti. (s. 60)

[21] Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 26, s. 69 – 121. (s. 61)

[22] Sözkonusu olan "Bolşevikler İktidarı Ele Geçirmeli" ve "Marksizm ve Ayaklanma" mektuplarıdır. (Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 26, s. 1 – 3, 4 – 10) (s. 62)

[23] Sözü edilen MK'nın, silahlı ayaklanmanın tartışıldığı 10 (23) Ekim 1917 tarihli oturumudur. (s. 63)

[24] Sözkonusu olan Petrograd Parti Komitesinin 15 (28) Ekim tarihli, MK'nın 10 (23) Ekim 1917 tarihli kararıyla bağlantılı, silahlı ayaklanmanın hazırlanması için önlemlerin saptandığı, kapalı oturumudur. (s. 63)

[25] MK'nın genişletilmiş oturumu 16 (29) Ekim 1917'de yapıldı. Buna MK'nın üyeleri dışında Petrograd Komitesinin temsilcileri, askeri örgütlerin, sendikaların, fabrika komitelerinin, demiryolcuların ve Partinin Petrograd semt komitelerinin temsilcileri katıldı. (s. 63)

[26] Y. N. Yegorova Parti'nin Viborg İlçe Komitesi sekreteriydi. (s. 64)

[27] Sözkonusu S. P. Jeltişev'dir. (s. 66)

[28] 27 Ocak 1921'de Marksist-Leninist Pedagoji Enstitüsünde verilen konferans. (s. 68)

[29] Bkz. Lenin ve Gorki. Dökümanlarla Bir Arkadaşlık, Berlin ve Weimar 1964, s. 308. (s. 70)

[30] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 26, s. 480/481. (s. 84)

[31] Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 213 – 223. (s. 86)

[32] Lenin Derlemesi Cilt IX'da ilk kez Lenin'in, Hegel'in "Mantığın Bilimi"ne yorumları yayınlandı. (Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 38, s. 77–229.)

Lenin Derlemesi Cilt XII'de ilk kez Lenin'in aşağıdaki özetleri yayınlandı: Marx ve Engels'in yapıtı "Kutsal Aile" (bkz. aynı yerde, s. 3–37); Feuerbach'ın "Dinin Özü Üzerine Dersler" (s. 39–62); Feuerbach'ın "Leibniz Felsefesinin Tanımlanması, Gelişmesi Ve Eleştirisi" (s. 63 – 76); Hegel'in "Tarih Felsefesi Üzerine Dersler" (s. 295 – 306); Noël'in kitabı "Hegel'in Mantığı" (s. 307 – 313); Lassalle'in Kitabı "Efesli Kara Heraklit'in Felsefesi" (s. 321 – 337); Aristo'nun "Metafizik"i (s. 345 – 355).

Lenin Derlemesi Cilt XII'de Lenin'in ilk kez aşağıdaki çalışmaları yayınlandı: "Diyalektik Sorunu Üzerine" (s. 338 – 344); "Hegel Diyalektiğinin (Mantığının) Planı" (s. 314 – 319) ve V. İ. Lenin'in Felsefe ve Doğa Bilimleri üzerine değişik not ve özetleri. (s. 359 – 581). (s. 90)

[33] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 35, s. 99. (s. 90)

[34] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 30, s. 295. (s. 91)

[35] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 37, s. 475. (s. 94)

[36] Aynı yerde. (s. 94)

[37] 26 Kasım 1928'de N. G. Çernişevski'nin 100. doğum günü nedeniyle kutlama toplantısındaki konuşma. (s. 96)

[38] N. K. Krupskaya Çernişevski'nin "Tarihin yolu Nevski Bulvarının kaldırımı değildir" sözlerinden sözediyor. (N. G. Çernişevski: Toplu Eserler, cilt VII, Moskova 1950, s. 923, Rusça) (s. 96)

[39] M. N. Pokrovski. (s. 97)

[40] N. K. Krupskaya Lenin'in "Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı" yazısını kastediyor. (Bkz. Eserler, cilt 20, s. 395 – 461.) (s. 99)

[41] Lenin ve Gorki, s. 307/308. (s. 103)

[42] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 35, s. 79. (s. 105)

[43] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 37, s. 475. (s. 105)

[44] "Arabacı Henschel" – Gerhart Hauptmann'ın eseri. (s. 110)

[45] "Tufan" – H. Berger'in eseri. (s. 113)

[46] V. V. Knyasev'in şiiri: Komün Şarkısı. (s. 114)

[47] Aralık 1900 tarihli ilk "Iskra" 11 (24) Aralıkta mizanpajda hazırdı, fakat basımı biraz gecikti ve Ocak 1901'de çıktı. (s. 138)

[48] Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, 5. baskı, cilt 46, s. 92/93. (s. 139)

[49] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 36, s. 92. (s. 142)

[50] İ. V. Babuşkin'in Anıları, Moskova 1955, s. 44, Rusça. (s. 143)

[51] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 2, s. 350. (s. 152)

[52] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 4, s. 171. (s. 153)

[53] Aynı yerde, s. 173. (s. 153)

[54] Aynı yerde, s. 208, (s. 153)

[55] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 5, s. 383. (s. 154)

[56] Aynı yerde, s. 529. (s. 155)

[57] Aynı yerde, s. 364. (s. 155)

[58] Aynı yerde, s. 534, 535. (s. 155)

[59] N. K. Krupskaya, Bolşevik Iskracı, Kiev Parti Komitesinin II. Parti Kongresi delegesi I. K. Nikitin (Stepanov) yoldaşı kastediyor. (s. 156)

[60] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 7, s. 419/420. (s. 157)

[61] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 4, s. 224 225. (s. 160)

[62] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 6, s. 470. (s. 161)

[63] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 4, s. 224. (s. 161)

[64] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 6, s. 475. (s. 164)

[65] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 1, s. 304. (s. 166)

[66] N. K. Krupskaya, Paris Komünü üzerine bir konferans için Lenin'in planından, "Komün Üzerine Bir Ders Planı", sözediyor. (Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 8, s. 195 – 198.) (s. 167)

[67] Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 24, s. 396. (s. 167)

[68] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 26, s. 1. (s. 168)

[69] Aynı yerde, s. 3. (s. 168)

[70] Aynı yerde, s. 4/5. (s. 169)

[71] Aynı yerde, s. 9/10. (s. 169)

[72] MK'ya, Moskova Komitesine, Petrograd Komitesine, Petrograd ve Moskova Sovyetinin Bolşevik üyelerine mektubu Lenin 1 Ekim 1917'de yazdı. (Bkz. Eserler, cilt 26, s. 125/126.) (s. 169)

[73] Lenin, Finlandiya'dan gelerek, 7 Ekim 1917'de Petrograd'a vardı. (s. 169)

[74] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 26, s. 166–168. (s. 171)

[75] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 1, s. 148. (s. 175)

[76] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 18, s. 14. (s. 175)

[77] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 22, s. 366. (s. 178)

[78] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 26, s. 422. (s. 178)

[79] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 131/132. (s. 179)

[80] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 26, s. 358. (s. 179)

[81] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 35, s. 454. (s. 180)

[82] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 30, s. 144. (s. 180)

[83] Aynı yerde, s. 147. (s. 180)

[84] Aynı yerde, s. 449. (s. 181)

[85] Dinleyicilerinden biri, devrimci işçi İ. V. Babuşkin, Lenin'in çevrelerin yönetiminde propagandacı olarak uyguladığı yöntemi şu sözlerle anlatıyor:

"Çevrede altı kişi vardı, yedinci ders verenin kendisiydi ve eğitim politik ekonomiyle, Marx'la başladı. Öğretmen bize bu bilimi kitap olmaksızın, serbest şekilde anlatıyordu, bunu yaparken sık sık bizde ya itirazlar oluşturmaya ya da bir tartışma isteği yaratmaya çabalıyordu ve sonra bizi, verili sorunda kendi bakış açısının doğruluğunu başka birimize kanıtlatmaya teşvik ediyordu. Böylece derslerimiz çok canlı ve ilginç oluyordu ve güzel konuşmayı da talim ediyorduk; bu ders yöntemi, dinleyicilere sözkonusu sorunu açıklamak için en iyi araçtı. Biz hepimiz bu derslerden son derece hoşnuttuk ve öğretmenimizin düşüncelerinden sürekli çoşkulanıyorduk, bunun yanında onun kelliğini ima ederek, birbirimize, saçlarının aşırı

zekâdan ötürü döküldüğü şeklinde şakalar yapıyorduk..." (İ. V. Babuşkin'in Anıları, s. 44, Rusça.) (s. 183)

[86] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 31, s. 366. (s. 186)

[87] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 2, s. 331/332. (s. 188)

[88] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 11, s. 286. (s. 188)

[89] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 5, s. 379. (s. 188)

[90] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 6, s. 494. (s. 189)

[91] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 5, s. 394. (s.189)

[92] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 11, s. 287. (s. 189)

[93] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 17, s. 270. (s.189)

[94] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 5, s. 479. (s. 189)

[95] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 2, s. 334/335. (s. 190)

[96] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 5, s. 349. (s. 190)

[97] Aynı yerde, s. 413. (s. 191)

[98] Aynı yerde, s. 521/522. (s. 191)

[99] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 9, s. 95. (s. 192)

[100] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 17, s. 330. (s. 192)

[101] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 9, s. 284. (s. 193)

[102] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 31, s. 179, 180. (s. 194)

[103] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 28, s. 222. (s. 194)

[104] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 34, s. 353. (s. 195)

[105] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 17, s. 353. (s. 195)

[106] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 12, s. 110. (s. 196)

[107] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 27, s. 1,3. (s. 197)

[108] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 15, s. 213. (s. 197)

[109] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 18, s. 94/95. (s. 198)

[110] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 26, s. 463. (s. 198)

[111] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 29, s. 195. (s. 199)

[112] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 27, s. 251. (s. 200)

[113] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 31, s. 365, 366. (s. 200)

[114] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 10, s. 29. (s. 203)

[115] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 4, s. 319/320. (s. 204)

[116] Aynı yerde, s. 322/323. (s. 205)

[117] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 34, s. 353. (s. 206)

[118] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 10, s. 30. (s. 206)

[119] Oblomov – İ. A. Gonçarov'un bir romanının baş kahramanı. (s. 207)

[120] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 10, s. 31. (s. 207)

[121] Aynı yerde, s. 32. (s. 207)

[122] Orijinalde açıkça bir basım hatası; anlamına uygun olarak bu "romanlarda" olmalıydı. (V. İ. Lenin: Eserler'in redaksiyonunun dipnotu, 5. baskı, cilt 12, s. 103, Rusça.) (s. 207)

[123] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 10, s. 33/34. (s. 208)

[124] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 34, s. 436. (s. 209)

[125] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 35, s. 29. (s. 210)

[126] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 34, s. 386. (s. 211)

[127] Maksimov – A. A. Bogdanov. (s. 211)

[128] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 34, s. 399. (s. 211)

[129] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 36, s. 236. (s. 214)

[130] Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 4, s. 316 – 327. (s. 215)

[131] "Lef" – 1923–1925 yıllarında yazar grubu LEF (Levy front iskusstva – Sanatın Sol Cephesi) tarafından yayınlanan ve fütürizm gibi diğer biçimci akımlarla bağı bulunan bir dergi. (s. 217)

[132] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 35, s. 48, 49. (s. 220)

[133] Aynı yerde, s. 16, 17. (s. 222)

[134] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 36, s. 14. (s. 223)

[135] Aynı yerde, s. 92. (s. 225)

[136] Vitimski – M. S. Olminski. (s. 227)

[137] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 35, s. 25/26. (s. 227)

[138] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 18, s. 177. (s. 227)

[139] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 35, s. 35. (s. 228)

[140] Aynı yerde, s. 42. (s. 229)

[141] Aynı yerde, s. 56, 57. (s. 230)

[142] Aynı yerde, s. 73. (s. 231)

[143] "Pravda"nın demirbaş fonu, illegal Bolşevik basını desteklemek için 1914'te yaratıldı; esas olarak sınıf bilinçli işçilerin ödentilerinden oluşuyordu. (s. 231)

[144] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 335. (s. 232)

[145] Aynı yerde, s. 336/337. (s. 233)

[146] Aynı yerde, s. 383. (s. 233)

[147] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 34, s. 6. (s. 234)

[148] V. İ. Lenin'in bu makalesi bugüne dek bulunamadı. (s. 234)

[149] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 34, s. 6. (s. 235)

[150] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 2, s. 84. (s. 236)

[151] Aynı yerde, s. 120. (s. 236)

[152] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 5, s. 487/488. (s. 237)

[153] Aynı yerde, s. 488. (s. 237)

[154] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 8, s. 452/453. (s. 238)

[155] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 24, s. 221. (s. 239)

[156] Aynı yerde, s. 226. (s. 239)

[157] Aynı yerde, s. 258. (s. 240)

[158] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 5, s. 364. (s. 244)

[159] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 29, s. 422. (s. 252)

[160] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 47/48. (s. 254)

[161] Aynı yerde, s. 19. (s. 254)

[162] Aynı yerde, s. 19. (s. 255)

[163] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 27, s. 232. (s. 259)

[164] Aynı yerde, s. 280. (s. 259)

[165] Aynı yerde, s. 291. (s. 259)

[166] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 26, s. 338. (s. 259)

[167] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 27, s. 253. (s. 260)

[168] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 28, s. 246. (s. 260)

[169] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 29, s. 148. (s. 261)

[170] Aynı yerde, s. 74/75. (s. 261)

[171] Aynı yerde, s. 79. (s. 261)

[172] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 27, s. 289. (s. 262)

[173] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 42/43. (s. 262)

[174] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 26, s. 237. (s. 262)

[175] Aynı yerde, s. 408, 409. (s. 263)

[176] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 27, s. 265/266. (s. 263)

[177] Aynı yerde, s. 247. (s. 263)

[178] Aynı yerde, s. 249. (s. 263)

[179] Subotniklerde (Subota – Cumartesi'den türetilmiştir) iş saatlerinden sonra ve ücretsiz olarak gönüllü kolektif çalışma yapılıyordu. (s. 264)

[180] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 31, s. 479. (s. 265)

[181] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 231. (s. 266)

[182] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 32, s. 2. (s. 266)

[183] Aynı yerde, s. 4. (s. 266)

[184] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 27, s. 392. (s. 266)

[185] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 450. (s. 267)

[186] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 27, s. 435. (s. 267)

[187] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 454. (s. 268)

[188] Aynı yerde, s. 455. (s. 268)

[189] Aynı yerde s. 429. (s. 268)

[190] V. İ. Lenin'in çalışması "İşçi-Köylü Müfettişliğini Nasıl Reorganize Etmeliyiz"in adı ilk varyantında "İşçi-köylü Müfettişliğini Ne Yapmalıyız?" idi. (Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, 5. baskı, cilt 45, s. 442/443, Rusça.) (s. 269)

[191] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 24, s. 28. (s. 269)

[192] Aynı yerde. Lenin, Goethe'nin "Faust"undan alıntı yapıyor. (s. 269)

[193] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 25, s. 313. (s. 270)

[194] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 262. (s. 271)

[195] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 25, s. 429. (s. 272)

[196] Aynı yerde, s. 416. (s. 272)

[197] Aynı yerde, s. 438. (s. 272)

[198] Aynı yerde, s. 454. (s. 272)

[199] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 20, s. 147. (s. 273)

[200] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 27, s. 248. (s. 274)

[201] Aynı yerde, s. 249/250. (s. 275)

[202] Aynı yerde, s. 247/248. (s. 275)

[203] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 28, s. 346. (s. 276)

[204] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 29, s. 352. (s. 276)

[205] Aynı yerde, s. 350/351. (s. 276)

[206] Aynı yerde, s. 353. (s. 277)

[207] Aynı yerde, s. 412/413. (s. 278)

[208] Aynı yerde, s. 416/417. (s. 278)

[209] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 297. (s. 280)

[210] Aynı yerde, s. 489. (s. 281)

[211] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 35, s. 411. (s. 281)

[212] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 31, s. 514. (s. 282)

[213] Aynı yerde, s. 514/515. (s. 283)

[214] V. İ. Lenin, Engels'in makalesi "Fransa ve Almanya'da Köylü Sorunu"ndan daha 1899'da yayınlanan çalışması "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi"nde (bkz. Eserler, cilt 3, s. 330), aynı şekilde 1902'de yazılan "Plehanov'un İkinci Program Taslağına Notlar"da (bkz. Eserler, cilt 6, s. 37.) ve diğer makalelerde sözediyor (bkz. V. İ. Lenin: Eserler, Fihrist, cilt II, s. 175). (s. 285)

[215] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 3, s. 330. (s. 286)

[216] Aynı yerde, s. 227. (s. 286)

[217] Aynı yerde, s. 233. (s. 286)

[218] Aynı yerde, s. 233/234. (s. 287)

[219] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 24, s. 136. (s. 287)

[220] Aynı yerde, cilt, s. 506. (s. 288)

[221] Aynı yerde, cilt, s. 506/507. (s. 288)

[222] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 28, s. 346. (s. 289)

[223] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 29, s. 194. (s. 289)

[224] Aynı yerde, cilt, s. 196. (s. 289)

[225] Aynı yerde, cilt, s. 200. (s. 290)

[226] Aynı yerde, cilt, s. 197. (s. 290)

[227] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 30, s. 129. (s. 290)

[228] Aynı yerde, cilt, s. 185. (s. 290)

[229] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 32, s. 362. (s. 291)

[230] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 224. (s. 291)

[231] Aynı yerde, s. 226. (s. 291)

[232] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 35, s. 411/412. (s. 293)

[233] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 31, s. 497. (s. 295)

[234] Aynı yerde, s. 513, 514/515. (s. 297)

[235] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 16, s. 48/49. (s. 298)

[236] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 31, s. 364. (s. 299)

[237] Aynı yerde, s. 358. (s. 299)

[238] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 476. (s. 300)

[239] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 31, s. 362, 363. (s. 301)

[240] Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 447–452. (s. 303)

[241] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 28, s. 418. (s. 304)

[242] Aynı yerde, s. 419. (s. 304)

[243] Aynı yerde, s. 420. (s. 304)

[244] Aynı yerde, s. 421. (s. 304)

[245] Aynı yerde. (s. 305)

[246] Aynı yerde, s. 419. (s. 305)

[247] Aynı yerde. (s. 306)

[248] Eğitim İşleri Halk Komiserliği Kurulunun 14 Kasım 1927'deki kutlama oturumunda konuşma. (s. 307)

[249] Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 2, s. 481/482. (s. 310)

[250] 17 Ekim 1931'de Marksist Pedagoglar Birliği'nin gecesindeki konferans. (s. 315)

[251] Moskova'da A. ve İ. Granat kardeşler tarafından yayımlanan Rusça ansiklopedi. V. İ. Lenin'in makalesi "Karl Marx" 7. baskının 28. cildinde yayımlandı. (Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 21, s. 31–80.) (s. 327)

[252] Bkz. aynı yerde, s. 61. (s. 327)

[253] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 24, s. 475. (s. 328)

[254] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 36, s. 522. (s. 328)

[255] Aynı yerde. (s. 329)

[256] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 32, s. 118. (s. 329)

[257] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 4, s. 235. (s. 333)

[258] Bkz. aynı yerde, s. 470. (s. 333)

[259] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 4, s. 420. (s. 335)

[260] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 6, s. 69. (s. 335)

[261] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 7, s. 29. (s. 336)

[262] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 9, s. 375/376. (s. 337)

[263] Aynı yerde, s. 408/409. (s. 338)

[264] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 12, s. 96. (s. 338)

[265] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 5, s. 249. (s. 339)

[266] Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 6, s. 512. (s. 339)

[267] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 11, s. 161. (s. 340)

[268] Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 8, s. 201–221. (s. 340)

[269] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 11, s. 352. (s. 340)

[270] Aynı yerde, s. 414. (s. 341)

[271] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 20, s. 348. (s. 341)

[272] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 23, s. 164. (s. 342)

[273] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 19, s. 226/227. (s. 343)

[274] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 23, s. 78. (s. 343)

[275] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 18, s. 571, 573. (s. 344)

[276] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 23, s. 343. (s. 344)

[277] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 30, s. 407. (s. 345)

[278] Kustar sanayii – esas olarak Rus kırsal ev sanayii. (s. 345)

[279] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 3, s. 563/564. (s. 346)

[280] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 4, s. 234. (s. 346)

[281] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 2, s. 481, 482. (s. 347)

[282] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 24, s. 476, 475. (s. 347)

[283] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 30, s. 420. (s. 348)

[284] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 31, s. 112/113. (s. 349)

[285] Aynı yerde, s. 273. (s. 349)

[286] Aynı yerde, s. 285. (s. 350)

[287] Aynı yerde, s. 287, 288, 289. (s. 350)

[288] Aynı yerde, s. 512. (s. 351)

[289] Aynı yerde, s. 529/530. (s. 352)

[290] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 165. (s. 353)

[291] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 32, s. 118. (s. 353)

[292] Aynı yerde, s. 119. (s. 353)

[293] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 360. (s. 354)

[294] N. K. Krupskaya burada, 1859'dan 1873'e dek St. Petersburg'da yayınlanan ve devrimci demokratlara yakın olan yergi dergisi "Iskra"yı kastetmektedir. (s. 355)

[295] Parti Kongreleri, Parti Konferansları ve MK Plenum Toplantılarının Karar ve Sonuçlarında SBKP, 7. baskı, bölüm I, Moskova 1954, s. 420, Rusça. (s. 360)

[296] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 29, s. 419. (s. 361)

[297] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 32, s. 160. (s. 362)

[298] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 26, s. 111. (s. 363)

[299] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 19, s. 227. (s. 363)

[300] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 31, s. (s. 363)

[301] Aynı yerde, s. 284. (s. 363)

[302] Aynı yerde, s. 278. (s. 369)

[303] Aynı yerde, s. 277. 3(s. 370)

[304] Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, cilt 40. (s. 370)

[305] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 12, s. 368. (s. 371)

[306] Aynı yerde, s. 365. (s. 371)

[307] Aynı yerde, s. 371. (s. 372)

[308] Aynı yerde, s. 387. (s. 373)

[309] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 5, s. 383. (s. 373)

[310] Osvobojdenyeciler – 1902–1905'te P. B. Struve'nin redaksiyonu altında Rusya dışında yayınlanan onbeş günlük dergi "Osvobojdeniye"ye izafeten adlandırılan burjuva liberalleri. (s. 374)

[311] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 9, s. 19/20. (s. 374)

[312] Aynı yerde, s. 46. (s. 374)

[313] Aynı yerde, s. 69. (s. 375)

[314] Aynı yerde, s. 85. (s. 375)

[315] Aynı yerde, s. 103. (s. 375))

[316] Aynı yerde, s. 128. (s. 376)

[317] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 12, s. 95–104. (s. 376)

[318] Aynı yerde, s. 382–389. (s. 376)

[319] Aynı yerde, s. 357–376. (s. 376)

[320] Aynı yerde, s. 360. (s. 377)

[321] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 25, s. 397. (s. 378)

[322] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 219, 220. (s. 381)

[323] Bkz. Not 32. (s. 381)

[324] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 38, s. 323. (s. 381)

[325] Aynı yerde, s. 337. (s. 381)

[326] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 32, s. 85. (s. 382)

[327] Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, Fihrist, cilt II, s. 171/172. (s. 384)

[328] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 1, s. 132. (s. 385)

[329] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 33, s. 219. (s. 387)

[330] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 13, s. 452. (s. 388)

[331] Nadejda Krupskaya: Lenin'den Anılar: Berlin 1960, s. 200. (s. 388)

[332] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 15, s. 21/22. (s. 389)

[333] Aynı yerde, s. 27/28. (s. 390)

[334] Clara Zetkin: Seçme Konuşma ve Yazılar, cilt I, Berlin 1957, s. 92. (s. 391)

[335] Aynı yerde, s. 152/153. (s. 392)

[336] Nürnberg'te 13–19 Eylül 1908'de yapılan Almanya Sosyal-Demokrat Partisi-Kongresinin Görüşmelerinin Tutanağı ve 11–12 Eylül 1908'de Nürnberg'teki 5. Kadın Konferansının Raporu, Berlin 1908, s. 239. (392)

[337] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 14, s. 250. (s. 393)

[338] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 15, s. 27/28. (s. 394)

[339] Aynı yerde, s. 22. (s. 395)

[340] Burada ve devamla bu makalede N. K. Krupskaya; V. İ. Lenin, Eserler, Rusça 3. baskısının XIII. cildine atıfta bulunuyor. (s. 395)

[341] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 14, s. 237, 238. (s. 396)

[342] Aynı yerde, s. 360. (s. 396)

[343] Aynı yerde, s. 12, 76, 79, 117, 141. (s. 397)

[344] Aynı yerde, s. 91–98. (s. 397)

[345] Aynı yerde, s. 16. (s. 397)

[346] Aynı yerde, s. 76. (s. 397)

[347] Aynı yerde, s. 105. (s. 397)

[348] Aynı yerde, s. 194. (s. 397)

[349] Aynı yerde, s. 248. (s. 397)

[350] Aynı yerde, sf.136. (s. 398)

[351] Aynı yerde, s. 146–148. (s. 398)

[352] Aynı yerde, s. 231. (s. 399)

[353] Aynı yerde, s. 94. (s. 399)

[354] Aynı yerde, s. 250. (s. 399)

[355] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 38, s. 343. (s. 399)

[356] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 32, s. 84–86. (s. 400)

[357] Sözkonusu olan Lenin'in yapıtı "Devlet ve Devrim"in yazılamayan sonuncu, yedinci bölümüdür – "1905 ve 1917 Rus Devrimlerinin Deneyimleri". (s. 402)

[358] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 11, s. 413/414. (s. 408)

[359] Aynı yerde, s. 411. (s. 409)

[360] "V. İ. Lenin'in Çalışma Yöntemleri" elyazması N. K. Krupskaya tarafından bitirilmedi. (s. 410)

[361] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 1, s. 301/302. (s. 410)

[362] Kastedilen V. İ. Lenin'in çalışması "Materyalizm ve Ampiriokritisizm"dir. (Bkz. Eserler, cilt 14.) (s. 411)

[363] Kastedilen V. İ. Lenin'in çalışması "Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Emperyalizm"dir. (Bkz. Eserler, cilt 22, s. 189 – 309.) (s. 411)

[364] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 1, s. 301. (s. 412)

[365] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 25, s. 507. (s. 412)

[366] N. K. Krupskaya: Lenin'in Kolektif Tarım Ve Küçük Köylü Tarımı Üzerine Söyledikleri, Moskova–Leningrad 1930, Rusça. (s. 413)

[367] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 31, s. 274. (s. 413)

[368] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 27, s. 12. (s. 415)

[369] Kastedilen V. İ. Lenin'in çalışması "'Sol' Çocukluk ve Küçük-Burjuvalık Üzerine"dir. (Bkz. Eserler, cilt 27, s. 315–347.) (s. 415)

[370] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 37, s. 19/20. (s. 431)

[371] Aynı yerde, s. 31. (s. 432)

[372] Aynı yerde, s. 32/33. (s. 432)

[373] Aynı yerde 51/52. (s. 433)

[374] Aynı yerde, s. 59. (s. 433)

[375] Aynı yerde, 75/76. (s. 434)

[376] Aynı yerde, s. 229. (s. 434)

[377] Aynı yerde, s. 291. (s. 435)

[378] Aynı yerde, s. 538. (s. 436)

[379] Aynı yerde, s. 454. (s. 436)

[380] Aynı yerde, s. 457. (s. 436)

[381] Aynı yerde, s. 462.(s. 437)

[382] Aynı yerde, s. 463. (s. 437)

[383] Aynı yerde, s. 466. (s. 437)

[384] Aynı yerde, s. 13. (s. 439)

[385] Aynı yerde, s. 25. (s. 439)

[386] Aynı yerde, s. 104. (s. 440)

[387] Aynı yerde. s. 293. (s. 441)

[388] Aynı yerde, s. 152. (s. 441)

[389] Aynı yerde, s. 267. (s. 441)

[390] N. K. Krupskaya bu konferansı 21 Mart 1924'te Lenin Seferberliğiyle çalışmaya seferber edilmiş yoldaşlar önünde yaptı. (s. 443)

[391] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 1, s. 304. (s. 450)

[392] Aynı yerde, s. 301/302. (s. 451)

[393] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 34, s. 6. (s. 454)

[394] V. İ. Lenin: Eserler, cilt 27, s. 253. (s. 455)

Yabancı Dildeki Gazete ve Dergilerin Çevirisi

Borba Klassov – Sınıf Mücadelesi

Den – Gün

Detskoye Çteniye – Çocuk Okuma Parçaları

Gleichheit – Eşitlik

L'Humanité – İnsanlık

Iskra – Kıvılcım

Izvestiya – Haberler

Izvestiya Petrogradskovo Sovyeta Raboçi i Soldatski Deputatov – Petrograd İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyeti Haberleri.

Kniga i Revolutsiya – Kitap ve Devrim

Kolokol – Çan

Kommunistiçeski Subotnik – Komünist Subotnik

Kommunistiçeskoye Prosveşçeniye – Komünist Aydınlatma

Komsomolskaya Pravda – Komsomol Pravda'sı

Leningradskaya Pravda – Leningrad Pravda'sı

Literaturnaya Gazeta – Yazın Gazetesi

Luç – Işın

Mysl – Düşünce

Na Putya k Novoy Şkole – Yeni Okula Giden Yollar

Nabat – Fırtına Sesleri

Narodnoye Prosveşçeniye – Halkın Aydınlatılması

Narodni Uçitel – İlkokul Öğretmeni

Naçalo – Başlangıç

Novaya Jizn – Yeni Yaşam

Novoye Slóvo – Yeni Söz

Oktyabr – Ekim

Pedagogiçeskaya Mysl – Pedagojik Düşünce

Petersburgskaya Gazeta – Petersburg Gazetesi

Pod Znamenem Marksizma – Marksizmin Bayrağı Altında

Pravda – Gerçek

Pravda Truda – Emek Pravda'sı

Proletari – Proleter

Proletarskaya Pravda – Proleter Pravda

Prosveşçeniye – Aydınlanma

Put Pravdy – Pravda'nın Yolu

Rabotnitsa – Kadın İşçi

Raboçaya Gazeta – İşçi Gazetesi

Raboçaya Moskva – İşçilerin Moskova'sı

Raboçaya Mysl – İşçi Düşüncesi

Raboçaya Pravda – İşçi Pravdası

Raboçeye Delo – İşçi Davası

Raboçi – İşçi

Reç – Konuşma

Roman-Gazeta – Roman Gazetesi

Ruskoye Bogatstvo – Rus Zenginliği

Sa Kommunistiçeskoye Prosveşçeniye – Komünist Aydınlanma İçin

Sa Kommunistiçeskoye Vospitaniye – Komünist Eğitim İçin

Sa Pravdu – Pravda İçin

Soldatskaya Pravda – Asker Pravda'sı

Sovyetski Yug – Sovyetik Güney

Sovyetski Musey – Sovyet Müzesi

Sovremennik – Çağdaş

Sputnik Kommunista – Komünistin Yol Arkadaşı

Svezda – Yıldız

Svoboda – Özgürlük

Trudovaya Pravda – Emekçi Pravda'sı

Uçitelskaya Gazeta – Öğretmen Gazetesi

Volna – Dalga

Veprossy Istorii KPSS – SBKP Tarihinin Sorunları

Vperyod – İleri

Yujni Raboçi – Güney İşçisi

Zarya – Şafak

Zevernaya Pravda – Kuzey Pravda'sı

ISBN 955 - 7349 - 35 - 6

inter
yayınları